MÜSNED MUHTASARI

MÜLTEKA'L-ASHÂB

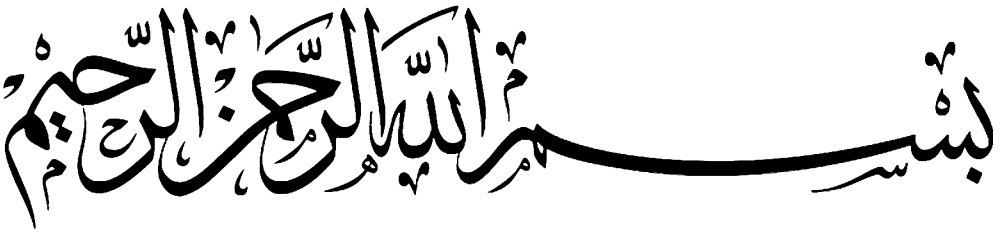

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI: 2035
KAYNAK ESERLER: 254

Genel Koordinatör
Prof. Dr. Huriye Martı

Yayın Yönetmeni
Doç. Dr. Fatih Kurt

Koordinatör
Bünyamin Kahraman

Hazırlayan
Doç. Dr. Ahmed Ürkmez

Grafik & Tasarım
Emre Yıldız

Tashih
Mustafa Çoban

Baskı
Çağlayan Basım Yay. Dağ. Amb. San. ve Tic. A.Ş.
Sarnıç Yolu Üzeri No:7 Gaziemir / İZMİR
Tel: (0 232) 274 22 15

---

2. Baskı, İzmir 2022

ISBN 978-625-435-045-0
2021-35-Y-0003-2035
Sertifika No: 12930

Eser Yayın Kurulu Kararı : **17.11.2020/91**

© Diyanet İşleri Başkanlığı

İletişim:
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Tel: (0 312) 295 72 93 - 94
Faks: (0 312) 284 72 88
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış
Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü
Tel: (0 312) 295 71 53 - 295 71 56
Faks: (0 312) 285 18 54
e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ **11**
TAKRÎZ: ÜSTAD ŞUAYB el-ARNAVUT **15**
YÖNTEM ve KAYNAKLAR **19**
FORMAT ve KISALTMALAR **27**
AHMED B. HANBEL ve MÜSNEDİ **31**

M Ü S N E D

BİRİNCİ KİTAP **35**

I. AŞERE-İ MÜBEŞŞERE MÜSNEDİ **36**

Hz. Ebû Bekir (r.a.) ____ *37*
Ömer İbnü'l-Hattâb (r.a.) ____ *39*
Osmân b. Affân (r.a.) ____ *49*
Ali b. Ebî Tâlib (r.a.) ____ *51*
Talha b. Ubeydullâh (r.a.) ____ *58*
ez-Zübeyr İbnü'l-Avvâm (r.a.) ____ *59*
Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a.) ____ *62*
Sa'îd b. Zeyd (r.a.) ____ *67*
Abdurrahmân b. Avf (r.a.) ____ *68*
Ebû Ubeyde İbnü'l-Cerrâh (r.a.) ____ *69*

II. EBÛ HÜREYRE MÜSNEDİ **72**

Ebû Hüreyre (r.a.) ____ *73*

İKİNCİ KİTAP **147**

III. SEKSEN HADİS ALINANLAR **148**

Hz. Âişe (r.a.) ____ *149*

Enes b. Mâlik (r.a.) ____ *197*
Abdullah b. Ömer (r.a.) ____ *232*

ÜÇÜNCÜ KİTAP 265

IV. KIRK HADİS ALINANLAR 266

Abdullah b. Abbâs (r.a.) ____ *267*
Câbir b. Abdullah (r.a.) ____ *284*
Ebû Saîd el-Hudrî (r.a.) ____ *299*
Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) ____ *317*

V. YİRMİ HADİS ALINANLAR 332

Abdullah b. Amr (r.a.) ____ *333*
Ebû Zer el-Ğıfârî (r.a.) ____ *342*
Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.) ____ *352*

VI. ON HADİS ALINANLAR 362

Ümmü Seleme (r.a.) ____ *363*
Berâ b. Âzib (r.a.) ____ *368*
İmrân b. Husayn (r.a.) ____ *374*
Ebû Katâde el-Ensârî (r.a.) ____ *382*
Ubâde İbnü's-Sâmit (r.a.) ____ *389*
Sehl b. Sa'd es-Sâ'idî (r.a.) ____ *393*
Ebû Mes'ûd el-Bedrî (r.a.) ____ *396*

DÖRDÜNCÜ KİTAP 403

VII. BEŞ HADİS ALINANLAR 404

Huzeyfe İbnü'l-Yemân (r.a.) ____ *405*
Ukbe b. Âmir (r.a.) ____ *408*
Ebû Bekre (r.a.) ____ *410*
Büreyde el-Eslemî (r.a.) ____ *413*
Cerîr b. Abdullah (r.a.) ____ *416*
Muğîre b. Şu'be (r.a.) ____ *418*
Nu'mân b. Beşîr (r.a.) ____ *421*
Sevbân (r.a.) ____ *424*
Üsâme b. Zeyd (r.a.) ____ *426*
Seleme İbnü'l-Ekva' (r.a.) ____ *429*
Cübeyr b. Mut'im (r.a.) ____ *432*
Hakîm b. Hızâm (r.a.) ____ *434*
Misver b. Mahrame (r.a.) ____ *437*
Cündüb b. Süfyân (r.a.) ____ *443*
Amr İbnü'l-Âs (r.a.) ____ *445*

VIII. ÜÇ HADİS ALINANLAR **448**

Übey b. Ka'b (r.a) *449*
Semura b. Cündüb (r.a.) *452*
Ebü'd-Derdâ (r.a.) *453*
Muâviye b. Ebî Süfyân (r.a) *454*
Ebû Eyyûb el-Ensârî (r.a.) *456*
Zeyd b. Sâbit (r.a.) *458*
Zeyd b. Erkam (r.a.) *460*
Esmâ bint Ebû Bekir (r.a.) *462*
Abdullah b. Ebî Evfâ (r.a.) *464*
Zeyd b. Hâlid el-Cühenî (r.a.) *465*
Abdullah b. Zeyd el-Mâzinî (r.a.) *467*
Ka'b b. Mâlik (r.a.) *468*
Ebû Şurayh el-Huzâ'î (r.a.) *469*
Muâviye İbnü'l-Hakem es-Sülemî (r.a.) *470*

IX. İKİ HADİS ALINANLAR **474**

Câbir b. Semura (r.a.) *475*
Meymûne bint el-Hâris (r.a.) *476*
Abdullah b. Muğaffel el-Müzenî (r.a.) *477*
Adiy b. Hâtim (r.a.) *478*
Ebû Râfi' (r.a.) *479*
Avf b. Mâlik (r.a.) *480*
Ammâr b. Yâsir (r.a.) *483*
Ka'b b. Ucra (r.a.) *484*
Şeddâd b. Evs (r.a.) *485*
Abbâs b. Abdülmuttalib (r.a.) *487*
Vâsile İbnü'l-Eska' (r.a.) *488*
Ümmü Atıyye el-Ensâriyye (r.a.) *489*
el-Mikdâd İbnü'l-Esved (r.a.) *490*
Suheyb b. Sinân er-Rûmî (r.a.) *492*
Ebû Üseyd es-Sâ'idî (r.a.) *493*
Târık b. Eşyem (r.a.) *494*
Abdullah b. Selâm (r.a.) *495*
Ukbe İbnü'l-Hâris (r.a.) *497*
Ebû Humeyd es-Sâ'idî (r.a.) *498*
Zeyneb es-Sekafiyye (r.a.) *500*
Zeyneb bint Cahş (r.a.) *501*
Süleymân b. Surad (r.a.) *503*
Hârise b. Vehb (r.a.) *504*
el-Müseyyeb b. Hazn (r.a.) *505*

X. BİR HADİS ALINANLAR 508

Ebû Ümâme (r.a.) ____ *511*
Muâz b. Cebel (r.a.) ____ *512*
Ebû Berze el-Eslemî (r.a.) ____ *513*
Ümmü Habîbe (r.a.) ____ *513*
Hafsa bint Ömer (r.a.) ____ *514*
Ümmü Hânî (r.a.) ____ *515*
Selmân-ı Fârisî (r.a.) ____ *516*
Abdullah İbnü'z-Zübeyr (r.a.) ____ *517*
Osmân b. Ebi'l-Âs (r.a.) ____ *518*
el-Mikdâm b. Ma'dîkerib (r.a.) ____ *519*
Habbâb İbnü'l-Eret (r.a.) ____ *519*
Amr b. Abese (r.a.) ____ *520*
Ebû Cühayfe (r.a.) ____ *524*
Âmir b. Rabî'a (r.a.) ____ *524*
Ma'kıl b. Yesâr (r.a.) ____ *525*
Ebû Mâlik el-Eş'arî (r.a.) ____ *526*
Ebû Talha el-Ensârî (r.a.) ____ *526*
Ebû Sa'lebe el-Huşenî (r.a.) ____ *527*
Temîm ed-Dârî (r.a.) ____ *528*
Mâlik İbnü'l-Huveyris (r.a.) ____ *529*
Ebû Basra el-Ğıfârî (r.a.) ____ *530*
Ebû Vâkid el-Leysî (r.a.) ____ *530*
Hişâm b. Âmir el-Ensârî (r.a.) ____ *531*
Abdurrahman b. Semura (r.a.) ____ *532*
el-Müstevrid b. Şeddâd (r.a.) ____ *533*
Urve b. Ebi'l-Ca'd (r.a.) ____ *533*
er-Rubeyyi' bint Mu'avviz (r.a.) ____ *534*
Hasan b. Ali b. Ebî Tâlib (r.a.) ____ *535*
Abdullah b. Sercis (r.a.) ____ *536*
Adiy b. Amîra el-Kindî (r.a.) ____ *537*
Ömer b. Ebî Seleme (r.a.) ____ *537*
Kays b. Sa'd b. Ubâde (r.a.) ____ *538*
Ümmü'l-Husayn el-Ahmesiyye (r.a.) ____ *539*
Cüveyriye Bintü'l-Hâris (r.a.) ____ *539*
Havle bint Hakîm (r.a.) ____ *540*
Safiyye bint Huyey (r.a.) ____ *541*
Itbân b. Mâlik (r.a.) ____ *542*
Hz. Fâtıma (r.a.) ____ *544*
Ümmü Gülsüm bint Ukbe (r.a.) ____ *546*

Hanzala el-Kâtib (r.a.) 547
Umâra b. Ruveybe (r.a.) 548
Nübeyşe el-Hüzelî (r.a.) 548
en-Nevvâs b. Sem'ân (r.a.) 549
Sâbit İbnü'd-Dahhâk (r.a.) 549
Ümmü Süleym (r.a.) 550
Mu'aykîb (r.a.) 551
Ebü'l-Yeser el-Ensârî (r.a.) 551
Ümmü Mübeşşir (r.a.) 552
Rifâ'a b. Râfi' (r.a.) 553
Amr b. Tağlib (r.a.) 554
Mücâşi' b. Mes'ûd (r.a.) 554
Cüdâme bint Vehb (r.a.) 555
Süfyân b. Abdullah es-Sekafî (r.a.) 555
Ebû Beşîr el-Ensârî (r.a.) 556
el-Eğarr el-Müzenî (r.a.) 556
Ümmü Harâm bint Milhân (r.a.) 557
Hassân b. Sâbit (r.a.) 558
Abdullah b. Zem'a (r.a.) 559
Ebû Cüheym İbnü'l-Hâris (r.a.) 560
Ebû Sa'îd İbnü'l-Mu'allâ (r.a.) 560
Ümmü Hâlid bint Hâlid (r.a.) 561
Ümmü'l-'Alâ el-Ensâriyye (r.a.) 562
Ebû Mersed el-Ğanevî (r.a.) 563
Amr b. Avf (r.a.) 564
Ebû Abs b. Cebr (r.a.) 565

EKLER

EK-1: EZBER KÖŞESİ 569
EK-2: OKUMA PLANI 582
EK-3: SAHABE DETAYLARI 583
EK-4: KONU MERKEZLERİ 589
EK-5: HADİS FİHRİSTİ 590
EK-6: KAYNAKÇA 603

ÖN SÖZ

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِی خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِینَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ یَعْدِلُونَ﴾

﴿قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِینَ اصْطَفَى آٰللّٰهُ خَیْرٌ أَمَّا یُشْرِكُونَ﴾

﴿قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِی یُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ وَیَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِیمٌ﴾

"Hamd, gökleri ve yeri yaratan, karanlıkları ve aydınlığı var eden Allah'a mahsustur. Kâfirler hâlâ başka şeyleri Rablerine denk tutuyorlar." {En'âm 6/1}

"De ki: Allah'a şükürler ve seçtiği kullarına da selam olsun! Allah mı daha iyi yoksa onların ortak saydıkları şeyler mi?" {Neml, 27/59}

"De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyacaksınız. Allah da sizi sevecek ve günahlarınızı bağışlayacak. Allah çok bağışlayıcı, çok merhametlidir." {Âl-i İmrân, 3/31}

...

Çok sevdiğimiz, ama bir türlü yeterince tanıyamadığımız Şefkat Elçisi'ne (s.a.s.) tercüman olmak... Onun nübüvvet nuruyla parıldayan seçkin sözlerini sağlam kaynaklara dayanarak kitaplaştırmak... Bahtiyar ashabının dudaklarından dökülen yüzlerce hadisi satırlarda damla damla biriktirmek... Ve kargaşayla yaşanan hayatların ümide muhtaç sahiplerine bir avuç şifa, bir nefes huzur, bir buket çiçek olarak sunmak...

Bütün bunlar, önceleri benim için hayal olan; başarmaya yaklaştığımda ise *"Bize bu yolları gösteren Allah'a şükürler olsun; eğer O bize yol göstermeseydi*

biz yolu nerede bulacaktık!" {A'râf, 7/43} dememi sağlayan nimetlerdi. Ama bu eser, belki de en son benim olabilirdi.

On kişilik bir ekiple tam on yıl boyunca sabahtan akşama kadar *Müsned* çalışan bir âlim düşünün... Veya yazdığı kitabı yöneticilerin keyiflerine kurban etmediği için bayılana kadar dövülüp öldü diye yol kenarına atılıveren bir mezhep imamı... Yahut da Mekke'de Medine'de başlayan yaşam serüvenlerini binlerce kilometre uzaklıkta, gönül verdikleri İslâm'ı ve birlikte ömür geçirdikleri Allah Resûlü'nü (s.a.s.) tanıtır ve anlatırken noktalayan fedakâr müminler...

Çalışan âlim Şuayb el-Arnavut'un, ilmine ihanet etmeyen mezhep imamı Ahmed b. Hanbel'in ve Sevgili Peygamberimizden (s.a.s.) duyup öğrendiklerini sizinle paylaşmak için içeride bekleyen birbirinden seçkin 146 sahabinin eseridir bu kitap. 50 cilde sığmış toplam 27647 hadisten süzülüp gelen 1010 tanesinin buluştuğu berrak bir havuz...

...

Hadisleri seçtikten sonra sürpriz yapıp Amman'daki bürosunda ziyaret ettiğim, kitaba dair değerli tavsiyelerini aldığım, aşere-i mübeşşereden alınan ilk 50 hadisi bana teberrüken okutan, takriz olarak yayınlanmak üzere konuşmasını kaydetmeme müsaade eden hocamız, *Müsned* Muhakkiki Üstad Şuayb el-Arnavut'a rahmet eylemesini Yüce Rabbimden niyaz ediyorum. Ayrıca bu bereketli çalışmada benden yardımlarını esirgemeyen herkese sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum; bilhassa:

O çok özel Amman yolculuğunda bana otobüslerde yoldaşlık eden muhterem babam Doç. Dr. Abdullah Ürkmez;

İlmî çalışmalarımı daima destekleyen düşünceli annem Dr. Mediha Ürkmez;

Başta değerli ablam Prof. Dr. Huriye Martı olmak üzere, kitabı çeşitli aşamalarda inceleyip değerlendirme nezaketinde bulunan akademisyen büyüklerim: Prof. Dr. Ali Osman Koçkuzu (Hadis), Doç. Dr. Abdurrahim Kozalı (Fıkıh), Doç. Dr. Vehbi Dereli (Tefsir/Arap Dili) ve Sayın Süleyman Sarı (Hadis);

Eserin okuyucuyla en sağlıklı biçimde buluşmasını sağlayan Diyanet İşleri Başkanlığı Dini Yayınlar Genel Müdürü Sayın Doç. Dr. Fatih Kurt, Basılı Yayınlar Daire Başkanı Sayın Bünyamin Kahraman ve değerli ekibi;

Arapça hadis metinlerini günlerce birlikte mukabele ettiğimiz saygıdeğer öğrencim İbrahim Yolcu;

Ve nihayet, belki de en başta, evimi huzurla dolduran sevgili ailem: Zehra, Mediha, Yahya ve Meryem.

...

"Ölümsüz ve daima diri olan (Allah'a) güven. O'nu yücelt ve an. O, kullarının günahlarını o kadar iyi biliyor ki!" {Furkân, 25/58}

"Güldüren de O, ağlatan da O. Öldüren de O, yaşatan da O." {Necm 53/43-44}, *"Beni yaratıp bana yol gösteren O. Beni yediren ve içiren O. Hastalandığımda beni iyileştiren O. Beni öldürüp sonra yeniden dirilten O. Hesap günü yanlışlarımı bağışlayacağını umduğum O. Rabbim! Bana hikmet ver! Ve beni sâlih insanların arasına kat!"* {Şu'arâ, 26/78-83}

﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِى لاَ يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِۦ وَكَفَى بِهِۦ بِذُنُوبِ عِبَادِهِۦ خَبِيراً﴾

﴿وَاَنَّهُ هُوَ اَضْحَكَ وَاَبْكَى ۞ وَاَنَّهُ هُوَ اَمَاتَ وَاَحْيَا﴾

﴿اَلَّذِى خَلَقَنِى فَهُوَ يَهْدِينِ ۞ وَالَّذِى هُوَ يُطْعِمُنِى وَيَسْقِينِ ۞ وَاِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ۞ وَالَّذِى يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ ۞ وَالَّذِى اَطْمَعُ اَنْ يَغْفِرَ لِى خَطِيئَتِى يَوْمَ الدِّينِ ۞ رَبِّ هَبْ لِى حُكْمًا وَاَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ﴾

Ahmed Ürkmez
15 Ağustos 2020
Servergazi/Denizli

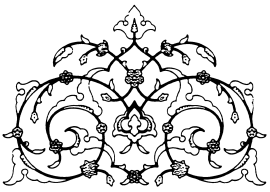

TAKRÎZ

ÜSTAD ŞUAYB el-ARNAVUT

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Âlemlerin rabbi Allah'a şükürler olsun. Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'e, bütün ailesine ve arkadaşlarına Allah her türlü iyiliği versin.

Evet; yıllar önceydi. Ahmed Hoca kardeşimiz, ablası Huriye ile birlikte Amman'a benim yanıma gelmişti. Arap dilini detaylarıyla tanımak ve en doğru biçimde anlayabilmek amacıyla üniversitede araştırma yapacaklardı. Böylelikle Arapça yazılmış İslâmi eserleri doğrudan kaynak olarak kullanabilecek, bu eserlerin içeriklerini ve metinlerini Türk diline çevirebileceklerdi. Anadili Türkçe olan bireyler de bu ikilinin yaptığı çalışmalar sayesinde nice gerçekliklere vâkıf olacaklardı.

Amman'da bir yıl geçirdikten sonra eğitimlerine Konya'da devam ettiler. Her ikisi de hadis-i şerif alanında doktor unvanını elde ettiler. Bu arada biz de Ahmed b. Hanbel'in *Müsned* adlı eserini elli cilt hâlinde yayınlamış olduk. Kitap gerek CD ortamında gerekse basılı hâliyle kendilerine ulaştı ve ikisi de okumaya başladılar.

Ahmed bu eserden yeterince faydalanmak istedi. Kitabı baştan sona okudu ve içinden bir miktar hadisi, neredeyse bini aşkın hadisi seçti. Bu hadislerin ortak noktası, ahlâkla ve gündelik uygulamalarla ilgili Peygamber öğretilerini içermeleriydi. Ahmed'in bu çalışmayı yapmaktaki amacı ise Peygamberimizden (s.a.s.) gelen bu ölümsüz öğütlere göre Müslümanların hayatlarını düzenlemeleriydi.

Söz konusu seçme işlemini yaparken *Müsned*'de yer alan sahih hadisleri esas aldı. Ayrıca sened de vermedi; hadisin sadece metnini verip bizim baskıdaki numaraya göndermede bulundu. Detaylı bilgi edinmek isteyen öğretmen ya da öğrencinin oraya başvurup bizim geniş açıklamalarımızdan bilgi almasını amaçladı.

Ahmed'in çalışması gerçekten iyi. Çünkü her şeyden önce Peygamberimizin (s.a.s.) rehberliğiyle bire bir ilgili. Âlemlerin Yüce Rabbi Kur'ân-ı Kerîm'de buyuruyor ki:

"Peygambere itaat eden, Allah'a itaat etmiş olur." {Nisâ, 4/80}

"Peygamber size neyi verirse onu alın; neyden de uzak durmanızı isterse ondan uzak durun." {Haşr, 59/7}

"Hayır; Rabbin şahit, aralarında patlak veren olaylarda seni hakem yapmadıkça, sonra verdiğin kararı gönül rahatlığıyla benimseyip tam anlamıyla teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar." {Nisâ, 4/65}

İşte bunun için, usûl âlimleri bir İslâm hukukçusunun karar verirken ve bu kararını gerekçelendirirken başvuracağı kaynaklar söz konusu olduğunda diyorlar ki: İlk sırada Kur'ân-ı Kerîm gelir; sonra sünnet, sonra icmâ, sonra da kıyâs. Demek ki sünnet, Kur'ân-ı Kerîm'in ardından ikinci sırada gelir. Sünnet kesin bir delildir; konumu ne olursa olsun, hiç kimse bunu inkâr edemez. Sonuçta biz Kur'ân-ı Kerîm'deki genel, kayıtsız veya kapalı bazı hükümleri Allah Resûlü'nün (s.a.s.) açıklaması olmadan tam anlamıyla tanıyamayız.

Bir örnek verecek olursak: Âlemlerin Rabbi, *"Namazı kılın, zekâtı verin."* {Bakara, 2/110} buyuruyor. Kur'ân-ı Kerîm ise namazın nasıl kılınacağını açıklamıyor. İşte Peygamberimiz (s.a.s.) geliyor ve hadis-i şerifleriyle bunları ortaya koyuyor: Namazlar kaçar rekâttır, namazların vakitleri nelerdir, namazda okunan dualar nelerdir, hepsini açıklıyor. Bütün bunlar, Peygamberimizin (s.a.s.) yaptığı açıklamalar. Çünkü Peygamberimiz (s.a.s.) kendiliğinden değil, Allah tarafından görevlendirildi. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm ne buyuruyor:

"İnsanlara, kendilerine indirileni açıklaman ve onların da üzerinde düşünmeleri için sana bu Kur'an'ı indirdik." {Nahl, 16/44}

İşte Ahmed, Müslüman Türk halkına bu mübarek Peygamber sözlerinden hoş bir demet sunmak istedi; sağlamlığından emin olduğu, önce tercüme edip sonra da içindeki nebevi öğretileri açıklayacağı hoş bir demet. Bu çerçevede elbette hadislerin fıkıhla ilgili mesajlarından yararlanılacak; ama fıkıh dışındaki yönlerinden de yararlanılacak. Peygamberimizin (s.a.s.) yaşamıyla ilgili; ahlâkıyla, iletişimiyle ilgili; tarihle ve daha pek çok alanla ilgili sonuçlar çıkarılacak. Onun buradaki temel amacı, insanlara gerçekleri sunabilmek; bu gerçeklerin gereğini yapmalarını, üzerinde düşünmelerini, Peygamberimizin (s.a.s.) ahlâkından ve güzel iletişim tarzından nasiplerini almalarını sağlayabilmek. Bir de Allah'ın kendisi üzerindeki hakkına karşılık verebilmek. Yani Allah ona nasıl öğrettiyse, onu nasıl yetiştirdiyse, ona nasıl seçkin bir ilmî hayat ortamı hazırladıysa onun da biriktirdiği bu bilgileri insanlarla paylaşması gerekiyor.

Sonuçta böyle bir paylaşımın ardından insanlar dünya hayatlarında mutluluğu yakalayabiliyor, ahiret hayatlarında ise Allah'ın önünde sorumluluktan kurtulabiliyorlar.

Allah'tan onun adımlarını sağlamlaştırmasını ve ilerletmesini diliyoruz. Mevlâ'dan niyazımız, yararlı kitapları okuyup özetleyip İslâm'ı gerçek anlamda yaşamaya sevdalı bu Müslüman halka sunma işini ona sevdirmesidir. Yine Allah'tan dileğimiz, Türkiye'yi o önceki hâline döndürmesidir; beş yüz yıl boyunca İslâm âlemini yöneten pırıl pırıl, erdem timsali Osmanlı padişahlarının günlerindeki hâline. Müslümanların üst düzey bir hayat yaşadıkları, Allah'tan başka hiç kimseye karşı boyunlarının bükülmediği o günlerdeki hâline...

Ben çok iyimserim. Türk halkı Allah'ın izniyle çok yakında yeniden o eski mutluluğuna kavuşacaktır. Bu halkın içinden tertemiz, olgun gençler çıkacak; İslâm'ın topraklarından asla uzaklaşmayacağını, hayatlarının son anına kadar hep yanlarında ve içlerinde kalacağını bütün insanlığa göstereceklerdir.

Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi sizinle olsun.

6 Ağustos 2009
Amman-Ürdün

YÖNTEM ve KAYNAKLAR

Çalışmada Ahmed b. Hanbel'e (241/856) ait *Müsned* adlı eser temel alınmıştır. Bu seçim, kesinlikle mezhebî veya ideolojik bir temele dayanmayıp tamamıyla ilmî bir tercihtir. Bilindiği gibi müsned, bir hadis kitabı yazım türüdür ve Tayâlisî (204/820), Bezzâr (292/905), Ebû Ya'lâ (307/920) ve Ebû Avâne (316/928) gibi başka âlimlerin de müsnedleri bulunmaktadır. Müsned tarzı kitaplarda konu veya sıhhat durumuna bağlı bir tasnif esas alınmamaktadır. Hadisler sahabi adlarına göre dizilmekte; sahabiler ise memleketleri, yaşları, rivayet ettikleri hadis sayısı ve benzeri açılardan kendi içinde gruplanabilmektedir.

Ahmed b. Hanbel'in eserin orijinalinde benimsediği sıralama şöyledir: Aşere-i Mübeşşere (Cennetle müjdelenen on sahabi), Ehl-i Beyt (Resûlullah'ın (s.a.s.) aile çevresi), Abâdile (Dört Abdullah: İbn Abbâs, İbn Mes'ud, İbn Ömer, İbn Amr), Müksirûn (Çok hadis rivayet edenler: Ebû Hüreyre, Ebû Sa'îd el-Hudrî, Enes b. Mâlik, Câbir b. Abdullah), Mekkeliler, Medineliler, Şamlılar, Kûfeliler, Basralılar, Ensâr Müsnedi ve Hanımlar Bölümü (Hz. Ayşe ve diğer hanım sahabiler).

Müsned'i ihtisar etme fikri oluştuğunda ilk hedeflenen, eseri baştan sona ele almak değildi. En tanınmış sahabilerden 20-25 kadar isim belirleyip, her bir isme belli bir kontenjan ayırıp, ortaya 200-250 hadislik bir seçki çıkarmak düşünülmüştü. Ancak yapılan ön çalışmanın sonuçları oldukça şaşırtıcıydı. Çünkü incelenmesi planlanan 20-25 kişi, hadis sayısına da bakılsa, cilt sayısına da oranlansa, *Müsned*'in neredeyse üçte ikisine denk düşüyordu. Dolayısıyla eserin tamamını incelemek daha öncelikli bir seçenek hâline geldi.

Önceki taslak iptal edildi. *Müsned*'in elli ciltlik Şuayb Arnavut tahkikinin fihristlere ayrılmış son beş cildi detaylı biçimde tetkik edildi. Özellikle sahabe isimleri endeksi yeni baştan düzenlendi. Sistemli bir okuma için sahabiler, müsnedlerinde rivayet edilen hadis sayısına göre beş kategoriye ayrıldı:

1. Kategori: 1000'den fazla rivayeti bulunanlar (6 kişi)

2. Kategori: 500-1000 arası rivayeti bulunanlar (4 kişi)

3. Kategori: 100-500 arası rivayeti bulunanlar (28 kişi)

4. Kategori: 50-100 arası rivayeti bulunanlar (25 kişi)

5. Kategori: 50'den az rivayeti bulunanlar (192 kişi)

Toplamda 255 sahabiyi kapsayan bu kategorilerden her birine ait isim listeleri oluşturuldu ve incelemeye en sondan, yani beşinci kategoriden başlandı. Amaç, az sayıda hadisi olan sahabilerin de kitapta adının geçmesiydi. Yoksa Ebû Hüreyre ve 1. Kategoride bulunan diğer beş sahabiden başlansaydı yükü tamamen onlar üstlenir ve dengeli bir dağılım oluşmazdı. Zira *Müsned*'in fihristler dışındaki 45 cildinde toplam 27647 hadis varken, Ebû Hüreyre'den beş tam ciltte 3866 hadis, Hz. Âişe'den dört tam ciltte 2403 hadis, Enes b. Mâlik'ten üç tam ciltte 2171 hadis, Abdullah b. Ömer'den yine üç tam ciltte 2029 hadis, Abdullah b. Abbâs'tan iki buçuk ciltte 1710 hadis, Câbir b. Abdullah'tan ise iki tam ciltte 1188 hadis mevcuttur. Dolayısıyla birinci kategorideki altı sahabinin rivayetlerinin toplamının *Müsned* geneline oranı, cilt sayısında 19.5/45 (%43), hadis sayısında ise 13367/27647 (%48) şeklindedir.

Sözgelimi, *"Ey insanlar! Rabbinize tevbe edin! Ben günde yüz defa O'na tevbe ediyorum!"* hadisini (1000. Hadis) müsnedinde yalnızca dört hadis olan el-Eğarr el-Müzenî'den (r.a.) almak yerine, Ebû Hüreyre'deki benzerlere (*Müsned*, 13/204-205 [7793] vb.) yönelmek anlamsız olurdu. Bu bağlamda, Ebû Hüreyre klasöründe 'başkasından alınanlar' başlığı altında toplanan, yani her ikisi de sahih olmasına rağmen Ebû Hüreyre rivayeti yerine başka bir sahabinin rivayeti tercih edilen örnek sayısı son tahlilde seksene ulaşmıştır.

Nihayet Ebû Hüreyre müsnedinin de inceleme ve seçme süreci bitince, yukarıdaki beş kategori kapsamında 1. ciltten 45. cilde kadar ulaşılan tüm veriler sahabilere göre aşağıdaki formatta sıralanmıştır:

EBÛ MÛSÂ EL-EŞ'ARÎ (Kategori-3)	19485-19762 (278 hadis)	32/230-533 (Eski Baskı: 4/391-419)	20 HADİS ALINDI

Ardından, müstakil müsnedi olmayan; ama kendisinden üçer beşer hadis alınıp aralara serpiştirilmiş bulunan isimler 45 cilt genelinde taranıp tespit edilmiş ve mercek altına alınmıştır. Toplamda 987 kişi ve 2294 hadis sayısını

temsil eden "kategori dışı" bu grup da bitirilince, seçme işlemi Allah'ın inayetiyle sona ermiştir.

Bu aşamada, oluşan rakamlara göre sade bir sıralama işlemi yapılmıştır. 1, 2, 3, 5, 10, 20, 40 veya 80 hadis alınan sahabiler, kendi içinde gruplandırılmış ve her grup kitabın mevcut on bölümünden birisini oluşturmuştur. Bölümler arası sıralamada, daha çok hadis alınana öncelik verilmiş; buna göre en başa 200 hadisle Ebû Hüreyre, devamına 80 hadis alınanlar, 40 hadis alınanlar ve diğerleri yerleşmiştir. Bir istisna olarak ve *Müsned*'in sahibi Ahmed b. Hanbel'in tertibine saygı duyularak cennetle müjdelenen 10 sahabi (aşere-i mübeşşere) diğerlerinden ayrı tutulmuş ve kitaba onların oluşturduğu bölümle başlanmıştır. Kapanış ise müsnedinde sadece bir hadis bulunan ve o hadis de kriterlere uyduğu için alınan Ebû Abs b. Cebr ile yapılmıştır.

Bölüm içi sıralamalarda da, müsnedinde daha çok sayıda hadis bulunan sahabiye öncelik verilmiştir. Mesela, her ikisinden de kırkar hadis alınan Abdullah b. Abbâs ve Câbir b. Abdullah arasında öncelik İbn Abbâs'a verilmiştir. Çünkü onun müsnedinde toplam 1710, Câbir müsnedinde ise 1188 hadis vardır.

Bir sahabiden alınan hadislerin kendi içinde diziliminde ise *Müsned*'deki sıra numaraları esas alınmıştır. Metnin konusuna veya hacmine göre herhangi bir ek düzenlemeye gidilmemiştir. Sözgelimi, Berâ b. Âzib'in 245 hadislik müsnedinden seçilen ve bu kitabın 721-730. hadislerini oluşturan 10 rivayetin orijinal *Müsned* numaraları şu şekildedir: 18475-18481-18491-18565-18575-18587-18593-18595-18667-18709.

Elbette bu süreçte, ilk taslak çerçevesinde belirlenen kontenjanlardan eser kalmamıştır. Kontenjanların yerini, okuma ve seçme işlemine hiç başlamadan Hadis ilmi ölçülerine göre belirlenen ve aylarca tavizsiz uygulanan kriterler almıştır.

Hadislerin seçiminde gözetilen üç temel prensip şunlardır:

1. Merfû Olmak: Hz. Peygamber'den rivayet edilen bilgilere (merfû) öncelik verilmiş, *Müsned*'de bol miktarda yer alan ve kendi içinde büyük değer taşıyan sahabi sözleri (mevkûflar) ise kapsam dışı bırakılmıştır. Bu kural ayrıca "mevkûf asıllı merfûlar" için de uygulanmıştır. Yani aslında sahabi sözü olduğu hâlde, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) dilinden aktarılan hadisler de elenmiştir. Öyle ki merfû rivayeti daha güçlü olsa bile, hatta hem merfû hem de mevkûf olarak *Sahîhayn*'da yer alsa bile, bu tür bilgiler tercih edilmemiştir. Bu konuda tabiin döneminin ünlü hadis âlimi İmam Şa'bî'nin (110/728) demecine uyulmuştur:

Asım el-Ahval diyor ki: Şa'bî bana bir hadis söyledi. "Bu, Allah Resûlü'nden (s.a.s.) merfû olarak da rivayet ediliyor." dedim. Bana şöyle cevap verdi: "İçinde bir

eksiklik veya fazlalık olma ihtimali göz önüne alındığında, daha alt seviyede birisinden gelmesi bizim açımızdan daha iyidir."[1]

Örnek vermek gerekirse: *"Kalpleriniz uyum içinde olduğu sürece Kur'an'ı okuyun. Ters düştüğünüzde ise başından kalkın."* hadisi, Cündüb b. Süfyân el-Becelî'den rivayet edilir. Hem merfû hem de mevkûf rivayeti Buhârî'de bulunmasına rağmen[2] ve belki de sırf bu ikilemden dolayı, rivayet bu muhtasarda yer almamıştır. Aynı durum, "Ramazan ayı gelince şeytanların zincire vurulduğu"[3] ve "Zenginlerin çağrılıp fakirlerin davet edilmediği düğün yemeğinin en kötü yemek olduğu"[4] gibi yaygın olarak bilinen başka hadisler için de geçerlidir.

2. Kavlî Olmak: Eserde, içinde Hz. Peygamber'e (s.a.s.) ait merfû bir ifade açıkça geçen (kavlî) hadislere yer verilmiş, davranış içerikli fiilî hadisler ise zikredilmemiştir.

3. Sahih Olmak: Çalışmada prensip olarak zayıf veya uydurma rivayetlere iltifat edilmemiştir. Aynı şekilde, hasen hükmünde olan, yani zayıf olmamakla birlikte tam anlamıyla sahih sayılmayan hadisler de nakledilmemiştir. "Sahih olmayan veriyi esas almama" prensibi, kişisel olarak bu çalışma dışında hayatın her alanında benimsediğimiz bir tavırdır. Ayrıca "sahih" hükmünün ağırlıkla senede göre verildiği de göz ardı edilmemelidir.

Sonuçta bu seçkiyi oluşturan *Müsned* hadislerinin tamamı sahihtir. Ama bu, *Müsned*'deki bütün sahih hadislerin bu kitapta yer aldığı anlamına gelmez. Mevkûf ve fiilî olup sıhhat şartlarını taşıyanların yanı sıra, özellikle Ebû Hüreyre müsnedinde, alınacak hadis sayısının 200 ile sınırlanması nedeniyle dışarıda kalan pek çok sahih rivayet söz konusudur.

Ebû Hüreyre müsnedine özgü bu uygulamanın dışında, kitapta yer alacak hadis sayısını artırma veya azaltma yönünde özel bir gayret içinde kesinlikle bulunulmamıştır. Her sahabinin müsnedi ayrı ayrı ve baştan sona dikkatlice incelenmiş, yukarıdaki üç temel kritere uyan hiçbir rivayete rastlanmadıysa "rivayet alınmadı" notu düşülmüş, uygun rivayet sayısı 1, 2, 3, 5, 10, 20, 40 veya 80 sayılarından birisine uygunsa o sahabi ilgili sayıya direk dâhil edilmiştir. Yok, eğer uygun değilse, en yakın alt sayının (mesela 7 hadis tespit edilmişse 5'in; 16 hadis tespit edilmişse 10'un) kapsamına alınmış ve arada kalan sahih rivayetleri "alternatif" notuyla kenarda bekletilmiştir. Tekrardan sakınmak amacıyla aynı

1 Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ*, 4/307.

2 Buhârî, *Fedâilü'l-Kur'ân*, 37 (5061).

3 *Müsned*, 13/192-194 (7780); Buhârî, *Savm*, 5 (1899).

4 *Müsned*, 12/223-224 (7279). Krş: Müslim, *Nikâh*, 110 (3525) ve Buhârî, *Nikâh*, 73 (5177).

rivayeti bulunduran iki sahabiden birinin rivayetlerinde değişiklik yapmak gerektiğinde işte bu alternatif veriler devreye girmiştir.

Bir örnek vermek gerekirse: Müsnedinde 36 hadis bulunan ve 5. kategoride yer aldığı için öncelikle incelenen Abdullah ibnü'z-Zübeyr ibnü'l-Avvâm'dan ilk etapta beş hadis alınmıştır. Ama alınan hadis sayılarının dengelenmesi, kaynak düzeyindeki farklılıklar ve anlatan sahabinin doğrudan olayın içinde olması gibi faktörlerden dolayı, bu sahabinin dört rivayeti gelişen süreçte başka sahabilere aktarılmıştır: "Dünyada ipek giyenin ahirette giyemeyeceği" hadisi (HM16118) önce Hz. Ömer (HM181), sonra Enes b. Mâlik (HM11985) ve nihayet Abdullah b. Ömer bölümüne (458. hadis) alınmıştır. "Bir iki defa sütü içine çekip emmekle süt akrabalığının oluşmayacağı" hadisi Hz. Âişe'ye (324. hadis); "Mescidimde kılınan namaz başka yerde kılınan namazdan bin kat daha değerlidir." hadisi Ebû Hüreyre'ye (76. hadis); "Fâtıma benim bir parçamdır." hadisi ise Misver b. Mahrame'ye (841. hadis) aktarılmıştır. Böylece son tahlilde Abdullah ibnü'z-Zübeyr namaz sonrası tesbihat ile ilgili tek bir hadisiyle (953. hadis) "1 Hadis Verenler" arasında listelenmiştir.

Görüldüğü gibi, birden fazla denge unsurunun devreye girmesiyle "az sayıda hadis rivayet edenleri önceleme" yaklaşımına rağmen, Abdullah ibnü'z-Zübeyr neredeyse kitap kapsamının dışında kalacak konuma gelmiştir. İlk etapta seçilen hepsi de sahih beş hadisi, kendisi dâhil beş ayrı isim arasında paylaşılmıştır. Hatta yine onun müsnedinde 16116 numarada yer alan ve babası ez-Zübeyr ibnü'l-Avvâm ile bir Medineli arasındaki tarla sulama tartışmasını anlatan hadisin (37. hadis) babasından alındığı düşünülürse, altı ayrı isimden bile bahsedilebilir.

Seçme işlemi kritersiz uygulansa aslında çok basittir. Mesela, senedleri zayıf olduğu için alınmayan şu rivayetler herhangi bir ihtisar meraklısı açısından çok ilginç birer veri olabilirdi:

Örnek-1: "Kudüs'ün yeniden yapılanması, Medine'nin yıkımı olacaktır. Medine'nin yıkımı, büyük savaşın ortaya çıkması demektir. Büyük savaşın ortaya çıkması, Kostantiniyye'nin fethi anlamına gelir. Kostantiniyye'nin fethi ise Deccâl'in ortaya çıkması demektir."

Muâz b. Cebel müsnedinde yer alan ve içinde Kudüs, İstanbul, büyük savaş ve Deccâl gibi son derece güncel ve sansasyonel öğeler barındıran bu zayıf rivayet şöyle bitmektedir:

"Sonra Allah Resûlü (s.a.s.) elleriyle dizlerine vurdu ve şöyle buyurdu: Senin şu anda oturduğun ne kadar gerçekse bu da o kadar gerçektir! "[5]

5 *Müsned*, 36/352 (22023). Rivayetin senedinde yer alan Abdurrahman b. Sâbit b. Sevbân hakkında âlimlerin

Örnek-2: "Siz, âlimleri çok, konuşmacıları az bir zamanda yaşıyorsunuz. Böyle bir zamanda, bildiğinin onda birini uygulamayanın işi biter. İleride insanlar, âlimleri az, konuşmacıları çok olan bir zaman yaşayacaklar. Öyle bir zamanda da, bildiğinin onda birine yapışan kurtulur."[6]

Örnek-3: "Eş'as b. Kays diyor ki: Ömer'e misafir oldum. Karısını tutup dövdü. Sonra bana dedi ki: Bak Eş'as; benden üç şeyi öğren. Ben bu üç şeyi vaktiyle Allah Resûlü'nden (s.a.s.) öğrenmiştim: Adama karısına niçin vurduğunu sorma. Vitir namazını kılmadan uyuma. Üçüncüsünü unuttum!"[7]

Elbette sıhhat konusunda gösterilen en düşük bir hassasiyet bile "Hz. Hüseyin'in öldürüleceği toprağı meleğin getirip Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gösterdiği" yönündeki bir haberin[8] böyle seçkin bir çalışmada yer almasını engelleyecektir. Bir kadın kocasına eziyet ettikçe adamın cennetteki huri eşinin o kadına "Allah belanı versin, o senin yanında geçici!" diye beddua ettiği yönünde zayıf bir rivayet[9] için de aynı şey geçerlidir.

Öte yandan sahihler ile yetinme prensibinin hasen hadislerin de elenmesine yol açması, yaygın olarak bilinen bazı değerli içerikleri dışarıda bırakmıştır. Mesela Hz. Peygamber'in (s.a.s.) amcaoğlu Abdullah b. Abbâs'a verdiği ve "Bak evlat! Sana bir söz söyleyeyim: Allah'ı koru, o da seni korusun..." diye başlayan o eşsiz öğütleri içeren hadis bunlardan biridir.[10]

Benzer bir durum Hz. Muâz'a öğretilen "Allah'ım! Sen'i anmam için, Sana şükretmem için ve Sana güzel güzel ibadet etmem için bana yardım et!" şeklindeki namaz sonu duası[11] için de geçerlidir. Şerrinden korkulan bir kişi veya toplulukla karşılaşıldığında, "Allah'ım! Sen'i onların boyunlarına doluyorum ve kötülüklerinden Sana sığınıyorum!" diye dua edilmesini öngören hasen hadis de[12] bu noktada örnek oluşturabilir.

eleştirileri için bk. Zehebî, *Mîzânü'l-İ'tidâl*, 2/551-552.

6 *Müsned*, 35/299 (21372). Tam olarak günümüzü anlattığı düşünülebilecek bu rivayet de isnad açısından zayıf ve yetersizdir. Hadisi Ebu Zer'den kimin rivayet ettiği belli değildir. Ayrıca hadisi Ahmed b. Hanbel'e nakleden Müemmel b. İsmail'in "münkerü'l-hadîs" sayıldığı hakkında bk. Zehebî, *Mîzânü'l-İ'tidâl*, 4/228-229.

7 *Müsned*, 1/275 (122). Bu da tam anlamıyla trajikomik bir nakildir. İsnadının zayıflığı bir kenara, şiddetin meşrulaştırılması, yanlış davranışların sorgulanmaması gibi gayri meşru yaklaşımları önce Hz. Ömer'e, ardından bizzat Allah Resûlü'ne (s.a.s.) ait gösterebilmektedir.

8 *Müsned*, 44/143-145 (26524).

9 *Müsned*, 36/417 (22101).

10 *Müsned*, 4/487-489 (2763) ve *Müsned*, 5/19-21 (2803). Hocamız her iki rivayetini de dipnotta "Hadîs sahih" diyerek tashih etmesine rağmen, kaynak açısından yetersiz bulunduğu için bu hadis alınmamıştır.

11 *Müsned*, 36/429-431 (22119).

12 *Müsned*, 32/493 (19719).

Ancak en az bu üç temel kriter kadar, hatta onlardan da belirleyici ve yorucu dördüncü bir prensip daha gözetilmiştir: Tekrara kaçmamak. Dolayısıyla bir hadis on ayrı sahabiden gelse ve bu rivayetlerin hepsi sahih olsa bile, sadece birisinden alınmıştır.

Neticede 11 ayı bulan geceli gündüzlü bir okuma ve seçme sürecinin ardından, ortaya 10 bölüm ve 1010 hadisten oluşan bir çatı çıkmıştır. Samimi kanaatimiz şudur: *Müsned*'i okumaya başlamadan kırk ayrı plan yapılsa ve kırk ayrı taslak hazırlansa idi, doğal süreçte şekillenen şu iç düzen kadar dengeli ve sağlıklı olamazdı. Tıpkı Yüce Rabbimizin Bedir buluşmasını anlatırken buyurduğu gibi:

"Eğer randevulaşsaydınız, randevuyu kesin tutturamazdınız. Ama Allah, yapılması karara bağlanmış bir işi gerçekleştirmek için ölen açık bir delilden sonra ölsün, yaşayan da açık bir delilden sonra yaşasın diye böyle yaptı. Allah her şeyi duyan, her şeyi bilendir." {Enfâl, 8/42}

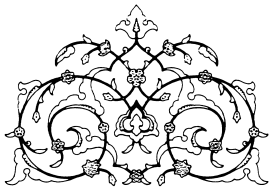

FORMAT ve KISALTMALAR

Her hadisin altında, numarası hadisin sıra numarasıyla eşleşen bir dipnot bulunmaktadır. Dipnotların içeriği sistematik olarak aşağıdaki örnekte görüldüğü şekilde düzenlenmiştir:

- 664 • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kimde şu dört özellik varsa o kişi münafıktır..."*

664 *Müsned*, 11/380-381 (6768. Ayrıca 6864); Buhârî, *Mezâlim*, 17 (2459); Müslim, *İmân*, 106 (210~). **Krş:** 626. hadis. **Oku:** Bakara, 2/8-16; Nisâ, 4/142-146; Tevbe, 9/38-129; Münâfikûn, 63/1-11. **Münafık Karakteri Konu Merkezi; Dalları:** 100, 373 ve 457. hadisler.

Hadisin *Müsned*'deki cilt ve sayfa numarası verildikten sonra parantez içinde hadisin yine *Müsned*'deki sıra numarası (6768) verilmiştir. Aynı parantezin içinde "Ayrıca" ifadesinden sonra verilen numara veya numaralar ise hadisin *Müsned*'deki bire bir tekrarlarına işaret etmektedir.

Ardından hadis *Sahîhayn*'da varsa Buhârî ve Müslim'in eserlerine kitâb ismi (*Mezâlim/İman*) ve bâb numarası verilerek atıf yapılmıştır. Parantez içindeki numaralar yine hadisin o eserlerdeki sıra numarasıdır. Ayrıca hadisteki merfû kavlî ifadenin Buhârî veya Müslim'deki merfû lafızla uyumu özel olarak kontrol edilmiş; eğer lafızlar aynıysa ve bir harf farklılığı bile yoksa herhangi bir işaret konulmamış; en ufak bir lafız değişikliği dahi tespit edildiğinde ise (~) simgesi eklenmiştir. Dolayısıyla yukarıdaki örnekte Buhârî lafzı *Müsned*'i bire bir tutmakta, Müslim'de ise hafif bir farklılık bulunmaktadır. Ama elbette hem Buhârî hem de Müslim o hadisi *Müsned* ile aynı sahabiden rivayet etmişlerdir. Ayrıca söz konusu (~) simgesi hakkında burada belirtilen tüm prensiplerin, hadislerde yer alan merfû kavlî lafızlarla sınırlı olduğuna da işaret edilmelidir.

Eğer hadis Buhârî ve Müslim'in ikisinde birden yoksa diğer kaynaklara geçilmektedir. Bu kaynakların başlıcaları İmam Mâlik'in *Muvatta*'ı; İbn Ebû Şeybe'nin *Musannef*'i; Dârimî, Ebû Dâvûd, Tirmizî, İbn Mâce ve Beyhakî'nin *Sünen*'leri; İbn Hıbbân'ın *Sahîh*'i ve Hâkim'in *Müstedrek*'idir. Tüm bu kaynak atıflarında öncelik sıralaması yazarların vefat tarihlerine göre uygulanmıştır.[13]

"Krş" (karşılaştır) başlığı altında okunan hadisin içeriğine benzeyen diğer rivayetlerle ilişki kurulur. Söz konusu diğer veriler, bu kitaba alınan 1010 hadis ile sınırlıdır.

"Oku" başlığının devamında ise söz konusu hadisin muhtevasıyla doğrudan ilgili Kur'ân-ı Kerîm ayetlerine dikkat çekilmiştir. Konunun tam anlaşılması için gerekiyorsa tek bir ayete değil, uzunca bir paragrafa veya bölüme de gönderme yapılabilmektedir. Okuma sırasında yeterli verimi alabilmek için, bireysel okumalarda okuyucunun yanı başında mealli bir Kur'ân-ı Kerîm bulundurması, toplu okumalarda ise oturumdan önce bu bölümdeki ayetlerin incelenmesi yararlı olacaktır.[14]

"Konu Merkezi" tamlaması ise sahabi adlarına göre düzenlendiği için konulu olmayan kitabın aynı başlık altında toplanabilecek maddelerini ifade etmektedir. Merkez konumundaki hadisin dipnotunda şubelere bu şekilde işaret edilmekte, şubelerde de merkez hadise "Krş" başlığı kapsamında mutlaka temas edilmektedir. Kitapta toplam 25 adet konu merkezi bulunmakta olup toplu listesi çalışmanın bitiminde bir ek olarak sunulmuştur.

Dua içeren hadislerde geçen dua metinlerinin orijinallerine dipnotta "Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:..." ifadesiyle işaret edilmektedir. Toplam 61 yerde uygulanan bu yönteme, yaygın olarak bilinen kısa dualarda (namaz sonrası tesbihat gibi) ve tek defaya mahsus olduğu düşünülebilecek farklı kesimlere özgü nebevî dualarda (92. hadiste Devs kabilesi için, 875. hadiste ensâr için yapılan dualar gibi) gerek duyulmamıştır. Kimi kısa duaların ise (57 ve 142. hadisler

13 Hadislerin kaynağını belirtme işleminin daha fazla detaylandırılmasına gerek duyulmamıştır. Çünkü böyle bir girişim eserin hacmini kabartacaktır. Neticede bu çalışmada nakledilen 1010 rivayetten 568'i (%56) *Sahîhayn*'da, 126'sı (%12) sadece Buhârî'de ve 289'u (%29) ise sadece Müslim'de yer almaktadır. Geriye kalan hadis miktarı 27 (%3) seviyesindedir. Yıllardır çeşitli hadislerin kaynakları hakkında yürüttüğümüz tahric çalışmaları şunu göstermiştir: Zayıf olduğu kesin veya sağlam olduğu belli olan bir hadis için tahrici uzatmak, sonucu pek değiştirmemektedir. Dolayısıyla bu ölçekte bir tahric yeterli sayılmış, geniş araştırma yapmak isteyen profesyonellerin dipnotlarda verilen numaralardan hareketle *Müsned*'in Arapça orijinaline ve Şuayb Hocamızın 50 ciltlik bu tahkikindeki detaylı atıflara ulaşabileceği düşünülmüştür.

14 Kitabın Kur'ân-ı Kerîm bağlantılarını kurabilmek amacıyla bir Ramazan ayında özel bir hatim inmiş; her ayetin üzerinde durup "İlişkilendirmem gereken bir hadisim var mı?" diye düşünmüştüm. Kitabın son hâli üzerinde benzer bir incelemeyi sağ olsun değerli kardeşim Doç. Dr. Vehbi Dereli de gerçekleştirdi ve o her hadiste durup "Buraya eklenmesi gereken bir ayet var mı?" diye düşündü. Kendisinin yaptığı ilavelerle toplam atıf sayısı 550 civarında hadiste 900'e yaklaşmıştır.

gibi) Arapça metinleri hadislerin içinde tercüme edilmeden doğrudan aktarılmış durumdadır.

Dipnotun bitiminde, eğer hadis metninin anlaşılması için zaruri ise kısa açıklamalara yer verildiği olmuştur. Toplam 53 hadiste karşılaşılacak bu açıklamalar detaylı bir şerh olmayıp, hadisin yanlış anlaşılmasını engelleyecek ve ilk defa okuyan kişiye yol gösterecek kadardır. Açıklamalarda içerik olarak genelde hadis literatürüne dayanılmakla birlikte, her defasında şerh kitaplarına tek tek atıf yapma yoluna gidilmemiştir.

Ayrıca gerek ana metinde gerekse dipnotlarda kullanılan dilin rahatlıkla anlaşılabilecek ölçüde sade bir Türkçe olmasına özellikle özen gösterilmiştir. Yine de kitap içinde rastlanan sözcük ve terimlerden ek araştırma gerektirenler tabii ki olacaktır.

Metin içinde az sayıda hadiste rastlanacak [...] işareti ise herhangi bir gerekçeyle ihtisar uygulanan bölümleri ifade etmektedir.

Her sahabi müsnedinin başına o sahabenin biyografisine dair kısa da olsa bir bilginin mutlaka koyulmasını tavsiye eden ve böylelikle eserin aynı zamanda bir sahabe kitabına da dönüşmesini sağlayan muhterem hocam Rıfat Oral'a müteşekkirim. Ashâb-ı kiram hakkındaki bu değerli bilgilerin varlığı kitabın adı konulurken de belirleyici bir faktör olmuştur.

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (*DİA*) ve İbn Hacer el-Askalânî'ye ait *el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe*'ye dayanılarak tarafımdan yazılan sahabe biyografilerinde gözetilen ilkeler şunlardır: Hakkında detaylı bilgi bulunan sahabiler konusunda *DİA*'daki bilgilerle yetinilmiş ve sadece *DİA* kaynak gösterilmiştir. Kitabın on bölümünden ilk sekizini oluşturan altmışa yakın ismin tanıtımında bu çerçeve geçerlidir.

Daha az tanınan sahabilerin hayatı ile ilgili *DİA*'da bulunmayan önemli ayrıntılar için *İsâbe*'ye müracaat edilmiş, ansiklopedi maddesi ile *İsâbe*'nin çeliştiği durumlarda İbn Hacer'in eserindeki veri esas alınmıştır. Bu iki durumda özet biyografinin bitiminde kaynakların ikisine birlikte atıf yapılmıştır. *DİA*'dan alınan bilginin yeterli görüldüğü ve *İsâbe* tarafından doğrulandığı hâllerde ise sadece *DİA*'ya atıfta bulunulmuştur.

Dolayısıyla şayet burada sahabi biyografilerinde verilen herhangi bir bilgiye *DİA*'da rastlanmazsa *İsâbe*'de yer aldığından emin olunabilir. Buna mukabil, sadece *İsâbe*'nin kaynak gösterildiği biyografiler ansiklopedide yer almayan isimlere aittir.

AHMED b. HANBEL ve MÜSNEDİ[1]

İmam Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî, Horasan'ın Merv kentinde 164/780 yılında dünyaya geldi. Dedesi Hanbel b. Hilâl, Serahs kentinin valisiydi. Merv'de asker olarak görev yapan babası Muhammed, genç yaşta vefat etti ve bakımını annesi üstlendi.

179/795 yılında hadis tahsiline başladı. Hicaz, Yemen, Basra, Kûfe ve diğer bölgelere ilim yolculukları yaptı. Önemli âlimlerden fıkıh öğrendi ve hadis rivayetinde bulundu. Hocaları arasında Hüşeym b. Beşîr, Mu'temir b. Süleyman, Süfyân b. Uyeyne, İmam Ebû Yûsuf, Bişr ibnü'l-Müfaddal, Hafs b. Ğıyâs, Vekî ibnü'l-Cerrâh, Yahyâ b. Sa'îd el-Kattân, İmam Şâfiî gibi üst düzey isimler yer alır.

Kendisinden de pek çok öğrenci etkilenmiş ve hadis rivayet etmiştir. Oğulları Abdullah ve Salih ile amcasının oğlu Hanbel b. İshâk'ın yanı sıra, Ali ibnü'l-Medînî, Yahyâ b. Ma'în, Ebû Zür'a, Ebû Hâtim, Ebû Kılâbe er-Rakâşî, Bakî b. Mahled, İmam Buhârî ve İmam Müslim bu isimlerdendir. Ayrıca hocası Abdürrezzâk es-San'ânî de kendisinden rivayette bulunmuş, *Kütüb-i Sitte* bünyesindeki dört *Sünen*'in müellifleri ise ona bir kişi aracılığıyla ulaşmışlardır.

Güzel yüzlü, sakallarına kına yakan, oldukça esmer bir insandı.[2] Zühd ve takvasıyla, kendini günahlardan koruyup Kur'ân ve sünnete bağlı kalmasıyla, cömertliği ve ağırbaşlılığıyla, hadislerin anlam ve hükümlerine vakıf olmasıyla tanınırdı. Hocası *Musannef* sahibi Abdürrezzâk, "Ahmed b. Hanbel'den daha fakih ve daha zahid birisini görmedim." demiştir.[3]

---

1 Hayatı ve eserleri hakkında detaylı bilgi için bk. Zehebî, Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, (thk. Şuayb el-Arnavut ve diğerleri), Müessesetü'r-Risâle, 1. Baskı, Beyrut 1982, 11/177-358; Komisyon, "Ahmed b. Hanbel", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, 1. Baskı, İstanbul 2010, 2/75-87.

2 Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 11/184.

3 Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 11/195.

Mihne döneminde sergilediği cesaret ve sabırla örnek gösterilen simge bir isim hâline geldi. Otuz aya yakın bir süre hapiste kaldı. Elleri ayakları zincirli olduğu hâlde koğuş arkadaşlarına namaz kıldırırdı.[4] Üç Abbâsî halifesi Me'mûn (ö.218/833), Mu'tasım (ö.227/842) ve Vâsık (ö.232/847) zamanında sultanın huzurunda yapılan uzun ve yorucu tartışmalara katlandı. Kırbaç, hapis, sürgün, tehdit gibi türlü cezalara rağmen geri adım atmadı ve direndi. İbnü'l-Medînî ondan bahsederken "Allah bu dini ridde döneminde Ebû Bekir es-Sıddîk, mihne döneminde de Ahmed b. Hanbel ile destekledi." demiştir.[5]

Halife Vâsık döneminde beş yıl süreyle ev hapsinde tutuldu. Rivayette bulunmak için hadis meclislerine de, Cuma namazı kılmak için cami ve mescitlere de gidemedi.[6] 241/855 yılında Bağdat'ta vefat etti.

Hadisle ve diğer alanlarla ilgili *Kitâbü's-Sünne, Kitâbü'z-Zühd, Kitâbü'l-İlel ve Ma'rifeti'r-Ricâl, Kitâbü Fedâili's-Sahâbe* gibi eserler yazdı. En meşhur ve mühim eseri elbette *Müsned*'dir. *Müsned*'i yedi bin hadisin içinden seçerek oluşturmuş ve eserde kendisinden rivayette bulunduğu hocalarının sayısı iki yüz sekseni aşmıştır. Sonuçta bu kitap sünnet-i seniyyenin öğrenilmesi için temel bir kaynak olmuş, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yaşayışı konusunda insanları aydınlatmıştır. Nitekim çok sayıda ilim adamı, *Müsned* üzerine şerh, ihtisar, fıkhî bablara göre düzenleme ve ravilerini tanıtma gibi farklı çalışmalar yapmışlardır.[7]

4 Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 11/243.

5 Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 11/196.

6 Komisyon, "Ahmed b. Hanbel", *DİA*, 2/76.

7 Komisyon, "Ahmed b. Hanbel", *DİA*, 2/77-78.

MÜSNED

BİRİNCİ KİTAP

I. AŞERE-İ MÜBEŞŞERE MÜSNEDİ

1) HZ. EBÛBEKİR
2) ÖMER İBNÜ'L-HATTÂB
3) OSMÂN B. AFFÂN
4) ALİ B. EBÎ TÂLİB
5) TALHA B. UBEYDULLÂH
6) EZ-ZÜBEYR İBNÜ'L-AVVÂM
7) SA'D B. EBÎ VAKKÂS
8) SAÎD B. ZEYD
9) ABDURRAHMÂN B. AVF
10) EBÛ UBEYDE İBNÜ'L-CERRÂH

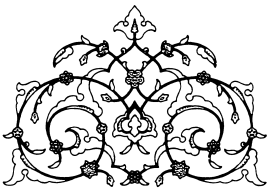

HZ. EBÛ BEKİR (r.a.)

Peygamber Efendimizin (s.a.s.) en yakın arkadaşı ve Hz. Âişe'nin babasıdır. Kureyşlidir. Mekke'de doğdu. Ticaretle uğraştı. İslâm'ı kabul eden ilk erkek oldu. Aşere-i mübeşşereden altı kişi de dâhil olmak üzere, ilk Müslümanlardan çoğunun hidayete ermesine aracılık etti. Miraç mucizesini insanların ezici çoğunluğu yalanlarken koşulsuz doğrulamasıyla "Sıddîk" lakabını aldı. Hicrette Allah Resûlü'ne (s.a.s.) yoldaş oldu. O'nun son hastalığında, emriyle Müslümanlara imamlık etti ve vefatından sonra ilk halife olarak seçildi. İki yıllık halifelik döneminde, İslâm'dan dönen kabilelerin neden olduğu ridde olayları ve bazı fetihlerle ilgilendi. 13/634 yılında altmış üç yaşında Medine'de vefat etti ve yeşil kubbenin altında Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) yanına defnedildi.

Orta boylu, zayıf yapılı, seyrek sakallı, keskin bakışlı, gür saçlı, ince ve beyaz yüzlü bir insandı. Cömertliği, nesep bilgisi, mütevazı ama mücadeleci karakteri ve isabetli fikirleri ile bilinir. Hicretten sonra Mescid-i Nebevi'nin yapılacağı arsayı satın alan o olduğu gibi, Bedir'de ağlayarak dua eden Hz. Peygamberi (s.a.s.) teselli eden, bilhassa Hudeybiye olayında ve vefât-ı Nebî'de Hz. Ömer'i sakinleştirmeyi başaran da odur. Bazı hatıraları için bk. 321, 322, 329, 582 ve 834. hadisler. (*DİA*, 10/101-108)

﴿1﴾ • حدَّثَنا أبو عَبْدِ الرَّحمٰن عبدُ اللهِ بن أحمد بن محمَّد بن حَنْبَل، قال: حدَّثني أبي أحمَد بنُ محمد بن حَنْبَل بن هِلال بن أسَد مِنْ كِتابه قال: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ -يَعْنِي ابْنَ أَبِي خَالِدٍ- عَنْ قَيْسٍ، قَالَ: قَامَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّكُمْ تَقْرَءُونَ هَذِهِ الْآيَةَ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ﴾ (المائدة: ١٠٥)، وَإِنَّا سَمِعْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوُا الْمُنْكَرَ فَلَمْ يُغَيِّرُوهُ، أَوْشَكَ أَنْ يَعُمَّهُمُ اللَّهُ بِعِقَابِهِ."

• ﴿1﴾ • Hz. Ebû Bekir hutbe vermek için ayağa kalktı. Allah'a hamdüsena etti. Sonra dedi ki: İnsanlar! Siz, *"Ey iman edenler! Siz kendinizi düzeltin. Siz doğru yolda olursanız, yoldan sapan kimse size zarar veremez."* {Mâide, 5/105} ayetini okuyorsunuz. Bakın, biz Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduk: *"İnsanlar yanlışları gördükleri hâlde değiştirmez hâle gelirlerse Allah'ın onlara topluca ceza verme zamanı çok yaklaşmış demektir."*[1]

﴿2﴾ • حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ، أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "عَلِّمْنِي دُعَاءً أَدْعُو بِهِ فِي صَلَاتِي." قَالَ: "قُلِ: اللَّهُمَّ، إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ. فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ، وَارْحَمْنِي. إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ."

• ﴿2﴾ • Ebû Bekir es-Sıddîk, Allah Resûlü'ne (s.a.s.) "Bana bir dua öğretsen de namazımda o şekilde dua etsem." dedi. Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Şöyle söyle: Allah'ım! Ben kendime çok yazık ettim. Günahları Sen'den başka hiç kimse bağışlayamaz. Beni lütfunla affedip bağışla ve bana acı. Sen bağışlayan ve merhamet edensin!"*[2]

﴿3﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ حَدَّثَهُ، قَالَ: قُلْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي الْغَارِ -وَقَالَ مَرَّةً: وَنَحْنُ فِي الْغَارِ-: لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ نَظَرَ

---

1 *Müsned*, 1/177-178 (1. Ayrıca 16, 29, 30, 53); Ebû Dâvud, *Melâhim*, 17 (4338~); Tirmizî, *Fiten*, 8 (2168~); İbn Mâce, *Fiten*, 20 (4005~). **Krş:** 599 ve 812. hadisler. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/104-105; Mâide, 5/62-63 ve 78-80; Enfâl, 8/25.

2 *Müsned*, 1/187 (8. Ayrıca 28); Buhârî, *De'avât*, 17 (6326); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 48 (6869). **Oku:** Mâide, 5/105; A'râf, 7/23; Zümer, 39/53. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(اللَّهُمَّ، إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ. فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ، وَارْحَمْنِي. إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ.)

إِلَى قَدَمَيْهِ لَأَبْصَرَنَا تَحْتَ قَدَمَيْهِ. قَالَ: فَقَالَ: "يَا أَبَا بَكْرٍ، مَا ظَنُّكَ بِاثْنَيْنِ اللَّهُ ثَالِثُهُمَا؟"

• ﴿3﴾ • Hz. Ebû Bekir anlatıyor: Hz. Peygamber'e (s.a.s.) Sevr mağarasında "İçlerinden biri eğilip ayaklarının hizasına baksa bizi görecek." dedim. Buyurdu ki: *"Ebû Bekir! Üçüncüleri Allah olan iki kişiyi ne sanıyorsun?"*[3]

ÖMER İBNÜ'L-HATTÂB (r.a.)

Râşid halifelerin ikincisi ve Hz. Hafsa ile Abdullah b. Ömer'in babasıdır. Kureyşlidir. Cahiliye döneminde atıcılık ve binicilik eğitimi aldı, okuma yazma öğrendi ve kabilesi adına elçilik görevleri üstlendi. Bi'setin altıncı yılında (616) Peygamberimizi (s.a.s.) öldürmek için çıktığı evine Müslüman olarak döndü. Bu gelişmenin ardından Müslümanlar ilk defa Kâbe'de toplu olarak namaz kıldılar.

Hicretten sonra Itbân b. Mâlik ile arasında kardeşlik bağı kuruldu. Gazvelerde ve diğer bütün önemli olaylarda Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yanı başında bulundu. Hudeybiye Antlaşması'nı o anda içine sindiremese bile daha sonra sonuçlarını görünce sergilediği tavırdan pişman oldu (844. hadis). Hem hicretten sonra hem de Mekke'nin fethinin ardından Allah Resûlü (s.a.s.) erkeklerden biat alırken, O'nun adına kadınların biatını aldı.

Peygamberimizin (s.a.s.) vefatında kendisini teskin eden Hz. Ebû Bekir'in halife seçilmesinde etkin rol oynadı. Zekât vermeyi reddedenlerle savaşılmasını başta onaylamasa da yine Hz. Ebû Bekir'in açıklamalarıyla ikna oldu. Hafızların sayısının azalması karşısında Kur'ân'ın cem edilmesi fikrini verdi. Hz. Ebû Bekir onu kendisinden sonra halife olarak tayin etti. 13/634 yılından 23/644 yılındaki şehadetine kadar on yıl süreyle halifelik yaptı. Irak'ın Sa'd b. Ebî Vakkas, Suriye'nin Ebû Ubeyde ibnü'l-Cerrâh, Mısır'ın ise Amr ibnü'l-Âs komutasındaki ordularla fethini sağladı. Kudüs'ü teslim olmaya razı olan halktan alıp fethetmeye bizzat gitti.

23/644 yılında hac farizasını eda ettikten hemen sonra bir sabah namazında Mescid-i Nebevî'de Muğire b. Şu'be'nin kölesi tarafından

---

[3] *Müsned*, 1/189-190 (11); Buhârî, *Fedâilü Ashâbi'n-Nebî*, 2 (3653~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 1 (6169). **Krş:** 322. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/160 ve 173; Tevbe, 9/40; Mücâdele, 58/7.

hançerlendi. Ölüm döşeğinde kendisinden sonraki halifeyi belirlemeleri için sahabeden altı kişilik bir şûra heyeti tayin etti. Namazları kıldırmak için Suheyb er-Rûmî'yi, heyetin toplanmasını sağlamak için el-Mikdâd ibnü'l-Esved'i, toplantının güvenliğini sağlamak için ise Ebû Talha el-Ensârî'yi görevlendirdi. Peygamber Efendimizin (s.a.s.) yanına defnedilebilmek için oğlu İbn Ömer'i göndererek Hz. Âişe'den izin aldı. Üç gün sonra vefat etti ve cenaze namazını Suheyb er-Rûmî kıldırdı.

Pehlivan yapılı, gür sesli, konuşması da vücudu kadar güçlü bir kişiydi. Sert mizacı, açık sözlülüğü, kul hakkı konusundaki titizliği ve istişareye önem vermesi ile tanınır. Bizzat Peygamber Efendimizle (s.a.s.) farklı görüşleri savunup da ardından inen ayetlerin onun görüşlerini teyit ettiği birden fazla örnek vardır ve bunlara "Muvâfakât-i Ömer" adı verilir. Hakla bâtılı birbirinden ayıran kişi anlamında "Fârûk" lakabı ve halifelere verilen "Emîru'l-Müminîn" unvanı tarihte ilk defa onun için kullanılmıştır. Başta beytülmâl, vergi sistemi, arazi hukuku, divan teşkili ve taşra yapılanması olmak üzere yaptığı icraatlar İslâm toplumunun devletleşmesinde etkili olmuştur. Ayrıca Hadis rivayetinin güvenilirliği konusunda aldığı tedbirler de bu ilmin gelişimine büyük katkı yapmıştır. (*DİA*, 34/44-51)

• ﴿4﴾ • حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى وَحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ بَيْنَا هُوَ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ، فَقَالَ عُمَرُ: لِمَ تَحْتَبِسُونَ عَنِ الصَّلَاةِ؟ فَقَالَ الرَّجُلُ: مَا هُوَ إِلَّا أَنْ سَمِعْتُ النِّدَاءَ فَتَوَضَّأْتُ. فَقَالَ: أَيْضًا! أَوَلَمْ تَسْمَعُوا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِذَا رَاحَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْجُمُعَةِ فَلْيَغْتَسِلْ."

• ﴿4﴾ • Ömer ibnü'l-Hattâb Cuma günü hutbe okurken bir adam geldi. Hz. Ömer "Niye başka işlerle uğraşıp namaza geç kalıyorsunuz?" diye sordu. Adam, "Ezanı duydum, hemen abdest alıp geldim." dedi. Bunun üzerine "Hem de sadece abdest aldın!" diyen Hz. Ömer, devamında şunları söyledi: "Siz, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) *'Biriniz Cuma'ya gideceğinde yıkansın.'* buyurduğunu duymadınız mı?"[4]

[4] *Müsned*, 1/252 (91. Ayrıca 319); Buhârî, *Cum'a*, 5 (882); Müslim, *Cum'a*, 4 (1956). **Krş:** 97 ve 952. hadisler.

• ﴿5﴾ • حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ: حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ يَقُولُ: لَمَّا تُوُفِّيَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ، دُعِيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلصَّلَاةِ عَلَيْهِ. فَقَامَ إِلَيْهِ، فَلَمَّا وَقَفَ عَلَيْهِ يُرِيدُ الصَّلَاةَ، تَحَوَّلْتُ حَتَّى قُمْتُ فِي صَدْرِهِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَعَلَى عَدُوِّ اللَّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ الْقَائِلِ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا؟ يُعَدِّدُ أَيَّامَهُ. قَالَ: وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَبَسَّمُ، حَتَّى إِذَا أَكْثَرْتُ عَلَيْهِ قَالَ: "أَخِّرْ عَنِّي يَا عُمَرُ. إِنِّي خُيِّرْتُ، فَاخْتَرْتُ. وَقَدْ قِيلَ ﴿اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ﴾ (التوبة: ٨٠) لَوْ أَعْلَمُ أَنِّي إِنْ زِدْتُ عَلَى السَّبْعِينَ غُفِرَ لَهُ لَزِدْتُ." قَالَ: ثُمَّ صَلَّى عَلَيْهِ، وَمَشَى مَعَهُ، فَقَامَ عَلَى قَبْرِهِ حَتَّى فُرِغَ مِنْهُ.

قَالَ: فَعَجِبٌ لِي وَجَرَاءَتِي عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا كَانَ إِلَّا يَسِيرًا حَتَّى نَزَلَتْ هَاتَانِ الْآيَتَانِ ﴿وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ﴾ (التوبة: ٨٤) فَمَا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَهُ عَلَى مُنَافِقٍ، وَلَا قَامَ عَلَى قَبْرِهِ، حَتَّى قَبَضَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ.

﴿5﴾ • Abdullah b. Abbâs anlatıyor: Ömer ibnü'l-Hattâb'ın şöyle dediğini duydum: Abdullah b. Übey öldüğünde, Allah Resûlü (s.a.s.) cenaze namazına davet edildi. Kalkıp icabet etti. Tam namaza durmak üzere yerini aldığında, hemen gittim ve önüne geçtim. Vukuatlarını sayarak "Ya Resûlallah! Falanca gün şunu söyleyen, filanca gün bunu yapan, Allah düşmanı Abdullah b. Übey'in mi namazını kılacaksın?" dedim. Allah Resûlü (s.a.s.) gülümsüyordu. Ama ben sözü uzatınca *"Önümden çekil Ömer. Bana seçme hakkı verildi ve ben seçimimi yaptım."* buyurdu ve ilgili ayetleri okudu: *"Onlar için ister bağışlanma dile ister dileme. Onlar için yetmiş kez bağışlanma dilesen de, Allah onları asla affetmeyecektir."* {Tevbe 9/80} Ardından da *"Yetmişin üzerinde istiğfar ettiğim takdirde bu adamın bağışlanacağını bilsem, ederim."* diye ekledi. Sonra onun namazını kıldı, cenazesinin yanında yürüdü, bütün işlemleri bitene kadar kabrinin başında durdu.

Ben de Allah Resûlü'ne (s.a.s.) karşı sergilediğim cür'ete gerçekten hayret ediyorum! Hâlbuki en iyisini Allah ve Resûlü bilirdi. Ama Allah şahit, çok kısa bir süre sonra şu ayet indi: *"Onlardan ölen hiçbirine asla namaz kılma ve kabrinin başında durma. Çünkü onlar, Allah'ı ve Resûlü'nü inkâr ettiler ve fâsık olarak öldüler."* {Tevbe, 9/84} Ve o günden sonra bir daha Allah Resûlü (s.a.s.) ölene kadar hiçbir münafığın namazını kılmadı ve kabrinin başında durmadı.[5]

---

5 *Müsned*, 1/254-255 (95); Buhârî, *Cenâiz*, 84 (1366).

﴿6﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا السَّائِبُ بْنُ يَزِيدَ ابْنُ أُخْتِ نَمِرٍ: أَنَّ حُوَيْطِبَ بْنَ عَبْدِ الْعُزَّى أَخْبَرَهُ: أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ السَّعْدِيِّ أَخْبَرَهُ: أَنَّهُ قَدِمَ عَلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فِي خِلَافَتِهِ، فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: أَلَمْ أُحَدَّثْ أَنَّكَ تَلِي مِنْ أَعْمَالِ النَّاسِ أَعْمَالًا، فَإِذَا أُعْطِيتَ الْعُمَالَةَ كَرِهْتَهَا؟ قَالَ: فَقُلْتُ: بَلَى. فَقَالَ عُمَرُ: فَمَا تُرِيدُ إِلَى ذَلِكَ؟ قَالَ: قُلْتُ: إِنَّ لِي أَفْرَاسًا وَأَعْبُدًا، وَأَنَا بِخَيْرٍ، وَأُرِيدُ أَنْ تَكُونَ عُمَالَتِي صَدَقَةً عَلَى الْمُسْلِمِينَ.

فَقَالَ عُمَرُ: فَلَا تَفْعَلْ. فَإِنِّي قَدْ كُنْتُ أَرَدْتُ الَّذِي أَرَدْتَ، فَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطِينِي الْعَطَاءَ، فَأَقُولُ: أَعْطِهِ أَفْقَرَ إِلَيْهِ مِنِّي. حَتَّى أَعْطَانِي مَرَّةً مَالًا، فَقُلْتُ: أَعْطِهِ أَفْقَرَ إِلَيْهِ مِنِّي. قَالَ: فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "خُذْهُ، فَتَمَوَّلْهُ، وَتَصَدَّقْ بِهِ. فَمَا جَاءَكَ مِنْ هَذَا الْمَالِ وَأَنْتَ غَيْرُ مُشْرِفٍ وَلَا سَائِلٍ، فَخُذْهُ. وَمَا لَا، فَلَا تُتْبِعْهُ نَفْسَكَ."

• ﴿6﴾ • Abdullah ibnü's-Sa'dî diyor ki: Hilafeti döneminde Ömer ibnü'l-Hattâb'ın yanına geldim. Hz. Ömer bana şöyle dedi: "Aldığım bilgilere göre sen, insanların işlerini üstleniyormuşsun; sonra da karşılığında maaş verildiğinde beğenmiyormuşsun!" Ben de "Doğrudur." dedim. Hz. Ömer "Niçin böyle yapıyorsun?" dedi. "Atlarım var, kölelerim var; iyi durumdayım. Maaşımın Müslümanlara sadaka olmasını istiyorum." dedim. Bunun üzerine Hz. Ömer "Öyle yapma!" dedi ve ekledi:

Ben de senin düşündüğünü düşünmüştüm. Hz. Peygamber (s.a.s.) bana payıma düşen malı verirdi; ben de "Benden daha muhtaç olanlara verin." derdim. Bir defasında yine bana mal verdi ve ben "Benden daha muhtaç olanlara verin." dedim. Hz. Peygamber (s.a.s.) buyurdu ki: *"Al onu. Malın olsun, bağış yaparsın. Bu mal sana ilgilenmediğin ve istemediğin hâlde gelirse al. Başka türlüyse hiç peşine düşme."*[6]

﴿7﴾ • حَدَّثَنَا بَهْزٌ، حَدَّثَنَا أَبَانُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: شَهِدَ عِنْدِي رِجَالٌ مَرْضِيُّونَ، فِيهِمْ عُمَرُ، وَأَرْضَاهُمْ عِنْدِي عُمَرُ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: "لَا صَلَاةَ بَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ. وَلَا صَلَاةَ بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ."

• ﴿7﴾ • Abdullah b. Abbâs anlatıyor: Herkesin onay vereceği adamlar benimle birlikte şahit oldular ve bence en onay verilecek olanları da Hz. Ömer'dir. Hz.

[6] *Müsned*, 1/258-259 (100. Ayrıca 136, 279); Buhârî, *Ahkâm*, 17 (7163~); Müslim, *Zekât*, 111 (2406~). **Krş:** 630 ve 852. hadisler. **Oku:** Kasas, 28/77.

Peygamber (s.a.s.) şöyle buyururdu: *"İkindi namazından sonra güneş batana kadar namaz kılınmaz. Sabah namazından sonra da güneş doğana kadar namaz kılınmaz."*[7]

• ﴿8﴾ • حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ -يَعْنِي ابْنَ أَبِي الْفُرَاتِ- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، أَنَّهُ قَالَ: أَتَيْتُ الْمَدِينَةَ، فَوَافَيْتُهَا وَقَدْ وَقَعَ فِيهَا مَرَضٌ، فَهُمْ يَمُوتُونَ مَوْتًا ذَرِيعًا. فَجَلَسْتُ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. فَمَرَّتْ بِهِ جَنَازَةٌ، فَأُثْنِيَ عَلَى صَاحِبِهَا خَيْرٌ، فَقَالَ عُمَرُ: وَجَبَتْ. ثُمَّ مُرَّ بِأُخْرَى، فَأُثْنِيَ عَلَى صَاحِبِهَا خَيْرٌ، فَقَالَ عُمَرُ: وَجَبَتْ. ثُمَّ مُرَّ بِالثَّالِثَةِ، فَأُثْنِيَ عَلَيْهَا شَرٌّ، فَقَالَ عُمَرُ: وَجَبَتْ. فَقَالَ أَبُو الْأَسْوَدِ: مَا وَجَبَتْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟

قَالَ: قُلْتُ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَيُّمَا مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ أَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ، أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ." قَالَ: فَقُلْنَا: وَثَلَاثَةٌ؟ قَالَ: فَقَالَ: "وَثَلَاثَةٌ". قَالَ: قُلْنَا: وَاثْنَانِ؟ قَالَ: "وَاثْنَانِ". قَالَ: ثُمَّ لَمْ نَسْأَلْهُ عَنِ الْوَاحِدِ.

• ﴿8﴾ • Ebü'l-Esved diyor ki: Medine'ye geldim. Şehirde salgın hastalığın yaşandığı bir döneme denk düştüm. Peş peşe ölümler gerçekleşiyordu. Ömer ibnü'l-Hattâb ile oturdum. Bir cenaze geçti. Hakkında iyi şeyler söylendi. Hz. Ömer "Vacip oldu." dedi. Sonra başka bir cenaze geçti. Onun hakkında da iyi şeyler söylendi. Hz. Ömer tekrar "Vacip oldu." dedi. Ardından üçüncü bir cenaze geçti. Hakkında kötü şeyler söylendi. Hz. Ömer yine "Vacip oldu." dedi. "Vacip olan nedir ey müminlerin Emîri?" dedim. Dedi ki:

Ben, Allah Resûlü (s.a.s.) ne buyurduysa onu söyledim: *"Bir Müslüman'ın iyi insan olduğuna arkasından dört kişi tanıklık ederse, Allah onu cennete girdirir."* Bunun üzerine biz "Üç kişi olsa?" dedik; *"Üç kişi de olur."* buyurdu. "İki kişi olsa?" dedik; *"İki kişi de olur."* buyurdu. Artık bir kişi olsa olur mu diye de sormadık![8]

• ﴿9﴾ • حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، قَالَ: زَعَمَ الزُّهْرِيُّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عُمَرَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لَا تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ. فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ."

7 *Müsned*, 1/266 (110. Ayrıca 130, 270); Buhârî, *Mevâkîtü's-Salât*, 30 (581); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 286 (1921). Buhârî ve Müslim'in rivayetleri *Müsned*'deki gibi kavlî olmayıp 'kılınmamasını istedi' şeklindedir.

8 *Müsned*, 1/286-287 (139. Ayrıca 204, 318); Buhârî, Şehâdât, 6 (2643). **Krş:** 190 ve 390. hadisler.

• ﴿9﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Hristiyanların Meryem oğlu İsa'yı abarttıkları gibi beni abartmayın. Ben sadece Allah'ın kulu ve elçisiyim."*[9]

. . . . . .

﴿10﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَقَّاصٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ، وَلِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى. فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ. وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا، أَوْ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا، فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ."

• ﴿10﴾ • Alkame b. Vakkâs diyor ki: Hz. Ömer'in şöyle dediğini duydum: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum: *"Ameller niyete göre değer kazanır ve herkes niyetinin karşılığını alır. Kim Allah için hicret ettiyse onun hicreti hicret ettiği şeyedir. Kim de eline geçecek bir dünyalık veya evleneceği bir kadın için hicret ettiyse onun hicreti de hicret ettiği şeyedir."*[10]

. . . . . .

﴿11﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَوْسٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ يَقُولُ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَطَلْحَةَ وَالزُّبَيْرِ وَسَعْدٍ: نَشَدْتُكُمْ بِاللَّهِ الَّذِي تَقُومُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِهِ! أَعَلِمْتُمْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّا لَا نُورَثُ. مَا تَرَكْنَا صَدَقَةٌ."؟ قَالُوا: اللَّهُمَّ، نَعَمْ!

• ﴿11﴾ • Mâlik b. Evs diyor ki: Hz. Ömer'in, Abdurrahman b. Avf, Talha b. Ubeydullâh, ez-Zübeyr ibnü'l-Avvâm ve Sa'd b. Ebî Vakkâs'a şöyle dediğini duydum: Gökleri ve yeri ayakta tutan Allah aşkına söyleyin! Allah Resûlü'nün (s.a.s.) *"Biz miras bırakmayız. Bizim bıraktığımız sadakadır."* buyurduğunu duydunuz mu? Hepsi dediler ki: "Allah şahit, evet!"[11]

. . . . . .

﴿12﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ إِدْرِيسَ، أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي عَمَّارٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَابَيْهِ، عَنْ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ، قَالَ: سَأَلْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، قُلْتُ: ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ

---

9 *Müsned*, 1/295 (154. Ayrıca 164, 331, 391); Buhârî, *Ehâdîsü'l-Enbiyâ*, 48 (3445~). **Krş:** 972. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/144; Nisâ, 4/171-172; Mâide, 5/17, 72-76 ve 116-120; Tevbe, 9/30-31.

10 *Müsned*, 1/303-304 (168. Ayrıca 300); Buhârî, *Bed'ü'l-vahy*, 1 (1~); Müslim, *İmâre*, 155 (4927~). **Krş:** 849. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/100.

11 *Müsned*, 1/306-307 (172. Ayrıca 333, 336, 349); Buhârî, *Ferâiz*, 3 (6728~); Müslim, *Cihâd ve Siyer*, 49 (4577~).

إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ (النساء: ١٠١)، وَقَدْ آمَنَ اللَّهُ النَّاسَ؟ فَقَالَ لِي عُمَرُ: عَجِبْتُ مِمَّا عَجِبْتَ مِنْهُ، فَسَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: "صَدَقَةٌ تَصَدَّقَ اللَّهُ بِهَا عَلَيْكُمْ. فَاقْبَلُوا صَدَقَتَهُ."

﴿12﴾ • Ya'lâ b. Ümeyye diyor ki: Ömer ibnü'l-Hattâb'a "Ayet, *'Yeryüzünde sefere çıktığınız zaman kâfirlerin size saldırmasından korkarsanız, namazı kısaltmanızdan ötürü size bir günah yoktur.'* {Nisâ, 4/101} şeklinde. Ama Allah insanlara güvenlik sağlamış durumda." dedim.

Hz. Ömer bana dedi ki: Senin merak ettiğini ben de merak etmiş ve bunu Allah Resûlü'ne (s.a.s.) sormuştum. *"Allah'ın size verdiği bir sadaka. Allah'ın verdiği sadakayı kabul ediverin."* buyurmuştu.[12]

.....

• ﴿13﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ -أَنَا سَأَلْتُهُ- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كُنَّا مَعَ عُمَرَ بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ، فَتَرَاءَيْنَا الْهِلَالَ. وَكُنْتُ حَدِيدَ الْبَصَرِ، فَرَأَيْتُهُ. فَجَعَلْتُ أَقُولُ لِعُمَرَ: أَمَا تَرَاهُ؟ قَالَ: سَأَرَاهُ. وَأَنَا مُسْتَلْقٍ عَلَى فِرَاشِي. ثُمَّ أَخَذَ يُحَدِّثُنَا عَنْ أَهْلِ بَدْرٍ، قَالَ:

إِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيُرِينَا مَصَارِعَهُمْ بِالْأَمْسِ، يَقُولُ: "هَذَا مَصْرَعُ فُلَانٍ غَدًا إِنْ شَاءَ اللَّهُ، وَهَذَا مَصْرَعُ فُلَانٍ غَدًا إِنْ شَاءَ اللَّهُ." قَالَ: فَجَعَلُوا يُصْرَعُونَ عَلَيْهَا. قَالَ: قُلْتُ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ، مَا أَخْطَئُوا تِيكَ، كَانُوا يُصْرَعُونَ عَلَيْهَا.

ثُمَّ أَمَرَ بِهِمْ فَطُرِحُوا فِي بِئْرٍ. فَانْطَلَقَ إِلَيْهِمْ، فَقَالَ: "يَا فُلَانُ! يَا فُلَانُ! هَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَكُمُ اللَّهُ حَقًّا؟ فَإِنِّي وَجَدْتُ مَا وَعَدَنِي اللَّهُ حَقًّا!" قَالَ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَتُكَلِّمُ قَوْمًا قَدْ جَيَّفُوا؟ قَالَ: "مَا أَنْتُمْ بِأَسْمَعَ لِمَا أَقُولُ مِنْهُمْ. وَلَكِنْ لَا يَسْتَطِيعُونَ أَنْ يُجِيبُوا."

﴿13﴾ • Enes b. Mâlik anlatıyor: Hz. Ömer'le birlikte Mekke ile Medine arasında bir yerdeydik. Hilâli görmeye çalıştık. Benim gözlerim keskindi, hemen gördüm. Hz. Ömer'e "Görmüyor musun?" demeye başladım. "Göreceğim." dedi. Bir yandan da yatacağım yere uzanmıştım. Sonra Hz. Ömer bize Bedir'de yaşananları anlatmaya başladı. Dedi ki:

Emin olun, Allah Resûlü (s.a.s.) bize savaştan bir gün önce müşriklerin yıkılacağı yerleri gösteriyordu. *"Tam burası yarın filancanın inşallah yıkılacağı yer;*

12 *Müsned*, 1/308 (174. Ayrıca 244); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 4 (1573). **Krş:** 537. hadis.

işte tam şurası da yarın falancanın inşallah yıkılacağı yer." buyuruyordu. Ertesi gün o noktalara yıkılmaya başladılar. Hatta dedim ki: "Seni hak ile gönderene yemin olsun! Hiç şaşmadılar; hepsi o noktalara yıkıldılar!"

Sonra emir verdi; bir kuyuya doldurulduldular. Başlarına gidip şöyle seslendi: *"Filanca! Falanca! Allah'ın size vaad ettiklerinin gerçek olduğunu gördünüz mü? Ben Allah'ın bana vaad ettiklerinin gerçek olduğunu gördüm!"* {Krş: A'râf, 7/44}

"Ya Resûlallah; canı çıkmış bir grup leşle mi konuşuyorsun?" dedim. Buyurdu ki: *"Siz benim dediklerimi onlardan daha iyi duyuyor değilsiniz. Ama karşılık veremiyorlar."*[13]

. . . . . .

﴿14﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو كَامِلٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ (ح) وحَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ الْمَعْنَى، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ عَامِرِ بْنِ وَاثِلَةَ: أَنَّ نَافِعَ بْنَ عَبْدِ الْحَارِثِ لَقِيَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ بِعُسْفَانَ، وَكَانَ عُمَرُ اسْتَعْمَلَهُ عَلَى مَكَّةَ. فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: مَن اسْتَخْلَفْتَ عَلَى أَهْلِ الْوَادِي؟ قَالَ: اسْتَخْلَفْتُ عَلَيْهِمْ ابْنَ أَبْزَى. قَالَ: وَمَا ابْنُ أَبْزَى؟ فَقَالَ: رَجُلٌ مِنْ مَوَالِينَا. فَقَالَ عُمَرُ: اسْتَخْلَفْتَ عَلَيْهِمْ مَوْلًى؟ فَقَالَ: إِنَّهُ قَارِئٌ لِكِتَابِ اللَّهِ، عَالِمٌ بِالْفَرَائِضِ، قَاضٍ. فَقَالَ عُمَرُ: أَمَا إِنَّ نَبِيَّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ قَالَ: "إِنَّ اللَّهَ يَرْفَعُ بِهَذَا الْكِتَابِ أَقْوَامًا، وَيَضَعُ بِهِ آخَرِينَ."

• ﴿14﴾ • Ebü't-Tufeyl Âmir b. Vâsile anlatıyor: Nâfi' b. Abdülhâris, Ömer ibnü'l-Hattâb ile [Mekke ile Medine arasındaki] Usfân'da karşılaştı. Hz. Ömer onu Mekke'de görevlendirmişti. Hz. Ömer, "Vadidekilerin başında yerine kimi vekil bıraktın?" diye sordu. Nâfi' "Onların başında yerime İbnü'l-Ebzâ'yı bıraktım." dedi. "İbnü'l-Ebzâ ne?" diye sorunca "Arap olmayan mevaliden bir insanımız." diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Ömer, "Onların başında yerine mevaliden birini mi bıraktın?" deyince de Nâfi' şunları söyledi: "Allah'ın kitabını iyi okuyan birisidir; İslâm miras hukukunun inceliklerini bilir; kadıdır." Sözün burasında Hz. Ömer dedi ki: Peygamberiniz (s.a.s.) şöyle buyurmuştu; *"Allah bu kitapla bazı toplumları yüceltir, bazılarını da alçaltır."*[14]

. . . . . .

﴿15﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ سَلْمَانَ بْنِ

13 *Müsned*, 1/313-314 (182); Buhârî, *Megâzî*, 8 (3976~); Müslim, *Cennet ve Sıfâtü Naîmihâ ve Ehlihâ*, 76 (722~).

14 *Müsned*, 1/355-356 (232); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 269 (1897). **Krş:** 23 ve 666. hadisler. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/103.

رَبِيعَةَ، عَنْ عُمَرَ، قَالَ: قَسَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِسْمَةً، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَغَيْرُ هَؤُلَاءِ أَحَقُّ مِنْهُمْ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّهُمْ خَيَّرُونِي بَيْنَ أَنْ يَسْأَلُونِي بِالْفُحْشِ أَوْ يُبَخِّلُونِي. فَلَسْتُ بِبَاخِلٍ."

• ﴿15﴾ • Hz. Ömer anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü (s.a.s.) bir gelir paylaşımı yaptı. "Ya Resûlallah; bu verdiğiniz kişilerin dışında pay almayı daha fazla hak edenler var." dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) buyurdu ki: *"Beni, gelip benden kabalıkla bir şeyler istedikleri için vermek veya vermediğimde beni cimri yerine koymak arasında bırakıyorlar. Ben cimri değilim."*[15]

. . . . . .

• حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَرَ، قَالَ: سَمِعَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا أَحْلِفُ بِأَبِي، فَقَالَ: "إِنَّ اللَّهَ يَنْهَاكُمْ أَنْ تَحْلِفُوا بِآبَائِكُمْ." قَالَ عُمَرُ: فَوَاللَّهِ، مَا حَلَفْتُ بِهَا بَعْدُ ذَاكِرًا وَلَا آثِرًا. ﴿16﴾

• ﴿16﴾ • Hz. Ömer anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bir gün beni babamın adını vererek yemin ederken duydu. *"Allah sizden, babalarınızın adını vererek yemin etmekten vazgeçmenizi istiyor."* buyurdu. Allah şahit; bir daha hiç öyle yemin etmedim; ne kendi sözüm olarak ne de başkasının sözünü aktarırken.[16]

. . . . . .

• حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ: سَأَلَ عُمَرُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: تُصِيبُنِي الْجَنَابَةُ مِنَ اللَّيْلِ، فَمَا أَصْنَعُ؟ قَالَ: "اغْسِلْ ذَكَرَكَ، ثُمَّ تَوَضَّأْ، ثُمَّ ارْقُدْ." ﴿17﴾

• ﴿17﴾ • Hz. Ömer, "Geceleyin cünüplük durumu başıma gelebiliyor; ne yapayım?" diye Allah Resûlü'ne (s.a.s.) sordu. Buyurdu ki: *"Cinsel organını yıka. Sonra abdest al. Sonra da uyu."*[17]

. . . . . .

• حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا كَهْمَسٌ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ. وَيَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا ﴿18﴾

---

15 *Müsned*, 1/356 (234. Ayrıca 127); Müslim, *Zekât*, 127 (2428). **Krş:** 835 ve 995. hadisler. **Oku:** Haşr 59/7.

16 *Müsned*, 1/359 (241. Ayrıca 112, 214, 240, 291); Buhârî, *Eymân ve'n-Nüzûr*, 4 (6647); Müslim, *Eymân*, 1 (4254). **Oku:** En'âm, 6/19; Ankebût, 29/52.

17 *Müsned*, 1/430 (359. Ayrıca 94, 105, 165, 230, 235, 306); Buhârî, *Gusül*, 27 (290~); Müslim, *Hayız*, 25 (704~). **Krş:** 587. hadis.

كَهْمَسٌ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَعْمَرَ، سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ، قَالَ :حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ ذَاتَ يَوْمٍ عِنْدَ نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعَرِ، لَا يُرَى -قَالَ يَزِيدُ: لَا نَرَى- عَلَيْهِ أَثَرَ السَّفَرِ، وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخِذَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: يَا مُحَمَّدُ، أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ، مَا الْإِسْلَامُ؟

فَقَالَ: "الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنِ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا." قَالَ: صَدَقْتَ. قَالَ: فَعَجِبْنَا لَهُ، يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ.

قَالَ: ثُمَّ قَالَ: أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ. قَالَ: "الْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَالْقَدَرِ كُلِّهِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ." قَالَ: صَدَقْتَ. قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ، مَا الْإِحْسَانُ؟ -قَالَ يَزِيدُ: "أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ"-.

قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ. قَالَ: "مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ بِهَا مِنَ السَّائِلِ." قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا. قَالَ: "أَنْ تَلِدَ الْأَمَةُ رَبَّتَهَا، وَأَنْ تَرَى الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبِنَاءِ." قَالَ: ثُمَّ انْطَلَقَ.

قَالَ: فَلَبِثَ مَلِيًّا -قَالَ يَزِيدُ: ثَلَاثًا- فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا عُمَرُ، أَتَدْرِي مَنِ السَّائِلُ؟" قَالَ: قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: "فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ، أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ."

• ﴿18﴾ • Ömer ibnü'l-Hattâb anlatıyor: Bir gün Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yanında oturuyorduk. Birden yanımıza elbisesi bembeyaz, saçı simsiyah bir adam geldi. Üzerinde yolculuk izi görünmüyordu. İçimizden de kimse onu tanımıyordu. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) karşısına oturdu; dizlerini dizlerine dayadı, ellerini avucunun içine aldı. Sonra da "Ey Muhammed; bana İslâm'ı anlat. İslâm nedir?" dedi.

Allah Resûlü (s.a.s.); *"İslâm; Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahitlik etmen, namaz kılman, zekât vermen, Ramazan'da oruç tutman ve eğer yol bulabiliyorsan Kâbe'ye hacca gitmendir."* buyurdu. Adam, "Doğru söyledin." dedi. Garibimize gitti; hem soruyor hem doğruluyordu.

Sonra "Bana imanı anlat." dedi. Allah Resûlü (s.a.s.); *"İman; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe ve hayrıyla şerriyle kadere inanmandır."* buyurdu. "Doğru söyledin." dedi ve ekledi: "Bana şimdi de ihsânı anlat.

İhsân nedir?" Allah Resûlü (s.a.s.); *"Allah'a sanki O'nu görüyormuş gibi kulluk yapmandır. Çünkü sen O'nu göremesen de O seni görüyor."* buyurdu.

"Bana kıyameti anlat." dedi. Allah Resûlü (s.a.s.); *"Kıyamet konusunda, soru sorulan kişi sorandan daha bilgili değil."* buyurdu. "O zaman bana kıyametin alametlerini söyle." dedi. Allah Resûlü (s.a.s.); *"Kadının sahibesini doğurmasıdır. Ve ayakkabısız dolaşan çıplak deve çobanlarının yüksek binalar yapmakta yarıştıklarını görmendir."* buyurdu.

Sonra o adam gitti. Biraz zaman geçtikten sonra Allah Resûlü (s.a.s.) bana sordu: *"Ömer; soru soran kimdi biliyor musun?"* Ben de "Allah ve Resûlü en iyisini bilir." dedim. Buyurdu ki: *"O, Cebrail'di. Size dininizi öğretmeye geldi."*[18]

OSMÂN B. AFFÂN (r.a.)

Hulefâ-i Râşidîn'in üçüncüsüdür. Mekke'nin tanınan tüccarlarından ve ilk Müslümanlardandır. Peygamber Efendimizin (s.a.s.) kızı Rukiyye ile evlendi. Onun Bedir zaferinin yaşandığı gün vefat etmesinden bir süre sonra ise Ümmü Gülsüm ile evlilik yaptı. Hz. Peygamber'e (s.a.s.) iki defa damat olduğu için "Zinnûreyn" (İki nur sahibi) lakabıyla anıldı.

Hudeybiye'de Mekke'ye elçi olarak gitti. Tebük'te orduyu finanse etti. Halifeliği döneminde İran, Horasan ve Afrika'da fetihler yapıldı ve Kıbrıs adası alındı. 12 yıl yönetimde kaldı. Çıkan dış kaynaklı bir isyan sonucu 35/656 yılında Medine'deki evinde 82 yaşında iken şehit edildi. Engin hayâ duygusu, ibadete düşkünlüğü, Kur'ân mushaflarına hizmeti ve cömertliği ile bilinir. (*DİA*, 33/438-443)

.....

• ﴿19﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، أَخْبَرَنِي أَبِي، أَنَّ حُمْرَانَ أَخْبَرَهُ، قَالَ: تَوَضَّأَ عُثْمَانُ عَلَى الْبَلَاطِ، ثُمَّ قَالَ: لَأُحَدِّثَنَّكُمْ حَدِيثًا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لَوْلَا آيَةٌ فِي كِتَابِ اللَّهِ مَا حَدَّثْتُكُمُوهُ. سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، ثُمَّ دَخَلَ فَصَلَّى: غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الصَّلَاةِ الْأُخْرَى حَتَّى يُصَلِّيَهَا."

18 *Müsned*, 1/434-436 (367. Ayrıca 184, 374); Müslim, *İmân*, 1 (93). **Oku:** Hûd, 11/123; Hicr, 15/97-99.

• ﴿19﴾ • [Kölesi] Humrân b. Ebân diyor ki: Hz. Osman meydanda abdest aldı. "Size Allah Resûlü'nden (s.a.s.) duyduğum bir hadisi aktaracağım. Eğer Allah'ın kitabındaki bir ayet olmasaydı onu size aktarmazdım." dedi ve ekledi: Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum: *"Kim güzelce abdest alıp da mescide girip namazını kılarsa kıldığı namazla kılacağı bir sonraki namaz arasındaki bütün günahları bağışlanır."*[19]

. . . . . .

• ﴿20﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الْكَبِيرِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ -يَعْنِي ابْنَ جَعْفَرٍ- عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَنْ بَنَى مَسْجِدًا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، بَنَى اللَّهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي الْجَنَّةِ."

• ﴿20﴾ • Mahmûd b. Lebîd anlatıyor: Osman b. Affân, "Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum." dedi: *"Kim Yüce Allah'ın rızası için bir mescit yaparsa Allah da ona aynısını cennette yapar."*[20]

. . . . . .

• ﴿21﴾ • حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ وَعَفَّانُ الْمَعْنَى، قَالَا: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ، قَالَ: كُنَّا مَعَ عُثْمَانَ وَهُوَ مَحْصُورٌ فِي الدَّارِ. فَدَخَلَ مَدْخَلًا، كَانَ إِذَا دَخَلَهُ يَسْمَعُ كَلَامَهُ مَنْ عَلَى الْبَلَاطِ. قَالَ: فَدَخَلَ ذَلِكَ الْمَدْخَلَ، وَخَرَجَ إِلَيْنَا، فَقَالَ: إِنَّهُمْ يَتَوَعَّدُونِي بِالْقَتْلِ آنِفًا. قَالَ: قُلْنَا: يَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ، يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! قَالَ: وَبِمَ يَقْتُلُونَنِي؟ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا بِإِحْدَى ثَلَاثٍ: رَجُلٌ كَفَرَ بَعْدَ إِسْلَامِهِ، أَوْ زَنَى بَعْدَ إِحْصَانِهِ، أَوْ قَتَلَ نَفْسًا فَيُقْتَلُ بِهَا." فَوَاللَّهِ مَا أَحْبَبْتُ أَنَّ لِي بِدِينِي بَدَلًا مُنْذُ هَدَانِي اللَّهُ، وَلَا زَنَيْتُ فِي جَاهِلِيَّةٍ وَلَا فِي إِسْلَامٍ قَطُّ، وَلَا قَتَلْتُ نَفْسًا؛ فَبِمَ يَقْتُلُونَنِي؟

• ﴿21﴾ • Ebû Ümâme b. Sehl diyor ki: Evinde kuşatma altındayken Hz. Osman ile birlikteydik. Bir odaya girdi. O odaya girdiğinde konuştuklarını meydandakiler duyabiliyordu. O odada bize "Az önce beni öldürmekle tehdit ettiler." dedi. "Onlara karşı Allah sana yetecektir ey müminlerin Emîri!" dedik. Dedi ki: "Bunlar beni neye dayanarak öldürüyorlar? Ben, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu

[19] *Müsned*, 1/462-463 (400. Ayrıca 484, 516); Buhârî, *Vudû*, 24 (160~); Müslim, *Tahâre*, 5 (540~). **Krş:** 239. hadis. **Oku:** Bakara, 2/159 ve 174; Hûd, 11/114.

[20] *Müsned*, 1/489 (434. Ayrıca 506); Buhârî, *Salât*, 65 (450~); Müslim, *Zühd ve Rekâik*, 44 (7471~). **Oku:** Tevbe, 9/17-18.

duydum: *'Müslüman bir adamın kanı şu üç durum dışında helâl olmaz: Müslüman olduktan sonra inançsızlığa geri dönmek (irtidat), evlendikten sonra evlilik dışı cinsel ilişkiye girmek (zinâ), birisini öldürdüğü için öldürülmek (kısâs).'* Allah şahit, ben, Allah'ın bana hidayeti nasip ettiği günden beri dinime hiç alternatif aramadım. Cahiliye döneminde de İslâm döneminde de asla zina etmedim. Hiç kimseyi de öldürmedim. Peki, bunlar beni neye dayanarak öldürüyorlar?"[21]

.....

• ﴿22﴾ • حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي سَهْلٍ -يَعْنِي عُثْمَانَ بْنَ حَكِيمٍ- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي عَمْرَةَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ، كَانَ كَقِيَامِ نِصْفِ لَيْلَةٍ. وَمَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ وَالْفَجْرَ فِي جَمَاعَةٍ، كَانَ كَقِيَامِ لَيْلَةٍ."

• ﴿22﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Yatsıyı cemaatle kılan, gecenin yarısını ibadetle geçirmiş gibi olur. Hem yatsıyı hem de sabahı cemaatle kılan ise bütün geceyi ibadetle geçirmiş gibi olur."*[22]

.....

• ﴿23﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ سُفْيَانَ وَشُعْبَةَ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عُثْمَانَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "-قَالَ سُفْيَانُ: أَفْضَلُكُمْ، وَقَالَ شُعْبَةُ: خَيْرُكُمْ- مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ."

• ﴿23﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"En hayırlınız Kur'ân'ı öğrenen ve öğretenlerdir."*[23]

ALİ B. EBÎ TÂLİB (r.a.)

Peygamber Efendimizin (s.a.s.) amcasının oğlu ve damadıdır. Hz. Fâtıma'nın eşi, Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'in babalarıdır. Hulefâ-i

21 *Müsned*, 1/491-492 (437. Ayrıca 452, 468, 509); Dârimi, *Hudûd*, 2 (2327~); İbn Mâce, *Hudûd*, 1 (2533~); Ebû Dâvud, *Diyât*, 3 (4502~); Tirmizî, *Fiten*, 1 (2158~); Nesâi, *Muhârabe*, 5 (4024~). **Oku:** Bakara, 2/178-179 ve 217.

22 *Müsned*, 1/526 (491. Ayrıca 408-409); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 260 (1491~). **Krş:** 70. hadis.

23 *Müsned*, 1/530 (500. Ayrıca 405, 412-413); Buhârî, *Fedâilü'l-Kur'ân*, 21 (5027). **Kur'ân Öğreniminin Değeri Konu Merkezi; Dalları:** 14, 270, 666, 789, 856 ve 858. hadisler.

râşidînin dördüncüsüdür. Hicretten yirmi iki yıl önce Mekke'de doğdu. Beş yaşından itibaren hicrete kadar Peygamber Efendimizin (s.a.s.) yanında kaldı. İslâm'a ilk giren çocuk oldu. Hicrette emanetleri sahiplerine ulaştırmak üzere Efendimizin (s.a.s.) evinde uyudu; hicretten sonra ise Hz. Peygamber (s.a.s.), kardeşlik projesi (muâhât) kapsamında onu kendisine kardeş olarak seçti. Peygamber Efendimizin kızı Hz. Fâtıma'nın sağlığında başkasıyla evlenmedi; vefatından sonra ise birden fazla evlilik yaptı.

Bedir'den itibaren bütün gazvelerde büyük kahramanlıklar gösterdi. Hayber'de büyükçe bir demir kapıyı kalkan olarak kullandı. Tebük Gazvesi'nde Peygamberimizin (s.a.s.) vekili olarak Medine'de kaldı. Vahiy kâtipliği yaptı. Hudeybiye Antlaşması'nı da kâtip sıfatıyla o kaleme aldı. Mekke'nin fethinden sonra Kâbe'deki putları temizleme görevi ona verildi. Peygamber Efendimizin (s.a.s.) vefatında teçhiz ve defin işlemlerini diğer bazı yakın akrabalarıyla birlikte deruhte etti.

İlk üç halife döneminde idari görev almadı ve savaşlara katılmadı. Bu süreçte ağırlıkla ilim ve fetva konularıyla ilgilendi. Hz. Osman'ın şehadetinin ardından kendisine halife olarak biat edildi. Başta Cemel ve Sıffîn Savaşları ile haricîlerle mücadele olmak üzere yoğun bir dönemde İslâm toplumuna liderlik etti. 40/661 yılı Ramazan ayında bir haricî tarafından şehit edildi ve Kûfe'ye (bugünkü Necef) defnedildi.

Ortaya yakın kısa boylu, koyu esmer tenli, iri siyah gözlü, sakalları gür ve güler yüzlü bir insandı. Kur'ân ve sünneti en iyi bilenlerden olduğu için İslâmi ilimlerin hepsinde söz sahibiydi. Hikmetli sözleri yüzyıllarca dilden dile aktarıldı. Ancak ismi bazı kesimler tarafından siyasi olarak istismar edilmiş ve onun dilinden Efendimize (s.a.s.) nispetle pek çok hadis uydurulmuştur. *(DİA, 2/375-378)*

• ﴿24﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ الْحَرَّانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحِيمِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُولُ: أَتَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا نَائِمٌ وَفَاطِمَةُ، وَذَلِكَ

مِنَ السَّحَرِ، حَتَّى قَامَ عَلَى الْبَابِ، فَقَالَ: "أَلَا تُصَلُّونَ؟" فَقُلْتُ مُجِيبًا لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّمَا نُفُوسُنَا بِيَدِ اللَّهِ، فَإِذَا شَاءَ أَنْ يَبْعَثَنَا بَعَثَنَا. قَالَ: فَرَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَمْ يَرْجِعْ إِلَيَّ الْكَلَامَ. فَسَمِعْتُهُ حِينَ وَلَّى يَقُولُ، وَضَرَبَ بِيَدِهِ عَلَى فَخِذِهِ: ﴿وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا﴾ (الكهف: ٥٤)

• ﴿24﴾ • Hz. Ali anlatıyor: Bir gece ben ve Fâtıma uyurken seher vakti Allah Resûlü (s.a.s.) kapımıza geldi. *"Gece namazı kılmıyor musunuz?"* buyurdu. Ben de O'na şöyle cevap verdim: "Ya Resûlallah, bizim canlarımız Allah'ın elinde. O eğer kaldırmak isterse bizi kaldırır!" Allah Resûlü (s.a.s.) bana hiçbir şey söylemeden geri döndü. Ama ayrılırken ellerini dizine vurarak şöyle dediğini duydum: *"İnsan, tartışmaya her şeyden daha çok düşkündür."* {Kehf 18/54}[24]

.....

• ﴿25﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي حَسَّانَ، عَنْ عَبِيدَةَ، عَنْ عَلِيٍّ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ الْأَحْزَابِ: "مَلَأَ اللَّهُ بُيُوتَهُمْ وَقُبُورَهُمْ نَارًا، كَمَا شَغَلُونَا عَنِ الصَّلَاةِ الوُسْطَى حَتَّى آبَتِ الشَّمْسُ!"

• ﴿25﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) Hendek günü şöyle buyurdu: *"Allah, evlerini ve kabirlerini ateşle doldursun! Güneş batana kadar bizi uğraştırdılar da ikindi namazını kılamadık!"*[25]

.....

• ﴿26﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، قَالَ: أَخْبَرَنِي حَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي رَافِعٍ -وَقَالَ مَرَّةً: إِنَّ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي رَافِعٍ أَخْبَرَهُ- أَنَّهُ سَمِعَ عَلِيًّا يَقُولُ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَالزُّبَيْرَ وَالْمِقْدَادَ، فَقَالَ: "انْطَلِقُوا حَتَّى تَأْتُوا رَوْضَةَ خَاخٍ، فَإِنَّ بِهَا ظَعِينَةً مَعَهَا كِتَابٌ، فَخُذُوهُ مِنْهَا."

فَانْطَلَقْنَا تَعَادَى بِنَا خَيْلُنَا حَتَّى أَتَيْنَا الرَّوْضَةَ. فَإِذَا نَحْنُ بِالظَّعِينَةِ، قُلْنَا: أَخْرِجِي الكِتَابَ! قَالَتْ: مَا مَعِي مِنْ كِتَابٍ. قُلْنَا: لَتُخْرِجِنَّ الْكِتَابَ أَوْ لَنُلْقِيَنَّ الثِّيَابَ! قَالَ: فَأَخْرَجَت الكِتَابَ مِنْ عِقَاصِهَا، فَأَخَذْنَا الكِتَابَ، فَأَتَيْنَا بِهِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَإِذَا فِيهِ:

---

24 *Müsned*, 2/13-14 (571. Ayrıca 575, 900); Buhârî, *İ'tisâm*, 18 (7347); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 206 (1818). **Oku:** Müzzemmil, 73/1-3 ve 20.

25 *Müsned*, 2/29 (591. Ayrıca 617, 911, 994, 1036, 1134, 1150-1151, 1221, 1246, 1288, 1299, 1306, 1308, 1314, 1327); Buhârî, *Cihâd*, 98 (2931~); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 205 (1425~).

مِنْ حَاطِبِ بْنِ أَبِي بَلْتَعَةَ إِلَى نَاسٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ بِمَكَّةَ، يُخْبِرُهُمْ بِبَعْضِ أَمْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا حَاطِبُ، مَا هَذَا؟" قَالَ: لَا تَعْجَلْ عَلَيَّ، إِنِّي كُنْتُ امْرَأً مُلْصَقًا فِي قُرَيْشٍ، وَلَمْ أَكُنْ مِنْ أَنْفُسِهَا، وَكَانَ مَنْ كَانَ مَعَكَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ لَهُمْ قَرَابَاتٌ يَحْمُونَ أَهْلِيهِمْ بِمَكَّةَ. فَأَحْبَبْتُ إِذْ فَاتَنِي ذَلِكَ مِنَ النَّسَبِ فِيهِمْ أَنْ أَتَّخِذَ فِيهِمْ يَدًا يَحْمُونَ بِهَا قَرَابَتِي. وَمَا فَعَلْتُ ذَلِكَ كُفْرًا، وَلَا ارْتِدَادًا عَنْ دِينِي، وَلَا رِضًا بِالْكُفْرِ بَعْدَ الْإِسْلَامِ.

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّهُ قَدْ صَدَقَكُمْ." فَقَالَ عُمَرُ: دَعْنِي أَضْرِبْ عُنُقَ هَذَا الْمُنَافِقِ! فَقَالَ: "إِنَّهُ قَدْ شَهِدَ بَدْرًا. وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ اللَّهَ قَدِ اطَّلَعَ إِلَى أَهْلِ بَدْرٍ فَقَالَ: اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ، فَقَدْ غَفَرْتُ لَكُمْ!"

• 26 • Hz. Ali anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) beni, Zübeyr'i ve Mikdâd'ı görevlendirerek şöyle dedi: *"Hâh bahçesine kadar gideceksiniz. Orada deve üzerinde hevdeçte yolculuk eden bir kadın var; beraberinde de bir mektup var. O mektubu o kadından alın."*

Atlarımızla dörtnala yola çıktık. Bahçeye vardık. Hevdecin içindeki kadını bulduk. Ona "Mektubu çıkar!" dedik. "Bende mektup filan yok!" dedi. "Ya sen mektubu çıkarırsın ya da biz elbiselerini çıkarırız!" dedik. Mektubu saç örgülerinin arasından çıkardı. Mektubu aldık ve Allah Resûlü'ne (s.a.s.) geldik. Bir de ne görelim! Mektup Hâtıb b. Ebî Beltea'dan Mekke'deki bazı müşriklere gidiyordu ve onlara Allah Resûlü'nün (s.a.s.) uygulamaları hakkında kimi bilgileri ihbar ediyordu.

Allah Resûlü (s.a.s.), *"Hâtıb, bu ne?"* buyurdu. Dedi ki: "Hakkımda acele karar vermeyin. Ben Kureyş'e eklemlenmiş bir adamım; Kureyş'in içinden değilim. Sizinle birlikte hareket eden muhacirlerin Mekke'de kendilerini koruyacak akrabaları var. Madem soy olarak bir imkânım yok, o zaman ben de aralarındaki akrabalarımı koruyacağım bir bağlantı kurayım istedim. Bunu inançsızlığımdan yapmadım; dinimden döndüğümden de yapmadım. İslâm'dan sonra küfre rıza gösterdiğimden de yapmadım."

Allah Resûlü (s.a.s.), *"Size doğruları söyledi."* buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ömer, "Bırak beni, şu münafığın boynunu vurayım!" dedi. Ama Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"O, Bedir'e katılmıştı. Ne biliyorsun, belki de Allah, Bedir'de savaşanlara bakıp şöyle demiştir: İstediğiniz davranışı yapın; ben sizi bağışladım!"*[26]

26 *Müsned*, 2/37-39 (600. Ayrıca 827); Buhârî, *Cihâd*, 141 (3007~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 161 (6401~).

• ﴿27﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَرِيَّةً، وَاسْتَعْمَلَ عَلَيْهِمْ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ. قَالَ: فَلَمَّا خَرَجُوا، قَالَ: وَجَدَ عَلَيْهِمْ فِي شَيْءٍ. قَالَ: فَقَالَ لَهُمْ: أَلَيْسَ قَدْ أَمَرَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تُطِيعُونِي؟ قَالَ: قَالُوا: بَلَى. قَالَ: فَقَالَ: اجْمَعُوا حَطَبًا. ثُمَّ دَعَا بِنَارٍ، فَأَضْرَمَهَا فِيهِ، ثُمَّ قَالَ: عَزَمْتُ عَلَيْكُمْ، لَتَدْخُلُنَّهَا!

قَالَ: فَهَمَّ الْقَوْمُ أَنْ يَدْخُلُوهَا. قَالَ: فَقَالَ لَهُمْ شَابٌّ مِنْهُمْ: إِنَّمَا فَرَرْتُمْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ النَّارِ، فَلَا تَعْجَلُوا حَتَّى تَلْقَوا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَإِنْ أَمَرَكُمْ أَنْ تَدْخُلُوهَا فَادْخُلُوهَا. قَالَ: فَرَجَعُوا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَخْبَرُوهُ. فَقَالَ لَهُمْ: "لَوْ دَخَلْتُمُوهَا، مَا خَرَجْتُمْ مِنْهَا أَبَدًا. إِنَّمَا الطَّاعَةُ فِي الْمَعْرُوفِ."

• ﴿27﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) bir birliği operasyona gönderdi ve başlarına da ensardan bir kişiyi komutan tayin etti. Sefer sırasında komutan, askerlerin yaptığı bir işe çok sinirlendi ve onlara şöyle dedi: "Allah Resûlü (s.a.s.) sizin bana itaat etmenizi emretmedi mi?" Askerler, "Evet!" dediler. "O zaman odun toplayın!" dedi. Sonra odunları ateşe verdirdi ve iyice alevlendirdi. Ardından da "Size emrediyorum, şimdi hepiniz bu ateşe gireceksiniz!" dedi.

Ateşe girmeye niyetlenenler oldu; ama aralarından bir genç onlara, "Siz, Allah'ın Resûlü'ne (s.a.s.) ateşten kaçmadınız mı? Bir durun, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yanına dönüp bir soralım; eğer ateşe girin derse o zaman girersiniz!" dedi. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yanına döndüler ve yaşananları anlattılar. Onlara buyurdu ki; *"O ateşe girseydiniz sonsuza kadar çıkamazdınız! İtaat makul işlerde olur."*[27]

• ﴿28﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ شُعْبَةَ، حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ، قَالَ: سَمِعْتُ رِبْعِيًّا، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تَكْذِبُوا عَلَيَّ. فَإِنَّهُ مَنْ يَكْذِبْ عَلَيَّ، يَلِجِ النَّارَ."

• ﴿28﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Benim adıma yalan söylemeyin. Benim adıma yalan söyleyen, ateşe girer."*[28]

• ﴿29﴾ • حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ وَسَعْدٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادٍ، قَالَ سَعْدٌ

27 *Müsned*, 2/56-57 (622. Ayrıca 724, 1018); Buhârî, *Ahkâm*, 4 (7145~); Müslim, *İmâre*, 40 (4766~).

28 *Müsned*, 2/64 (629. Ayrıca 630, 1000, 1292); Buhârî, *İlim*, 38 (106~); Müslim, *Mukaddime*, 1 (2). **Krş:** 36 ve 652. hadisler.

-ابْنِ الْهَادِ-: سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُولُ: مَا سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْمَعُ أَبَاهُ وَأُمَّهُ لِأَحَدٍ غَيْرَ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ. فَإِنِّي سَمِعْتُهُ يَقُولُ يَوْمَ أُحُدٍ: "ارْمِ يَا سَعْدُ، فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي!"

• ﴿29﴾ • Hz. Ali anlatıyor: Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hiç kimse için anne ve babasını bir arada zikrettiğini duymadım; Sa'd b. Ebî Vakkâs hariç. Çünkü Uhud günü şunu söylediğini duymuştum: *"At Sa'd, anam babam sana feda olsun, at!"*[29]

. . . . . .

• ﴿30﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، حَدَّثَنَا عَلِيٌّ: أَنَّ فَاطِمَةَ شَكَتْ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَثَرَ الْعَجِينِ فِي يَدِهَا. فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبْيٌ، فَأَتَتْهُ تَسْأَلُهُ خَادِمًا، فَلَمْ تَجِدْهُ، فَرَجَعَتْ. قَالَ: فَأَتَانَا وَقَدْ أَخَذْنَا مَضَاجِعَنَا. قَالَ: فَذَهَبْتُ لِأَقُومَ، فَقَالَ: "مَكَانَكُمَا." فَجَاءَ حَتَّى جَلَسَ، حَتَّى وَجَدْتُ بَرْدَ قَدَمِهِ، فَقَالَ: "أَلَا أَدُلُّكُمَا عَلَى مَا هُوَ خَيْرٌ لَكُمَا مِنْ خَادِمٍ؟ إِذَا أَخَذْتُمَا مَضْجَعَكُمَا، سَبَّحْتُمَا اللَّهَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَحَمِدْتُمَاهُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَكَبَّرْتُمَاهُ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ."

• ﴿30﴾ • Hz. Ali anlatıyor: Fâtıma, hamur yoğurmaktan elinde oluşan izleri Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gösterip dert yandı. O sırada esir alınan bir grup Hz. Peygamber'e (s.a.s.) getirilmişti. Fâtıma kendisine bir hizmetçi tahsis edilmesini istemek için babasına gitti; onu bulamadı ve döndü.

Hz. Peygamber (s.a.s.) evimize geldi. Biz yatmıştık. Kalkmak için davrandım; *"Yerinizde kalın."* buyurdu. Gelip yanımıza oturdu. O kadar ki, ayağının serinliğini hissettim. Ve şunları söyledi: *"Size, ikiniz için hizmetçiden daha iyi bir şey öğreteyim mi? Yatağınıza yattığınızda otuz üç defa sübhânallâh diyerek Allah'ı yüceltin, otuz üç defa elhamdülillâh diyerek Allah'a şükredin, otuz dört defa da Allâhüekber diyerek Allah'ın büyüklüğünü belirtin."*[30]

. . . . . .

• ﴿31﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، سَمِعْتُ الْقَاسِمَ بْنَ أَبِي بَزَّةَ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ، قَالَ: سُئِلَ عَلِيٌّ: هَلْ خَصَّكُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَيْءٍ؟ فَقَالَ: مَا خَصَّنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَيْءٍ لَمْ يَعُمَّ بِهِ النَّاسَ كَافَّةً، إِلَّا مَا كَانَ فِي قِرَابِ سَيْفِي هَذَا. قَالَ: فَأَخْرَجَ صَحِيفَةً مَكْتُوبٌ فِيهَا: "لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللَّهِ! وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ سَرَقَ مَنَارَ

---

29 *Müsned*, 2/116-117 (709. Ayrıca 1017, 1147); Buhârî, *Megâzî*, 18 (4059~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 41 (6233~).

30 *Müsned*, 2/140-141 (740. Ayrıca 604, 1141); Buhârî, *De'avât*, 11 (6318~); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 80 (6915~). **Krş:** 75 ve 753. hadisler. **Oku:** Ankebût, 29/45.

الْأَرْضِ! وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ لَعَنَ وَالِدَهُ! وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ آوَى مُحْدِثًا!"

• ﴿31﴾ • Ebü't-Tufeyl anlatıyor: Hz. Ali'ye "Allah Resûlü'nün (s.a.s.) size verdiği özel bir bilgi oldu mu?" diye soruldu. "Allah Resûlü'nün (s.a.s.) insanlara genel olarak iletmediği bir bilgiyi bize vermek gibi bir tutumu hiçbir zaman olmadı; sadece şu kılıcımın kınında duran şey hariç." dedi. Sonra bir sayfa çıkardı; üzerinde şöyle yazıyordu: *"Allah'tan başkasının adına kurban kesene Allah lanet etsin! Yollardaki sınır taşlarını çalanlara Allah lanet etsin! Babasına lanet edene Allah lanet etsin! Dine eklemede bulunan kişiyi barındırana Allah lanet etsin!"*[31]

.....

• ﴿32﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: كُنَّا مَعَ جَنَازَةٍ فِي بَقِيعِ الْغَرْقَدِ، فَأَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَجَلَسَ، وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ. وَمَعَهُ مِخْصَرَةٌ يَنْكُتُ بِهَا، ثُمَّ رَفَعَ بَصَرَهُ، فَقَالَ: "مَا مِنْكُمْ مِنْ نَفْسٍ مَنْفُوسَةٍ إِلَّا وَقَدْ كُتِبَ مَقْعَدُهَا مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، إِلَّا وَقَدْ كُتِبَتْ شَقِيَّةً أَوْ سَعِيدَةً."

فَقَالَ الْقَوْمُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفَلَا نَمْكُثُ عَلَى كِتَابِنَا وَنَدَعُ الْعَمَلَ؟ فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ، فَسَيَصِيرُ إِلَى السَّعَادَةِ. وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الشَّقْوَةِ، فَسَيَصِيرُ إِلَى الشَّقْوَةِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "بَلِ اعْمَلُوا، فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ. أَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الشَّقْوَةِ، فَإِنَّهُ يُيَسَّرُ لِعَمَلِ الشَّقْوَةِ. وَأَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ، فَإِنَّهُ يُيَسَّرُ لِعَمَلِ السَّعَادَةِ." ثُمَّ قَرَأَ ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَىٰ وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَىٰ﴾ (الليل: ٥-١٠).

• ﴿32﴾ • Hz. Ali anlatıyor: Bir cenaze için Bakî'u'l-Ğargad'da [Medine kabristanı] idik. Allah Resûlü (s.a.s.) yanımıza geldi. Oturdu; biz de etrafına oturduk. Elindeki bir çubuğu düşünceli düşünceli toprağın üzerinde dolaştırdı. Sonra bakışlarını kaldırdı ve şöyle buyurdu: *"Annesinden doğan ne kadar can varsa içinizde, hepsinin cennetteki veya cehennemdeki yeri yazıya geçirilmiş, kötü karakterli mi yoksa mutlu mu olacağı yazılıp belirlenmiştir."*

Topluluktakiler dediler ki: "O zaman işi yazgımıza havale edip çalışmayı bırakamaz mıyız ya Resûlallah? Sonuçta saadet ehli olan mutluluğa ulaşacaktır; kötü karakterli olan da mutsuzluğa!" Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Yok, çalışın. Çünkü herkesin işi olacağına vardırılır. Kötü karakterli*

31 *Müsned*, 2/264-265 (954. Ayrıca 855, 1307); Müslim, *Edâhî*, 45 (5126). **Oku:** Bakara, 2/173; Mâide, 5/3.

kişiye kötü karakterlilere yakışan davranışlar kolaylaştırılır. Ahirette mutlu olacak kişiye de ahirette mutlu olacak kişilere yakışan işler kolaylaştırılır." Ardından da şu ayetleri okudu:

"Onun için kim sadaka verir, Allah'a karşı gelmekten sakınır ve en güzel sözü doğrularsa biz onu en kolay olana kolayca iletiriz. Kim de cimrilik eder, kendini Allah'a muhtaç görmez ve en güzel sözü yalanlarsa biz de onu en zor olana kolayca iletiriz." {Leyl, 92/5-10}[32]

. . . . . .

• ﴿33﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بُرْدَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "قُلْ: اللَّهُمَّ، إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالسَّدَادَ. وَاذْكُرْ بِالْهُدَى: هِدَايَتَكَ الطَّرِيقَ. وَاذْكُرْ بِالسَّدَادِ: تَسْدِيدَكَ السَّهْمَ."

• ﴿33﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Şöyle söyle: 'Allah'ım! Sen'den hidayet ve isabet istiyorum.' Hidayet derken doğru yolda yürümeni, isabet derken de okunun hedefi bulmasını aklına getir."*[33]

TALHA B. UBEYDULLÂH (r.a.)

Kureyşlidir. Hem Peygamber Efendimiz (s.a.s.) hem de Hz. Ebû Bekir ile soy bağı vardır. Mekke'nin önemli tüccarlarından birisiydi. İslâm dinine ilk girenlerden oldu. Vahiy kâtipliği yaptı. Bedir Savaşı'nda Sa'îd b. Zeyd ile birlikte Mekke kervanının izini süren ekipteydi. Allah Resûlü'nü (s.a.s.) korurken elini kaybettiği Uhud Savaşı'ndan itibaren bütün gazvelere katıldı. Gerek Hz. Osman gerekse Hz. Ali döneminde muhalif bir tavrı benimsedi. 36/656 yılında yaşanan Cemel Vakası'nda Mervan b. Hakem tarafından öldürüldü. Zenginliği ve cömertliği ile meşhurdur. (*DİA*, 39/504-505)

32 *Müsned*, 2/319-320 (1067. Ayrıca 621, 1110, 1181, 1349); Buhârî, *Cenâiz*, 82 (1362~); Müslim, *Kader*, 6 (6731~). **Krş:** 621. hadis. **Oku:** En'âm, 6/59; Hûd, 11/6; Hadîd, 22/23.

33 *Müsned*, 2/365-366 (1168. Ayrıca 1124, 1321); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 78 (6911-6912) (~). **Oku:** Fâtiha, 1/1-7; Mâide, 5/16. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (اللَّهُمَّ، إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالسَّدَادَ.)

• ﴿34﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ عَمِّهِ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ سَمِعَ طَلْحَةَ بْنَ عُبَيْدِ اللَّهِ يَقُولُ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا الْإِسْلَامُ؟ قَالَ: "خَمْسُ صَلَوَاتٍ فِي يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ." قَالَ: هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهُنَّ؟ قَالَ: "لَا." وَسَأَلَهُ عَنِ الصَّوْمِ، فَقَالَ: "صِيَامُ رَمَضَانَ." قَالَ: هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهُ؟ قَالَ: "لَا." قَالَ: وَذَكَرَ الزَّكَاةَ، قَالَ: هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهَا؟ قَالَ: "لَا." قَالَ: وَاللَّهِ، لَا أَزِيدُ عَلَيْهِنَّ وَلَا أَنْقُصُ مِنْهُنَّ! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "قَدْ أَفْلَحَ إِنْ صَدَقَ."

• ﴿34﴾ • Bir bedevî, Allah Resûlü'ne (s.a.s.) geldi. "Ya Resûlallah; İslâm ne?" diye sordu. *"Bir gün ve gecede beş vakit namaz kılmak."* buyurdu. "Başka var mı?" dedi; *"Hayır."* buyurdu. Sonra orucu sordu. *"Ramazan orucu."* buyurdu. "Başka var mı?" dedi; *"Hayır."* buyurdu. Sonra zekâttan bahsetti. "Başka var mı?" dedi; *"Hayır."* buyurdu. Adam en sonunda "Allah şahit, bunların ne bir fazlasını ne de bir eksiğini yaparım." dedi. Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Dediğini yaparsa kurtuldu."*[34]

EZ-ZÜBEYR İBNÜ'L-AVVÂM (r.a.)

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) halası Safiyye ile Hz. Hatice'nin kardeşi Avvâm'ın oğullarıdır. 16 yaşında ilk Müslümanlardan oldu. Çocukluğunda özel bir eğitimden geçirilerek kılıç kullanmayı, ok atmayı ve ata binmeyi öğrendi. Hicret edip gittiği Habeşistan'da Necaşi'ye karşı çıkan bir ayaklanmanın bastırılmasını sağladığı için ödüllendirildi.
Hz. Ebû Bekir'in kızı Esma ile evlendi. Hicretten sonra Medine'de kasaplık yaptı. Bedir Savaşı'na katılan üç süvariden birisi ve Uhud'da en ön safa yerleştirilen genç sahabilerden oldu. Hem Uhud'da hem de Hendek'te savaş öncesi yapılan bire bir düellolarda (mübâreze) meydana çıkıp rakiplerini mağlup etti. Mekke'nin fethinde ordunun üç kolundan birine komutanlık yaptı. Oğlu Abdullah ibnü'z-Zübeyr'i de götürdüğü Yermûk Savaşı'nda büyük yararlılıklar gösterdi. Mısır'ın fethinde Amr ibnü'l-Âs'a destek olmak üzere 5000 kişinin başında gönderilirken halife Hz. Ömer onun için "1000 atlıya bedel-

34 *Müsned*, 3/13 (1390); Buhârî, *İmân*, 34 (46~); Müslim, *İmân*, 8 (100~). **Krş:** 267. hadis.

dir." ifadesini kullandı. 36/656 yılındaki Cemel Vakası'nda Hz. Ali ile görüştükten sonra savaş meydanını terk etmesine rağmen dönüş yolunda namaz kılarken şehit edildi.

Esmer yüzlü ve iri yapılı kahraman görünümüyle ve başta Hz. Osman ile Abdullah b. Mes'ud olmak üzere pek çok sahabinin ölmeden önce ailelerini ve mallarını kendisine ismen emanet etmeleriyle bilinir. Peygamber Efendimizin (s.a.s.), *"Her peygamberin bir havarisi vardır; benim havarim de ez-Zübeyr'dir."* iltifatına mazhar olmuş, "Zübeyrîler" diye anılan çocukları ve torunları kendisinden sonra ilim ve siyaset alanında etkinlik göstermişlerdir. (*DİA*, 44/522-524)

• ﴿35﴾ • حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَأَنْ يَحْمِلَ الرَّجُلُ حَبْلًا فَيَحْتَطِبَ، ثُمَّ يَجِيءَ فَيَضَعَهُ فِي السُّوقِ فَيَبِيعَهُ، ثُمَّ يَسْتَغْنِيَ بِهِ، فَيُنْفِقَهُ عَلَى نَفْسِهِ: خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ، أَعْطَوْهُ أَوْ مَنَعُوهُ."

• ﴿35﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kişinin ipi sırtına atıp gidip odun kesmesi, sonra da gelip onu pazarda satması, böylece başkasına muhtaç olmadan kendine ait harcamalar yapabilmesi, versinler ya da vermesinler insanlardan bir şeyler istemesinden iyidir."*[35]

• ﴿36﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ جَامِعِ بْنِ شَدَّادٍ، عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قُلْتُ لِلزُّبَيْرِ: مَا لِي لَا أَسْمَعُكَ تُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا أَسْمَعُ ابْنَ مَسْعُودٍ وَفُلَانًا وَفُلَانًا؟ قَالَ: أَمَا إِنِّي لَمْ أُفَارِقْهُ مُنْذُ أَسْلَمْتُ، وَلَكِنِّي سَمِعْتُ مِنْهُ كَلِمَةً: "مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا، فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ!"

• ﴿36﴾ • Abdullah ibnü'z-Zübeyr anlatıyor: Babam Zübeyr'e sordum: "Baba, senin niye Allah Resûlü'nün (s.a.s.) sözlerinden bahsettiğini duyamıyorum? Hâlbuki İbn Mes'ûd, falanca, falanca bunu yapıyorlar." Dedi ki: "Ben Müslüman olduğum günden beri Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanından hiç ayrılmadım. Ama ben onun ağzından şu ifadeyi duydum: *'Benim adıma bile bile yalan söyleyen, ateşteki yerini hazırlasın!'*"[36]

35 *Müsned*, 3/25-27 (1407. Ayrıca 1429); Buhârî, *Zekât*, 50 (1471~). **Oku:** Bakara, 2/273; Necm, 53/39-42.

36 *Müsned*, 3/30-31 (1413. Ayrıca 1428); Buhârî, İlim, 38 (107~). **Krş:** 28 ve 652. hadisler.

• ﴿37﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، أَنَّ الزُّبَيْرَ كَانَ يُحَدِّثُ: أَنَّهُ خَاصَمَ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ قَدْ شَهِدَ بَدْرًا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي شِرَاجِ الْحَرَّةِ، كَانَا يَسْتَقِيَانِ بِهَا كِلَاهُمَا. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلزُّبَيْرِ: "اسْقِ، ثُمَّ أَرْسِلْ إِلَى جَارِكَ." فَغَضِبَ الْأَنْصَارِيُّ، وَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنْ كَانَ ابْنَ عَمَّتِكَ؟ فَتَلَوَّنَ وَجْهُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ قَالَ لِلزُّبَيْرِ: "اسْقِ، ثُمَّ احْبِسِ الْمَاءَ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَى الْجَدْرِ." فَاسْتَوْعَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَئِذٍ لِلزُّبَيْرِ حَقَّهُ. وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ ذَلِكَ أَشَارَ عَلَى الزُّبَيْرِ بِرَأْيٍ أَرَادَ فِيهِ سَعَةً لَهُ وَلِلْأَنْصَارِيِّ. فَلَمَّا أَحْفَظَ الْأَنْصَارِيُّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، اسْتَوْعَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلزُّبَيْرِ حَقَّهُ فِي صَرِيحِ الْحُكْمِ. قَالَ عُرْوَةُ: فَقَالَ الزُّبَيْرُ: وَاللَّهِ مَا أَحْسِبُ هَذِهِ الْآيَةَ أُنْزِلَتْ إِلَّا فِي ذَلِكَ: ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ (النساء: ٦٥)

• ﴿37﴾ • Urve ibnü'z-Zübeyr diyor ki: [Babam] ez-Zübeyr ibnü'l-Avvâm anlatırdı: Bedir Savaşı'na katılmış Medineli bir kişiyle tarla sulama meselesi yüzünden hasım olup konuyu Hz. Peygamber'e (s.a.s.) taşımışlar. İkisi de aynı suyu kullanıyorlarmış. Hz. Peygamber (s.a.s.) Zübeyr'e *"Tarlanı sula; sonra da suyu komşuna bırak."* buyurmuş. Bunun üzerine Medineli sinirlenmiş ve "Halanın oğlu diye mi böyle oluyor ya Resûlallah!" demiş. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yüzünün rengi değişmiş. Zübeyr'e *"Sula; sonra da suyu duvarı çevreleyecek kadar tut."* buyurmuş.

Böylelikle Hz. Peygamber (s.a.s.), Zübeyr'in hakkını tam olarak kullanmasını istemiş. Hâlbuki Hz. Peygamber'in (s.a.s.) daha önce Zübeyr'i yönlendirdiği görüş, hem kendisi hem de Medineli için avantaj sağlamaktaymış. Ama Medineli, Allah Resûlü'ne (s.a.s.) kabalık edince O da Zübeyr'in açık hükümlerden kaynaklanan hakkını tam olarak kullanmasını istemiş.

Urve diyor ki: Zübeyr şöyle demişti: Allah şahit, şu ayetin bu konuda indiğini düşünüyorum: *"Hayır! Rabbine andolsun ki onlar, aralarında çıkan çekişmeli işlerde seni hakem yapıp, sonra da verdiğin hükme içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın tam bir teslimiyetle boyun eğmedikçe iman etmiş olmazlar."* {Nisâ, 4/65}[37]

---

37 *Müsned,* 3/35-36 (1419. Ayrıca oğlu Abdullah'ın müsnedinde: 16116); Buhârî, *Sulh,* 12 (2708~); Müslim, *Fedâil,* 129 (6112). **Krş:** 909. hadis.

SA'D B. EBÎ VAKKÂS (r.a.)

Hem anne hem de baba tarafından Peygamber Efendimizin (s.a.s.) akrabasıdır. İyi bir okçu ve güçlü bir kumandan olup başta Uhud Savaşı ve Medine'ye yönelik baskınlar olmak üzere Peygamber Efendimizin (s.a.s.) yakın korumalığını yapmıştır. Bedir'de müşrik süvari birliğinin komutanını o ortadan kaldırdı. Hz. Ömer döneminde Irak bölgesi komutanı olarak Kâdisiye Savaşı'nda Sâsânîler'i ağır bir yenilgiye uğrattı. Yine Hz. Ömer'in emriyle Kûfe şehrini kurdu ve Kûfe valiliği yaptı. Hz. Ömer'in vefatından önce içlerinden birini yerine halife tayin etmeleri için seçtiği altı kişilik şura heyetinde yer aldı; ancak kendi isteğiyle ve Abdurrahman b. Avf lehine bu görevden çekildi. Cemel ve Sıffîn Savaşlarında tarafsız kaldı. 55/675 yılında, hayatının son yıllarını çiftçilik yaparak geçirdiği Medine yakınlarındaki Akîk bölgesindeki evinde vefat etti. Vasiyeti üzerine Bedir Gazvesi'nde giydiği elbiseye sarılarak Cennetü'l-Bakî kabristanına defnedildi. Aşere-i mübeşşere ve muhacirlerden en son vefat eden kişidir.

(DİA, 35/372-374)

• ﴿38﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحِمْيَرِيِّ، عَنْ ثَلَاثَةٍ مِنْ وَلَدِ سَعْدٍ، عَنْ سَعْدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَيْهِ يَعُودُهُ وَهُوَ مَرِيضٌ وَهُوَ بِمَكَّةَ. فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدْ خَشِيتُ أَنْ أَمُوتَ بِالْأَرْضِ الَّتِي هَاجَرْتُ مِنْهَا، كَمَا مَاتَ سَعْدُ ابْنُ خَوْلَةَ، فَادْعُ اللَّهَ أَنْ يَشْفِيَنِي. قَالَ: "اللَّهُمَّ اشْفِ سَعْدًا! اللَّهُمَّ اشْفِ سَعْدًا! اللَّهُمَّ اشْفِ سَعْدًا!"

فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ لِي مَالًا كَثِيرًا، وَلَيْسَ لِي وَارِثٌ إِلَّا ابْنَةً. أَفَأُوصِي بِمَالِي كُلِّهِ؟ قَالَ: "لَا." قَالَ: أَفَأُوصِي بِثُلُثَيْهِ؟ قَالَ: "لَا." قَالَ: أَفَأُوصِي بِنِصْفِهِ؟ قَالَ: "لَا." قَالَ: أَفَأُوصِي بِالثُّلُثِ؟ قَالَ: "الثُّلُثُ. وَالثُّلُثُ كَثِيرٌ. إِنَّ نَفَقَتَكَ مِنْ مَالِكَ لَكَ صَدَقَةٌ. وَإِنَّ نَفَقَتَكَ عَلَى عِيَالِكَ لَكَ صَدَقَةٌ. وَإِنَّ نَفَقَتَكَ عَلَى أَهْلِكَ لَكَ صَدَقَةٌ. وَإِنَّكَ أَنْ تَدَعَ أَهْلَكَ بِعَيْشٍ -أو قال: بخيرٍ- خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَدَعَهُمْ يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ."

• ﴿38﴾ • Humeyd b. Abdurrahman el-Hımyerî, Sa'd b. Ebî Vakkâs'tan üç oğlu aracılığıyla şunu nakleder: Mekke'de hastalandığında Allah Resûlü (s.a.s.) kendisini ziyarete gelmiş. "Ya Resûlallah!" demiş; "Hicret ederken bırakıp gittiğim topraklarda öleceğim diye çok korktum. Nitekim Sa'd b. Havle öyle ölmüştü. Bana şifa vermesi için Allah'a dua et!" Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.); *"Allah'ım; Sa'd'a şifa ver! Allah'ım; Sa'd'a şifa ver! Allah'ım; Sa'd'a şifa ver!"* diye dua etmiş.

Sonra Sa'd, "Ya Resûlallah; benim çok malım var. Varisim ise sadece biricik kızım. Mal varlığımın tamamını vasiyet etsem olur mu?" diye sormuş. *"Hayır."* buyurmuş. "Üçte ikisini vasiyet etsem olur mu?" demiş; ona da *"Hayır."* buyurmuş. "Yarısını vasiyet etsem olur mu?" demiş; ona da *"Hayır."* buyurmuş. "Peki, üçte birini vasiyet etsem olur mu?" demiş. Bunun üzerine buyurmuş ki: *"Üçte bir olabilir. Esasında üçte bir de fazla. Çünkü malından kendine yaptığın harcamalar senin için sadakadır. Ailene yaptığın harcamalar senin için sadakadır. Çevrendekilere yaptığın harcamalar senin için sadakadır. Ve arkanda kalanları mal mülk sahibi olarak bırakman, insanlara el açar hâlde bırakmandan iyidir."*[38]

• ﴿39﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ عَبْدُ الْكَبِيرِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، حَدَّثَنَا بُكَيْرُ بْنُ مِسْمَارٍ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ، أَنَّ أَخَاهُ عُمَرَ انْطَلَقَ إِلَى سَعْدٍ فِي غَنَمٍ لَهُ خَارِجًا مِنَ الْمَدِينَةِ. فَلَمَّا رَآهُ سَعْدٌ، قَالَ: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّ هَذَا الرَّاكِبِ! فَلَمَّا أَتَاهُ، قَالَ: يَا أَبَتِ، أَرَضِيتَ أَنْ تَكُونَ أَعْرَابِيًّا فِي غَنَمِكَ، وَالنَّاسُ يَتَنَازَعُونَ فِي الْمُلْكِ بِالْمَدِينَةِ؟ فَضَرَبَ سَعْدٌ صَدْرَ عُمَرَ، وَقَالَ: اسْكُتْ! إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ الْعَبْدَ التَّقِيَّ الْغَنِيَّ الْخَفِيَّ."

• ﴿39﴾ • Âmir b. Sa'd anlatıyor: Bir gün kardeşi Ömer, Medine'nin dışında koyun otlatan babası Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın yanına gitmiş. Sa'd onu görünce, "Şu gelenin kötülüğünden de Allah'a sığınırım!" demiş. Yanına gelince "Baba!" demiş; "Millet Medine'de kim başa geçecek diye birbirini yerken, sen burada koyununu otlatan bir bedevi mi olmak istiyorsun?!" Bunu duyan Sa'd eliyle oğlu Ömer'in göğsüne vurmuş. "Sus!" demiş; "Ben, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum: *'Yüce Allah; takvalı, zengin ve kendi hâlinde olan kulu sever.'*"[39]

---

38 *Müsned*, 3/50-51 (1440. Ayrıca 482, 1488, 1524); Buhârî, *Vesâyâ*, 2 (2742~); Müslim, *Vasiyye*, 8 (4215~). **Oku:** Bakara, 2/180.

39 *Müsned*, 3/51-52 (1441. Ayrıca 1529); Müslim, *Zühd ve Rekâik*, 11 (7432). **Krş:** 574 ve 608. hadisler. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/76.

• ﴿40﴾ • حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَنْبَأَنَا خَالِدٌ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، قَالَ: لَمَّا ادُّعِيَ زِيَادٌ، لَقِيتُ أَبَا بَكْرَةَ. قَالَ: فَقُلْتُ: مَا هَذَا الَّذِي صَنَعْتُمْ؟ إِنِّي سَمِعْتُ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ يَقُولُ: سَمْعُ أُذُنِي مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقُولُ: "مَنِ ادَّعَى أَبًا فِي الْإِسْلَامِ غَيْرَ أَبِيهِ، وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ غَيْرُ أَبِيهِ: فَالْجَنَّةُ عَلَيْهِ حَرَامٌ."

فَقَالَ أَبُو بَكْرَةَ: وَأَنَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

• ﴿40﴾ • Ebû Osman diyor ki: Ziyâd [b. Ebîh] soy iddiasında bulunduğunda Ebû Bekre ile karşılaştım. "Bu yaptığınız nedir?" dedim ve ekledim: "Ben, Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın şöyle dediğini duymuştum: Kulaklarım Allah Resûlü'nü (s.a.s.) şöyle buyururken dinledi: *Kim İslâm döneminde, gerçekten babası olmadığını bildiği hâlde, babası dışında birisinin çocuğu olduğunu iddia ederse, cennet ona haram olur.*"

Ebû Bekre dedi ki: Bunu Allah Resûlü'nden (s.a.s.) ben de duymuştum.[40]

. . . . . .

• ﴿41﴾ • يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ صَالِحٍ، قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدٍ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ أَخْبَرَهُ، أَنَّ أَبَاهُ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ قَالَ: اسْتَأْذَنَ عُمَرُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعِنْدَهُ نِسَاءٌ مِنْ قُرَيْشٍ، يُكَلِّمْنَهُ وَيَسْتَكْثِرْنَهُ عَالِيَةً أَصْوَاتُهُنَّ. فَلَمَّا اسْتَأْذَنَ، قُمْنَ يَبْتَدِرْنَ الْحِجَابَ. فَأَذِنَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ – يَعْنِي: فَدَخَلَ –، وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضْحَكُ.

فَقَالَ عُمَرُ: أَضْحَكَ اللَّهُ سِنَّكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "عَجِبْتُ مِنْ هَؤُلَاءِ اللَّاتِي كُنَّ عِنْدِي. فَلَمَّا سَمِعْنَ صَوْتَكَ، ابْتَدَرْنَ الْحِجَابَ." قَالَ عُمَرُ: فَأَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كُنْتَ أَحَقَّ أَنْ يَهَبْنَ. ثُمَّ قَالَ عُمَرُ: أَيْ عَدُوَّاتِ أَنْفُسِهِنَّ! أَتَهَبْنَنِي وَلَا تَهَبْنَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قُلْنَ: نَعَمْ، أَنْتَ أَغْلَظُ وَأَفَظُّ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، مَا لَقِيَكَ الشَّيْطَانُ قَطُّ سَالِكًا فَجًّا، إِلَّا سَلَكَ فَجًّا غَيْرَ فَجِّكَ."

• ﴿41﴾ • Bir gün Allah Resûlü (s.a.s.), Kureyşli bazı hanımlarla oturmuş sohbet ederken Hz. Ömer yanına girmek için izin istedi. Hz. Peygamber'e (s.a.s.) karşı yüksek

---

40 *Müsned*, 3/60-61 (1454. Ayrıca 1497, 1499, 1504, 1553); Buhârî, *Ferâiz*, 29 (6766-6767) (~); Müslim, *İmân*, 114 (219~). **Krş:** 248. hadis. **Oku:** Ahzâb, 33/4-5. Ziyâd olayı hakkında Ebû Bekre bölümünün başındaki kısa biyografiye bakılabilir. (791. hadis)

sesle hep bir ağızdan rahatça konuşan hanımlar, Hz. Ömer kapıyı çalınca hemen toparlanıp örtülerini düzeltmeye başladılar. Allah Resûlü (s.a.s.), Hz. Ömer'e içeri girmesi için izin verdi. İçeri girdiğinde Allah Resûlü (s.a.s.) gülüyordu.

Hz. Ömer "Allah gülüşünü daim etsin ya Resûlallah!" dedi. Allah Resûlü (s.a.s.) ise şöyle buyurdu: *"Şu kadınlara gülüyorum. Benim yanımdalar, senin sesini duyunca hemen örtülerini düzeltmeye başlıyorlar."* Hz. Ömer "Hâlbuki senden daha fazla çekinmeleri gerekiyor ya Resûlallah!" dedi. Sonra da kadınlara dönüp, "Bana bakın, nefsinin düşmanı kadınlar! Benden çekinip utanıyorsunuz da, Allah'ın Resûlü'nden çekinip utanmıyor musunuz siz?" dedi. "Evet" dediler; "Sendeki kabalık ve katılık Allah Resûlü'nde yok!" Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Canımı elinde tutana yemin olsun! Şeytan senin bir yolda yürüdüğünü görse kesinlikle senin gittiğin yoldan başka bir yola girer!"*[41]

.....

• ﴿42﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مَوْلَى جُهَيْنَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ مُصْعَبَ بْنَ سَعْدٍ يُحَدِّثُ عَنْ سَعْدٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "أَيَعْجِزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَكْسِبَ فِي الْيَوْمِ أَلْفَ حَسَنَةٍ؟" قَالُوا: وَمَنْ يُطِيقُ ذَلِكَ؟ قَالَ: "يُسَبِّحُ مِئَةَ تَسْبِيحَةٍ، فَيُكْتَبُ لَهُ أَلْفُ حَسَنَةٍ، وَتُمْحَى عَنْهُ أَلْفُ سَيِّئَةٍ."

• ﴿42﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"İçinizden hiç kimse günde bin sevap kazanamıyor mu?"* buyurdu. "Buna kimin gücü yeter ki?" dediler. Buyurdu ki: *"Yüz defa Sübhânallâh dese, kendisine hem bin sevap verilir hem de bin tane günahı silinir."*[42]

.....

• ﴿43﴾ • حَدَّثَنَا يَعْلَى، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ حَكِيمٍ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: أَقْبَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى مَرَرْنَا عَلَى مَسْجِدِ بَنِي مُعَاوِيَةَ. فَدَخَلَ، فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ، وَصَلَّيْنَا مَعَهُ. وَنَاجَى رَبَّهُ عَزَّ وَجَلَّ طَوِيلًا. قَالَ: "سَأَلْتُ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ ثَلَاثًا: سَأَلْتُهُ أَنْ لَا يُهْلِكَ أُمَّتِي بِالْغَرَقِ، فَأَعْطَانِيهَا. وَسَأَلْتُهُ أَنْ لَا يُهْلِكَ أُمَّتِي بِالسَّنَةِ، فَأَعْطَانِيهَا. وَسَأَلْتُهُ أَنْ لَا يَجْعَلَ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ، فَمَنَعَنِيهَا."

• ﴿43﴾ • Sa'd b. Ebî Vakkâs anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü (s.a.s.) ile birlikte dolaşıyorduk. Yolumuz Muaviyeoğulları Mescidi'ne [Mescidü'l-İcâbe] düştü. Kendisi

41 *Müsned*, 3/71-72 (1472. Ayrıca 1581, 1624); Buhârî, *Bed'ü'l-Halk*, 11 (3294); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 22 (6202).

42 *Müsned*, 3/88-89 (1496. Ayrıca 1563, 1612-1613); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 37 (6852~). **Krş:** 753. hadis. **Oku:** Hâkka, 69/52; Nasr, 110/3.

mescide girip iki rekât namaz kıldı; biz de onunla birlikte kıldık. Yüce Rabbine içten içe ve uzun uzun dua etti. Sonra buyurdu ki: *"Azîz ve Celîl olan Rabbim'den üç şey istedim: Ümmetimi suda boğarak yok etmemesini istedim ve bu isteğime karşılık verdi. Ümmetimi kıtlıkla kırıp yok etmemesini istedim; bu isteğime de karşılık verdi. Birbirlerine düşüp de zorluk yaşamamalarını istedim; ama bu isteğime karşılık vermedi."*[43]

.....

﴿44﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ الْمُسْلِمِينَ فِي الْمُسْلِمِينَ جُرْمًا: رَجُلٌ سَأَلَ عَنْ شَيْءٍ وَنَقَّرَ عَنْهُ، حَتَّى أُنْزِلَ فِي ذَلِكَ الشَّيْءِ تَحْرِيمٌ مِنْ أَجْلِ مَسْأَلَتِهِ."

• ﴿44﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Müslümanlara karşı en ciddi suçu işleyen Müslüman, bir konuda didikleye didikleye soru sorup da, o konuda sırf kendisinin sorularından ötürü yasaklayıcı ayetler indirilen kişidir."*[44]

.....

﴿45﴾ • حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا لَيْثٌ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ أَبِيهِ سَعْدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ الْمُؤَذِّنَ: وَأَنَا أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا: غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ."

• ﴿45﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim müezzini duyunca 'Ben de Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına, sadece O'nun olduğuna, hiçbir ortağının bulunmadığına şahitlik ediyorum; ben de Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahitlik ediyorum; rabbim Allah, peygamberim Muhammed, dinim İslâm ve bundan dolayı çok mutluyum.' derse günahları bağışlanır."*[45]

.....

﴿46﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، قَالَ: خَلَّفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، فَقَالَ:

---

43 *Müsned*, 3/102 (1516. Ayrıca 1574); Müslim, *Fiten ve Eşrâtü's-Sâa*, 20 (7260~).

44 *Müsned*, 3/105-106 (1520. Ayrıca 1545); Buhârî, *İ'tisâm*, 3 (7289~); Müslim, *Fedâil*, 132 (6116~). **Krş:** 243. hadis. **Oku:** Mâide, 5/101-102.

45 *Müsned*, 3/134-135 (1565); Müslim, *Salât*, 13 (851~). **Krş:** 560 ve 573. hadisler. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:

(وَأَنَا أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا.)

يَا رَسُولَ اللَّهِ، تُخَلِّفُنِي فِي النِّسَاءِ وَالصِّبْيَانِ؟ قَالَ: "أَمَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى؟ غَيْرَ أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي."

• ﴿46﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), Tebük Savaşı için yola çıkacağında Ali b. Ebî Tâlib'i yerine vekil bıraktı. Hz. Ali, "Beni kadınlarla ve çocuklarla birlikte mi bırakacaksın ya Resûlallah?" dedi. Buyurdu ki: *"Benim yanımda Harun'un Musa yanındaki konumunda olmak istemez misin? Tabii, benden sonra hiçbir peygamber gelmeyeceği de bir gerçek."*[46]

.....

• ﴿47﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ مُصْعَبٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، أَنَّهُ كَانَ يَأْمُرُ بِهَؤُلَاءِ الْخَمْسِ، وَيُحَدِّثُهُنَّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اللَّهُمَّ، إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبُخْلِ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ. وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أُرَدَّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الدُّنْيَا. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ."

• ﴿47﴾ • Sa'd b. Ebî Vakkâs şu beş cümlelik duanın mutlaka düzenli olarak yapılmasını ister ve Allah Resûlü'nün (s.a.s.) duası olduğunu söylerdi: *"Allah'ım! Cimrilikten Sana sığınırım. Korkaklıktan Sana sığınırım. Ömrün en düşkün dönemine bırakılmaktan Sana sığınırım. Dünya imtihanlarından Sana sığınırım. Kabir azabından Sana sığınırım."*[47]

SA'ÎD B. ZEYD (r.a.)

İlk Müslümanlardandır. Cahiliye döneminde putlara tapmaması, putlar için kesilen hayvanların etini yememesi ve kız çocuklarının diri diri gömülmesine karşı çıkmasıyla bilinen meşhur Hanîf Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'in oğludur. Hz. Ömer'in kız kardeşi Fâtıma ile evliydi. Müslüman olduğu gün Hz. Peygamber'i (s.a.s.) öldürmek üzere

---

46 *Müsned*, 3/146. (1583. Ayrıca 1463, 1490, 1505, 1532, 1600); Buhârî, *Megâzî*, 79 (4416~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 31 (6218). **Oku:** A'râf, 7/149; Tâhâ, 20/90-91; Kasas, 28/34-35.

47 *Müsned*, 3/147-148 (1583. Ayrıca 1621); Buhârî, *De'avât*, 41 (6370) **Krş:** 319. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/14 ve 180; Hac, 22/5; Hadîd, 57/20. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(اللَّهُمَّ، إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبُخْلِ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ. وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أُرَدَّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الدُّنْيَا. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ.)

yola çıkan ve evlerine gelen Hz. Ömer'i, sergilediği fiziksel şiddete rağmen sabırlı telkinleriyle ikna etmeyi başardı.
Medine'de Peygamberimizin (s.a.s.) yakın çevresinde bulundu ve Mekke hakkında elde ettiği bilgileri O'na sundu. Uhud'dan itibaren gazvelerde bulundu. Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer zamanında kendilerine danışmanlık ve ordu kumandanlığı yaptı. Bilhassa Suriye'nin fethinde önemli roller üstlendi. Teklif edilen valilik görevlerini kabul etmedi ve fitne döneminde taraf olmayarak Medine'de inzivaya çekildi. 51/671 yılında Medine'de vefat etti. Defin işlerini Sa'd b. Ebî Vakkâs gerçekleştirirken, cenaze namazını Abdullah b. Ömer kıldırdı. Haksızlıklar karşısında sessiz kalmaması ve ashabın değerini insanlara anlatmasıyla tanınır. (*DİA*, 35/580-581)

.....

﴿48﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ هِشَامٍ. وَابْنُ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -قَالَ ابْنُ نُمَيْرٍ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- قَالَ: "مَنْ أَخَذَ شِبْرًا مِنَ الْأَرْضِ ظُلْمًا، طُوِّقَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى سَبْعِ أَرَضِينَ." قَالَ ابْنُ نُمَيْرٍ: "مِنْ سَبْعِ أَرَضِينَ."

• ﴿48﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bir karış toprağı hukuk dışı yollardan elde edenin boynuna kıyamet günü o toprağın yedi katı dolanır."*[48]

ABDURRAHMÂN B. AVF (r.a.)

İlk Müslümanlardandır. Fil Vakası'ndan (571) on yıl kadar sonra Mekke'de doğdu. Kendisine Abdurrahman adı Peygamberimiz (s.a.s.) tarafından verildi. Gençliğinden itibaren ticaretle uğraştı ve cahiliye devrinde de güzel ahlâkı ile tanındı. Uhud'da yirmiden fazla yara aldı ve bu yaralarından ötürü topal kaldı. Tebük Seferi sırasında imamlık ettiği bir namaza Peygamberimiz (s.a.s.) cemaat olarak katıldı.

---

[48] *Müsned*, 3/178-179 (1633. Ayrıca 1628, 1639, 1641-1643, 1646, 1649); Buhârî, *Bed'ü'l-Halk*, 2 (3198~); Müslim, *Müsâkât*, 140 (4135~). **Krş:** 614. hadis. **Oku:** Bakara, 2/188; Nisâ, 4/29-30 ve 161.

Kadim dostu Hz. Ebû Bekir'in halifeliği sırasında ona müsteşarlık yaptı. Hz. Ömer döneminde de Hac Emiri idi ve halife ile birlikte geceleri Medine'yi denetlerdi. Hz. Ömer'in suikaste uğradıktan sonra tayin ettiği halife seçme komisyonunda yer almış, hatta Hz. Osman ve Hz. Ali'nin yanında üçüncü halife adayı olmasına rağmen bu görevden çekilerek ve toplumun her kesimine bizzat ulaşıp detaylı kamuoyu yoklamaları yaparak Hz. Osman'ı o halife ilan etmiştir. Servetini Allah yolunda feda etmesiyle bilinir. Peygamber Efendimizi (s.a.s.) kabre indiren dört sahabiden biridir. 32/652 yılında Medine'de vefat etti. Vasiyeti üzerine cenaze namazını Hz. Osman kıldırdı. (*DİA*, 1/157-158)

.....

• ﴿49﴾ • حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى، أَخْبَرَنِي مَالِكٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ خَرَجَ إِلَى الشَّامِ. فَلَمَّا جَاءَ سَرْغَ، بَلَغَهُ أَنَّ الْوَبَاءَ قَدْ وَقَعَ بِالشَّامِ. فَأَخْبَرَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِذَا سَمِعْتُمْ بِهِ بِأَرْضٍ: فَلَا تَقْدَمُوا عَلَيْهِ. وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ وَأَنْتُمْ بِهَا: فَلَا تَخْرُجُوا فِرَارًا مِنْهُ."

فَرَجَعَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ مِنْ سَرْغَ.

• ﴿49﴾ • Ömer ibnü'l-Hattâb Şam'a doğru yola çıktı. Serğ denilen bölgeye geldiğinde, Şam'da veba salgınının ortaya çıktığı bilgisi kendisine ulaştı. Abdurrahman b. Avf, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu ona haber verdi: *"Bir yerde veba olduğunu duyarsanız oraya adım atmayın. Bulunduğunuz bir bölgede veba görülürse o bölgeden kaçıp çıkmayın."*

Bunun üzerine Ömer ibnü'l-Hattâb Serğ'den geri döndü.[49]

EBÛ UBEYDE İBNÜ'L-CERRÂH (r.a.)

Adı Âmir b. Abdullah'tır. Kureyşlidir. Peygamberimizle (s.a.s.) akrabalık bağı vardır. Hicretten kırk yıl önce doğdu. Hz. Ebû Bekir vesilesiyle ilk Müslümanlardan oldu. Hicretten sonra Sa'd b. Muâz

49 *Müsned*, 3/214 (1682. Ayrıca 1666, 1678-1679, 1683); Buhârî, *Tıb*, 30 (5730); Müslim, *Selâm*, 100 (5787).

ile kardeş ilan edildi. Bedir'den itibaren bütün gazvelerde bulundu. Okuma yazmayı cahiliye döneminden beri bildiği için Beytülmâl sorumluğu gibi idari görevler üstlendi. Hudeybiye ve benzeri antlaşmalarda ismi şahit olarak yazıldı. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) onun hakkında, *"Her ümmetin bir emini vardır; bu ümmetin güvenilir kişisi de Ebû Ubeyde ibnü'l-Cerrâh'tır."* buyurduğu için "Emînü'l-ümme" lakabıyla tanındı.

Peygamberimizin (s.a.s.) vefatından sonra Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer tarafından halife adayı olarak gösterildi; ama kabul etmedi. Hz. Ebû Bekir döneminde Suriye tarafına komutan olarak gitti; Hz. Ömer döneminde ise Hâlid ibnü'l-Velîd'in yerine başkomutan tayin edildi. Şam, Kudüs, Halep, Lazkiye, Antakya gibi önemli şehirleri fethetti ve Urfa kapılarına dayandı. 18/639 yılında veba salgını sonucu vefat edene kadar bu bölgelerin valiliğini deruhte etti. Kabri Ürdün'dedir. Uzun boylu, zayıf yapılı ve seyrek sakallı olup, iki ön dişini Uhud'da Peygamberimizin (s.a.s.) yüzüne saplanan miğfer parçasını çıkarmaya çalışırken kaybetmişti. Hz. Ömer'in, uğradığı suikastin ardından ölüm döşeğinde "Ebû Ubeyde sağ olsaydı onu yerime halife olarak bırakırdım." dediği bilinmektedir. (*DİA*, 10/249-250)

.....

• ﴿50﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ سَمُرَةَ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ، قَالَ: كَانَ آخِرُ مَا تَكَلَّمَ بِهِ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ: "أَخْرِجُوا يَهُودَ الْحِجَازِ مِنْ جَزِيرَةِ الْعَرَبِ. وَاعْلَمُوا أَنَّ شِرَارَ النَّاسِ: الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْقُبُورَ مَسَاجِدَ."

• ﴿50﴾ • Hz. Peygamber'in (s.a.s.) son sözlerinden birisi şuydu: *"Hicaz Yahudilerini Arap yarımadasından çıkarın. Ve bilin ki insanların en kötüsü kabirleri ibadet yeri hâline getirenlerdir."*[50]

50 *Müsned*, 3/223 (1694. Ayrıca 1691); Dârimî, *Siyer*, 55 (2526). **Krş:** 253 ve 274. hadisler.

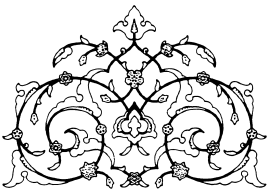

II. EBÛ HÜREYRE MÜSNEDİ

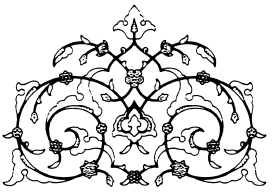

EBÛ HÜREYRE (r.a.)

Aslen Yemen civarındaki Devs kabilesine mensuptur. Koyun otlatırken bulduğu kedi yavrularını eteğine alıp onlarla oynadığı için kendisine verilmiş olan bu künyeyle meşhur olmuştur. Hicretin yedinci yılında Müslüman oldu. Hz. Peygamberle (s.a.s.) ilk olarak Hayber'de buluştu ve fethin bir bölümüne yetişti. Medine'ye dönüşte suffe ashabına katıldı. Hz. Ömer zamanında Bahreyn'de valilik, daha sonraki dönemlerde ise Medine'de vali vekilliği yaptı. Kargaşa döneminde taraf olmadı. Yermûk Savaşı'nda ve diğer bazı fetihlerde bulundu. Hz. Osman'ın baldızı Büsre ile evlendi. Kızını da tabiin ulemasından Said ibnü'l-Müseyyeb ile evlendirdi. 58/678 yılında yetmiş sekiz yaşında Medine'de vefat etti.

Siyah sarık saran, saçını çift taraflı ören, sakalını kınayla kızıla boyayan, geniş omuzlu bir kişiydi. İbadete düşkünlüğü, annesine bağlılığı, espri yapmayı seven tabiatı, hadisler ile Kur'ân ayetlerini yan yana düşünmeyi tavsiye eden beyanları ile tanınır. Bazı kıraat imamlarının hocası olmakla birlikte, kendisi de kıraat ilmini Übey b. Ka'b'dan tahsil etmiştir. Ashab-ı kiramın fetva ehli isimleri arasında yer almaktadır.

En çok hadis rivayet eden sahabidir. Allah Resûlü (s.a.s.) ile geçirdiği süre diğer sahabilere göre yıl sayısı bakımından az olmasına rağmen bu rivayet düzeyine ulaşmasının birden çok nedeni vardır. Bunlarda ilki, kendisinin de Abdullah b. Ömer ile yaşadığı bir tartışmanın ardından Hz. Âişe'nin hakemliği ile haklı çıktıktan sonra belirttiği gibi

"Bahçede pazarda vakit geçirip de Allah Resûlü'nden (s.a.s.) uzak kalmadığı" (60. hadis/dipnot) gerçeğidir. Bir diğer önemli faktör, duyduklarını unutmaması için bizzat Peygamber Efendimizin (s.a.s.) yaptığı duadır (82. hadis). Yemenli muhaddislerin ortak özelliği olan ve Şa'bî, Zührî, Mamer b. Râşid, Hemmâm b. Münebbih ve Abdürrezzâk es-San'ânî gibi başka örneklerde de görülen ileri düzeyde ezberleme yeteneğine bu duanın bereketi de eklenmiştir. Ayrıca onun, Mescid-i Nebevi'de Cuma günleri düzenli hadis dersi yaptığı ve sadece kendi duyduğu hadisleri değil, başka sahabilerden duyduğu nebevi ifadeleri de sistematik olarak aktardığı bilinmektedir ki bilgiyi aldığı sahabinin adını verse de vermese de "sahabi mürseli" denilen bu uygulamanın hadis usulünde geçerli bir yeri vardır.

Hadis ve sünnet kültüründeki büyük hizmeti ve belirleyici konumu nedeniyle, tıpkı sonraki nesillerde aynı hizmeti veren İbn Şihâb ez-Zührî veya İmam Şâfiî'ye uygulandığı gibi, çeşitli kesimler tarafından ısrarla hedef alınmaya ve yıpratılmaya çalışılmıştır. Başta Müsteşrikler, Şii yazarlar ve kendilerini "Ehl-i Kur'ân" olarak tanımlayan sünnet karşıtı gruplar olmak üzere kimilerinin günümüzde de sürdürdüğü bu kasıtlı ve yanıltıcı kampanyalar, Ebû Hüreyre düzeyinde bir sahabinin ancak değerini ve şerefini artırabilir. (*DİA*, 10/160-167)

.....

• ﴿51﴾ • حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "خَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَتَقْلِيمُ الأَظْفَارِ، وَنَتْفُ الإِبْطِ، وَالاِسْتِحْدَادُ، وَالْخِتَانُ."

• ﴿51﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Beş şey fıtrattandır: Bıyığı kısaltmak, tırnakları kesmek, koltuk altındaki tüyleri yolmak, etek tıraşı olmak, sünnet olmak."*[51]

.....

• ﴿52﴾ • حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لا يَجْزِي وَلَدٌ وَالِدَهُ إِلاَّ أَنْ يَجِدَهُ مَمْلُوكًا فَيَشْتَرِيَهُ فَيُعْتِقَهُ."

51 *Müsned*, 12/42-44 (7139. Ayrıca 7261, 7813, 9321, 10338); Buhârî, *İsti'zân*, 51 (6297~); Müslim, *Tahâre*, 49 (597~). **Krş:** 197. hadis.

• ﴿52﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Evlat, babasının hakkını ödeyemez. Ama köle olarak bulur da satın alıp azat ederse o başka."*[52]

.....

• ﴿53﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ لَسَاعَةً، لاَ يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ قَائِمٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللَّهَ خَيْرًا، إِلاَّ أَعْطَاهُ إِيَّاهُ."

وقَالَ بِيَدِهِ، قُلْنَا: يُقَلِّلُهَا، يُزَهِّدُهَا.

• ﴿53﴾ • Ebü'l-Kâsım (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cuma günü bir an vardır. Ayakta namaz kılarken ve Allah'tan hayır duada bulunurken o ana rastlayan Müslüman bir kula Allah, istediğini mutlaka verir."*

Hz. Peygamber (s.a.s.) sözünün bitiminde de eliyle bir işaret yaptı ve biz "O anın ne kadar kısa olduğunu vurguluyor." dedik.[53]

.....

• ﴿54﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ عُمَارَةَ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الصَّدَقَةِ أَعْظَمُ أَجْرًا؟ قَالَ: "أَمَا وَأَبِيكَ لَتُنَبَّأَنَّهُ: أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَحِيحٌ شَحِيحٌ، تَخْشَى الْفَقْرَ وَتَأْمُلُ الْبَقَاءَ. وَلا تُمْهِلْ حَتَّى إِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ قُلْتَ: لِفُلاَنٍ كَذَا، وَلِفُلاَنٍ كَذَا. وَقَدْ كَانَ لِفُلاَنٍ."

• ﴿54﴾ • Bir adam Allah Resûlü'ne (s.a.s.) geldi ve "Ya Resûlallah, sevabı en büyük sadaka hangisidir?" diye sordu. Buyurdu ki: *"Şimdi, babanın hatırına sana bilgi veriliyor: Sevabı en büyük sadaka, sağlıklı ve mala düşkün iken fakirlikten korkar ve yaşamayı umarken verdiğin sadakadır. Can boğaza gelip de 'Şu filanın olsun, şu filanın olsun.' diyene kadar bekleme. Çünkü o zaman zaten o, filanın olmuştur."*[54]

.....

• ﴿55﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، حَدَّثَنَا عُمَارَةُ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا. فَإِذَا

52 *Müsned*, 12/49 (7143. Ayrıca 7570, 8893, 9745); Müslim, *Itk*, 25 (3799). **Krş:** 170. hadis. **Oku:** Bakara, 2/83; Nisâ, 4/36; İsrâ, 17/23-24.

53 *Müsned*, 12/62-64 (7151. Ayrıca 10343, 10460, 10465); Buhârî, *De'avât*, 61 (6400~); Müslim, *Cum'a*, 15 (1973~). **Krş:** 544. hadis. **Oku:** Bakara, 2/186; Mü'min, 40/60.

54 *Müsned*, 12/75-76 (7159. Ayrıca 7407, 9378, 9768); Buhârî, *Zekât*, 11 (1419~); Müslim, *Zekât*, 93 (2383) **Oku:** Münâfikûn, 63/9-11.

طَلَعَتْ وَرَآهَا النَّاسُ، آمَنَ مَنْ عَلَيْهَا. فَذَلِكَ حِينَ ﴿لاَ يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا﴾" (الأنعام: ١٥٨)

• ﴿55﴾ • Ebû Zür'a diyor ki: Ebû Hüreyre, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Güneş battığı yerden doğmadıkça kıyamet kopmaz. Öyle doğduğunda ve insanlar bunu gözleriyle gördüğünde yeryüzündeki herkes iman eder. İşte bu 'daha önce iman etmemiş veya imanlıyken iyilik kazanmamış olan bir kimseye inanmasının fayda vermediği' {En'âm, 6/158} zamandır!"*[55]

.....

• ﴿56﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، حَدَّثَنَا عُمَارَةُ وَجَرِيرٌ، عَنْ عُمَارَةَ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَبَّرَ فِي الصَّلاَةِ سَكَتَ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ. فَقُلْتُ: بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي، أَرَأَيْتَ سُكَاتَكَ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ، أَخْبِرْنِي مَا هُوَ؟ قَالَ: "أَقُولُ: اللَّهُمَّ، بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ. اللَّهُمَّ، نَقِّنِي مِنْ خَطَايَايَ كَالثَّوْبِ الأَبْيَضِ مِنَ الدَّنَسِ -قال جرير: كما يُنَقَّى الثَّوْبُ-. اللَّهُمَّ، اغْسِلْنِي مِنْ خَطَايَايَ بِالثَّلْجِ وَالْمَاءِ وَالْبَرَدِ."

• ﴿56﴾ • Ebû Hüreyre anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) namaza başlangıç tekbirini aldıktan sonra Kur'ân okumaya geçmeden önce bir süre suskun kalırdı. "Anam babam sana feda olsun!" dedim; "Şu tekbirle kıraat arasındaki sususun var ya, o nedir, bana söyler misin?"

Buyurdu ki: *"Şöyle diyorum: Allah'ım! Doğuyla batının arasını açtığın gibi, benimle yanlışlarımın arasını da aç! Allah'ım! Beyaz elbisenin kirinin temizlendiği gibi, beni de günahlarımdan arındır! Allah'ım! Benim günahlarımı karla, suyla, doluyla yıka!"*[56]

.....

• ﴿57﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ عُمَارَةَ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ، ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ، حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ."

55 *Müsned*, 12/78 (7161. Ayrıca 8138, 8599, 8850, 9172, 10859); Buhârî, *Tefsîr*, (Mâide) 10 (4635~); Müslim, *İmân*, 248 (396~). **Krş:** 166 ve 657. hadisler. **Oku:** Nisâ, 4/17-18.

56 *Müsned*, 12/81-82 (7164. Ayrıca 10408); Buhârî, *Ezân*, 89 (744~); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 147 (1354~). **Krş:** 280. hadis. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(اللَّهُمَّ، بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ. اللَّهُمَّ، نَقِّنِي مِنْ خَطَايَايَ كما يُنَقَّى الثَّوْبُ الأَبْيَضِ مِنَ الدَّنَسِ. اللَّهُمَّ، اغْسِلْنِي مِنْ خَطَايَايَ بِالثَّلْجِ وَالْمَاءِ وَالْبَرَدِ.)

• ﴿57﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Dilde hafif, mizanda ağır, Rahmân'ın sevdiği iki ifade: Sübhânallâhi ve bihamdihî, sübhânallâhi'l-azîm."*[57]

. . . . . .

• ﴿58﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ الْقَعْقَاعِ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اللَّهُمَّ اجْعَلْ رِزْقَ آلِ بَيْتِي قُوتًا."

• ﴿58﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.); *"Allah'ım! Ailemin rızkını azık olacak kadar ver!"* diye dua etti.[58]

. . . . . .

• ﴿59﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، حَدَّثَنَا ضِرَارٌ -وَهُوَ أَبُو سِنَانٍ- عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ، قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ: إِنَّ الصَّوْمَ لِي، وَأَنَا أَجْزِي بِهِ.

إِنَّ لِلصَّائِمِ فَرْحَتَيْنِ: إِذَا أَفْطَرَ فَرِحَ، وَإِذَا لَقِيَ اللَّهَ فَجَزَاهُ فَرِحَ.

وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ."

• ﴿59﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah şöyle buyurur: 'Oruç benim içindir ve onun karşılığını ben veririm.'*

Oruçlu iki kez sevinir: Bir iftar ettiğinde sevinir; bir de Allah'a kavuşup Allah ona karşılığını verince sevinir.

Muhammed'in canını elinde tutana yemin ederim! Oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha değerlidir."[59]

. . . . . .

• ﴿60﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ صَلَّى عَلَى جَنَازَةٍ: فَلَهُ قِيرَاطٌ. وَمَنِ انْتَظَرَ حَتَّى يُفْرَغَ مِنْهَا: فَلَهُ قِيرَاطَانِ."

قَالُوا: وَمَا الْقِيرَاطَانِ؟ قَالَ: مِثْلُ الْجَبَلَيْنِ الْعَظِيمَيْنِ.

---

57 *Müsned*, 12/86-87 (7167); Buhârî, *Eymân ve'n-Nüzûr*, 19 (6682); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 31 (6846). **Oku:** Hicr, 15/98; Furkân, 25/58; Mü'min, 40/55.

58 *Müsned*, 12/96 (7173. Ayrıca 9753, 10237); Buhârî, *Rikâk*, 17 (6460~); Müslim, *Zühd ve Rekâik*, 18 (7440~). **Krş:** 563 ve 661. hadisler. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (اللَّهُمَّ اجْعَلْ رِزْقَ آلِ بَيْتِي قُوتًا.)

59 *Müsned*, 12/96-98 (7174. Ayrıca 7607, 9112, 9714); Müslim, *Sıyâm*, 165 (2708). **Krş:** 224. hadis. **Oku:** Bakara, 2/183-184; Ahzâb, 33/35.

• ﴿60﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cenazenin namazını kılana bir kırât ecir verilir. Cenazenin bütün defin işlemleri bitene kadar bekleyene ise iki kırât ecir verilir."*

Sahabiler "İki kırât ne demektir?" diye sordular. *"İki büyük dağ gibi."* buyurdu.[60]

.....

• ﴿61﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَجُلًا مِنْ بَنِي فَزَارَةَ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، إِنَّ امْرَأَتَهُ وَلَدَتْ غُلَامًا أَسْوَدَ. وَكَأَنَّهُ يُعَرِّضُ أَنْ يَنْتَفِيَ مِنْهُ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَلَكَ إِبِلٌ؟" قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: "مَا أَلْوَانُهَا؟" قَالَ: حُمْرٌ. قَالَ: "فِيهَا ذَوْدٌ أَوْرَقُ؟" قَالَ: نَعَمْ، فِيهَا ذَوْدٌ أَوْرَقُ. قَالَ: "وَمِمَّا ذَاكَ؟" قَالَ: لَعَلَّهُ نَزَعَهُ عِرْقٌ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَهَذَا لَعَلَّهُ يَكُونُ نَزَعَهُ عِرْقٌ."

• ﴿61﴾ • Fezâreoğullarından bir adam gelerek, hanımının siyah tenli bir çocuk doğurduğunu söyledi ve bu çocuğun kendisinden olmadığını ima etmeye çalıştı. Allah Resûlü (s.a.s.) ona, *"Senin develerin var mı?"* diye sordu. "Evet." dedi. *"Renkleri ne?"* buyurdu; "Kırmızı." dedi. *"Peki, aralarında birkaç tane böyle kül rengi olan var mı?"* buyurdu. Adam, "Tabii, kül rengi olan da var." dedi. *"Neden öyle olmuş onlar?"* buyurdu. Adam "Belki bir damara çekmiştir." deyince, Allah Resûlü (s.a.s.) de, *"İşte, belki bu da bir damara çekmiştir!"* buyurdu.[61]

---

60 *Müsned*, 12/113-115 (7188. Ayrıca 7775, 9208, 9551); Buhârî, *Cenâiz*, 58 (1325~); Müslim, *Cenâiz*, 52 (2189~). **Krş:** 190 ve 427. hadisler. Hadiste geçen 'kırât' kelimesi, o dönemde dinar ve dirhemle birlikte kullanılan bir para birimidir. Allah Resûlü (s.a.s.), namaza katılmanın sevap olduğunu, ama asıl büyük sevabın cenazeyi toprağa verme işlemine de katılanlara gideceğini vurgulamak için insanların yakından tanıdığı bu para birimini benzetme amaçlı kullanmıştır. Nitekim Ebû Hüreyre de cevabında sözcüğün kelime anlamını değil, anlatmak istediği manayı ön plana çıkarmıştır. (Benzer başka kullanımları için bk. 421 ve 427. hadisler) Öte yandan, Ebû Hüreyre bu hadis konusunda kendisine "Bak, Allah Resûlü'nden (s.a.s.) rivayette bulunuyorsun, iyi düşün!" diyerek tepki gösteren Abdullah b. Ömer'i elinden tutup Hz. Âişe'ye götürmüştü. "Ya müminlerin annesi, Allah aşkına, şu hadisi duydun mu duymadın mı?" diye sorup olumlu cevap alınca da şöyle demişti: "Ben bahçede pazarda vakit geçirip de Allah Resûlü'nden (s.a.s.) uzak kalmazdım. O bana bir kelime söylesin, bir öğün yemek yedirsin diye bekler dururdum!" (Benzer bir başka ifade için bk. 82. Hadis) Bunun üzerine, babası gibi insaf sahibi olan İbn Ömer onu doğrulamıştı. "Sen aramızda Allah Resûlü (s.a.s.) ile en çok birlikte olan ve onun sözlerini en iyi bilendin Ebû Hüreyre!" itirafında bulunmuş (*Müsned*, 8/20-22: 4453) ve ellerini dizlerine vurarak şöyle demişti: "Biz çok kırâtlar kaçırmışız, çok!" (Buhârî, *Cenâiz*, 57: 1323-1324; Müslim, *Cenâiz*, 56: 2195)

61 *Müsned*, 12/115-116 (7189. Ayrıca 7264, 7760, 9298); Buhârî, *İ'tisâm*, 12 (7314~); Müslim, *Li'ân*, 20 (3768~).

• ﴿62﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِحْدَى صَلاَتَىِ الْعَشِيِّ -قَالَ: ذَكَرَهَا أَبُو هُرَيْرَةَ، وَنَسِيتُهَا مُحَمَّدٌ-. فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ سَلَّمَ. وَأُتِيَ خَشَبَةً مَعْرُوضَةً فِي الْمَسْجِدِ، فَقَالَ بِيَدِهِ عَلَيْهَا، كَأَنَّهُ غَضْبَانُ.

وَخَرَجَتِ السَّرَعَانُ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ، قَالُوا: قُصِرَتِ الصَّلاَةُ! قَالَ: وَفِي الْقَوْمِ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ، فَهَابَاهُ أَنْ يُكَلِّمَاهُ. وَفِي الْقَوْمِ رَجُلٌ فِي يَدَيْهِ طُولٌ يُسَمَّى ذَا الْيَدَيْنِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنَسِيتَ أَمْ قُصِرَتِ الصَّلاَةُ؟ فَقَالَ: "لَمْ أَنْسَ، وَلَمْ تُقْصَرِ الصَّلاَةُ." قَالَ: "كَمَا يَقُولُ ذُو الْيَدَيْنِ؟" قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: فَجَاءَ، فَصَلَّى الَّذِي كَانَ تَرَكَ، ثُمَّ سَلَّمَ، ثُمَّ كَبَّرَ فَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ. ثُمَّ كَبَّرَ فَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ.

• ﴿62﴾ • Ebû Hüreyre anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) öğle veya ikindi namazını -hangi namaz olduğunu Ebû Hüreyre söylemişti; ama ravi Muhammed hatırlayamadı- kıldırırken iki rekât kılıp selam verdi. Sonra mesciddeki bir kütüğün yanına geçerek kolunu kütüğün üzerine koyup oturdu. Sinirli görünüyordu.

Aceleci adamlar hemen mescidin kapılarından çıkıp "Namaz kısaldı!" diye konuşmaya başladılar. Cemaatte Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer de vardı; ama konuyu kendisiyle konuşmaktan çekindiler. Cemaatte, ellerinin belirgin biçimde uzun olmasından dolayı Zülyedeyn (İki elli adam) diye anılan bir kişi de vardı. O dedi ki: "Ya Resûlallah! Sen mi unuttun, yoksa namaz mı kısaltıldı?" Bunun üzerine *"Ben de unutmadım, namaz da kısaltılmadı."* buyurdu ve ardından *"Durum Zülyedeyn'in dediği gibi mi?"* diye sordu. "Evet." dediler. Namazı kıldırdığı yere döndü. Eksik kıldırdığı yerleri tamamladı. Sonra selam verdi. Sonra tekbir alıp normalde yaptığı secdeler gibi veya daha uzun bir secde yaptı. Sonra başını kaldırıp tekbir getirdi. Sonra tekrar tekbir alıp normalde yaptığı secdeler gibi veya daha uzun bir secde daha yaptı. Sonra da başını kaldırıp tekbir getirdi.[62]

.....

• ﴿63﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "لَيْسَ أَحَدٌ مِنْكُمْ يُنْجِيهِ عَمَلُهُ." قَالُوا: وَلاَ أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: "وَلاَ أَنَا، إِلاَّ أَنْ يَتَغَمَّدَنِيَ رَبِّي مِنْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَرَحْمَةٍ. وَلاَ أَنَا، إِلاَّ أَنْ يَتَغَمَّدَنِي رَبِّي مِنْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَرَحْمَةٍ." مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاَثًا.

• ﴿63﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.); *"Hiçbirinizi ameli kurtarmayacak!"* buyurdu. "Seni de mi ya Resûlallah?" dediler. İki veya üç defa şunu söyledi: *"Evet, beni de! Ama*

62 *Müsned*, 12/130-133 (7201. Ayrıca 7376); Buhârî, *Salât*, 88 (482~). **Krş:** 246 ve 615. hadisler.

Rabbim beni bağışlaması ve rahmetiyle kuşatırsa o başka! Evet, beni de! Ama Rabbim beni bağışlaması ve rahmetiyle kuşatırsa o başka!"[63]

.....

﴿64﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنِ الْعَلَاءِ. وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ الْعَلَاءَ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَتُؤَدَّنَّ الْحُقُوقُ إِلَى أَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، حَتَّى يُقْتَصَّ لِلشَّاةِ الْجَمَّاءِ مِنَ الشَّاةِ الْقَرْنَاءِ نَطَحَتْهَا."

• ﴿64﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kıyamet günü haklar sahiplerine kesinlikle ödenecek. Hatta boynuzsuz koyun bile kendine toslayan boynuzlu koyunla ödeştirilecek."*[64]

.....

﴿65﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنِ الْعَلَاءِ. وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ الْعَلَاءَ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْمُسْتَبَّانِ مَا قَالاَ فَعَلَى الْبَادِئِ، مَا لَمْ يَعْتَدِ الْمَظْلُومُ."

• ﴿65﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Birbirine söven iki kişinin bütün söyledikleri, o işi başlatana gider. Mazlum durumdaki adam sınırı aşmadığı sürece bu böyledir."*[65]

.....

﴿66﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنِ الْعَلَاءِ. وَابْنُ جَعْفَرٍ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ الْعَلَاءَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْيَمِينُ الْكَاذِبَةُ مَنْفَقَةٌ لِلسِّلْعَةِ، مَمْحَقَةٌ لِلْكَسْبِ."

وَقَالَ ابْنُ جَعْفَرٍ: لِلْبَرَكَةِ.

---

63 *Müsned*, 12/136-137 (7203. Ayrıca 7479, 7587, 8250, 8330, 8529, 9002, 9064, 9831, 10061, 10425, 10534, 10614, 10733, 10789); Buhârî, *Rikâk*, 18 (6463~); Müslim, *Sıfâtü'l-Münâfıkîn ve Ahkâmühüm*, 73 (7114~). **Oku:** Bakara, 2/64; Nûr, 24/10 ve 20.

64 *Müsned*, 12/137-138 (7204. Ayrıca 7996, 8288, 8847, 9333); Müslim, *Birr ve Sıla*, 60 (6580~). **Oku:** Bakara, 2/281; Kehf, 18/48-49; Yâsîn, 36/51-54; Mü'min, 40/17-20; Zilzâl, 99/6-8.

65 *Müsned*, 12/138-139 (7205. Ayrıca 10329, 10703); Müslim, *Birr ve Sıla*, 68 (6591). **Oku:** Nisâ, 4/148; En'âm, 6/108; Hucurât, 49/9.

• ﴿66﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Yalan yemin, malın sürümünü artırır; bereketini ise yok eder."*[66]

. . . . . .

• ﴿67﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَرْفَعُ اللَّهُ بِهِ الدَّرَجَاتِ، وَيُكَفِّرُ بِهِ الْخَطَايَا؟ إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ فِي الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ."

• ﴿67﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah dereceleri neyle yükseltir, günahları neyle örter, size söyleyeyim mi? Zorluklara rağmen eksiksiz abdest almak, mescidlere doğru çok adım atmak ve bir namazdan sonra öteki namazı beklemekle."*[67]

. . . . . .

• ﴿68﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ بَكْرٍ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: لَقِيتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا جُنُبٌ، فَمَشَيْتُ مَعَهُ حَتَّى قَعَدَ. فَانْسَلَلْتُ، فَأَتَيْتُ الرَّحْلَ، فَاغْتَسَلْتُ، ثُمَّ جِئْتُ وَهُوَ قَاعِدٌ. فَقَالَ: "أَيْنَ كُنْتَ؟" فَقُلْتُ: لَقِيتَنِي وَأَنَا جُنُبٌ، فَكَرِهْتُ أَنْ أَجْلِسَ إِلَيْكَ وَأَنَا جُنُبٌ، فَانْطَلَقْتُ، فَاغْتَسَلْتُ. فَقَالَ: "سُبْحَانَ اللَّهِ! إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَا يَنْجُسُ."

• ﴿68﴾ • Ebû Hüreyre anlatıyor: Gusül abdesti almam gereken bir durumdayken Hz. Peygamber (s.a.s.) ile karşılaştım. Onunla birlikte biraz yürüdüm; bir yere oturunca da hemen sıvıştım. Bir köşede gusül alıp geldim. Hâlâ oturuyordu. *"Neredeydin?"* buyurdu. "Benimle karşılaştığınızda gusül almam gerekiyordu. Cünüp olduğum hâlde yanınızda oturmak istemedim. Gittim, gusül alıp geldim." dedim. *"Sübhânallah! Mümin necis olmaz ki!"* buyurdu.[68]

. . . . . .

• ﴿69﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ سُمَيٍّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "السَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ، يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ وَنَوْمَهُ. فَإِذَا قَضَى أَحَدُكُمْ نَهْمَتَهُ مِنْ سَفَرِهِ، فَلْيُعَجِّلْ إِلَى أَهْلِهِ."

• ﴿69﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Yolculuk sıkıntılı iştir. Sizi yemekten,*

66 *Müsned*, 12/140-141 (7207. Ayrıca 7293); Buhârî, *Büyû'*, 26 (2087~); Müslim, *Müsâkât*, 131 (4125~). **Krş:** 687. hadis. **Oku:** Tevbe, 9/62.

67 *Müsned*, 12/143-144 (7209. Ayrıca 7729, 7995, 8021); Müslim, *Tahâre*, 41 (587~). **Krş:** 221. hadis.

68 *Müsned*, 12/145-146 (7211. Ayrıca 8968, 10085); Buhârî, *Gusl*, 23 (283); Müslim, *Hayz*, 115 (824). **Oku:** Tevbe, 9/28.

içmekten, uykudan mahrum bırakır. Onun için, biriniz yolculukla amaçladığı işi bitirince hemen ailesinin yanına dönsün."[69]

.....

﴿70﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ سُمَيٍّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الأَوَّلِ، ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلاَّ أَنْ يَسْتَهِمُوا عَلَيْهِ، لاسْتَهَمُوا عَلَيْهِ. وَلَوْ يَعْلَمُون مَا فِي التَّهْجِيرِ، لاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ. وَلَوْ يَعْلَمُون مَا فِي الْعِشَاءِ وَالصُّبْحِ، لأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا."

- ﴿70﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İnsanlar ezan okumanın ve ilk safta durmanın ne anlama geldiğini bilselerdi ve kura çekmekten başka çare de bulamasalardı, bunun için mutlaka kura çekerlerdi. Bir namazı vakti girer girmez kılmanın ne anlama geldiğini bilselerdi, bunun için yarışırlardı. Yatsı ve sabah namazlarının ne anlama geldiğini bilselerdi, emekleyerek bile olsa bu iki namaza kesinlikle gelirlerdi."*[70]

.....

﴿71﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَمُرَّ الرَّجُلُ بِقَبْرِ الرَّجُلِ فَيَقُولُ: يَا لَيْتَنِي كُنْتُ مَكَانَكَ!"

- ﴿71﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kişi, birisinin kabrinin yanından geçerken 'Ah keşke senin yerinde ben olsaydım!' demeden kıyamet kopmaz."*[71]

.....

﴿72﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا، يُصِبْ مِنْهُ."

- ﴿72﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah kimin iyiliğini isterse onun elinden bazı şeyleri alır."*[72]

---

69 *Müsned*, 12/161-163 (7225. Ayrıca 9740); Buhârî, *Umre*, 19 (1814~); Müslim, *İmâre*, 179 (4961~).

70 *Müsned*, 12/163-164 (7226. Ayrıca 7738, 8022, 8872, 10898); Buhârî, *Ezân*, 9 (615~); Müslim, *Salât*, 129 (981~). **Krş:** 22. hadis.

71 *Müsned*, 12/163-164 (7227. Ayrıca 10866); Buhârî, *Fiten*, 22 (7115~); Müslim, *Fiten ve Eşrâtü's-Sâa*, 53 (7301~).

72 *Müsned*, 12/174-175 (7235); Buhârî, *Merdâ*, 1 (5645).

• ﴿73﴾ • حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْغَدِ يَوْمَ النَّحْرِ، وَهُوَ بِمِنًى: "نَحْنُ نَازِلُونَ غَدًا بِخَيْفِ بَنِي كِنَانَةَ، حَيْثُ تَقَاسَمُوا عَلَى الْكُفْرِ." يَعْنِي بِذَلِكَ الْمُحَصَّبَ.

وَذَلِكَ أَنَّ قُرَيْشًا وَكِنَانَةَ تَحَالَفَتْ عَلَى بَنِي هَاشِمٍ وَبَنِي الْمُطَّلِبِ أَنْ لَا يُنَاكِحُوهُمْ وَلَا يُبَايِعُوهُمْ حَتَّى يُسْلِمُوا إِلَيْهِمْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

• ﴿73﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) Mina'da şeytan taşlama gününde şöyle buyurdu: *"Yarın Kinâneoğulları yamacına varacağız; küfür antlaşmasını yaptıkları yere!"*

Çünkü Kureyş kabilesi ile Kinâneoğulları aralarında anlaşma yapıp Hâşimoğulları ve Muttaliboğulları Allah Resûlü'nü (s.a.s.) kendilerine teslim edinceye kadar onlarla evlilik ve alışveriş yapmamak üzere sözleşmişlerdi.[73]

.....

• ﴿74﴾ • حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. وَأَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْبٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ الْمَعْنَى، قَالَ: لَمَّا فَتَحَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَكَّةَ، قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِمْ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: "إِنَّ اللَّهَ حَبَسَ عَنْ مَكَّةَ الْفِيلَ، وَسَلَّطَ عَلَيْهَا رَسُولَهُ وَالْمُؤْمِنِينَ. وَإِنَّمَا أُحِلَّتْ لِي سَاعَةً مِنَ النَّهَارِ، ثُمَّ هِيَ حَرَامٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. لَا يُعْضَدُ شَجَرُهَا، وَلَا يُنَفَّرُ صَيْدُهَا، وَلَا تَحِلُّ لُقَطَتُهَا إِلَّا لِمُنْشِدٍ. وَمَنْ قُتِلَ لَهُ قَتِيلٌ، فَهُوَ بِخَيْرِ النَّظَرَيْنِ: إِمَّا أَنْ يُفْدَى، وَإِمَّا أَنْ يَقْتُلَ."

فَقَامَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ، يُقَالُ لَهُ أَبُو شَاهٍ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، اكْتُبُوا لِي. فَقَالَ: "اكْتُبُوا لِأَبِي شَاهٍ." فَقَامَ عَبَّاسٌ -أو قال: قال عَبَّاسٌ-: يا رَسُولَ اللَّهِ، إِلَّا الْإِذْخِرَ، فَإِنَّهُ لِقُبُورِنَا وَبُيُوتِنَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِلَّا الْإِذْخِرَ."

• ﴿74﴾ • Allah, Resûlü'ne Mekke'yi fethetmeyi nasip edince, Allah Resûlü (s.a.s.) insanların içinde ayağa kalktı, Allah'a hamdüsena etti ve sonra şunları söyledi: *"Allah, Mekke'ye fili yaklaştırmadı; Resûlü'nü ve inananları ise hâkim kıldı. Bana bugünün bir bölümünde helâl kılındı; ama Mekke kıyamete kadar haremdir. Ağacı kesilmeyecek, hayvanı avlanmayacak, ilan ederek arayan hariç kayıp eşyasına dokunulmayacak! Kimin ailesinden birisi öldürülürse şu ikisinden daha hayırlı olanı seçecek: Ya diyet almaya razı olacak ya da karşıdakini kısasla öldürecek!"*

[73] *Müsned*, 12/180-182 (7240. Ayrıca 7580, 8278, 8635); Buhârî, *Hac*, 45 (1590); Müslim, *Hac*, 344 (3175).

Bunun üzerine Ebû Şâh adında Yemenli bir adam ayağa kalktı. "Ya Resûlallah, bu konuşmayı bana bir yazın." dedi. *"Ebû Şâh için yazıverin!"* buyurdu. Ardından [amcası] Hz. Abbâs ayağa kalktı. "Ya Resûlallah; kabirlerimiz ve evlerimiz için kullandığımız izhir otu da hariç olsun" dedi. Allah Resûlü (s.a.s.) de *"İzhir otu hariç."* buyurdu.[74]

﴿75﴾ • حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي حَسَّانُ بْنُ عَطِيَّةَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَائِشَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ حَدَّثَهُمْ، أَنَّ أَبَا ذَرٍّ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ذَهَبَ أَصْحَابُ الدُّثُورِ بِالْأُجُورِ! يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي، وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ، وَلَهُمْ فُضُولُ أَمْوَالٍ يَتَصَدَّقُونَ بِهَا، وَلَيْسَ لَنَا مَا نَتَصَدَّقُ بِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَفَلَا أَدُلُّكَ عَلَى كَلِمَاتٍ، إِذَا عَمِلْتَ بِهِنَّ أَدْرَكْتَ مَنْ سَبَقَكَ، وَلَا يَلْحَقُكَ إِلَّا مَنْ أَخَذَ بِمِثْلِ عَمَلِكَ؟" قَالَ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: "تُكَبِّرُ دُبُرَ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَتُسَبِّحُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَتَحْمَدُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَتَخْتِمُهَا بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ."

• ﴿75﴾ • Ebû Hüreyre anlatıyor: Ebû Zer el-Ğıfârî gelip "Ya Resûlallah!" dedi; "Servet sahipleri sevapları götürüyor! Bizim gibi namaz kılıyorlar, bizim gibi oruç tutuyorlar. Üstüne üstlük fazla paraları var, sadaka dağıtıyorlar. Ama biz sadaka veremiyoruz!" Allah Resûlü (s.a.s.); *"Ben sana bazı sözler öğretsem, sen onları söyleyince seni geçen herkesi yakalasan, senin yaptığını yapmadan da kimse seni yakalayamasa; ne dersin?"* buyurdu. Ebû Zer, "Elbette ya Resûlallah" dedi. Bunun üzerine buyurdu ki: *"Her namazın ardından 33 defa 'Allâhüekber', 33 defa 'Sübhânallâh', 33 defa da 'Elhamdülillâh' de. Ve hepsinin bitiminde şunu söyle: 'Allah'tan başka ilah yoktur. Sadece O vardır ve eşsizdir. Mülk O'nundur, övgü O'nadır. Ve O her şeyi yapabilir.'"*[75]

﴿76﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ، إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ."

• ﴿76﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Benim mescidimde kılınan bir namaz, başkasında kılınan bin namazdan daha değerlidir; Mescid-i Harâm hariç."*[76]

74 *Müsned*, 12/183-185 (7242); Buhârî, *Lukata*, 7 (2434); Müslim, *Hac*, 447 (3305). **Krş:** 668. hadis.

75 *Müsned*, 12/186-187 (7243. Ayrıca 8834, 10267); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 142 (1347). **Krş:** 30 ve 816. hadisler. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.)

76 *Müsned*, 12/195-196 (7253. Ayrıca 7415, 7481, 7733-7734, 9012, 10009, 10015, 10044, 10112); Buhârî,

• ﴿77﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لَا فَرَعَةَ، وَلَا عَتِيرَةَ."

• ﴿77﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Fera'a da yok atîra da!"*[77]

. . . . . .

• ﴿78﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -وَقِيلَ لَهُ مَرَّةً: رَفَعْتَهُ؟ فَقَالَ: نَعَمْ. وَقَالَ مَرَّةً: يَبْلُغُ بِهِ-: "يَقُولُونَ الْكَرْمُ. وَإِنَّمَا الْكَرْمُ قَلْبُ الْمُؤْمِنِ."

• ﴿78﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kerm (bolluk) derler. Asıl kerm mümi-nin gönlüdür."*[78]

. . . . . .

• ﴿79﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ، كَانَ عَلَى كُلِّ بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ مَلَائِكَةٌ يَكْتُبُونَ الْأَوَّلَ فَالْأَوَّلَ. فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ، طُوِيَتِ الصُّحُفُ."

• ﴿79﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cuma günü olunca mescidin her bir kapısına melekler dururlar. Kimin daha önce geldiğini sırayla yazarlar. İmam hut-beye çıkınca, defterler dürülür."*[79]

. . . . . .

• ﴿80﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "الْمُهَجِّرُ إِلَى الْجُمُعَةِ كَالْمُهْدِي بَدَنَةً، ثُمَّ الَّذِي يَلِيهِ كَالْمُهْدِي بَقَرَةً، وَالَّذِي يَلِيهِ كَالْمُهْدِي كَبْشًا."

حَتَّى ذَكَرَ الدَّجَاجَةَ وَالْبَيْضَةَ.

Fadlü's-Salât, 1 (1190~); Müslim, *Hac*, 505 (3374~). **Krş:** 592. hadis.

77 *Müsned*, 12/198-199 (7256. Ayrıca 7135, 7751); Buhârî, *Akîka*, 4 (5474); Müslim, *Edâhî*, 38 (5116). **Krş:** 443. hadis. **Oku:** Mâide, 5/103; En'âm, 6/136-144. Müşrikler, sürüden elde edilen ve şükür niyetine putlara kurban olarak sunulan ilk ürüne "fera'a" derlerdi. "Atîra" ise haram ayların ilki olan Recep ayında kesilmesi adet olan kurbanın adıydı. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) her iki yanlış uygulamayı da iptal etmiştir.

78 *Müsned*, 12/199-200 (7257. Ayrıca 7909, 8190, 9977, 10163); Buhârî, *Edeb*, 102 (6183~); Müslim, el-*Elfâz mine'l-Edeb ve Gayrihâ*, 9 (5870~). **Krş:** 443. hadis.

79 *Müsned*, 12/200-201 (7258. Ayrıca 7519, 7582, 10568, 10646); Buhârî, *Bed'ü'l-Halk*, 6 (3211~); Müslim, *Cum'a*, 24 (1984~). **Oku:** Cum'a, 62/9.

• ﴿80﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cuma'ya erkenden gelen, bir deve bağışlamış gibi olur. Ondan sonra gelen, bir inek bağışlamış gibi, ondan sonra gelen de bir koç bağışlamış gibidir."*

Ebû Hüreyre diyor ki: Tavuğu ve yumurtayı bile zikretti.[80]

.....

• ﴿81﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ وَسُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، سَمِعَا أَبَا هُرَيْرَةَ، يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى لاَ يَصْبُغُونَ، فَخَالِفُوهُمْ."

• ﴿81﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Yahudiler ve Hristiyanlar [saç/sakal] boyamıyorlar; onlardan farklı davranın."*[81]

.....

• ﴿82﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ، قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: إِنَّكُمْ تَزْعُمُونَ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ يُكْثِرُ الْحَدِيثَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَاللَّهُ الْمَوْعِدُ، إِنِّي كُنْتُ امْرَأً مِسْكِينًا أَصْحَبُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى مِلْءِ بَطْنِي. وَكَانَ الْمُهَاجِرُونَ يَشْغَلُهُمُ الصَّفْقُ بِالْأَسْوَاقِ، وَكَانَتِ الْأَنْصَارُ يَشْغَلُهُمُ الْقِيَامُ عَلَى أَمْوَالِهِمْ.

فَحَضَرْتُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَجْلِسًا، فَقَالَ: "مَنْ يَبْسُطُ رِدَاءَهُ حَتَّى أَقْضِيَ مَقَالَتِي، ثُمَّ يَقْبِضُهُ إِلَيْهِ، فَلَنْ يَنْسَى شَيْئًا سَمِعَهُ مِنِّي؟" وَبَسَطْتُ بُرْدَةً عَلَيَّ حَتَّى قَضَى حَدِيثَهُ، ثُمَّ قَبَضْتُهَا إِلَيَّ. فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ! مَا نَسِيتُ شَيْئًا بَعْدَ أَنْ سَمِعْتُهُ مِنْهُ.

• ﴿82﴾ • Abdurrahman el-A'rac diyor ki: Ebû Hüreyre'nin şöyle dediğini duydum: Ebû Hüreyre'nin Allah Resûlü'nden (s.a.s.) çok fazla hadis rivayet ettiğini iddia ediyorsunuz. Allah sorar bunun hesabını! Ben gariban bir adamdım; karın tokluğuna Allah Resûlü'nün (s.a.s.) peşinde dolaşırdım. Muhacirler çarşıda pazarda alışverişle meşguldü; Ensar Medine'deki mülklerini çekip çevirirdi.

Bir gün Hz. Peygamber'in (s.a.s.) meclisinde bulunuyordum. Buyurdu ki: *"Kim konuşmamı bitirinceye kadar elbisesini şuraya serip, sonra toplayıp da, ondan sonra benden duyduklarını asla unutmayacak?"* Hemen üstümdeki elbiseyi çıkarıp önüne serdim; konuşması bitince de topladım. Canımı elinde tutan şahit; bu olaydan sonra ondan duyduğum hiçbir sözü unutmadım![82]

80 *Müsned*, 12/201-202 (7259. Ayrıca 7519, 7766, 9926, 10568, 10646); Buhârî, *Cum'a*, 31 (929~); Müslim, *Cum'a*, 24 (1984~).

81 *Müsned*, 12/218-219 (7274. Ayrıca 7542, 8083); Buhârî, *Ehâdîsü'l-Enbiyâ*, 50 (3462); Müslim, *Libas ve Zînet*, 80 (5510).

82 *Müsned*, 12/219-221 (7275. Ayrıca 7705); Buhârî, *İ'tisâm*, 22 (7354~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 159 (6397~).

• ﴿83﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ -وَقُرِئَ عَلَيْهِ- عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا اسْتَأْذَنَ أَحَدَكُمْ جَارُهُ أَنْ يَغْرِزَ خَشَبَةً فِي جِدَارِهِ، فَلَا يَمْنَعْهُ."

فَلَمَّا حَدَّثَهُمْ أَبُو هُرَيْرَةَ، طَأْطَئُوا رُءُوسَهُمْ. فَقَالَ: مَا لِي أَرَاكُمْ مُعْرِضِينَ؟ وَاللَّهِ لَأَرْمِيَنَّ بِهَا بَيْنَ أَكْتَافِكُمْ!

• ﴿83﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz, komşusu duvarının üzerine tahta koymak için izin isterse ona engel olmasın."*

Ebû Hüreyre bu hadisi rivayet edince, ortamdaki bazı kişiler başlarını olumsuz anlamda salladılar. Dedi ki: "Ne oluyor; sizi karşı çıkar gibi görüyorum? Vallahi o tahtayı alır sizin sırtınıza yapıştırırım!"[83]

.....

• ﴿84﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ -رِوَايَةً-: "إِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ، فَلَا يَغْمِسْ يَدَهُ فِي إِنَائِهِ حَتَّى يَغْسِلَهَا ثَلَاثًا. فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ."

• ﴿84﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz uykusundan uyandığında elini üç kere yıkamadan kabına daldırmasın. Çünkü elinin geceyi nerede geçirdiğini bilemez."*[84]

.....

• ﴿85﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ -إِنْ شَاءَ اللَّهُ- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "عَلَيْكُمْ بِهَذِهِ الْحَبَّةِ السَّوْدَاءِ، فَإِنَّ فِيهَا شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ إِلَّا السَّامَ."

• ﴿85﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bu kara taneyi (çörek otu) iyi değerlendirin! Çünkü ölüm hariç her hastalığın şifası onda!"*[85]

.....

• ﴿86﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: هَلَكْتُ! قَالَ: "وَمَا أَهْلَكَكَ؟" قَالَ: وَقَعْتُ عَلَى امْرَأَتِي

Oku: Âl-i İmrân, 3/100-102.

83 *Müsned*, 12/222-223 (7278. Ayrıca 7154, 7702, 9145, 9769, 9961); Buhârî, *Mezâlim*, 20 (2463~); Müslim, *Müsâkât*, 136 (4130~). **Krş:** 471. hadis.

84 *Müsned*, 12/227-228 (7282. Ayrıca 7438, 7517, 7600, 7674, 7815, 8182, 8965, 9139, 9238, 9869, 10091, 10589); Buhârî, *Vudû*, 26 (162~); Müslim, *Tahâre*, 87 (643~).

85 *Müsned*, 12/233-235 (7287. Ayrıca 7557, 7638, 8517, 9056, 9543, 10046-10047, 10049, 10282, 10626); Buhârî, *Tıb*, 7 (5688~); Müslim, *Selâm*, 88 (5766~). **Krş:** 556. hadis.

فِي رَمَضَانَ. فَقَالَ: "أَتَجِدُ رَقَبَةً؟" قَالَ: لَا. قَالَ: "تَسْتَطِيعُ تَصُومُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ؟" قَالَ: لَا. قَالَ: "تَسْتَطِيعُ تُطْعِمُ سِتِّينَ مِسْكِينًا؟" قَالَ: لَا. قَالَ: "اجْلِسْ."

فَأُتِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَرَقٍ فِيهِ تَمْرٌ -وَالْعَرَقُ: الْمِكْتَلُ الضَّخْمُ-، قَالَ: "تَصَدَّقْ بِهَذَا." قَالَ: عَلَى أَفْقَرَ مِنَّا؟ مَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا أَفْقَرُ مِنَّا. قَالَ: فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَالَ: "أَطْعِمْهُ أَهْلَكَ." وَقَالَ مَرَّةً: فَتَبَسَّمَ حَتَّى بَدَتْ أَنْيَابُهُ، وَقَالَ: "أَطْعِمْهُ عِيَالَكَ."

• ﴿86﴾ • Bir adam, Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gelerek "Ben mahvoldum!" dedi. *"Niye mahvoldun?"* buyurdu. Adam, "Ramazan günü eşimle cinsel ilişkiye girdim." dedi. *"Bir köle bulabilir misin?"* buyurdu; adam "Hayır." dedi. *"İki ay peşpeşe oruç tutabilir misin?"* buyurdu; adam yine "Hayır." dedi. *"Altmış fakirin karnını doyurabilir misin?"* buyurdu; adam ona da "Hayır." dedi. *"Otur!"* buyurdu.

O sırada Hz. Peygamber'e (s.a.s.) bir küfe dolusu hurma getirildi. *"Al şunu götür hayrına dağıt."* buyurdu. "Bizden daha fakirini mi bulacağım?" dedi adam; "Şu Medine'nin iki yakası arasında bizden fakir aile yok ki!" Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) dişleri görünecek şekilde güldü ve *"O zaman ailene yedir!"* buyurdu.[86]

حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِرَجُلٍ يَبِيعُ طَعَامًا، فَسَأَلَهُ: "كَيْفَ تَبِيعُ؟"، فَأَخْبَرَهُ. فَأُوحِيَ إِلَيْهِ: أَدْخِلْ يَدَكَ فِيهِ! فَأَدْخَلَ يَدَهُ، فَإِذَا هُوَ مَبْلُولٌ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَيْسَ مِنَّا مَنْ غَشَّ."

• ﴿87﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) buğday satan bir adama uğradı. *"Satışların nasıl gidiyor?"* diye sordu. Adam da anlattı. Bu sırada kendisine "Elini buğdaya daldır." diye vahyedildi. Elini daldırdı; çuvalın alt kısmındaki buğdaylar ıslaktı! Bunu gören Allah Resûlü (s.a.s.); *"Aldatan bizden değildir!"* buyurdu.[87]

حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ عِرَاكٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي فَرَسِهِ وَلَا عَبْدِهِ صَدَقَةٌ."

• ﴿88﴾ •

86 *Müsned*, 12/237-239 (7290. Ayrıca 7785, 10687-10688); Buhârî, *Keffârâtü'l-Eymân*, 2 (6709); Müslim, *Sıyâm*, 81 (2595~). **Krş:** 400. hadis. **Oku:** Mücâdele, 58/3-4.

87 *Müsned*, 12/242-243 (7292. Ayrıca 9396); Müslim, *İmân*, 164 (284~). **Krş:** 641. hadis. **Oku:** A'râf, 7/84; Mutaffifîn, 83/1-3.

• ﴿88﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.); *"Müslüman'ın atına ve kölesine zekât düşmez."* buyurdu.[88]

. . . . . .

• ﴿89﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَلَا رَجُلٌ يَمْنَحُ أَهْلَ بَيْتٍ نَاقَةً، تَغْدُو بِعُسٍّ وَتَرُوحُ بِعُسٍّ؟ إِنَّ أَجْرَهَا لَعَظِيمٌ!"

• ﴿89﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bir adam yok mu, bir aileye bir deve verecek; deve de sabah bir sürahi akşam bir sürahi süt verecek? Bunun karşılığı çok muazzamdır!"*[89]

. . . . . .

• ﴿90﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "النَّاسُ تَبَعٌ لِقُرَيْشٍ فِي هَذَا الشَّأْنِ: مُسْلِمُهُمْ تَبَعٌ لِمُسْلِمِهِمْ، وَكَافِرُهُمْ تَبَعٌ لِكَافِرِهِمْ."

• ﴿90﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bu işte insanlar Kureyş'e tâbidir; Müslüman olanları Müslüman olanlarına, kâfir olanları da kâfir olanlarına!"*[90]

. . . . . .

• ﴿91﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ ثَلَاثَ عُقَدٍ، بِكُلِّ عُقْدَةٍ يَضْرِبُ: عَلَيْكَ لَيْلًا طَوِيلًا، فَارْقُدْ! وَإِذَا اسْتَيْقَظَ فَذَكَرَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ: انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ. فَإِذَا تَوَضَّأَ: انْحَلَّتْ عُقْدَتَانِ. فَإِذَا صَلَّى: انْحَلَّتِ الْعُقَدُ، وَأَصْبَحَ طَيِّبَ النَّفْسِ نَشِيطًا. وَإِلَّا أَصْبَحَ خَبِيثَ النَّفْسِ كَسْلَانَ."

• ﴿91﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İçinizden birisi uyuduğunda, şeytan onun başının üzerine üç tane düğüm atar. Her düğümle birlikte 'Önünde uzun bir gece var; haydi uyu!' der. Uyanıp Allah'ı hatırlayınca bir düğüm çözülür. Abdest*

---

88 *Müsned*, 12/244-245 (7295. Ayrıca 7397, 7455, 7757, 9281, 9314, 9578, 10054, 10075); Buhârî, *Zekât*, 46 (1464~); Müslim, *Zekât*, 8 (2273~). **Oku:** Bakara, 2/219. Bilindiği gibi zekât hesaplanırken insanın günlük olarak kullandığı ve 'havâic-i asliyye' adı verilen temel ihtiyaç maddeleri ile evi ve arabası hesaba dâhil edilmemektedir.

89 *Müsned*, 12/248-250 (7301); Müslim, *Zekât*, 73 (2357). **Krş:** 591. hadis. **Oku:** Bakara, 2/219.

90 *Müsned*, 12/255-257 (7306. Ayrıca 7556, 8243, 9132, 9593); Buhârî, *Menâkıb*, 1 (3495); Müslim, *İmâre*, 2 (4702). Âlemlerin Rabbi, gönderdiği son dine ilk uygulama alanı olarak Mekke vadisini uygun görmüş, yeni dine inananlar olduğu gibi vahyi inkâr yoluna sapanlar da olmuştur. Hadiste vurgulanan şey, din konusunda Mekke'nin, özellikle de Kureyş kabilesinin olumlu veya olumsuz öncülüğüdür. Bu bağlamda model bir toplumsal yapı olarak herkes Kureyş'ten ibret almalıdır.

alınca iki düğüm çözülmüş olur. Bir de namaz kılınca bütün düğümler çözülür gider. Ve insan güne kendine gelmiş ve zinde olarak başlar. Aksi takdirde ise çöküntü içinde ve tembel tembel başlar."[91]

. . . . . .

• ﴿92﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: جَاءَ الطُّفَيْلُ بْنُ عَمْرٍو الدَّوْسِيُّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: إِنَّ دَوْسًا قَدْ عَصَتْ وَأَبَتْ، فَادْعُ اللَّهَ عَلَيْهِمْ. فَاسْتَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقِبْلَةَ، وَرَفَعَ يَدَيْهِ. فَقَالَ النَّاسُ: هَلَكُوا! فَقَالَ: "اللَّهُمَّ اهْدِ دَوْسًا وَأْتِ بِهِمْ! اللَّهُمَّ اهْدِ دَوْسًا وَأْتِ بِهِمْ! اللَّهُمَّ اهْدِ دَوْسًا وَأْتِ بِهِمْ!"

• ﴿92﴾ • Devs kabilesi üyesi et-Tufeyl b. Amr, Allah Resûlü'ne (s.a.s.) geldi ve "Ya Resûlallah; Devs kabilesi karşı çıkıyor ve inanmaya yanaşmıyor; onlar için Allah'a beddua et!" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) kıbleye döndü, ellerini kaldırdı. İnsanlar "Eyvah, yerle bir olacaklar!" dediler. Şöyle dua etti: *"Allah'ım! Devs'e doğruyu göster ve onları yola getir! Allah'ım! Devs'e doğruyu göster ve onları yola getir! Allah'ım! Devs'e doğruyu göster ve onları yola getir!"*[92]

. . . . . .

• ﴿93﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا ضَرَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْتَنِبِ الْوَجْهَ. فَإِنَّ اللَّهَ خَلَقَ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ."

• ﴿93﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz vurduğunda yüze vurmaktan sakınsın. Çünkü Allah, Âdem'i o kişinin yüz şekliyle yarattı."*[93]

. . . . . .

• ﴿94﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا يُمْنَعُ فَضْلُ الْمَاءِ لِيُمْنَعَ بِهِ الْكَلَأُ."

• ﴿94﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Otların zarar görmemesi için suyun fazlasının kullanılması esirgenmez."*[94]

---

91 *Müsned*, 12/258-260 (7348. Ayrıca 7441); Buhârî, *Tehecciid*, 12 (1142~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 207 (1819~).

92 *Müsned*, 12/266-267 (7315. Ayrıca 9784, 10526); Buhârî, *Deavât*, 59 (6397); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 197 (6450).

93 *Müsned*, 12/275-276 (7323. Ayrıca 7420, 9962, 10732); Müslim, *Birr ve Sıla*, 115 (6655~). **Krş:** 1003. hadis.

94 *Müsned*, 12/276-277 (7324. Ayrıca 7697, 8084, 9458); Buhârî, *Müsâkât*, 2 (2353); Müslim, *Müsâkât*, 36 (4006).

• ﴿95﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَضْحَكُ مِنَ الرَّجُلَيْنِ قَتَلَ أَحَدُهُمَا الآخَرَ، يَدْخُلاَنِ الْجَنَّةَ جَمِيعًا." يَقُولُ: "كَانَ كَافِرًا فَقَتَلَ مُسْلِمًا. ثُمَّ إِنَّ الْكَافِرَ أَسْلَمَ قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ. فَأَدْخَلَهُمَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْجَنَّةَ."

• ﴿95﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biri ötekini öldüren, sonra da ikisi birden cennete giren iki adam, Allah'ın hoşuna gider. Birisi kâfir iken Müslüman olanı öldürür; ardından kâfir olan ölmeden önce Müslüman olur. Sonuçta Allah ikisini birden cennete girdirir."*[95]

. . . . . .

• ﴿96﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَلاَ تَعْجَبُونَ كَيْفَ يُصْرَفُ عَنِّي شَتْمُ قُرَيْشٍ! كَيْفَ يَلْعَنُونَ مُذَمَّمًا، وَيَشْتُمُونَ مُذَمَّمًا، وَأَنَا مُحَمَّدٌ!"

• ﴿96﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Baksanıza, Kureyş'in hakaretleri nasıl benden uzak tutuluyor! Nasıl 'Müzemmem'e lanet ediyorlar, 'Müzemmem'e hakaret ediyorlar; hâlbuki ben Muhammed'im!"*[96]

. . . . . .

• ﴿97﴾ • قُرِئَ عَلَى سُفْيَانَ: سَمِعْتُ أَبَا الزِّنَادِ يُحَدِّثُ عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالإِمَامُ يَخْطُبُ: أَنْصِتْ، فَقَدْ لَغَيْتَ."

• ﴿97﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cuma günü imam hutbe verirken yanındakine 'sus' desen, boş konuşmuş olursun."*[97]

. . . . . .

• ﴿98﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَوْلاَ أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي، لأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلاَةٍ، وَتَأْخِيرِ الْعِشَاءِ."

• ﴿98﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ümmetime zorluk çıkarmayacağımı*

---

95 *Müsned*, 12/279-280 (7326. Ayrıca 8224, 9986); Buhârî, *Cihâd*, 28 (2826~); Müslim, *İmâre*, 128 (~4892).

96 *Müsned*, 12/284 (7331. Ayrıca 8825); Buhârî, *Menâkıb*, 17 (3533~). **Krş:** 832. hadis. Müşrikler Peygamberimizin (s.a.s.) adını dahi alay konusu yapmışlardı. "Övülen" anlamındaki Muhammed isminin yerine, "eleştirilen" anlamındaki Müzemmem'i kullanıyorlar, O ise bu iyimser tavırla mukabelede bulunuyordu.

97 *Müsned*, 12/285-286 (7332. Ayrıca 7686, 7764, 9101, 9147, 10128, 10300, 10720, 10888); Buhârî, *Cum'a*, 36 (934~); Müslim, *Cum'a*, 12 (1968~). **Krş:** 4 ve 952. hadisler.

bilsem, onlardan her namaz vakti misvak kullanmalarını ve yatsıyı geç vakitte kılmalarını isterdim."[98]

• ﴿99﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، رِوَايَةً -قَالَ مَرَّةً: يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ-: "إِذَا أَصْبَحَ أَحَدُكُمْ صَائِمًا، فَلاَ يَرْفُثْ وَلاَ يَجْهَلْ. فَإِنِ امْرُؤٌ شَاتَمَهُ أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ: إِنِّي صَائِمٌ، إِنِّي صَائِمٌ."

• ﴿99﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz oruçlu olarak güne başladığında müstehcen konuşmasın ve kaba saba davranmasın. Bir adam kendisiyle ağız dalaşına girmeye veya kavga etmeye kalkarsa ona 'Ben orucum! Ben orucum!' desin."*[99]

• ﴿100﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "تَجِدُونَ مِنْ شَرِّ النَّاسِ ذَا الْوَجْهَيْنِ: الَّذِي يَأْتِي هَؤُلاَءِ بِوَجْهٍ، وَهَؤُلاَءِ بِوَجْهٍ."

• ﴿100﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İnsanların en kötüleri arasında iki yüzlülerin yer aldığını göreceksiniz; şunlara bir yüzle gelen, bunlara ayrı bir yüzle gelenlerin!"*[100]

• ﴿101﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلاَةً، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ، فَقَالَ: "بَيْنَا رَجُلٌ يَسُوقُ بَقَرَةً، إِذْ رَكِبَهَا فَضَرَبَهَا. قَالَتْ: إِنَّا لَمْ نُخْلَقْ لِهَذَا، إِنَّمَا خُلِقْنَا لِلْحِرَاثَةِ."

فَقَالَ النَّاسُ: سُبْحَانَ اللَّهِ، بَقَرَةٌ تَكَلَّمُ! فَقَالَ: "فَإِنِّي أُومِنُ بِهَذَا، أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ." وَمَا هُمَا ثَمَّ.

"وَبَيْنَا رَجُلٌ فِي غَنَمِهِ، إِذْ عَدَا عَلَيْهَا الذِّئْبُ، فَأَخَذَ شَاةً مِنْهَا. فَطَلَبَهُ، فَأَدْرَكَهُ، فَاسْتَنْقَذَهَا مِنْهُ، فَقَالَ: يَا هَذَا، اسْتَنْقَذْتَهَا مِنِّي. فَمَنْ لَهَا يَوْمَ السَّبُعِ، يَوْمَ لَا رَاعِيَ لَهَا غَيْرِي!"

98 *Müsned*, 12/293-294 (7339. Ayrıca 7342, 7412, 7513); Buhârî, *Cum'a*, 8 (887~); Müslim, *Tahâre*, 42 (589~). **Krş:** 371, 472 ve 498. hadisler. Sahihayn'de hadisin 'yatsıyı geç kılmak' ile ilgili bölümü bulunmamaktadır.

99 *Müsned*, 12/294-295 (7340. Ayrıca 7492, 7840, 8059, 8674, 9191, 9943, 9998, 10132, 10428, 10552, 10635); Buhârî, *Savm*, 2 (1894~); Müslim, *Sıyâm*, 160 (2703~). **Krş:** 224. hadis.

100 *Müsned*, 12/295-296 (7341. Ayrıca 8069, 8438, 9866, 9997, 10700); Buhârî, *Menâkıb*, 1 (3494~); Müslim, *Birr ve Sıla*, 100 (6632). **Oku:** Bakara, 2/14-16; Âl-i İmrân, 3/118-120.

قَالَ النَّاسُ: سُبْحَانَ اللَّهِ، ذِئْبٌ يَتَكَلَّمُ! فَقَالَ: "فَإِنِّي أُومِنُ بِذَالك، وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ." وَمَا هُمَا ثَمَّ.

• ﴿101﴾ • Ebû Hüreyre anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bize bir namazı kıldırdı. Sonra yüzünü bize döndü. Şunu söyledi: *"Bir adam bir ineği güderken tuttu hayvanın üzerine bindi ve üstüne üstlük bir de vurdu. İnek adama dedi ki: Biz bunun için yaratılmadık! Biz olsa olsa çift sürmek için yaratıldık!"*

İnsanlar "Allah Allah, konuşan bir inek!" dediler. Bunun üzerine, *"Ama ben buna inanıyorum. Ben inanıyorum; Ebû Bekir ve Ömer de inanıyorlar."* buyurdu. Bu sırada ikisi de orada değildi.

Sonra buyurdu ki: *"Bir adam sürüsünün başındayken, kurt sürüye saldırdı ve bir koyunu kaçırdı. Adam peşine düştü, yakaladı ve koyunu kurttan kurtardı. Kurt dedi ki: Baksana! Koyunu benden kurtardın da; vahşi hayvanların başıboş kalacağı ve koyunun benden başka çobanının kalmayacağı gün ne olacak?!"*

İnsanlar "Allah Allah, konuşan bir kurt!" dediler. Bunun üzerine, *"Ama ben buna inanıyorum. Ben inanıyorum; Ebû Bekir ve Ömer de inanıyorlar."* buyurdu. Bu sırada ikisi de orada değildi.[101]

• ﴿102﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَصْدَقُ بَيْتٍ قَالَهُ الشَّاعِرُ: أَلاَ، كُلُّ شَيْءٍ مَا خَلاَ اللَّهَ بَاطِلُ! وَكَادَ ابْنُ أَبِي الصَّلْتِ يُسْلِمُ."

• ﴿102﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Şairin söylediği en doğru beyit şudur: 'Bakın! Allah'tan başka ne varsa boştur!'. İbn Ebi's-Salt da neredeyse Müslüman olacaktı!"*[102]

• ﴿103﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ إِدْرِيسَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْأَعْمَشَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "نَحْنُ الآخِرُونَ السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. بَيْدَ أَنَّهُمْ أُوتُوا

---

101 *Müsned*, 12/305-307 (7351. Ayrıca 8963); Buhârî, *Ehâdîsü'l-Enbiyâ*, 54 (3471~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 13 (6183~).

102 *Müsned*, 12/339-340 (7383. Ayrıca 9083, 9110, 9905, 10074); Buhârî, *Edeb*, 90 (6147~); Müslim, Şi'r, 4 (5890~). **Oku:** Kasas, 28/88. Övgüye mazhar olan söz konusu beyitler, Müslümanlığı kabul eden ve sahabi olma şerefine erişen ünlü şair Lebîd b. Rabî'a'ya aittir. Hakkında "Neredeyse Müslüman olacaktı" buyurulan Ümeyye b. Ebi's-Salt ise, şiirlerinde ahiret temasını sıkça işleyen, ama İslâm'la şereflenemeden hicretin sekizinci yılında ölen bir cahiliye şairdir.

الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِنَا، وَأُوتِينَاهُ مِنْ بَعْدِهِمْ. وَهُوَ الْيَوْمُ الَّذِي أُمِرُوا بِهِ، فَاخْتَلَفُوا فِيهِ، فَجَعَلَهُ اللَّهُ لَنَا عِيدًا. فَالْيَوْمَ لَنَا، وَغَدًا لِلْيَهُودِ، وَبَعْدَ غَدٍ لِلنَّصَارَى."

• ﴿103﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biz en son gelenleriz; ama kıyamet günü en önde gidenler olacağız. Her ne kadar onlara kitap bizden önce verilmiş olsa da, onlardan sonra bize de verildi. Bu [Cuma], kendilerine emredilen bir gündü; üzerinde anlaşmazlığa düştüler, Allah da bu günü bize bayram yaptı. Bugün bizim bayramımız, yarın Yahudilerin bayramı, yarından sonraki gün de Hristiyanların!"*[103]

. . . . . .

• ﴿104﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَعَنَ اللَّهُ السَّارِقَ: يَسْرِقُ الْبَيْضَةَ فَتُقْطَعُ يَدُهُ، وَيَسْرِقُ الْحَبْلَ فَتُقْطَعُ يَدُهُ!"

• ﴿104﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah hırsıza lanet etsin! Yumurta çalar, eli kesilir; ip çalar, eli kesilir!"*[104]

. . . . . .

• ﴿105﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ وَلَا يُزَكِّيهِمْ، وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: رَجُلٌ عَلَى فَضْلِ مَاءٍ بِالْفَلَاةِ، يَمْنَعُهُ مِنِ ابْنِ السَّبِيلِ. وَرَجُلٌ بَايَعَ الإِمَامَ لَا يُبَايِعُهُ إِلَّا لِدُنْيَا. فَإِنْ أَعْطَاهُ مِنْهَا وَفَى لَهُ، وَإِنْ لَمْ يُعْطِهِ لَمْ يَفِ لَهُ. وَرَجُلٌ بَايَعَ رَجُلًا سِلْعَةً بَعْدَ الْعَصْرِ، فَحَلَفَ لَهُ بِاللَّهِ لَأَخَذَهَا بِكَذَا وَكَذَا، فَصَدَّقَهُ، وَهُوَ عَلَى غَيْرِ ذَلِكَ."

• ﴿105﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah kıyamet günü şu üç kişiyle ne konuşur, ne onların yüzüne bakar, ne de onları temize çıkarır; ayrıca onlar acı bir azaba düşerler: Çölde elinde fazla suyu olan ve onu yolcudan esirgeyen kişi; bir yöneticiye sırf dünya için biat eden, eğer kendisine dünyalık verirse sözünü tutan, yok eğer vermezse sözünde durmayan kişi; ikindiden sonra bir adama mal satan, şu kadar fiyata aldım diye Allah üzerine yemin eden, karşıdakinin doğruladığı, ama aslında o fiyata almamış kişi."*[105]

---

103 *Müsned*, 12/363-364 (7401. Ayrıca 7310, 7399, 7706-7707, 8115, 8503, 10530); Buhârî, *Cum'a*, 1 (876~); Müslim, *Cum'a*, 20 (1980~).

104 *Müsned*, 12/406-407 (7469); Buhârî, *Hudûd*, 7 (6783); Müslim, *Hudûd*, 7 (4408). **Oku:** Mâide, 5/38.

105 *Müsned*, 12/410-411 (7442. Ayrıca 10226); Buhârî, Şehâdât, 22 (2672~); Müslim, *İmân*, 173 (297~). **Krş:** 237,

• ﴿106﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ، فَحَدِيدَتُهُ بِيَدِهِ يَجَأُ بِهَا فِي بَطْنِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا. وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِسُمٍّ، فَسُمُّهُ بِيَدِهِ يَتَحَسَّاهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا. وَمَنْ تَرَدَّى مِنْ جَبَلٍ فَقَتَلَ نَفْسَهُ، فَهُوَ يَتَرَدَّى فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا."

• ﴿106﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kesici aletle intihar eden kişi, kesici aleti elinde, cehennem ateşinin içinde onu karnına batırıp durur; orada sonsuza kadar bu vaziyette kalır gider. Zehir içerek intihar eden kişi, zehri elinde, cehennem ateşinin içinde onu ağzına sürüp durur; orada sonsuza kadar bu vaziyette kalır gider. Yüksek bir tepeden atlayarak intihar eden kişi, cehennem ateşinin içinde tepelerden atlayıp durur; orada sonsuza kadar bu vaziyette kalır gider."*[106]

• ﴿107﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَوْفَى، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "تُجُوِّزَ لِأُمَّتِي عَمَّا حَدَّثَتْ فِي أَنْفُسِهَا، أَوْ وَسْوَسَتْ بِهِ أَنْفُسُهَا، مَا لَمْ تَعْمَلْ بِهِ، أَوْ تَكَلَّمْ بِهِ."

• ﴿107﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ümmetimin içinden geçenler veya içinden gelenler, davranışa dökmediği veya dile getirmediği sürece görmezden gelindi."*[107]

• ﴿108﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ. وَابْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَوْفَى، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِذَا بَاتَتِ الْمَرْأَةُ هَاجِرَةً فِرَاشَ زَوْجِهَا، بَاتَتْ تَلْعَنُهَا الْمَلَائِكَةُ."

• ﴿108﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Geceyi kocasının yatağından kaçarak geçiren kadın, geceyi meleklerin lanetleri altında geçirir."*[108]

466 ve 687. hadisler.

106 *Müsned*, 12/416-418 (7448. Ayrıca 10195, 10337); Buhârî, *Tıb*, 56 (5778~); Müslim, *İmân*, 175 (300~).

107 *Müsned*, 12/438-439 (7470. Ayrıca 9108, 9498, 10136, 10238, 10363); Buhârî, *Eymân ve'n-Nüzûr*, 15 (6664~); Müslim, *İmân*, 202 (332~). **Oku:** Bakara, 2/284-286.

108 *Müsned*, 12/439-440 (7471. Ayrıca 8579, 9013, 9671, 10045, 10225, 10946); Buhârî, *Nikâh*, 86 (5194~); Müslim, *Nikâh*, 120 (3538~).

﴿109﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، عَنْ مَعْمَر، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أُقِيمَتْ الصَّلَاةُ، فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَامَ فِي مُصَلَّاهُ. فَذَكَرَ أَنَّهُ لَمْ يَغْتَسِلْ. فَانْصَرَفَ، ثُمَّ قَالَ: "كَمَا أَنْتُمْ!" فَصَفَفْنَا، فجاء وَإِنَّ رَأْسَهُ لَيَنْطِفُ، فَصَلَّى بِنَا.

• ﴿109﴾ • Ebû Hüreyre anlatıyor: Namaz için kamet getirildi. Allah Resûlü (s.a.s.) geldi ve namaz kıldıracağı yerde durdu. Birden, gusül almamış olduğunu hatırladı. Arkasına dönerek *"Bu şekilde bekleyin!"* buyurdu. Biz, saf düzeninde kaldık. Biraz sonra saçından sular damlayarak geldi ve namazı kıldırdı.[109]

﴿110﴾ • حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ خَالِدٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ عَنْ أَوْلَادِ الْمُشْرِكِينَ، فَقَالَ: "اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ!"

• ﴿110﴾ • Allah Resûlü'ne (s.a.s.) ergenlik çağına ulaşmadan ölen müşrik çocuklarının durumu soruldu. Buyurdu ki: *"Ne yapacaklardı en iyi Allah bilir!"*[110]

﴿111﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي تَرُدُّهُ التَّمْرَةُ وَالتَّمْرَتَانِ، وَالأُكْلَةُ وَالأُكْلَتَانِ." قَالُوا: فَمَن الْمِسْكِينُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: "الَّذِي لَا يَجِدُ غِنىً، وَلَا يَعْلَمُ النَّاسُ بِحَاجَتِهِ، فَيُتَصَدَّقَ عَلَيْهِ."

• ﴿111﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.); *"Fakir, öyle bir iki hurmayla, bir iki lokmayla çevrilen kişi değildir!"* buyurdu. "Peki, fakir kimdir ya Resûlallah?" diye sordular. Buyurdu ki: *"Geçinecek para bulamayan ve insanların da ne kadar muhtaç olduğunu bilmedikleri için yardım edemedikleri kişidir."*[111]

109 *Müsned*, 12/485-486 (7515. Ayrıca 7238, 7804, 8466, 10719); Buhârî, *Gusül*, 17 (275~); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 157 (1367~).

110 *Müsned*, 12/490 (7520. Ayrıca 7325, 7637, 9103, 9991, 10084, 10721); Buhârî, *Cenâiz*, 92 (1384); Müslim, *Kader*, 26 (6762). **Krş:** 320. hadis. Herhangi bir insanın cennetlik veya cehennemlik olması Allah'ın bilgisi dâhilinde olup, sıradan bir bireyin bu noktada değerlendirme yapması hoş görülmemiştir. Dolayısıyla bu örnekte, ölenin ergenliğe ulaşmadığı için cennete gideceği veya müşrik çocuğu olduğu için ateşe gireceği yönünde konuşulmasının bir faydası yoktur. Zaten hadisin Arapça metninde geçen "En iyisini Allah bilir." anlamındaki "Allâhu a'lem" ifadesi de bu tür durumlarda kullanılmak üzere dilimizde ve kültürümüzde yer etmiştir.

111 *Müsned*, 12/503-504 (7539. Ayrıca 7540, 8187, 9111, 9140, 9747, 9890, 10067, 10569); Buhârî, *Zekât*, 53 (1479~); Müslim, *Zekât*, 102 (2394~). **Oku:** Bakara, 2/273.

• ﴿112﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو كَامِلٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "كَانَ رَجُلٌ يُدَايِنُ النَّاسَ، فَكَانَ يَقُولُ لِفَتَاهُ: إِذَا أَتَيْتَ مُعْسِرًا، فَتَجَاوَزْ عَنْهُ، لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَتَجَاوَزَ عَنَّا. قال: فَلَقِيَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ، فَتَجَاوَزَ عَنْهُ."

• ﴿112﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Adamın birisi insanlara borç verirdi. Yanındaki elemanına da 'Sıkıntıda olan biriyle karşılaşırsan ona kolaylık sağla; belki Allah da bize kolaylık sağlar!' derdi. İşte o adam Allah'ın huzuruna çıktığında Allah ona kolaylık sağladı."*[112]

. . . . . .

• ﴿113﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو كَامِلٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ، حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "بُعِثْتُ بِجَوَامِعِ الْكَلِمِ، وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ. وَبَيْنَا أَنَا نَائِمٌ، أُتِيتُ بِمَفَاتِيحِ خَزَائِنِ الأَرْضِ، فَوُضِعَتْ فِي يَدِي."

• ﴿113﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Özlü sözlerle gönderildim. Korku salmakla desteklendim. Ve ben uyurken, yeryüzünün hazinelerinin anahtarları yanıma getirildi ve avucumun içine konuldu."*[113]

. . . . . .

• ﴿114﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو كَامِلٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ، حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: "إِيمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ." قَالَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: "ثُمَّ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ." قِيلَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: "ثُمَّ حَجٌّ مَبْرُورٌ."

• ﴿114﴾ • Hz. Peygamber'e (s.a.s.) "En değerli davranış nedir?" diye soruldu. *"Allah'a ve elçisine inanmaktır."* buyurdu. Soran kişi "Sonra nedir?" dedi. *"Sonra, Allah yolunda cihad etmektir."* buyurdu. "Sonra nedir?" diye sorulunca da *"Kuralına uygun bir hacdır."* buyurdu.[114]

---

112 *Müsned*, 13/24-25 (7579. Ayrıca 8387, 8467); Buhârî, *Ehâdîsü'l-Enbiyâ*, 54 (3480); Müslim, *Müsâkât*, 31 (3998). **Krş:** 221, 475 ve 992. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/280.

113 *Müsned*, 13/28-29 (7585. Ayrıca 9867); Buhârî, *İ'tisâm*, 1 (7273~); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 6 (1168). **Krş:** 164 ve 671. hadisler. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/151; Enfâl, 8/12; Ahzâb, 33/26; Haşr, 59/2; İnşirâh, 94/1-4; Kevser, 108/1-3.

114 *Müsned*, 13/33 (7590. Ayrıca 7641, 7863, 10757); Buhârî, *İmân*, 18 (26); Müslim, *İmân*, 135 (248).

﴿115﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو كَامِلٍ، حَدَّثَنَا لَيْثٌ، حَدَّثَنِي سَعِيدٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: "يَا نِسَاءَ الْمُسْلِمَاتِ! لاَ تَحْقِرَنَّ جَارَةٌ لِجَارَتِهَا وَلَوْ فِرْسِنَ شَاةٍ!"

• ﴿115﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyururdu: *"Hey, Müslüman hanımlar! Hiçbir komşu diğerinin ikramını küçümsemesin; isterse koyun paçası olsun!"*[115]

. . . . . .

﴿116﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ وَابْنُ جُرَيْجٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ يُصَلِّي الرَّجُلُ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَوَلِكُلِّكُمْ ثَوْبَانِ؟"

• ﴿116﴾ • Bir adam, "Ya Resûlallah; kişi tek parça elbiseyle namaz kılabilir mi?" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.); *"Hepinizin iki elbisesi var mı da?"* buyurdu.[116]

. . . . . .

﴿117﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لاَ يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلاَةٍ مَا كَانَ يَنْتَظِرُ الصَّلاَةَ. وَلاَ تَزَالُ الْمَلاَئِكَةُ تُصَلِّي عَلَى أَحَدِكُمْ مَا كَانَ فِي مَسْجِدِهِ، تَقُولُ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ!"

• ﴿117﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz namazı beklediği sürece namazda sayılır. Melekler namaz kıldığınız yerde durduğunuz sürece sizin için dua ederler: 'Allah'ım, onu bağışla! Allah'ım, ona merhamet et!' "*[117]

---

115 Müsned, 13/33-34 (7591. Ayrıca 8066, 9580, 10402); Buhârî, *Edeb*, 30 (6017); Müslim, *Zekât*, 90 (2379). **Oku:** Nisâ, 4/40; Zilzâl, 99/7.

116 *Müsned*, 13/49 (7606. Ayrıca 7149, 7251, 7830, 8549, 10418, 10464); Buhârî, *Salât*, 4 (358); Müslim, *Salât*, 275 (1148). Erkekler üzerlerine tek bir uzun entari giyerler ve çoğu altına giyecek ikinci bir parça bulamazlardı. İç çamaşırı kullanımının yaygın olmaması, namazda bazı durumlarda avret yerlerinin görünmesine yol açabiliyordu. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) böylece, her ne kadar iki parça elbise kullanmak daha iyi olsa da, tek parça entariyle de namaz kılabileceklerini açıklamış oldu. Ayrıca bir başka hadiste (*Müsned*, 13/50: 7608) onlara, tek parça entariyle namaz kılmaları hâlinde avret yerlerinin açılmaması için elbiselerini nasıl bağlamaları gerektiğini de öğretti.

117 *Müsned*, 13/55 (7614. Ayrıca 7430, 7551, 7892, 8121, 9119, 9374, 9462, 10499, 10520, 10833, 10881 ve 10901); Buhârî, *Ezân*, 36 (659~); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 273 (1508~). **Krş:** 472. hadis. **Oku:** Mü'min, 40/7-9.

• ﴿118﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ وَعَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا، مِائَةً إِلاَّ وَاحِدًا. مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ."

﴿118﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah'ın doksan dokuz tane ismi vardır. Onların hakkını veren cennete girer."*[118]

. . . . . .

• ﴿119﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ عَبْدًا قَالَ لِجِبْرِيلَ: إِنِّي أُحِبُّ فُلاَنًا، فَأَحِبَّهُ. فَيَقُولُ جِبْرِيلُ لأَهْلِ السَّمَاءِ: إِنَّ رَبَّكُمْ يُحِبُّ فُلاَنًا، فَأَحِبُّوهُ. فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ. قال: وَيُوضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الأَرْضِ. قال: وَإِذَا أَبْغَضَ، فَمِثْلُ ذَلِكَ."

﴿119﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah bir kulu sevince Cebrail'e şöyle der: 'Ben filancayı seviyorum; sen de sev!'. Bunun üzerine Cebrail de göktekilere 'Rabbiniz filancayı seviyor; siz de sevin!' der. Böylece o kulu gökteki herkes sever ve yeryüzünde de kendisi benimsenen insan hâline getirilir. Allah bir kula gazap ettiğinde de buna benzer bir süreç yaşanır."*[119]

. . . . . .

• ﴿120﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَتَاكُمْ أَهْلُ الْيَمَنِ، هُمْ أَرَقُّ قُلُوبًا. الإِيمَانُ يَمَانٍ، وَالْحِكْمَةُ يَمَانِيَةٌ، وَالْفِقْهُ يَمَانٍ."

﴿120﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Size Yemenliler geldi. Onlar çok ince kalpliler. İman Yemenlidir. Hikmet Yemenlidir. Fıkıh Yemenlidir."*[120]

---

118 *Müsned*, 13/61-62 (7623. Ayrıca 7502, 8146, 9513, 10532); Buhârî, *Tevhîd*, 12 (7392); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 6 (6810). **Krş:** 703. hadis. **Oku:** A'râf, 7/180; İsrâ, 17/110. Hakkını vermekten kasıt, Cenâb-ı Hakk'ın her bir sıfatının mümin kişinin hayatında bir yansımasının olmasıdır. Eş-Şâfî (Şifâ Veren) ismini öğrenen kişinin hayatta şifayı sadece Allah'tan beklemesi; el-Kadîr isimini bilen kişinin âlemde en güçlü varlığın Allah olduğuna tereddütsüz inanması gibi. Böylece 99 ismin her birini kendinde gerçekleştiren ve mesela "Rabbim es-Sabûr ise ben de sabırlı davranabilmeliyim" diyen bir kişi Allah'ın izniyle cennete hazır hâle gelecektir.

119 *Müsned*, 13/63-64 (7625. Ayrıca 8500, 9352, 10615, 10674); Buhârî, *Tevhîd*, 33 (7485~); Müslim, *Birr ve Sıla*, 157 (6705~). **Oku:** Âl-i İmrân, 3/31; A'râf, 7/195.

120 *Müsned*, 13/66 (7627. Ayrıca 7202, 7432, 7505, 7652, 7723, 10134, 10527, 10982); Buhârî, *Megâzî*, 75 (4390~); Müslim, *İmân*, 82 (182~).

﴿121﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ مِنْ مَالِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، دُعِيَ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ. وَلِلْجَنَّةِ أَبْوَابٌ. فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّلاَةِ: دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّلاَةِ. وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّدَقَةِ: دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّدَقَةِ. وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجِهَادِ: دُعِيَ مِنْ بَابِ الْجِهَادِ. وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصِّيَامِ: دُعِيَ مِنْ بَابِ الرَّيَّانِ." فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا عَلَى أَحَدٍ مِنْ ضَرُورَةٍ مِنْ أَيِّهَا دُعِيَ؛ فَهَلْ يُدْعَى مِنْهَا كُلِّهَا أَحَدٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: "نَعَمْ، وَإِنِّي أَرْجُو أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ."

• ﴿121﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah yolunda malından iki çift harcayan, cennet kapılarından çağırılır. Cennetin kapıları vardır. Namaz kılanlardan olan, namaz kapısından çağrılır. Sadaka verenlerden olan, sadaka kapısından çağırılır. Cihad edenlerden olan, cihad kapısından çağırılır. Oruç tutanlardan olan, Reyyân kapısından çağırılır."*

Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir dedi ki: "Bu kapılardan hangisi olursa olsun, çağırılan yaşadı! Peki ya Resûlallah, bu kapıların hepsinden birden çağırılan kimse olacak mı?" Buyurdu ki: *"Evet; ben senin de onlardan olacağını umuyorum!"*[121]

. . . . . .

• ﴿122﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، أخبرَنى الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ أَطَاعَنِي، فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ. وَمَنْ عَصانِي، فَقَدْ عَصَى اللَّهَ. ومَنْ أَطَاعَ أَمِيرِي، فَقَدْ أَطَاعَنِي. وَمَنْ عَصَى أَمِيرِي، فَقَدْ عَصانِي."

• ﴿122﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bana itaat eden, Allah'a itaat etmiş olur. Bana karşı gelen, Allah'a karşı gelmiş olur. Yöneticime itaat eden, bana itaat etmiş olur. Yöneticime karşı gelen, bana karşı gelmiş olur."*[122]

. . . . . .

• ﴿123﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا أَذِنَ اللَّهُ لِشَيْءٍ مَا أَذِنَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَتَغَنَّى بِالْقُرْآنِ."

---

121 *Müsned*, 13/72-73 (7633); Buhârî, *Savm*, 4 (1897~); Müslim, *Zekât*, 85 (2371~). **Oku:** Mâide, 5/12.

122 *Müsned*, 13/93 (7656. Ayrıca 7334, 7434, 8505, 10637); Buhârî, *Ahkâm*, 1 (7137); Müslim, *İmâre*, 33 (4749). **Krş:** 440. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/59, 65 ve 80.

• ﴿123﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah hiçbir şeyi, güzel sesle Kur'ân okuyan bir peygamberi dinlediği gibi dinlememiştir."*[123]

. . . . . .

• ﴿124﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: مَا رَأَيْتُ شَيْئًا أَشْبَهَ بِاللَّمَمِ مِمَّا قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ كَتَبَ عَلَى ابْنِ آدَمَ حَظَّهُ مِنَ الزِّنَا، أَدْرَكَ ذَلِكَ لاَ مَحَالَةَ. وَزِنَا الْعَيْنِ: النَّظَرُ. وَزِنَا اللِّسَانِ: النُّطْقُ. وَالنَّفْسُ تَمَنَّى وَتَشْتَهِي، وَالْفَرْجُ يُصَدِّقُ ذَلِكَ أَوْ يُكَذِّبُهُ."

• ﴿124﴾ • İbn Abbâs anlatıyor: 'Küçük hata' {lemem; Necm 53/32} ifadesini, Ebû Hüreyre'nin Hz. Peygamber'den (s.a.s.) naklettiği şu söz kadar andıran bir şey görmedim: *"Allah, Âdemoğlunun zinadan payını yazmıştır; er ya da geç insan o payı yaşar. Gözün zinası bakmaktır, dilin zinası konuşmaktır. Can çeker ve beklenti içine girer; cinsel organ ise bunu onaylar veya yalanlar."*[124]

. . . . . .

• ﴿125﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا دَاوُدُ بْنُ قَيْسٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا صَنَعَ لأَحَدِكُمْ خَادِمُهُ طَعَامَهُ، ثُمَّ جَاءَ بِهِ قَدْ وَلِيَ حَرَّهُ وَدُخَانَهُ، فَلْيُقْعِدْهُ مَعَهُ فَلْيَأْكُلْ. فَإِنْ كَانَ الطَّعَامُ مَشْفُوفًا قَلِيلاً، فَلْيَضَعْ فِي يَدِهِ أُكْلَةً أَوْ أُكْلَتَيْنِ."

• ﴿125﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Hizmetçiniz yemeğinizi yapıp getirdiğinde, yemeğin ateşini dumanını üstlenmiş bir şekilde, onu yanınıza oturtun ve öyle yiyin. Eğer yemek kıt ve az ise hizmetçinin eline bir iki lokma koyuverin."*[125]

. . . . . .

• ﴿126﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنِي مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ اللَّهَ وِتْرٌ، يُحِبُّ الْوِتْرَ."

• ﴿126﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Allah tektir, teki sever."* buyurdu.[126]

123 *Müsned*, 13/102-103 (7673. Ayrıca 7832); Buhârî, *Tevhîd*, 32 (7482~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 232 (1845~).

124 *Müsned*, 13/152-154 (7719. Ayrıca 8215, 8526, 8932, 10829, 10911); Buhârî, *Kader*, 9 (6612~); Müslim, *Kader*, 20 (6753~). **Oku:** İsrâ, 17/32; Nûr, 24/30-31.

125 Müsned, 13/158-159 (7726. Ayrıca 7338, 7514, 7805, 7981, 8196, 9307, 9558, 9984); Buhârî, *Et'ıme*, 55 (5460~); Müslim, *Eymân*, 42 (4317~). **Krş:** 686. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/36.

126 *Müsned*, 13/163 (7731. Ayrıca 7732, 7896, 10371); Buhârî, *De'avât*, 68 (6410~); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe*

• ﴿127﴾ • قَالَ الزُّهْرِيُّ: وَأَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حِينَ أُسْرِيَ بِهِ: "لَقِيتُ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَام"، فَنَعَتَهُ، قَالَ: "رَجُلٌ -قَالَ: حَسِبْتُهُ قَالَ: مُضْطَرِبٌ- رَجِلُ الرَّأْسِ، كَأَنَّهُ مِنْ رِجَالِ شَنُوءَةَ". قَالَ: "وَلَقِيتُ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَام"، فَنَعَتَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "رَبْعَةٌ أَحْمَرُ، كَأَنَّهُ أُخْرِجَ مِنْ دِيمَاسٍ." -يَعْنِي حَمَّامًا- قَالَ: "وَرَأَيْتُ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَام، فَأَنَا أَشْبَهُ وَلَدِهِ بِهِ."

قَالَ: "فَأُتِيتُ بِإِنَاءَيْنِ: أَحَدُهُمَا فِيهِ لَبَنٌ، وَفِي الآخَرِ خَمْرٌ. فَقِيلَ لِي: خُذْ أَيَّهُمَا شِئْتَ. فَأَخَذْتُ اللَّبَنَ فَشَرِبْتُهُ. فَقِيلَ لِي: هُدَيتَ الْفِطْرَةَ -أَوْ: أَصَبْتَ الْفِطْرَةَ-. أَمَا إِنَّكَ، لَوْ أَخَذْتَ الْخَمْرَ غَوَتْ أُمَّتُكَ."

• ﴿127﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) isrâ yolculuğuna çıkarıldığı geceyi anlatırken *"Musa aleyhisselâmı gördüm."* buyurdu ve O'nun özelliklerini anlattı: *"Zayıf, saçlarını salmış bir kişiydi. Şenûeli adamlara benziyordu."*

"İsa aleyhisselâmı da gördüm." buyurdu ve O'nun özelliklerini de anlattı: *"Orta boylu ve kızıldı. Hamamdan çıkmış gibiydi."*

"İbrahim aleyhisselâmı da gördüm. Evlatlarından O'na en çok benzeyen benim." buyurdu. Ve şöyle devam etti: *"Bana iki kap getirdiler. Birinde süt vardı, birinde de içki vardı. Bana 'İstediğini al.' dendi. Ben de sütü alıp içtim. Bana dediler ki: Yaratılışa uygun davrandın. Eğer içkiyi alsaydın, ümmetin yoldan çıkardı."*[127]

.....

• ﴿128﴾ • حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا رَبَاحٌ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ: أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ: قَامَ أَعْرَابِيٌّ، فَبَالَ فِي الْمَسْجِدِ. فَتَنَاوَلَهُ النَّاسُ، فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "دَعُوهُ. فَأَهْرِيقُوا عَلَى بَوْلِهِ سَجْلَ مَاءٍ، أَوْ ذَنُوبًا مِنْ مَاءٍ. فَإِنَّمَا بُعِثْتُمْ مُيَسِّرِينَ، وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعَسِّرِينَ."

• ﴿128﴾ • Bedevinin birisi mescidin içinde ayağa kalktı ve tuvalet ihtiyacını giderdi. İnsanlar üzerine yürümek istediler. Allah Resûlü (s.a.s.) onlara şöyle buyurdu: *"Onu rahat bırakın. İdrarının üzerine bir kova su döküverin! Siz kolaylaştırmakla görevlisiniz; zorlaştırmakla değil!"*[128]

ve İstiğfâr, 6 (6810~). **Oku:** Bakara, 2/163.

127 *Müsned*, 13/199-201 (7789); Buhârî, *Ehâdisü'l-Enbiyâ*, 48 (3437~); Müslim, *İmân*, 272 (424~). **Krş:** 197 ve 521. hadisler.

128 *Müsned*, 13/209-210 (7799. Ayrıca 7255); Buhârî, *Vudû*, 58 (220~). **Krş:** 708. hadis.

• ﴿129﴾ • حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا رَبَاحٌ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ: أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ إِلَى الصَّلَاةِ، وَقُمْنَا مَعَهُ. فَقَالَ أَعْرَابِيٌّ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ: اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي وَمُحَمَّدًا، وَلَا تَرْحَمْ مَعَنَا أَحَدًا! فَلَمَّا سَلَّمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ لِلْأَعْرَابِيِّ: "لَقَدْ تَحَجَّرْتَ وَاسِعًا." يُرِيدُ رَحْمَةَ اللَّهِ.

• ﴿129﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) namaza durdu. Bir bedevî namazda, "Allah'ım! Bana ve Muhammed'e merhamet et. İkimizden başkasına da merhamet etme!" dedi. Hz. Peygamber (s.a.s.) selam verince o bedevîye *"Sen çok geniş bir alanı daralttın şimdi!"* buyurdu. Allah'ın rahmetini kastediyordu.[129]

. . . . . .

• ﴿130﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا انْتَعَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِالْيُمْنَى. وَإِذَا خَلَعَ فَلْيَبْدَأْ بِالْيُسْرَى. وَلْيَخْلَعْهُمَا جَمِيعًا، وَلْيَنْعَلْهُمَا جَمِيعًا."

• ﴿130﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz ayakkabılarını giyerken sağdan başlasın; çıkarırken de soldan başlasın. Ya ikisini de çıkartsın ya ikisini de giysin."*[130]

. . . . . .

• ﴿131﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ كَيْسَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: رَجُلٌ خَطَبَ امْرَأَةً، فَقَالَ -يَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ-: "انْظُرْ إِلَيْهَا. فَإِنَّ فِي أَعْيُنِ الْأَنْصَارِ شَيْئًا."

• ﴿131﴾ • Bir adam bir kadınla nişanlanmıştı. Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Kıza bak. Çünkü ensarın gözlerinde bir şey var."* buyurdu.[131]

. . . . . .

• ﴿132﴾ • حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ أُسَامَةَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ خُبَيْبِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ الْإِيمَانَ لَيَأْرِزُ إِلَى الْمَدِينَةِ، كَمَا تَأْرِزُ الْحَيَّةُ إِلَى جُحْرِهَا."

---

129 *Müsned*, 13/211-212 (7802. Ayrıca 7255); Buhârî, *Edeb*, 27 (6010~).

130 *Müsned*, 13/219-220 (7812. Ayrıca 7179, 7349, 10189, 10458); Buhârî, *Libâs*, 39-40 (5855-5856) (~); Müslim, *Libâs*, 67 (5495~). **Krş:** 531. hadis.

131 *Müsned*, 13/235-236 (7842. Ayrıca 7979); Müslim, *Nikâh*, 74 (3485~). **Krş:** 214. hadis.

• ﴿132﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.); *"Yılanın deliğine sokulduğu gibi iman da Medine'ye sokulur."* buyurdu.[132]

.....

﴿133﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا شَهِدَ جَنَازَةً سَأَلَ: "هَلْ عَلَى صَاحِبِكُمْ دَيْنٌ؟" فَإِنْ قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: "هَلْ لَهُ وَفَاءٌ؟" فَإِنْ قَالُوا: نَعَمْ، صَلَّى عَلَيْهِ. وَإِنْ قَالُوا: لَا، قَالَ: "صَلُّوا عَلَى صَاحِبِكُمْ." فَلَمَّا فَتَحَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْهِ الْفُتُوحَ، قَالَ: "أَنَا أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ. فَمَنْ تَرَكَ دَيْنًا فَعَلَيَّ، وَمَنْ تَرَكَ مَالًا فَلِوَرَثَتِهِ."

• ﴿133﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) bir cenazeye katıldığında, *"Arkadaşınızın borcu var mı?"* diye sorardı. Eğer "Evet" derlerse *"Ödenme imkânı var mı?"* buyururdu. Eğer buna da "Evet" derlerse cenazenin namazını kıldırırdı. Ama eğer "Hayır" derlerse o zaman *"Arkadaşınızın namazını kılın."* buyururdu. Allah kendisine fetihler nasip ettikten sonra ise şöyle buyurdu: *"Ben müminler için kendilerinden bile öncelikliyim. Öyleyse, kim bir borç bırakırsa o borç bana aittir. Kim de bir mal bırakırsa o mal varislerine aittir."*[133]

.....

﴿134﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ: "مَنْ أَغْلَقَ بَابَهُ فَهُوَ آمِنٌ! وَمَنْ دَخَلَ دَارَ أَبِي سُفْيَانَ فَهُوَ آمِنٌ!"

• ﴿134﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) Mekke'nin fethedildiği gün şöyle buyurdu: *"Evinin kapısını kilitleyen güvende! Ebû Süfyan'ın evine giren güvende!"*[134]

.....

﴿135﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "الْأَرْوَاحُ جُنُودٌ مُجَنَّدَةٌ. فَمَا تَعَارَفَ مِنْهَا ائْتَلَفَ، وَمَا تَنَاكَرَ مِنْهَا اخْتَلَفَ."

---

132 *Müsned*, 13/239-240 (7846. Ayrıca 9471, 10440); Buhârî, *Fedâilü'l-Medîne*, 6 (1876); Müslim, *İmân*, 233 (374).

133 *Müsned*, 13/276-277 (7899. Ayrıca 8950, 9848); Buhârî, *Ferâiz*, 4 (6731~); Müslim, *Ferâiz*, 14 (4157~). **Krş:** 745. hadis. **Oku:** Ahzâb, 33/6.

134 *Müsned*, 13/299-300 (7922. Ayrıca 10948); Müslim, *Cihâd ve Siyer*, 86 (4624~). **Krş:** 951. hadis.

• ﴿135﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ruhlar toplanmış ordular gibidir. Tanışanları kaynaşır; aykırı düşenleri tartışır."*[135]

. . . . . .

• ﴿136﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لأَذُودَنَّ رِجَالاً مِنْكُمْ عَنْ حَوْضِي كَمَا تُذَادُ الْغَرِيبَةُ مِنَ الإِبِلِ عَنِ الْحَوْضِ."

• ﴿136﴾ • Muhammed b. Ziyâd diyor ki: Ebû Hüreyre'den dinlemiştim; Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu naklediyordu: *"Muhammed'in canını elinde tutana yemin ederim! Yabancı deve havuzun başından nasıl kovuluyorsa aranızdan bazı adamları havzımın başından işte öyle kovacağım!"*[136]

. . . . . .

• ﴿137﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "إِنَّ عِفْرِيتًا مِنَ الْجِنِّ تَفَلَّتَ عَلَيَّ الْبَارِحَةَ لِيَقْطَعَ عَلَيَّ الصَّلاَةَ. فَأَمْكَنَنِي اللَّهُ مِنْهُ فَذَعَتُّهُ. وَأَرَدْتُ أَنْ أَرْبِطَهُ إِلَى جَنْبِ سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ، حَتَّى تُصْبِحُوا فَتَنْظُرُوا إِلَيْهِ كُلُّكُمْ أَجْمَعُونَ. قال: فَذَكَرْتُ دَعْوَةَ أَخِي سُلَيْمَانَ: رَبِّ هَبْ لِي مُلْكًا لاَ يَنْبَغِي لأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي."

• ﴿137﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Dün gece yaramaz bir cin namazımı bozmak için bana musallat oldu. Allah yardım etti, onu boğazından yakaladım. Mescidin direklerinden birinin yanına bağlamak istedim. Sabah hep birlikte gelir ona bakardınız. Ama sonra kardeşim Süleyman'ın duasını hatırladım: 'Rabbim! Beni bağışla. Bana, benden sonra kimseye layık olmayacak bir mülk bahşet!' {Sâd 38/35}"*[137]

. . . . . .

• ﴿138﴾ • حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْهَادِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ بِرَجُلٍ قَدْ شَرِبَ. فَقَالَ رَسُولُ

---

135 *Müsned*, 13/319-320 (7935. Ayrıca 10824); Müslim, *Birr ve Sıla*, 159 (6708).

136 *Müsned*, 13/347-349 (7968. Ayrıca 10030); Buhârî, *Müsâkât*, 10 (2367~); Müslim, *Fedâil*, 38 (5993~). **Krş:** 850. hadis.

137 *Müsned*, 13/349-350 (7969); Buhârî, *Salât*, 75 (461~); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 39 (1209~). **Krş:** 629. hadis. **Oku:** Enbiyâ, 21/78-82; Neml, 27/15-44; Sebe, 34/10-14; Sâd, 38/30-40.

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اضْرِبُوهُ!" قَالَ: فَمِنَّا الضَّارِبُ بِيَدِهِ، وَالضَّارِبُ بِنَعْلِهِ، وَالضَّارِبُ بِثَوْبِهِ. فَلَمَّا انْصَرَفَ، قَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ: أَخْزَاكَ اللَّهُ! قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لاَ تَقُولُوا هَكَذَا. لاَ تُعِينُوا عَلَيْهِ الشَّيْطَانَ. وَلَكِنْ قُولُوا: رَحِمَكَ اللَّهُ!"

• ﴿138﴾ • Ebû Hüreyre anlatıyor: İçki içen bir adam, Allah Resûlü'ne (s.a.s.) getirildi. Allah Resûlü (s.a.s.) (had cezasını uygulayarak) *"Vurun şuna!"* buyurdu. Kimimiz elimizle, kimimiz ayakkabımızla, kimimiz elbisemizle vurmaya başladık. Tam adam kalkıp giderken gruptan birisi "Allah belanı versin!" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Öyle demeyin! Ona karşı şeytana yardım etmeyin! 'Allah iyiliğini versin!' deyin."*[138]

. . . . . .

﴿139﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ الْعَلاَءَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ لِي قَرَابَةً أَصِلُهُمْ وَيَقْطَعُونِي، وَأُحْسِنُ إِلَيْهِمْ وَيُسِيئُونَ إِلَيَّ، وَأَحْلُمُ عَنْهُمْ وَيَجْهَلُونَ عَلَيَّ. قَالَ: "لَئِنْ كُنْتَ كَمَا تَقُولُ، فَكَأَنَّمَا تُسِفُّهُمُ الْمَلَّ. وَلاَ يَزَالُ مَعَكَ مِنَ اللَّهِ ظَهِيرٌ عَلَيْهِمْ، مَا دُمْتَ عَلَى ذَلِكَ."

• ﴿139﴾ • Bir adam "Ya Resûlallah!" dedi; "Benim akrabalarım var; ben onlara gidiyorum, onlar bana gelmiyorlar. Ben onlara iyilik ediyorum, onlar bana kötülük ediyorlar. Ben onlara olumlu davranıyorum, onlar bana olumsuz karşılık veriyorlar!" Buyurdu ki: *"Eğer dediğin gibiyse o zaman sen onları sıcak kumlar gibi kızdırıyorsun! Böyle davranmaya devam ettiğin sürece, Allah katından bir destekçi onlara karşı sürekli seninle olacak!"*[139]

. . . . . .

﴿140﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ الْعَلاَءَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ أَتَى إِلَى الْمَقْبُرَةِ، فَسَلَّمَ عَلَى أَهْلِ الْمَقْبُرَةِ، فَقَالَ: "سَلاَمٌ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ، وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ." ثُمَّ قَالَ: "وَدِدْتُ أَنَّا قَدْ رَأَيْنَا إِخْوَانَنَا!" قَالَ: فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَلَسْنَا بِإِخْوَانِكَ؟ قَالَ: "بَلْ أَنْتُمْ أَصْحَابِي. وَإِخْوَانِي الَّذِينَ لَمْ يَأْتُوا بَعْدُ. وَأَنَا فَرَطُهُمْ عَلَى الْحَوْضِ."

فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ تَعْرِفُ مَنْ لَمْ يَأْتِ مِنْ أُمَّتِكَ بَعْدُ؟ قَالَ: "أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ رَجُلاً كَانَ لَهُ

138 *Müsned*, 13/365-366 (7985); Buhârî, *Hudûd*, 4 (6777~). **Krş:** 236 ve 688. hadisler. **Oku:** Mâide, 5/90-91.

139 *Müsned*, 13/372 (7992. Ayrıca 9343, 10284); Müslim, *Birr ve Sıla*, 22 (6525~).

خَيْلٌ غُرٌّ مُحَجَّلَةٌ بَيْنَ ظَهْرَانَيْ خَيْلٍ بُهْمٍ دُهْمٍ، أَلَمْ يَكُنْ يَعْرِفُهَا؟" قَالُوا: بَلَى. قَالَ: "فَإِنَّهُمْ يَأْتُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ أَثَرِ الْوُضُوءِ، وَأَنَا فَرَطُهُمْ عَلَى الْحَوْضِ."

• ﴿140﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) kabristana geldi. *"Selâmün aleyküm, müminler yurdunun sakinleri! Biz de inşallah size katılacağız!"* diyerek mezarlıkta yatan ölülere selam verdi. Sonra da *"Ne kadar isterdim, kardeşlerimizi de görebilseydik!"* buyurdu. Bunun üzerine "Ya Resûlallah, senin kardeşlerin biz değil miyiz?" dediler. Buyurdu ki: *"Hayır, siz benim ashabımsınız. Kardeşlerim ise henüz gelmeyenler. Ben önden gidip onları havzın başında bekleyeceğim!"*

Ardından "Ya Resûlallah; ümmetinden daha hayata gelmemiş insanları nasıl tanıyacaksın?" dediler. *"Bir adamın, alnında ve ayağında beyazlık bulunan bir atı olsa kalabalık ve karmaşık bir at sürüsü içinde onu tanımaz mı?"* buyurdu. "Tabii ki tanır." dediler. Buyurdu ki: *"Onlar kıyamet günü alınlarında ve ayaklarında beyaz abdest izleriyle gelecekler. Ve ben onları havzın başında bekleyeceğim."*[140]

. . . . . .

• ﴿141﴾ • قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ: مَالِكٌ، عَنْ سُمَيٍّ مَوْلَى أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ قَالَ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، فِي يَوْمٍ مِئَةَ مَرَّةٍ: كَانَتْ لَهُ عَدْلَ عَشْرِ رِقَابٍ، وَكُتِبَ لَهُ مِئَةُ حَسَنَةٍ، وَمُحِيَتْ عَنْهُ مِئَةُ سَيِّئَةٍ. وَكَانَتْ لَهُ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ يَوْمَهُ ذَلِكَ حَتَّى يُمْسِيَ، وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ، إِلاَّ أَحَدٌ عَمِلَ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ."

• ﴿141﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim günde yüz defa 'Allah'tan başka ilah yoktur. Sadece O vardır ve eşsizdir. Mülk O'nundur, övgü O'nadır. Ve O her şeyi yapabilir.' derse bu, kendisi için on köle azat etmeye denk bir davranış olur. Ayrıca kendisine yüz sevap yazılır, yüz de günahı silinir. Bu söyledikleri o gün akşama kadar onu şeytandan korur. Bu sözü daha çok söyleyenler hariç, hiç kimse de onun yaptığından daha değerli bir iş yapamaz."*[141]

. . . . . .

• ﴿142﴾ • قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ: مَالِكٌ، عَنْ سُمَيٍّ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ، عَنْ

---

140 *Müsned*, 13/373-374 (7993. Ayrıca 9292); Müslim, *Tahâre*, 39 (584~). **Krş:** 850. hadis.

141 *Müsned*, 13/384-385 (8008. Ayrıca 8719, 8873); Buhârî, *Bed'ü'l-Halk*, 11 (3293~); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 28 (6842~). **Krş:** 753. hadis. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.)

أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، فِي يَوْمٍ مِئَةَ مَرَّةٍ، حُطَّتْ خَطَايَاهُ وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ."

• ﴿142﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim günde yüz defa 'Sübhânallâhi ve bihamdih' derse günahları denizdeki köpükler kadar çok bile olsa silinir."*[142]

. . . . . .

﴿143﴾ • قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ: مَالِكٌ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ -أو: الْمُؤْمِنُ- فَغَسَلَ وَجْهَهُ، خَرَجَتْ مِنْ وَجْهِهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ نَظَرَ إِلَيْهَا بِعَيْنَيْهِ مَعَ الْمَاءِ -أو: مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ، أو نَحْوَ هذا-. فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ، خَرَجَتْ مِنْ يَدَيْهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ بَطَشَ بِهَا مَعَ الْمَاءِ -أو: مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ-، حَتَّى يَخْرُجَ نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوبِ."

• ﴿143﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Mümin kul abdest alıp da yüzünü yıkadığında, gözleriyle baktığı bütün günahlar suyla birlikte dökülür gider. Ellerini yıkadığında, onlarla tuttuğu bütün günahlar suyla birlikte dökülür gider. Böyle böyle, günahlardan tamamen arınmış hâle gelir."*[143]

. . . . . .

• ﴿144﴾ • حَدَّثَنَا بَهْزٌ وَعَفَّانُ، قَالَا: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَمْرَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ مَلَكًا بِبَابٍ مِنْ أَبْوَابِ السَّمَاءِ يَقُولُ: مَنْ يُقْرِضِ الْيَوْمَ، يُجْزَى غَدًا. وَمَلَكًا بِبَابٍ آخَرَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ، أَعْطِ لِمُنْفِقٍ خَلَفًا، وَعَجِّلْ لِمُمْسِكٍ تَلَفًا."

• ﴿144﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Gökyüzünün kapılarının birinde şöyle diyen bir melek durur: 'Bugün borç veren, yarın karşılığını alır!' Bir başka kapıda da şöyle diyen bir melek durur: 'Allah'ım! Harcayana dahasını ver! Harcamayana da hemen belasını ver!' "*[144]

112 *Müsned*, 13/385 (8009. Ayrıca 8835, 8873, 10683); Buhârî, *De'avât*, 65 (6405~); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 28 (6842~). **Krş:** 685 ve 753. hadisler.

113 *Müsned*, 13/392-393 (8020); Müslim, *Tahâre*, 32 (577~).

114 *Müsned*, 13/419-420 (8054); Buhârî, *Zekât*, 27 (1442); Müslim, *Zekât*, 57 (2336). *Sahihayn*'deki metinler, bu hadisin sadece ikinci bölümünü içerir ve 'bereket/telef' duasının iki ayrı melek tarafından yapıldığını belirtir. **Oku:** Bakara 2/245, Hadîd 57/11.

• ﴿145﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لاَ تُقْبَلُ صَلاَةُ مَنْ أَحْدَثَ حَتَّى يَتَوَضَّأَ."

• ﴿145﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Abdesti bozulan kişinin namazı, yeniden abdest almadıkça kabul olunmaz."*[145]

• ﴿146﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ جَعْفَرٍ الْجَزَرِيِّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَوْ لَمْ تُذْنِبُوا لَذَهَبَ اللَّهُ بِكُمْ، وَلَجَاءَ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ، فَيَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ فَيَغْفِرُ لَهُمْ."

• ﴿146﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Canımı elinde tutana yemin ederim; siz hiç günah işlemeseydiniz, Allah sizi ortadan kaldırır, günah işleyecek yeni bir toplum meydana getirir, onlar Allah'tan bağışlanma isterler, Allah da onları affederdi!"*[146]

• ﴿147﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ مَوْلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لاَ يَتَمَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ. إِمَّا مُحْسِنٌ، فَيَزْدَادَ إِحْسَانًا. وَإِمَّا مُسِيءٌ، فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعْتِبَ."

• ﴿147﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İçinizden hiçbiri asla ölmeyi dilemesin. İyiyse iyiliği artar. Kötüyse kim bilir belki de dönüş yapar."*[147]

• ﴿148﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: شَهِدْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ خَيْبَرَ، فَقَالَ -يَعْنِي لِرَجُلٍ يُدْعَى بِالْإِسْلاَمِ-: "هَذَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ." فَلَمَّا حَضَرْنَا الْقِتَالَ، قَاتَلَ الرَّجُلُ قِتَالاً شَدِيدًا، فَأَصَابَتْهُ جِرَاحَةٌ. فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، الرَّجُلُ الَّذِي قُلْتَ لَهُ إِنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، فَإِنَّهُ قَاتَلَ الْيَوْمَ قِتَالاً شَدِيدًا، وَقَدْ مَاتَ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِلَى النَّارِ." فَكَادَ بَعْضُ النَّاسِ أَنْ يَرْتَابَ. فَبَيْنَمَا هُمْ عَلَى ذَلِكَ، إِذْ قِيلَ: فَإِنَّهُ لَمْ يَمُتْ، وَلَكِنْ بِهِ جِرَاحٌ شَدِيدٌ. فَلَمَّا كَانَ مِنَ اللَّيْلِ، لَمْ

145 *Müsned*, 13/442-443 (8078. Ayrıca 8222); Buhârî, *Vudû*, 2 (135); Müslim, *Tahâre*, 2 (537~). **Oku:** Mâide, 5/6.

146 *Müsned*, 13/445-446 (8082); Müslim, *Tevbe*, 11 (6965). **Oku:** Zümer, 39/53.

147 *Müsned*, 13/448-449 (8086); Buhârî, *Temennî*, 6 (7235~). **Krş:** 336. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/145.

يَصْبِرْ عَلَى الْجِرَاحِ، فَقَتَلَ نَفْسَهُ. فَأُخْبِرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِذَلِكَ، فَقَالَ: "اللَّهُ أَكْبَرُ! أَشْهَدُ أَنِّي عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ!" ثُمَّ أَمَرَ بِلَالاً، فَنَادَى فِي النَّاسِ: "إِنَّهُ لاَ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلاَّ نَفْسٌ مُسْلِمَةٌ! وَإِنَّ اللَّهَ يُؤَيِّدُ هَذَا الدِّينَ بِالرَّجُلِ الْفَاجِرِ!"

• ﴿148﴾ • Ebû Hüreyre anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) ile birlikte Hayber'in fethine katıldık. Müslüman diye bilinen bir adam için *"Bu, cehennemliktir."* buyurdu. Savaşmaya başladık. Adam müthiş çatıştı ve yaralandı. "Ya Resûlallah; cehennemlik olduğunu söylediğiniz adam bugün müthiş çatışmış ve ölmüş." denildi. Hz. Peygamber (s.a.s.) ise *"Cehenneme!"* buyurdu. Bazı insanlar dininden neredeyse şüpheye düşecekti.

Onlar bu durumdayken "Ölmemiş; ağır yaralıymış." diye haber geldi. Gecenin ilerleyen saatlerinde ise yaralarının ağrısına dayanamadı ve intihar etti. Gelişme kendisine iletildiğinde Hz. Peygamber (s.a.s.); *"Allâhüekber! Şehadet ediyorum ki ben Allah'ın kulu ve elçisiyim!"* buyurdu. Ardından da Bilâl'den, herkesin duyacağı şekilde şöyle seslenmesini istedi: *"Cennete ancak Müslüman can girer. Ve Allah, bu dini günahkâr bir adamla elbette destekler!"*[148]

. . . . . .

﴿149﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، حَدَّثَنَا ابْنُ مُبَارَكٍ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْخَضِرِ، قَالَ: "إِنَّمَا سُمِّيَ خَضِرًا: أَنَّهُ جَلَسَ عَلَى فَرْوَةٍ بَيْضَاءَ، فَإِذَا هِيَ تَحْتَهُ هِيَ تَهْتَزُّ خَضْرَاءَ."

• ﴿149﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Hızır'a Hızır dendi; çünkü bembeyaz çorak bir yere oturunca, orası altından böyle yeşilleniverdi."*[149]

. . . . . .

﴿150﴾ • وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَمَّا قَضَى اللَّهُ الْخَلْقَ، كَتَبَ كِتَابًا، فَهُوَ عِنْدَهُ فَوْقَ الْعَرْشِ: إِنَّ رَحْمَتِي غَلَبَتْ غَضَبِي."

• ﴿150﴾ • Ve Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah, yaratma işini bitirince arşın üzerine, kendi katına şu yazıyı yazdı: Rahmetim öfkemden ağır bastı!"*[150]

---

[148] *Müsned*, 13/453-455 (8090); Buhârî, *Cihâd*, 182 (3062~); Müslim, *İmân*, 178 (305). **Krş:** 770. hadis. **Oku:** Ra'd, 13/22-24; Zuhruf, 43/68-70.

[149] *Müsned*, 13/474 (8113. Ayrıca 8228); Buhârî, *Ehâdîsü'l-Enbiyâ*, 27 (3402~). **Oku:** Kehf, 18/60-82. Hızır (الخضر) kelimesi Arapça'da "yeşillik" anlamına gelmektedir.

[150] *Müsned*, 13/519-520 (8127. Ayrıca 7500, 7528, 8958); Buhârî, *Bed'ü'l-Halk*, 1 (3194); Müslim, *Tevbe*, 14 (6969~). **Oku:** En'âm, 6/12; A'râf, 7/156. Buradan itibaren toplam 15 hadis, Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'de tamamına

• ﴿151﴾ • وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَنْبَعِثَ دَجَّالُونَ كَذَّابُونَ قَرِيبٌ مِنْ ثَلاَثِينَ، كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ."

• ﴿151﴾ • Ve Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Her biri kendisinin Allah'ın elçisi olduğunu ileri süren otuza yakın yalancı deccâl kendiliğinden ortaya çıkmadan kıyamet kopmaz."*[151]

. . . . . .

• ﴿152﴾ • وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَيَأْتِيَنَّ عَلَى أَحَدِكُمْ يَوْمٌ، لأَنْ يَرَانِي، ثُمَّ لأَنْ يَرَانِي، أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ أَهْلِهِ وَمَالِهِ مَعَهُمْ."

• ﴿152﴾ • Ve Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Muhammed'in canını elinde tutana yemin ederim! Gün gelecek biriniz beni görmeyi, bir defacık görmeyi, ailesinden ve malından kat kat daha fazla isteyecek!"*[152]

. . . . . .

• ﴿153﴾ • وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: أَعْدَدْتُ لِعِبَادِي الصَّالِحِينَ مَا لاَ عَيْنٌ رَأَتْ، وَلاَ أُذُنٌ سَمِعَتْ، وَلاَ خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ."

• ﴿153﴾ • Ve Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Yüce Allah şöyle buyurur: İyi kullarıma, hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı ve hiçbir insanın aklına gelmeyen şeyler hazırladım!"*[153]

. . . . . .

• ﴿154﴾ • وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لِيُسَلِّمِ الصَّغِيرُ عَلَى الْكَبِيرِ، وَالْمَارُّ عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ."

yer verdiği *Hemmâm b. Münebbih Sahîfesi*'nden alınmıştır. *Sahîfe* tek bir senedle (Abdürrezzâk b. Hemmâm < Ma'mer < Hemmâm b. Münebbih < Ebû Hüreyre) rivayet edildiği ve sened her bir hadisin başında ayrıca zikredilmediği için "Ve Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu" ifadesi orijinal metne uygunluk açısından tercih edilmiştir.

151 *Müsned*, 13/485-486 (8137. Ayrıca 7228, 9818, 10865); Buhârî, *Menâkıb*, 25 (3609~); Müslim, *Fiten ve Eşrâtü's-Sâa*, 84 (7342~). **Krş:** 164. hadis.

152 *Müsned*, 13/487-488 (8141. Ayrıca 9794, 10551); Buhârî, *Menâkıb*, 25 (3589~); Müslim, *Fiten ve Eşrâtü's-Sâa*, 84 (6129~). **Krş:** 380. hadis.

153 *Müsned*, 13/489-490 (8143. Ayrıca 9649, 10017); Buhârî, *Tevhid*, 35 (7498); Müslim, *Cennet ve Sıfatü Ne'îmihâ ve Ehlihâ*, 2. (7132). **Krş:** 155. hadis. **Oku:** Secde, 32/15-17.

• ﴿154﴾ • Ve Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Küçük büyüğe, yürüyen oturana, sayıca az olan çok olana selam versin."*[154]

. . . . . .

﴿155﴾ • وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ أَدْنَى مَقْعَدِ أَحَدِكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ أَنْ يَقُولَ لَهُ: تَمَنَّ، فَيَتَمَنَّى وَيَتَمَنَّى. فَيَقُولُ لَهُ: هَلْ تَمَنَّيْتَ؟ فَيَقُولُ: نَعَمْ. فَيَقُولُ لَهُ: فَإِنَّ لَكَ مَا تَمَنَّيْتَ وَمِثْلَهُ مَعَهُ."

• ﴿155﴾ • Ve Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cennette konumu en düşük olanınıza 'Hayal et!' denir. O da hayal eder, hayal eder... Sonra 'Hayal ettin mi?' denir; o da 'Evet.' der. Ona şöyle denir: 'O zaman, hayal ettiklerin ve bir o kadarı daha senin olsun!'"*[155]

. . . . . .

﴿156﴾ • وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَيَفْرَحُ أَحَدُكُمْ بِرَاحِلَتِهِ إِذَا ضَلَّتْ مِنْهُ ثُمَّ وَجَدَهَا؟" قَالُوا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: "وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَلَّهُ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ إِذَا تَابَ مِنْ أَحَدِكُمْ بِرَاحِلَتِهِ إِذَا وَجَدَهَا."

• ﴿156﴾ • Ve Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz çölde devesini kaybetse sonra da bulsa sevinir mi?"* Sahabiler "Evet ya Resûlallah!" dediler. Buyurdu ki: *"Muhammed'in canını elinde tutana yemin ederim! İşte biriniz kaybettiği devesini bulunca ne kadar çok seviniyorsa Allah da kulu tevbe ettiğinde onun tevbesine bundan daha çok seviniyor!"*[156]

. . . . . .

﴿157﴾ • وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لاَ يَقُلْ أَحَدُكُمْ: اسْقِ رَبَّكَ، أَطْعِمْ رَبَّكَ، وَضِّئْ رَبَّكَ. وَلاَ يَقُلْ أَحَدُكُمْ: رَبِّي. وَلْيَقُلْ: سَيِّدِي، وَمَوْلاَيَ. وَلاَ يَقُلْ أَحَدُكُمْ: عَبْدِي، أَمَتِي. وَلْيَقُلْ: فَتَايَ، فَتَاتِي، غُلاَمِي."

• ﴿157﴾ • Ve Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz 'Rabbine su ver, rabbine yemek yap, rabbine abdest suyu hazırla!' demesin. 'Rabbim!' demesin; 'Efendim, sahibim!' desin. 'Erkek kulum, kız kulum!' demesin; 'Erkek yardımcım, kız yardımcım, uşağım!' desin."*[157]

154 *Müsned*, 13/498 (8162. Ayrıca 8312, 10624); Buhârî, *İsti'zân*, 4 (6231~). **Krş:** 223. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/86.

155 *Müsned*, 13/502-503 (8168); Buhârî, *Rikâk*, 52 (6573~); Müslim, İman, 301 (453). **Krş:** 153 ve 607. hadisler.

156 *Müsned*, 13/516-517 (8192); Müslim, *Tevbe*, 1 (6952~). **Oku:** Bakara, 2/222; Tahrîm, 66/8.

157 *Müsned*, 13/518-519 (8197. Ayrıca 9729, 9964, 10281, 10368, 10436); Buhârî, *Itk*, 17 (2552~); Müslim, *el-Elfâz*

• ﴿158﴾ • وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَوَّلُ زُمْرَةٍ تَلِجُ الْجَنَّةَ صُوَرُهُمْ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ. لاَ يَبْصُقُونَ فِيها، وَلاَ يَمْتَخِطُونَ فِيهَا، وَلاَ يَتَغَوَّطُونَ فِيهَا. آنِيَتُهُمْ وَأَمْشَاطُهُمُ الذَّهَبُ وَالْفِضَّةُ، وَمَجَامِرُهُم الأَلُوَّةُ، وَرَشْحُهُم الْمِسْكُ. وَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ زَوْجَتَانِ، يُرَى مُخُّ سَاقِهِمَا مِن وَرَاءِ اللَّحْمِ مِنَ الْحُسْنِ. لاَ اخْتِلاَفَ بَيْنَهُمْ وَلاَ تَبَاغُضَ، قُلُوبُهُمْ عَلَى قَلْبٍ وَاحِدٍ، يُسَبِّحُونَ اللَّهَ بُكْرَةً وَعَشِيًّا."

• ﴿158﴾ • Ve Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cennete girecek ilk zümrenin yüzleri, ayın on dördünde dolunayın görünüşüyle aynıdır. Orada ne tükürürler ne sümkürürler ne de tuvalet ihtiyacı giderirler. Onların kullandıkları kaplar da taraklar da altın ve gümüştendir. Tütsüleri od ağacından, terleri ise misk kokusundandır. Her birinin iki eşi vardır; güzelliklerinden etin altından bacaklarının içi görünür. Aralarında ne bir tartışma vardır ne de bir kin tutma. Gönülleri hep aynı yöndedir. Sabah akşam Allah'ı tesbih ederler."*[158]

. . . . . .

• ﴿159﴾ • وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لاَ يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الأُمَّةِ، وَلاَ يَهُودِيٌّ وَلاَ نَصْرَانِيٌّ، وَمَاتَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ، إِلاَّ كَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ."

• ﴿159﴾ • Ve Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Muhammed'in canını elinde tutana yemin ederim! Herhangi birisi bu ümmetten de olsa, bir Yahudi veya Hristiyan da olsa, beni duyup da benimle gönderilene inanmazsa kesinlikle cehennemliklerden olur."*[159]

. . . . . .

• ﴿160﴾ • وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَاللَّهِ لأَنْ يَلَجَّ أَحَدُكُمْ بِيَمِينِهِ فِي أَهْلِهِ، آثَمُ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ أَنْ يُعْطِيَ كَفَّارَتَهُ الَّتِي فَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ."

• ﴿160﴾ • Ve Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah şahit; birinizin ailesiyle ilgili bir yeminini haksız olduğu hâlde bozmamakta direnmesi, Allah katında, Allah'ın farz kıldığı kefareti vermesinden daha büyük bir günahtır."*[160]

mine'l-Edeb ve Gayrihâ, 15 (5877). **Oku:** Bakara, 2/104.

158 *Müsned*, 13/519-520 (8198. Ayrıca 7152, 7165, 7435, 10593); Buhârî, *Bed'ü'l-Halk*, 8 (3245~); Müslim, *Cennet ve Sıfâtü Na'îmihâ ve Ehlihâ*, 17 (7151~). **Krş:** 610. hadis. **Oku:** A'râf, 7/42-43, Fâtır, 35/32-35.

159 *Müsned*, 13/522 (8203. Ayrıca 8609); Müslim, *İmân*, 240 (386~). **Oku:** Bakara, 2/137; Fetih, 48/13.

160 *Müsned*, 13/524 (8208. Ayrıca 7743); Buhârî, *Eymân ve'n-Nüzûr*, 1 (6625~); Müslim, *Eymân*, 26 (4291). **Krş:**

• ﴿161﴾ • وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لاَ يَمْشِيَنَّ أَحَدُكُمْ إِلَى أَخِيهِ بِالسِّلاَحِ. فَإِنَّهُ لاَ يَدْرِي أَحَدُكُمْ، لَعَلَّ الشَّيْطَانَ أَنْ يَنْزِعَ فِي يَدِهِ، فَيَقَعَ فِي حُفْرَةٍ مِنْ نَارٍ."

• ﴿161﴾ • Ve Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Asla hiçbiriniz kardeşinin üzerine silahla yürümesin. Çünkü bilemez, belki şeytan eline asılıverir ve kendini bir ateş çukurunda buluverir."*[161]

. . . . . .

• ﴿162﴾ • وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْعَيْنُ حَقٌّ."

• ﴿162﴾ • Ve Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Nazar gerçektir."*[162]

. . . . . .

• ﴿163﴾ • وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَنَا أَوْلَى النَّاسِ بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ فِي الْأُولَى وَالْآخِرَةِ." قَالُوا: كَيْفَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: "الْأَنْبِيَاءُ إِخْوَةٌ مِنْ عَلاَّتٍ. وَأُمَّهَاتُهُمْ شَتَّى، وَدِينُهُمْ وَاحِدٌ. فَلَيْسَ بَيْنَنَا نَبِيٌّ."

• ﴿163﴾ • Ve Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ben dünyada da ahirette de İsa'nın en yakın dostuyum."* Sahabiler "Nasıl ya Resûlallah?" dediler. Buyurdu ki: *"Peygamberler baba bir kardeş olurlar. Anneleri farklıdır ama dinleri birdir. İsa ile aramızda da başka peygamber yoktur."*[163]

. . . . . .

• ﴿164﴾ • وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "بَيْنَمَا أَنَا نَائِمٌ أُتِيتُ بِخَزَائِنِ الْأَرْضِ، فَوُضِعَ فِي يَدَيَّ سِوَارَانِ مِنْ ذَهَبٍ، فَكَبُرَا عَلَيَّ وَأَهَمَّانِي. فَأُوحِيَ إِلَيَّ: أَنِ انْفُخْهُمَا. فَنَفَخْتُهُمَا، فَذَهَبَا. فَأَوَّلْتُهُمَا الْكَذَّابَيْنِ اللَّذَيْنِ أَنَا بَيْنَهُمَا: صَاحِبَ صَنْعَاءَ، وَصَاحِبَ الْيَمَامَةِ."

• ﴿164﴾ • Ve Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Uyurken bana yeryüzünün hazineleri getirildi ve iki elime iki tane altın bilezik konuldu. Bilezikler benim ağırıma gitti ve içime dert oldu. Derken bana 'O iki bileziğe üfle!' diye vahyedildi. Ben de ikisine*

690 ve 969. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/224-225; Mâide, 5/89; Nahl, 16/90; Cum'a, 62/2; Mücâdele, 58/16.

161 *Müsned*, 13/527 (8212); Buhârî, *Fiten*, 7 (7072~); Müslim, *Birr ve Sıla*, 126 (6668~). **Krş:** 826. hadis. **Oku:** Nisâ 4/93.

162 *Müsned*, 13/543-544 (8245. Ayrıca 9454, 10321); Buhârî, *Tıb*, 36 (5740); Müslim, *Selâm*, 41 (5701). **Krş:** 999. hadis. **Oku:** Kalem, 68/51.

163 *Müsned*, 13/544-545 (8248. Ayrıca 7529, 9974-9975, 10258, 10981); Müslim, *Fedâil*, 145 (6132). **Krş:** 589. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân 3/81-82. Hadiste, her peygamberin babasının Hz. Âdem olduğuna ve dinî bakımdan olduğu gibi soy açısından da aynı silsilenin parçası sayıldıklarına dikkat çekilmektedir.

birden üfledim ve ikisi de gidiverdi. Ben onları, aralarında kaldığım iki yalancıya yordum: San'â'daki ve Yemâme'deki."[164]

.....

• ﴿165﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ، وَجَنَّةُ الْكَافِرِ."

• ﴿165﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Dünya müminin zindanı, kâfirin cennetidir."*[165]

.....

• ﴿166﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ وَعَفَّانُ، قَالَا: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ زِيَادِ بْنِ رِيَاحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "تَبَادَرُوا بِالْأَعْمَالِ سِتًّا: طُلُوعَ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا، وَالدَّجَّالَ، وَالدُّخَانَ، وَدَابَّةَ الْأَرْضِ، وَخُوَيْصَّةَ أَحَدِكُمْ، وَأَمْرَ الْعَامَّةِ."

• ﴿166﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Şu altı olay başınıza gelmeden yapacağınızı yapın: Güneşin batıdan doğması, Deccâl, duman/duhân, dâbbetü'l-arz, her birinize özgü olan [ölüm] ve herkes için genel olan [kıyamet]."*[166]

.....

• ﴿167﴾ • حَدَّثَنَا رَوْحٌ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ سُمَيٍّ مَوْلَى أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "الشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ: الْمَطْعُونُ، وَالْمَبْطُونُ، وَالْغَرِقُ، وَصَاحِبُ الْهَدْمِ، وَالشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ."

• ﴿167﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Beş çeşit şehit vardır: Salgın hastalıktan ölen, iç hastalıklarından ölen, boğularak ölen, depremde ölen, Allah yolunda şehit edilen."*[167]

---

164 *Müsned*, 13/545-546 (8249. Ayrıca 8460); Buhârî, *Megâzî*, 71 (4375~); Müslim, *Rüya*, 22 (5936~). **Krş:** 113 ve 151. hadisler. **Oku:** En'âm 6/93. Yalancı peygamberler, henüz Allah Resûlü (s.a.s.) hayattayken ortaya çıkmaya başlamışlardı. Yemen'in başkenti San'â'da el-Esved el-Ansî; bugünkü Suudi Arabistan'ın Necd bölgesinde yer alan Yemâme'de ise Müseylimetü'l-Kezzâb (yalancı Müseylime), hemşeri dayanışması ve kabile rekabetini kullanarak hayli taraftar toplamışlardı. el-Esved el-Ansî o dönemde öldürülmüş, Müseylime'yi ise Hz. Ebû Bekir zamanında yapılan bir savaşta, bizzat Hz. Hamza'yı şehit ettiği mızrakla oraya kadar özel olarak giden Vahşi öldürmüştü. (Buhârî, *Meğâzî*, 24: 4072)

165 *Müsned*, 14/44-45 (8289. Ayrıca 9055, 10288); Müslim, *Zühd ve Rekâik*, 1. (7417); **Krş:** 357 ve 395. hadisler.

166 *Müsned*, 14/56-57 (8303. Ayrıca 8446, 8849, 9278); Müslim, *Fiten ve Eşrâtü's-Sâa*, 128 (7397~). **Krş:** 55, 657 ve 968. hadisler. **Oku:** Duhân, 44/10-16; Haşr, 59/18.

167 *Müsned*, 14/58-59 (8305. Ayrıca 8092, 10897); Buhârî, *Cihâd*, 30 (2829); Müslim, *İmâre*, 164 (4940). **Krş:** 381

• ﴿168﴾ • حَدَّثَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا، سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ."

• ﴿168﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim ilim arayışı içinde bir yola girerse, Allah ona cennete giden bir yolu kolaylaştırır."*[168]

. . . . . .

• ﴿169﴾ • حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ يُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وأبي سلمة، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "يَرْحَمُ اللَّهُ لُوطًا، لَقَدْ كَانَ يَأْوِي إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ! وَلَوْ لَبِثْتُ فِي السِّجْنِ مَا لَبِثَ يُوسُفُ، لَأَجَبْتُ الدَّاعِيَ."

• ﴿169﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah Lût'a rahmet eylesin! Aslında sağlam yere dayanıyordu! Ayrıca ben Yusuf'un kaldığı kadar hapiste kalsaydım herhâlde gelen çağrıya uyardım!"*[169]

. . . . . .

• ﴿170﴾ • حَدَّثَنَا هَاشِمٌ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شُبْرُمَةَ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ النَّاسِ أَحَقُّ مِنِّي بِحُسْنِ الصُّحْبَةِ؟ قَالَ: "أُمُّكَ." قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: "ثُمَّ أُمُّكَ." قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: "ثُمَّ أُمُّكَ." قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: "ثُمَّ أَبُوكَ."

• ﴿170﴾ • Bir adam "Ya Resûlallah; en iyi geçinmem gereken insan kim?" diye sordu. *"Annen!"* buyurdu. "Sonra kim?" dedi; *"Sonra annen!"* buyurdu. "Sonra kim?" dedi; *"Sonra annen!"* buyurdu. Adam tekrar "Sonra kim?" dedi. *"Sonra baban!"* buyurdu.[170]

. . . . . .

• ﴿171﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنِي عِمْرَانُ بْنُ أَبِي أَنَسٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا يَفْرَكْ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنَةً. إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقًا، رَضِيَ مِنْهَا آخَرَ."

ve 695. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/154; Âl-i İmrân, 3/169-173.

168 *Müsned*, 14/66 (8316. Ayrıca 7427); Müslim, *Zikir ve Dua ve Tevbe ve İstiğfâr*, 38 (6853~).

169 *Müsned*, 14/75-76 (8329. Ayrıca 8392); Buhârî, *Ehâdîsü'l-Enbiyâ*, 19 (3387~); Müslim, *İmân*, 238 (382~). **Oku:** Hûd, 11/80 (Bağlamıyla birlikte 77-83); Hicr, 15/61-77; Ankebût, 29/28-35: Hz. Lût için. Yûsuf, 12/50 (Bağlamıyla birlikte 23-57): Hz. Yusuf için.

170 *Müsned*, 14/86-87 (8344. Ayrıca 9081, 9218); Buhârî, *Edeb*, 2 (5971); Müslim, *Birr ve Sıla*, 1 (6500). **Krş:** 52. hadis. **Oku:** Lokmân, 31/14; Ahkâf, 46/15.

﴿171﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Mümin bir erkek mümin bir kadına kin tutmasın. Kadının bir huyu hoşuna gitmezse bir başka huyundan memnun kalacaktır."*[171]

.....

• ﴿172﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ -يَعْنِي الْمُؤَدِّبَ-، وَاسْمُهُ مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ أَبِي الْوَضَّاحِ أَبُو سَعِيدٍ الْمُؤَدِّبِ، رَوَى عَنْهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ وَأَبُو دَاوُدَ وَأَبُو كَامِلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ أَبِيهِ ،عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْتِي أَحَدَكُمْ فَيَقُولُ: مَنْ خَلَقَ السَّمَاءَ؟ فَيَقُولُ: اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ. فَيَقُولُ: مَنْ خَلَقَ الأَرْضَ؟ فَيَقُولُ: اللَّهُ. فَيَقُولُ: مَنْ خَلَقَ اللَّهَ؟ فَإِذَا أَحَسَّ أَحَدُكُمْ بِشَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ فَلْيَقُلْ: آمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِرُسُلِهِ."

﴿172﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Şeytan, birinizin yanına gelir ve 'Gökyüzünü kim yarattı?' der. Kişi 'Yüce Allah!' der. 'Yeryüzünü kim yarattı?' der. Kişi 'Allah!' der. 'Peki, Allah'ı kim yarattı?' der. İşte biriniz bu tür bir şey hissederse 'Allah'a ve peygamberlerine inandım!' desin."*[172]

.....

• ﴿173﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ، حَدَّثَنَا وَرْقَاءُ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سُوقٍ مِنْ أَسْوَاقِ الْمَدِينَةِ. فَانْصَرَفَ، وَانْصَرَفْتُ مَعَهُ. فَجَاءَ إِلَى فِنَاءِ فَاطِمَةَ، فَنَادَى الْحَسَنَ، فَقَالَ: "أَيْ لُكَعُ! أَيْ لُكَعُ! أَيْ لُكَعُ!" قَالَهُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَلَمْ يُجِبْهُ أَحَدٌ. قَالَ: فَانْصَرَفَ، وَانْصَرَفْتُ مَعَهُ. فَجَاءَ إِلَى فِنَاءِ عَائِشَةَ، فَقَعَدَ. قَالَ: فَجَاءَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ. قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: ظَنَنْتُ أَنَّ أُمَّهُ حَبَسَتْهُ لِتَجْعَلَ فِي عُنُقِهِ السِّخَابَ. فَلَمَّا جَاءَ، الْتَزَمَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَالْتَزَمَ هُوَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: "اللَّهُمَّ، إِنِّي أُحِبُّهُ. فَأَحِبَّهُ، وَأَحِبَّ مَنْ يُحِبُّهُ." ثَلَاثَ مَرَّاتٍ.

﴿173﴾ • Ebû Hüreyre anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.s.) ile birlikte Medine çarşılarından birisindeydim. Oradan ayrıldı; ben de O'nunla birlikte ayrıldım. Fâtıma'nın avlusuna geldi ve üç defa *"Hey, evlat!"* diye seslenerek Hasan'ı çağırdı. Cevap veren olmadı.

171 *Müsned*, 14/99-100 (8363); Müslim, *Radâ'*, 61 (3645). **Oku:** Bakara 2/216, Nisâ 4/19, Tevbe 9/71, Furkân 25/20.

172 *Müsned*, 14/109-110. (8376. Ayrıca 7790, 8207, 9027); Buhârî, *Bed'ü'l-Halk*, 11 (3276~); Müslim, *İmân*, 213 (344~). **Oku:** İbrahim, 14/10; Haşr, 59/16-19.

Sonra oradan ayrıldı; ben de O'nunla birlikte ayrıldım. Hz. Âişe'nin avlusuna geldi ve oturdu. Derken Hz. Ali'nin oğlu Hasan geldi. Herhâlde annesi onu yakasına çiçekler takmak için biraz bekletti. Gelince Allah Resûlü (s.a.s.) onu bağrına bastı; o da Allah Resûlü'ne (s.a.s.) sarıldı. Üç defa buyurdu ki: *"Allah'ım! Ben bunu seviyorum; Sen de sev! Sen onu seveni de sev!"*[173]

.....

• ﴿174﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو حَيَّانَ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِبِلَالٍ عِنْدَ صَلَاةِ الْفَجْرِ: "يَا بِلَالُ، خَبِّرْنِي بِأَرْجَى عَمَلٍ عَمِلْتَهُ مَنْفَعَةً فِي الإِسْلَامِ. فَإِنِّي قَدْ سَمِعْتُ اللَّيْلَةَ خَشْفَ نَعْلَيْكَ بَيْنَ يَدَيَّ فِي الْجَنَّةِ."

قَالَ: مَا عَمِلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فِي الْإِسْلَامِ عَمَلًا أَرْجَى عِنْدِي مَنْفَعَةً مِنْ أَنِّي لَمْ أَتَطَهَّرْ طُهُورًا تَامًّا قَطُّ فِي سَاعَةٍ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ إِلَّا صَلَّيْتُ بِذَلِكَ الطُّهُورِ لِرَبِّي مَا كُتِبَ لِي أَنْ أُصَلِّيَ.

• ﴿174﴾ • Allah'ın Elçisi (s.a.s.) bir gün sabah namazında Bilâl'e sordu: *"Bilâl! Müslüman olduktan sonra yaptığın ameller içinde yararına en çok inandığın davranışı bana söyle. Çünkü ben bu gece cennette hemen önümde senin ayakkabılarının hışırtısını duydum."*

Bilâl dedi ki: Ya Resûlallah; Müslüman olduktan sonra yaptığım ameller içinde yararına en çok inandığım davranış şu; gündüz veya gece ne zaman tam bir abdest alsam, mutlaka o abdestle Rabbim'in rızası için kaç rekât nasipse o kadar nafile namaz kılıyorum.[174]

.....

• ﴿175﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ -يَعْنِي ابْنَ مُسْلِمٍ- قَالَ: حَدَّثَنَا سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ الْمُقَدَّمُ، وَشَرُّهَا الْمُؤَخَّرُ. وَشَرُّ صُفُوفِ النِّسَاءِ الْمُقَدَّمُ، وَخَيْرُهَا الْمُؤَخَّرُ."

• ﴿175﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Erkeklerin saflarının en iyisi en önde olanı, en kötüsü ise en arkada olanıdır. Kadınların saflarının ise en kötüsü en önde olanı, en iyisi en arkada olanıdır."*[175]

---

173 *Müsned*, 14/114 (8380. Ayrıca 7398); Buhârî, *Libâs*, 60 (5884); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 57 (6257). **Krş:** 470. hadis.

174 *Müsned*, 14/129-130 (8403. Ayrıca 9672); Buhârî, *Teheccüd*, 17 (1149~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 108 (6324~).

175 *Müsned*, 14/150-151 (8428. Ayrıca 7362, 8486, 8644, 8798); Müslim, *Salât*, 132 (985~). **Krş:** 422. hadis.

• ﴿176﴾ • حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ نَافِعٍ مَوْلَى أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "كَيْفَ بِكُمْ إِذَا نَزَلَ فِيكُمْ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ، وَإِمَامُكُمْ مِنْكُمْ!"

• ﴿176﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bakalım Meryem oğlu İsa inip aranıza katıldığında ve imamınız da sizden olduğunda nasıl olacaksınız!"*[176]

. . . . . .

• ﴿177﴾ • حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ، أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ -يَعْنِي ابْنَ بِلَالٍ- عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لَا يَنْبَغِي لِلصِّدِّيقِ أَنْ يَكُونَ لَعَّانًا."

• ﴿177﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Dürüst adama, lanet edip durmak yakışmaz!"*[177]

. . . . . .

• ﴿178﴾ • حَدَّثَنَا يُونُسُ وَحَجَّاجٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا لَيْثٌ. قَالَ حَجَّاجٌ فِي حَدِيثِهِ: حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَقَالَ يُونُسُ: عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَرَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ نَبِيٌّ إِلَّا قَدْ أُعْطِيَ مِنَ الْآيَاتِ مَا مِثْلُهُ آمَنَ عَلَيْهِ الْبَشَرُ.. وَإِنَّمَا كَانَ الَّذِي أُوتِيتُ وَحْيًا أَوْحَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيَّ. وَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَكْثَرَهُمْ تَبَعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ."

• ﴿178﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Her peygambere mutlaka insanların iman etmesini sağlayan mucizeler verilmiştir. Bana verilen mucize de, Allah'ın bana vahyettiği Kur'ân'dır. Sonuçta ben kıyamet günü ümmetinden kendisine inananı en çok olan peygamber olacağımı umuyorum."*[178]

---

176 *Müsned*, 14/152-153 (8431. Ayrıca 7680); Buhârî, *Ehâdîsü'l-Enbiyâ*, 49 (3449~); Müslim, *İmân*, 246 (394~). **Oku:** Âl-i İmrân, 3/55; Nisâ, 4/156-159. Hz. İsa'nın Hristiyanlarca öldürülmemiş olduğu ve göğe yükseltildiği Kur'ân-ı Kerîm'in işaret edilen ayetlerinde yer alan bir hususdur. Yeryüzüne inmesi/nüzûlü ise bu ve benzeri sahih hadislerde bildirilmiş, onun haçı kıracağı, domuzu öldüreceği gibi detaylar da (*Müsned* 12/210-211: 7269; Buhârî, *Büyû'*, 102: 2222; Müslim, *İmân*, 242: 389) ayrıca zikredilmiştir. Dolayısıyla, babasız dünyaya gelmesinden (Âl-i İmrân 3/45-57, Meryem 19/16-36) itibaren her hâli mucize olan bir peygamberin bu nevi bir olağanüstü hâline şaşırmamak lazımdır. Hz. İsa'nın peygamber olarak görevlendirilmesi daha önce olduğu için Allah Resûlü'nün (s.a.s.) "Son peygamber" sıfatı baki kalmaktadır ki, hadiste geçen "İmamınız da sizden olduğunda" ifadesi, onun yeni bir şeriat getirmeyeceğine ve İslâm dini esaslarına tâbi olacağına işaret sayılmıştır.

177 *Müsned*, 14/162-163 (8447. Ayrıca 8782); Müslim, *Birr ve Sıla*, 84 (6608). **Krş:** 626. hadis.

178 *Müsned*, 14/190 (8491. Ayrıca 9828); Buhârî, *Fedâilü'l-Kur'ân*, 1 (4981~); Müslim, *İmân*, 239 (385~). **Oku:** Bakara, 2/23-24; Hûd, 11/12-14; İsrâ, 17/1 ve 86-88; Neml, 27/6.

﴿179﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ السَّنَةَ لَيْسَ بِأَنْ لاَ يَكُونَ فِيهَا مَطَرٌ. وَلَكِنَّ السَّنَةَ أَنْ تُمْطِرَ السَّمَاءُ وَلاَ تُنْبِتَ الأَرْضُ."

• ﴿179﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kuraklık, yağmurun yağmaması değildir. Asıl kuraklık gökyüzünden yağmurun yağması ama yerden hiçbir şeyin bitmemesidir."*[179]

.....

• ﴿180﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِذَا قَالَ الرَّجُلُ: قَدْ هَلَكَ النَّاسُ، فَهُوَ أَهْلَكُهُمْ!"

• ﴿180﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bir adam, 'İnsanlarda hayır kalmamış!' diyorsa kendisi onların en hayırsızıdır!"*[180]

.....

• ﴿181﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، أَخْبَرَنَا ثَابِتٌ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "يَجْتَمِعُ مَلاَئِكَةُ اللَّيْلِ وَمَلاَئِكَةُ النَّهَارِ عِنْدَ صَلاَةِ الْفَجْرِ وَصَلاَةِ الْعَصْرِ. فَإِذَا عَرَجَتْ مَلاَئِكَةُ النَّهَارِ، قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُمْ: مِنْ أَيْنَ جِئْتُمْ؟ فَيَقُولُونَ: جِئْنَاكَ مِنْ عِنْدِ عِبَادٍ لَكَ. أَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ، ووَجِئْنَاكَ وَهُمْ يُصَلُّونَ. فَإِذَا عَرَجَتْ مَلاَئِكَةُ اللَّيْلِ، قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُمْ: مِنْ أَيْنَ جِئْتُمْ؟ قَالُوا: جِئْنَاكَ مِنْ عِنْدِ عِبَادٍ لَكَ. أَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ، وَجِئْنَاكَ وَهُمْ يُصَلُّونَ."

• ﴿181﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Gece melekleri ve gündüz melekleri sabah namazında ve ikindi namazında bir araya gelirler. Ardından gündüz melekleri gökyüzüne yükseldiklerinde Allah onlara 'Nereden geliyorsunuz?' der. Melekler de 'Sen'in kullarının yanından geliyoruz. Yanlarına gittiğimizde namaz kılıyorlardı, Sen'in yanına geldik hâlâ namaz kılıyorlar.' derler. Ardından gece melekleri gökyüzüne yükseldiklerinde Allah onlara 'Nereden geliyorsunuz?' der. Melekler de 'Sen'in kullarının yanından geliyoruz. Yanlarına gittiğimizde namaz kılıyorlardı, Sen'in yanına geldik hâlâ namaz kılıyorlar.' derler."*[181]

---

179 *Müsned*, 14/202 (8511. Ayrıca 8703, 8754); Müslim, *Fiten ve Eşrâtü's-Sâa*, 44 (7291~). **Krş:** 443. hadis.

180 *Müsned*, 14/204-205 (8514. Ayrıca 7685, 10005, 10697); Müslim, *Birr ve Sıla*, 139 (6683~). **Krş:** 204. hadis.

181 *Müsned*, 14/217 (8538. Ayrıca 7185, 8120, 9151, 10309); Buhârî, *Tevhîd*, 23 (7429~); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 210 (1432~). **Krş:** 590. hadis. **Oku:** Yûnus, 10/61.

• ﴿182﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جُحَادَةَ، أَنَّ أَبَا حَصِينٍ حَدَّثَهُ، أَنَّ ذَكْوَانَ حَدَّثَهُ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ حَدَّثَهُ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، عَلِّمْنِي عَمَلًا يَعْدِلُ الْجِهَادَ. قَالَ: "لَا أَجِدُهُ." قَالَ: "هَلْ تَسْتَطِيعُ إِذَا خَرَجَ الْمُجَاهِدُ أَنْ تَدْخُلَ مَسْجِدًا، فَتَقُومَ لاَ تَفْتُرُ، وَتَصُومَ لاَ تُفْطِرُ؟" قَالَ: لاَ أَسْتَطِيعُ.

قَالَ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: إِنَّ فَرَسَ الْمُجَاهِدِ يَسْتَنُّ فِي طِوَلِهِ فَيُكْتَبُ لَهُ حَسَنَاتٍ.

• ﴿182﴾ • Bir adam Hz. Peygamber'e (s.a.s.) geldi ve "Ya Resûlallah; bana cihada denk bir amel öğret!" dedi. *"Bulamam ki!"* buyurdu ve şöyle devam etti: *"Sen, mücahit sefere çıktığında bir mescide girip, hiç durmadan namaz kılıp, hiç iftar etmeden oruç tutabilir misin?"* Adam "Hayır." dedi.

Ebû Hüreyre diyor ki: Mücahide, atı ipi salınmış bir şekilde keyifle dolaşırken bile sevaplar yazılır![182]

. . . . . .

• ﴿183﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، حَدَّثَنَا سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "رَغِمَ أَنْفُ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفُ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفُ رَجُلٍ أَدْرَكَ وَالِدَيْهِ، أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا عِنْدَ الْكِبَرِ، لَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ!"

• ﴿183﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Anne-babasının birinin veya her ikisinin yaşlılığına yetişip de cennete giremeyen adamın burnu yere sürtünsün, burnu yere sürtünsün, burnu yere sürtünsün!"*[183]

• ﴿184﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا حَيْوَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْأَسْوَدِ يَقُولُ: أَخْبَرَنِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مَوْلَى شَدَّادٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَنْ سَمِعَ رَجُلًا يَنْشُدُ فِي الْمَسْجِدِ ضَالَّةً، فَلْيَقُلْ لَهُ: لاَ أَدَّاهَا اللَّهُ إِلَيْكَ! فَإِنَّ الْمَسَاجِدَ لَمْ تُبْنَ لِهَذَا."

• ﴿184﴾ • Ebû Abdullah Mevlâ Şeddâd diyor ki: Ebû Hüreyre, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Bir adamın mescidde kayıp eşya ilan*

182 *Müsned*, 14/218-219 (8540. Ayrıca 9481, 9920, 10000); Buhârî, *Cihâd*, 1 (2785~); Müslim, *İmâre*, 110 (4869~). **Krş:** 694. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/95-96.

183 *Müsned*, 14/231 (8557); Müslim, *Birr ve Sıla*, 9 (6510~). **Oku:** İsrâ, 17/23-24.

ettiğini duyan olursa ona 'Allah sana eşyanı geri vermesin!' desin. Çünkü mescidler bunun için yapılmadı."[184]

. . . . . .

• ﴿185﴾ • حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ -يَعْنِي ابْنَ زَيْدٍ- عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ امْرَأَةً سَوْدَاءَ -أَوْ رَجُلًا- كَانَ يَقُمُّ الْمَسْجِدَ. فَفَقَدَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَأَلَ عَنْهُ، فَقَالُوا. مَاتَ. فَقَالَ: "أَلَا كُنْتُمْ آذَنْتُمُونِي بِهِ!" قَالُوا: إِنَّهُ كَانَ لَيْلًا. قَالَ: فَقَالَ: "دُلُّونِي عَلَى قَبْرِهِ." فَدَلُّوهُ، فَأَتَى قَبْرَهُ، فَصَلَّى عَلَيْهِ.

• ﴿185﴾ • Mescidin işlerini gören siyahi bir kadıncağız (veya adamcağız) vardı. Allah Resûlü (s.a.s.) onu göremeyince nerede olduğunu sordu. "Öldü." dediler. *"Bana haber verseniz olmaz mıydı?"* buyurdu. "Vefat ettiğinde vakit geceydi." dediler. *"Bana kabrini gösterin."* buyurdu. Gösterdiler; kabrine gitti ve namazını kıldı.[185]

. . . . . .

• ﴿186﴾ • حَدَّثَنَا أَسْوَد بن عامِرٍ، حَدَّثَنَا إسرائيل، عَنْ أَبِي حَصِينٍ، عَنْ أَبِي صالِح، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ، فَقَالَ: مُرْنِي بِأَمْرٍ، وَلَا تُكْثِرْ عَلَيَّ حَتَّى أَعْقِلَهُ. قَالَ: "لَا تَغْضَبْ." فَأَعَادَ عَلَيْهِ: "لَا تَغْضَبْ."

• ﴿186﴾ • Bir adam Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gelerek, "Bana bir şey yapmamı söyle; ama çok uzun olmasın, aklımda tutamam." dedi. Ona, *"Kızma!"* buyurdu. Sonra da tekrar etti: *"Kızma!"*[186]

. . . . . .

• ﴿187﴾ • حَدَّثَنَا هَيْثَمٌ، أَخْبَرَنَا حَفْصُ بْنُ مَيْسَرَةَ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "يَقُولُ الْعَبْدُ: مَالِي وَمَالِي! وَإِنَّمَا لَهُ مِنْ مَالِهِ ثَلَاثٌ: مَا أَكَلَ فَأَفْنَى، أَوْ لَبِسَ فَأَبْلَى، أَوْ أَعْطَى فَأَقْنَى. مَا سِوَى ذَلِكَ: فَهُوَ ذَاهِبٌ، وَتَارِكُهُ لِلنَّاسِ."

• ﴿187﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kul, 'Malım, malım!' der. Hâlbuki malının onun olan bölümü şu üçüdür: Yiyip bitirdiği, giyip eskittiği, verip kazandırdığı. Bunun dışındakileri ise bir gün insanlara bırakıp gidecektir."*[187]

184 *Müsned*, 14/248-249 (8588. Ayrıca 9457); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 79 (1260~).

185 *Müsned*, 14/281-283 (8634. Ayrıca 9037); Buhârî, *Salât*, 72 (458); Müslim, *Cenâiz*, 71 (2215~).

186 *Müsned*, 14/357 (8744. Ayrıca 10011); Buhârî, *Edeb*, 76 (6116). **Krş:** 623. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/134.

187 *Müsned*, 14/411 (8813. Ayrıca 9339); Müslim, *Zühd*, 4 (7422~). **Krş:** 443. hadis. **Oku:** Tekâsür, 102/1-2; Hümeze, 104/1-9.

• ﴿188﴾ • حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي الْعَلَاءُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "تَدْرُونَ مَنِ الْمُفْلِسُ؟" قَالُوا: الْمُفْلِسُ فِينَا مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ. قَالَ: "إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ. وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ هَذَا، وَقَذَفَ هَذَا، وَأَكَلَ مَالَ هَذَا، وَسَفَكَ دَمَ هَذَا، وَضَرَبَ هَذَا. فَيُقْضَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ. فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ: أُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ، ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ."

• ﴿188﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.); *"İflas eden kimdir biliyor musunuz?"* diye sordu. "Bizce iflas eden, parası ve malı olmayandır." dediler. Buyurdu ki: *"Benim ümmetimin müflisi, kıyamet günü elinde namazla, oruçla, zekâtla gelir; ama şuna sövmüş, buna iftira atmış, şunun malını yemiş, bunun kanını dökmüş, ötekini dövmüş... Sevapları ona buna dağıtılır. Eğer borçlarını ödeyemeden sevapları biterse bu sefer ötekilerin günahları alınıp buna yüklenir. Sonra da ateşe atılır."*[188]

. . . . . .

• حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ، أَخْبَرَنِي الْعَلَاءُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ، إِلاَّ مِنْ ثَلَاثٍ: إِلاَّ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ."

• ﴿189﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İnsan öldüğünde ameli sona erer; üç şey hariç: Etkisi devam eden sadaka [sadaka-i câriye], yararlanılan bilgi, arkasından dua eden sâlih evlat."*[189]

• ﴿190﴾ • حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي الْعَلَاءُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ." قِيلَ: مَا هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: "إِذَا لَقِيتَهُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، وَإِذَا دَعَاكَ فَأَجِبْهُ، وَإِذَا اسْتَنْصَحَكَ فَانْصَحْ لَهُ، وَإِذَا عَطَسَ فَحَمِدَ اللَّهَ فَشَمِّتْهُ، وَإِذَا مَرِضَ فَعُدْهُ، وَإِذَا مَاتَ فَاتَّبِعْهُ."

• ﴿190﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.); *"Müslüman'ın Müslüman üzerinde altı tane hakkı vardır."* buyurdu. "Neler ya Resûlallah?" diye soruldu. Buyurdu ki:

188 *Müsned*, 14/437 (8842. Ayrıca 8029, 8414); Müslim, *Birr ve Sıla*, 59 (6579~). **Krş:** 443 ve 476. hadisler. **Oku:** Mü'minûn, 23/1-11.

189 *Müsned*, 14/438-439 (8844); Müslim, *Vasıyye*, 14 (4223~). **Krş:** 372. hadis. **Oku:** Bakara, 2/148; Âl-i İmrân, 3/114-115.

"Karşılaştığında selam ver. Çağırdığında davetine git. Senden samimi tavsiyelerini istediğinde ona öğüt ver. Hapşırıp Allah'a şükrettiğinde hayır duada bulun. Hastalandığında ziyaretine git. Öldüğünde cenazesine katıl."[190]

.....

• ﴿191﴾ • حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ، أَخْبَرَنِي الْعَلَاءُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ صَلَّى عَلَيَّ وَاحِدَةً، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ عَشْرًا!"

• ﴿191﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bana bir defa salavat getirerek iyiliğimi isteyenin Allah on defa iyiliğini versin!"*[191]

.....

• ﴿192﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّد بن إدريس الشَّافِعِيُّ، أَخْبَرَنَا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ. وَإِذَا أُتْبِعَ أَحَدُكُمْ عَلَى مَلِيءٍ فَلْيَتْبَعْ."

• ﴿192﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Zenginin borcunu bekletmesi zulümdür. Parası olan birisine havale edildiğinizde takipçisi olun."*[192]

.....

• ﴿193﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ، حَدَّثَنَا سُهَيْلٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَتَصَدَّقُ بِالتَّمْرَةِ مِنَ الْكَسْبِ الطَّيِّبِ، فَيَضَعُهَا فِي حَقِّهَا. فَيَلِيهَا اللَّهُ بِيَمِينِهِ، ثُمَّ مَا تَبْرَحُ فَيُرَبِّيهَا كَأَحْسَنِ مَا يُرَبِّي أَحَدُكُمْ فَلُوَّهُ، حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ، أَوْ أَعْظَمَ مِنَ الْجَبَلِ."

• ﴿193﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz temiz kazancından bir hurma tanesini sadaka olarak yerine yerleştirir. Derken Allah onu ele alır, ilgisiz bırakmaz; tıpkı birinizin küçük bir tayı besleyip büyüttüğü gibi en güzel biçimde büyütür. Nihayet o bir hurmalık sadaka dağ kadar, hatta dağdan daha büyük hâle gelir."*[193]

190 *Müsned*, 14/439-440 (8845. Ayrıca 8271, 9341); Müslim, *Selâm*, 5 (5651). **Krş:** 223. hadis (1. Madde için), 445 ve 568. hadisler (2. Madde için), 964. hadis (3. Madde için), 216 ve 707. hadisler (4. Madde için), 692 ve 817. hadisler (5. Madde için), 8 ve 60. hadisler (6. Madde için).

191 *Müsned*, 14/444 (8854. Ayrıca 8882, 10287); Müslim, *Salât*, 70 (912). **Krş:** 913 ve 967. hadisler. **Oku:** Ahzâb, 33/56.

192 *Müsned*, 14/503 (8938. Ayrıca 7541, 8175, 9973, 9978, 10002); Buhârî, *Havâlât*, 1 (2287); Müslim, *Müsâkât*, 33 (4002).

193 *Müsned*, 14/521-522 (8961. Ayrıca 8381, 9245, 9433, 9565, 10088, 10945); Buhârî, *Zekât*, 8 (1410~); Müslim, *Zekât*, 64 (2343~). **Oku:** Bakara, 2/245 ve 261; Rûm, 30/37-39.

• ﴿194﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "كَانَ زَكَرِيَّا نَجَّارًا."

• ﴿194﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.); *"Zekeriya marangozdu."* buyurdu.[194]

. . . . . .

• ﴿195﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ طَاوُوسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "مَثَلُ الْبَخِيلِ وَالْمُتَصَدِّقِ مَثَلُ رَجُلَيْنِ، عَلَيْهِمَا جُنَّتَانِ مِنْ حَدِيدٍ، قَدِ اضْطُرَّتْ أَيْدِيهِمَا إِلَى تَرَاقِيهِمَا. فَكُلَّمَا هَمَّ الْمُتَصَدِّقُ بِصَدَقَةٍ، اتَّسَعَتْ عَلَيْهِ حَتَّى تُعَفِّيَ أَثَرَهُ. وَكُلَّمَا هَمَّ الْبَخِيلُ بِصَدَقَةٍ،، انْقَبَضَتْ عَلَيْهِ كُلُّ حَلْقَةٍ مِنْهَا إِلَى صَاحِبَتِهَا، وَتَقَلَّصَتْ عَلَيْهِ."

قال: فَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يعنى يَقُولُ: "فَيَجْهَدُ أَنْ يُوَسِّعَهَا فَلاَ تَتَّسِعُ."

• ﴿195﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cimri ile cömert şu iki adama benzer: İkisinin de üzerinde demirden birer zırh vardır. Elleri de boğazlarına sıkışmış durumdadır. Cömert kişi her sadaka vermek isteyişinde, üzerindeki zırh yerdeki izini silecek kadar genişler. Cimri ise her sadaka vermek isteyişinde, zırhın halkaları birbirine iyice tutunur ve zırh daralıp üzerine oturur."*

Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şunu eklediğini de duydum: *"Genişletmeye çalışsa da onu bir türlü genişletemez."*[195]

• ﴿196﴾ • حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي حَصِينٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ. وَلَكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ."

• ﴿196﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Zenginlik mal mülk çokluğu değildir. Asıl zenginlik gönül zenginliğidir."*[196]

. . . . . .

• ﴿197﴾ • حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ:

194 *Müsned*, 13/329 (7947. Ayrıca 9257, 10294); Müslim, *Fedâil*, 169 (6121). **Krş:** 955. hadis.

195 *Müsned*, 15/24 (9057. Ayrıca 10770); Buhârî, *Cihâd*, 89 (2917~); Müslim, *Zekât*, 77 (2361~).

196 *Müsned*, 15/26-27 (9062. Ayrıca 7316, 7555, 8174, 9647, 9718, 10965); Buhârî, *Rikâk*, 15 (6446); Müslim, *Zekât*, 120 (2420). **Krş:** 443. hadis.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ وَيُنَصِّرَانِهِ وَيُمَجِّسَانِهِ. كَمَثَلِ الْبَهِيمَةِ تُنْتَجُ الْبَهِيمَةَ. هَلْ تَكُونُ فِيهَا جَدْعَاءُ؟"

• ﴿197﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Her doğan, yaratılışa uygun doğar. Sonra anne babası onu Yahudileştirir, Hristiyanlaştırır, Mecusileştirir. Tıpkı bir hayvanın tam bir hayvan yavrulaması gibi; o yavruda hiç kesik parça oluyor mu?"*[197]

. . . . . .

• ﴿198﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِذَا جَلَسَ بَيْنَ شُعَبِهَا الأَرْبَعِ، ثُمَّ جَهَدَها، فَقَدْ وَجَبَ الْغُسْلُ."

• ﴿198﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu*: "Erkek, kadının dört dalının arasına oturup üzerine yüklenince, gusül gerekmiş olur."*[198]

. . . . . .

• ﴿199﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْجَوَّابِ الضَّبِّيُّ الأَحْوَصُ بْنُ جَوَّابٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ زُرَيْقٍ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ،، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي أُحَدِّثُ نَفْسِي بِالْحَدِيثِ، لَأَنْ أَخِرَّ مِنَ السَّمَاءِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَتَكَلَّمَ بِهِ. قَالَ: "ذَلِكَ صَرِيحُ الإِيمَانِ."

• ﴿199﴾ • Bir adam Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gelip "Ya Resûlallah, ben içimden öyle şeyler geçiriyorum ki yani onları dilimle söyleyeceğime gökyüzünden yere düşerim daha iyi!" dedi. Buyurdu ki: *"İşte bu, imanın en açık şekli!"*[199]

. . . . . .

• ﴿200﴾ • حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، أَخْبَرَنِي الْعَلَاءُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ الْعُقُوبَةِ، مَا طَمِعَ بِجَنَّتِهِ أَحَدٌ. وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الرَّحْمَةِ، مَا قَنَطَ مِنْ رَحْمَتِهِ أَحَدٌ."

• ﴿200﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Mümin, Allah katındaki cezayı*

---

197 *Müsned*, 15/50-51 (9102. Ayrıca 7181, 7712, 7795, 8179); Buhârî, *Cenâiz*, 92 (1385~); Müslim, *Kader*, 22 (6755~). **Krş:** 51 ve 127. hadisler. **Oku:** Rûm, 30/30.

198 *Müsned*, 15/52-53 (9107. Ayrıca 7198, 8574, 10083, 10743, 10747); Buhârî, *Gusül*, 28 (291); Müslim, *Hayız*, 87 (783~). **Oku:** Mâide, 5/6.

199 *Müsned*, 15/79-81 (9156. Ayrıca 9694, 9876); Müslim, *İmân*, 209 (340~). **Krş:** 107 ve 985. hadisler.

bilseydi, hiç kimse O'nun cennetini ümit edemezdi. Kâfir de Allah katındaki rahmeti bilseydi, hiç kimse O'nun rahmetinden ümidini kesemezdi."[200]

.....

• ﴿201﴾ • حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "تَوَكَّلَ اللَّهُ بِحِفْظِ امْرِئٍ خَرَجَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، لاَ يُخْرِجُهُ إِلاَّ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَتَصْدِيقٌ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ، حَتَّى يُوجِبَ لَهُ الْجَنَّةَ أَوْ يُرْجِعَهُ إِلَى بَيْتِهِ أَوْ مِنْ حَيْثُ خَرَجَ."

• ﴿201﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Sırf Allah yolunda cihad etmek ve Allah'ın söylediklerini doğrulamak amacıyla Allah yoluna çıkan bir kişinin korunmasını, bizzat Allah üstlenir. Sonuçta ya onun cennete girmesini kesinleştirecek ya da onu evine veya çıktığı yer neresiyse oraya geri döndürecektir."*[201]

.....

• ﴿202﴾ • حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ، حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "مَنْ كُلِمَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَنْ كُلِمَ فِي سَبِيلِهِ، يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، جُرْحُهُ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ جُرِحَ، لَوْنُهُ لَوْنُ دَمٍ وَرِيحُهُ رِيحُ مِسْكٍ."

• ﴿202﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah, kendi yolunda yaralanan kişiyi çok iyi bilir ve Allah yolunda yaralanan kişi kıyamet günü O'nun huzuruna yarasıyla gelir. Yara, aynen yaralanmanın olduğu günkü görünümündedir. Rengi kan rengidir; ama kokusu misk kokusudur!"*[202]

.....

• ﴿203﴾ • حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ دَاوُدَ، قَالَ: قُرِئَ عَلَى مَالِكٍ: سُهَيْلٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ أَبْوَابَ الْجَنَّةِ تُفْتَحُ يَوْمَ الإِثْنَيْنِ وَيَوْمَ الْخَمِيسِ. فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ لاَ يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا، إِلاَّ رَجُلٌ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءُ. فَيُقَالُ: أَنْظِرُوهُمَا حَتَّى يَصْطَلِحَا! مَرَّتَيْنِ.

---

200 *Müsned*, 15/85-86 (9164. Ayrıca 8415, 10280); Müslim, *Tevbe*, 23 (6979~). **Oku:** Yûsuf, 12/87; Nahl, 16/49-50; Zümer, 39/53.

201 *Müsned*, 15/93-94 (9174. Ayrıca 8980, 9187, 9477); Buhârî, *Tevhîd*, 28 (7457~); Müslim, *İmâre*, 104 (4861~). **Oku:** Nisâ, 4/100.

202 *Müsned*, 15/94 (9175. Ayrıca 7302, 8205, 8981, 9188, 9193, 10653, 10740); Buhârî, *Cihâd*, 10 (2803~); Müslim, *İmâre*, 105 (4862~). **Krş:** 570. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/157-158 ve 169-171.

• ﴿203﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Pazartesi ve perşembe günleri cennetin kapıları açılır. Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayan bütün kullar bağışlanır. Ama kardeşiyle arasında küslük olan kişi bunun dışındadır. Şöyle denir: Bunları barışana kadar bekletin! Bunları barışana kadar bekletin!"*[203]

. . . . . .

• ﴿204﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لاَ طِيَرَةَ، وَخَيْرُهَا الْفَأْلُ." قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا الْفَأْلُ؟ قَالَ: "الْكَلِمَةُ الصَّالِحَةُ يَسْمَعُهَا أَحَدُكُمْ."

• ﴿204﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Uğursuzluk diye bir şey yoktur. Doğru olanı, iyimserliktir."* buyurdu. "İyimserlik nedir ya Resûlallah?" dediler. Buyurdu ki: *"Birinizin duyduğu olumlu söylemler."*[204]

. . . . . .

• ﴿205﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لاَ يُورِدُ مُمْرِضٌ عَلَى مُصِحٍّ."

• ﴿205﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Hasta hayvanları olan kişi, onları sağlam hayvanların yanına yaklaştırmasın!"*[205]

. . . . . .

• ﴿206﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبُو الْقَاسِمِ: "لَوْ أَنَّ الأَنْصَارَ سَلَكُوا وَادِيًا أَوْ شِعْبًا، لَسَلَكْتُ وَادِيَ الأَنْصَارِ. وَلَوْلاَ الْهِجْرَةُ لَكُنْتُ امْرَأً مِنَ الأَنْصَارِ."

قَالَ: فَكَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ يَقُولُ: مَا ظَلَمَ بِأَبِي وَأُمِّي، لَقَدْ آوَوْهُ وَنَصَرُوهُ، وَكَلِمَةً أُخْرَى.

• ﴿206﴾ • Allah Resûlü Ebü'l-Kâsım (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ensar bir vadiye veya yamaca gitse ben de ensarın vadisine giderim! Hicret olmasaydı ben de ensardan bir adam olacaktım!"*

---

203 *Müsned*, 15/107-108 (9199. Ayrıca 7639, 8361, 9053, 10006); Müslim, *Birr ve Sıla*, 35 (6544~). **Krş:** 868. hadis. **Oku:** Hucurât, 49/10.

204 *Müsned*, 15/149 (9262. Ayrıca 7618, 9849, 10790); Buhârî, *Tıb*, 43 (5754); Müslim, *Selâm*, 110 (5798). **Krş:** 896. hadis.

205 *Müsned*, 15/149-151 (9263); Buhârî, *Tıb*, 53 (5771~); Müslim, *Selâm*, 104 (5791). **Krş**: 49. hadis.

Ebû Hüreyre şöyle derdi: "Anam babam O'na feda olsun! Hiç haklarını yemedi. O'nu bağırlarına basmışlardı; çok sahip çıkmışlardı!"[206]

.....

• ﴿207﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "مَنْ حَجَّ هَذَا الْبَيْتَ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ، رَجَعَ كَمَا وَلَدَتْهُ أُمُّهُ."

• ﴿207﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim müstehcen konuşmadan ve kaba saba davranmadan Allah'ın evini haccederse aynen annesinden doğduğu günkü hâline döner."*[207]

.....

• ﴿208﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "الإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ بَابًا. أَفْضَلُهَا لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْعَظْمِ عَنِ الطَّرِيقِ. وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الإِيمَانِ."

• ﴿208﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İman yetmiş küsür bölümdür. Bu bölümlerin en üstünü 'Lâ ilâhe illallâh'tır. En düşüğü ise yoldaki bir kemiği kenara çekmektir. Utanma duygusu da imanın bir dalıdır."*[208]

.....

• ﴿209﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "الْعَجْمَاءُ جَرْحُهَا جُبَارٌ، وَالْمَعْدِنُ جُبَارٌ، وَالْبِئْرُ جُبَارٌ، وَفِي الرِّكَازِ الْخُمُسُ."

• ﴿209﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Başıboş hayvanın yol açtığı yaralanmalar tazmin edilmez. Maden yaralanmaları tazmin edilmez. Kuyu yaralanmaları tazmin edilmez. Bulunan gömülerden ise beşte bir alınır."*[209]

---

206 *Müsned*, 15/177-178 (9309. Ayrıca 8169, 9364, 9434, 10063); Buhârî, *Menâkıbu'l-Ensâr*, 2 (3779~). **Krş:** 365. hadis.

207 *Müsned*, 15/179 (9311. Ayrıca 7136, 7381, 9312, 10274, 10409); Buhârî, *Muhsar*, 9 (1819); Müslim, *Hac*, 438 (3291~). **Krş:** 230. hadis. **Oku:** Bakara, 2/197.

208 *Müsned*, 15/212-214 (9361); Müslim, *İmân*, 58 (153~). **Krş:** 429 ve 740. hadisler.

209 *Müsned*, 15/218-219 (9370. Ayrıca 7120, 7254, 7457, 7704, 7828, 8252, 8971, 9005, 9266, 9327, 9858, 9882, 10035); Buhârî, *Diyât*, 29 (6913~); Müslim, *Hudûd*, 45 (4465~).

• ﴿210﴾ • حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ عَمَّرَهُ اللَّهُ سِتِّينَ سَنَةً، فَقَدْ أَعْذَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ فِي الْعُمُرِ."

• ﴿210﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah kime altmış yıl ömür verdiyse artık onun yaşam süresi konusunda Allah'a karşı ileri süreceği bir mazereti kalmamış demektir."*[210]

. . . . . .

• ﴿211﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ -وَهُوَ ابْنُ عُلَيَّةَ-، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ. وَيَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا هِشَامٌ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ نَسِيَ وَهُوَ صَائِمٌ فَأَكَلَ أَوْ شَرِبَ، فَلْيُتِمَّ صَوْمَهُ. فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ."

• ﴿211﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Oruçluyken unutarak bir şey yiyen veya içen kişi orucunu tamamlasın; çünkü onu Allah yedirmiş ve içirmiştir."*[211]

. . . . . .

• ﴿212﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا يُؤْمِنُ الَّذِي يَرْفَعُ رَأْسَهُ فِي صَلَاتِهِ قَبْلَ الإِمَامِ أَنْ يُحَوِّلَ اللَّهُ صُورَتَهُ صُورَةَ حِمَارٍ؟"

• ﴿212﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Namaz kılarken başını imamdan önce kaldıran kişinin, görünüşünün Allah tarafından eşek suretine çevrilmeyeceğine dair garantisi nedir?"*[212]

. . . . . .

• ﴿213﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا أَبُو حَيَّانَ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرِو بْنِ جَرِيرٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا، فَذَكَرَ الْغُلُولَ، فَعَظَّمَهُ وَعَظَّمَ أَمْرَهُ، ثُمَّ قَالَ: "لَا أُلْفِيَنَّ يَجِيءُ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ بَعِيرٌ لَهُ رُغَاءٌ، فَيَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَغِثْنِي! فَأَقُولُ: لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا، قَدْ أَبْلَغْتُكَ.

---

210 *Müsned*, 15/230-231 (9394. Ayrıca 8262); Buhârî, *Rikâk*, 5 (6419~).

211 *Müsned*, 15/296 (9489. Ayrıca 9136, 10348, 10369, 10665); Buhârî, *Savm*, 26 (1933~); Müslim, *Sıyâm*, 171 (2716). **Krş:** 224. hadis.

212 *Müsned*, 15/300 (9495. Ayrıca 753- 7535, 7668, 9884, 10069, 10104, 10546); Buhârî, *Ezân*, 53 (691~); Müslim, *Salât*, 115 (964~). **Krş:** 700. hadis.

لَا أُلْفِيَنَّ يَجِيءُ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ شَاةٌ لَهَا ثُغَاءٌ، فَيَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَغِثْنِي! فَأَقُولُ: لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا، قَدْ أَبْلَغْتُكَ.

لَا أُلْفِيَنَّ أَحَدَكُمْ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ فَرَسٌ لَهُ حَمْحَمَةٌ، فَيَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَغِثْنِي! فَأَقُولُ: لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا، قَدْ أَبْلَغْتُكَ.

لَا أُلْفِيَنَّ يَجِيءُ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ نَفْسٌ لَهَا صِيَاحٌ، فَيَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَغِثْنِي! فَأَقُولُ: لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا، قَدْ أَبْلَغْتُكَ.

لَا أُلْفِيَنَّ يَجِيءُ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ رِقَاعٌ تَخْفِقُ، فَيَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَغِثْنِي! فَأَقُولُ: لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا، قَدْ أَبْلَغْتُكَ.

لَا أُلْفِيَنَّ يَجِيءُ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ صَامِتٌ، فَيَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَغِثْنِي! فَأَقُولُ: لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا، قَدْ أَبْلَغْتُكَ."

- ﴿213﴾ • Ebû Hüreyre anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü (s.a.s.) bizim aramızda ayağa kalktı ve haksız kazanç elde etmek hakkında konuştu. Haksız kazancın ne kadar büyük ve tehlikeli bir iş olduğunu anlattı. Buyurdu ki:

"Hiçbirinizin kıyamet günü omzunda böğüren bir deveyle gelip de 'Ya Resûlallah! Bana yardım et!' dediğini görmeyeyim! Ben de o zaman şöyle derim: Senin için elimden hiçbir şey gelmiyor! Ben sana söylemiştim!

Hiçbirinizin kıyamet günü omzunda meleyen bir koyunla gelip de 'Ya Resûlallah! Bana yardım et!' dediğini görmeyeyim! Ben de o zaman şöyle derim: Senin için elimden hiçbir şey gelmiyor! Ben sana söylemiştim!

Hiçbirinizin kıyamet günü omzunda kişneyen bir atla gelip de 'Ya Resûlallah! Bana yardım et!' dediğini görmeyeyim! Ben de o zaman şöyle derim: Senin için elimden hiçbir şey gelmiyor! Ben sana söylemiştim!

Hiçbirinizin kıyamet günü omzunda feryad eden bir canla gelip de 'Ya Resûlallah! Bana yardım et!' dediğini görmeyeyim! Ben de o zaman şöyle derim: Senin için elimden hiçbir şey gelmiyor! Ben sana söylemiştim!

Hiçbirinizin kıyamet günü omzunda dalgalanan bir kıyafetle gelip de 'Ya Resûlallah! Bana yardım et!' dediğini görmeyeyim! Ben de o zaman şöyle derim: Senin için elimden hiçbir şey gelmiyor! Ben sana söylemiştim!

Hiçbirinizin kıyamet günü omzunda sesi çıkmayan para veya nesnelerle gelip

de 'Ya Resûlallah! Bana yardım et!' dediğini görmeyeyim! Ben de o zaman şöyle derim: Senin için elimden hiçbir şey gelmiyor! Ben sana söylemiştim!"[213]

. . . . . .

• ﴿214﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَعِيدٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "تُنْكَحُ النِّسَاءُ لأَرْبَعٍ: لِمَالِهَا، وَجَمَالِهَا، وَحَسَبِهَا، وَدِينِهَا. فَاظْفَرْ بِذَاتِ الدِّينِ تَرِبَتْ يَدَاكَ!"

• ﴿214﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kadınlarla dört şey için evlenilir: Malı için, güzelliği için, soyu için, dini için. Ellerin dert görmesin, sen dindar olanı tercih et!"*[214]

. . . . . .

• ﴿215﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنِ ابْنِ عَجْلاَنَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ وَأَبَا الزِّنَادِ، عَنِ الأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "لَوْ أَنَّ رَجُلاً اطَّلَعَ عَلَيْكَ فِي بَيْتِكَ، فَحَذَفْتَهُ بِحَصَاةٍ، فَفَقَأْتَ عَيْنَهُ: لَمْ يَكُنْ عَلَيْكَ جُنَاحٌ."

• ﴿215﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bir adam seni evindeyken gizlice gözetlese, sen de ona çakıl taşı atıp gözünü çıkarsan hiçbir suç işlemiş olmazsın!"*[215]

• ﴿216﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ. وَحَجَّاجٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ سَعِيد بْنُ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ الْعُطَاسَ وَيَكْرَهُ التَّثَاؤُبَ. فَمَنْ عَطَسَ فَحَمِدَ اللَّهَ، فَحَقٌّ عَلَى مَنْ سَمِعَهُ أَنْ يَقُولَ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ. وَإِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرُدَّهُ مَا اسْتَطَاعَ، وَلاَ يَقُلْ: آهْ آهْ. فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا فَتَحَ فَاهُ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَضْحَكُ مِنْهُ -أَوْ بِهِ-"

• ﴿216﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Yüce Allah hapşırılmasından hoşlanır, esnemeden ise hoşlanmaz. Birisi hapşırır da ardından 'Elhamdülillâh' derse onu duyan kişinin 'Yerhamükallâh' demesi gerekir. Biriniz esnediğinde elinden*

---

213 *Müsned*, 15/307-309 (9503); Buhârî, *Cihâd*, 189 (3073~); Müslim, *İmâre*, 24 (4734~). **Krş:** 309 ve 934. hadisler. **Oku:** Hûd, 11/45-47.

214 *Müsned*, 15/319-320 (9521); Buhârî, *Nikâh*, 16 (5090~); Müslim, *Radâ'*, 53 (3635~). **Krş:** 131. hadis. **Oku:** Bakara, 2/221, Nûr, 24/3 ve 26.

215 *Müsned*, 15/322 (9525. Ayrıca 7313, 7616, 8997); Buhârî, *Diyât*, 23 (6902~). Müslim, *Âdâb*, 44 (5643~). **Krş:** 233. hadis. **Oku:** Hucurât, 49/12.

geldiğince engellemeye çalışsın; 'Âh, âh!' demesin. Çünkü ağzını açtığında şeytan ona güler."[216]

. . . . . .

• ﴿217﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَعِيدٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ أَكْرَمُ النَّاسِ؟ قَالَ: أَتْقَاهُمْ. قَالُوا: لَيْسَ عَنْ هَذَا نَسْأَلُكَ. قَالَ: "فَيُوسُفُ، نَبِيُّ اللَّهِ ابْنُ نَبِيِّ اللَّهِ ابْنِ نَبِيِّ اللَّهِ ابْنِ خَلِيلِ اللَّهِ." قَالُوا: لَيْسَ عَنْ هَذَا نَسْأَلُكَ. قَالَ: "فَعَنْ مَعَادِنِ الْعَرَبِ تَسْأَلُونِي. خِيَارُهُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُهُمْ فِي الإِسْلَامِ، إِذَا فَقُهُوا."

• ﴿217﴾ • Allah Resûlü'ne (s.a.s.) "En değerli insan kim?" diye soruldu. *"Allah'tan en çok sakınan."* buyurdu. "Bunu sormuyoruz." dediler. *"O zaman, Halîlullâh oğlu peygamber oğlu peygamber oğlu peygamber Yûsuf."* buyurdu. "Bunu da sormuyoruz." dediler. Buyurdu ki: *"O zaman siz bana Arapların en değerlilerini soruyorsunuz! Cahiliyede iyi olanlar İslâm'da da iyidirler; tabii eğer anlayışlı davranırlarsa!"*[217]

. . . . . .

• ﴿218﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لِلَّهِ مِائَةُ رَحْمَةٍ، أَنْزَلَ مِنْهَا رَحْمَةً وَاحِدَةً بَيْنَ الإِنْسِ وَالْجِنِّ وَالْهَوَامِّ. فَبِهَا يَتَعَاطَفُونَ، وَبِهَا يَتَرَاحَمُونَ، وَبِهَا تَعْطِفُ الْوَحْشُ عَلَى أَوْلاَدِهَا. وَأَخَّرَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، يَرْحَمُ بِهَا عِبَادَهُ."

• ﴿218﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah'ın yüz rahmeti var. Bu yüz rahmetten sadece birini insanlar, cinler ve börtü böcek arasında paylaştırdı. İşte o bir rahmet sayesinde birbirlerine şefkat gösterirler, birbirlerini severler. Ve yine o bir rahmet sayesinde vahşi hayvanlar yavrularına şefkat gösterirler. Kalan doksan dokuzu ise Allah, kullarına merhamet etmek için kıyamet gününe bıraktı."*[218]

. . . . . .

• ﴿219﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لاَ يُبَالِي الْمَرْءُ بِمَا أَخَذَ الْمَالَ، بِحَلاَلٍ أَوْ بِحَرَامٍ."

216 *Müsned*, 15/325-327 (9530. Ayrıca 9162, 10695); Buhârî, *Edeb*, 125 (6223~). **Krş:** 190, 588 ve 707. hadisler.

217 *Müsned*, 15/349 (9568. Ayrıca 9653); Buhârî, *Ehâdîsü'l-Enbiyâ*, 8 (3353); Müslim, *Fedâil*, 168 (6161). **Krş:** 169 ve 640. hadisler.

218 *Müsned*, 15/373-374 (9609. Ayrıca 10810); Müslim, *Tevbe*, 19 (6974~). **Oku:** En'âm, 6/12.

• ﴿219﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Öyle bir zaman gelecek ki kişi malı neyle aldığına, helâlle mi haramla mı, hiç dikkat etmeyecek."*[219]

. . . . . .

• ﴿220﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: دَخَلَ رَجُلٌ الْمَسْجِدَ، فَصَلَّى، والنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ. ثُمَّ جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَلَّمَ. فَرَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ، وَقَالَ: "ارْجِعْ فَصَلِّ، فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ." فَرَجَعَ. فَفَعَلَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. قَالَ: فَقَالَ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ، مَا أَحْسِنُ غَيْرَ هَذَا، فَعَلِّمْنِي. قَالَ: "إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ، فَكَبِّرْ. ثُمَّ اقْرَأْ مَا تَيَسَّرَ مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ. ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعًا. ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ قَائِمًا. ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا. ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِسًا. ثُمَّ افْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا."

• ﴿220﴾ • Bir adam mescide girip namaz kıldı. O sırada Hz. Peygamber de (s.a.s.) mesciddeydi. Adam sonra Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gelip selam verdi. Onun selamını aldı ve şöyle buyurdu: *"Dön ve namaz kıl. Çünkü sen namaz kılmadın!"* Bunun üzerine adam geri döndü. Ardından bunu üç defa tekrar etti. Nihayet, *"Seni hak ile gönderene yemin olsun! Benim yapabildiğim bu; doğrusunu bana öğret!"* dedi. Hz. Peygamber (s.a.s.) buyurdu ki:

"Namaz kılmak için ayağa kalktığında tekbir al. Sonra Kur'ân'dan kolayına geleni oku. Sonra rükûda iyice duracak şekilde eğil. Sonra ayakta dümdüz duracak biçimde kalk. Sonra secdede iyice duracak şekilde secde et. Sonra durup iyice oturacak biçimde kalk. Sonra da bunu namazının tamamında böylece yap!"[220]

. . . . . .

• ﴿221﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنِي خُبَيْبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: الإِمَامُ الْعَادِلُ. وَشَابٌّ نَشَأَ بِعِبَادَةِ اللَّهِ. وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُتَعَلِّقٌ بِالْمَسَاجِدِ. وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ. وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ أَخْفَاهَا، لَا تَعْلَمُ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ. وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ. وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ إِلَى نَفْسِهَا، قَالَ: أَنَا أَخَافُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ."

219 *Müsned*, 15/382-383 (9620. Ayrıca 9838, 10563); Buhârî, *Büyû'*, 23 (2083~).

220 *Müsned*, 15/400-402 (9635); Buhârî, *Ezân*, 95 (757); Müslim, *Salât*, 45 (885) **Krş:** 517 ve 772. hadisler. **Oku:** Mü'minûn, 23/1-2.

• ﴿221﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kıyamet günü Allah, şu yedi özelliği taşıyanları, hiçbir gölgenin olmadığı bir ortamda, kendi özel gölgesinde gölgelendirecektir: Adaletli yönetici; Allah'a ibadet içinde yetişen genç; gönlü camilerde asılı kalan kişi; birbirini Allah için seven, bu sevgiyle buluşan ve yine bu sevgiyle ayrılan iki kişi; sağ elinin verdiğini sol eli bilmeyecek kadar gizli bir şekilde sadaka veren kişi; yalnız başına iken Allah'ı anan ve gözleri dolan insan; zengin ve güzel bir kadın kendisini harama davet ettiği hâlde, 'Ben Allah'tan korkarım.' diyen kişi."*[221]

. . . . . .

• ﴿222﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ الطَّنَافِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ كَيْسَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: زَارَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْرَ أُمِّهِ، فَبَكَى، وَبَكَى مَنْ حَوْلَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اسْتَأْذَنْتُ رَبِّي فِي أَنْ أَسْتَغْفِرَ لَهَا، فَلَمْ يُؤْذَنْ لِي. وَاسْتَأْذَنْتُهُ فِي أَنْ أَزُورَ قَبْرَهَا، فَأَذِنَ لِي. فَزُورُوا الْقُبُورَ، فَإِنَّهَا تُذَكِّرُ الْمَوْتَ."

• ﴿222﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) annesinin kabrini ziyaret etti. Ağladı; etrafındakiler de ağladılar. Ardından Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Rabbimden, annemin bağışlanması için dua etmek üzere izin istedim; bana izin verilmedi. Annemin kabrini ziyaret etmek için O'ndan izin istedim; bana izin verdi. Sonuçta siz kabirleri ziyaret edin. Çünkü kabir ziyareti ölümü hatırlatır."*[222]

. . . . . .

• ﴿223﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا. وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا. أَوَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ."

• ﴿223﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Canımı elinde tutana yemin ederim! İman etmedikçe cennete giremezsiniz! Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olamazsınız! Yaptığınız zaman birbirinizi sevebileceğiniz bir şeyi size söyleyeyim mi? Aranızda selamı yayın!"*[223]

---

221 *Müsned*, 15/414-416 (9665); Buhârî, *Zekât*, 16 (1423~); Müslim, *Zekât*, 91 (2380~). **Krş:** 67, 112 ve 992. hadisler. **Oku**: Bakara, 2/270-271; Yûsuf, 12/22-29. **Mahşer Anlatımları Konu Merkezi; Dalları:** 249, 275, 434, 497 ve 922. hadisler.

222 *Müsned*, 15/430-431 (9688); Müslim, *Cenâiz*, 108 (2259). **Krş:** 945. hadis.

223 *Müsned*, 15/442-443 (9709. Ayrıca 9084, 10177, 10431, 10650); Müslim, *İmân*, 94 (195). **Krş:** 397. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/86. **Selâm Kültürü Konu Merkezi; Dalları:** 154, 190, 332, 596, 663 ve 868. hadisler.

• ﴿224﴾ • حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ. وَحَدَّثَنَا يَزِيدُ، قَالَا: أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ وَالْجَهْلَ، فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ."

• ﴿224﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim yalan söylemeyi, yalana göre hareket etmeyi ve kabalık yapmayı bırakmazsa onun yemeyi ve içmeyi bırakmasına Allah'ın hiç ihtiyacı yoktur."*[224]

. . . . . .

• ﴿225﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ وَرْقَاءَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ، فَلَا صَلَاةَ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ."

• ﴿225﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Namaz için kâmet getirilince, farzdan başka namaz kılınmaz."*[225]

. . . . . .

• ﴿226﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ زِيَادٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعُونَ أَلْفًا بِغَيْرِ حِسَابٍ." قَالَ: فَقَالَ عُكَّاشَةُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ. قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ مِنْهُمْ." قَالَ: فَقَامَ آخَرُ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ. قَالَ: فَقَالَ: "سَبَقَكَ بِهَا عُكَّاشَةُ."

• ﴿226﴾ • Muhammed b. Ziyâd diyor ki: Ebû Hüreyre, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Ümmetimden yetmiş bin kişi cennete hesapsız girecektir."* Bunun üzerine Ukkâşe "Ya Resûlallah; beni de onlardan yapması için Allah'a dua et!" dedi. Allah Resûlü (s.a.s.) de, *"Allah'ım; onu onlardan yap."* diye dua etti. Derken bir başkası daha ayağa kalkıp "Ya Resûlallah; beni de onlardan yapması için Allah'a dua et!" dedi. Buyurdu ki: *"Ukkâşe o konuda seni geçti!"*[226]

---

224 *Müsned*, 15/521-523 (9839. Ayrıca 10562); Buhârî, *Edeb*, 51 (6057). **Oku:** Bakara, 2/183. **Oruç Ahlâkı Konu Merkezi; Dalları:** 59, 99, 211, 231, 235, 242 ve 568. hadisler.

225 *Müsned*, 15/539 (9873. Ayrıca 8379, 10698, 19874); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 63 (1644). **Krş:** 974. hadis.

226 *Müsned*, 15/544-545 (9883. Ayrıca 8016, 8614, 9202); Müslim, *İmân*, 367 (520). **Krş:** 738. hadis.

• حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ الْعَلَاءَ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "هَلْ تَدْرُونَ مَا الْغِيبَةُ؟" قَالَ: قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: "ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا لَيْسَ فِيهِ." قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ لَهُ؟ قَالَ: "إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ: فَقَدِ اغْتَبْتَهُ. وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ مَا تَقُولُ: فَقَدْ بَهَتَّهُ."

• ﴿227﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Gıybet nedir?"* diye sordu. "Allah ve Resûlü daha iyi bilir." dediler. *"Kardeşin hakkında onda bulunmayan özellikleri söylemendir."* buyurdu. Birisi "Peki, dediğim şey o kişide varsa ne dersiniz?" dedi. Buyurdu ki: *"Söylediklerin onda varsa gıybet etmiş olursun. Eğer yoksa zaten iftira atmış olursun."*[227]

. . . . . .

• قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ: مَالِكٌ. وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكٌ، عَنْ سُمَيٍّ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِذَا قَالَ الإِمَامُ ﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾ فَقُولُوا: آمِينَ. فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلُهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ."

• ﴿228﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İmam, (غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ) deyince 'Âmin' deyin. Çünkü kimin âmin deyişi meleklerin âmin deyişine denk düşerse geçmiş günahları affedilir."*[228]

. . . . . .

• ﴿229﴾ • قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ: مَالِكٌ. وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكٌ، عَنْ سُمَيٍّ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ -يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ-، عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِذَا قَالَ الإِمَامُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، فَقُولُوا: اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ. فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلُهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ."

• ﴿229﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İmam, 'Semi'allâhü limen hamideh' deyince 'Allâhümme Rabbenâ leke'l-hamd' deyin. Çünkü kimin bunu söyleyişi meleklerin söyleyişine denk düşerse geçmiş günahları affedilir."*[229]

---

227 *Müsned*, 16/6-7 (9901. Ayrıca 8985, 9009, 9901); Müslim, *Birr ve Sıla*, 70 (6593~). **Krş:** 443. hadis. **Oku**: Hucurât, 49/12.

228 *Müsned*, 16/17-18 (9922. Ayrıca 7187, 7660, 8122, 9921-9922, 9924); Buhârî, *Ezân*, 113 (782); Müslim, *Salât*, 76 (920~). **Krş:** 700. hadis

229 *Müsned*, 16/18 (9923. Ayrıca 9401); Buhârî, *Ezân*, 125 (796); Müslim, *Salât*, 71 (913). **Krş:** 435, 880 ve 994. hadisler.

﴿230﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ سُمَيٍّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "الْعُمْرَةُ تُكَفِّرُ مَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْعُمْرَةِ. وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلاَّ الْجَنَّةُ."

• ﴿230﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bir umre diğer umreyle arasındaki günahları siler. Kuralına uygun bir haccın karşılığı ise ancak cennettir."*[230]

. . . . . .

﴿231﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَلِيمٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الصَّوْمُ جُنَّةٌ."

• ﴿231﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.); *"Oruç bir kalkandır."* buyurdu.[231]

. . . . . .

﴿232﴾ • قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ: مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لاَ يُجْمَعُ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَعَمَّتِهَا. وَلاَ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَخَالَتِهَا."

• ﴿232﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bir kadın ve o kadının halasıyla aynı anda nikâhlı olunmaz. Bir kadın ve o kadının teyzesiyle de aynı anda nikâhlı olunmaz."*[232]

. . . . . .

﴿233﴾ • حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ، حَدَّثَنِي مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ! فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ. وَلاَ تَجَسَّسُوا، وَلاَ تَحَسَّسُوا. وَلاَ تَنَافَسُوا، وَلاَ تَحَاسَدُوا. وَلاَ تَبَاغَضُوا، وَلاَ تَدَابَرُوا. وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا."

• ﴿233﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Zandan uzak durun. Çünkü zan, en yalan sözdür. İnsanlar hakkında casusluk yapmayın! Haklarında bilgi edinmeye çalışmayın! Birbirinizle dünya için yarışmayın! Birbirinizi kıskanmayın! Birbirinize kin beslemeyin! Birbirinize sırtınızı dönmeyin! Ey Allah'ın kulları, kardeş olun!"*[233]

230 *Müsned*, 16/34 (9948. Ayrıca 7354, 9941); Buhârî, *Umre*, 1 (1773~); Müslim, *Hac*, 437 (3289~). **Krş:** 207. hadis.

231 *Müsned*, 16/34 (9949. Ayrıca 8059, 9947, 9998); Buhârî, *Savm*, 2 (1894~); Müslim, *Sıyâm*, 162 (2705~). **Krş:** 224. hadis. **Oku:** Bakara, 2/183.

232 *Müsned*, 16/35-36 (9952. Ayrıca 7463, 10690, 10844, 10886); Buhârî, *Nikâh*, 28 (5109); Müslim, *Nikâh*, 33 (3436). **Oku:** Nisâ, 4/3 ve 23-24.

233 *Müsned*, 16/60-61 (10001. Ayrıca 7858, 8118, 8504, 9109, 10078, 10251, 10374, 10701, 10949); Buhârî, *Edeb*, 58 (6066~); Müslim, *Birr ve Sıla*, 28 (6536~). **Krş:** 215 ve 552. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/220; Âl-i İmrân, 3/102-103; Yûnus, 10/36; Hucurât, 49/10-13.

• ﴿234﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ هِشَامٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ. وَمَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ."

• ﴿234﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ramazan ayını inanarak ve sevabını umarak oruç tutarak geçiren kişinin geçmiş bütün günahları bağışlanır. Kadir Gecesi'ni inanarak ve sevabını umarak ibadetle geçiren kişinin de geçmiş bütün günahları bağışlanır."*[234]

. . . . . .

• ﴿235﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لاَ تَقَدَّمُوا شَهْرَ رَمَضَانَ بِصِيَامِ يَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ، إِلاَّ رَجُلاً كَانَ يَصُومُ صَوْمًا فَلْيَصُمْهُ."

• ﴿235﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ramazan ayını bir veya iki gün önceden oruç tutmaya başlayarak karşılamayın. Ama kişinin daha önce sürekli tuttuğu bir oruç varsa o başka."*[235]

. . . . . .

• ﴿236﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ ذَكْوَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "لاَ يَزْنِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ. وَلاَ يَسْرِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ. وَلاَ يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ. وَالتَّوْبَةُ مَعْرُوضَةٌ بَعْدُ."

• ﴿236﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kişi zina ederken Allah'a inana inana zina edemez! Hırsızlık yaparken Allah'a inana inana hırsızlık yapamaz! İçki içerken Allah'a inana inana içki içemez! Tevbe ise bütün bunlardan sonra gündeme gelir."*[236]

. . . . . .

• ﴿237﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "ثَلاَثَةٌ لاَ يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلاَ يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ، وَلاَ يُزَكِّيهِمْ،

234 *Müsned*, 16/118-119 (10117. Ayrıca 7280, 9445, 10537); Buhârî, *Savm*, 6 (1901~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 175 (1781). **Oku:** Bakara, 2/183-185.

235 *Müsned*, 16/148-149 (10184. Ayrıca 7200, 8575, 10662, 10755); Buhârî, *Savm*, 14 (1914~); Müslim, *Sıyâm*, 21 (2518~). **Krş:** 224. hadis.

236 *Müsned*, 16/161-162 (10216. Ayrıca 7318, 8202, 8895, 9007); Buhârî, *Hudûd*, 20 (6810~); Müslim, *İmân*, 104 (208~). **Oku:** Âl-i İmrân, 3/135; Nisâ, 4/48.

وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: شَيْخٌ زَانٍ، وَمَلِكٌ كَذَّابٌ، وَعَائِلٌ مُسْتَكْبِرٌ."

• ﴿237﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kıyamet günü Allah şu üç kişiyle ne konuşur ne onların yüzüne bakar ne de onları temize çıkarır, en acı azab onların olur: Zina eden evli kişi, yalancı yönetici, gururlu fakir."*[237]

. . . . . .

• ﴿238﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "انْظُرُوا إِلَى مَنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ، وَلَا تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ فَوْقَكُمْ. فَإِنَّهُ أَجْدَرُ أَنْ لَا تَزْدَرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ."

• ﴿238﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kendinizden aşağıda olanlara bakın; kendinizden yukarıda olanlara bakmayın. Allah'ın size verdiği nimetleri küçümsememeniz için bu daha uygundur."*[238]

. . . . . .

• ﴿239﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ -يَعْنِي ابْنَ مُحَمَّدٍ-، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "الصَّلَوَاتُ الْخَمْسِ، وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ، كَفَّارَاتٌ لِمَا بَيْنَهُمَا، مَا لَمْ تُغْشَ الْكَبَائِرُ."

• ﴿239﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Beş vakit namaz ve Cuma namazı, büyük günahlara bulaşılmadığı sürece, aralarında işlenen bütün günahları siler."*[239]

. . . . . .

• ﴿240﴾ • قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ: مَالِكٌ. وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ مَوْلَى ابْنِ أَزْهَرَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "يُسْتَجَابُ لِأَحَدِكُمْ مَا لَمْ يَعْجَلْ فَيَقُولُ: قَدْ دَعَوْتُ فَمَا يُسْتَجَابُ لِي!"

• ﴿240﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Acele edip de 'Dua etmiştim ama duam kabul edilmiyor.' demediğiniz sürece, dualarınız kabul edilecektir."*[240]

237 *Müsned*, 16/168 (10227); Müslim, *İmân*, 172 (296~). **Krş:** 105, 466, 687 ve 878. hadisler.

238 *Müsned*, 16/176 (10246. Ayrıca 7319, 7449, 8147); Müslim, *Zühd ve Rekâik*, 9 (7430~). **Krş:** 956. hadis. **Oku:** Hicr, 15/87-89; Nahl, 16/71; Tâhâ, 20/131-132; Zuhruf, 43/32.

239 *Müsned*, 16/196-197 (10285. Ayrıca 7129, 8715, 9197) ; Müslim, *Tahâre*, 14 (550~). **Oku:** Nisâ, 4/31.

240 *Müsned*, 16/210-211 (10312. Ayrıca 9148); Buhârî, *De'avât*, 22 (6340~); Müslim, *Zikir ve Dua ve Tevbe ve İstiğfar*, 90 (6934).

• ﴿241﴾ • قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ: مَالِكٌ. وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكٌ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْأَغَرِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "يَنْزِلُ رَبُّنَا عَزَّ وَجَلَّ كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ، فَيَقُولُ: مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ؟ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ؟ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ؟"

• ﴿241﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Her gece Rabbimiz, gecenin son üçte birinde, gökyüzünün en alt tabakasına iner. Şöyle der: Bana dua eden var mı, ona karşılık vereyim? Ben'den bir şey isteyen var mı, ona istediğini vereyim? Ben'den af isteyen var mı, onu affedeyim?"*[241]

. . . . . .

• ﴿242﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تَصُومُوا يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِلَّا وَقَبْلَهُ يَوْمٌ أَوْ بَعْدَهُ يَوْمٌ."

• ﴿242﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Öncesinde veya sonrasında bir gün oruç tutmadan, tek başına Cuma'yı oruçlu geçirmeyin!"*[242]

. . . . . .

• ﴿243﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "ذَرُونِي مَا تَرَكْتُكُمْ. فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِسُؤَالِهِمْ، وَاخْتِلَافِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ. فَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ: فَخُذُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ. وَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ: فَانْتَهُوا."

• ﴿243﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ben sizi bıraktığım sürece siz de beni rahat bırakın. Sizden öncekiler soru sorup peygamberleriyle tartıştıkları için helak oldular. Onun için, sizden bir şeyi yapmanızı istediğimde onu elinizden geldiğince yapın. Bir şeyden vazgeçmenizi istediğimde de ondan vazgeçin."*[243]

. . . . . .

• ﴿244﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا هِشَامٌ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَنَّ امْرَأَةً دَخَلَتِ النَّارَ فِي هِرَّةٍ. رَبَطَتْهَا، فَلَمْ تَدَعْهَا تُصِيبُ مِنْ خَشَاشِ الْأَرْضِ، وَلَمْ تُطْعِمْهَا وَلَمْ تَسْقِهَا حَتَّى مَاتَتْ."

---

241 *Müsned*, 16/211-212 (10313. Ayrıca 7509, 7592, 7622, 7792, 8974); Buhârî, *Teheccüd*, 14 (1145~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 168 (1772). **Oku:** Bakara, 2/186.

242 *Müsned*, 16/266 (10424); Buhârî, *Savm*, 63 (1985~); Müslim, *Sıyâm*, 147 (2683~). **Krş:** 224. hadis.

243 *Müsned*, 16/268-269 (10429. Ayrıca 7501, 8144, 8664, 10607); Buhârî, *İ'tisâm*, 2 (7288~); Müslim, *Hac*, 412 (3257~). **Krş:** 44, 432, 667 ve 806. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/67-71.

• ﴿244﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kadının birisi sırf bir kedi yüzünden ateşe girdi. Kediyi bağladı, topraktaki börtü böceği yemesine müsaade etmedi, başka yiyecek içecek de vermedi ve hayvancağız öldü."*[244]

. . . . . .

• ﴿245﴾ • حَدَّثَنَا رَوْح، حَدَّثَنَا مالِكٌ، عَنْ سُمَيٍّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال: "بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ، اشْتَدَّ عَلَيْهِ الْعَطَشُ. فَوَجَدَ بِئْرًا، فَنَزَلَ فِيهَا فَشَرِبَ، ثُمَّ خَرَجَ. فَإِذَا كَلْبٌ يَلْهَثُ، يَأْكُلُ الثَّرَى مِنَ الْعَطَشِ. فَقَالَ الرَّجُلُ: لَقَدْ بَلَغَ هَذَا الْكَلْبَ مِنَ الْعَطَشِ مِثْلُ الَّذِي بَلَغَنِي. فَنَزَلَ الْبِئْرَ، فَمَلأَ خُفَّهُ. ثُمَّ أَمْسَكَهُ بِفِيهِ، حَتَّى رَقِيَ فَسَقَى الْكَلْبَ. فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ، فَغَفَرَ لَهُ."

• ﴿245﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Adamın birisi bir yolda yürürken çok susadığını hissetti. Bir kuyu buldu; inip kuyudan su içti, sonra çıktı. Bir de baktı ki susuzluktan burnundan soluyan, açlıktan toprağı yiyen bir köpek! Adam dedi ki: 'Bu köpek de aynı benim gibi susuzluk çekiyor!' Kuyuya tekrar indi, ayakkabısına suyu doldurdu, ağzıyla tuta tuta yukarı tırmanıp köpeğe su verdi. Allah da onun bu davranışını karşılıksız bırakmadı ve onu affetti."*[245]

. . . . . .

• ﴿246﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "إِذَا نُودِيَ لِلصَّلاَةِ، أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ وَلَهُ ضُرَاطٌ حَتَّى لاَ يَسْمَعَ الأَذَانَ. فَإِذَا قُضِيَ الأَذَانُ أَقْبَلَ. فَإِذَا ثُوِّبَ بِهَا أَدْبَرَ. فَإِذَا قُضِيَ التَّثْوِيبُ أَقْبَلَ، يَخْطِرُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ -أَوْ قال: نَفْسِهِ-، يَقُولُ: اذْكُرْ كَذَا، اذْكُرْ كَذَا، لِمَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ، حَتَّى يَظَلَّ الرَّجُلُ لاَ يَدْرِي كَمْ صَلَّى. فَإِذَا لَمْ يَدْرِ أَحَدُكُمْ كَمْ صَلَّى، ثَلاَثًا أَوْ أَرْبَعًا، فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ."

• ﴿246﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Namaz için ezan okunduğunda şeytan, ezanı duymamak için kötü sesler çıkararak kaçar. Ezan bitince döner gelir; kâmet getirilince tekrar kaçar. Ama kâmet bitince yine gelir ve kişinin içine değişik düşünceler düşürür. Ona 'Şunu hatırlasana, bunu hatırlasana!' diyerek önceden hiç aklına gelmeyen şeyleri hatırlatır. Öyle ki adam kaç rekât kıldığını bilemez hâle*

---

244 *Müsned*, 16/344 (10584. Ayrıca 7547, 7648, 7847, 8201, 9482, 9891, 10034); Buhârî, *Bed'ü'l-Halk*, 16 (3318~); Müslim, *Tevbe*, 25 (6982~). **Krş:** 635. hadis.

245 *Müsned*, 16/410 (10699. Ayrıca 8874, 10621, 10583); Buhârî, *Edeb*, 27 (6009~); Müslim, *Selâm*, 153 (5859~). **Krş:** 635. hadis.

gelir. İşte biriniz böyle üç mü dört mü kaç kıldığını bilemediğinde, oturur hâlde iki defa secde ediversin."[246]

. . . . . .

• ﴿247﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، حَدَّثَنَا عَاصِمٌ -يَعْنِي ابْنَ مُحَمَّدٍ- عَنْ وَاقِدِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ سَعِيدِ ابْنِ مَرْجَانَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَيُّمَا امْرِئٍ مُسْلِمٍ أَعْتَقَ امْرَأً مُسْلِمًا، اسْتَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ، كُلَّ عُضْوٍ مِنْهُ عُضْوًا مِنْهُ."

• ﴿247﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bir Müslüman bir başka Müslüman'ı özgürlüğüne kavuşturduğunda Allah, azat edilenin her bir organına karşılık azat edenin aynı organını ateşten kurtarır."*[247]

. . . . . .

• ﴿248﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا حَيْوَةُ، حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ الْقُرَشِيُّ، أَنَّ عِرَاكَ بْنَ مَالِكٍ أَخْبَرَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "لاَ تَرْغَبُوا عَنْ آبَائِكُمْ. فَمَنْ رَغِبَ عَنْ أَبِيهِ فَإِنَّهُ كُفْرٌ."

• ﴿248﴾ • Irâk b. Mâlik diyor ki: Ebû Hüreyre, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Babalarınıza sırtınızı dönmeyin. Babasına sırtını dönen nankördür."*[248]

. . . . . .

• ﴿249﴾ • حَدَّثَنَا رَوْحٌ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَعْمَرٍ، عَنْ أَبِي الْحُبَابِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: أَيْنَ الْمُتَحَابُّونَ بِجَلاَلِي؟ الْيَوْمَ أُظِلُّهُمْ فِي ظِلِّي، يَوْمَ لاَ ظِلَّ إِلاَّ ظِلِّي!"

• ﴿249﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Yüce Allah kıyamet günü şöyle buyuracak: Benim rızam için birbirini sevenler nerede? Benim gölgemden başka hiçbir gölgenin olmadığı gün, işte bugün onları gölgelendireceğim!"*[249]

---

246 *Müsned*, 16/448-449 (10769. Ayrıca 8139); Buhârî, *Sehv*, 6 (1231~); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 83 (1267~). **Krş:** 62 ve 615. hadisler.

247 *Müsned*, 16/467-468 (10801. Ayrıca 9441, 9540, 9562, 9773); Buhârî, *Itk*, 1 (2517~); Müslim, *Itk*, 24 (3798~). **Oku:** Beled, 90/8-13.

248 *Müsned*, 16/475-476 (10813); Buhârî, *Ferâiz*, 29 (6768); Müslim, *İmân*, 113 (218). **Krş:** 40. hadis.

249 *Müsned*, 16/530-531 (10910. Ayrıca 7231, 8455, 8832, 10780); Müslim, *Birr ve Sıla*, 37 (6548). **Krş:** 221. hadis. **Oku:** Meryem, 19/95-96.

• ﴿250﴾ • حَدَّثَنَا كَثِيرٌ، حَدَّثَنَا جَعْفَرٌ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ الْأَصَمِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لاَ يَنْظُرُ إِلَى صُوَرِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ. وَلَكِنْ إِنَّمَا يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ."

• ﴿250﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah sizin görünüşlerinize ve mallarınıza bakmaz; sadece ve sadece kalplerinize ve davranışlarınıza bakar."*[250]

[250] *Müsned,* 16/564 (10960. Ayrıca 7827); Müslim, *Birr ve Sıla,* 34 (6543~). **Oku:** Bakara, 2/247; Şu'arâ, 26/111-115.

İKİNCİ KİTAP

III. SEKSEN HADİS ALINANLAR

1) HZ. ÂİŞE
2) ENES B. MÂLİK
3) ABDULLAH B. ÖMER

HZ. ÂİŞE (r.a.)

Peygamberimizin (s.a.s.) eşi ve Hz. Ebû Bekir'in kızıdır. 614 yılında Mekke'de doğdu. Hicretten iki yıl sonra yaptığı evlilikle "Müminlerin annesi" {Ahzâb 33/6} unvanını aldı. Uhud ve Hendek Savaşlarına, Hudeybiye Antlaşması ile Veda Haccı'na katıldı. Hicretin beşinci yılında gerçekleşen Benî Mustalik Gazvesi'nde ağır bir iftiraya (281. hadis) maruz kaldı. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) son günlerini onun yanında geçirdi; mübarek başı onun kucağında iken vefat etti ve yine onun odasında defnedildi. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) ardından 47 yıl daha yaşadı ve 58/678 yılında 65 yaşında Medine'de vefat etti. Cenaze namazını Ebû Hüreyre kıldırdı. Aralarında kız kardeşi Hz. Esmâ'nın oğulları Abdullah ibnü'z-Zübeyr ve Urve ibnü'z-Zübeyr'in de bulunduğu yeğenleri tarafından toprağa verildi.

Peygamberimiz (s.a.s.), en çok sevdiği insanın kim olduğu sorusuna "Âişe" cevabını vermiş (855. hadis), ona zaman zaman "Âişecik!" diye hitap etmiştir (297. hadis). Beyaz tenli olduğu için "Hümeyra" diye de anılmış, çocuk sahibi olmamıştır. Güzel konuşması, üstün zekâsı, girişken karakteri ve Efendimiz (s.a.s.) konusundaki eşsiz kıskançlığı ile bilinir.

Hz. Osman'ın hilafetinin ikinci döneminden itibaren bazı siyasi faaliyetlerin içinde yer almakla birlikte, başta ismini devesinden alan ve Hz. Ali ile karşı karşıya geldiği Cemel Vakası olmak üzere yaşadıklarını hep üzülerek hatırlamış, Peygamber hanımlarının evlerin-

de oturmalarını emreden ayeti {Ahzâb 33/33} her okuyuşunda başörtüsü ıslanacak kadar ağlamıştır.

İfk, Îla, Tahyîr ve benzeri pek çok konuda hakkında ayetlerin nazil olmasıyla Tefsir alanında; sünnet-i seniyyenin nasıl uygulandığına her gün şahit olmasıyla Hadis ve Fıkıh konusunda, sahabilere danışmanlık ve hakemlik yapan üst düzey bir ilmî konuma erişmiştir. Ebû Hüreyre'nin ardından en fazla hadis rivayet eden sahabidir. Bilhassa aile hayatı ve kadınlara dair fikhi hükümler konusunda ümmetin en temel bilgi kaynağıdır. (*DİA*, 2/201-205)

• ﴿251﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ أَفْلَحَ أَخَا أَبِي قُعَيْسٍ اسْتَأْذَنَ عَلَى عَائِشَةَ، فَأَبَتْ أَنْ تَأْذَنَ لَهُ. فَلَمَّا أَنْ جَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أَفْلَحَ أَخَا أَبِي قُعَيْسٍ اسْتَأْذَنَ عَلَيَّ، فَأَبَيْتُ أَنْ آذَنَ لَهُ. فَقَالَ: "ائْذَنِي لَهُ." قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّمَا أَرْضَعَتْنِي الْمَرْأَةُ، وَلَمْ يُرْضِعْنِي الرَّجُلُ. قَالَ: "ائْذَنِي لَهُ، فَإِنَّهُ عَمُّكِ. تَرِبَتْ يَمِينُكِ!"

• ﴿251﴾ • [Hz. Âişe'nin sütannesinin eşi] Ebû Ku'ays'ın erkek kardeşi Eflah, Hz. Âişe'ye gelerek kendisiyle görüşmek istedi. Hz. Âişe ona müsaade etmedi. Hz. Peygamber (s.a.s.) gelince de dedi ki: "Ya Resûlallah; Ebû Ku'ays'ın erkek kardeşi Eflah benimle görüşmek istedi. Ona müsaade etmedim." Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Ona müsaade etseydin."* buyurdu. Âişe, "Ama beni adam emzirmedi ki, kadın emzirdi!" dedi. Buyurdu ki: *"Ona müsaade et; Allah iyiliğini versin, o senin amcan!"*[251]

• ﴿252﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: دَخَلَتِ امْرَأَةُ رِفَاعَةَ الْقُرَظِيِّ، وَأَنَا وَأَبُو بَكْرٍ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتْ: إِنَّ رِفَاعَةَ طَلَّقَنِي الْبَتَّةَ، وَإِنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ الزُّبَيْرِ تَزَوَّجَنِي، وَإِنَّمَا عِنْدَهُ مِثْلُ هُدْبَةٍ! وَأَخَذَتْ هُدْبَةً مِنْ جِلْبَابِهَا.

وَخَالِدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ بِالْبَابِ، لَمْ يُؤْذَنْ لَهُ. فَقَالَ: يَا أَبَا بَكْرٍ، أَلَا تَنْهَى هَذِهِ عَمَّا تَجْهَرُ بِهِ

251 *Müsned*, 40/59-61 (24054. Ayrıca 24085, 24102, 25651, 26334); Buhârî, *Tefsîr*, (Ahzâb) 9 (4796); Müslim, *Radâ'*, 5-6 (3573-3574). **Krş:** 499. hadis. **Oku:** Bakara, 2/233; Nisâ, 4/23; Nûr, 24/31. **Süt Akrabalığı Konu Merkezi; Dalları:** 323, 324, 528 ve 932. hadisler.

بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَمَا زَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى التَّبَسُّمِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "كَأَنَّكِ تُرِيدِينَ أَنْ تَرْجِعِي إِلَى رِفَاعَةَ. لَا، حَتَّى تَذُوقِي عُسَيْلَتَهُ، وَيَذُوقَ عُسَيْلَتَكِ."

• ﴿252﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Rifâ'a el-Kurazî'nin karısı geldi. Ben ve [babam] Ebû Bekir de Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yanındaydık. Dedi ki: "Rifâ'a beni kesin olarak boşadı. Abdurrahman ibnü'z-Zübeyr de benimle evlendi. Ama yeni eşiminki de şu püskülüm gibi bir şey!" Kadın bir taraftan da elbisesindeki bir püskülü tutmuş gösteriyordu.

Bu sırada Hâlid b. Sa'îd ibnü'l-Âs kapıdaydı; içeri girmesine henüz müsaade edilmemişti. "Ya Ebû Bekir!" dedi; "Şu kadına bir şey söylesene; Allah Resûlü'nün huzurunda ettiği lafa bak!" Allah Resûlü (s.a.s.) ise gülümsemenin ötesinde bir şey yapmadı. Allah Resûlü (s.a.s.) sadece şunu söyledi: *"Sen sanki Rifâa'ya dönmeyi istiyor gibisin! Olmaz. Sen onun balcığını tadana kadar, o da senin balcığını tadana kadar, olmaz."*[252]

• ﴿253﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ وَعَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهُمَا قَالَا: لَمَّا نُزِلَ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، طَفِقَ يُلْقِي خَمِيصَتَهُ عَلَى وَجْهِهِ. فَإِذَا اغْتَمَّ، رَفَعْنَاهَا عَنْهُ، وَهُوَ يَقُولُ: "لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى، اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ!" تَقُولُ عَائِشَةُ: يُحَذِّرُهُمْ مِثْلَ الَّذِي صَنَعُوا.

• ﴿253﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), hastalığında yatağında yatarken elbisesini yüzüne çekiyordu. Nefes alamayacak gibi olduğunda elbiseyi kaldırıp yüzünü açıyorduk. Bir yandan şöyle diyordu: *"Allah, Yahudilere ve Hristiyanlara lanet etsin! Peygamberlerinin kabirlerini mescide çevirdiler!"*

Hz. Âişe şunu ekledi: Onlar gibi yapmamamız için bizi uyarıyordu.[253]

• ﴿254﴾ • حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ الْهَيْثَمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ: "سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ، رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ."

252 *Müsned*, 40/63-64 (24058. Ayrıca 24098, 24149, 25605, 25892, 25920); Buhârî, *Edeb*, 68 (6084~); Müslim, *Nikâh*, 111 (3526~). **Oku:** Bakara, 2/230.

253 *Müsned*, 40/66-67 (24060. Ayrıca 24513, 24895, 25916, 26178, 26353); Buhârî, *Salât*, 55 (435-436); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 22 (1187). **Krş:** 50 ve 274. hadisler. **Oku:** Mâide, 5/72-79; Tevbe, 9/30-31.

• ﴿254﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) rükû ve secdelerinde şöyle diyordu: *"Çok yücedir çok! Çok kutsaldır çok! Meleklerin Rabbi'dir! Cebrail'in Rabbi!"*[254]

. . . . . .

• ﴿255﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ دَاوُدَ. وَرِبْعِيُّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا دَاوُدُ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَسْرُوقٍ، قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ فِي آخِرِ أَمْرِهِ مِنْ قَوْلِ "سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ."

قَالَتْ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا لِي أَرَاكَ تُكْثِرُ مِنْ قَوْلِ "سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ."؟ قَالَ: "إِنَّ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ كَانَ أَخْبَرَنِي أَنِّي سَأَرَى عَلَامَةً فِي أُمَّتِي، وَأَمَرَنِي إِذَا رَأَيْتُهَا أَنْ أُسَبِّحَ بِحَمْدِهِ وَأَسْتَغْفِرَهُ، إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا. فَقَدْ رَأَيْتُهَا.": ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾ (سُورَةُ النَّصْرِ)

• ﴿255﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), ömrünün son demlerinde şu duayı sıkça yapıyordu: *"Allah çok yücedir ve bütün övgüler O'nadır. Allah'tan bağışlanma ister ve O'na tevbe ederim."*

Ben "Ya Resûlallah; 'Allah çok yücedir ve bütün övgüler O'nadır. Allah'tan bağışlanma ister ve O'na tevbe ederim.' duasını çok yaptığını görüyorum; niçin?" diye sordum. Buyurdu ki: *"Rabbim bana ümmetimde göreceğim bir belirtiyi bildirmiş ve onu gördüğümde şükür ve istiğfar etmemi istemiş, tevbeleri kabul edeceğini haber vermişti. Ve ben o belirtiyi gördüm: 'Allah'ın yardımı ve fetih geldiğinde, insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiğini gördüğünde Rabbine hamd ederek tesbihte bulun ve O'ndan bağışlama dile. Çünkü O tövbeleri çok kabul edendir.'"* {Nasr 110/1-3}[255]

. . . . . .

• ﴿256﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي رَمَضَانَ، فَقَالَتْ: مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ وَلَا غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً. يُصَلِّي أَرْبَعًا، فَلَا

---

254 *Müsned*, 40/73 (24063. Ayrıca 24630, 24843, 25146, 25164, 25434, 25606, 25638, 26070-26071, 26293); Müslim, *Salât*, 223 (1091). **Krş:** 517 ve 1002. hadisler. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ، رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ.)

255 *Müsned*, 40/75-76 (24065. Ayrıca 25508); Müslim, *Salât*, 220 (1088~). Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ.)

تَسْأَلْ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ. ثُمَّ يُصَلِّي أَرْبَعًا، فَلَا تَسْأَلْ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ. ثُمَّ يُصَلِّي ثَلَاثًا. قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، تَنَامُ قَبْلَ أَنْ تُوتِرَ؟ قَالَ: "يَا عَائِشَةُ، إِنَّهُ -أَوْ إِنِّي- تَنَامُ عَيْنَايَ، وَلَا يَنَامُ قَلْبِي."

• ﴿256﴾ • Ebû Seleme diyor ki: Hz. Âişe'ye, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) Ramazan'da nasıl namaz kıldığını sordum. Dedi ki: Allah Resûlü (s.a.s.) Ramazan'da da Ramazan dışında da on bir rekâttan fazla [gece namazı] kılmazdı. Dört rekât kılardı; ama uzunluğunu ve güzelliğini hiç sorma! Sonra dört rekât daha kılardı; onun uzunluğunu ve güzelliğini de hiç sorma! Ardından da üç rekât kılardı. Bir defasında "Ya Resûlallah; vitri kılmadan uyuyor musun?" dedim. Buyurdu ki: *"Âişe! Benim gözlerim uyur, kalbim uyumaz!"*[256]

.....

• حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيعَ اللَّهَ جَلَّ وَعَزَّ: فَلْيُطِعْهُ. وَمَنْ نَذَرَ أَنْ يَعْصِيَ اللَّهَ جَلَّ وَعَزَّ: فَلَا يَعْصِهِ." ﴿257﴾ •

• ﴿257﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim Allah'ın kurallarına uygun bir adakta bulunmuşsa Allah'ın kurallarına uysun. Kim de Allah'ın kurallarına karşı bir adakta bulunmuşsa Allah'ın kurallarına karşı gelmesin."*[257]

.....

• حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ: اسْتَأْذَنَ رَهْطٌ مِنَ الْيَهُودِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالُوا: السَّامُ عَلَيْكَ! فَقَالَتْ عَائِشَةُ: بَلِ السَّامُ عَلَيْكُمْ، وَاللَّعْنَةُ! قَالَ: "يَا عَائِشَةُ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ الرِّفْقَ فِي الْأَمْرِ كُلِّهِ." قَالَتْ: أَلَمْ تَسْمَعْ مَا قَالُوا؟ قَالَ: "فَقَدْ قُلْتُ: وَعَلَيْكُمْ!" ﴿258﴾ •

• ﴿258﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Bir grup Yahudi, Hz. Peygamber (s.a.s.) ile görüşmeye geldiler. Selam verirken "Sana sâm [yani ölüm] olsun!" dediler. Ben de "Asıl ölüm size olsun; lanet de!" dedim. Allah Resûlü (s.a.s.), *"Âişe! Allah her işte kibarlığı sever."* buyurdu. "Ne dediklerini duymadın mı?" dedim. *"'Size de' dedim ya."* buyurdu.[258]

256 *Müsned*, 40/83-84 (24073. Ayrıca 24446, 24732); Buhârî, *Teheccüd*, 16 (1147~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 125 (1723~). **Krş:** 414. Hadis. **Oku:** Müzzemmil, 73/1-8.

257 *Müsned*, 40/86-87 (24075. Ayrıca 24141, 25877); Buhârî, *Eymân ve'n-Nüzûr*, 28 (6696~). **Krş:** 349 ve 733. hadisler. **Oku:** İnsân, 76/7.

258 *Müsned*, 40/109-110 (24090. Ayrıca 24091, 24553, 25633); Buhârî, *Edeb*, 35 (6024); Müslim, *Selâm*, 10 (5656). **Krş:** 305 ve 332. hadisler.

• ﴿259﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ، أَنَّ رَجُلًا اسْتَأْذَنَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "ائْذَنُوا لَهُ، فَبِئْسَ ابْنُ الْعَشِيرَةِ! أَوْ بِئْسَ أَخُو الْعَشِيرَةِ -وَقَالَ مَرَّةً: رَجُلُ-" فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ، أَلَانَ لَهُ الْقَوْلَ. فَلَمَّا خَرَجَ، قَالَتْ عَائِشَةُ: قُلْتَ لَهُ الَّذِي قُلْتَ، ثُمَّ أَلَنْتَ لَهُ الْقَوْلَ. فَقَالَ: "أَيْ عَائِشَةُ، شَرُّ النَّاسِ مَنْزِلَةً عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: مَنْ وَدَعَهُ النَّاسُ -أو تَرَكَه النَّاسُ- اتِّقَاءَ فُحْشِهِ."

• ﴿259﴾ • Urve ibnü'z-Zübeyr, [teyzesi] Hz. Âişe'nin kendisine şu olayı anlattığını söylüyor: Bir adam Hz. Peygamber'le (s.a.s.) görüşmek için izin istemiş. *"İzin verin şuna; ne kötü bir aşiret mensubu!"* buyurmuş. Adam yanına gelince de onunla gayet yumuşak konuşmuş. Adam gidince Hz. Âişe demiş ki: "Onun hakkında neler söyledin; sonra da gayet yumuşak konuştun!" Bunun üzerine buyurmuş ki: *"Âişe; kıyamet günü Allah katında insanların en kötüsü, çirkeflik yapmasından çekindikleri için insanların üzerine varmadığı kişidir."*[259]

• ﴿260﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهَا، وَحَاضَتْ بِسَرِفٍ قَبْلَ أَنْ تَدْخُلَ مَكَّةَ، قَالَ لَهَا: "افْضِي مَا يَقْضِي الْحَاجُّ، غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ." قَالَتْ: فَلَمَّا كُنَّا بِمِنىً، أُتِيتُ بِلَحْمِ بَقَرٍ. قُلْتُ: مَا هَذَا؟ قَالُوا: ضَحَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَزْوَاجِهِ بِالْبَقَرِ.

• ﴿260﴾ • Veda Haccı'nda Mekke'ye girişte Serif denilen bölgede [bugünkü adı Nevâriye] Hz. Âişe hayız döneminin başladığını fark etti. Hz. Peygamber (s.a.s.) ona, *"Bir hacının yapacağı her şeyi yap. Sadece Kâbe'yi tavaf etme."* buyurdu.

Hz. Âişe diyor ki: Mina'ya geldiğimizde bana bir inek eti getirdiler. "Bu ne?" dedim. "Hz. Peygamber (s.a.s.) eşleri için bir inek kurban etti." dediler.[260]

• ﴿261﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: سَابَقَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَبَقْتُهُ. فَلَبِثْنَا حَتَّى إِذَا رَهِقَنِي اللَّحْمُ سَابَقَنِي، فَسَبَقَنِي، فَقَالَ: "هَذِهِ بِتِيكَ!"

• ﴿261﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.s.) benimle koşma yarışı yaptı; onu geçtim. Bir süre sonra kilo aldığımda yeniden yarıştık; bu sefer beni geçti ve *"İşte şimdi ödeştik!"* buyurdu.[261]

259 *Müsned*, 40/127-129 (24106. Ayrıca 24798); Buhârî, *Edeb*, 82 (6131~); Müslim, *Birr ve Sıla*, 73 (6596~).

260 *Müsned*, 40/132-133 (24109); Buhârî, *Edâhî*, 3 (5548); Müslim, *Hac*, 119 (2918).

261 *Müsned*, 40/144-145 (24118); Ebû Dâvûd, *Cihâd*, 61 (2578~).

• ﴿262﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ إِدْرِيسَ، قَالَ: سَمِعْتُ هِشَامًا، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أُرِيتُكِ فِي الْمَنَامِ مَرَّتَيْنِ، وَرَجُلٌ يَحْمِلُكِ فِي سَرَقَةٍ مِنْ حَرِيرٍ، فَيَقُولُ: هَذِهِ امْرَأَتُكَ. فَأَقُولُ: إِنْ يَكُ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، يُمْضِهِ."

• ﴿262﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bana şöyle buyurdu: *"Sen bana rüyamda iki defa gösterildin. Bir adam bir parça ipeğin içinde seni taşıyordu. 'Bu senin hanımın!' diyordu. Ben de 'Eğer bu Allah katından ise Yüce Allah bunu gerçekleştirir.' diyordum."*[262]

• ﴿263﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: دَخَلَتْ عَلَيْهَا يَهُودِيَّةٌ اسْتَوْهَبَتْهَا طِيبًا، فَوَهَبَتْ لَهَا عَائِشَةُ، فَقَالَتْ: أَجَارَكِ اللَّهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ! قَالَتْ: فَوَقَعَ فِي نَفْسِي مِنْ ذَلِكَ، حَتَّى جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَتْ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ لِلْقَبْرِ عَذَابًا؟ قَالَ: "نَعَمْ، إِنَّهُمْ لَيُعَذَّبُونَ فِي قُبُورِهِمْ عَذَابًا تَسْمَعُهُ الْبَهَائِمُ."

• ﴿263﴾ • Bir Yahudi kadın, evine gelip güzel koku istedi; Hz. Âişe de verdi. Kadın, "Allah seni kabir azabından korusun!" dedi.

Hz. Âişe diyor ki: İçimde kaldı. Eve gelince Allah Resûlü'ne (s.a.s.) olanları anlattım. "Ya Resûlallah; kabir azabı var mı?" diye sordum. Buyurdu ki: *"Evet; onlar kabirlerinde azap görürler ve hayvanlar da o azabı duyarlar."*[263]

• ﴿264﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ وَابْنُ نُمَيْرٍ الْمَعْنَى، قَالَا: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ مُسْلِمٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: دَخَلَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلَانِ، فَأَغْلَظَ لَهُمَا، وَسَبَّهُمَا. قَالَتْ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لِمَنْ أَصَابَ مِنْكَ خَيْرًا، مَا أَصَابَ هَذَانِ مِنْكَ خَيْرًا. قَالَتْ: فَقَالَ: "أَوَمَا عَلِمْتِ مَا عَاهَدْتُ عَلَيْهِ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ؟" قال: "قُلْتُ: اللَّهُمَّ، أَيُّمَا مُؤْمِنٍ سَبَبْتُهُ، أَوْ جَلَدْتُهُ، أَوْ لَعَنْتُهُ، فَاجْعَلْهَا لَهُ مَغْفِرَةً وَعَافِيَةً، وَكَذَا وَكَذَا."

• ﴿264﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: İki adam Hz. Peygamber (s.a.s.) ile görüşmek için geldiler. Onlara çok sert konuştu ve ağır ifadeler kullandı. "Ya Resûlallah; herkes

---

262 *Müsned*, 40/170-171 (24142. Ayrıca 24971, 25285); Buhârî, *Nikâh*, 36 (5125~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 79 (6283~).

263 *Müsned*, 40/209-210 (24178. Ayrıca 25706); Buhârî, *De'avât*, 37 (6366~); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 125 (1321~). **Krş:** 47, 510 ve 598. hadisler. **Oku:** Mü'min, 40/45-46.

senden iyilik görüyor ama bu iki adamcağız göremedi!" dedim. *"Benim Yüce Rabbimle nasıl anlaştığımı bilmiyor musun?"* buyurdu ve devam etti: *"Şöyle demiştim: Allah'ım! Hangi mümin hakkında ağır konuşursam, kötü düşünürsem, lanet okursam sen bunu onun için bir bağışlanmaya, bir ağız tadına veya benzeri şeylere dönüştür!"*[264]

• ﴿265﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ مُسْلِمٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: رَخَّصَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَمْرٍ، فَتَنَزَّهَ عَنْهُ نَاسٌ مِنَ النَّاسِ. فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَغَضِبَ حَتَّى بَانَ الْغَضَبُ فِي وَجْهِهِ، ثُمَّ قَالَ: "مَا بَالُ قَوْمٍ يَرْغَبُونَ عَمَّا رُخِّصَ لِي فِيهِ؟ فَوَاللَّهِ، لَأَنَا أَعْلَمُهُمْ بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَأَشَدُّهُمْ لَهُ خَشْيَةً!"

• ﴿265﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) bir konuda ruhsat vermesine rağmen bazı kişiler yapmaya yanaşmadılar. Bu durum Hz. Peygamber'e (s.a.s.) ulaştırıldığında çok kızdı ve kızgınlığı yüzüne yansıdı. Sonra şöyle buyurdu: *"Bazılarına ne oluyor da bana yapma izni verilen şeyleri kendilerine yakıştıramıyorlar? Bakın; Allah şahit, ben Yüce Allah'ı onların hepsinden daha iyi biliyorum ve ben Allah'tan onların hepsinden daha çok korkuyorum!"*[265]

• ﴿266﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "نَاوِلِينِي الْخُمْرَةَ مِنَ الْمَسْجِدِ." قَالَتْ: قُلْتُ: إِنِّي حَائِضٌ. قَالَ: "إِنَّ حَيْضَتَكِ لَيْسَتْ فِي يَدِكِ."

• ﴿266﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bir gün bana *"Mescitten hasır seccadeyi veriver."* buyurdu. "Ama ben hayızlıyım." dedim. *"Hayzın senin elinde değil ki!"* buyurdu.[266]

• ﴿267﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَتِ امْرَأَةٌ تَدْخُلُ عَلَيْهَا، تَذْكُرُ مِنْ اجْتِهَادِهَا. قَالَ: فَذَكَرُوا ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "إِنَّ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: مَا دُووِمَ عَلَيْهِ، وَإِنْ قَلَّ."

264 *Müsned*, 40/210-211 (24179. Ayrıca 24259); Müslim, *Birr ve Sıla*, 88 (6614~). **Oku:** Kehf, 18/110; Fussilet, 41/6.

265 *Müsned*, 40/211 (24180. Ayrıca 25482); Buhârî, *İ'tisâm*, 5 (7301~); Müslim, *Fedâil*, 128 (6111~). **Oku:** Mâide, 5/87; Tahrîm, 66/1.

266 *Müsned*, 40/215-216 (24184. Ayrıca 24695, 24807, 24832, 25404, 25796, 25919, 26084); Müslim, *Hayız*, 11 (689).

• ﴿267﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Bir kadıncağız yanıma gidip gelirdi. Ne kadar çok ibadet ettiğini anlatırdı. Kadının durumundan Hz. Peygamber'e (s.a.s.) bahsettiler. Buyurdu ki: *"Allah'ın en sevdiği dinî davranış, az da olsa devamlı uygulanandır."*[267]

.....

• ﴿268﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: جَاءَ حَمْزَةُ الْأَسْلَمِيُّ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي رَجُلٌ أَسْرُدُ الصَّوْمَ، أَفَأَصُومُ فِي السَّفَرِ؟ قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنْ شِئْتَ فَصُمْ، وَإِنْ شِئْتَ فَأَفْطِرْ."

• ﴿268﴾ • Hamza el-Eslemî Hz. Peygamber'e (s.a.s.) geldi ve "Ya Resûlallah, benim üst üste oruç tutmam gerekiyor; yolculukta da tutabilir miyim?" diye sordu. Allah Resûlü (s.a.s.), *"İstersen tut, istersen tutma."* buyurdu.[268]

.....

• حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَيُّوبُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ حُوسِبَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، عُذِّبَ." قَالَتْ: فَقُلْتُ: أَلَيْسَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا﴾ (إنشقاق:٧-٨)؟ قَالَ: "لَيْسَ ذَلِكَ بِالْحِسَابِ، وَلَكِنَّ ذَلِكَ الْعَرْضُ. مَنْ نُوقِشَ الْحِسَابَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، عُذِّبَ."

• ﴿269﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Kıyamet günü hesaba çekilen çok acı çeker."* buyurdu. Bunun üzerine ben, "Ama Yüce Allah, 'Kime kitabı sağından verilirse hesabı çok kolay bir şekilde görülecek.' {İnşikâk, 84/7-8} buyurmuyor mu?" dedim. Buyurdu ki: *"O hesap verme değil ki; o sunum. Kıyamet günü detaylı hesaba çekilip tartışılan kişi çok acı çeker."*[269]

.....

• ﴿270﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا هِشَامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَوْفَى، عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهُوَ مَاهِرٌ بِهِ: مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَرَةِ. وَالَّذِي يَقْرَؤُهُ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ: لَهُ أَجْرَانِ."

---

267 *Müsned*, 40/222 (24189. Ayrıca 25317); Buhârî, *Libâs*, 43 (5861~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 215 (1827~). **Krş:** 651. hadis. **İbadette Denge Konu Merkezi; Dalları:** 317, 339, 349, 537, 656 ve 658. hadisler.

268 *Müsned*, 40/230-233 (24196. Ayrıca 25607, 25665, 25730); Buhârî, *Savm*, 33 (1943); Müslim, *Sıyâm*, 103 (2625). **Krş:** 537. hadis. **Oku:** Bakara, 2/184-185.

269 *Müsned*, 40/236-238 (24200. Ayrıca 24605, 24958); Buhârî, *Rikâk*, 49 (6536~); Müslim, *Cennet ve Sıfâtü Naîmihâ ve Ehlihâ*, 79 (7225~). **Oku:** İnfitâr, 82/17-19.

• ﴿270﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kur'ân'ı güzelce öğrenip okuyan kişi; şerefli, masum, vahiy elçisi meleklerle birliktedir. Kur'ân'ı kendisine zor geldiği hâlde okuyan kişiye ise iki kat ecir vardır."*[270]

• ﴿271﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ عَزْرَةَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ لَنَا سِتْرٌ فِيهِ تِمْثَالُ طَائِرٍ، فَكَانَ الدَّاخِلُ إِذَا دَخَلَ اسْتَقْبَلَهُ. فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا عَائِشَةُ، حَوِّلِي هَذَا. فَإِنِّي كُلَّمَا دَخَلْتُ فَرَأَيْتُهُ: ذَكَرْتُ الدُّنْيَا."

• ﴿271﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Üzerinde kuş resimleri olan bir perdemiz vardı. Gelen kişiyi eve adım attığında karşılardı. Allah Resûlü (s.a.s.) bana dedi ki: *"Âişe, şu örtüyü değiştir. Her girişimde ve görüşümde dünyayı hatırlıyorum!"*[271]

• ﴿272﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنِ التَّيْمِيِّ وَابْنِ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَارَةَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ، قَالَ: "هُمَا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا جَمِيعًا."

• ﴿272﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) sabah namazının iki rekât sünneti için şöyle buyurdu: *"Bu ikisini dünyadaki her şeyden daha çok seviyorum!"*[272]

• ﴿273﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ مَالِكٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: دَفَّتْ دَافَّةٌ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ حَضْرَةَ الْأَضْحَى. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "كُلُوا وَادَّخِرُوا لِثَلَاثٍ." فَلَمَّا كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَانَ النَّاسُ يَنْتَفِعُونَ مِنْ أَضَاحِيِهِمْ، يَجْمِلُونَ مِنْهَا الْوَدَكَ، وَيَتَّخِذُونَ مِنْهَا الْأَسْقِيَةَ. قَالَ: "وَمَا ذَاكَ؟" قَالُوا: الَّذِي نَهَيْتَ عَنْهُ مِنْ إِمْسَاكِ لُحُومِ الْأَضَاحِي. قَالَ: "إِنَّمَا نَهَيْتُ عَنْهُ لِلدَّافَّةِ الَّتِي دَفَّتْ. فَكُلُوا، وَتَصَدَّقُوا، وَادَّخِرُوا."

---

270 *Müsned*, 40/256-258 (24211. Ayrıca 24634, 24667, 25365, 25591, 26028, 26296); Buhârî, *Tefsîr*, (Abese) 1 (4937~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 244 (1862~). **Krş:** 23. hadis. **Oku:** Fâtır, 35/29-35.

271 *Müsned*, 40/264-265 (24218. Ayrıca 24267, 26043); Müslim, *Libâs ve Zînet*, 88 (5521). **Krş:** 374 ve 447. hadisler.

272 *Müsned*, 40/287-288 (24241. Ayrıca 25165, 26286); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 97 (1689).

• ﴿273﴾ • Kurban bayramı sırasında, çölden göçebe bir grup geldi. Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Etlerinizi yiyin ve en fazla üç günlüğüne depolayın."* buyurdu. Bir sonraki yıl, "Ya Resûlallah; insanlar kurbanlarından yararlanıyorlardı. Yağlarını eritiyorlardı, diğer parçalarını işleyip kap yapıyorlardı." dediler. *"Ne oldu?"* buyurdu. "Siz kurban etlerini depolamayı yasakladınız ya!" dediler. Buyurdu ki: *"Ben onu göçebeler geldiği için yasaklamıştım. Artık şimdi yiyin, sadaka olarak verin, depolayın."*[273]

• ﴿274﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ هِشَامٍ. قَالَ أَبِي: وَوَكِيعٌ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ الْمَعْنَى، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ وَأُمَّ سَلَمَةَ ذَكَرَتَا كَنِيسَةً رَأَيْنَهَا بِالْحَبَشَةِ فِيهَا تَصَاوِيرُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ أُولَئِكَ إِذَا كَانَ فِيهِمِ الرَّجُلُ الصَّالِحُ فَمَاتَ، بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا، وَصَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّوَرَ. أُولَئِكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ."

• ﴿274﴾ • Ümmü Habîbe ve Ümmü Seleme, Habeşistan'da gördükleri ve içinde resimlerle heykeller olan bir kiliseden bahsettiler. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Onlar, içlerinden iyi bir adam çıktığında, ölünce onun kabrinin üzerine bir mescid yaparlardı. Ve o mescidin içine de işte bu resimlerle heykelleri yaparlardı. Onlar kıyamet günü Allah katında en kötü yaratıklar olacaklar!"*[274]

• ﴿275﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ حَاتِمٍ -يَعْنِي ابْنَ أَبِي صَغِيرَةَ- قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، أَنَّ الْقَاسِمَ بْنَ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَهُ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "إِنَّكُمْ تُحْشَرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلًا." قَالَتْ عَائِشَةُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ يَنْظُرُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ. قَالَ: "يَا عَائِشَةُ، إِنَّ الْأَمْرَ أَشَدُّ مِنْ أَنْ يُهِمَّهُمْ ذَلِكَ."

• ﴿275﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.); *"Allah'ın karşısına yalın ayak, çırılçıplak ve sünnetsiz olarak çıkacaksınız."* buyurdu. Hz. Âişe, "Ya Resûlallah, ama o zaman erkeklerle kadınlar birbirlerine bakarlar!" dedi. Bunun üzerine buyurdu ki: *"İş bununla ilgilenemeyecekleri kadar ciddi, Âişe!"*[275]

---

273 *Müsned*, 40/293-294 (24249); Müslim, *Edâhî*, 28 (5103~).

274 *Müsned*, 40/296-297 (24252); Buhârî, *Salât*, 48 (427); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 16 (1181). **Krş:** 50 ve 253. hadisler. **Oku:** Âl-i İmran, 3/79-80.

275 *Müsned*, 40/309-310 (24265. Ayrıca 24588); Buhârî, *Rikâk*, 45 (6527~); Müslim, *Cennet ve Sıfâtü Naîmihâ ve Ehlihâ*, 56 (7198~). **Krş:** 221 ve 497. hadisler. **Oku:** Hac, 22/1-2; Lokmân, 31/33; Abese, 80/33-37.

• ﴿276﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ، فَلْيَرْقُدْ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ. فَإِنَّهُ إِذَا صَلَّى وَهُوَ يَنْعَسُ لَعَلَّهُ يَذْهَبُ يَسْتَغْفِرُ، فَيَسُبُّ نَفْسَهُ."

• ﴿276﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Biriniz uykusu geldiğinde uykusuzluktan kurtulmak için biraz kestirsin. Çünkü uykulu uykulu namaz kılarsa istiğfar edeceğim diye tutup kendisine sövebilir."*[276]

. . . . . .

• ﴿277﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْرَابِيٌّ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَتُقَبِّلُ الصِّبْيَانَ؟ فَوَاللَّهِ مَا نُقَبِّلُهُمْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا أَمْلِكُ إِنِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ نَزَعَ مِنْ قَلْبِكَ الرَّحْمَةَ؟"

• ﴿277﴾ • Hz. Peygamber'e (s.a.s.) bir bedevi geldi. "Ya Resûlallah; sen çocukları öpüyor musun? Vallahi biz hiç öpmeyiz!" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Allah senin kalbinden rahmeti çekip almışsa ben ne yapayım?"*[277]

. . . . . .

• ﴿278﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ. وَأَبُو أُسَامَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا هِشَامٌ الْمَعْنَى، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَوْلَا حَدَاثَةُ عَهْدِ قَوْمِكِ بِالْكُفْرِ، لَنَقَضْتُ الْكَعْبَةَ، ثُمَّ جَعَلْتُهَا عَلَى أُسِّ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَام. فَإِنَّ قُرَيْشًا يَوْمَ بَنَتْهَا اسْتَقْصَرَتْ، وَلَجَعَلْتُ لَهَا خَلْفًا." قال أَبُو أُسَامَةَ: "خِلْفًا."

• ﴿278﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Toplumun inançsızlıktan yeni çıkmış olmasaydı Kâbe'yi bozar, İbrahim'in attığı temeller üzerinde yeniden yapardım. Çünkü Kureyş, Kâbe'nin binasını yaparken eksik bırakmıştı. Ben o binaya bir de arka kapı yapardım."*[278]

. . . . . .

• ﴿279﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: سَحَرَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

---

276 *Müsned*, 40/331 (24287. Ayrıca 25661, 25699, 26231); Buhârî, *Vudû*, 53 (212 ~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 222 (1835~). **Krş:** 651. hadis.

277 *Müsned*, 40/334-335 (24291. Ayrıca 24408); Buhârî, *Edeb*, 18 (5998~); Müslim, *Fedâil*, 64 (6027~). **Krş:** 802. hadis.

278 *Müsned*, 40/339-340 (24297. Ayrıca 24709, 25438, 25440, 25463, 26029); Buhârî, *Hac*, 42 (1585~); Müslim, *Hac*, 398 (3240~). **Oku:** Bakara, 2/127-129.

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَهُودِيٌّ مِنْ يَهُودِ بَنِي زُرَيْقٍ يُقَالُ لَهُ لَبِيدُ بْنُ الْأَعْصَمِ، حَتَّى كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنْ يَفْعَلَ الشَّيْءَ وَمَا يَفْعَلُهُ.

قَالَتْ: حَتَّى إِذَا كَانَ ذَاتَ يَوْمٍ -أَوْ ذَاتَ لَيْلَةٍ-، دَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ دَعَا، ثُمَّ قَالَ: "يَا عَائِشَةُ، شَعَرْتُ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ أَفْتَانِي فِيمَا اسْتَفْتَيْتُهُ فِيهِ. جَاءَنِي رَجُلَانِ، فَجَلَسَ أَحَدُهُمَا عِنْدَ رَأْسِي، وَالْآخَرُ عِنْدَ رِجْلَيَّ. فَقَالَ الَّذِي عِنْدَ رَأْسِي لِلَّذِي عِنْدَ رِجْلَيَّ -أَوِ الَّذِي عِنْدَ رِجْلَيَّ لِلَّذِي عِنْدَ رَأْسِي-: مَا وَجَعُ الرَّجُلِ؟ قَالَ: مَطْبُوبٌ. قَالَ: مَنْ طَبَّهُ؟ قَالَ: لَبِيدُ بْنُ الْأَعْصَمِ. قَالَ: فِي أَيِّ شَيْءٍ؟ قَالَ: فِي مِشْطٍ وَمُشَاطَةٍ وَجُفِّ طَلْعَةِ ذَكَرٍ. قَالَ: وَأَيْنَ هُوَ؟ قَالَ: فِي بِئْرِ أَرْوَانَ."

قَالَتْ: فَأَتَاهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي نَاسٍ مِنْ أَصْحَابِهِ، ثُمَّ جَاءَ، فَقَالَ: "يَا عَائِشَةُ، لَكَأَنَّ مَاءَهَا نُقَاعَةُ الْحِنَّاءِ، وَلَكَأَنَّ نَخْلَهَا رُءُوسُ الشَّيَاطِينِ." قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَهَلَّا أَحْرَقْتَهُ. قَالَ: "لَا، أَمَّا أَنَا فَقَدْ عَافَانِي اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ. وَكَرِهْتُ أَنْ أُثِيرَ عَلَى النَّاسِ مِنْهُ شَرًّا." قَالَتْ: فَأَمَرَ بِهَا، فَدُفِنَتْ.

• ﴿279﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Züraykoğulları adlı Yahudi kabilesinden Lebîd ibnü'l-A'sam diye bir Yahudi, Allah Resûlü'ne (s.a.s.) büyü yaptı. Öyle ki Allah Resûlü'ne (s.a.s.), yapmadığı bir şey sanki yapmış gibi gelebiliyordu.

Bir gece Allah Resûlü (s.a.s.) tekrar tekrar dua etti. Sonra şöyle buyurdu: *"Âişe; anladığım kadarıyla, Yüce Allah karar beklediğim konuda bana bir karar nasip etti. Yanıma iki adam geldi; birisi başucuma diğeri ayaklarımın ucuna oturdu. Başucumda oturan, ayaklarımın ucunda oturana 'Adamın sıkıntısı ne?' diye sordu. Diğeri, 'Kendisine büyü yapılmış.' dedi. 'Ona büyüyü kim yapmış?' diye sordu; diğeri 'Lebîd ibnü'l-A'sam' dedi. 'Neyin içine yapmış?' diye sordu. Diğeri 'Tarak, saç teli ve erkek hurmanın aşılamada kullanılan kısmı.' dedi. 'Peki, nerede?' diye sordu; 'Ervân kuyusunda.' dedi."*

Ardından Allah Resûlü (s.a.s.) ashabından bazı kişilerle birlikte o kuyuya gitti. Eve geldiğinde, *"Âişe; kuyunun suyu, içinde kına bekletilmiş gibiydi. Hurmaları da şeytan kafası gibiydi."* buyurdu. "Ya Resûlallah; keşke onu yaktırsaydın!" dedim. *"Hayır. Allah beni sağlığıma kavuşturdu. Ve ben oradan insanlara kötülük yayarım diye bunu istemiyorum."* buyurdu ve kuyunun toprakla kapatılması emrini verdi.[279]

---

279 *Müsned*, 40/343-345 (24300. Ayrıca 24347-24348, 24650); Buhârî, *Tıb*, 47 (5763~); Müslim, *Selâm*, 43 (5703). **Oku:** Felâk, 113/1-5.

• ﴿280﴾ • حَدَّثَنَا ابنُ نُمَيْرٍ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَدْعُو بِهَؤُلَاءِ الدَّعَوَاتِ: "اللَّهُمَّ، فَإِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ النَّارِ وَعَذَابِ النَّارِ، وَفِتْنَةِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ. وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْغِنَى، وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْفَقْرِ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ. اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِمَاءِ الثَّلْجِ وَالْبَرَدِ، وَنَقِّ قَلْبِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ. وَبَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ. اللَّهُمَّ، فَإِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ وَالْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ."

• ﴿280﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle dua ederdi: *"Allah'ım, ateşle sınanmaktan ve azap görmekten Sana sığınırım! Kabirde sınanmaktan ve azap görmekten Sana sığınırım! Zenginlikle sınanmaktan da, fakirlikle sınanmaktan da Sana sığınırım! Dolaşan Deccâl belasından da Sana sığınırım! Allah'ım! Benim günahlarımı kar suyuyla, doluyla yıka! Beyaz elbisenin kirini temizlediğin gibi benim kalbimi de günahlardan arındır! Doğuyla batının arasını açtığın gibi benimle yanlışlarımın arasını da aç! Allah'ım; tembellikten, yaşlılıktan, suça ve borca bulaşmaktan Sana sığınırım!"*[280]

. . . . . .

• ﴿281﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ، وَعُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، وَعَلْقَمَةُ بْنُ وَقَّاصٍ، وَعُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ حَدِيثِ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ قَالَ لَهَا أَهْلُ الْإِفْكِ مَا قَالُوا، فَبَرَّأَهَا اللَّهُ عزَّ وجلَّ. وَكُلُّهُمْ حَدَّثَنِي بِطَائِفَةٍ مِنْ حَدِيثِهَا، وَبَعْضُهُمْ كَانَ أَوْعَى لِحَدِيثِهَا مِنْ بَعْضٍ، وَأَثْبَتَ اقْتِصَاصًا. وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمُ الْحَدِيثَ الَّذِي حَدَّثَنِي، وَبَعْضُ حَدِيثِهِمْ يُصَدِّقُ بَعْضًا، ذَكَرُوا أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ سَفَرًا، أَقْرَعَ بَيْنَ نِسَائِهِ. فَأَيَّتُهُنَّ خَرَجَ سَهْمُهَا، خَرَجَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَهُ. قَالَتْ عَائِشَةُ: فَأَقْرَعَ بَيْنَنَا فِي غَزْوَةٍ غَزَاهَا، فَخَرَجَ فِيهَا سَهْمِي، فَخَرَجْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَذَلِكَ بَعْدَمَا أُنْزِلَ الْحِجَابُ، فَأَنَا أُحْمَلُ فِي هَوْدَجِي، وَأُنْزَلُ فِيهِ مَسِيرَنَا.

---

280 *Müsned*, 40/345-347 (24301. Ayrıca 25727); Buhârî, *De'avât*, 46 (6377~); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 49 (6871). **Krş:** 56, 319 ve 876. hadisler. **Oku:** Âl-i İmran, 3/189-195; Furkân, 25/61-66. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:

(اللَّهُمَّ، فَإِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ النَّارِ وَعَذَابِ النَّارِ، وَفِتْنَةِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ. وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْغِنَى، وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْفَقْرِ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ. اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِمَاءِ الثَّلْجِ وَالْبَرَدِ، وَنَقِّ قَلْبِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ. وَبَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ. اللَّهُمَّ، فَإِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ وَالْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ.)

حَتَّى إِذَا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ غَزْوِهِ وَقَفَلَ، وَدَنَوْنَا مِنَ الْمَدِينَةِ، آذَنَ لَيْلَةً بِالرَّحِيلِ. فَقُمْتُ حِينَ آذَنُوا بِالرَّحِيلِ، فَمَشَيْتُ حَتَّى جَاوَزْتُ الْجَيْشَ. فَلَمَّا قَضَيْتُ شَأْنِي، أَقْبَلْتُ إِلَى الرَّحْلِ. فَلَمَسْتُ صَدْرِي، فَإِذَا عِقْدٌ مِنْ جَزْعِ أَظْفَارٍ قَد انْقَطَعَ. فَرَجَعْتُ فَالْتَمَسْتُ عِقْدِي، فَاحْتَبَسَنِي ابْتِغَاؤُهُ.

وَأَقْبَلَ الرَّهْطُ الَّذِي كَانُوا يَرْحَلُونَ بِي، فَحَمَلُوا هَوْدَجِي، فَرَحَلُوهُ عَلَى بَعِيرِي الَّذِي كُنْتُ أَرْكَبُ، وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنِّي فِيهِ. قَالَتْ: وَكَانَت النِّسَاءُ إِذْ ذَاكَ خِفَافًا، لَمْ يُهَبِّلْهُنَّ وَلَمْ يَغْشَهُنَّ اللَّحْمُ، إِنَّمَا يَأْكُلْنَ الْعُلْقَةَ مِنَ الطَّعَامِ. فَلَمْ يَسْتَنْكِرِ الْقَوْمُ ثِقَلَ الْهَوْدَجِ حِينَ رَحَلُوهُ وَرَفَعُوهُ. وَكُنْتُ جَارِيَةً حَدِيثَةَ السِّنِّ، فَبَعَثُوا الْجَمَلَ وَسَارُوا.

فَوَجَدْتُ عِقْدِي بَعْدَمَا اسْتَمَرَّ الْجَيْشُ. فَجِئْتُ مَنَازِلَهُمْ وَلَيْسَ بِهَا دَاعٍ وَلَا مُجِيبٌ. فَيَمَّمْتُ مَنْزِلِي الَّذِي كُنْتُ فِيهِ، وَظَنَنْتُ أَنَّ الْقَوْمَ سَيَفْقِدُونِي فَيَرْجِعُوا إِلَيَّ. فَبَيْنَمَا أَنَا جَالِسَةٌ فِي مَنْزِلِي غَلَبَتْنِي عَيْنِي، فَنِمْتُ.

وَكَانَ صَفْوَانُ بْنُ الْمُعَطَّلِ السُّلَمِيُّ ثُمَّ الذَّكْوَانِيُّ قَدْ عَرَّسَ وَرَاءَ الْجَيْشِ. فَادَّلَجَ، فَأَصْبَحَ عِنْدَ مَنْزِلِي، فَرَأَى سَوَادَ إِنْسَانٍ نَائِمٍ، فَأَتَانِي. فَعَرَفَنِي حِينَ رَآنِي، وَقَدْ كَانَ يَرَانِي قَبْلَ أَنْ يُضْرَبَ عَلَيَّ الْحِجَابُ. فَاسْتَيْقَظْتُ بِاسْتِرْجَاعِهِ حِينَ عَرَفَنِي، فَخَمَّرْتُ وَجْهِي بِجِلْبَابِي. فَوَاللَّهِ مَا كَلَّمَنِي كَلِمَةً، وَلَا سَمِعْتُ مِنْهُ كَلِمَةً غَيْرَ اسْتِرْجَاعِهِ. حَتَّى أَنَاخَ رَاحِلَتَهُ، فَوَطِئَ عَلَى يَدِهَا، فَرَكِبْتُهَا. فَانْطَلَقَ يَقُودُ بِي الرَّاحِلَةَ، حَتَّى أَتَيْنَا الْجَيْشَ بَعْدَمَا نَزَلُوا مُوغِرِينَ فِي نَحْرِ الظَّهِيرَةِ.

فَهَلَكَ مَنْ هَلَكَ فِي شَأْنِي، وَكَانَ الَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أُبَيِّ ابْنِ سَلُولَ.

فَقَدِمْتُ الْمَدِينَةَ، فَاشْتَكَيْتُ حِينَ قَدِمْنَا شَهْرًا، وَالنَّاسُ يُفِيضُونَ فِي قَوْلِ أَهْلِ الْإِفْكِ، وَلَمْ أَشْعُرْ بِشَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ. وَهُوَ يَرِيبُنِي فِي وَجَعِي أَنِّي لَا أَعْرِفُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللُّطْفَ الَّذِي كُنْتُ أَرَى مِنْهُ حِينَ أَشْتَكِي. إِنَّمَا يَدْخُلُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيُسَلِّمُ، ثُمَّ يَقُولُ: "كَيْفَ تِيكُمْ؟" فَذَاكَ يَرِيبُنِي، وَلَا أَشْعُرُ بِالشَّرِّ.

حَتَّى خَرَجْتُ بَعْدَمَا نَقِهْتُ، وَخَرَجَتْ مَعِي أُمُّ مِسْطَحٍ قِبَلَ الْمَنَاصِعِ، وَهُوَ مُتَبَرَّزُنَا. وَلَا نَخْرُجُ إِلَّا لَيْلًا إِلَى لَيْلٍ، وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ تُتَّخَذَ الْكُنُفُ قَرِيبًا مِنْ بُيُوتِنَا. وَأَمْرُنَا أَمْرُ الْعَرَبِ الْأُوَلِ فِي التَّنَزُّهِ، وَكُنَّا نَتَأَذَّى بِالْكُنُفِ أَنْ نَتَّخِذَهَا عِنْدَ بُيُوتِنَا.

وَانْطَلَقْتُ أَنَا وَأُمُّ مِسْطَحٍ وَهِيَ بِنْتُ أَبِي رُهْمِ بْنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ مَنَافٍ، وَأُمُّهَا بِنْتُ صَخْرِ بْنِ عَامِرٍ، خَالَةُ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ. وَابْنُهَا مِسْطَحُ بْنُ أُثَاثَةَ بْنِ عَبَّادِ بْنِ الْمُطَّلِبِ.

وَأَقْبَلْتُ أَنَا وَبِنْتُ أَبِي رُهْمٍ قِبَلَ بَيْتِي حِينَ فَرَغْنَا مِنْ شَأْنِنَا، فَعَثَرَتْ أُمُّ مِسْطَحٍ فِي مِرْطِهَا، فَقَالَتْ: تَعِسَ مِسْطَحٌ! فَقُلْتُ لَهَا: بِئْسَ مَا قُلْتِ، تَسُبِّينَ رَجُلًا قَدْ شَهِدَ بَدْرًا! قَالَتْ: أَيْ هَنْتَاهُ، أَوَلَمْ تَسْمَعِي مَا قَالَ؟ قُلْتُ: وَمَاذَا قَالَ؟ فَأَخْبَرَتْنِي بِقَوْلِ أَهْلِ الْإِفْكِ، فَازْدَدْتُ مَرَضًا إِلَى مَرَضِي.

فَلَمَّا رَجَعْتُ إِلَى بَيْتِي، فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمَ، ثُمَّ قَالَ "كَيْفَ تِيكُمْ؟" قُلْتُ: أَتَأْذَنُ لِي أَنْ آتِيَ أَبَوَيَّ؟ قَالَتْ: وَأَنَا حِينَئِذٍ أُرِيدُ أَنْ أَتَيَقَّنَ الْخَبَرَ مِنْ قِبَلِهِمَا. فَأَذِنَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَجِئْتُ أَبَوَيَّ.

فَقُلْتُ لِأُمِّي: يَا أُمَّتَاهْ، مَا يَتَحَدَّثُ النَّاسُ؟ فَقَالَتْ: أَيْ بُنَيَّةُ، هَوِّنِي عَلَيْكِ، فَوَاللَّهِ لَقَلَّمَا كَانَتِ امْرَأَةٌ قَطُّ وَضِيئَةً عِنْدَ رَجُلٍ يُحِبُّهَا وَلَهَا ضَرَائِرُ إِلَّا كَثَّرْنَ عَلَيْهَا! قَالَتْ: قُلْتُ: سُبْحَانَ اللَّهِ! أَوَقَدْ تَحَدَّثَ النَّاسُ بِهَذَا؟ قَالَتْ: فَبَكَيْتُ تِلْكَ اللَّيْلَةَ حَتَّى أَصْبَحْتُ لَا يَرْقَأُ لِي دَمْعٌ، وَلَا أَكْتَحِلُ بِنَوْمٍ. ثُمَّ أَصْبَحْتُ أَبْكِي.

وَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، وَأُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ حِينَ اسْتَلْبَثَ الْوَحْيُ يَسْتَشِيرُهُمَا فِي فِرَاقِ أَهْلِهِ. قَالَتْ: فَأَمَّا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، فَأَشَارَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالَّذِي يَعْلَمُ مِنْ بَرَاءَةِ أَهْلِهِ، وَبِالَّذِي يَعْلَمُ فِي نَفْسِهِ لَهُمْ مِنَ الْوُدِّ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هُمْ أَهْلُكَ وَلَا نَعْلَمُ إِلَّا خَيْرًا. وَأَمَّا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، فَقَالَ: لَمْ يُضَيِّقِ اللَّهُ عَزَّ وجلَّ عَلَيْكَ، وَالنِّسَاءُ سِوَاهَا كَثِيرٌ، وَإِنْ تَسْأَلِ الْجَارِيَةَ تَصْدُقْكَ.

قَالَتْ: فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَرِيرَةَ، قَالَ: "أَيْ بَرِيرَةُ، هَلْ رَأَيْتِ مِنْ شَيْءٍ يَرِيبُكِ مِنْ عَائِشَةَ؟" قَالَتْ لَهُ بَرِيرَةُ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ، إِنْ رَأَيْتُ عَلَيْهَا أَمْرًا قَطُّ أَغْمِصُهُ عَلَيْهَا، أَكْثَرَ مِنْ أَنَّهَا جَارِيَةٌ حَدِيثَةُ السِّنِّ، تَنَامُ عَنْ عَجِينِ أَهْلِهَا، فَتَأْتِي الدَّاجِنُ فَتَأْكُلُهُ!

فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَاسْتَعْذَرَ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ ابْنِ سَلُولَ. فَقَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ: "يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ! مَنْ يَعْذِرُنِي مِنْ رَجُلٍ قَدْ بَلَغَنِي أَذَاهُ فِي أَهْلِ بَيْتِي؟ فَوَاللَّهِ مَا عَلِمْتُ عَلَى أَهْلِي إِلَّا خَيْرًا. وَلَقَدْ ذَكَرُوا رَجُلًا مَا عَلِمْتُ عَلَيْهِ إِلَّا خَيْرًا. وَمَا كَانَ يَدْخُلُ عَلَى أَهْلِي إِلَّا مَعِي."

فَقَامَ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ الْأَنْصَارِيُّ، فَقَالَ: أَعْذِرُكَ مِنْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنْ كَانَ مِنَ الْأَوْسِ ضَرَبْنَا عُنُقَهُ، وَإِنْ كَانَ مِنْ إِخْوَانِنَا مِنَ الْخَزْرَجِ، أَمَرْتَنَا، فَفَعَلْنَا أَمْرَكَ! قَالَتْ: فَقَامَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ وَهُوَ سَيِّدُ الْخَزْرَجِ، وَكَانَ رَجُلًا صَالِحًا، وَلَكِنِ اجْتَهَلَتْهُ الْحَمِيَّةُ، فَقَالَ لِسَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ: لَعَمْرُ اللَّهِ! لَا تَقْتُلُهُ، وَلَا تَقْدِرُ عَلَى قَتْلِهِ. فَقَامَ أُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ، وَهُوَ ابْنُ عَمِّ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ، فَقَالَ لِسَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ: كَذَبْتَ، لَعَمْرُ اللَّهِ لَنَقْتُلَنَّهُ! فَإِنَّكَ مُنَافِقٌ تُجَادِلُ عَنِ الْمُنَافِقِينَ. فَثَارَ الْحَيَّانِ: الْأَوْسُ وَالْخَزْرَجُ، حَتَّى هَمُّوا أَنْ يَقْتَتِلُوا، وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ عَلَى الْمِنْبَرِ. فَلَمْ يَزَلْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُخَفِّضُهُمْ حَتَّى سَكَتُوا، وَسَكَتَ.

قَالَتْ: وَبَكَيْتُ يَوْمِي ذَاكَ لَا يَرْقَأُ لِي دَمْعٌ، وَلَا أَكْتَحِلُ بِنَوْمٍ. ثُمَّ بَكَيْتُ لَيْلَتِي الْمُقْبِلَةَ لَا يَرْقَأُ لِي دَمْعٌ، وَلَا أَكْتَحِلُ بِنَوْمٍ. وَأَبَوَايَ يَظُنَّانِ أَنَّ الْبُكَاءَ فَالِقٌ كَبِدِي. قَالَتْ: فَبَيْنَمَا هُمَا جَالِسَانِ عِنْدِي وَأَنَا أَبْكِي، اسْتَأْذَنَتْ عَلَيَّ امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَأَذِنْتُ لَهَا، فَجَلَسَتْ تَبْكِي مَعِي. فَبَيْنَمَا نَحْنُ عَلَى ذَلِكَ، دَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمَ، ثُمَّ جَلَسَ. قَالَتْ: وَلَمْ يَجْلِسْ عِنْدِي مُنْذُ قِيلَ لِي مَا قِيلَ، وَقَدْ لَبِثَ شَهْرًا لَا يُوحَى إِلَيْهِ فِي شَأْنِي شَيْءٌ.

قَالَتْ: فَتَشَهَّدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ جَلَسَ، ثُمَّ قَالَ: "أَمَّا بَعْدُ؛ يَا عَائِشَةُ! فَإِنَّهُ بَلَغَنِي عَنْكِ كَذَا وَكَذَا. فَإِنْ كُنْتِ بَرِيئَةً: فَسَيُبَرِّئُكِ اللَّهُ عزَّ وجلَّ. وَإِنْ كُنْتِ أَلْمَمْتِ بِذَنْبٍ: فَاسْتَغْفِرِي اللَّهَ، ثُمَّ تُوبِي إِلَيْهِ. فَإِنَّ الْعَبْدَ إِذَا اعْتَرَفَ بِذَنْبٍ، ثُمَّ تَابَ: تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ."

قَالَتْ: فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَقَالَتَهُ، قَلَصَ دَمْعِي حَتَّى مَا أُحِسُّ مِنْهُ قَطْرَةً. فَقُلْتُ لِأَبِي: أَجِبْ عَنِّي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا قَالَ! فَقَالَ: مَا أَدْرِي وَاللَّهِ مَا أَقُولُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقُلْتُ لِأُمِّي: أَجِيبِي عَنِّي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! فَقَالَتْ: وَاللَّهِ مَا أَدْرِي مَا أَقُولُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقُلْتُ، وَأَنَا جَارِيَةٌ حَدِيثَةُ السِّنِّ لَا أَقْرَأُ كَثِيرًا مِنَ الْقُرْآنِ: إِنِّي وَاللَّهِ قَدْ عَرَفْتُ أَنَّكُمْ قَدْ سَمِعْتُمْ بِهَذَا حَتَّى اسْتَقَرَّ فِي أَنْفُسِكُمْ، وَصَدَّقْتُمْ بِهِ. وَلَئِنْ قُلْتُ لَكُمْ إِنِّي بَرِيئَةٌ، وَاللَّهُ عزَّ وجلَّ يَعْلَمُ أَنِّي بَرِيئَةٌ، لَا تُصَدِّقُونِي بِذَلِكَ. وَلَئِنْ اعْتَرَفْتُ لَكُمْ بِأَمْرٍ، وَاللَّهُ عزَّ وجلَّ يَعْلَمُ أَنِّي بَرِيئَةٌ، تُصَدِّقُونِي. وَإِنِّي وَاللَّهِ مَا أَجِدُ لِي وَلَكُمْ مَثَلًا، إِلَّا كَمَا قَالَ أَبُو يُوسُفَ: ﴿فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ﴾ (يوسف: ١٨)

قَالَتْ: ثُمَّ تَحَوَّلْتُ فَاضْطَجَعْتُ عَلَى فِرَاشِي. قَالَتْ: وَأَنَا وَاللَّهِ حِينَئِذٍ أَعْلَمُ أَنِّي بَرِيئَةٌ، وَأَنَّ اللَّهَ عزَّ وجلَّ مُبَرِّئِي بِبَرَاءَتِي. وَلَكِنْ وَاللَّهِ مَا كُنْتُ أَظُنُّ أَنْ يَنْزِلَ فِي شَأْنِي وَحْيٌ يُتْلَى، وَلَشَأْنِي كَانَ أَحْقَرَ فِي نَفْسِي مِنْ أَنْ يَتَكَلَّمَ اللَّهُ عزَّ وجلَّ فِيَّ بِأَمْرٍ يُتْلَى. وَلَكِنْ كُنْتُ أَرْجُو أَنْ يَرَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي النَّوْمِ رُؤْيَا يُبَرِّئُنِي اللَّهُ عزَّ وجلَّ بِهَا.

قَالَتْ: فَوَاللَّهِ مَا رَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ مَجْلِسِهِ وَلَا خَرَجَ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ أَحَدٌ، حَتَّى أَنْزَلَ اللَّهُ عزَّ وجلَّ عَلَى نَبِيِّهِ. فَأَخَذَهُ مَا كَانَ يَأْخُذُهُ مِنَ الْبُرَحَاءِ عِنْدَ الْوَحْيِ، حَتَّى إِنَّهُ لَيَتَحَدَّرُ مِنْهُ مِثْلُ الْجُمَانِ مِنَ الْعَرَقِ فِي الْيَوْمِ الشَّاتِي مِنْ ثِقَلِ الْقَوْلِ الَّذِي أُنْزِلَ عَلَيْهِ.

قَالَتْ: فَلَمَّا سُرِّيَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَضْحَكُ، فَكَانَ أَوَّلُ كَلِمَةٍ تَكَلَّمَ بِهَا أَنْ قَالَ: "أَبْشِرِي يَا عَائِشَةُ! أَمَّا اللَّهُ عزَّ وجلَّ فَقَدْ بَرَّأَكِ."

فَقَالَتْ لِي أُمِّي: قُومِي إِلَيْهِ. فَقُلْتُ: وَاللَّهِ لَا أَقُومُ إِلَيْهِ، وَلَا أَحْمَدُ إِلَّا اللَّهَ عزَّ وجلَّ، هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ بَرَاءَتِي!

فَأَنْزَلَ اللَّهُ عزَّ وجلَّ: ﴿إِنَّ الَّذِينَ جَاءُو بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ﴾ عَشْرَ آيَاتٍ (النور: ١١-٢٠). فَأَنْزَلَ اللَّهُ عزَّ وجلَّ هَذِهِ الْآيَاتِ بَرَاءَتِي. قَالَتْ: فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ، وَكَانَ يُنْفِقُ عَلَى مِسْطَحٍ لِقَرَابَتِهِ مِنْهُ وَفَقْرِهِ: وَاللَّهِ لَا أُنْفِقُ عَلَيْهِ شَيْئًا أَبَدًا بَعْدَ الَّذِي قَالَ لِعَائِشَةَ! فَأَنْزَلَ اللَّهُ عزَّ وجلَّ: ﴿وَلَا يَأْتَلِ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ﴾ إلى قوله: ﴿أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ﴾ (النور: ٢٢) فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأُحِبُّ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لِي! فَرَجَعَ إِلَى مِسْطَحٍ النَّفَقَةَ الَّتِي كَانَ يُنْفِقُ عَلَيْهِ، وَقَالَ: لَا أَنْزِعُهَا مِنْهُ أَبَدًا.

قَالَتْ عَائِشَةُ: وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلَ زَيْنَبَ بِنْتَ جَحْشٍ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَمْرِي: مَا عَلِمْتِ أَوْ مَا رَأَيْتِ أَوْ مَا بَلَغَكِ؟ قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَحْمِي سَمْعِي وَبَصَرِي، وَالله مَا عَلِمْتُ إِلَّا خَيْرًا.

قَالَتْ عَائِشَةُ: وَهِيَ الَّتِي كَانَتْ تُسَامِينِي مِنْ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَعَصَمَهَا اللَّهُ عزَّ وجلَّ بِالْوَرَعِ. وَطَفِقَتْ أُخْتُهَا حَمْنَةُ بِنْتُ جَحْشٍ تُحَارِبُ لَهَا، فَهَلَكَتْ فِيمَنْ هَلَكَ.

قال ابنُ شهاب: فهذا ما انتهى إلينا من أمرِ هؤلاءِ الرَّهْطِ.

• {281} • Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bir yolculuğa çıkacağında eşleri arasında kura çekerdi. Kurada kim çıkarsa Allah Resûlü (s.a.s.) sefere yanında onu götürürdü. Yine düzenleyeceği bir gazvede [Benî Mustalik Gazvesi] aramızda kura çekti. Kurada ben çıktım. Allah Resûlü (s.a.s.) ile de ben gittim. Örtünme ayetinin inişinden sonraydı. [Devenin üzerinde] hevdecimde taşınıyordum; yere de onun içinde indiriliyordum.

Allah Resûlü (s.a.s.) gazvesini bitirince dönüşe geçti ve Medine'ye yaklaştık. Bir gece vakti mola verdi. Ben de mola verdiklerinde kalktım; yürüye yürüye ordunun olduğu bölgenin dışına çıktım. İşimi bitirince yerime yöneldim. Bu arada bağrımı bir yokladım. O da ne! Ezfâr cinsi akik taşlarından yapılmış kolyem kopmuştu. Dönüp kolyemi aramaya başladım. Onu arayacağım diye epeyce geç kaldım.

Beni taşıyan grup gelmiş; hevdecimi kaldırmışlar, bindiğim deveye yüklemişler. Benim hevdecin içinde olduğumu sanıyorlarmış. O zamanlar kadınlar hafifti; kilo almamış ve şişmanlamamışlardı. Çok az yemek yerlerdi. Dolayısıyla adamlar taşırken ve kaldırırken hevdecin hafif oluşunu yadırgamadılar. Ben de zaten çok genç yaşta bir hanımdım. Onlar deveyi sürdüler, yola devam ettiler.

Ordu yola devam ettikten sonra ben kolyemi buldum. Konakladıkları yere geldim. Ne bir çağıran vardı, ne de çağrıya cevap veren! Molada indiğim yere döndüm. Eksikliğimi hissedip dönerler diye düşündüm. Yerimde otururken uyku bastırdı, uyudum.

Safvân ibnü'l-Mu'attal es-Sülemî ez-Zekvânî ordunun artçısıydı. Sabahleyin benim bulunduğum bölgeye geldi. Uyuyan bir insan karaltısı gördü ve yanıma geldi. Görünce beni tanıdı. Beni örtünme emrinden önce de görmüştü. Onun beni tanıyınca "İnnâ lillâh!" demesiyle uyandım. Hemen örtümle yüzümü kapattım. Allah şahit, benimle bir kelime bile konuşmadı. "İnnâ lillâh!" deyişi hariç, ağzından tek kelime duymadım. İndi, deveyi çöktürdü. Ön ayaklarını sıkıca tuttu. Ben de deveye bindim. Hayvanın ipini eline aldı, yola koyuldu. Gündüzün ortasında, sıcağın altında orduya yetiştik. Konaklamışlardı.

Derken, benim hakkımda helak olanlar helak oldu. İftiranın asıl sorumluluğunu üstlenen ise Abdullah b. Übey b. Selûl'dü.

Neyse, Medine'ye geldim. Geldikten sonra ben bir ay kadar hasta yattım. Millet iftiracıların söylentileriyle meşguldü; benim ise bundan hiç haberim yoktu. Yalnız, rahatsızlığım sırasında beni kuşkulandıran bir şey vardı: Allah Resûlü'nden (s.a.s.) her zaman hastalandığımda bana gösterdiği o şefkati göremiyordum. Allah Resûlü (s.a.s.) sadece yanıma girip selam veriyor, sonra da *"Bu nasıl?"* buyuruyordu. İşte bu beni kuşkulandırıyordu; ama kötü olayların farkında değildim.

Sonunda iyileşince dışarı çıktım. Ümmü Mistah ile birlikte yerleşim yeri dışındaki tuvaletlere gitmek için çıktık. Lavabomuz orasıydı. Zaten ancak geceden geceye giderdik. Evlerimizin yakınına tuvaletler yapılmadan önce durum böyleydi. Tuvalet işinde eski Araplar gibi açık alanı tercih ederdik. Evlerimize yakın tuvalet bize sıkıntı verirdi.

Ümmü Mistah'la birlikte gittik. Ümmü Mistah, Ebû Ruhm ibnü'l-Muttalib b. Abdülmenâf'ın kızıdır. Annesi Sahr b. Âmir'in kızı ve Ebû Bekr es-Sıddîk'ın teyzesidir. Ümmü Mistah'ın oğlu ise Mistah b. Üsâse b. Abbâd ibnü'l-Muttalib'dir.

İşimizi bitirdikten sonra ben ve Ümmü Mistah eve doğru yola koyulduk. Ümmü Mistah elbisesini şöyle bir silkeledi. "Pis Mistah!" dedi. "Ne biçim konuşuyorsun! Bedir'e katılmış adama laf mı söylüyorsun?" dedim. "Kız akılsız; ne dediğini duymadın mı?" dedi. "Ne dedi ki?" dedim. Bana iftiracıların sözlerini anlattı. Hastalığım bir kat daha arttı.

Evime döndüğümde Allah'ın Resûlü (s.a.s.) yanıma gelip selam verdi; sonra da *"Bu nasıl?"* buyurdu. "Anne ve babamın yanına gitmeme izin verir misin?" dedim. Ben o anda olayı onların ağzından duyup iyice emin olmak istiyordum. Allah Resûlü (s.a.s.) bana izin verdi ve annemle babamın yanına gittim.

Anneme, "Anne ya! İnsanlar neyden bahsediyor?" dedim. "Kızım, gönlünü hoş tut." dedi; "Vallahi, güzel bir kadın kendisini seven bir erkekle evliyse ve kumaları da varsa kesin dedikodusunu yaparlar!" Dedim ki: "Allah Allah! Nasıl oluyor da insanlar bunları konuşabiliyor?"

O gece sabaha kadar ağladım. Gözümün yaşı kurumuyordu; uykunun tadını unutmuştum. Sabah olmuştu ve ben hâlâ ağlıyordum.

Vahyin gelmesi gecikince Allah Resûlü (s.a.s.), Ali b. Ebî Tâlib ve Üsâme b. Zeyd'i çağırdı. Eşinden ayrılma konusunda onlara danışmak istiyordu. Üsâme b. Zeyd, Allah Resûlü'ne (s.a.s.) ailesinin suçsuz olduğu bilgisini iletti ve onları ne kadar sevdiğini bildiğini söyledi. Üsâme, "Ya Resûlallah; onlar sizin aileniz ve biz onlardan sadece iyilik gördük." dedi. Ali b. Ebî Tâlib ise şöyle konuştu: "Ya Resûlallah; Yüce Allah seni sıkıntıya sokacak değil. Ondan başka dolu kadın var. İstersen câriyeye sor; sana doğruyu söyler."

Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) Berîre'yi çağırdı. *"Berîre; Âişe'de seni şüphelendiren bir şeyle karşılaştın mı?"* buyurdu. Berîre O'na şöyle karşılık verdi: "Seni gerçekle gönderene and olsun! Âişe'nin eleştirebileceğim hiçbir yönünü görmedim. Ama tabii genç bir kız; evde un yapılırken uyuyor, sonra da evcil hayvanlar gelip ekmeği yiyor!"

Ardından Allah Resûlü (s.a.s.) minbere çıktı ve Abdullah b. Übey hakkındaki tavrını ortaya koydu. *"Müslümanlar!"* buyurdu; *"Ehl-i Beytimi inciten adam*

hakkında bana kim destek çıkacak? Allah şahit, ben eşimden iyilikten başka bir şey görmedim. Bir adamın ismini veriyorlar; ondan da sadece iyilik gördüm. Ayrıca, ben yanında olmadan eşimin yanına girdiği de vâki değil."

Ensardan Sa'd b. Muâz ayağa kalktı. "Ben yardımcı olabilirim ya Resûlallah!" dedi; "Evs'ten ise boynunu vururuz. Yok, eğer Hazrecli kardeşlerimizden biriyse sen emredersin, biz de gereğini yaparız." Bunun üzerine Hazrec'in reisi Sa'd b. Ubâde ayağa kalktı. Aslında iyi bir adamdı; ama işte kabilecilik damarı tuttu. Sa'd b. Muâz'a dedi ki: "Allah şahidim olsun! Onu ne öldürürsün ne de öldürebilirsin!" Derken Sa'd b. Muâz'ın amcasının oğlu Üseyd b. Hudayr kalktı, Sa'd b. Ubâde'ye "Yalan söylüyorsun! Allah şahidim olsun! Onu öyle bir öldürürüz ki! Sen münafıkları savunan bir münafıksın!" dedi. Böylece iki kabile, Evs ve Hazrec ayaklandı. Neredeyse birbirlerine giriyorlardı. Allah Resûlü ise (s.a.s.) minberin üzerinde ayakta kalmıştı. Nihayet Allah Resûlü (s.a.s.) onları yatıştıra yatıştıra sustular. O da konuşmasını sonlandırdı.

O günümü bütünüyle ağlayarak geçirdim. Gözümün yaşı kurumuyordu, uykunun tadını unutmuştum. Sonraki gece de hep ağladım. Gözümün yaşı kurumuyordu, uykunun tadını unutmuştum. Annem ve babam ağlamaktan ciğerim sökülecek sanıyorlardı. İkisi yanımda otururlarken ve ben ağlarken, Ensar'dan bir kadın içeri girmek için izin istedi. İzin verdim, girip oturdu. O da benimle birlikte ağlamaya başladı. Biz bu durumdayken Allah Resûlü (s.a.s.) içeri girdi, selam verip oturdu. Dedikodunun çıkmasından bu yana benimle birlikte hiç oturmamıştı. Bir aydır benim durumum hakkında kendisine vahiy gelmemişti; bekliyordu.

Allah Resûlü (s.a.s.) oturunca önce kelime-i şehâdet getirdi. Sonra şunları söyledi: *"Şimdi, bak Âişe. Senin hakkında bana şu şu ifadeler ulaştı. Eğer sen suçsuzsan Allah seni temize çıkaracaktır. Eğer bir günaha bulaştıysan Yüce Allah'tan af dile ve tevbe et. Çünkü kul günahını itiraf edip tevbe ederse Allah onun tevbesini kabul eder."*

Allah Resûlü (s.a.s.) sözlerini bitirince, gözyaşlarım dindi. O kadar ki neredeyse tek damla bile hissetmez oldum. Babama "Allah Resûlü'nün (s.a.s.) söylediklerine benim yerime cevap ver." dedim. Babam, "Vallahi, Allah Resûlü'ne (s.a.s.) ne diyeceğimi bilemiyorum." dedi. Bunun üzerine anneme "Allah Resûlü'nün (s.a.s.) söylediklerine benim yerime cevap ver." dedim. Annem de "Vallahi, Allah Resûlü'ne (s.a.s.) ne diyeceğimi bilemiyorum." dedi.

Ben de genç bir kızdım, Kur'ân'ı çok fazla okumazdım; dedim ki: "İnanın, Allah şahidim olsun; ben gayet iyi biliyorum ki siz bu söylentiyi duydunuz, içinizde iyice yer etti ve ona inandınız. Ben şimdi size suçsuzum desem -ki Yüce Allah benim suçsuz olduğumu biliyor- bana inanmazsınız. Size bir suçu itiraf

edecek olsam -ki Yüce Allah benim suçsuz olduğumu biliyor- bana mutlaka inanırsınız. Allah şahit, benim ve sizin durumunuza Yusuf'un babasının şu sözünden başka örnek bulamıyorum: *'O zaman güzelce sabretmeli. Anlattığınız şeyler için Allah yardımcım olsun!'* {Yûsuf, 12/15}"

Sonra arkamı döndüm ve yatağıma uzandım. Ve vallahi o anda ben suçsuz olduğumu biliyordum. Yüce Allah'ın beraatimi verip beni temize çıkaracağını da biliyordum. Ama Allah şahit, benim durumumla ilgili olarak okunan bir vahiy indireceğini hiç tahmin etmiyordum. Benim gözümde yaşadığım durum, Yüce Allah'ın benim hakkımda tilavet edilecek bir emirle konuşması düşünülemeyecek kadar değersizdi. Ben olsa olsa, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) uykuda göreceği bir rüya ile Allah'ın beni temize çıkaracağını umuyordum.

Allah şahit; Allah Resûlü (s.a.s.) oturduğu yerden kalkmadan ve evdekilerden hiçbirisi dışarıya çıkmadan Yüce Allah, elçisine vahiy indirdi. Her vahiyde tutan aşırı sıkıntı yine bastırdı. Kendisine indirilen ifadelerin ağırlığından, kış gününde olmasına rağmen üzerinden inci taneleri gibi ter boşanıyordu. Nihayet Allah Resûlü (s.a.s.) açıldı. Gülümsüyordu. Ağzından çıkan ilk söz şu oldu: *"Müjdeler olsun Âişe! Yüce Allah seni temize çıkardı!"*

Annem hemen bana "Kızım; hadi kalk da yanına git." dedi. "Hayır; vallahi O'nun yanına gitmem!" dedim; "Ben sadece Yüce Allah'a teşekkür edeceğim! Benim beraatimi Allah indirdi."

Böylece Yüce Allah, *"O ağır iftirayı atanlar içinizden bir güruhtur..."* diye başlayan on ayeti {Nûr, 24/11-20} indirdi. Yüce Allah bu ayetleri benim suçsuz olduğumu bildirmek için indirdi.

Ayetler inince, akrabalığından ve garibanlığından ötürü Mistah'a maddi yardımda bulunan Hz. Ebû Bekir şöyle dedi: "Allah şahit! Âişe hakkında söylediklerinden sonra ben Mistah'a bir daha asla infakta bulunmam!" Bunun üzerine Yüce Allah, *"İçinizden değerli ve varlıklı kişiler..."* diye başlayan ayeti de {Nûr, 24/22} indirdi ve o ayette *"...Allah'ın sizi bağışlamasını arzu etmez misiniz?..."* buyurdu. Ebû Bekir de "Vallahi; Allah'ın beni bağışlamasını arzu ederim!" dedi ve Mistah'a yapmakta olduğu maddi yardımı kesme kararından vazgeçti. Ayrıca, "O yardımı ondan asla kesmeyeceğim." açıklamasında da bulundu.

Hz. Âişe diyor ki: Allah Resûlü (s.a.s.), "Ne biliyorsun? Ne düşünüyorsun? Sana ulaşan bir bilgi var mı?" diye benim meselemi bir de eşi Zeyneb bint Cahş'a sormuştu. "Ya Resûlallah!" demiş; "Kulağımı ve gözümü korumak istiyorum. Allah şahit; sadece iyi şeyler biliyor ve düşünüyorum."

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) eşleri arasında benimle hep boy ölçüşen oydu; ama işte helâle harama dikkat etmesi sayesinde Yüce Allah onu korudu. Kız kardeşi

Hamne bint Cahş ise Zeyneb'in adına savaş vereceğim diye ortaya çıktı; kendini bitirenlerle birlikte kendini bitirdi![281]

.....

• ﴿282﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنِّي لَأَعْلَمُ إِذَا كُنْتِ عَنِّي رَاضِيَةً، وَإِذَا كُنْتِ عَلَيَّ غَضْبَى." قَالَتْ: فَقُلْتُ: مِنْ أَيْنَ تَعْلَمُ ذَاكَ؟ قَالَ: "إِذَا كُنْتِ عَنِّي رَاضِيَةً، فَإِنَّكِ تَقُولِينَ: لَا وَرَبِّ مُحَمَّدٍ! وَإِذَا كُنْتِ عَلَيَّ غَضْبَى، تَقُولِينَ: لَا وَرَبِّ إِبْرَاهِيمَ!" قُلْتُ: أَجَلْ، وَاللَّهِ مَا أَهْجُرُ إِلَّا اسْمَكَ!

• ﴿282﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bana *"Ben senin benden memnun mu yoksa bana kızgın mı olduğunu gayet iyi bilebiliyorum!"* dedi. "Bunu nereden biliyorsun?" dedim. Dedi ki: *"Benden memnun olduğunda 'Muhammed'in Rabbine yemin olsun!' diyorsun; bana kızdığında ise 'İbrahim'in Rabbine yemin olsun!' diyorsun!"* Dedim ki: "Doğru. Ama Allah şahit, benim uzak durabileceğim tek şey sadece ismin!"[282]

.....

• ﴿283﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ: سَمِعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يَقْرَأُ آيَةً، فَقَالَ: "رَحِمَهُ اللَّهُ، لَقَدْ أَذْكَرَنِي آيَةً كُنْتُ نَسِيتُهَا."

• ﴿283﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) bir adamın bir ayeti okuduğunu duydu. Buyurdu ki: *"Allah iyiliğini versin, bana unuttuğum bir ayeti hatırlattı!"*[283]

.....

• ﴿284﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ أَبِي مُزَرِّدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ رُومَانَ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الرَّحِمُ: مَنْ وَصَلَهَا وَصَلَهُ اللَّهُ، وَمَنْ قَطَعَهَا قَطَعَهُ اللَّهُ."

• ﴿284﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Akrabalık ilişkisi; kim onu sürdürürse Allah da onunla ilişkisini sürdürür. Kim akrabalık ilişkisini keserse Allah da onunla ilişkisini keser!"*[284]

---

281 *Müsned*, 42/404-416 (25623. Ayrıca 24317); Buhârî, *Tefsîr*, (Nûr) 11 (4757); Müslim, *Tevbe*, 56 (7020~). **Oku:** Nûr, 24/11-26.

282 *Müsned*, 40/374-376 (24318. Ayrıca 25779); Buhârî, *Nikâh*, 109 (5228~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 80 (6285~).

283 *Müsned*, 40/391-392 (24335. Ayrıca 25069); Buhârî, *Fedâilü'l-Kur'ân*, 26 (5038~). Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 225 (1838~). **Oku:** A'lâ, 87/6-7

284 *Müsned*, 40/392-393 (24336); Buhârî, *Edeb*, 13 (5989~). Müslim, *Birr ve Sıla*, 17 (6519~). **Krş:** 665. Hadis. **Oku:** Nisâ, 4/1.

• ﴿285﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، قال: حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَن ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ أَبْغَضَ الرِّجَالِ إِلَى اللَّهِ: الْأَلَدُّ الْخَصِمُ."

• ﴿285﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah'ın en fazla kızdığı adam, kaypak dövüşen [tartışırken olayları çarpıtan] kişidir."*[285]

. . . . . .

• ﴿286﴾ • حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ وَمُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَمْرٌو، أَنَّ أَبَا النَّضْرِ حَدَّثَهُ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهَا قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَطُّ مُسْتَجْمِعًا ضَاحِكًا -قَالَ مُعَاوِيَةُ: ضَحِكًا- حَتَّى أَرَى مِنْهُ لَهَوَاتِهِ، إِنَّمَا كَانَ يَتَبَسَّمُ. وَقَالَتْ: كَانَ إِذَا رَأَى غَيْمًا أَوْ رِيحًا عُرِفَ ذَلِكَ فِي وَجْهِهِ. قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، النَّاسُ إِذَا رَأَوا الْغَيْمَ فَرِحُوا رَجَاءَ أَنْ يَكُونَ فِيهِ الْمَطَرُ، وَأَرَاكَ إِذَا رَأَيْتَهُ عَرَفْتُ فِي وَجْهِكَ الْكَرَاهِيَةَ. قَالَتْ: فَقَالَ: "يَا عَائِشَةُ، مَا يُؤْمِنِّي أَنْ يَكُونَ فِيهِ عَذَابٌ؟ قَدْ عُذِّبَ قَوْمٌ بِالرِّيحِ، وَقَدْ رَأَى قَوْمٌ الْعَذَابَ فَقَالُوا: ﴿هَذَا عَارِضٌ مُمْطِرُنَا﴾" (الأحقاف: ٢٤)

• ﴿286﴾ • Hz. Peygamber'in (s.a.s.) eşi Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) küçük dili görünecek şekilde kahkahayla güldüğünü hiç görmedim. Sadece gülümserdi. Bir bulut veya rüzgâr gördüğünde de yüzünün ifadesi değişirdi. "Ya Resûlallah" dedim; "İnsanlar bulut görünce yağış geliyor diye seviniyorlar; ama ben, bulut gördüğünde senin yüzünde açık bir memnuniyetsizlik ifadesi görüyorum!"

Buyurdu ki: *"Âişe! O bulutun içinde azap olmadığını bana garanti edebilecek var mı? Bir toplumun azabı rüzgâr olmuştu. Bir toplum da azabı görmüş ve şöyle demişti: 'İşte bize yağmur yağdıracak bir bulut!' {Ahkâf, 46/24}"*[286]

. . . . . .

• ﴿287﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْمُنْذِرِ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنِ الْفُضَيْلِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نِيَارٍ الْأَسْلَمِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَجُلًا اتَّبَعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: أَتَّبِعُكَ لِأُصِيبَ مَعَكَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ؟" قَالَ: لَا. قَالَ:

285 *Müsned*, 40/401-402 (24343. Ayrıca 24277, 25704); Buhârî, *Mezâlim*, 15 (2457); Müslim, *İlim*, 5 (6780). **Oku:** Bakara, 2/204-206.

286 *Müsned*, 40/432-434 (24369. Ayrıca 25342, 26037); Buhârî, *Tefsîr*, (Ahkâf) 2 (4828-4829) (~); Müslim, *Salâtül-İstiskâ*, 16 (2086). **Oku:** Ahkâf, 46/21-25; Zâriyât, 51/41-42; Kamer, 54/18-21.

"فَإِنَّا لاَ نَسْتَعِينُ بِمُشْرِكٍ."

قَالَ: فَقَالَ لَهُ فِي الْمَرَّةِ الثَّانِيَةِ: "تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ؟" قَالَ: نَعَمْ. فَانْطَلَقَ، فَتَبِعَهُ.

• ﴿287﴾ • Bir adam, Allah Resûlü'ne (s.a.s.) tâbi olmak istedi ve "Elime nimet geçmesi için sana tâbi olacağım." dedi. Allah Resûlü (s.a.s.); *"Sen Allah'a ve Resûlü'ne inanıyor musun?"* diye sordu. Adam "Hayır." dedi. Buyurdu ki: *"Biz, bir müşrikten yardım almayız!"*

İkinci gelişinde o adama tekrar *"Sen Allah'a ve Resûlü'ne inanıyor musun?"* diye sordu. Adam "Evet." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) hareket etti; adam da peşinden gitti.[287]

. . . . . .

• ﴿288﴾ • حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو حَزْرَةَ الْقَاصُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي عَتِيقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لاَ يُصَلِّيَنَّ أَحَدُكُمْ بِحَضْرَةِ الطَّعَامِ، وَلاَ وَهُوَ يُدَافِعُهُ الأَخْبَثَانِ."

• ﴿288﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz yemek hazırken de, tuvalet ihtiyacı içindeyken de asla namaz kılmasın."*[288]

. . . . . .

• ﴿289﴾ • حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي عُرْوَةُ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ أَدْرَكَ سَجْدَةً مِنَ الْعَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ، وَمِنَ الْفَجْرِ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ، فَقَدْ أَدْرَكَهَا."

• ﴿289﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Güneş batmadan ikindi namazının bir secdesini, güneş doğmadan da sabah namazının bir secdesini yetiştirip kılan, o namazı yetişip kılmış demektir."*[289]

. . . . . .

• ﴿290﴾ • حَدَّثَنَا هَارُونُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، قَالَ: وَقَالَ حَيْوَةُ: أَخْبَرَنِي أَبُو صَخْرٍ، عَنِ ابْنِ قُسَيْطٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِكَبْشٍ أَقْرَنَ، يَطَأُ فِي سَوَادٍ، وَيَنْظُرُ فِي سَوَادٍ، وَيَبْرُكُ فِي سَوَادٍ.

287 *Müsned*, 40/450-451 (24386. Ayrıca 25158); Müslim, *Cihâd ve Siyer*, 150 (4700~).

288 *Müsned*, 40/506-507 (24449. Ayrıca 24166, 24270); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 67 (1246~). **Krş:** 651. hadis.

289 *Müsned*, 41/37-38 (24489); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 164 (1375~). **Krş:** 796. hadis.

فَأُتِيَ بِهِ لِيُضَحِّيَ بِهِ، ثُمَّ قَالَ: "يَا عَائِشَةُ، هَلُمِّي الْمُدْيَةَ." ثُمَّ قَالَ: "إِشْحَذِيهَا بِحَجَرٍ."، فَفَعَلَتْ. ثُمَّ أَخَذَهَا، وَأَخَذَ الْكَبْشَ، فَأَضْجَعَهُ، ثُمَّ ذَبَحَهُ، وَقَالَ: "بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنْ مُحَمَّدٍ، وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَمِنْ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ." ثُمَّ ضَحَّى بِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

• ﴿290﴾ • Hz. Peygamber'in (s.a.s.) eşi Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.), siyahın üstüne oturan, siyahın içinden bakan ve siyahın üzerine çömelen boynuzlu bir koç getirmelerini söylemişti. Kurban etmesi için getirdiler. *"Âişe, bıçağı ver!"* buyurdu. Sonra *"Taşa sürterek, bile!"* buyurdu. Onu da yaptım. Koçu aldı, yere yatırdı, kesti. Onu şöyle diyerek kurban etti: *"Bismillah! Allah'ım, Muhammed'in kurbanı olarak kabul et! Ve Muhammed ailesinin kurbanı olarak! Ve Muhammed ümmetinin kurbanı olarak!"*[290]

. . . . . .

• ﴿291﴾ • حَدَّثَنَا يُونُسُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي عَمْرَةَ، قَالَ: حَدَّثَتْنَا عَائِشَةُ بِنْتُ طَلْحَةَ، أَنَّ عَائِشَةَ أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ: قُلْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَلَا نُجَاهِدُ مَعَكُمْ؟ فَقَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَكِ أَحْسَنُ الْجِهَادِ وَأَجْمَلُهُ: الْحَجُّ، حَجٌّ مَبْرُورٌ." فَقَالَتْ عَائِشَةُ: فَلَا أَدَعُ الْحَجَّ أَبَدًا بَعْدَ إِذْ سَمِعْتُ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

• ﴿291﴾ • Müminlerin annesi Hz. Âişe anlatıyor: Hz. Peygamber'e (s.a.s.) "Ya Resûlallah; biz de sizinle birlikte cihada gitsek olmaz mı?" dedim. Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Sen cihadın en güzelini, en şirinini yap: Hac; geçerli bir hac!"*

Hz. Âişe diyor ki: Bunu Allah Resûlü'nden (s.a.s.) duyduktan sonra haccı asla bırakmam![291]

. . . . . .

• ﴿292﴾ • حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى، قَالَ: حَدَّثَنِي لَيْثٌ، قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ بَرِيرَةَ جَاءَتْ عَائِشَةَ تَسْتَعِينُهَا فِي كِتَابَتِهَا، وَلَمْ تَكُنْ قَضَتْ مِنْ كِتَابَتِهَا شَيْئًا. فَقَالَتْ لَهَا عَائِشَةُ: ارْجِعِي إِلَى أَهْلِكِ، فَإِنْ أَحَبُّوا أَنْ أَقْضِيَ عَنْكِ كِتَابَتَكِ وَيَكُونَ وَلَاؤُكِ لِي، فَعَلْتُ. فَذَكَرَتْ ذَلِكَ بَرِيرَةُ لِأَهْلِهَا، فَأَبَوْا، وَقَالُوا: إِنْ شَاءَتْ أَنْ تَحْتَسِبَ عَلَيْكِ، فَلْتَفْعَلْ، وَلْيَكُنْ لَنَا وَلَاؤُكِ. فَذَكَرَتْ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

---

290 *Müsned*, 41/39-40 (24491); Müslim, *Edâhî*, 19 (5091). **Krş:** 338. hadis. **Oku:** İbrahim, 14/41.

291 *Müsned*, 41/45-46 (24497); Buhârî, *Cezâü's-Sayd*, 26 (1861~). **Krş:** 207 ve 230. hadisler.

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "ابْتَاعِي، فَأَعْتِقِي. فَإِنَّمَا الْوَلَاءُ لِمَنْ أَعْتَقَ." قَالَتْ: ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "مَا بَالُ أُنَاسٍ يَشْتَرِطُونَ شُرُوطًا لَيْسَتْ فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ؟ مَنِ اشْتَرَطَ شَرْطًا لَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَلَيْسَ لَهُ، وَإِنْ شَرَطَ مِئَةَ مَرَّةٍ. شَرْطُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَحَقُّ وَأَوْثَقُ."

• ﴿292﴾ • [Hz. Âişe'nin azatlı cariyesi] Berîre, sahibiyle belirli bir miktar ödemesi karşılığında kölelikten kurtulmak üzere anlaşmış ama hiç ödeme yapamamıştı. Yardım istemek için Hz. Âişe'ye geldi. Hz. Âişe ona dedi ki: "Eğer anlaşmadaki borcunu ödememe ve velâ hakkının da bende olmasına razılarsa bunu yapabilirim; git onlara söyle." Berîre durumu muhataplarına iletti. Kabul etmediler. "Allah rızası için sana yardım edecekse etsin; velâ hakkın bizde kalır." dediler.

Hz. Âişe diyor ki: Konuyu Allah Resûlü'ne (s.a.s.) açtım. Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Satın al ve azat et. Velâ hakkı azat edenindir."* Ardından Allah Resûlü (s.a.s.) bir konuşma yaptı ve şöyle buyurdu: *"Bazı insanlara ne oluyor da Allah'ın kitabında olmayan şartları öne sürüyorlar? Kim Allah'ın kitabında olmayan bir şartı öne sürerse isterse yüz defa şart koşsun, yine de kabul edilmez. Allah'ın şartı daha öncelikli ve daha bağlayıcıdır!"*[292]

. . . . . .

• ﴿293﴾ • حَدَّثَنَا هَاشِمٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا لَيْثٌ، قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا قَالَتْ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَيَّ مَسْرُورًا تَبْرُقُ أَسَارِيرُ وَجْهِهِ. قَالَ: "أَلَمْ تَرَيْ أَنَّ مُجَزِّزًا نَظَرَ آنِفًا إِلَى زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ وَأُسَامَةَ، فَقَالَ: إِنَّ بَعْضَ الْأَقْدَامِ لَمِنْ بَعْضٍ!"

• ﴿293﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.s.) mutlu bir şekilde, yüzü gülücükler saçarak yanıma geldi ve şöyle buyurdu: *"Gördün mü, biraz önce Mücezziz, Zeyd b. Hârise ve Üsâme'ye bakıp şöyle dedi: Bu ayaklar kesinlikle ama kesinlikle birbirinden!"*[293]

---

292 *Müsned*, 41/68-70 (24522. Ayrıca 25504, 25717, 25786, 26335); Buhârî, *Mükâteb*, 2 (2561); Müslim, *Itk*, 6 (3777). **Krş:** 315. hadis. **Oku:** Nûr, 24/32-33. Velâ hakkı, özgürlüğünü kazanan azatlı kölenin ölmesi durumunda eski sahibinin ona mirasçı olmasıdır.

293 *Müsned*, 41/73 (24526. Ayrıca 25895); Buhârî, *Ferâiz*, 31 (6770~); Müslim, *Radâ'*, 38 (3617~). Araplarda kişinin tipine bakıp karakterini ve soy bağlantılarını çözümleyebilme tekniğine dayanan ve "kıyâfet ilmi" diye adlandırılan bir uzmanlık alanı vardı. Mücezziz isimli şahıs bu işin ustasıydı ve yüzleri kapalı ayakları dışarıda yanyana yatmakta olan Zeyd b. Hârise ve oğlu Üsâme'yi görünce ikisini de hiç tanımadığı ve ten renkleri farklı olduğu hâlde "Bunlar kesin baba oğul!" diyebilmişti. Yaratılışın mucizevî boyutuna da göndermede bulunan bu durum, Peygamberimizin (s.a.s.) çok hoşuna gitmişti ve Hz. Âişe'nin bir diğer rivayetteki ifadesiyle "Yanıma geldiğinde yüzü gülücükler saçıyordu." (*Müsned*, 43/73: 25896)

• ﴿294﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَتْنِي عَمْرَةُ بِنْتُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ أَنْ يَعْتَكِفَ الْعَشْرَ الْأَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ. فَاسْتَأْذَنَتْهُ عَائِشَةُ، فَأَذِنَ لَهَا، فَأَمَرَتْ بِبِنَائِهَا، فَضُرِبَ. وَسَأَلَتْ حَفْصَةُ عَائِشَةَ أَنْ تَسْتَأْذِنَ لَهَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَفَعَلَتْ. فَأَمَرَتْ بِبِنَائِهَا، فَضُرِبَ. فَلَمَّا رَأَتْ ذَلِكَ زَيْنَبُ، أَمَرَتْ بِبِنَائِهَا، فَضُرِبَ.

قَالَتْ: وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى، انْصَرَفَ. فَبَصُرَ بِالْأَبْنِيَةِ، فَقَالَ: "مَا هَذِهِ؟" قَالُوا: بِنَاءُ عَائِشَةَ وَحَفْصَةَ وَزَيْنَبَ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْبِرَّ أَرَدْنَ بِهذَا؟ ما أَنا بِمُعْتَكِفٍ." فَرَجَعَ، فَلَمَّا أَفْطَرَ، اعْتَكَفَ عَشْرَ شَوَّالٍ.

• ﴿294﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) Ramazan'ın son on gününde itikâfa gireceğini söyledi. Hz. Âişe O'ndan izin istedi. İzin verince de kendisi için mescidde bir çadır yapılmasını talep etti ve çadırı hazırlandı. Ardından Hz. Hafsa, Allah Resûlü'nden (s.a.s.) kendisi için de izin istemesini Hz. Âişe'den rica etti; o da bunu yaptı. Hz. Hafsa da kendisi için mescidde bir çadır yapılmasını talep etti ve çadırı hazırlandı. Bu arada Hz. Zeyneb de olanları gördü; kendisi için mescidde bir çadır yapılmasını talep etti ve çadırı hazırlandı.

Allah Resûlü (s.a.s.) namazını kıldıktan sonra kalkarken çadırları gördü ve *"Bunlar ne?"* buyurdu. "Âişe, Hafsa ve Zeyneb'in çadırları." dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.), *"İyi mi yaptınız şimdi? Ben itikâfa girmiyorum!"* buyurdu ve itikâfa girmekten vazgeçti. Ramazan bittikten sonra ise Şevval ayında on gün itikâfa girdi.[294]

.....

• ﴿295﴾ • حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ شُعَيْبٍ، قَالَ: فَحَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: قَالَ مُحَمَّدٌ، وَأَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ عُرْوَةَ، أَنَّهُ سَمِعَ عُرْوَةَ يَقُولُ: قَالَتْ عَائِشَةُ زَوْجُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سَأَلَ أُنَاسٌ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْكُهَّانِ. فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَيْسُوا بِشَيْءٍ." فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهُمْ يُحَدِّثُونَ أَحْيَانًا بِالشَّيْءِ يَكُونُ حَقًّا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "تِلْكَ الْكَلِمَةُ مِنَ الْحَقِّ يَخْطَفُهَا الْجِنِّيُّ، فَيَقُرُّهَا فِي أُذُنِ وَلِيِّهِ قَرَّ الدَّجَاجَةِ، فَيَخْلِطُونَ فِيهَا أَكْثَرَ مِنْ مِئَةِ كَذْبَةٍ."

• ﴿295﴾ • Bazı insanlar Allah Resûlü'ne (s.a.s.) kâhinleri sordular. Allah Resûlü (s.a.s.)

---

294 *Müsned*, 41/92-95 (24544. Ayrıca 25897); Buhârî, *İtikâf*, 18 (2045~).

onlara *"Hiçbir değerleri yok."* buyurdu. "Ama ya Resûlallah; bazen dedikleri doğru çıkıyor." dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"O gerçek sözü cin kapar getirir, dostunun kulağına tavuğun gagaladığı gibi yerleştirir. Sonra da onlar o gerçek söze yüzden fazla yalan karıştırırlar."*[295]

. . . . . .

• ﴿296﴾ • حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ شُعَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَزْمٍ، أَنَّ عُرْوَةَ بْنَ الزُّبَيْرِ أَخْبَرَهُ، أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: جَاءَتِ امْرَأَةٌ وَمَعَهَا ابْنَتَانِ لَهَا تَسْأَلُنِي، فَلَمْ تَجِدْ عِنْدِي شَيْئًا غَيْرَ تَمْرَةٍ وَاحِدَةٍ، فَأَعْطَيْتُهَا إِيَّاهَا. فَأَخَذَتْهَا، فَشَقَّتْهَا بِاثْنَيْنِ بَيْنَ ابْنَتَيْهَا، وَلَمْ تَأْكُلْ مِنْهَا شَيْئًا. ثُمَّ قَامَتْ، فَخَرَجَتْ هِيَ وَابْنَتَاهَا. فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَحَدَّثْتُهُ حَدِيثَهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنِ ابْتُلِيَ مِنَ الْبَنَاتِ بِشَيْءٍ فَأَحْسَنَ إِلَيْهِنَّ، كُنَّ لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ."

• ﴿296﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Bir kadıncağız yanında iki kızıyla kapıma dilenmeye geldi. Benim elimde ise tek bir hurmadan başka hiçbir şey yoktu; onu verdim. Kadın hurmayı aldı, ortadan ikiye böldü, birini bir kızına ötekini öbür kızına verdi; kendisi ise yemedi. Sonra kalktı, kızlarını da alıp gitti. Arkasından Allah Resûlü (s.a.s.) yanıma geldi. Kadının hikâyesini anlattım. Buyurdu ki: *"Kime kız çocuklar ihsan edilir de onlara iyi davranırsa o kızlar o kişiyi ateşten koruyan bir perde olur."*[296]

. . . . . .

• ﴿297﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يا عائِشُ، هذا جبريلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقْرَأُ عليكِ السَّلامَ."، فَقَالَتْ: وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ. قَالَتْ: وَهُوَ يَرَى مَا لَا نَرَى.

• ﴿297﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.), *"Bak Cebrail aleyhisselâm sana selam söylüyor Âişecik!"* buyurdu. Hz. Âişe "Ve aleyhi's-selâm ve rahmetullâh!" diye mukabelede bulundu. Olayı anlatırken de şöyle derdi: "O, bizim görmediğimizi görüyordu!"[297]

---

295 *Müsned*, 41/117-118 (24570); Buhârî, *Tevhîd*, 57 (7561~); Müslim, *Selâm*, 123 (5817). **Krş:** 896. hadis. **Oku:** Cin, 72/6.

296 *Müsned*, 41/120-121 (24572. Ayrıca 24055, 25332, 26060); Buhârî, *Edeb*, 18 (5995~); Müslim, *Birr ve Sıla*, 147 (6693).

297 *Müsned*, 41/122-123 (24574. Ayrıca 24281, 24815, 24857, 25173, 25746, 25880); Buhârî, *Edeb*, 111 (6201);

• ﴿298﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ، أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: أَرْسَلَ أَزْوَاجُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاطِمَةَ بِنْتَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَاسْتَأْذَنَتْ، وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ عَائِشَةَ فِي مِرْطِهَا. فَأَذِنَ لَهَا، فَدَخَلَتْ عَلَيْهِ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أَزْوَاجَكَ أَرْسَلْنَنِي إِلَيْكَ يَسْأَلْنَكَ الْعَدْلَ فِي ابْنَةِ أَبِي قُحَافَةَ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَيْ بُنَيَّةُ، أَلَسْتِ تُحِبِّينَ مَا أُحِبُّ؟" فَقَالَتْ: بَلَى. فَقَالَ: "فَأَحِبِّي هَذِهِ." لِعَائِشَةَ.

قَالَتْ: فَقَامَتْ فَاطِمَةُ، فَخَرَجَتْ. فَجَاءَتْ أَزْوَاجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَحَدَّثَتْهُنَّ بِمَا قَالَتْ وَبِمَا قَالَ لَهَا. فَقُلْنَ لَهَا: مَا أَغْنَيْتِ عَنَّا مِنْ شَيْءٍ، فَارْجِعِي إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَتْ فَاطِمَةُ عَلَيْهَا السَّلَام: وَاللَّهِ لَا أُكَلِّمُهُ فِيهَا أَبَدًا.

فَأَرْسَلَ أَزْوَاجُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَيْنَبَ بِنْتَ جَحْشٍ، فَاسْتَأْذَنَتْ، فَأَذِنَ لَهَا، فَدَخَلَتْ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرْسَلَنِي إِلَيْكَ أَزْوَاجُكَ يَسْأَلْنَكَ الْعَدْلَ فِي ابْنَةِ أَبِي قُحَافَةَ.

قَالَتْ عَائِشَةُ: ثُمَّ وَقَعَتْ بِي زَيْنَبُ. قَالَتْ عَائِشَةُ: فَطَفِقْتُ أَنْظُرُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَتَى يَأْذَنُ لِي فِيهَا. فَلَمْ أَزَلْ حَتَّى عَرَفْتُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَكْرَهُ أَنْ أَنْتَصِرَ. قَالَتْ: فَوَقَعْتُ بِزَيْنَبَ، فَلَمْ أَنْشِبْهَا أَنْ أَفْحَمْتُهَا. فَتَبَسَّمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ قَالَ: "إِنَّهَا ابْنَةُ أَبِي بَكْرٍ!"

• ﴿298﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Hz. Peygamber'in (s.a.s.) eşleri, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kızı Fâtıma'yı elçi olarak gönderdiler. Gelip görüşmek istedi. Hz. Peygamber (s.a.s.) de bu sırada Hz. Âişe'nin yanında ve sırtına onun şalını almış oturuyordu. İzin verdi; Fâtıma içeri girdi ve dedi ki: "Ya Resûlallah; eşlerin beni sana gönderdiler. Senden Ebû Kuhâfe'nin kızı [Âişe] konusunda adaletli davranmanı istiyorlar." Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Kızım; sen benim sevdiğimi sevmez misin?"* diye sordu. Fâtıma "Tabii ki." dedi. Buyurdu ki: *"O zaman bunu sev."*

Fâtıma kalktı ve çıktı. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) eşlerinin yanına gitti. Kendisinin neler söylediğini ve [babasının] kendisine neler söylediğini onlara anlattı. Ona, "Bu girişimin hiç işimize yaramadı; Hz. Peygamber'e (s.a.s.) tekrar git." dediler. Fâtıma, selam üzerine olsun, dedi ki: "Vallahi, Âişe konusunda ben kendisiyle bir daha görüşmem!"

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) eşleri bu sefer Zeyneb bint Cahş'ı gönderdiler. Gelip

Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 91 (6304).

görüşmek istedi; izin verdi. İçeri girdi ve dedi ki: "Ya Resûlallah; eşlerin beni sana gönderdiler. Senden Ebû Kuhâfe'nin kızı konusunda adaletli davranmanı istiyorlar."

Hz. Âişe diyor ki: Sonra Zeyneb beni bir eleştirdi, bir eleştirdi! Ben de ona karşı bana ne zaman söz hakkı verecek diye Hz. Peygamber'e (s.a.s.) bakmaya başladım. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kendimi savunmamdan rahatsız olmayacağını anlayana kadar bakıp durdum. Sonra ben de Zeyneb'i bir eleştirdim, bir eleştirdim! Hiç konuşmasına fırsat vermeden yüklenip onu susturdum. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) gülümsedi ve şöyle buyurdu: *"Eee, ne de olsa Ebû Bekir'in kızı!"*[298]

.....

• ﴿299﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرَتْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَدْعُو فِي الصَّلَاةِ: "اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ."

قَالَتْ: فَقَالَ لَهُ قَائِلٌ: مَا أَكْثَرَ مَا تَسْتَعِيذُ مِنَ الْمَغْرَمِ يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَقَالَ: "إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا غَرِمَ: حَدَّثَ فَكَذَبَ، وَوَعَدَ فَأَخْلَفَ."

• ﴿299﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) namazda şöyle dua ederdi: *"Allah'ım! Kabir azabından Sana sığınırım. Dolaşan Deccâl belasından Sana sığınırım. Hayatın zorluklarından da ölümün zorluklarından da Sana sığınırım. Allah'ım! Günaha girmekten de borçlanmaktan da Sana sığınırım."*

Birisi, "Borçlanmamak için ne kadar çok dua ediyorsunuz ya Resûlallah!" dedi. Bunun üzerine buyurdu ki: *"Kişi borçlandığında, konuşunca yalan söylemeye, söz verip sözünde durmamaya başlar."*[299]

.....

• ﴿300﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: قَالَ عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ: إِنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ صَحِيحٌ يَقُولُ: "إِنَّهُ لَمْ يُقْبَضْ نَبِيٌّ قَطُّ حَتَّى يَرَى مَقْعَدَهُ مِنَ الْجَنَّةِ ثُمَّ يُخَيَّرَ." فَلَمَّا اشْتَكَى وَحَضَرَهُ الْقَبْضُ، وَرَأْسُهُ عَلَى فَخِذِ عَائِشَةَ، غُشِيَ

---

298 *Müsned*, 41/123-124 (24575); Buhârî, *Hibe*, 8 (2581~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 83 (6290). **Krş:** 855. hadis.

299 *Müsned*, 41/126-127 (24578. Ayrıca 26075); Buhârî, *Ezân*, 149 (832); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 129 (1325). **Oku:** Bakara 2/282.

عَلَيْهِ. فَلَمَّا أَفَاقَ، شَخَصَ بَصَرُهُ نَحْوَ سَقْفِ الْبَيْتِ، ثُمَّ قَالَ: "اللَّهُمَّ، الرَّفِيقَ الْأَعْلَى!"

قَالَتْ عَائِشَةُ: فَقُلْتُ: إِنَّهُ حَدِيثُهُ الَّذِي كَانَ يُحَدِّثُنَا وَهُوَ صَحِيحٌ.

• ﴿300﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.s.) sağlıklıyken *"Bir peygambere cennetteki yeri gösterilmeden ve tercih yapması istenmeden canı alınmaz."* buyururdu. Rahatsızlandı; son anlarında başı dizimdeyken baygınlık geçirdi. Kendine gelince gözünü evin tavanına dikti. Sonra da *"Allah'ım! En yüce dostu isterim!"* buyurdu.

Dedim ki: Sağlıklıyken bize söylediği durum işte bu idi.[300]

. . . . . .

• ﴿301﴾ • حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ رَبِّهِ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ فِي الْمَرِيضِ: "بِسْمِ اللَّهِ، بِتُرْبَةِ أَرْضِنَا، بِرِيقَةِ بَعْضِنَا، لِيُشْفَى سَقِيمُنَا، بِإِذْنِ رَبِّنَا."

• ﴿301﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.), bir hastanın iyileşmesi için dua edeceğinde şu sözleri söylerdi: *"Bismillah; yurdumuzun toprağıyla, birimizin tükürüğüyle; hastamız şifa bulsun diye, Rabbimizin izniyle!"*[301]

• ﴿302﴾ • حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شِمَاسَةَ، قَالَ: أَتَيْتُ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْأَلُهَا عَنْ شَيْءٍ، فَقَالَتْ: أُخْبِرُكَ بِمَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي بَيْتِي هَذَا: "اللَّهُمَّ، مَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئًا، فَشَقَّ عَلَيْهِمْ: فَاشْقُقْ عَلَيْهِ. وَمَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئًا، فَرَفَقَ بِهِمْ: فَارْفُقْ بِهِ."

• ﴿302﴾ • Abdurrahman b. Şimâse diyor ki: Hz. Peygamber'in (s.a.s.) eşi Hz. Âişe'ye bir şey sormaya gitmiştim. "Sana Allah Resûlü'nden (s.a.s.) şu evimde duyduğum bir sözü öğreteyim." dedi. Şöyle buyurmuştu: *"Allah'ım! Benim ümmetimin bir işini üstlenip de onlara zorluk çıkartana Sen de zorluk çıkart! Benim ümmetimin bir işini üstlenip de onlara kolaylık sağlayana Sen de kolaylık sağla!"*[302]

300 *Müsned*, 41/130-131 (24583. Ayrıca 26346, 26347); Buhârî, *Rikâk*, 41 (6509); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 87 (6297). **Krş:** 582. hadis. **Oku:** Enbiyâ, 21/34-35.

301 *Müsned*, 41/164-165 (24617); Buhârî, *Tıb*, 38 (5746~); Müslim, *Selâm*, 54 (5719~). **Krş:** 375. hadis. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (بِسْمِ اللَّهِ، بِتُرْبَةِ أَرْضِنَا، بِرِيقَةِ بَعْضِنَا، لِيُشْفَى سَقِيمُنَا، بِإِذْنِ رَبِّنَا.)

302 *Müsned*, 41/170-171 (24622. Ayrıca 26199, 26212); Müslim, *İmâre*, 19 (4722).

• ﴿303﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ، عَنْ فَرْوَةَ بْنِ نَوْفَلٍ، قَالَ: قُلْتُ لِعَائِشَةَ: أَخْبِرِينِي بِدُعَاءٍ كَانَ يَدْعُو بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَتْ: كَانَ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ:: "اللَّهُمَّ، إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ، وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ."

• ﴿303﴾ • Ferve b. Nevfel diyor ki: Hz. Âişe'ye "Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yaptığı bir duayı bana öğret." dedim. "Şu duayı çok yapardı." dedi: *"Allah'ım! Yaptığım şeylerin kötülüğünden Sana sığınırım! Henüz yapmadığım şeylerin kötülüğünden de Sana sığınırım!"*[303]

. . . . . .

• ﴿304﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَشْعَثُ بْنُ أَبِي الشَّعْثَاءِ الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الِالْتِفَاتِ فِي الصَّلَاةِ، فَقَالَ: "اخْتِلَاسٌ يَخْتَلِسُهُ الشَّيْطَانُ مِنْ صَلَاةِ الْعَبْدِ."

• ﴿304﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Namazda sağa sola bakma meselesini Hz. Peygamber'e (s.a.s.) sordum. *"Kulun namazından şeytanın aşırdığı bir parça!"* buyurdu.[304]

. . . . . .

• ﴿305﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مِقْدَامِ بْنِ شُرَيْحِ بْنِ هَانِئٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا، أَنَّهُ سَمِعَهَا تَقُولُ: كُنْتُ عَلَى بَعِيرٍ صَعْبٍ، فَجَعَلْتُ أَضْرِبُهُ. فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "عَلَيْكِ بِالرِّفْقِ! فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ. وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ."

• ﴿305﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Yerinde duramayan bir devenin üzerindeydim. Hayvana vurmaya başladım. Bunu gören Allah Resûlü (s.a.s.) bana şöyle buyurdu: *"Aman kibar ol! Kibarlık, olduğu yeri mutlaka güzelleştirir. Çekildiği yerde ise mutlaka bir eksiklik oluşturur."*[305]

---

303 *Müsned*, 41/217-218 (24684. Ayrıca 25784, 26205, 26368, 26371); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 65 (6895). **Krş:** 319. hadis. **Oku:** Âl-i İmran, 3/147. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(اللَّهُمَّ، إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ، وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ.)

304 *Müsned*, 41/266-268 (24746. Ayrıca 24412); Buhârî, *Ezân*, 93 (751). **Krş:** 899. hadis. **Oku:** Mâ'ûn, 107/1-7.

305 *Müsned*, 41/415 (24938. Ayrıca 24307, 25386, 25709, 25863); Müslim, *Birr ve Sıla*, 78-79 (6602-6603). **Krş:** 802 ve 1003. hadisler. **Oku:** Nahl, 16/125; Tâhâ, 20/41-46; Fussilet, 41/34-35. **Kibarlık Konu Merkezi; Dalları:** 258, 805 ve 915. hadisler.

• ﴿306﴾ • حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَجَّاجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا رَأَى الْمَطَرَ، قَالَ: "اللَّهُمَّ، صَيِّبًا هَنِيئًا!"

• ﴿306﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) yağmurun yağdığını görünce, *"Allah'ım! Tatlı bir yağış olsun!"* derdi.[306]

.....

• ﴿307﴾ • حَدَّثَنَا رَوْحٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا قَالَتْ: اخْتَصَمَ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ وَعَبْدُ بْنُ زَمْعَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ سَعْدٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ابْنُ أَخِي عُتْبَةَ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَهِدَ إِلَيَّ أَنَّهُ ابْنُهُ، انْظُرْ إِلَى شَبَهِهِ! وَقَالَ عَبْدُ بْنُ زَمْعَةَ: هَذَا أَخِي يَا رَسُولَ اللَّهِ، وُلِدَ عَلَى فِرَاشِ أَبِي. فَنَظَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى شَبَهِهِ، فَرَأَى شَبَهًا بَيِّنًا بِعُتْبَةَ، فَقَالَ: "هُوَ لَكَ يَا عَبْدُ بْنَ زَمْعَةَ. الْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ، وَلِلْعَاهِرِ الْحَجَرُ. وَاحْتَجِبِي مِنْهُ يَا سَوْدَةُ ابْنَةَ زَمْعَةَ."

قَالَتْ: فَلَمْ يَرَ سَوْدَةَ قَطُّ.

• ﴿307﴾ • Sa'd b. Ebî Vakkâs ve Abd b. Zem'a, aralarındaki anlaşmazlığın giderilmesi için Allah Resûlü'ne (s.a.s.) geldiler. Sa'd dedi ki: Ya Resûlallah; bu çocuk, kardeşim Utbe b. Ebî Vakkâs'ın oğlu; kardeşim bana kendi oğlu olduğunu kesin olarak söyledi; ona ne kadar benzediğine bakın!

Abd b. Zem'a ise dedi ki: Bu benim kardeşim ya Resûlallah! Babamın yatağında doğdu.

Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) çocuğun kime benzediğine baktı ve Utbe'ye gayet açık bir şekilde benzediğini gördü. Ama yine de buyurdu ki: *"Sen haklısın Abd b. Zem'a! Çocuk, yatağındır. Zina yapan mahrum kalır. Sen de bu çocuğa karşı örtünmene dikkat et Sevde bint Zem'a!"*

Hz. Âişe diyor ki: O çocuk Sevde'yi hiç görmedi.[307]

---

306 *Müsned*, 41/441 (24973. Ayrıca 24877, 25336, 25864); Buhârî, *İstiskâ*, 23 (1032~). **Krş:** 346 ve 364. hadisler. **Oku:** Şûrâ, 42/28. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (اللَّهُمَّ، صَيِّبًا هَنِيئًا!)

307 *Müsned*, 41/442-443 (24975. Ayrıca 24086, 25644, 25894, 26093); Buhârî, *Büyû'*, 100 (2218); Müslim, *Radâ'*, 36 (3613). **Oku:** İsrâ, 17/32. Olay, Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın kardeşi Utbe'nin cahiliye döneminde Mekke'de Zem'a ibnü'l-Esved'e ait bir cariyeyle zina etmesi neticesinde doğan çocukla ilgilidir. Utbe, kardeşi Sa'd'a durumu söylemiş ve çocuğu kendi soyuna kaydettirmesini istemişti. Yıllar sonra Mekke'nin fethinin ardından ilgili şahısla ilk defa görüşen Sa'd b. Ebî Vakkâs konuyu hadiste görüldüğü şekilde Peygamber Efendimize (s.a.s.) taşımıştı. Davanın diğer tarafı olan Abd b. Zem'a ise cariyenin efendisi konumundaki

• ﴿308﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيْنَا أَبُو بَكْرٍ فِي يَوْمِ عِيدٍ وَعِنْدَنَا جَارِيَتَانِ تَذْكُرَانِ يَوْمَ بُعَاثَ، يَوْمٌ قُتِلَ فِيهِ صَنَادِيدُ الْأَوْسِ وَالْخَزْرَجِ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: عِبَادَ اللَّهِ، أَمَزْمُورُ الشَّيْطَانِ! عِبَادَ اللَّهِ، أَمَزْمُورُ الشَّيْطَانِ! عِبَادَ اللَّهِ، أَمَزْمُورُ الشَّيْطَانِ! قَالَهَا ثَلَاثًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا أَبَا بَكْرٍ، إِنَّ لِكُلِّ قَوْمٍ عِيدًا. وَإِنَّ الْيَوْمَ عِيدُنَا."

• ﴿308﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Bir bayram günü Hz. Ebû Bekir evimize gelmişti. Yanımızda da iki tane cariye oturmuş, Evs ve Hazrec kabilelerinin ağır kayıplar verdiği Bu'âs günlerini anlatan şarkılar söylüyorlardı. Hz. Ebû Bekir üç defa, "Allah'ın kulları! Şeytan çalgıları mı yani! Allah'ın kulları! Şeytan çalgıları mı yani! Allah'ın kulları! Şeytan çalgıları mı yani!" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Ebû Bekir! Her toplumun bir bayramı var. Bugün de bizim bayramımız."*[308]

• ﴿309﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: لَمَّا نَزَلَتْ ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ (الشعراء: ٢١٤)، قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "يَا فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ! يَا صَفِيَّةَ بِنْتَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ! يَا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ! لَا أَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا. سَلُونِي مِنْ مَالِي مَا شِئْتُمْ."

• ﴿309﴾ • *"Yakın akrabanı uyar!"* {Şu'arâ, 26/214} ayeti gelince, Allah Resûlü (s.a.s.) ayağa kalktı ve şunları söyledi: *"Muhammed'in kızı Fâtıma! Abdülmuttalib'in kızı Safiye! Abdülmuttalib'in oğulları! Allah'a karşı sizin için benim elimden hiçbir şey gelmez! Ama malımdan dilediğinizi isteyin!"*[309]

. . . . . .

• ﴿310﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "خُلِقَتِ الْمَلَائِكَةُ مِنْ نُورٍ. وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ.

Zem'a'nın oğlu olduğu için aile adına hak talebinde bulunmuştu. Neticede şahıs, evlilik dışı ilişkide babası olarak algılanabilecek Utbe'ye açıkça benzediği hâlde Peygamberimiz (s.a.s.) soy bağının Zem'a üzerinden kurulmasına hükmetmiş; ancak bu noktada eşi Sevde bint Zem'a'dan da -hukuken kardeşi hükmünde olsa bile- bu şahısla görüşmemesini istemiştir. Hüküm hakkındaki detaylar için bk. Nevevî, *Şerhu Sahîhi Müslim*, 10/32-35.

308 *Müsned*, 41/480-481 (25028. Ayrıca 24049, 24682, 24952); Buhârî, *İdeyn*, 3 (952~); Müslim, *Salâtül-İdeyn*, 16 (2061~). **Krş:** 342. hadis.

309 *Müsned*, 41/494-495 (25044. Ayrıca 25535); Müslim, *İmân*, 350 (503). **Krş:** 213. hadis. **Oku:** Feth, 48/11.

وَخُلِقَ آدَمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ مِمَّا وُصِفَ لَكُمْ."

• ﴿310﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Melekler nurdan yaratıldı. Cinler yalın bir ateşten yaratıldı. Âdem ise size anlatılan şeyden yaratıldı."*[310]

. . . . . .

• ﴿311﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ؟ قَالَ: "أَحْيَانًا يَأْتِينِي فِي مِثْلِ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ، وَهُوَ أَشَدُّهُ عَلَيَّ. ثُمَّ يَفْصِمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ. وَأَحْيَانًا يَأْتِينِي مَلَكٌ فِي مِثْلِ صُورَةِ الرَّجُلِ، فَأَعِي مَا يَقُولُ."

• ﴿311﴾ • Hâris b. Hişâm, Allah Resûlü'ne (s.a.s.) "Sana vahiy nasıl geliyor?" diye sordu. Buyurdu ki: *"Bazen bana çan sesine benzer bir ses eşliğinde geliyor ve bana en ağır geleni de bu. Sonra benden ayrılıyor ve ben ezberlemiş oluyorum. Bazen de melek bana bir adam kılığında geliyor. Ben de onun dediklerini ezberliyorum."*[311]

. . . . . .

• ﴿312﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَتِ امْرَأَةٌ مَخْزُومِيَّةٌ تَسْتَعِيرُ الْمَتَاعَ، وَتَجْحَدُهُ. فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَطْعِ يَدِهَا. فَأَتَى أَهْلُهَا أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ، فَكَلَّمُوهُ. فَكَلَّمَ أُسَامَةُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا أُسَامَةُ، لَا أَرَاكَ تُكَلِّمُنِي فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ!"

ثُمَّ قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطِيبًا، فَقَالَ: "إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ: تَرَكُوهُ. وَإِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ: قَطَعُوهُ. وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَوْ كَانَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ، لَقَطَعْتُ يَدَهَا." فَقَطَعَ يَدَ الْمَخْزُومِيَّةِ.

• ﴿312﴾ • Mahzûm kabilesine mensup bir kadın, eşyaları ödünç alıp sonra da aldığını inkâr ediyordu. Hz. Peygamber (s.a.s.) kadının elinin kesilmesi emrini verdi. Kadının ailesi Üsâme b. Zeyd'e geldi ve onunla konuştular. Üsâme de Hz. Peygamber (s.a.s.) ile görüştü. Hz. Peygamber (s.a.s.) ona, *"Bak Üsâme; Yüce Allah'ın koyduğu bir kanun konusunda benimle görüştüğünü bir daha görmeyeyim!"* buyurdu.

Sonra Hz. Peygamber (s.a.s.) kalkıp bir konuşma yaptı. Şöyle buyurdu:

310 *Müsned*, 42/109 (25194. Ayrıca 25354); Müslim, *Zühd ve Rekâik*, 60 (7495). **Oku:** A'râf, 7/11-25; Hicr, 15/26-42; İsrâ, 17/61-65; Mü'minûn, 23/12-17; Secde, 32/7-11; Sâd, 38/71-85; Rahmân, 55/14-16.

311 *Müsned*, 42/146-147 (25252. Ayrıca 25303, 26198); Buhârî, *Bed'ü'l-Halk*, 6 (3215~); Müslim, *Fedâil*, 87 (6059 ~). **Krş:** 326. hadis. **Oku:** Kıyâme, 75/16-19.

"Sizden öncekiler şundan helak oldu: İçlerinden soylu birisi hırsızlık yapınca dokunmazlardı. İçlerinden bir gariban hırsızlık yapınca elini keserlerdi. Canımı elinde tutana yemin ederim! Muhammed'in kızı Fâtıma olsa yine elini keserim!"

Ardından Mahzum kabilesi mensubu kadının eli kesildi.[312]

• ﴿313﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ وَابْنُ بَكْرٍ، قَالَا: أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ شِهَابٍ، قَالَ: قَالَ عُرْوَةُ: قَالَتْ عَائِشَةُ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ، فَصَلَّى فِي الْمَسْجِدِ. فَثَابَ رِجَالٌ، فَصَلَّوْا مَعَهُ بِصَلَاتِهِ. فَلَمَّا أَصْبَحَ النَّاسُ، تَحَدَّثُوا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ خَرَجَ فَصَلَّى فِي الْمَسْجِدِ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ. فَاجْتَمَعَ اللَّيْلَةَ الْمُقْبِلَةَ أَكْثَرُ مِنْهُمْ. قَالَتْ: فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ، فَصَلَّى، وَصَلَّوْا مَعَهُ بِصَلَاتِهِ. ثُمَّ أَصْبَحَ، فَتَحَدَّثُوا بِذَلِكَ.

فَاجْتَمَعَ اللَّيْلَةَ الثَّالِثَةَ نَاسٌ كَثِيرٌ، حَتَّى كَثُرَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ. قَالَتْ: فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ، فَصَلَّى، فَصَلَّوْا مَعَهُ. فَلَمَّا كَانَتِ اللَّيْلَةُ الرَّابِعَةُ، اجْتَمَعَ النَّاسُ حَتَّى كَادَ الْمَسْجِدُ يَعْجِزُ عَنْ أَهْلِهِ. فَجَلَسَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمْ يَخْرُجْ. قَالَتْ: حَتَّى سَمِعْتُ نَاسًا مِنْهُمْ يَقُولُونَ: الصَّلَاةَ! فَلَمْ يَخْرُجْ إِلَيْهِمِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

فَلَمَّا صَلَّى صَلَاةَ الْفَجْرِ، سَلَّمَ، ثُمَّ قَامَ فِي النَّاسِ، فَتَشَهَّدَ، ثُمَّ قَالَ: "أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّهُ لَمْ يَخْفَ عَلَيَّ شَأْنُكُمُ اللَّيْلَةَ. وَلَكِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُفْرَضَ عَلَيْكُمْ، فَتَعْجِزُوا عَنْهَا."

• ﴿313﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Bir gece geç vakitlerde Allah Resûlü (s.a.s.) evden çıkıp mescidde namaz [teheccüd] kıldı. Bazı adamlar hemen atıldılar; O'nunla birlikte ve O'na uyarak namazlarını kıldılar. Sabah olunca insanlar, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) gece geç vakitlerde evden çıkıp mescidde namaz kıldığını kendi aralarında konuştular. Dolayısıyla sonraki gece daha fazlası toplandı. Hz. Peygamber (s.a.s.) yine gece geç vakitte çıktı; namazını kıldı. Onlar da O'nunla birlikte ve O'na uyarak namazlarını kıldılar. Sonra sabah oldu; kendi aralarında yine konuştular.

Üçüncü gece oldukça fazla insan toplandı. Mescidin cemaati hayli kalabalıklaştı. Hz. Peygamber (s.a.s.) yine gece geç vakitte çıktı; namazını kıldı. Onlar da O'nunla birlikte namazlarını kıldılar. Dördüncü gece olunca o kadar çok

312 *Müsned*, 42/176-179 (25297); Buhârî, *Ehâdîsü'l-Enbiyâ*, 54 (3475~); Müslim, *Hudûd*, 8 (4410~). **Krş:** 104. hadis. **Oku:** Mâide, 5/38.

insan toplandı ki neredeyse mescid cemaati almayacaktı. Hz. Peygamber (s.a.s.) evde oturdu ve mescide çıkmadı. Hatta insanlardan bazılarının "Haydi namaza!" diye bağırdıklarını bile duydum. Yine de Hz. Peygamber (s.a.s.) yanlarına çıkmadı.

Sabah namazını kıldırıp selam verdikten sonra insanların içinde ayağa kalktı, kelime-i şehâdet getirdi ve ardından da şunları söyledi: *"Şimdi; geceki durumunuzu bilmiyor değilim. Ama gece namazı size farz kılınır da altından kalkamazsınız diye korktum."*[313]

.....

• ﴿314﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ وَحَجَّاجٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ، عَنْ طَلْحَةَ -قَالَ ابْنُ جَعْفَرٍ: ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ-، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا سَأَلَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتْ: إِنَّ لِي جَارَيْنِ، فَإِلَى أَيِّهِمَا أُهْدِي؟ قَالَ: "أَقْرَبُهُمَا مِنْكِ بَابًا."

• ﴿314﴾ • Talha b. Abdullah diyor ki: Hz. Âişe, Hz. Peygamber'e (s.a.s.) "İki komşum var; hangisine ikramda bulunayım?" diye sordu. *"Kapısı sana daha yakın olana!"* buyurdu.[314]

.....

• ﴿315﴾ • قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ: مَالِكٌ. وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى، أَخْبَرَنِي مَالِكٌ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا قَالَتْ: كَانَتْ فِي بَرِيرَةَ ثَلَاثُ سُنَنٍ: إِحْدَى السُّنَنِ الثَّلَاثِ، أَنَّهَا عَتَقَتْ، فَخُيِّرَتْ فِي زَوْجِهَا.

وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا: "الْوَلَاءُ لِمَنْ أَعْتَقَ".

وَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْبُرْمَةُ تَفُورُ بِلَحْمٍ، فَقُرِّبَ إِلَيْهِ خُبْزٌ وَأُدُمٌ مِنْ أُدُمِ الْبَيْتِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَلَمْ أَرَ بُرْمَةً فِيهَا لَحْمٌ؟" فَقَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَلَكِنَّ ذَلِكَ لَحْمٌ تُصُدِّقَ بِهِ عَلَى بَرِيرَةَ، وَأَنْتَ لَا تَأْكُلُ الصَّدَقَةَ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "هُوَ لَهَا صَدَقَةٌ، وَهُوَ لَنَا هَدِيَّةٌ."

• ﴿315﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Berîre hakkında üç tane sünnet gerçekleşti. Bu üç sünnetten birisi Berîre'nin azad olduktan sonra kocası konusunda muhayyer bırakılmasıydı.

313 *Müsned*, 42/223-224 (25446. Ayrıca 25496, 25954); Buhârî, *Salâtü't-Terâvîh*, 1 (2012~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 178 (1784~). **Krş:** 871. hadis. **Oku:** İsrâ, 17/79.

314 *Müsned*, 42/261-262 (25423. Ayrıca 25536, 26026); Buhârî, *Hibe*, 16 (2595~). **Krş:** 471. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/36.

Ayrıca Allah Resûlü (s.a.s.) yine onun hakkında, *"Velâ hakkı azat edenindir."* buyurmuştu.

Bir de, Hz. Peygamber (s.a.s.) eve girmişti; tencerede de et kaynıyordu. Yemekte ise önüne ekmek ve evdeki bazı katıklar kondu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.); *"Ben, içinde et olan bir tencere görmemiş miydim?"* buyurdu. "Ya Resûlallah; öyle ama o et Berire'ye sadaka olarak geldi; sen sadaka yemiyorsun ya." dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.); *"Ona sadaka, bize hediye!"* buyurdu.[315]

.....

• ﴿316﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ. فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا."

• ﴿316﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ölülere sövmeyin; çünkü onlar zaten yaptıklarıyla burun buruna geldiler."*[316]

.....

• ﴿317﴾ • حَدَّثَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَمْرٍو أَبُو عَامِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، أَنَّ عَائِشَةَ حَدَّثَتْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَكُنْ يَصُومُ مِنْ شَهْرٍ مِنَ السَّنَةِ أَكْثَرَ مِنْ صَوْمِهِ مِنْ شَعْبَانَ. فَإِنَّهُ كَانَ يَصُومُ شَعْبَانَ كُلَّهُ، وَكَانَ يَقُولُ: "خُذُوا مِنَ الْعَمَلِ مَا تُطِيقُونَ. فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّوا." وَإِنَّهُ كَانَ أَحَبَّ الصَّلَاةِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا دُووِمَ عَلَيْهَا، وَكَانَ إِذَا صَلَّى صَلَاةً دَاوَمَ عَلَيْهَا.

• ﴿317﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) yıl içinde en fazla Şaban ayında oruç tutardı. Şaban'ın tamamını oruçlu geçirdiği olurdu. *"Yapabileceğiniz işleri üstlenin. Çünkü siz bıkmadıkça Allah bıkmaz."* buyururdu. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) en sevdiği namaz, başlandığında devamı getirilen namazdı. Bir namazı kılmaya bir defa başladığında sürekli devam ettirirdi.[317]

.....

• ﴿318﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ هِشَامٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ عَائِشَةَ. وَوَكِيعٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ أَبِي حُبَيْشٍ جَاءَتْ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

315 *Müsned*, 42/282-283 (25452. Ayrıca 24839, 24919, 25170, 25426); Buhârî, *Nikâh*, 19 (5097~); Müslim, *Itk*, 14 (3786~). **Krş:** 292 ve 973. hadisler.

316 *Müsned*, 42/296-297 (25470); Buhârî, *Cenâiz*, 97 (1393).

317 *Müsned*, 42/359-360 (25558. Ayrıca 24124, 24245, 24912, 24967, 25632, 25772, 25945, 26076, 26123); Buhârî, *Savm*, 52 (1970); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 221 (1834~). **Krş:** 267. hadis.

فَقَالَتْ: إِنِّي أُسْتَحَاضُ فَلَا أَطْهُرُ، أَفَأَدَعُ الصَّلَاةَ؟ قَالَ وَكِيعٌ: قَالَ: "لَا". قَالَ يَحْيَى: "لَيْسَ ذَلِكَ بِالْحَيْضِ، إِنَّمَا ذَلِكَ عِرْقٌ. فَإِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةُ: فَدَعِي الصَّلَاةَ. فَإِذَا أَدْبَرَتْ: فَاغْسِلِي عَنْكِ الدَّمَ وَصَلِّي."

• ﴿318﴾ • Fâtıma bint Ebî Hubeyş, Hz. Peygamber'e (s.a.s.) geldi ve şunu sordu: "Ben hayız dönemi gibi kanama yaşıyorum [istihâza]; ama bir türlü temizlenemiyorum. Ben namaz kılmayacak mıyım?" Buyurdu ki: *"Bu hayız değil; bu bir damar. Hayız gelince sen namaz kılmayı bırak. Hayız süresi bittiğinde ise üzerindeki kanı yıka ve namazını kıl."*[318]

. . . . . .

• ﴿319﴾ • حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ أُسَامَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: فَقَدْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ مِنَ الْفِرَاشِ، فَالْتَمَسْتُهُ. فَوَقَعَتْ يَدِي عَلَى بَطْنِ قَدَمَيْهِ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ، وَهُمَا مَنْصُوبَتَانِ، وَهُوَ يَقُولُ: "اللَّهُمَّ، إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ. لَا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ. أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ."

• ﴿319﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Bir gece Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanımda yatmadığını fark ettim. Yoklarken elim O'nun dik duran ayaklarının altına değdi. Secdedeydi ve şöyle diyordu: *"Allah'ım! Sen'in öfkenden yine Sen'in rızana sığınıyorum. Sen'in cezandan yine Sen'in affına sığınıyorum. Sen'den yine Sana sığınıyorum. Sen'i öve öve bitiremiyorum. Sen kendini nasıl övüyorsan aynen öylesin."*[319]

. . . . . .

• ﴿320﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، قَالَ: حَدَّثَنِي طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى بْنِ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ عَمَّتِهِ عَائِشَةَ بِنْتِ طَلْحَةَ، عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ، قَالَتْ: دُعِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى جَنَازَةِ غُلَامٍ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، طُوبَى لِهَذَا! عُصْفُورٌ مِنْ عَصَافِيرِ الْجَنَّةِ، لَمْ يُدْرِكِ الشَّرَّ، وَلَمْ يَعْمَلْهُ.

318 *Müsned*, 42/399-404 (25622. Ayrıca 24523, 24538, 25095, 25544, 25859); Buhârî, *Hayz*, 8 (306~); Müslim, *Hayz*, 62 (753~).

319 *Müsned*, 42/438-439 (25655. Ayrıca 24312); Müslim, *Salât*, 222 (1090). **Krş:** 517. hadis. **Oku:** A'raf, 7/154-156. **Sığınma Duaları Konu Merkezi; Dalları:** 47, 280, 303, 510 ve 876. hadisler. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(اللَّهُمَّ، إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ. لَا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ. أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ.)

قَالَ: "أَوْ غَيْرَ ذَلِكَ يَا عَائِشَةُ! إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَلَقَ لِلْجَنَّةِ أَهْلًا، خَلَقَهَا لَهُمْ وَهُمْ فِي أَصْلَابِ آبَائِهِمْ. وَخَلَقَ لِلنَّارِ أَهْلًا، خَلَقَهَا لَهُمْ وَهُمْ فِي أَصْلَابِ آبَائِهِمْ."

• ﴿320﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.s.) ergenlik çağına gelmeden vefat eden ensar mensubu bir çocuğun cenazesine davet edilmişti. "Ya Resûlallah; ne mutlu o çocuğa! Tam bir cennet güvercini! Kötülüğü ne öğrenmiştir ne de yapmıştır!" dedim.

Buyurdu ki: *"Belki de öyle değildir Âişe! Allah, cennete girecek bir grup yarattı ve onlar daha babalarının belindeyken onlar için cenneti yarattı. Cehenneme girecek bir grup da yarattı ve onlar da daha babalarının belindeyken onlar için cehennemi yarattı."*[320]

. . . . . .

• ﴿321﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: لَمَّا مَرِضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، جَاءَهُ بِلَالٌ يُؤْذِنُهُ بِالصَّلَاةِ، فَقَالَ: "مُرُوا أَبَا بَكْرٍ، فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ." قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ -قَالَ الْأَعْمَشُ: رَقِيقٌ-، وَمَتَى ما يَقُومُ مَقَامَكَ يَبْكِي، فَلَا يَسْتَطِيعُ؛ فَلَوْ أَمَرْتَ عُمَرَ. قَالَ: "مُرُوا أَبَا بَكْرٍ، فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ."

قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ، وَمَتَى يَقُومُ مَقَامَكَ يَبْكِي، فَلَا يَسْتَطِيعُ؛ فَلَوْ أَمَرْتَ عُمَرَ يُصَلِّي بِالنَّاسِ. قَالَ: "مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ. فَإِنَّكُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ!"

فَأَرْسَلْنَا إِلَى أَبِي، فَصَلَّى بِالنَّاسِ. فَوَجَدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ نَفْسِهِ خِفَّةً، فَخَرَجَ يُهَادَى بَيْنَ رَجُلَيْنِ، وَرِجْلَاهُ تَخُطَّانِ فِي الْأَرْضِ. فَلَمَّا أَحَسَّ بِهِ أَبُو بَكْرٍ، ذَهَبَ يَتَأَخَّرُ. فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْ "مَكَانَكَ". فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ. وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ يَأْتَمُّ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَالنَّاسُ يَأْتَمُّونَ بِأَبِي بَكْرٍ.

• ﴿321﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) vefatına sebep olan hastalığa yakalandığında, Bilâl gelip namaz vaktinin yaklaştığını bildirdi. O da, *"Ebû Bekir'e söyleyin, insanlara namazı kıldırsın."* buyurdu. "Ya Resûlallah!" dedik; "Ebû Bekir çok içli bir adam; şimdi sizin durduğunuz yere durunca ağlamaya başlar, namazı kıldıramaz; Ömer'e söyleseniz."

Tekrar *"Ebû Bekir'e söyleyin, namazı kıldırsın."* buyurdu. Yine "Ya

320 *Müsned*, 42/484 (25742. Ayrıca 24132); Müslim, *Kader*, 31 (6768~). **Krş:** 32, 110, 621 ve 1007. hadisler.

Resûlallah!" dedik; "Ebû Bekir çok içli bir adam; şimdi sizin durduğunuz yere durunca ağlamaya başlar, namazı kıldıramaz; Ömer'e söyleseniz de insanlara namazı o kıldırsa." Buyurdu ki: *"Ebû Bekir'e söyleyin, insanlara namazı kıldıracak! Yusuf'un başındaki kadınlara döndünüz!"*

Bunun üzerine babama haber gönderdik ve insanlara namazı kıldırdı. Bu sırada Hz. Peygamber (s.a.s.) biraz rahatladığını hissetti; iki adamın arasında onlara dayanarak ve ayaklarını yerde sürüyerek çıktı. Ebû Bekir O'nun geldiğini fark edince geri çekilecek oldu. Hz. Peygamber (s.a.s.) ona "Yerinde kal" diye işaret etti. Hz. Peygamber (s.a.s.) gelip Ebû Bekir'in yanına oturdu. Ebû Bekir imam olarak Hz. Peygamber'e (s.a.s.) uydu; insanlar da Ebû Bekir'e uydular.[321]

.....

• ﴿322﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبَانُ الْعَطَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ عُرْوَةَ، أَنَّ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ مَرْوَانَ كَتَبَ إِلَيْهِ يَسْأَلُهُ عَنْ أَشْيَاءَ، فَكَتَبَ إِلَيْهِ عُرْوَةُ: سَلَامٌ عَلَيْكَ، فَإِنِّي أَحْمَدُ إِلَيْكَ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ. أَمَّا بَعْدُ: فَإِنَّكَ كَتَبْتَ إِلَيَّ تَسْأَلُنِي عَنْ أَشْيَاءَ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، قَالَ:

فَأَخْبَرَتْنِي عَائِشَةُ: أَنَّهُمْ بَيْنَمَا هُمْ ظُهْرًا فِي بَيْتِهِمْ، وَلَيْسَ عِنْدَ أَبِي بَكْرٍ إِلَّا ابْنَتَاهُ عَائِشَةُ وَأَسْمَاءُ، إِذَا هُمْ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ قَامَ قَائِمُ الظَّهِيرَةِ. وَكَانَ لَا يُخْطِئُهُ يَوْمًا أَنْ يَأْتِيَ بَيْتَ أَبِي بَكْرٍ أَوَّلَ النَّهَارِ وَآخِرَهُ. فَلَمَّا رَآهُ أَبُو بَكْرٍ جَاءَ ظُهْرًا، فَقَالَ: مَا جَاءَ بِكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ؟ أَمْرٌ حَدَثَ؟ فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِمِ الْبَيْتَ، قَالَ لِأَبِي بَكْرٍ: "أَخْرِجْ مَنْ عِنْدَكَ." فَقَالَ: لَيْسَ عَلَيْكَ عَيْنٌ، إِنَّمَا هُمَا ابْنَتَايَ.

قَالَ: "إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ أَذِنَ لِي بِالْخُرُوجِ إِلَى الْمَدِينَةِ." فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، الصَّحَابَةَ؟ قَالَ: "الصَّحَابَةَ." فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: خُذْ إِحْدَى الرَّاحِلَتَيْنِ. -وَهُمَا الرَّاحِلَتَانِ اللَّتَانِ كَانَ يَعْلِفُ أَبُو بَكْرٍ يُعِدُّهُمَا لِلْخُرُوجِ إِذَا أُذِنَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- فَأَعْطَاهُ أَبُو بَكْرٍ إِحْدَى الرَّاحِلَتَيْنِ، فَقَالَ: خُذْهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَارْكَبْهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "قَدْ أَخَذْتُهَا بِالثَّمَنِ."

• ﴿322﴾ • Urve diyor ki: Bana [teyzem] Hz. Âişe anlattı: Bir gün öğle vakti evdelermiş. [Dedem] Hz. Ebû Bekir'in yanında sadece iki kızı Âişe ve Esma varmış.

---

321 *Müsned*, 42/494-496 (25761. Ayrıca 24061, 24647, 25258, 25663, 25876, 25917, 26323); Buhârî, *Ezân*, 39 (664~); Müslim, *Salât*, 95 (941~). **Oku:** Yûsuf, 12/22-34 ve 50-53.

Güneşin tam tepede olduğu en sıcak vakitte birden Allah Resûlü'nü (s.a.s.) karşılarında görmüşler. Zaten Hz. Ebû Bekir'in evine gündüzün başında ve sonunda her gün mutlaka gelirmiş. Hz. Ebû Bekir O'nun öğlen geldiğini görünce "Niçin geldin ey Allah'ın Elçisi; yeni bir gelişme mi var?" demiş. O ise eve yanlarına girdikten sonra Hz. Ebû Bekir'e *"Yanındakileri dışarı çıkar."* buyurmuş. Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir, "Üzerinde yabancı bir göz yok; ikisi de benim kızlarım." demiş.

"Yüce Allah bana, Medine'ye gitmek üzere yola çıkmam için izin verdi." buyurmuş. Hz. Ebû Bekir, "Ya Resûlallah; yola birlikte mi çıkacağız?" diye sormuş. *"Birlikte çıkacağız."* buyurmuş. Hz. Ebû Bekir, "İki deveden birisini al." demiş; o iki deveyi, Allah Resûlü'ne (s.a.s.) izin verilince yola çıkmak için hazırlamakta ve beslemekteymiş. Hz. Ebû Bekir, "Alın ya Resûlallah; binersiniz." diyerek iki deveden birisini kendisine vermiş. Allah Resûlü (s.a.s.) de *"Parasıyla alıyorum."* buyurmuş.[322]

.....

• ﴿323﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ. وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَشْعَثَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَى عَائِشَةَ، وَعِنْدَهَا رَجُلٌ. قَالَ: فَقَالَ: "مَنْ هَذَا؟" قَالَتْ: أَخِي مِنَ الرَّضَاعَةِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "انْظُرُوا مَنْ تُرْضِعُونَ. فَإِنَّمَا الرَّضَاعَةُ مِنَ الْمَجَاعَةِ." قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: "انْظُرْنَ مَا إِخْوَانُكُنَّ. إِنَّمَا الرَّضَاعَةُ مِنَ الْمَجَاعَةِ."

• ﴿323﴾ • Mesrûk diyor ki: Hz. Peygamber (s.a.s.) Hz. Âişe'nin yanına girdi. Hz. Âişe'nin yanında bir adam vardı. *"Bu kim?"* diye sordu. Hz. Âişe "Sütkardeşim." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Sütkardeşlerinizi iyi tanıyın. Asıl süt emme açlık gidermek için olur."*[323]

.....

• ﴿324﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَيُّوبُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لَا تُحَرِّمُ الْمَصَّةُ وَلَا الْمَصَّتَانِ."

• ﴿324﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bir iki defa sütü içine çekip emmekle süt akrabalığı olmaz."*[324]

---

322 *Müsned*, 42/510-511 (25774); Buhârî, *Megâzî*, 29 (4093~). **Krş:** 3. hadis. **Oku:** Tevbe, 9/40; Ankebût, 29/56.

323 *Müsned*, 42/518-519 (25790. Ayrıca 24632, 25418); Buhârî, *Nikâh*, 22 (5102); Müslim, *Radâ'*, 32 (3606~). **Krş:** 251. hadis.

324 *Müsned*, 43/15 (25812. Ayrıca 24026, 24644, 26099); Müslim, *Radâ'*, 17 (3590). **Krş:** 251. hadis.

• ﴿325﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: جَاءَتْ هِنْدٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا كَانَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ خِبَاءٌ أَحَبَّ إِلَيَّ أَنْ يُذِلَّهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ أَهْلِ خِبَائِكَ؛ وَمَا عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ الْيَوْمَ أَهْلُ خِبَاءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ أَنْ يُعِزَّهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ أَهْلِ خِبَائِكَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَأَيْضًا، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ."

ثُمَّ قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أَبَا سُفْيَانَ رَجُلٌ مُمْسِكٌ، فَهَلْ عَلَيَّ حَرَجٌ أَنْ أُنْفِقَ عَلَى عِيَالِهِ مِنْ مَالِهِ بِغَيْرِ إِذْنِهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا حَرَجَ عَلَيْكِ أَنْ تُنْفِقِي عَلَيْهِمْ بِالْمَعْرُوفِ."

• ﴿325﴾ • Hind, Hz. Peygamber'e (s.a.s.) geldi. "Ya Resûlallah!" dedi; "Şu yeryüzünde Yüce Allah'ın perişan etmesinden en fazla memnuniyet duyacağım hane halkı senin hanendi; bugün ise şu yeryüzünde Yüce Allah'ın şeref vermesinden en fazla memnuniyet duyacağım hane halkı senin hane halkın!" Allah Resûlü de (s.a.s.), *"Canımı elinde tutana and olsun; ben de aynısını düşünüyorum!"* buyurdu.

Sonra Hind dedi ki: "Ya Resûlallah; [kocam] Ebû Süfyan cimri bir adam. Onun malından ve izni olmadan ailesine harcama yapmam benim açımdan problem olur mu?" Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Onlar için normal ölçülerde harcama yapmanda senin açından hiçbir problem yok."*[325]

. . . . . .

• ﴿326﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ: فَذَكَرَ حَدِيثًا. ثُمَّ قَالَ: قَالَ الزُّهْرِيُّ: فَأَخْبَرَنِي عُرْوَةُ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا قَالَتْ: أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْوَحْيِ الرُّؤْيَا الصَّادِقَةُ فِي النَّوْمِ. وَكَانَ لَا يَرَى رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ. ثُمَّ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ. فَكَانَ يَأْتِي حِرَاءَ، فَيَتَحَنَّثُ فِيهِ -وَهُوَ التَّعَبُّدُ اللَّيَالِيَ ذَوَاتِ الْعَدَدِ-، وَيَتَزَوَّدُ لِذَلِكَ. ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ، فَتُزَوِّدُهُ لِمِثْلِهَا. حَتَّى فَجِئَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءَ، فَجَاءَهُ الْمَلَكُ فِيهِ، فَقَالَ: اقْرَأْ.

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "فَقُلْتُ: مَا أَنَا بِقَارِئٍ." قَالَ: "فَأَخَذَنِي، فَغَطَّنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدُ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي. فَقَالَ: اقْرَأْ! فَقُلْتُ: مَا أَنَا بِقَارِئٍ. فَأَخَذَنِي، فَغَطَّنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ

325 *Müsned*, 43/67-68 (25888. Ayrıca 24117, 24231, 25713); Buhârî, *Ahkâm*, 14 (7161~); Müslim, *Akdiye*, 8 (4479). **Krş:** 330. hadis.

مِنِّي الْجَهْدُ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي. فَقَالَ: اقْرَأْ! فَقُلْتُ: مَا أَنَا بِقَارِئٍ. فَأَخَذَنِي، فَغَطَّنِي الثَّالِثَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدُ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي. فَقَالَ: ﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾ حَتَّى بَلَغَ: ﴿مَا لَمْ يَعْلَمْ﴾" (العلق: ١-٥)

قَالَ: فَرَجَعَ بِهَا تَرْجُفُ بَوَادِرُهُ حَتَّى دَخَلَ عَلَى خَدِيجَةَ، فَقَالَ: "زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي!" فَزَمَّلُوهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوْعُ، فَقَالَ: "يَا خَدِيجَةُ، مَالِي؟" فَأَخْبَرَهَا الْخَبَرَ. قَالَ: "وَقَدْ خَشِيتُ عَلَيَّ." فَقَالَتْ لَهُ: كَلَّا، أَبْشِرْ! فَوَاللَّهِ لَا يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا. إِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ، وَتَصْدُقُ الْحَدِيثَ، وَتَحْمِلُ الْكَلَّ، وَتَقْرِي الضَّيْفَ، وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ.

ثُمَّ انْطَلَقَتْ بِهِ خَدِيجَةُ حَتَّى أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلِ بْنِ أَسَدِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى بْنِ قُصَيٍّ، وَهُوَ ابْنُ عَمِّ خَدِيجَةَ -أَخِي أَبِيهَا-. وَكَانَ امْرَأً تَنَصَّرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعَرَبِيَّ. فَكَتَبَ بِالْعَرَبِيَّةِ مِنَ الْإِنْجِيلِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكْتُبَ. وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ. فَقَالَتْ خَدِيجَةُ: أَيْ ابْنَ عَمِّ، اسْمَعْ مِنِ ابْنِ أَخِيكَ. فَقَالَ وَرَقَةُ: ابْنَ أَخِي، مَا تَرَى؟

فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا رَأَى. فَقَالَ وَرَقَةُ: هَذَا النَّامُوسُ الَّذِي أُنْزِلَ عَلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَام. يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَذَعًا أَكُونَ حَيًّا حِينَ يُخْرِجُكَ قَوْمُكَ! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَوَ مُخْرِجِيَّ هُمْ؟" فَقَالَ وَرَقَةُ: نَعَمْ، لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِيَ. وَإِنْ يُدْرِكْنِي يَوْمُكَ أَنْصُرْكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا.

ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَةُ أَنْ تُوُفِّيَ، وَفَتَرَ الْوَحْيُ فَتْرَةً، حَتَّى حَزِنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -فِيمَا بَلَغَنَا- حُزْنًا غَدَا مِنْهُ مِرَارًا كَيْ يَتَرَدَّى مِنْ رُءُوسِ شَوَاهِقِ الْجِبَالِ. فَكُلَّمَا أَوْفَى بِذِرْوَةِ جَبَلٍ لِكَيْ يُلْقِيَ نَفْسَهُ مِنْهُ، تَبَدَّى لَهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَام، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، إِنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ حَقًّا. فَيُسْكِنُ ذَلِكَ جَأْشَهُ وَتَقَرُّ نَفْسُهُ عَلَيْهِ الصَّلَاة وَالسَّلَامُ، فَيَرْجِعُ. فَإِذَا طَالَتْ عَلَيْهِ وَفَتَرَ الْوَحْيُ، غَدَا لِمِثْلِ ذَلِكَ. فَإِذَا أَوْفَى بِذِرْوَةِ جَبَلٍ تَبَدَّى لَهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَام، فَقَالَ لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ.

• ﴿326﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlü'ne (s.a.s.) gelen vahiy ilk olarak uykuda görülen sadık rüya ile başlamıştı. Bir rüya görse mutlaka sabahın aydınlığı gibi gerçekleşiyordu. Sonra kendisine yalnızlık sevdirildi. Hira'ya geliyor ve orada sayılı gecelerde ibadete kapanıyordu. Bunun için yanına azık alıyordu. Sonra Hatice'ye dönüyor ve o kendisine o azıktan bir daha hazırlıyordu. Nihayet bir gün Hira mağarasında iken birden hak ile müşerref oldu. Melek orada yanına gelip "Oku!" dedi.

Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurmuştu: *"Dedim ki: 'Ben okuma bilmem.' Beni*

tuttu. Var gücüyle sıktı. Sonra beni bıraktı. 'Oku!' dedi. 'Ben okuma bilmem.' dedim. Tekrar tuttu. İkinci defa var gücüyle sıktı. Sonra beni bıraktı. 'Oku!' dedi. 'Ben okuma bilmem.' dedim. Sonra tekrar tuttu. Üçüncü defa var gücüyle sıktı. Ardından beni bıraktı. Ve şöyle dedi: 'Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı kan pıhtısından yarattı. Oku! Senin Rabbin en cömert olandır. O, kalemle yazmayı öğretendir. İnsana bilmediğini öğretendir.' {Alak, 96/1-5}

Bunun üzerine omuzları titreye titreye Hatice'nin yanına döndü. *"Beni örtün! Beni örtün!"* buyurdu. Sakinleşene kadar üzerini örttüler. Ardından *"Hatice, bana ne oluyor?"* diyerek olanları ona anlattı ve *"Kendim için korktum."* buyurdu. Hatice ise O'na şöyle dedi: "Hiç korkma; gözün aydın olsun! Sen akraba ilişkisine önem veren, yalan söylemeyen, aile geçindirme yükünü üstlenen, misafir ağırlayan, darda kalanların yardımına koşan bir insansın; Allah seni hiç yolda bırakır mı?"

Sonra Hatice O'nu, Varaka b. Nevfel b. Esed b. Abdüluzzâ b. Kusey'e götürdü. Varaka, Hatice'nin amcasının -babasının erkek kardeşinin- oğluydu. Cahiliye döneminde Hristiyanlığı kabul etmiş bir adamdı. Arapça yazı yazabiliyordu. İncil'in Arapçasını da Allah ne kadar nasip ettiyse yazmıştı. Yaşı ilerlemiş, gözleri görmez olmuş bir ihtiyardı. Hatice, "Amcamın oğlu; yeğenini bir dinle!" dedi. Bunun üzerine Varaka, "Yeğenim, ne görüyorsun?" diye sordu.

Allah Resûlü (s.a.s.) gördüklerini ona anlattı. Varaka dedi ki: "Bu, Musa aleyhisselama gelen vahiy meleğidir. Ah keşke şu günlerde güçlü bir genç olabilseydim ve kavminin seni yurdundan çıkardığı günlerde sağ olsaydım!" Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.), *"Onlar beni çıkaracaklar mı?"* diye sordu. Varaka "Evet." dedi; "Senin getirdiğin bilgiyi getiren her adam mutlaka düşmanlıkla karşılaşmıştır. Senin o günlerine erişirsem sana çok güçlü bir destek vereceğim."

Çok geçmeden Varaka öldü. Vahiy de bir süre kesildi. Allah Resûlü (s.a.s.) çok büyük acılar çekti. O kadar ki, üzüntüsünden defalarca sabah erken vakitte dağların tepelerine çıkıp kendisini uçurumlara atmak istedi. Ama kendisini atmak için bir dağın zirvesine her çıkışında Cebrail aleyhisselam O'na görünüyor ve şöyle diyordu: "Ey Muhammed! Sen gerçekten Allah'ın Elçisisin!" Bu, O'nu rahatlatıyor ve kendine gelmesini sağlıyor; sonra geri dönüyordu. Bekleme süresi uzadığında ve vahiy gelmediğinde yine aynısını yapıyor, bir dağın zirvesine çıktığında ise Cebrail aleyhisselam gelip O'na aynı sözleri söylüyordu.[326]

326 *Müsned*, 43/112-114 (25959. Ayrıca 25865); Buhârî, *Ta'bîr*, 1 (6982~); Müslim, *İmân*, 252 (403~). **Krş:** 758. hadis. **Oku:** Bakara, 2/97-98.

• ﴿327﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا مَا لَيْسَ مِنْهُ، فَهُوَ رَدٌّ."

• ﴿327﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim bizim bu dinimizde olmayan bir şeyi sonradan ortaya koyarsa, o reddedilir."*[327]

. . . . . .

• ﴿328﴾ • حَدَّثَنَا عُثْمَانُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ: لَمَّا أُمِرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِتَخْيِيرِ أَزْوَاجِهِ، بَدَأَ بِي، فَقَالَ: "يَا عَائِشَةُ، إِنِّي أَذْكُرُ لَكِ أَمْرًا، وَلَا عَلَيْكِ أَنْ لَا تَسْتَعْجِلِي حَتَّى تُذَاكِرِي أَبَوَيْكِ." قَالَتْ: وَقَدْ عَلِمَ أَنَّ أَبَوَيَّ لَمْ يَكُونَا لِيَأْمُرَانِي بِفِرَاقِهِ. ثُمَّ قَالَ: إِنَّ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ إِنْ كُنْتُنَّ تُرِدْنَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا﴾ حَتَّى بَلَغَ ﴿أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنْكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ (الأحزاب: ٢٨-٢٩).

فَقُلْتُ: فِي أَيِّ هَذَا أَسْتَأْمِرُ أَبَوَيَّ؟ فَإِنِّي قَدْ اخْتَرْتُ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالدَّارَ الْآخِرَةَ. قَالَتْ: ثُمَّ فَعَلَ أَزْوَاجُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا فَعَلْتُ.

• ﴿328﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlü'ne (s.a.s.) eşlerini muhayyer bırakması emredilince, görüşmeye benden başladı. *"Âişe, sana bir şey söyleyeceğim; istersen acele etme, anne-babana bir danış."* buyurdu. Onların bana ayrılmamı söylemelerinin mümkün olmadığını gayet iyi biliyordu. Sonra *"Yüce Allah buyuruyor ki"* dedi ve *"Ey peygamber! Hanımlarına de ki..."* diye başlayan ayetleri {Ahzâb, 33/28-29} okudu.

"Bunda anne-babama soracak ne var da? Tabii ki Allah'ı, Peygamberi'ni ve ahiret yurdunu seçiyorum." dedim. Benden sonra diğer Peygamber eşleri de aynısını yaptı.[328]

. . . . . .

• ﴿329﴾ • حَدَّثَنَا يُونُسُ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ -يَعْنِي ابْنَ زَيْدٍ-، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ وَهِيَ وَبِيئَةٌ، ذُكِرَ أَنَّ الْحُمَّى صَرَعَتْهُمْ. فَمَرِضَ أَبُو بَكْرٍ، وَكَانَ إِذَا أَخَذَتْهُ الْحُمَّى يَقُولُ:

327 *Müsned*, 43/157-158 (26033. Ayrıca 24450, 25128, 25472, 26191, 26329). Buhârî, *Sulh*, 5 (2697~); Müslim, *Akdiye*, 17 (4492~). **Krş:** 651 ve 718. hadisler. **Oku:** Nisâ, 4/115.

328 *Müsned*, 43/212-213 (26108. Ayrıca 25299, 25301, 26271); Buhârî, *Tefsîr*, (Ahzâb) 4 (4785~); Müslim; *Talâk*, 22 (3681~).

كُلُّ امْرِئٍ مُصَبَّحٌ فِي أَهْلِهِ وَالْمَوْتُ أَدْنَى مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ!

قَالَتْ: وَكَانَ بِلَالٌ إِذَا أَخَذَتْهُ الْحُمَّى يَقُولُ:

أَلَا لَيْتَ شِعْرِي هَلْ أَبِيتَنَّ لَيْلَةً بِوَادٍ وَحَوْلِي إِذْخِرٌ وَجَلِيلُ؟

وَهَلْ أَرِدَنْ يَوْمًا مِيَاهَ مِجَنَّةٍ وَهَلْ يَبْدُونَ لِي شَامَةٌ وَطَفِيلُ؟

اللَّهُمَّ الْعَنْ عُتْبَةَ بْنَ رَبِيعَةَ، وَشَيْبَةَ بْنَ رَبِيعَةَ، وَأُمَيَّةَ بْنَ خَلَفٍ، كَمَا أَخْرَجُونَا مِنْ مَكَّةَ!

فَلَمَّا رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لَقُوا، قَالَ: "اللَّهُمَّ، حَبِّبْ إِلَيْنَا الْمَدِينَةَ كَحُبِّنَا مَكَّةَ أَوْ أَشَدَّ! اللَّهُمَّ، صَحِّحْهَا وَبَارِكْ لَنَا فِي صَاعِهَا وَمُدِّهَا! وَانْقُلْ حُمَّاهَا إِلَى الْجُحْفَةِ!"

قَالَ: فَكَانَ الْمَوْلُودُ يُولَدُ بِالْجُحْفَةِ، فَمَا يَبْلُغُ الْحُلُمَ حَتَّى تَصْرَعَهُ الْحُمَّى.

• ﴿329﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) Medine'ye geldiğinde şehirde veba salgını vardı. Ateşli hastalık herkesi yataklara düşürmüştü. Hz. Ebû Bekir de hastalanmıştı. Ateşi yükseldikçe şunu söylüyordu:

"Herkes ailesiyle birlikte güne başlar, bakın;
Ama ölüm ona, ayakkabısının bağcığından da yakın!"

Bilâl de ateşi yükseldikçe şöyle diyordu:

"Ah bir bilsem, bir gece daha geçirebilecek miyim
İzhîr ve celîl yapraklarının etrafımı sardığı bir vadide?
Ve bir gün daha içebilecek miyim Micenne panayırının sularından;
Karşıma çıkacak mı Şâme ve Tafîl tepelerinin pınarları?
Allah'ım! Utbe b. Rabî'a'ya, Şeybe b. Rabî'a'ya, Ümeyye b. Halef'e lanet et! Onlar çıkardılar bizi Mekke'den!"

Allah Resûlü (s.a.s.) onların karşı karşıya kaldıkları bu durumu görünce şöyle dua etti: *"Allah'ım! Medine'yi bize, Mekke'yi sevdiğimiz gibi, hatta daha fazla sevdir! Allah'ım! Medine'yi iyileştir ve onun ölçüsünü tartısını bizim için bereketlendir! Ateşli hastalığını da Cuhfe'ye gönder!"*

Sonrasında [ağırlıkla Yahudilerin yaşadığı] Cuhfe'de çocuk doğardı; büluğ çağına gelmeden ateşli hastalıktan ölürdü.[329]

329 *Müsned*, 43/289-290 (26240. Ayrıca 24288, 24360, 25856); Buhârî, *Fedâilü'l-Medîne*, 12 (1889~); Müslim, *Hac*, 480 (3342~).

• ﴿330﴾ • حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِذَا أَنْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ بَيْتِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ، كَانَ لَهَا أَجْرُهَا بِمَا أَنْفَقَتْ، وَلِزَوْجِهَا أَجْرُهُ بِمَا اكْتَسَبَ، وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ. لَا يَنْقُصُ بَعْضُهُمْ مِنْ أَجْرِ بَعْضٍ شَيْئًا."

• ﴿330﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kadın, evindeki yiyecekten ölçülü bir şekilde hayır yaptığında, yaptığı bu hayrın sevabını alır. Kocası da çalışıp kazandığı için sevabını alır. Benzer bir sevap o hayrı alana da verilir. Birinin aldığı sevap diğerlerinin sevabını hiç eksiltmez."*[330]

ENES B. MÂLİK (r.a.)

Peygamberimizin (s.a.s.) küçük hizmetçisidir. Hicretin ardından annesi Ümmü Süleym tarafından getirilip "Ya Resûlallah; Enes akıllı ve yazı yazmayı bilen bir çocuk; sizin hizmetinizde bulunsun." denilerek bu göreve başlatıldı ve on yıl boyunca her gün yanında bulunarak O'nun terbiyesi altında yetişti. Üvey babası Ebû Talha da Medine'nin eşrafındandı ve hicretten sonra muhacirle ensar arasında kardeşlik bağı kurulması (muâhât) merasimi Ebû Talha'nın evinde yapılmıştı. Hudeybiye Antlaşması, Hayber ve Mekke'nin fethi gibi olaylarda Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yanında bulundu. Hz. Ömer döneminde Basra valiliğine atanan Ebû Musa el-Eş'arî ile birlikte bu kente gidip orada Hadis ve Fıkıh eğitimi verdi. Bir süre Şam'da yaşadı. 85 yaşından iken Zalim Haccâc tarafından mallarına el konuldu, kendisine fiziksel olarak eziyette bulunuldu. 93/712 yılında 103 yaşında "Basra'da en son ölen sahabi" olarak vefat etti.

Onun malındaki, evladındaki ve ömründeki bu bereket, annesinin ricasıyla Peygamber Efendimiz (s.a.s.) tarafından yapılan duanın (990. hadis) açık bir yansımasıdır. Birçoğu Allah Resûlü'nün (s.a.s.) günlük yaşantısı, çocuklarla iletişimi ve ensara yönelik sevgisi konusunda olmak üzere büyük miktarda hadis rivayet etmiş ve Ebû Hüreyre ile

330 *Müsned*, 43/389 (26370. Ayrıca 24171, 24680); Buhârî, *Zekât*, 17 (1425~); Müslim, *Zekât*, 80 (2364~). **Krş:** 325. hadis.

Hz. Âişe'den sonra en fazla hadis rivayet eden üçüncü sahabi olmuştur. (*DİA*, 11/234-235)

Peygamberimizi (s.a.s.) anarken "O'nun Medine'ye geldiği gün, en aydınlık günümüzdü; vefat ettiği gün ise yaşadığım en karanlık gündü." demiş; "O'nun kokusundan daha güzel ne bir misk ne bir amber kokladım; O'nun teninden daha yumuşak ne bir ipeğe ne bir atlasa dokundum." ifadelerini kullanmıştı. Özlemini etrafındakilere ağlaya ağlaya "Rüyalarımda hep O'nu görüyorum; her gece, her gece..." diye anlatmış ve kavuşma ümidini "Kıyamet günü O'nun yanına varıp 'Ya Resûlallah, ben küçük hizmetçin!' diyeceğim." sözleriyle dile getirmişti. (*Müsned*, 20/474: 13267 ve 21/39-41: 13317-13318)

• ﴿331﴾ • حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ، قَالَ: "اللَّهُمَّ، إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ."

• ﴿331﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) tuvalete gireceğinde şöyle derdi: *"Allah'ım! Pisliklerden ve pis kimselerden Sana sığınırım."*[331]

• ﴿332﴾ • حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ جَدِّهِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا سَلَّمَ عَلَيْكُمْ أَهْلُ الْكِتَابِ، فَقُولُوا: وَعَلَيْكُمْ."

• ﴿332﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ehl-i kitap size selam verdiğinde 'Size de.' deyin."*[332]

• ﴿333﴾ • حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، قَالَ: عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ أَخْبَرَنَا، عَنْ أَنَسٍ. وَيُونُسُ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "انْصُرْ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا." قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذَا أَنْصُرُهُ مَظْلُومًا، فَكَيْفَ أَنْصُرُهُ إِذَا كَانَ ظَالِمًا؟ قَالَ: "تَحْجُزُهُ، تَمْنَعُهُ، فَإِنَّ ذَلِكَ نَصْرُهُ."

331 *Müsned*, 19/13-14 (11947. Ayrıca 11983, 13999); Buhârî, *Vudû*, 9 (142); Müslim, *Hayz*, 122 (831). Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (اللَّهُمَّ، إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ.)

332 *Müsned*, 19/14 (11948. Ayrıca 12427, 12467, 13087, 13211, 13284, 13459, 13766, 13934); Buhârî, *İsti'zân*, 22 (6258); Müslim, *Selâm*, 6 (5652). **Krş:** 223 ve 258. hadisler.

• ﴿333﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.); *"Zalim de olsa mazlum da olsa kardeşine destek ol!"* buyurdu. "Mazlumsa tamam da Ya Resûlallah, zalimse nasıl destek çıkabiliriz ki?" denildi. Buyurdu ki: *"Önüne geçersin, engel olursun. Bu da bir destektir."*[333]

• ﴿334﴾ • حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بن صُهَيْبٍ. وَإِسْمَاعِيلُ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "تَسَحَّرُوا، فَإِنَّ فِي السُّحُورِ بَرَكَةً."

• ﴿334﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Sahura kalkın. Çünkü seher vakti kalkmakta bereket vardır."*[334]

• ﴿335﴾ • حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ، أَخْبَرَنَا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يُحَدِّثُ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُلَبِّي بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ جَمِيعًا. فَحَدَّثْتُ بِذَاكَ ابْنَ عُمَرَ، فَقَالَ: لَبَّى بِالْحَجِّ وَحْدَهُ. فَلَقِيتُ أَنَسًا، فَحَدَّثْتُهُ بِقَوْلِ ابْنِ عُمَرَ، فَقَالَ: مَا تَعُدُّونَا إِلَّا صِبْيَانًا! سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "لَبَّيْكَ عُمْرَةً وَحَجًّا!"

• ﴿335﴾ • Bekr b. Abdullah el-Müzenî diyor ki: Enes b. Mâlik'in "Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hac ve umre için birlikte telbiye getirdiğini bizzat işittim." dediğini duydum. Bunu İbn Ömer'e anlattım. "Sadece hac için telbiye getirdi." dedi. Sonra Enes ile karşılaştık; ona da İbn Ömer'in sözünden bahsettim. "Bizi çocuk yerine koyuyorlar!" dedi; "Ben Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum: *'Umreye de lebbeyk, hacca da!'*"[335]

• ﴿336﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ لِضُرٍّ نَزَلَ بِهِ. فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ مُتَمَنِّيًا الْمَوْتَ فَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ، أَحْيِنِي مَا كَانَتِ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي. وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي."

• ﴿336﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Hiçbiriniz başına gelen bir sıkıntıdan dolayı ölmeyi dilemesin. İlle de ölümü dileyecekse şöyle desin: Allah'ım! Yaşamak*

333 *Müsned*, 19/14-15 (11949. Ayrıca 13079); Buhârî, *İkrâh*, 7 (6952).

334 *Müsned*, 19/15-16 (11950. Ayrıca 13245, 13390, 13551, 13704, 13993); Buhârî, *Savm*, 20 (1923); Müslim, *Sıyâm*, 45 (2549). **Krş:** 428 ve 851. hadisler.

335 *Müsned*, 19/25-26 (11961. Ayrıca 11958, 12091, 12946, 13349, 13806, 14002); Müslim, *Hac*, 185 (2995).

benim için hayırlı olduğu sürece beni yaşat. Ölüm benim için hayırlı olduğunda da benim canımı al."[336]

• ﴿337﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ فَلْيَعْزِمْ فِي الدُّعَاءِ، وَلَا يَقُلْ: اللَّهُمَّ، إِنْ شِئْتَ فَأَعْطِنِي. فَإِنَّ اللَّهَ لَا مُسْتَكْرِهَ لَهُ."

• ﴿337﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz dua ettiğinde kesin bir dil kullansın. 'Allah'ım! İstersen bana şunu ver!' demesin. Çünkü Allah'ı engelleyebilecek hiçbir güç olamaz."*[337]

• ﴿338﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ، قَالَ: سَأَلَ قَتَادَةُ أَنَسًا: أَيُّ دَعْوَةٍ كَانَ أَكْثَرَ يَدْعُو بِهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: كَانَ أَكْثَرُ دَعْوَةٍ يَدْعُو بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اللَّهُمَّ رَبَّنَا، آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ."

وَكَانَ أَنَسٌ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَدْعُوَ بِدَعْوَةٍ دَعَا بِهَا، وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَدْعُوَ بِدُعَاءٍ دَعَا بِهَا فِيهِ.

• ﴿338﴾ • Katâde, Enes b. Mâlik'e "Hz. Peygamber'in (s.a.s.) en çok yaptığı dua hangisiydi?" diye sordu. Hz. Enes, "Allah Resûlü'nün (s.a.s.) en çok yaptığı dua şuydu." dedi: *"Allah'ım! Ey Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver ve bizi ateşin azabından koru!"*[338]

Enes b. Mâlik kısaca dua edeceğinde bu duayı söylerdi. Uzun dua etmek istediğinde ise bu ifadeler duasında mutlaka geçerdi.

• ﴿339﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَسْجِدَ، وَحَبْلٌ مَمْدُودٌ بَيْنَ سَارِيَتَيْنِ، فَقَالَ: "مَا هَذَا؟"

336 *Müsned*, 19/41-42 (11979. Ayrıca 12015, 12755, 13020, 13165, 13579, 13994); Buhârî, *Deavât*, 30 (6351~); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 10 (6814~). **Krş:** 147. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/145; Tevbe, 9/51-52.

337 *Müsned*, 19/42 (11980); Buhârî, *Deavât*, 21 (6338~); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 7 (6811). **Oku:** Bakara, 2/186.

338 *Müsned*, 19/42-43 (11981. Ayrıca 13163, 13186, 13580, 13936); Buhârî, *Tefsir*, (Bakara) 36 (4522); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 26-27 (6840-6841). **Krş:** 290. hadis. **Oku:** Bakara, 2/200-202; A'râf, 7/156; İbrâhim, 14/41. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (اللَّهُمَّ رَبَّنَا، آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ.)

قَالُوا: لِزَيْنَبَ، تُصَلِّي، فَإِذَا كَسِلَتْ -أَوْ فَتَرَتْ- أَمْسَكَتْ بِهِ. فَقَالَ: "حُلُّوهُ!" ثُمَّ قَالَ: "لِيُصَلِّ أَحَدُكُمْ نَشَاطَهُ. فَإِذَا كَسِلَ -أو فَتَرَ- فَلْيَقْعُدْ."

• ﴿339﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) mescide girdi. İki direk arasına gerilmiş bir ip gördü. *"Bu ne?"* diye sordu. "Zeyneb'in ipi." dediler; "Namaz kılıyor, takati kesilince de bu ipe tutunuyor." Bunun üzerine *"Çözün onu!"* buyurdu. Sonra da şunları söyledi: *"Biriniz dinç olduğu sürece namaz kılsın. Takati kesildiğinde otursun."*[339]

. . . . . .

• ﴿340﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنِ الْمُخْتَارِ بْنِ فُلْفُلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: أَغْفَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِغْفَاءَةً، فَرَفَعَ رَأْسَهُ مُتَبَسِّمًا. إِمَّا قَالَ لَهُمْ، وَإِمَّا قَالُوا لَهُ: لِمَ ضَحِكْتَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّهُ أُنْزِلَتْ عَلَيَّ آنِفًا سُورَةٌ." فَقَرَأَ: "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ" حَتَّى خَتَمَهَا. قَالَ: "هَلْ تَدْرُونَ مَا الْكَوْثَرُ؟" قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: "هُوَ نَهْرٌ أَعْطَانِيهِ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ فِي الْجَنَّةِ، عَلَيْهِ خَيْرٌ كَثِيرٌ. تَرِدُ عَلَيْهِ أُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ. آنِيَتُهُ عَدَدُ الْكَوَاكِبِ. يُخْتَلَجُ الْعَبْدُ مِنْهُمْ، فَأَقُولُ: يَا رَبِّ، إِنَّهُ مِنْ أُمَّتِي! فَيُقَالُ لِي: إِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا أَحْدَثُوا بَعْدَكَ!"

• ﴿340﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) bir süre uyukladı. Sonra gülümseyerek başını kaldırdı. "Niçin güldünüz?" dediler. Allah Resûlü (s.a.s.), *"Bana biraz önce bir sure indi."* buyurdu ve besmele çekip sonuna kadar okudu: *"Biz sana Kevser'i verdik..."* {Kevser, 108/1-3}

Sonra *"Kevser ne, biliyor musunuz?"* diye sordu. "Allah ve Resûlü en iyisini bilir." dediler. Buyurdu ki: *"O, Yüce Rabbimin bana cennette verdiği bir nehir; çok bereketli, ümmetimin kıyamet günü gelip yararlanacağı bir nehir. Yıldızların sayısınca kabı var. Gelenlerin arasından bazı kullar girmek istediği hâlde tartaklanacak. 'Yarabbi, o benim ümmetimden!' diyeceğim; bana şöyle denilecek: Senden sonra onlar neler uydurdular, haberin yok!"*[340]

. . . . . .

• ﴿341﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ بِهِنَّ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا

339 *Müsned*, 19/45-46 (11986. Ayrıca 12915, 13690); Buhârî, *Teheccüd*, 18 (1150); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 219 (1831). **Krş:** 267. hadis.

340 *Müsned*, 19/55-56 (11996. Ayrıca 13306, 13475, 13480); Müslim, *Salât*, 53 (894~). **Krş:** 850. hadis.

سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ، وَأَنْ يَكْرَهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنْهُ، كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُوقَدَ لَهُ نَارٌ فَيُقْذَفَ فِيهَا."

• ﴿341﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Şu üç özellik kimde bulunursa o kişi imanın tadını bunlarla almış olur: Allah'ın ve Peygamberi'nin kendisine başka her şeyden daha sevimli geliyor olması; bir kişiyi sadece ve sadece Allah için sevmesi; Allah kendisini kurtardıktan sonra inançsızlığa tekrar dönmeyi, sanki kendisi için bir ateş yakılmış da içine atılacakmış gibi olumsuz görmesi."*[341]

. . . . . .

• ﴿342﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ، وَلَهُمْ يَوْمَانِ يَلْعَبُونَ فِيهِمَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ. فَقَالَ: "إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَبْدَلَكُمْ بِهِمَا خَيْرًا مِنْهُمَا: يَوْمَ الْفِطْرِ، وَيَوْمَ النَّحْرِ."

• ﴿342﴾ • Enes b. Mâlik anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) Medine'ye geldiğinde Medinelilerin Cahiliye döneminden beri kutladıkları iki tane bayram günleri vardı. Buyurdu ki: *"Allah size o iki günün yerine onlardan daha iyisini verdi: Ramazan Bayramı günü ve Kurban Bayramı günü."*[342]

. . . . . .

• ﴿343﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: لَمَّا رَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ غَزْوَةِ تَبُوكَ، فَدَنَا مِنَ الْمَدِينَةِ، قَالَ: "إِنَّ بِالْمَدِينَةِ لَقَوْمًا، مَا سِرْتُمْ مَسِيرًا، وَلَا قَطَعْتُمْ وَادِيًا، إِلَّا كَانُوا مَعَكُمْ فِيهِ." قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَهُمْ بِالْمَدِينَةِ؟ قَالَ: "وَهُمْ بِالْمَدِينَةِ، حَبَسَهُمُ الْعُذْرُ."

• ﴿343﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) Tebük dönüşü Medine'ye yaklaşırken *"Medine'de bir grup var; siz ne kadar yol gittiyseniz, kaç vadiden geçtiyseniz hepsinde onlar sizinle birliktelerdi!"* buyurdu. "Ya Resûlallah, Medine'de oldukları hâlde mi?" diye sordular. Buyurdu ki: *"Evet; Medine'de oldukları hâlde; mazeretlerinden dolayı katılamadılar."*[343]

---

311 *Müsned*, 19/61-62 (12002. Ayrıca 12765, 12783, 13592, 13912); Buhârî, *İmân*, 9 (16~); Müslim, *İmân*, 67 (165). **Krş:** 387. hadis. **Oku:** Bakara, 2/165; Tevbe, 9/24; Ahzâb, 33/6.

312 *Müsned*, 19/65 (12006. Ayrıca 12827, 13470, 13622); Ebû Dâvûd, *Salât*, 239 (1134~); Nesâî, *Salâtü'l-Îdeyn*, 1 (1557~). **Krş:** 308. hadis.

313 *Müsned*, 19/67-68 (12009. Ayrıca 12629, 12874, 13237); Buhârî, *Megâzî*, 82 (4423~). **Oku:** Tevbe, 9/120-121.

• ﴿344﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كَانَتْ نَاقَةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُسَمَّى الْعَضْبَاءَ، وَكَانَتْ لَا تُسْبَقُ. فَجَاءَ أَعْرَابِيٌّ عَلَى قَعُودٍ، فَسَبَقَهَا. فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ. فَلَمَّا رَأَى مَا فِي وُجُوهِهِمْ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، سُبِقَتِ الْعَضْبَاءُ! فَقَالَ: "إِنَّ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يَرْفَعَ شَيْئًا مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا وَضَعَهُ."

• ﴿344﴾ • Allah Resûlü'nün (s.a.s.) devesinin adı Azbâ idi. Hiçbir deve onu geçemiyordu. Bir gün bedevinin biri binek bir deveyle geldi, Azbâ ile yarıştı ve onu geçti. Bu, Müslümanların çok ağırına gitti. Onların yüzlerindeki üzüntüyü de fark etti. "Ya Resûlallah; Azbâ yarışı kaybetti!" dediler. Buyurdu ki: *"Dünyada yücelttiği her şeyi yeniden eski konumuna indirmek, Allah'ın bir kuralıdır."*[344]

. . . . . .

• ﴿345﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كَانَ يُعْجِبُنَا أَنْ يَجِيءَ الرَّجُلُ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ، فَيَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَجَاءَ أَعْرَابِيٌّ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَتَى قِيَامُ السَّاعَةِ؟

وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ، فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ صَلَاتِهِ، قَالَ: "أَيْنَ السَّائِلُ عَنِ السَّاعَةِ؟" قَالَ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: "وَمَا أَعْدَدْتَ لَهَا؟" قَالَ: مَا أَعْدَدْتُ لَهَا مِنْ كَبِيرِ عَمَلٍ، لَا صَلَاةٍ وَلَا صِيَامٍ، إِلَّا أَنِّي أُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ."

قَالَ أَنَسٌ: فَمَا رَأَيْتُ الْمُسْلِمِينَ فَرِحُوا بَعْدَ الْإِسْلَامِ بِشَيْءٍ مَا فَرِحُوا بِهِ.

• ﴿345﴾ • Enes b. Mâlik anlatıyor: Çölde yaşayan kişilerden birisinin gelip Allah Resûlü'ne (s.a.s.) bir şeyler sorması bizim çok hoşumuza giderdi. Yine bir gün bir bedevi gelip "Ya Resûlallah, kıyamet ne zaman kopacak?" diye sordu.

Bu arada kâmet getirildi; Allah Resûlü (s.a.s.) namazı kıldırdı. Namazını bitirince *"Kıyameti soran kişi nerede?"* buyurdu. Adam, "Benim ya Resûlallah!" dedi. *"Sen ne hazırladın kıyamet için?"* buyurdu. Adam dedi ki: "Fazla bir amel hazırlamış değilim. Namaz yok, oruç yok. Ama şu var ki ben Allah'ı ve Resûlü'nü seviyorum!" Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.), *"Kişi sevdiğiyle beraberdir."* buyurdu.

---

344 *Müsned*, 19/68-69 (12010. Ayrıca 13659); Buhârî, *Cihâd*, 59 (2872~). **Oku:** Âl-i İmrân, 3/26.

Hz. Enes diyor ki: İslâm geldi geleli Müslümanlar hiçbir şeye bu sözü duyunca sevindikleri kadar sevinmemişlerdi![345]

.....

• ﴿346﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُمَيْدٍ، قَالَ: سُئِلَ أَنَسٌ: هَلْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ؟ فَقَالَ:

قِيلَ لَهُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَحَطَ الْمَطَرُ، وَأَجْدَبَتِ الْأَرْضُ، وَهَلَكَ الْمَالُ! قَالَ: فَرَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى رَأَيْتُ بَيَاضَ إِبْطَيْهِ، فَاسْتَسْقَى. وَلَقَدْ رَفَعَ يَدَيْهِ وَمَا يُرَى فِي السَّمَاءِ سَحَابَةٌ. فَمَا قَضَيْنَا الصَّلَاةَ، حَتَّى إِنَّ قَرِيبَ الدَّارِ الشَّابَّ لَيُهِمُّهُ الرُّجُوعَ إِلَى أَهْلِهِ!

قَالَ: فَلَمَّا كَانَتِ الْجُمُعَةُ الَّتِي تَلِيهَا، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، تَهَدَّمَتِ الْبُيُوتُ، وَاحْتَبَسَ الرُّكْبَانُ! فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ سُرْعَةِ مَلَالَةِ ابْنِ آدَمَ، وَقَالَ: "اللَّهُمَّ، حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا." فَتَكَشَّطَتْ عَنِ الْمَدِينَةِ.

• ﴿346﴾ • Humeyd diyor ki: Enes b. Mâlik'e "Hz. Peygamber (s.a.s.) dua ederken elini kaldırır mıydı?" diye soruldu. Dedi ki:

Bir Cuma günü kendisine "Ya Resûlallah; yağmur kesildi, her yer kuraklık yaşıyor, büyük mali zarar var!" denildi. Bunun üzerine elini kaldırdı; koltuk altlarının beyazlığı görünecek kadar kaldırdı ve yağmur duası yaptı. Emin olun, elini kaldırdığında havada bir tane bile bulut yoktu; biz namazı bitirdiğimizde ise evi yakın olan gençler bile yağmurdan eve nasıl döneceğiz diye kara kara düşünüyorlardı!

Bir hafta sonraki Cuma namazında "Ya Resûlallah; evler yıkıldı, yolcular mahsur kaldı!" dediler. Allah'ın Resûlü (s.a.s.), insanoğlunun ne çabuk bıkıverdiğini belirtircesine gülümsedi. *"Hep bize değil Allah'ım, çevremize de!"* diye dua etti ve Medine'de hava açıldı.[346]

---

345 *Müsned*, 19/71-72 (12013. Ayrıca 12075, 12692, 12715, 12762, 12769, 12823, 12993, 13068, 13167, 13387, 13684, 14073); Buhârî, *Edeb*, 96 (6171~); Müslim, *Birr ve Sıla*, 163 (6713~). **Oku:** Bakara, 2/165; Mâide, 5/54. *Müsned*'in 13371 numaralı rivayetinde ise Hz. Enes'in bu hadisi naklettikten sonra şunları da söylediği kaydedilmektedir: "Bu söze gerçekten çok sevindik. Mesela ben; Allah Resûlü'nü (s.a.s.), Hz. Ebû Bekir'i ve Hz. Ömer'i çok seviyorum. Onların yaptıkları amelleri yapamasam da, sırf onları sevdiğim için onlarla birlikte olmayı bekliyorum!"

346 *Müsned*, 19/75-77 (12019. Ayrıca 12949, 13016, 13743); Buhârî, *İstiskâ*, 6 (1013); Müslim, *Salâtü'l-İstiskâ*, 8 (2078). **Krş:** 306. hadis. **Oku:** Nûh, 71/10-12.

• ﴿347﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: اشْتَكَى ابْنٌ لِأَبِي طَلْحَةَ. فَخَرَجَ أَبُو طَلْحَةَ إِلَى الْمَسْجِدِ، فَتُوُفِّيَ الْغُلَامُ. فَهَيَّأَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ الْمَيِّتَ، وَقَالَتْ لِأَهْلِهَا: لَا يُخْبِرَنَّ أَحَدٌ مِنْكُمْ أَبَا طَلْحَةَ بِوَفَاةِ ابْنِهِ.

فَرَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ، وَمَعَهُ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ الْمَسْجِدِ مِنْ أَصْحَابِهِ. قَالَ: مَا فَعَلَ الْغُلَامُ؟ قَالَتْ: خَيْرَ مَا كَانَ. فَقَرَّبَتْ إِلَيْهِمْ عَشَاءَهُمْ، فَتَعَشَّوْا. وَخَرَجَ الْقَوْمُ، وَقَامَتِ الْمَرْأَةُ إِلَى مَا تَقُومُ إِلَيْهِ الْمَرْأَةُ. فَلَمَّا كَانَ آخِرُ اللَّيْلِ، قَالَتْ: يَا أَبَا طَلْحَةَ، أَلَمْ تَرَ إِلَى آلِ فُلَانٍ، اسْتَعَارُوا عَارِيَةً، فَتَمَتَّعُوا بِهَا. فَلَمَّا طُلِبَتْ، كَأَنَّهُمْ كَرِهُوا ذَاكَ. قَالَ: مَا أَنْصَفُوا. قَالَتْ: فَإِنَّ ابْنَكَ كَانَ عَارِيَةً مِنَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى، وَإِنَّ اللَّهَ قَبَضَهُ. فَاسْتَرْجَعَ، وَحَمِدَ اللَّهَ.

فَلَمَّا أَصْبَحَ، غَدَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَلَمَّا رَآهُ، قَالَ: "بَارَكَ اللَّهُ لَكُمَا فِي لَيْلَتِكُمَا." فَحَمَلَتْ بِعَبْدِ اللَّهِ، فَوَلَدَتْهُ لَيْلًا. وَكَرِهَتْ أَنْ تُحَنِّكَهُ حَتَّى يُحَنِّكَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَحَمَلْتُهُ غُدْوَةً، وَمَعِي تَمَرَاتُ عَجْوَةٍ. فَوَجَدْتُهُ يَهْنَأُ أَبَاعِرَ لَهُ -أَوْ يَسِمُهَا-، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أُمَّ سُلَيْمٍ وَلَدَتِ اللَّيْلَةَ، فَكَرِهَتْ أَنْ تُحَنِّكَهُ حَتَّى يُحَنِّكَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ: "أَمَعَكَ شَيْءٌ؟" قُلْتُ: تَمَرَاتُ عَجْوَةٍ. فَأَخَذَ بَعْضَهُنَّ، فَمَضَغَهُنَّ. ثُمَّ جَمَعَ بُزَاقَهُ، فَأَوْجَرَهُ إِيَّاهُ، فَجَعَلَ يَتَلَمَّظُ. فَقَالَ: "حِبُّ الْأَنْصَارِ التَّمْرُ."

قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، سَمِّهِ. قَالَ: "هُوَ عَبْدُ اللَّهِ."

• ﴿347﴾ • Enes b. Mâlik anlatıyor: [Üvey babam] Ebû Talha'nın bir oğlu rahatsızlandı. Ebû Talha namaza çıktı; çocuk vefat etti. [Annem] Ümmü Süleym cenazeyi hazırladı ve evdekilere "Hiçbiriniz sakın Ebû Talha'ya oğlunun öldüğünü söylemesin." diye tenbih etti.

Ebû Talha evine döndü; yanında mescidden bazı arkadaşları vardı. "Oğlan nasıl oldu?" diye sordu. Ümmü Süleym "Olduğundan daha iyi durumda!" dedi. Misafirlere yemeklerini ikram etti; akşam yemeğini yediler. Ardından insanlar gitti; o da bir kadın evde ne tür işler yapıyorsa onları yaptı. Gecenin son bölümü yaklaşınca "Baksana Ebû Talha!" dedi; "Falancalar bir emanet almış olsalar, işlerini görseler; ama emanet geri istenince vermeye pek yanaşmasalar." Ebû Talha, "İnsafa sığar mı bu yaptıkları?!" dedi. Ümmü Süleym dedi ki: "Ya işte Ebû Talha; senin oğlan da Allah'ın bir emanetiydi, Allah onu geri aldı!" Bunun üzerine Ebû Talha "İnnâ lillâh!" dedi ve Allah'a şükretti.

Sabah olunca erkenden Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanına gitti. Allah Resûlü (s.a.s.) onu görünce *"Allah, gecenizi her ikiniz için de mübarek eylesin!"* buyurdu.

Bir süre sonra da Ümmü Süleym, Abdullah'a hamile kaldı ve yine bir gece vakti doğum yaptı. Allah Resûlü (s.a.s.) ağzına bir gıda vermeden bebeğin ağzına gıda vermek istemedi. Sabahleyin bebeği kucaklayıp götürdüm. Yanımda da acve hurmaları vardı. Develerini katranla sıvıyordu; "Ya Resûlallah!" dedim; "Ümmü Süleym bu gece doğum yaptı; Allah Resûlü (s.a.s.) ağzına bir gıda vermeden de bebeğin ağzına gıda vermek istemedi." Bunun üzerine *"Yanında bir şey var mı?"* buyurdu. "Acve hurmaları var." dedim. Hurmalardan bir kaçını aldı, iyice çiğnedi. Sonra tükrüğünü toplayıp bebeğin ağzına koydu; o da onu emmeye başladı. *"Ensarın aşkı hurma!"* buyurdu.

"Ya Resûlallah; onun adını koysanız." dedim. *"Abdullah olsun!"* buyurdu.[347]

• ﴿348﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ بَنِي سَلِمَةَ أَرَادُوا أَنْ يَتَحَوَّلُوا مِنْ مَنَازِلِهِمْ فَيَسْكُنُوا قُرْبَ الْمَسْجِدِ. فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَكَرِهَ أَنْ تُعْرَى الْمَدِينَةُ، فَقَالَ: "يَا بَنِي سَلِمَةَ، أَلَا تَحْتَسِبُونَ آثَارَكُمْ إِلَى الْمَسْجِدِ؟" قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَأَقَامُوا.

• ﴿348﴾ • Selimeoğulları, evlerini taşıyıp Mescid-i Nebevi'ye daha yakın bir yere yerleşmek istediler. Konu hakkındaki bilgi Hz. Peygamber'e (s.a.s.) ulaştı ve Medine'de yerleşimin alt üst olmasından endişe etti. *"Mescide doğru attığınız adımların sevabını düşünmüyor musunuz Selimeoğulları!"* buyurdu. Onlar da "Elbette ya Resûlallah." dediler ve oldukları yerde kaldılar.[348]

• ﴿349﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يُهَادَى بَيْنَ ابْنَيْهِ. قَالَ: "مَا هَذَا؟" قَالُوا: نَذَرَ أَنْ يَمْشِيَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ أَنْ يُعَذِّبَ هَذَا نَفْسَهُ." فَأَمَرَهُ، فَرَكِبَ.

• ﴿349﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), iki oğlunun arasında zorlukla ayakta duran bir adam gördü. *"Bu ne?"* buyurdu. "Yürüyeceğim diye adakta bulunmuş." dediler. Allah Resûlü (s.a.s.), *"Bunun kendine eziyet etmesine Allah'ın ihtiyacı yok ki!"* buyurdu ve bir bineğe binmesini istedi; adam da bu emre uydu.[349]

347 *Müsned*, 19/85-87 (12028. Ayrıca 12865, 13026); Buhârî, *Cenâiz*, 41 (1301~). **Krş:** 369 ve 401. hadisler. Hz. Enes'in bu hadiste vefatı anlatılan üvey kardeşi, az sonra gelecek 356. hadiste hatırası yer alan Ebû Umeyr'dir. Bk. İbn Hıbbân, *Sahîh*, 16/158-160 (7188).

348 *Müsned*, 19/90-91 (12033. Ayrıca 12876, 13770); Buhârî, *Ezân*, 33 (655~). **Krş:** 857. hadis.

349 *Müsned*, 19/95 (12038. Ayrıca 12039, 12127, 12889, 13468, 13866); Buhârî, *Cezâü's-Sayd*, 27 (1865~); Müslim,

• ﴿350﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَلَامٍ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَقْدَمَهُ الْمَدِينَةَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي سَائِلُكَ عَنْ ثَلَاثٍ خِصَالٍ، لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا نَبِيٌّ. "قَالَ: "سَلْ." قَالَ: مَا أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ؟ وَمَا أَوَّلُ مَا يَأْكُلُ مِنْهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ؟ وَمِنْ أَيْنَ يُشْبِهُ الْوَلَدُ أَبَاهُ وَأُمَّهُ؟

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَخْبَرَنِي بِهِنَّ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَام آنِفًا." قَالَ: ذَلِكَ عَدُوُّ الْيَهُودِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ. قَالَ: "أَمَّا أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ، فَنَارٌ تَخْرُجُ مِنَ الْمَشْرِقِ، فَتَحْشُرُ النَّاسَ إِلَى الْمَغْرِبِ. وَأَمَّا أَوَّلُ مَا يَأْكُلُ مِنْهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ، زِيَادَةُ كَبِدِ حُوتٍ. وَأَمَّا شَبَهُ الْوَلَدِ أَبَاهُ وَأُمَّهُ، فَإِذَا سَبَقَ مَاءُ الرَّجُلِ مَاءَ الْمَرْأَةِ، نَزَعَ إِلَيْهِ الْوَلَدُ. وَإِذَا سَبَقَ مَاءُ الْمَرْأَةِ مَاءَ الرَّجُلِ، نَزَعَ إِلَيْهَا."

قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ. وَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ الْيَهُودَ قَوْمٌ بُهْتٌ، وَإِنَّهُمْ إِنْ يَعْلَمُوا بِإِسْلَامِي يَبْهَتُونِي عِنْدَكَ. فَأَرْسِلْ إِلَيْهِمْ، فَاسْأَلْهُمْ عَنِّي "أَيُّ رَجُلٍ ابْنُ سَلَامٍ فِيكُمْ؟".

قَالَ: فَأَرْسَلَ إِلَيْهِمْ، فَقَالَ: "أَيُّ رَجُلٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ فِيكُمْ؟" قَالُوا: خَيْرُنَا، وَابْنُ خَيْرِنَا. وَعَالِمُنَا، وَابْنُ عَالِمِنَا. وَأَفْقَهُنَا، وَابْنُ أَفْقَهِنَا. قَالَ: "أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَسْلَمَ، تُسْلِمُونَ؟" قَالُوا: أَعَاذَهُ اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ!

قَالَ: فَخَرَجَ ابْنُ سَلَامٍ، فَقَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ. قَالُوا: شَرُّنَا، وَابْنُ شَرِّنَا! وَجَاهِلُنَا، وَابْنُ جَاهِلِنَا! فَقَالَ ابْنُ سَلَامٍ: هَذَا الَّذِي كُنْتُ أَتَخَوَّفُ مِنْهُ.

• ﴿350﴾ • Allah Resûlü'nün (s.a.s.) hicrette Medine'ye gelişinde Abdullah b. Selâm kendisiyle bir görüşme yaptı. "Ya Resûlallah; size ancak bir peygamberin bilebileceği üç tane özel soru soracağım." dedi. *"Sor!"* buyurdu. Abdullah b. Selâm dedi ki: "İlk ortaya çıkacak kıyamet alameti nedir? Cennetliklerin yiyeceği ilk nimet nedir? Çocuk, anne ve babasına nasıl çeker?"

Allah Resûlü (s.a.s.); *"Cebrail aleyhisselâm az önce beni bu konularda bilgilendirdi."* diye söze başladı. Abdullah b. Selâm, "Bu, Yahudilerin melekler arasındaki düşmanı!" dedi. Devamında Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İlk ortaya çıkacak kıyamet alameti, doğudan ortaya çıkacak ve insanları batıya sürükleyecek bir ateştir. Cennetliklerin yiyeceği ilk nimet ise balık ciğeridir. Çocuğun babasına ve*

Nezr, 9 (4247~). **Krş:** 257, 267 ve 733. hadisler.

annesine çekmesine gelince; erkeğin suyu kadının suyundan önce gelirse çocuk erkeğe çeker. Kadının suyu erkeğin suyundan önce gelirse çocuk kadına çeker."

Abdullah b. Selâm, "Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve sen Allah'ın Resûlü'sün." diyerek Müslüman oldu. Sonra dedi ki: Ya Resûlallah, toplum olarak Yahudiler iftiracıdırlar. Eğer benim Müslüman olduğumu duyarlarsa sizin yanınızda bana iftira da atarlar. Şimdi onlara haber gönderin. Gelsinler ve "Abdullah b. Selâm'ı nasıl bilirsiniz?" diye sorun.

Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) onlara haber gönderdi. Geldiler ve *"Abdullah b. Selâm'ı nasıl bilirsiniz?"* diye sordu. "Çok iyidir; babası da iyidir. Çok bilgilidir; babası da bilgilidir. Çok anlayışlıdır; babası da anlayışlıdır." diye cevap verdiler. *"Müslüman olsa siz de Müslüman olur musunuz?"* diye sordu. "Allah saklasın, bunu yapmasın!" dediler.

O sırada Abdullah b. Selâm saklandığı yerden çıktı ve "Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed, Allah'ın Resûlü'dür." dedi. Yahudiler, "Kötü adamsın; baban da kötüydü. Cahilsin; baban da cahildi!" demeye başladılar. "İşte!" dedi Abdullah b. Selâm; "Benim korktuğum şey buydu!"[350]

.....

• ﴿351﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، سَمِعَ أَنَسًا يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "يَتْبَعُ الْمَيِّتَ ثَلَاثٌ: أَهْلُهُ، وَمَالُهُ، وَعَمَلُهُ. فَيَرْجِعُ اثْنَانِ، وَيَبْقَى وَاحِدٌ. يَرْجِعُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ، وَيَبْقَى عَمَلُهُ."

• ﴿351﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ölünün peşinden üç şey gider: Ailesi, malı ve ameli. İkisi döner; birisi kalır. Ailesi ve malı döner; ameli ise kalır."*[351]

.....

• ﴿352﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "أَخَذَ الرَّايَةَ زَيْدٌ فَأُصِيبَ، ثُمَّ أَخَذَهَا جَعْفَرٌ فَأُصِيبَ، ثُمَّ أَخَذَهَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ فَأُصِيبَ -وَإِنَّ عَيْنَيْهِ لَتَذْرِفَانِ- ثُمَّ أَخَذَهَا خَالِدٌ مِنْ غَيْرِ إِمْرَةٍ، فَفَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ. وَمَا يَسُرُّنِي أَنَّهُمْ عِنْدَنَا." أَوْ قَالَ: "مَا يَسُرُّهُمْ أَنَّهُمْ عِنْدَنَا."

• ﴿352﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) [Mûte Harbi'nin yaşandığı gün Medine'de] hutbede konuşuyordu: *"Sancağı Zeyd aldı ve vuruldu. Sonra Cafer aldı; o da vuruldu. Sonra*

350 *Müsned*, 19/113-115 (12057. Ayrıca 12970); Buhârî, *Menâkıbü'l-Ensâr*, 51 (3938~). **Krş:** 930 ve 931. hadisler. **Oku:** Furkân, 25/54. Abdullah b. Selâm'ın biyografisi hakkında bilgi için bk. 930. hadis.

351 *Müsned*, 19/135 (12080); Buhârî, *Rikâk*, 42 (6514~); Müslim, *Zühd ve Rekâik*, 5 (7424~). **Oku:** Kehf, 18/46.

Abdullah b. Revâha aldı; o da vuruldu. (Bu arada Allah Resûlü'nün (s.a.s.) gözlerinden yaşlar dökülüyordu). *Sonra sancağı görevlendirme olmaksızın Hâlid aldı ve Allah ona bir çıkış yolu gösterdi. Onların bizim yanımızda olmaları beni hiç mutlu etmezdi!"*[352]

.....

• ﴿353﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، حَدَّثَنِي ابْنُ شِهَابٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَرِبَ، وَعَنْ يَمِينِهِ أَعْرَابِيٌّ وَعَنْ يَسَارِهِ أَبُو بَكْرٍ، فَنَاوَلَهُ الأَعْرَابِيَّ، وَقَالَ: "الأَيْمَنَ فَالأَيْمَنَ!"

• ﴿353﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) bir içeceği içti. Sağında bir bedevi, solunda Hz. Ebû Bekir vardı. İçeceğin kalanını bedeviye uzatarak *"Önce sağdan, önce sağdan!"* buyurdu.[353]

.....

• ﴿354﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ الدَّسْتُوَائِيُّ، عَنْ أَبِي عِصَامٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَنَفَّسُ فِي الإِنَاءِ ثَلاَثًا وَيَقُولُ: "هَذَا أَهْنَأُ، وَأَمْرَأُ، وَأَبْرَأُ."

• ﴿354﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) içecekleri üç nefeste içer ve şöyle buyururdu: *"Böylesi daha tatlı, yumuşak ve sağlıklı!"*[354]

.....

• ﴿355﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَدَ تَمْرَةً فَقَالَ: "لَوْلاَ أَنْ تَكُونِي مِنَ الصَّدَقَةِ لأَكَلْتُكِ!"

• ﴿355﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) bir hurma tanesi buldu ve şöyle buyurdu: *"Sadaka olmadığını bilseydim seni kesin yerdim!"*[355]

.....

• ﴿356﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُخَالِطُنَا، حَتَّى يَقُولَ لِأَخٍ لِي صَغِيرٍ: "يَا أَبَا عُمَيْرٍ، مَا فَعَلَ النُّغَيْرُ؟" طَيْرٌ كَانَ يَلْعَبُ بِهِ. قَالَ: وَنَضَحَ بِسَاطًا لَنَا. قَالَ: فَصَلَّى عَلَيْهِ، وَصَفَفْنَا خَلْفَهُ.

352 *Müsned*, 19/167-168 (12114. Ayrıca 12172); Buhârî, *Cihâd*, 7 (2798~).

353 *Müsned*, 19/175-176 (12121. Ayrıca 13038, 13422); Buhârî, *Eşribe*, 18 (5619); Müslim, *Eşribe*, 124 (5289). **Krş:** 769. hadis.

354 *Müsned*, 19/224 (12186. Ayrıca 12923, 13207, 13635); Müslim, *Eşribe*, 123 (5287~). **Krş:** 976. hadis.

355 *Müsned*, 19/227 (12190); Buhârî, *Lukata*, 6 (2431~); Müslim, *Zekât*, 164 (2478~). **Krş:** 973. hadis.

• ﴿356﴾ • Enes b. Mâlik anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bizimle yakından ilgilenirdi. Hatta küçük kardeşimin oynadığı bir kuşun hâlini *"Ya Ebû Umeyr; sığırcık ne yaptı ya!"* diye sormuştu. Bir örtümüzü çırpıp üzerinde namaz kılmıştı; biz de arkasında saf tutmuştuk.[356]

. . . . . .

• ﴿357﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ قَتَادَةَ. وَبَهْزٌ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، أَخْبَرَنَا قَتَادَةُ الْمَعْنَى، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ الْمُؤْمِنَ حَسَنَةً. يُعْطَى عَلَيْهَا فِي الدُّنْيَا، وَيُثَابُ عَلَيْهَا فِي الْآخِرَةِ. وَأَمَّا الْكَافِرُ، فَيُطْعَمُ حَسَنَاتِهِ فِي الدُّنْيَا؛ حَتَّى إِذَا أَفْضَى إِلَى الْآخِرَةِ، لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَةٌ يُعْطَى بِهَا خَيْرًا."

• ﴿357﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah, inançlı insanın yaptığı hiçbir iyiliği boşa çıkarmaz. Hem dünyada yararını görür hem de ahirette sevabını alır. İnançsız insana ise Allah iyilikleri dünyada tattırır; ahirete geçtiğinde ise onun yararını göreceği hiçbir iyiliği kalmamış olur."*[357]

. . . . . .

• ﴿358﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ." وَأَشَارَ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى.

• ﴿358﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) işaret parmağını ve orta parmağını göstererek *"Ben, kıyametle şu iki parmak gibi gönderildim!"* buyurdu.[358]

. . . . . .

• ﴿359﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ الرُّبَيِّعَ عَمَّةَ أَنَسٍ كَسَرَتْ ثَنِيَّةَ جَارِيَةٍ، فَطَلَبُوا إِلَى الْقَوْمِ الْعَفْوَ. فَأَبَوْا، فَأَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "الْقِصَاصُ." قَالَ أَنَسُ بْنُ النَّضْرِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، تُكْسَرُ ثَنِيَّةُ فُلَانَةَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا أَنَسُ، كِتَابُ اللَّهِ الْقِصَاصُ." قَالَ: فَقَالَ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ، لَا تُكْسَرُ ثَنِيَّةُ فُلَانَةَ! قَالَ: فَرَضِيَ الْقَوْمُ، فَعَفَوْا، وَتَرَكُوا الْقِصَاصَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ مَنْ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ أَبَرَّهُ."

---

356 *Müsned*, 19/233-234 (12199. Ayrıca 12753, 12957, 12979, 13077, 13209, 13325, 13954, 14071); Buhârî, *Edeb*, 81 (6129); Müslim, *Âdâb*, 30 (5622~). **Krş:** 347. hadis.

357 *Müsned*, 19/266-267 (12237. Ayrıca 12264); Müslim, *Sıfâtu'l-Münâfıkın ve Ahkâmühüm*, 56 (7089~). **Krş:** 165. hadis. **Oku:** İbrahim, 14/18; Muhammed, 47/8-9.

358 *Müsned*, 19/271-272 (12245. Ayrıca 12322, 12334, 12287, 13319, 13908, 13950, 14014); Buhârî, *Rikâk*, 39 (6504); Müslim, *Fiten ve Eşrâtü's-Sâa*, 135 (7408). **Krş:** 767. hadis. **Oku:** Kamer, 54/1; Me'âric, 70/5-7.

• ﴿359﴾ • Enes b. Mâlik anlatıyor: [Halam] Rubeyyi' bir cariyenin dişini kırmıştı. Cariyenin ailesinden suçluyu affetmelerini istediler; aile yanaşmadı. Allah Resûlü'ne (s.a.s.) geldiler; *"Kısas."* buyurdu. [Amcam] Enes ibnü'n-Nadr, "Ya Resûlallah, filanca hanımın dişi mi kırılacak şimdi?" dedi. Allah Resûlü (s.a.s.), *"Allah'ın kanununda kısas var Enes."* buyurunca da yemin etti: *"Seni gerçeklerle gönderene and olsun; o hanımın dişi kırılmayacak!"*

Derken aile razı oldu ve affetti. Kısastan da vazgeçtiler. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah'ın öyle kulları vardır ki, Allah'ın adını verip yemin etseler Allah onları yalancı çıkarmaz!"*[359]

.....

• ﴿360﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "يَقُولُ اللَّهُ لِأَهْوَنِ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا: لَوْ أَنَّ لَكَ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ، كُنْتَ تَفْتَدِي بِهِ؟ فَيَقُولُ: نَعَمْ. فَيَقُولُ: قَدْ أَرَدْتُ مِنْكَ مَا هُوَ أَهْوَنُ مِنْ هَذَا وَأَنْتَ فِي صُلْبِ آدَمَ: أَنْ لَا تُشْرِكَ بِي، فَأَبَيْتَ إِلَّا أَنْ تُشْرِكَ بِي."

• ﴿360﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah, cehennemliklerin en az azap görenine şöyle diyecek: 'Yeryüzünde ne var ne yok senin olsaydı hepsini feda eder miydin?' O da 'Evet.' diyecek. Bunun üzerine Allah şöyle diyecek: 'Ben senden henüz Âdem'in belindeyken bundan çok daha azını, Bana ortak koşmamanı istemiştim; ama sen ille de Bana ortak bulmakta direttin!'"*[360]

.....

• ﴿361﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، قَالَ: ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْكَبَائِرَ -أَوْ سُئِلَ عَنِ الْكَبَائِرِ- فَقَالَ: "الشِّرْكُ بِاللَّهِ، وَقَتْلُ النَّفْسِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ." وَقَالَ: "أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكَبَائِرِ؟" قَالَ: "قَوْلُ الزُّورِ" -أَوْ قَالَ: "شَهَادَةُ الزُّورِ"-. قَالَ شُعْبَةُ: أَكْبَرُ ظَنِّي أَنَّهُ قَالَ: "شَهَادَةُ الزُّورِ".

• ﴿361﴾ • Allah Resûlü'ne (s.a.s.) büyük günahların neler olduğu soruldu. Buyurdu ki: *"Allah'a şirk koşmak, adam öldürmek ve anne babaya eziyet etmek."* Ardından

---

359 *Müsned*, 19/314-315 (12302. Ayrıca 12704, 14028); Buhârî, *Tefsir*, (Bakara) 23 (4500~); Müslim, *Kasâme*, 24 (4374~). **Krş:** 943. hadis.

360 *Müsned*, 19/323-324 (12312. Ayrıca 12289, 13288, 14107); Buhârî, *Rikâk*, 51 (6557~); Müslim, *Sıfâtü'l-Münâfikîn ve Ahkâmühüm*, 51 (7083~). **Oku:** Yûnus, 10/54-55; Zümer, 39/47.

da buyurdu ki: *"Size büyük günahların en büyüğünü söyleyeyim mi? Yalancı şahitlik yapmak!"*[361]

.....

• ﴿362﴾ • قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ: مَالِكٌ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ جَدَّتَهُ مُلَيْكَةَ دَعَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِطَعَامٍ صَنَعَتْهُ، فَأَكَلَ مِنْهُ. ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "قُومُوا فَلأُصَلِّ لَكُمْ."

قَالَ أَنَسٌ: فَقُمْتُ إِلَى حَصِيرٍ لَنَا قَد اسْوَدَّ مِنْ طُولِ مَا لُبِسَ، فَنَضَحْتُهُ بِمَاءٍ. فَقَامَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقُمْتُ أَنَا وَالْيَتِيمُ وَرَاءَهُ، وَقَامَتِ الْعَجُوزُ مِنْ وَرَائِنَا. فَصَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ انْصَرَفَ.

• ﴿362﴾ • Enes b. Mâlik anlatıyor: Ninem Müleyke yemek yapmış ve Allah Resûlü'nü (s.a.s.) davet etmişti. Allah Resûlü (s.a.s.) yemekten yedi; sonra *"Hadi kalkın, size namaz kıldırayım."* buyurdu.

Bir hasırımız vardı; kenarda dura dura kararmıştı. Gittim onu aldım geldim; üzerine hafif su serptim. Allah Resûlü (s.a.s.) onun üzerine durdu; ben ve yetim arkasına durduk. Nine de bizim arkamıza durdu. Allah Resûlü (s.a.s.) bize iki rekât namaz kıldırdı; sonra evden ayrıldı.[362]

.....

• ﴿363﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الزُّبَيْرِ -يَعْنِي ابْنَ عَدِيٍّ- قَالَ: شَكَوْنَا إِلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ مَا نَلْقَى مِنَ الْحَجَّاجِ، فَقَالَ: "اصْبِرُوا، فَإِنَّهُ لَا يَأْتِي عَلَيْكُمْ عَامٌ أَوْ يَوْمٌ إِلَّا الَّذِي بَعْدَهُ شَرٌّ مِنْهُ، حَتَّى تَلْقَوْا رَبَّكُمْ." سَمِعْتُهُ مِنْ نَبِيِّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

• ﴿363﴾ • Zübeyr b. Adiy diyor ki: Enes b. Mâlik'e, Haccâc'dan gördüğümüz zulmü şikâyet ettik. *"Sabredin; yaşayacağınız her yıl ya da her gün bir öncekinden kötü olacak. Rabbinize kavuşuncaya kadar bu böyle devam edecek."* dedi. "Bunu Peygamberimizden (s.a.s.) duydum." diye de ekledi.[363]

---

361 *Müsned*, 19/343-344 (12336. Ayrıca 12371); Buhârî, *Edeb*, 6 (5977); Müslim, *İmân*, 144 (261). **Oku:** Nisâ, 4/135; Mâide, 5/8; Furkân, 25/72.

362 *Müsned*, 19/347-348 (12340. Ayrıca 12507, 12680, 13013); Buhârî, *Salât*, 20 (380); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 266 (1499~). **Krş:** 982. hadis.

363 *Müsned*, 19/351-352 (12347. Ayrıca 12162, 13753, 12817, 12838); Buhârî, *Fiten*, 6 (7068~). **Krş:** 380. hadis.

• ﴿364﴾ • حَدَّثَنَا بَهْزُ بْنُ أَسَدٍ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ. قَالَ جَعْفَرٌ: لَا أَحْسِبُهُ إِلَّا عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: مُطِرْنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: فَخَرَجَ، فَحَسَرَ ثَوْبَهُ حَتَّى أَصَابَهُ الْمَطَرُ. قَالَ: فَقِيلَ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لِمَ صَنَعْتَ هَذَا؟ قَالَ: "لِأَنَّهُ حَدِيثُ عَهْدٍ بِرَبِّهِ."

• ﴿364﴾ • Allah Resûlü'nün (s.a.s.) döneminde bir gün yağmur yağdı. Kapının önüne çıktı, yağmurda ıslansın diye elbisesini yere serdi. "Niçin böyle yaptın ya Resûlallah?" dediler. *"O, Rabbinin yanından yeni geldi!"* buyurdu.[364]

.....

• ﴿365﴾ • حَدَّثَنَا بَهْزٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَبْرٍ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "آيَةُ النِّفَاقِ: بُغْضُ الْأَنْصَارِ. وَآيَةُ الْإِيمَانِ: حُبُّ الْأَنْصَارِ."

• ﴿365﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ensarı sevmemek münafıklık belirtisidir. Ensarı sevmek ise iman işaretidir."*[365]

.....

• ﴿366﴾ • حَدَّثَنَا بَهْزٌ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّهَا نَزَلَتْ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرْجِعَهُ مِنَ الْحُدَيْبِيَةِ، وَأَصْحَابُهُ مُخَالِطُونَ الْحُزْنَ وَالْكَآبَةَ، وَقَدْ حِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَسَاكِنِهِمْ، وَنَحَرُوا الْهَدْيَ بِالْحُدَيْبِيَةِ: ﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا﴾ إِلَى قَوْلِهِ ﴿صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا﴾ (الفتح: ١-٢)

قَالَ: "لَقَدْ أُنْزِلَتْ عَلَيَّ آيَتَانِ، هُمَا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا جَمِيعًا." قَالَ: فَلَمَّا تَلَاهُمَا، قَالَ رَجُلٌ: هَنِيئًا مَرِيئًا يَا نَبِيَّ اللَّهِ! قَدْ بَيَّنَ اللَّهُ لَكَ مَا يَفْعَلُ بِكَ. فَمَا يَفْعَلُ بِنَا؟ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْآيَةَ الَّتِي بَعْدَهَا: ﴿لِيُدْخِلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ حَتَّى خَتَمَ الْآيَةَ. (الفتح: ٥)

• ﴿366﴾ • Hudeybiye'den dönüşünde, ashabı evlerine ulaşamamanın ve kurbanlarını Hudeybiye'de kesmenin derdi ve üzüntüsü içindeyken, Hz. Peygamber'e

---

364 *Müsned*, 19/364-365 (12365. Ayrıca 13820); Müslim, *Salâtül-İstiskâ*, 13 (2083). **Krş:** 306. hadis. **Oku:** Lokmân, 31/34; Şûrâ, 42/28.

365 *Müsned*, 19/367 (12369. Ayrıca 12316, 13607); Buhârî, *İmân*, 10 (17~); Müslim, *İmân*, 128 (235~). **Oku:** Tevbe, 9/100; Haşr, 59/9. **Ensar Sevgisi Konu Merkezi; Dalları:** 206, 383, 875 ve 926. hadisler.

(s.a.s.) şu ayetler indi: *"Biz sana apaçık bir fetih verdik. Verdik ki Allah, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlasın, sana olan nimetini tamamlasın, seni doğru yola iletsin."* {Fetih, 48/1-2}

Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Bana iki ayet indirildi; bütün dünyadan daha çok sevindiğim iki ayet!"* buyurdu. Ayetleri okuyunca bir adam, "Gözün aydın ey Allah'ın Elçisi! Allah sana nasıl davranacağını açıkladı. Peki ya bize ne yapacak?" dedi. Bunun üzerine Yüce Allah, devamındaki ayeti indirdi: *"Bütün bunlar, Allah'ın inanan erkek ve kadınları, içlerinden ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetlere koyması; onların kötülüklerini örtmesi içindir. İşte bu, Allah katında büyük bir başarıdır."* {Fetih, 48/5}[366]

. . . . . .

• ﴿367﴾ • حَدَّثَنَا هَاشِمٌ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "آتِي بَابَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَسْتَفْتِحُ، فَيَقُولُ الْخَازِنُ: مَنْ أَنْتَ؟ قَالَ: فَأَقُولُ: مُحَمَّدٌ. قَالَ: يَقُولُ: بِكَ أُمِرْتُ أَنْ لَا أَفْتَحَ لِأَحَدٍ قَبْلَكَ."

• ﴿367﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kıyamet günü cennetin kapısına geleceğim. Kapıyı açmalarını isteyeceğim. Bekçi 'Sen kimsin?' diyecek. 'Muhammed' diyeceğim. Bana şöyle diyecek: 'Senden önce kimseye kapıyı açmamam için bana senin ismin verildi!'"*[367]

. . . . . .

• ﴿368﴾ • حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ مَسْعَدَةَ، عَنْ قُرَّةَ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ أُحُدًا، فَقَالَ: "جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ."

• ﴿368﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) Uhud'u andı ve *"Bir dağ; bizi sever, biz de onu severiz."* buyurdu.[368]

. . . . . .

• ﴿369﴾ • حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَكْثَرَ أَنْصَارِيٍّ بِالْمَدِينَةِ مَالًا، وَكَانَ أَحَبَّ أَمْوَالِهِ إِلَيْهِ بَيْرُحَاءُ، وَكَانَتْ مُسْتَقْبِلَةَ الْمَسْجِدِ. فَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُهَا، وَيَشْرَبُ مِنْ مَاءٍ فِيهَا طَيِّبٍ.

366 *Müsned*, 19/369 (12374. Ayrıca 12226, 13035); Müslim, *Cihâd ve Siyer*, 97 (4637~). **Krş:** 844. hadis.

367 *Müsned*, 19/388-389 (12397); Müslim, *İmân*, 333 (486~).

368 *Müsned*, 19/413 (12421. Ayrıca 13525, 13548); Buhârî, *Megâzî*, 28 (4083~); Müslim, *Hac*, 504 (3372~).

قَالَ أَنَسٌ: فَلَمَّا نَزَلَتْ ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾ (آل عمران: ٩٢) قَالَ أَبُو طَلْحَةَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾، وَإِنَّ أَحَبَّ أَمْوَالِي إِلَيَّ بَيْرُحَاءُ، وَإِنَّهَا صَدَقَةٌ لِلَّهِ، أَرْجُو بِرَّهَا وَذُخْرَهَا عِنْدَ اللَّهِ، فَضَعْهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ حَيْثُ أَرَاكَ اللَّهُ.

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "بَخٍ! ذَلِكَ مَالٌ رَابِحٌ! ذَالِكَ مَالٌ رَابِحٌ! وَقَدْ سَمِعْتُ، وَأَنَا أَرَى أَنْ تَجْعَلَهَا فِي الْأَقْرَبِينَ."

فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ: أَفْعَلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: فَقَسَمَهَا أَبُو طَلْحَةَ فِي أَقَارِبِهِ وَبَنِي عَمِّهِ.

• ﴿369﴾ • Enes b. Mâlik anlatıyor: Medine'de en fazla malı olan Ensar mensubu [üvey babam] Ebû Talha idi. En çok sevdiği varlığı da, mescidin kıblesindeki 'Bîru Hâ' adlı kuyulu bahçe idi. Hz. Peygamber (s.a.s.) bahçeye gider ve oradaki pırıl pırıl sudan içerdi.

"Sevdiklerinizden harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz." {Âl-i İmrân, 3/92} ayeti inince, Ebû Talha dedi ki: Ya Resûlallah; Allah, "Sevdiklerinizden harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz." buyuruyor. Benim en sevdiğim malım da Bîru Hâ; onu Allah için sadaka olarak bağışlıyorum. Hayrını umarak ve Allah katında bulacağıma inanarak bağışlıyorum. Onu istediğiniz gibi değerlendirin Yâ Resûlallah!

Bunun üzerine, Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ne güzel! Bu çok kazanç getiren bir mülk! Bu çok kazanç getiren bir mülk! Dediğini duydum; bence sen onu akrabalarına paylaştır!"*

Ebû Talha, "Öyle yapayım ya Resûlallah." diyerek arsayı hemen akrabaları ve amcaoğulları arasında paylaştırdı.[369]

.....

• ﴿370﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ. وَأَبُو دَاوُدَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ الْمَعْنَى. حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ لِامْرَأَةٍ مِنْ أَهْلِهِ: أَتَعْرِفِينَ فُلَانَةَ؟ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِهَا وَهِيَ تَبْكِي عَلَى قَبْرٍ، فَقَالَ لَهَا: "اتَّقِي اللَّهَ وَاصْبِرِي." فَقَالَتْ لَهُ: إِلَيْكَ عَنِّي! فَإِنَّكَ لَا تُبَالِي بِمُصِيبَتِي.

قَالَ: وَلَمْ تَكُنْ عَرَفَتْهُ. فَقِيلَ لَهَا: إِنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَأَخَذَهَا مِثْلُ الْمَوْتِ، فَجَاءَتْ إِلَى بَابِهِ، فَلَمْ تَجِدْ عَلَيْهِ بَوَّابًا، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي لَمْ أَعْرِفْكَ. فَقَالَ:

369 *Müsned*, 19/426-428 (12438); Buhârî, *Zekât*, 44 (1461~); Müslim, *Zekât*, 42 (2315~). **Krş:** 347 ve 460. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/215.

"إِنَّ الصَّبْرَ عِنْدَ أَوَّلِ صَدْمَةٍ."

• ﴿370﴾ • Sâbit el-Bünânî diyor ki: Enes b. Mâlik'in, ailesinden bir hanıma şöyle dediğini duydum: Filanca kadını tanıyor musun? Allah Resûlü (s.a.s.) yolda o kadına rastladı. Bir kabrin başında oturmuş ağlıyordu. Ona, *"Allah'tan kork ve sabret."* buyurdu. "Git başımdan!" dedi kadın; "Benim yaşadığım sıkıntıyı sen yaşadın mı da?"

Kadın, Hz. Peygamber'i (s.a.s.) tanımıyordu. Kendisine, "O, Allah'ın Resûlü (s.a.s.) idi." dediler. Bir an ölecek gibi oldu. Kapısına vardı. O'nun kapısında kapıcısı da yoktu. "Ya Resûlallah, seni tanıyamadım." dedi. O, şöyle buyurdu: *"Sabır, darbenin yendiği ilk anda dayanmaktır."*[370]

.....

• ﴿371﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، حَدَّثَنَا أَبِي. وَعَفَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، حَدَّثَنَا شُعَيْبٌ -يَعْنِي ابْنَ الْحَبْحَابِ- عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَكْثَرْتُ عَلَيْكُمْ فِي السِّوَاكِ."

• ﴿371﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Size misvak kullanmanızı çok söyledim!"* buyurdu.[371]

.....

• ﴿372﴾ • حَدَّثَنَا يُونُسُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ،، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَزْرَعُ زَرْعًا، أَوْ يَغْرِسُ غَرْسًا، فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ، إِلَّا كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ."

• ﴿372﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bir Müslüman bir ekin eker veya bir fidan diker de kuştur, insandır, hayvandır ondan yerse bu, kendisi için bir sadaka olur."*[372]

.....

• ﴿373﴾ • حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى، قَالَ: أَخْبَرَنِي مَالِكٌ، عَنِ الْعَلَاءِ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ بَعْدَ الظُّهْرِ، فَقَامَ يُصَلِّي الْعَصْرَ. فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ صَلَاتِهِ تَذَاكَرْنَا تَعْجِيلَ الصَّلَاةِ،

---

370 *Müsned*, 19/443-444 (12458. Ayrıca 12317, 13273); Buhârî, *Ahkâm*, 11 (7154); Müslim, *Cenâiz*, 15 (2140~). **Oku:** Yûsuf, 12/16-18 ve 80-83.

371 *Müsned*, 19/444-445 (12459. Ayrıca 13598); Buhârî, *Cum'a*, 8 (888). **Krş:** 98. hadis.

372 *Müsned*, 19/479 (12495. Ayrıca 12999, 13389, 13553-13554); Buhârî, *Müzâra'a*, 1 (2320~); Müslim, *Müsâkât*, 12 (3973). **Krş:** 189. hadis.

فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "تِلْكَ صَلَاةُ الْمُنَافِقِينَ" ثلاثَ مَراتٍ، "يَجْلِسُ أَحَدُهُمْ حَتَّى إِذَا اصْفَرَّتِ الشَّمْسُ، وَكَانَتْ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ، قَامَ فَنَقَرَ أَرْبَعًا، لَا يَذْكُرُ اللَّهَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا."

• ﴿373﴾ • el-Alâ diyor ki: Bir öğleden sonra Enes b. Mâlik'i ziyarete gittik. Kalktı, ikindi namazını kıldı. Namazını bitirince namazı vakit girer girmez kılmayı konuştuk. Dedi ki: Allah Resûlü'nden (s.a.s.) dinlemiştim. Üç defa, *"Münafıklar namazı şöyle kılar."* buyurmuş ve devam etmişti: *"Güneş sararana kadar, şeytanın iki boynuzunun arasına gelene kadar oturur. Sonra kalkar ve dört kere gagalar. Ve bu namazında da Allah'ı aklına çok ama çok az getirir."*[373]

.....

• ﴿374﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كَانَ قِرَامٌ لِعَائِشَةَ قَدْ سَتَرَتْ بِهِ جَانِبَ بَيْتِهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مِيطِي عَنَّا قِرَامَكِ هَذَا. فَإِنَّهُ لَا تَزَالُ تَصَاوِيرُهُ تَعْرِضُ لِي فِي صَلَاتِي."

• ﴿374﴾ • Enes b. Mâlik anlatıyor: Hz. Âişe evinin bir bölümünü tül bir perde ile örtmüştü. Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Şu tül perdeni gözümüzün önünden bir çek! Üzerindeki resimler namazda dikkatimi dağıtıp duruyor!"*[374]

.....

• ﴿375﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ مَعَ ثَابِتٍ، فَقَالَ لَهُ ثَابِتٌ: إِنِّي اشْتَكَيْتُ. فَقَالَ: أَلَا أَرْقِيكَ بِرُقْيَةِ أَبِي الْقَاسِمِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ؟ قَالَ: بَلَى. قَالَ: قُلْ: "اللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ، مُذْهِبَ الْبَاسِ، اشْفِ أَنْتَ الشَّافِي، لَا شَافِيَ إِلَّا أَنْتَ. اشْفِ شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا."

• ﴿375﴾ • Abdülazîz b. Suheyb diyor ki: Sâbit el-Bünânî ile birlikte Enes b. Mâlik'in yanına gittik. Sâbit ona "Çok rahatsızım." deyince "Sana Ebü'l-Kâsım'ın (s.a.s.) şifa duasını okuyayım mı?" dedi. Sâbit "Tabii ki." dedi. Bunun üzerine Enes b. Mâlik şu duayı okudu: *"Ey insanların Rabbi olan, sıkıntıları gideren Allah'ım! Sen şifa verensin, şifa ver! Sen'den başka şifa verebilecek kimse yok. Hiç hastalık bırakmayacak bir şifa ver!"*[375]

---

373 *Müsned*, 19/490-491 (12509. Ayrıca 11999, 12929, 13589); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 195 (1412~). **Krş:** 664. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/142; Mâûn, 107/4-6.

374 *Müsned*, 20/11-12 (12531); Buhârî, *Salât*, 15 (374~). **Krş:** 271 ve 447. hadisler.

375 *Müsned*, 20/12-13 (12532. Ayrıca 13823); Buhârî, *Tıb*, 38 (5742~). **Krş:** 301. hadis. Hadisteki duanın Arapçası

• ﴿376﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: سَمِعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصْوَاتًا، فَقَالَ: "مَا هَذَا؟" قَالُوا: يُلَقِّحُونَ النَّخْلَ. فَقَالَ: "لَوْ تَرَكُوهُ، فَلَمْ يُلَقِّحُوهُ، لَصَلَحَ." فَتَرَكُوهُ، فَلَمْ يُلَقِّحُوهُ، فَخَرَجَ شِيصًا. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا لَكُمْ؟" قَالُوا: تَرَكُوهُ لِمَا قُلْتَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا كَانَ شَيْءٌ مِنْ أَمْرِ دُنْيَاكُمْ: فَأَنْتُمْ أَعْلَمُ بِهِ. فَإِذَا كَانَ مِنْ أَمْرِ دِينِكُمْ: فَإِلَيَّ."

• ﴿376﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) dışarıdan gelen sesler duydu. *"Ne oluyor?"* diye sordu. "Hurma aşılıyorlar." dediler. *"Bıraksalar, aşılamasalar daha iyi olur esasında."* buyurdu. Onlar da bıraktılar, aşılamadılar; ama hurmalar ham kaldı ve olgunlaşmadı. Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Niye böyle oldu?"* diye sordu. "Siz aşılamayın deyince aşılamadılar." dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Dünya işlerinizle ilgili bir durum olduğunda, siz onu daha iyi bilirsiniz. Ama dininizle ilgili bir konu olduğunda bana getirin."*[376]

• ﴿377﴾ • حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ قَالَ: "الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا، وَسَقَانَا، وَكَفَانَا، وَآوَانَا. وَكَمْ مِمَّنْ لَا كَافِيَ لَهُ وَلَا مُؤْوِيَ!"

• ﴿377﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) yatağına uzandığında şöyle derdi: *"Bizi yediren, içiren, bakıp barındıran Allah'a şükürler olsun. Bakanı olmayan, barındıranı olmayan nice insanlar var!"*[377]

• ﴿378﴾ • حَدَّثَنَا حَسَنٌ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "حُفَّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ، وَحُفَّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ."

• ﴿378﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cennet, insana zor gelen şeylerle kuşatıldı. Cehennem ise insana eğlenceli gelen şeylerle kuşatıldı."*[378]

(اللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ، مُذْهِبَ الْبَاسِ، اشْفِ أَنْتَ الشَّافِي، لَا شَافِيَ إِلَّا أَنْتَ. اشْفِ شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا.) şöyledir:

376 *Müsned*, 20/19-20 (12544); Müslim, *Fedâil*, 141 (6128~). **Krş:** 746. hadis.

377 *Müsned*, 20/24-25 (12552. Ayrıca 12712, 13653); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 64 (6894). **Krş:** 678. hadis. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:

(الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا، وَسَقَانَا، وَكَفَانَا، وَآوَانَا. وَكَمْ مِمَّنْ لَا كَافِيَ لَهُ وَلَا مُؤْوِيَ!)

378 *Müsned*, 20/28-29 (12559. Ayrıca 13671, 14030); Müslim, *Cennet ve Sıfâtü Naîmihâ ve Ehlihâ*, 1 (7130). **Oku:** Bakara, 2/214.

• ﴿379﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، أَنَّ نَاسًا مِنَ الْأَنْصَارِ قَالُوا يَوْمَ حُنَيْنٍ، حِينَ أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ أَمْوَالَ هَوَازِنَ، وَطَفِقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطِي رِجَالًا مِنْ قُرَيْشٍ الْمِائَةَ مِنَ الْإِبِلِ كُلَّ رَجُلٍ، فَقَالُوا: يَغْفِرُ اللَّهُ لِرَسُولِ اللَّهِ! يُعْطِي قُرَيْشًا وَيَتْرُكُنَا، وَسُيُوفُنَا تَقْطُرُ مِنْ دِمَائِهِمْ!

قَالَ أَنَسٌ: فَحُدِّثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَقَالَتِهِمْ، فَأَرْسَلَ إِلَى الْأَنْصَارِ، فَجَمَعَهُمْ فِي قُبَّةٍ مِنْ أَدَمٍ، وَلَمْ يَدْعُ مَعَهُمْ أَحَدًا غَيْرَهُمْ. فَلَمَّا اجْتَمَعُوا، جَاءَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "مَا حَدِيثٌ بَلَغَنِي عَنْكُمْ؟" فَقَالَتِ الْأَنْصَارُ: أَمَّا ذَوُو رَأْيِنَا، فَلَمْ يَقُولُوا شَيْئًا. وَأَمَّا نَاسٌ حَدِيثَةٌ أَسْنَانُهُمْ، فَقَالُوا كَذَا وَكَذَا، لِلَّذِي قَالُوا.

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنِّي لَأُعْطِي رِجَالًا حُدَثَاءَ عَهْدٍ بِكُفْرٍ أَتَأَلَّفُهُمْ -أَوْ قَالَ: أَسْتَأْلِفُهُمْ- أَفَلَا تَرْضَوْنَ أَنْ يَذْهَبَ النَّاسُ بِالْأَمْوَالِ وَتَرْجِعُونَ بِرَسُولِ اللَّهِ إِلَى رِحَالِكُمْ؟ فَوَاللَّهِ لَمَا تَنْقَلِبُونَ بِهِ خَيْرٌ مِمَّا يَنْقَلِبُونَ بِهِ."

• ﴿379﴾ • [Mekke'nin fethinin hemen ardından] Huneyn günü, Allah, Hevâzin kabilesinin mallarını Resûlü'ne ganimet olarak nasip edince ve Allah Resûlü de (s.a.s.) Kureyş'ten bazı adamlara kişi başı yüzer deve vermeye başlayınca ensardan bazı insanlar dediler ki: "Allah Resûlullah'ı affetsin! Kureyş'e veriyor; bizi bir kenara bırakıyor. Hâlbuki kılıçlarımızdan daha bunların kanları damlıyor!"

Enes b. Mâlik diyor ki: Allah Resûlü'ne (s.a.s.) onların söylemlerinden bahsedilince ensara haber gönderdi. Onları deri bir çadırda topladı ve onların dışında hiç kimseyi de beraberlerinde davet etmedi. Toplandılar; Allah Resûlü (s.a.s.) yanlarına geldi ve *"Bana sizden ulaşan o sözler nedir?"* buyurdu. Ensar mensupları [Medineliler] dediler ki: "Aklı başında olanlarımız hiçbir şey söylemedi. Ama yaşı genç olanlar, bu tarz sözler söylediler."

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) buyurdu ki: *"İnanın ben, inançsızlıktan yeni çıkmış adamlara sırf onları dine ısındırmak için veriyorum. İnsanlar ellerinde mallarla dönerken, siz evinize Allah'ın Resûlü ile döneceksiniz; bu hoşunuza gitmiyor mu? Allah şahit, sizin geri dönerken beraberinizde götürdüğünüz şey, onların geri dönerken götürdüklerinden daha iyi!"*[379]

. . . . . .

• ﴿380﴾ • قَالُوا: أَجَلْ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدْ رَضِينَا. فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّكُمْ

[379] *Müsned*, 20/122-124 (12696); Buhârî, *Farzu'l-Humus*, 19 (3147~); Müslim, *Zekât*, 132 (2436~). **Krş:** 206. hadis.

سَتَجِدُونَ بَعْدِي أَثَرَةً شَدِيدَةً، فَاصْبِرُوا حَتَّى تَلْقَوُا اللَّهَ وَرَسُولَهُ. فَإِنِّي فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ."
قَالَ أَنَسٌ: فَلَمْ نَصْبِرْ!

• ﴿380﴾ • [Üstteki olayın devamı] "Doğrudur ya Resûlallah; durumumuzdan razı olduk." dediler. Allah Resûlü (s.a.s.) de onlara buyurdu ki: *"Benden sonra çok büyük ayrımcılıkla karşılaşacaksınız. Allah'a ve Resûlü'ne kavuşana kadar sabredin. Ben sizi havzın başında bekleyeceğim."*

Enes b. Mâlik diyor ki: Sabredemedik![380]

.....

• ﴿381﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ. وَحَجَّاجٌ، قَالَ: حَدَّثَنِي شُعْبَةُ. عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "مَا مِنْ أَحَدٍ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يُحِبُّ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا، وَإِنَّ لَهُ مَا عَلَى الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ، غَيْرَ الشَّهِيدِ. فَإِنَّهُ يَتَمَنَّى أَنْ يَرْجِعَ فَيُقْتَلَ عَشْرَ مَرَّاتٍ، لِمَا يَرَى مِنَ الْكَرَامَةِ."

• ﴿381﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cennete giren hiç kimse dünyaya geri dönmek istemez. Yeryüzünde ne var ne yok hepsi kendisine verilecek olsa bile bu böyledir. Ama şehit başka; çünkü o kadar güzel ağırlanmıştır ki dönüp on kere daha öldürülmeyi içinden geçirir."*[381]

.....

• ﴿382﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ. وَحَجَّاجٌ، قَالَ: حَدَّثَنِي شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزِنُ شَعِيرَةً. أَخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزِنُ ذَرَّةً. أَخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزِنُ بُرَّةً."

• ﴿382﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Çıkarın ateşten 'Lâ ilâhe illallâh' diyeni; kalbinde arpa kadar iyilik olanı çıkarın! Çıkarın ateşten 'Lâ ilâhe illallâh' diyeni; kalbinde zerre kadar iyilik olanı çıkarın! Çıkarın ateşten 'Lâ ilâhe illallâh' diyeni; kalbinde buğday kadar iyilik olanı çıkarın!"*[382]

---

380 *Müsned*, 20/122-124 (12696. Ayrıca 12085, 12706, 13347, 12749, 12885); Buhârî, *Farzu'l-Humus*, 19 (3147~); Müslim, *Zekât*, 132 (2436~). **Krş:** 152, 363, 627 ve 850. hadisler.

381 *Müsned*, 20/171 (12771. Ayrıca 12003, 12273, 13628, 13964, 14033, 14083); Buhârî, *Cihâd*, 21 (2817~); Müslim, *İmâre*, 109 (4868). **Krş:** 167. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/169-171.

382 *Müsned*, 20/171-173 (12772); Buhârî, *İmân*, 33 (44~); Müslim, *İmân*, 325 (478~). **Krş:** 642. hadis.

• ﴿383﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ -يَعْنِي ابْنَ إِبْرَاهِيمَ ابْنِ عُلَيَّةَ- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ -يَعْنِي ابْنَ صُهَيْبٍ- عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى صِبْيَانًا وَنِسَاءً مُقْبِلِينَ -قَالَ عَبْدُ الْعَزِيزِ: حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ: مِنْ عُرْسٍ-، فَقَامَ نَبِيُّ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُمْثِلًا، فَقَالَ: "اللَّهُمَّ، أَنْتُمْ مِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ! اللَّهُمَّ، أَنْتُمْ مِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ! اللَّهُمَّ، أَنْتُمْ مِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ!" يَعْنِي الْأَنْصَارَ.

• ﴿383﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) topluca düğünden gelen çocuk ve kadınları gördü. Karşılarında dimdik durdu ve ensara olan sevgisini şu sözlerle ifade etti: *"Aman Allah'ım! Sizler benim ne çok sevdiğim insanlarsınız! Aman Allah'ım! Sizler benim ne çok sevdiğim insanlarsınız! Aman Allah'ım! Sizler benim ne çok sevdiğim insanlarsınız!"*[383]

. . . . . .

• ﴿384﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ. وَحَجَّاجٌ، قَالَ: حَدَّثَنِي شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ قَتَادَةَ يُحَدِّثُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ، فَإِنَّهُ يُنَاجِي رَبَّهُ. فَلَا يَبْزُقَنَّ -قال حَجَّاجٌ: يَبْصُقَنَّ- بَيْنَ يَدَيْهِ، وَلَا عَنْ يَمِينِهِ. وَلَكِنْ عَنْ شِمَالِهِ، وَتَحْتَ قَدَمِهِ."

• ﴿384﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz namaz kılarken Rabbi ile özel görüşme yapmış oluyor. Onun için önüne veya sağına kesinlikle tükürmesin. Yapacaksa soluna veya ayağının altına."*[384]

. . . . . .

• ﴿385﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ. وَحَجَّاجٌ، قَالَ:: حَدَّثَنِي شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ قَتَادَةَ يُحَدِّثُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "اعْتَدِلُوا فِي السُّجُودِ، وَلَا يَبْسُطْ أَحَدُكُمْ ذِرَاعَيْهِ انْبِسَاطَ الْكَلْبِ."

• ﴿385﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Secdelerde ölçülü olun. Kollarınızı köpeğin yayıldığı gibi iki yana açmayın."*[385]

---

383 *Müsned*, 20/190-191 (12797. Ayrıca 12305, 12306); Buhârî, *Menâkıbü'l-Ensâr*, 5 (3785); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 174 (6417~). **Krş:** 365. hadis. **Oku:** Tevbe, 9/128.

384 *Müsned*, 20/198-199 (12809. Ayrıca 12063, 12959, 13066, 13889, 13953, 14099); Buhârî, *el-Amelü fi's-Salât*, 12 (1214~); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 54 (1230~).

385 *Müsned*, 20/201 (12812. Ayrıca 12066, 12149, 13896, 13897); Buhârî, *Ezân*, 141 (822); Müslim, *Salât*, 233 (1102). **Krş:** 517. hadis.

• ﴿386﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ. وَحَجَّاجٌ، قَالَ: حَدَّثَنِي شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ قَتَادَةَ يُحَدِّثُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "سَوُّوا صُفُوفَكُمْ، فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصَّفِّ مِنْ تَمَامِ الصَّلَاةِ."

• ﴿386﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Saflarınızı düzeltin. Çünkü safların düzeltilmesi namazın tam olmasını sağlar."*[386]

. . . . . .

• ﴿387﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ. وَحَجَّاجٌ، قَالَ: حَدَّثَنِي شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ قَتَادَةَ يُحَدِّثُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ."

• ﴿387﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Beni anne babanızdan, çocuğunuzdan ve bütün insanlardan daha çok sevmedikçe iman etmiş olmazsınız."*[387]

. . . . . .

• ﴿388﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مُخْتَارِ بْنِ فُلْفُلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسًا، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا خَيْرَ الْبَرِيَّةِ! قَالَ: "ذَاكَ إِبْرَاهِيمُ."

• ﴿388﴾ • Bir adam, Hz. Peygamber'e (s.a.s.) "Ey yeryüzündekilerin en hayırlısı!" diye seslendi. Buyurdu ki: *"O, İbrahim'di!"*[388]

. . . . . .

• ﴿389﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ هَمَّامٍ. وَبَهْزٌ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ. عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِأُبَيٍّ: "إِنَّ اللَّهَ أَمَرَنِي أَنْ أَقْرَأَ عَلَيْكَ." فَقَالَ أُبَيٌّ: آللَّهُ سَمَّانِي لَكَ؟ قَالَ: "اللَّهُ سَمَّاكَ لِي." قَالَ بَهْزٌ فِي حَدِيثِهِ: فَجَعَلَ يَبْكِي.

• ﴿389﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.), Übey b. Ka'b'a *"Allah benden sana Kur'ân okumamı istedi!"* buyurdu. Übey, "Allah sana benim ismimi mi verdi?" dedi. *"Allah bana senin ismini verdi."* buyurdu. Bunun üzerine Übey ağlamaya başladı.[389]

---

386 *Müsned*, 20/201 (12813. Ayrıca 12841, 13664, 13899-13901, 13969, 14096); Buhârî, *Ezân*, 74 (723~); Müslim, *Salât*, 124 (975). **Krş:** 406 ve 780. hadisler.

387 *Müsned*, 20/202 (12814. Ayrıca 13911); Buhârî, *İmân*, 8 (15); Müslim, *İmân*, 70 (169). **Krş:** 341. hadis. **Oku:** Tevbe, 9/24.

388 *Müsned*, 20/211-212 (12826. Ayrıca 12907-12908); Müslim, *Fedâil*, 150 (6138); **Oku:** Bakara, 2/124 ve 130; Nahl, 16/120-122.

389 *Müsned*, 20/260 (12919. Ayrıca 13286, 13442, 13884, 14032); Buhârî, *Tefsîr*, (Beyyine) 2 (4960~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 245 (1864). **Krş:** 616. hadis.

• ﴿390﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: مَرُّوا بِجِنَازَةٍ، فَأُثْنِيَ عَلَيْهَا خَيْرًا. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَجَبَتْ، وَجَبَتْ، وَجَبَتْ." وَمُرَّ بِجَنَازَةٍ، فَأُثْنِيَ عَلَيْهَا شَرًّا. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَجَبَتْ، وَجَبَتْ، وَجَبَتْ."

فَقَالَ عُمَرُ: فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي، مُرَّ بِجَنَازَةٍ فَأُثْنِيَ عَلَيْهَا خَيْرًا، فَقُلْتَ: "وَجَبَتْ، وَجَبَتْ، وَجَبَتْ." وَمُرَّ بِجَنَازَةٍ، فَأُثْنِيَ عَلَيْهَا شَرًّا، فَقُلْتَ: "وَجَبَتْ، وَجَبَتْ، وَجَبَتْ."

فَقَالَ: "مَنْ أَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ خَيْرًا: وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ. وَمَنْ أَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ شَرًّا: وَجَبَتْ لَهُ النَّارُ. أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ، أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ، أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ."

• ﴿390﴾ • Bir cenaze geçti; arkasından olumlu şeyler söylendi. Hz. Peygamber de (s.a.s.), *"Vacip oldu! Vacip oldu! Vacip oldu!"* buyurdu. Bir başka cenaze geçti; arkasından olumsuz şeyler söylendi. Hz. Peygamber (s.a.s.) yine, *"Vacip oldu! Vacip oldu! Vacip oldu!"* buyurdu.

Hz. Ömer dedi ki: Anam babam sana feda olsun! Bir cenaze geçti; arkasından olumlu şeyler söylendi. "Vacip oldu! Vacip oldu! Vacip oldu!" dediniz. Bir başka cenaze geçti; arkasından olumsuz şeyler söylendi. Yine "Vacip oldu! Vacip oldu! Vacip oldu!" dediniz.

Buyurdu ki: *"Arkasından iyi konuştuğunuz kişiye cennet vacip oldu. Arkasından kötü konuştuğunuz kişiye de cehennem vacip oldu. Siz Allah'ın yeryüzündeki şahitlerisiniz! Siz Allah'ın yeryüzündeki şahitlerisiniz! Siz Allah'ın yeryüzündeki şahitlerisiniz!"*[390]

• ﴿391﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: لَمَّا قَدِمَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ الْمَدِينَةَ، آخَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ سَعْدِ بْنِ الرَّبِيعِ. فَقَالَ: أُقَاسِمُكَ مَالِي نِصْفَيْنِ، وَلِي امْرَأَتَانِ، فَأُطَلِّقُ إِحْدَاهُمَا، فَإِذَا انْقَضَتْ عِدَّتُهَا فَتَزَوَّجْهَا. فَقَالَ: بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِي أَهْلِكَ وَمَالِكَ، دُلُّونِي عَلَى السُّوقِ. فَدَلُّوهُ، فَانْطَلَقَ، فَمَا رَجَعَ إِلَّا وَمَعَهُ شَيْءٌ مِنْ أَقِطٍ وَسَمْنٍ قَدْ اسْتَفْضَلَهُ.

فَرَآهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ ذَلِكَ وَعَلَيْهِ وَضَرٌ مِنْ صُفْرَةٍ. فَقَالَ: "مَهْيَمْ؟" قَالَ: تَزَوَّجْتُ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ. قَالَ: "مَا أَصْدَقْتَهَا؟" قَالَ: نَوَاةً مِنْ ذَهَبٍ -قَالَ حُمَيْدٌ: أَوْ وَزْنَ نَوَاةٍ مِنْ ذَهَبٍ- فَقَالَ: "أَوْلِمْ وَلَوْ بِشَاةٍ."

390 *Müsned*, 20/269-270 (12938. Ayrıca 12939, 13996); Buhârî, *Cenâiz*, 85 (1367~); Müslim, *Cenâiz*, 60 (2200). **Krş:** 8. hadis. **Oku:** Bakara, 2/222; Âl-i İmrân, 3/76, Nisâ, 4/135; Mâide, 5/8.

• ﴿391﴾ • Abdurrahman b. Avf Medine'ye geldiğinde, Hz. Peygamber (s.a.s.) onunla Sa'd ibnü'r-Rabî'i kardeş ilan etti. Sa'd ona dedi ki: "Malımı ikiye bölüp seninle paylaşacağım. Benim iki tane hanımım var; birisini boşayacağım; iddeti bitince sen onunla evlen." Abdurrahman ise ona, "Allah sana aileni ve malını mübarek eylesin; bana çarşının yolunu gösterin." dedi. Gösterdiler; gitti. Döndüğünde elinde kâr olarak kazandığı bir miktar yağ ve süzme peynir vardı.

Allah Resûlü (s.a.s.); bir müddet sonra Abdurrahman b. Avf'ı üzerinde güzel kokularla ve süslerle görüp *"Hayırdır?"* diye sordu. O da "Ensardan bir hanımla evlendim." dedi. *"Ona ne kadar mehir verdin?"* buyurdu. "Beş dirhem ağırlığında altın." dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Bir koyunla da olsa düğün yemeği ver."*[391]

.....

• ﴿392﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، وَحَدَّثَنِي بَهْزٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ -وَقَالَ عَفَّانُ: عَنْ قَتَادَةَ- عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "يَهْرَمُ ابْنُ آدَمَ، وَيَشِبُّ مِنْهُ اثْنَتَانِ: الْحِرْصُ عَلَى الْمَالِ، وَالْحِرْصُ عَلَى الْعُمُرِ."

• ﴿392﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Âdemoğlu yaşlanır; ama iki yönü hep genç kalır: Mal hırsı ve yaşama hırsı."*[392]

.....

• ﴿393﴾ • حَدَّثَنَا بَهْزٌ وَعَفَّانُ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ. وَحَدَّثَنَا هَاشِمٌ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، قَالَ عَفَّانُ: حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، حَدَّثَنَا أَنَسٌ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وُلِدَ لِي اللَّيْلَةَ غُلَامٌ، فَسَمَّيْتُهُ بِاسْمِ أَبِي إِبْرَاهِيمَ." قَالَ: ثُمَّ دَفَعَهُ إِلَى أُمِّ سَيْفٍ امْرَأَةِ قَيْنٍ يُقَالُ لَهُ أَبُو سَيْفٍ بِالْمَدِينَةِ. قَالَ: فَانْطَلَقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْتِيهِ، وَانْطَلَقْتُ مَعَهُ. فَانْتَهَى إِلَى أَبِي سَيْفٍ وَهُوَ يَنْفُخُ بِكِيرِهِ، وَقَدْ امْتَلَأَ الْبَيْتُ دُخَانًا. قَالَ: فَأَسْرَعْتُ الْمَشْيَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: فَقُلْتُ يَا أَبَا سَيْفٍ، جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: فَأَمْسَكَ.

• ﴿393﴾ • Enes b. Mâlik anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.); *"Bu gece bir oğlum oldu. Ona atam İbrahim'in adını verdim."* buyurdu.[393] Sonra bebeği Medine'de demircilik

---

391 *Müsned*, 20/290-291 (12976. Ayrıca 12685, 12976, 13370, 13863); Buhârî, *Büyû'*, 1 (2049); Müslim, *Nikâh*, 81 (3492).

392 *Müsned*, 20/306-307 (12998. Ayrıca 12142, 12721, 13694, 13917); Müslim, *Zekât*, 115 (2412~). **Oku:** Âl-i İmrân, 3/14; Tekâsür, 102/1-8, Hümeze, 104/1-9.

393 *Müsned*, 20/316-318 (13014); Müslim, *Fedâil*, 62 (6025). **Krş:** 394 ve 779. hadisler. **Oku:** Ahzâb, 33/40.

yapan Ebû Seyf adlı bir adamın eşi olan Ümmü Seyf'e [sütannesi olarak] verdiler. Bir gün Allah Resûlü (s.a.s.) bebeği görmeye gitti; ben de yanında gittim. Ebû Seyf'in yanına vardığında körük üflüyordu; bütün ev duman dolmuştu. Ben hemen Allah Resûlü'nün (s.a.s.) önünden hızlıca yürüdüm; "Ebû Seyf! Allah Resûlü (s.a.s.) geldi!" dedim. Ara verdi.

. . . . . .

• ﴿394﴾ • قَالَ: فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَدَعَا بِالصَّبِيِّ، فَضَمَّهُ إِلَيْهِ. قَالَ أَنَسٌ: فَلَقَدْ رَأَيْتُهُ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَكِيدُ بِنَفْسِهِ. قَالَ: فَدَمَعَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "تَدْمَعُ الْعَيْنُ، وَيَحْزَنُ الْقَلْبُ. وَلَا نَقُولُ إِلَّا مَا يَرْضَى رَبُّنَا. وَاللَّهِ إِنَّا بِكَ يَا إِبْرَاهِيمُ لَمَحْزُونُونَ."

• ﴿394﴾ • [Üstteki olayın devamı] Allah Resûlü (s.a.s.) geldi. Bebeği istedi; bağrına bastı. Onun, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) ellerinin arasında can çekiştiğini gördüm. Allah Resûlü (s.a.s.) ağlamaya başladı ve şöyle buyurdu: *"Göz yaş döker, gönül hüzünle dolar. Ve biz sadece ama sadece Rabbimizin hoşuna gidecek sözleri söyleriz. Allah şahit, senin için İbrahim, çok üzgünüz!"*[394]

. . . . . .

• ﴿395﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يُؤْتَى بِأَنْعَمِ أَهْلِ الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيُصْبَغُ فِي النَّارِ صَبْغَةً، ثُمَّ يُقَالُ لَهُ: يَا ابْنَ آدَمَ، هَلْ رَأَيْتَ خَيْرًا قَطُّ؟ هَلْ مَرَّ بِكَ نَعِيمٌ قَطُّ؟ فَيَقُولُ: لَا وَاللَّهِ يَا رَبِّ!

• وَيُؤْتَى بِأَشَدِّ النَّاسِ فِي الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، فَيُصْبَغُ فِي الْجَنَّةِ صَبْغَةً، فَيُقَالُ لَهُ: يَا ابْنَ آدَمَ، هَلْ رَأَيْتَ بُؤْسًا قَطُّ؟ هَلْ مَرَّ بِكَ شِدَّةٌ قَطُّ؟ فَيَقُولُ: لَا وَاللَّهِ يَا رَبِّ! مَا مَرَّ بِي بُؤْسٌ قَطُّ، وَلَا رَأَيْتُ شِدَّةً قَطُّ."

• ﴿395﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kıyamet günü cehennemliklerin dünyada en varlıklı olanı getirilir. Ateşe bir defa sokulup çıkarılır. Sonra ona şöyle denir: 'Âdemoğlu! Sen hiç varlık gördün mü? Senin eline hiç nimet geçti mi?' Adam, 'Hayır, vallahi hayır yarabbi!' der.*

394 *Müsned*, 20/316-318 (13014); Buhârî, *Cenâiz*, 43 (1303~); Müslim, *Fedâil*, 62 (6025). **Krş:** 393, 593 ve 823. hadisler. **Oku:** Yûsuf, 12/84-86; Ahzâb, 33/40.

Sonra cennetliklerin dünyada en çok sıkıntı çekeni getirilir. Cennete bir defa sokulup çıkarılır. Sonra ona şöyle denir: 'Âdemoğlu! Sen hiç zorluk gördün mü? Başından hiç sıkıntı geçti mi?' Adam, 'Hayır yarabbi, vallahi hayır!' der. 'Benim başımdan ne bir sıkıntı geçti, ne de ben bir zorluk gördüm!'"[395]

• ﴿396﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: سَارَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى خَيْبَرَ، فَانْتَهَى إِلَيْهَا لَيْلًا. قَالَ: وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا طَرَقَ لَيْلًا لَمْ يُغِرْ عَلَيْهِمْ حَتَّى يُصْبِحَ. فَإِنْ سَمِعَ أَذَانًا أَمْسَكَ، وَإِنْ لَمْ يَكُونُوا يُصَلُّونَ أَغَارَ عَلَيْهِمْ.

قَالَ: فَلَمَّا أَصْبَحْنَا رَكِبَ، وَرَكِبَ الْمُسْلِمُونَ. قَالَ: فَخَرَجَ أَهْلُ الْقَرْيَةِ إِلَى حُرُوثِهِمْ مَعَهُمْ مَكَاتِلُهُمْ وَمَسَاحِيهِمْ. فَلَمَّا رَأَوْا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمُسْلِمِينَ، قَالُوا: مُحَمَّدٌ، وَاللَّهِ وَالْخَمِيسُ! قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اللَّهُ أَكْبَرُ! اللَّهُ أَكْبَرُ! خَرِبَتْ خَيْبَرُ! إِنَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ، فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ!"

قَالَ أَنَسٌ: وَإِنِّي لَرَدِيفُ أَبِي طَلْحَةَ، وَإِنَّ قَدَمِي لَتَمَسُّ قَدَمَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

• ﴿396﴾ • Enes b. Mâlik anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) Hayber'e doğru yola çıktı. Geceleyin oraya vardı. Allah Resûlü (s.a.s.) gece operasyon yaptığında sabah olana kadar baskın yapmazdı. Eğer ezan duyarsa dururdu; namaz kılmıyorlarsa baskını gerçekleştirirdi.

Sabah olunca bineğine bindi; Müslümanlar da bindiler. Kasaba sakinleri tarlalarına gitmek için ellerinde sepetleri ve kürekleriyle kale surlarının dışına çıktılar. Allah Resûlü'nü (s.a.s.) ve Müslümanları görünce "Vallahi Muhammed ve ordusu!' dediler. Allah Resûlü (s.a.s.) ise şöyle buyurdu: *"Allâhüekber! Allâhüekber! Düştü Hayber! Biz bir toplumun toprağına ayak bastık mı, artık uyarılanların sabahı karanlık olur!"* {Krş: Sâffât 37/177}

Ben de Ebû Talha'nın devesinin terkisindeydim işte. Ayağım böyle Allah Resûlü'nün (s.a.s.) ayağına değiyordu.[396]

• ﴿397﴾ • حَدَّثَنَا رَوْحٌ، حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ الْمُعَلِّمُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ

395 *Müsned*, 20/378-379 (13112. Ayrıca 13660); Müslim, *Sıfâtü'l-Münâfıkîn ve Ahkâmühüm*, 55 (7088). **Krş:** 165. hadis.

396 *Müsned*, 20/391-392 (13140. Ayrıca 12086, 12670-12671, 13575, 13771); Buhârî, *Cihad*, 102 (2945~); Müslim, *Cihâd ve Siyer*, 120 (4664~). **Krş:** 481 ve 488. hadisler.

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ مِنَ الْخَيْرِ."

• ﴿397﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Canımı elinde tutana yemin ederim! Hiçbir kul, kendisi için istediği iyiliği kardeşi için de istemedikçe iman etmiş olmaz!"*[397]

.....

• ﴿398﴾ • حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ وَأَبُو سَعِيدٍ -يَعْنِي مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ- قَالَا: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ أَنَسٍ، سَمِعَ أَنَسًا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ، لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا، وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا."

• ﴿398﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Benim bildiğimi bilseydiniz az güler çok ağlardınız!"*[398]

.....

• ﴿399﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ ثَابِتٍ وَقَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: لَمَّا حُرِّمَتِ الْخَمْرُ، قَالَ: إِنِّي يَوْمَئِذٍ لَأَسْقِيهِمْ، لَأَسْقِي أَحَدَ عَشَرَ رَجُلًا. فَأَمَرُونِي فَكَفَأْتُهَا، وَكَفَأَ النَّاسُ آنِيَتَهُمْ بِمَا فِيهَا، حَتَّى كَادَتِ السِّكَكُ أَنْ تَمْتَنِعَ مِنْ رِيحِهَا. قَالَ أَنَسٌ: وَمَا خَمْرُهُمْ يَوْمَئِذٍ إِلَّا الْبُسْرُ وَالتَّمْرُ مَخْلُوطَيْنِ.

قَالَ: فَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: إِنَّهُ كَانَ عِنْدِي مَالُ يَتِيمٍ، فَاشْتَرَيْتُ بِهِ خَمْرًا. أَفَتَأْذَنُ لِي أَنْ أَبِيعَهُ، فَأَرُدَّ عَلَى الْيَتِيمِ مَالَهُ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "قَاتَلَ اللَّهُ الْيَهُودَ! حُرِّمَتْ عَلَيْهِمُ الثُّرُوبُ فَبَاعُوهَا، وَأَكَلُوا أَثْمَانَهَا." وَلَمْ يَأْذَنْ لَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْعِ الْخَمْرِ.

• ﴿399﴾ • Hz. Enes anlatıyor: İçkinin yasaklandığı gün, ben on bir erkekten oluşan bir gruba içki servisi yapıyordum. Benden içkileri yere dökmemi istediler; ben de döktüm. İnsanlar ellerindeki tüm içki kaplarını boşalttılar. Sokaklar içki kokusundan neredeyse yürünemeyecek hâle geldi. O günlerde içkileri sadece yaş ve kuru hurmaların karışımından elde ediyorlardı.

---

397 *Müsned*, 20/394-395 (13146. Ayrıca 12801, 13629, 13874-13875, 13963, 14082); Buhârî, *İmân*, 7 (13~); Müslim, *İmân*, 72 (171~). **Krş:** 223 ve 419. hadisler. **Oku:** Haşr, 59/9.

398 *Müsned*, 20/417-418 (13190. Ayrıca 12859, 13009, 13197, 13631, 13836); Buhârî, *Tefsîr*, (Mâide) 12 (4621); Müslim, *Fedâil*, 134 (6119).

Bu ortamda bir adam Hz. Peygamber'e (s.a.s.) geldi ve dedi ki: *"Ya Resûlallah, benim elimde bir yetimin parası vardı, onu içkiye yatırmıştım; acaba elimdeki içkileri satıp da parasını yetime geri versem olur mu?"*

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.); *"Allah, Yahudileri kahretsin! Onlara içyağı yasaklandı da satıp parasını yediler!"* buyurdu ve soranlara içki satma izni vermedi.[399]

• ﴿400﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: دَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَسْجِدَ وَعَلَيْهِ رِدَاءٌ نَجْرَانِيٌّ غَلِيظُ الصَّنِفَةِ. فَجَاءَ أَعْرَابِيٌّ مِنْ خَلْفِهِ، فَجَذَبَ بِطَرَفِ رِدَائِهِ جَذْبَةً شَدِيدَةً، حَتَّى أَثَّرَتِ الصَّنِفَةُ فِي صَفْحِ عُنُقِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ! أَعْطِنَا مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي عِنْدَكَ.

قَالَ: فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَتَبَسَّمَ، ثُمَّ قَالَ: "مُرُوا لَهُ."

• ﴿400﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) mescide girdi. Üzerinde kalın iplikten dokunmuş sert yakalı Necrân işi bir rida vardı. Bir bedevi arkasından gelip var gücüyle asıldı. Elbisenin yakası o çekmenin şiddetiyle Allah Resûlü'nün (s.a.s.) boynunda boydan boya iz yaptı. "Muhammed! Allah'ın sana verdiği maldan bana da versene!" dedi.

Hz. Peygamber (s.a.s.) adama doğru döndü; gülümsedi ve *"Söyleyin de ona yardımcı olsunlar."* buyurdu.[400]

• ﴿401﴾ • حَدَّثَنَا هَاشِمٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُ بَيْتَ أُمِّ سُلَيْمٍ وَيَنَامُ عَلَى فِرَاشِهَا وَلَيْسَتْ فِي بَيْتِهَا. قَالَ: فَأُتِيَتْ يَوْمًا، فَقِيلَ لَهَا: هَذَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَائِمٌ عَلَى فِرَاشِكِ.

399 *Müsned*, 21/8-9 (13275). Hadisin *Sahihayn*'deki diğer versiyonları şöyledir: Câbir b. Abdullah'tan: Buhârî, *Büyû'*, 112 (2236); Müslim, *Müsâkât*, 71 (4048). Ebû Hüreyre'den: Buhârî, *Büyû'*, 103 (2224); Müslim, *Müsâkât*, 73 (4052). İbn Abbas'tan: Buhârî, *Büyû'*, 103 (2223); Müslim, *Müsâkât*, 72 (4050). Yahudilerin, kendilerine gönderilen peygamberlerle ilâhi emir ve yasaklar konusunda tartışarak söz konusu talimatları uygulamaya bir türlü yanaşmadıkları malumdur. Nitekim hayvanların içyağı haram kılındığında, "O zaman biz de satıp parasını yeriz." yaklaşımıyla (Krş: En'âm 6/146) yasağın etrafından dolandıklarını zannetmişlerdir. Cumartesi günü için avlanma yasağı geldiğinde ise "O zaman biz de ağları cumadan bırakır gideriz." tarzında (Krş: A'râf 7/162) bir çözüm üretmeye kalkışmışlardır. Hâlbuki bu tür hileli tutumların dinî hayatın temeli olan ihlâsla bağdaşmayacağı açıktır ve yetim malı üzerinden benzer bir istismarın önü işte bu yüzden kesilmiştir.

400 *Müsned*, 21/52-53 (13339). **Krş:** 86. hadis. Buhârî'de (*Libâs*, 18: 5809) ve Müslim'de (*Zekât*, 128: 2429) olay bulunmakta, ama alınan merfû ifade bulunmamaktadır. **Oku:** Tevbe, 9/128.

قَالَتْ: فَجِئْتُ، وَذَاكَ فِي الصَّيْفِ، فَعَرِقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى اسْتَنْقَعَ عَرَقُهُ عَلَى قِطْعَةِ أَدَمٍ عَلَى الْفِرَاشِ. فَجَعَلْتُ أُنَشِّفُ ذَلِكَ الْعَرَقَ وَأَعْصِرُهُ فِي قَارُورَةٍ. فَفَزِعَ وَأَنَا أَصْنَعُ ذَلِكَ، فَقَالَ: "مَا تَصْنَعِينَ يَا أُمَّ سُلَيْمٍ؟" قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، نَرْجُو بَرَكَتَهُ لِصِبْيَانِنَا. قَالَ: "أَصَبْتِ."

• ﴿401﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.), Ümmü Süleym'in evine girer ve o evde değilken yatağında uyurdu. Bir gün Ümmü Süleym eve geldi. Kendisine "Bak; Hz. Peygamber (s.a.s.) senin yatağında uyuyor." dediler.

Ümmü Süleym diyor ki: "Geldim, baktım; yaz vaktiydi, çok terlemişti. Teri, yatağın kenarındaki bir deri parçasının üzerine birikmişti. Teri ufak bir bez parçasına emdirip emdirip küçük bir şişeye sıkmaya başladım. Tam ben bunu yaparken birden uyandı. *"Ne yapıyorsun Ümmü Süleym?"* buyurdu. "Ya Resûlallah; çocuklarımız için bereketini umuyoruz." dedim. *"İyi yapmışsın."* buyurdu.[401]

.....

• ﴿402﴾ • حَدَّثَنَا يُونُسُ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ -يَعْنِي ابْنَ زَيْدٍ- عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ. وأَيُّوب، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسِيرٍ لَهُ، وَكَانَ مَعَهُ غُلَامٌ أَسْوَدُ يُقَالُ لَهُ أَنْجَشَةُ،، يَحْدُو. قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَيْحَكَ يَا أَنْجَشَةُ! رُوَيْدًا سَوْقَكَ بِالْقَوَارِيرِ." قَالَ: وَفِي حَدِيثِ أَبِي قِلَابَةَ: يَعْنِي النِّسَاءَ.

• ﴿402﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) bir yolculuktaydı. Beraberinde de develeri şarkı söyleyerek götüren Enceşe adlı siyahi bir köle vardı. Allah Resûlü (s.a.s.), *"Aman Enceşe! Kristalleri dikkatli taşı!"* buyurdu. Develerde yolculuk yapan hanımları kastediyordu.[402]

.....

• ﴿403﴾ • حَدَّثَنَا يُونُسُ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، كَيْفَ يُحْشَرُ الْكَافِرُ عَلَى وَجْهِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ الَّذِي أَمْشَاهُ عَلَى رِجْلَيْهِ، قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُمْشِيَهُ عَلَى وَجْهِهِ فِي النَّارِ."

• ﴿403﴾ • Bir adam, "Ey Allah'ın Elçisi; kıyamet günü kâfir yüzüstü nasıl

---

101 *Müsned*, 21/73 (13366. Ayrıca 13310); Müslim, *Fedâil*, 84 (6056). **Krş:** 347. hadis. Ümmü Süleym, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) anne tarafından akrabası ve Enes b. Mâlik'in de annesi idi. Geniş bilgi için 990. hadisin başındaki biyografisine bakılabilir.

102 *Müsned*, 21/80 (13377. Ayrıca 12041, 12090, 12165, 12761, 12799, 12935, 12944, 13096, 13670, 14044); Buhârî, *Edeb*, 95 (6161~); Müslim, *Fedâil*, 71 (6038).

getirilecek?" diye sordu. Allah'ın Elçisi (s.a.s.) buyurdu ki: *"Onu iki ayağının üzerinde yürüten, ateşin içinde yüzüstü de pekâlâ yürütebilir!"*[403]

. . . . . .

• ﴿404﴾ • حَدَّثَنَا سُرَيْجٌ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَوْ كَانَ لِابْنِ آدَمَ وَادِيَانِ مِنْ مَالٍ، لَابْتَغَى إِلَيْهِمَا ثَالِثًا. وَلَا يَمْلَأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا التُّرَابُ. وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ."

• ﴿404﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Âdemoğlunun iki vadi dolusu malı olsa üçüncüsünün peşinde koşar. Âdemoğlunun gözünü ancak toprak doyurur. Ve Allah, yanlıştan dönenlerin tevbesini kabul eder."*[404]

. . . . . .

• ﴿405﴾ • حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ قُرَّةَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُوَسِّعَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي رِزْقِهِ، وَيَنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ، فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ.."

• ﴿405﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah'ın kendisine verdiği rızkı genişletmesini ve ömrüne bereket vermesini isteyen, akrabalık ilişkilerini geliştirsin."*[405]

. . . . . .

• ﴿406﴾ • حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ، حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ، فَأَقْبَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِوَجْهِهِ، فَقَالَ: "أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ وَتَرَاصُّوا! فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي."

• ﴿406﴾ • Enes b. Mâlik anlatıyor: Namaz için kâmet getirildi. Allah Resûlü (s.a.s.) yüzünü bize dönerek şöyle buyurdu: *"Saflarınızı düzeltin ve birbirinize iyice yapışın. Ben sizi sırtımın arkasından görüyorum."*[406]

---

103 *Müsned*, 21/89-90 (13392). Buhârî, *Tefsîr*, (Furkân) 1 (4760~); Müslim, *Sıfâtü'l-Münâfıkîn ve Ahkâmühüm*, 54 (7087~). **Oku:** Kamer, 54/44-48; Mülk, 67/22-24.

104 *Müsned*, 21/179 (13552. Ayrıca 12228, 12717, 12803, 12996, 13476, 13498, 13586, 13873); Buhârî, *Rikâk*, 10 (6439~); Müslim, *Zekât*, 116 (2415~); **Oku:** Fecr, 89/19-20.

105 *Müsned*, 21/209-210 (13585. Ayrıca 13811); Buhârî, *Büyû'*, 13 (2067~); Müslim, *Birr ve Sıla*, 20 (6523~). **Krş:** 831. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/1 ve 36.

106 *Müsned*, 21/299-300 (13778. Ayrıca 12011, 12148, 12255, 12646, 12884, 13777); Buhârî, *Ezân*, 72 (719). **Krş:** 386 ve 780. hadisler.

• ﴿407﴾ • حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ أُمَّ حَارِثَةَ أَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَدْ هَلَكَ حَارِثَةُ يَوْمَ بَدْرٍ، أَصَابَهُ سَهْمٌ غَرْبٌ. فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدْ عَلِمْتَ مَوْقِعَ حَارِثَةَ مِنْ قَلْبِي، فَإِنْ كَانَ فِي الْجَنَّةِ لَمْ أَبْكِ عَلَيْهِ، وَإِلَّا فَسَوْفَ تَرَى مَا أَصْنَعُ!

فَقَالَ لَهَا: "هَبِلْتِ؟ أَوَجَنَّةٌ وَاحِدَةٌ هِيَ؟ إِنَّهَا جِنَانٌ كَثِيرَةٌ! وَإِنَّهُ فِي الْفِرْدَوْسِ الْأَعْلَى."

• ﴿407﴾ • Hârise, Bedir'de rastgele atılan bir okla şehit düşmüştü. Annesi Ümmü Hârise, Allah Resûlü'ne (s.a.s.) gelerek şöyle dedi: "Ya Resûlallah; Hârise'nin kalbimdeki yerini biliyorsun. Eğer cennetteyse hiç ağlamayacağım. Ama değilse, o zaman ne yapacağımı görürsün!"

Allah Resûlü (s.a.s.) ona buyurdu ki: *"Aklını mı kaçırdın? Cennet sadece bir tane mi ki? O kadar çok cennet var ki... O, en yüksekteki Firdevs cennetinde!"*[407]

. . . . . .

• ﴿408﴾ • حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَاسْتَحْمَلَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّا حَامِلُوكَ عَلَى وَلَدِ نَاقَةٍ." قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا أَصْنَعُ بِوَلَدِ نَاقَةٍ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَهَلْ تَلِدُ الْإِبِلَ إِلَّا النُّوقُ."

• ﴿408﴾ • Bir adam Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gelip kendisi için binek istedi. Allah Resûlü (s.a.s.) *"Seni bir deve yavrusuna bindirelim."* buyurdu. Adam "Ya Resûlallah; ben deve yavrusunu ne yapayım?" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Her deve zaten bir devenin yavrusu değil mi?"*[408]

. . . . . .

• ﴿409﴾ • حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ غُلَامًا يَهُودِيًّا كَانَ يَخْدُمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَمَرِضَ. فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُهُ، فَقَعَدَ عِنْدَ رَأْسِهِ، فَقَالَ لَهُ: "أَسْلِمْ." فَنَظَرَ إِلَى أَبِيهِ، وَهُوَ عِنْدَ رَأْسِهِ، فَقَالَ: أَطِعْ أَبَا الْقَاسِمِ. فَأَسْلَمَ، فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ عِنْدِهِ وَهُوَ يَقُولُ: "الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْقَذَهُ بِي مِنَ النَّارِ."

---

107 *Müsned*, 21/304 (13787. Ayrıca 12252, 13200, 13250, 13871, 14011); Buhârî, *Rikâk*, 51 (6567~). **Oku:** Âl-i İmrân, 3/195.

108 *Müsned*, 21/322-323 (13817); Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (270); Ebû Dâvûd, *Edeb*, 84 (4998~).

• ﴿409﴾ • Hz. Peygamber'in (s.a.s.) işlerini gören Yahudi bir genç vardı. Hastalanınca Hz. Peygamber (s.a.s.) onu ziyarete geldi. Başucuna oturdu ve ona *"Müslüman olsana."* buyurdu. Genç, öbür yanında oturan babasına baktı. Babası "Ebü'l-Kâsım'ın sözünü dinle." deyince İslâm'ı seçti. Odadan çıkarken Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyuruyordu: *"Onu benim sayemde ateşten kurtaran Allah'a şükürler olsun!"*[409]

.....

• ﴿410﴾ • حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ دَعْوَةً، وَإِنِّي اخْتَبَأْتُ دَعْوَتِي شَفَاعَةً لِأُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ."

• ﴿410﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Her peygamberin bir duası vardır. Ben duamı kıyamet günü ümmetimin kurtulmasına vesile olsun diye sakladım."*[410]

ABDULLAH B. ÖMER (r.a.)

Hz. Ömer'in oğlu ve Hz. Hafsa'nın kardeşidir. Mekke'de doğdu. Babasıyla birlikte Müslüman oldu ve yine onunla birlikte Medine'ye hicret etti. Yaşının küçüklüğü nedeniyle katılamadığı Bedir ve Uhud dışında Hendek, Hudeybiye, Hayber, Mekke'nin Fethi ve Huneyn Gazvelerinde bulundu. Suriye, Irak ve Mısır'ın Fethi'nde, Yermûk ve Kâdisiye Savaşlarında da yer aldı. Ama Müslümanlar arasındaki çatışmalarda kesinlikle taraf olmadı. Çeşitli aşamalarda ismi ısrarla aday gösterilmesine rağmen, Hz. Ömer'in aileden bir başka kişinin halifeliğe talip olmaması tavsiyesine daima uydu. En çok hadis rivayet eden ve en fazla fetva veren sahabilerdendir. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) sünnetindeki uygulamaları titizlikle hayata geçirmesi ve doğruyu başta Haccac olmak üzere herkese korkmadan ifade etmesi ile bilinir. Esmer tenli, ağırbaşlı, iri yapılı, cömert ve mütevazı bir kimseydi. 73/693 yılında seksen beş yaşında Mekke'de vefat etti. (*DİA*, 1/126-128)

[409] *Müsned*, 21/399 (13977. Ayrıca 12792, 13978); Buhârî, *Cenâiz*, 79 (1356~). **Krş:** 945. hadis.

[410] *Müsned*, 21/474 (14111. Ayrıca 12376, 13170, 13281, 13290, 13705, 13932); Buhârî, *De'avât*, 1 (6305~); Müslim, *İmân*, 341 (494~). **Krş:** 560, 671 ve 856. hadisler. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/38-39; A'râf, 7/23; Enbiyâ, 21/83-84 ve 87-88; Kasas, 28/34-35.

• ﴿411﴾ • حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا حُمَيْدٌ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كَانَتْ تَلْبِيَةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ. إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ. لَا شَرِيكَ لَكَ."

وَزَادَ فِيهَا ابْنُ عُمَرَ: لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ، وَالْخَيْرُ فِي يَدَيْكَ. لَبَّيْكَ، وَالرَّغْبَاءُ إِلَيْكَ وَالْعَمَلُ.

• ﴿411﴾ • Allah Resûlü'nün (s.a.s.) telbiyesi şöyleydi: *"Buyur Allah'ım buyur! Buyur, Sen'in hiçbir ortağın yok, buyur! Bütün övgüler ve nimetler Sen'in; mülk de Sen'in! Ve hiçbir ortağın da yok Sen'in!"*

İbn Ömer kendisi de şunu ekledi: "Buyur! Buyur, hazırız! İyilik Sen'in elinde! Buyur, yöneliş ve amel Sana'dır!"[411]

• ﴿412﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: قُلْتُ لِابْنِ عُمَرَ: رَجُلٌ قَذَفَ امْرَأَتَهُ. فَقَالَ: فَرَّقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ أَخَوَيْ بَنِي الْعَجْلَانِ، وَقَالَ: "اللَّهُ يَعْلَمُ أَنَّ أَحَدَكُمَا كَاذِبٌ، فَهَلْ مِنْكُمَا تَائِبٌ؟" فَأَبَيَا، فَرَدَّدَهُمَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. فَأَبَيَا، فَفَرَّقَ بَيْنَهُمَا.

• ﴿412﴾ • Sa'îd b. Cübeyr diyor ki: İbn Ömer'e "Bir adam eşini zina ile itham etse?" dedim. Dedi ki: Allah Resûlü (s.a.s.) Aclânoğulları'ndan [karı koca olan] iki kişiyi ayırmıştı. *"Allah biliyor ki ikinizden biri yalancı. Peki, içinizden tevbe etmek isteyen var mı?"* buyurmuştu. İkisi de yanaşmamışlardı. Sonra bu sözü onlara üç defa daha tekrar etmişti. Her ikisi de ısrarcı davranıp geri adım atmayınca evliliklerini bitirmişti.[412]

• ﴿413﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، أَخْبَرَنَا أَيُّوبُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّمَا الشَّهْرُ تِسْعٌ وَعِشْرُونَ. فَلَا تَصُومُوا حَتَّى تَرَوْهُ، وَلَا تُفْطِرُوا حَتَّى تَرَوْهُ. فَإِنْ غُمَّ عَلَيْكُمْ فَاقْدُرُوا لَهُ." قَالَ نَافِعٌ: فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ إِذَا مَضَى مِنْ شَعْبَانَ تِسْعٌ وَعِشْرُونَ، يَبْعَثُ مَنْ يَنْظُرُ. فَإِنْ رُئِيَ: فَذَاكَ. وَإِنْ لَمْ يُرَ، وَلَمْ يَحُلْ دُونَ مَنْظَرِهِ سَحَابٌ وَلَا قَتَرٌ:

411 *Müsned*, 8/24-26 (4457. Ayrıca 4821, 4895, 4997, 5019, 5024, 5071, 5086, 5154, 5475, 5508, 6021, 6146); Buhârî, *Hac*, 26 (1549); Müslim, *Hac*, 19 (2811). **Oku**: Bakara, 2/198. Telbiye duasının hadisteki Arapça metni şöyledir: (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ. إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ. لَا شَرِيكَ لَكَ.)

412 *Müsned*, 8/53-54 (4477. Ayrıca 4945); Buhârî, *Talâk*, 31 (5311); Müslim, *Liân*, 6 (3749). **Krş:** 614. hadis. **Oku**: Nûr, 24/6-10.

أَصْبَحَ مُفْطِرًا. وَإِنْ حَالَ دُونَ مَنْظَرِهِ سَحَابٌ أَوْ قَتَرٌ: أَصْبَحَ صَائِمًا.

• ﴿413﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ay yirmi dokuz gündür. Dolayısıyla onu görmeden oruca başlamayın, onu görmeden de orucu bitirmeyin. Eğer hava kapalı olur da göremezseniz o zaman ölçüyü kendiniz tamamlayın."*

[İbn Ömer'in azatlı kölesi] Nâfi' diyor ki: Şaban ayının 29. günü geride kalınca, hilali gözetlemesi için Abdullah birisini gönderirdi. Ramazan hilali görülürse ne ala. Görülmezse, eğer görüntüyü engelleyecek bulut ve duman gibi hiçbir unsur olmadığı hâlde görülmediyse sabah güne oruçsuz başlardı. Yok, eğer görüntüyü engelleyen bulut veya duman söz konusu ise o zaman sabah güne oruçlu başlardı.[413]

. . . . . .

• ﴿414﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ تَأْمُرُنَا أَنْ نُصَلِّيَ مِنَ اللَّيْلِ؟ قَالَ: "يُصَلِّي أَحَدُكُمْ مَثْنَى مَثْنَى. فَإِذَا خَشِيَ الصُّبْحَ، صَلَّى وَاحِدَةً، فَأَوْتَرَتْ لَهُ مَا قَدْ صَلَّى مِنَ اللَّيْلِ."

• ﴿414﴾ • Bir adam, "Ya Resûlallah, gece namazını nasıl kılmamızı tavsiye buyurursunuz?" dedi. Buyurdu ki: *"Biriniz gece namazını ikişer ikişer kılsın. Sabah namazının vaktinin girmesinden çekinirse bir rekât kılsın; bu bir rekât gecenin o anına kadar kıldığı rekâtları teke çevirsin."*[414]

• ﴿415﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، أَخْبَرَنَا أَيُّوبُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "كُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ. فَالْأَمِيرُ الَّذِي عَلَى النَّاسِ رَاعٍ، وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ. وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ، وَهُوَ مَسْئُولٌ. وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى بَيْتِ زَوْجِهَا، وَهِيَ مَسْئُولَةٌ. وَالْعَبْدُ رَاعٍ عَلَى مَالِ سَيِّدِهِ، وَهُوَ مَسْئُولٌ. أَلَا! فَكُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ."

• ﴿415﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Hepiniz çobansınız ve hepiniz sorumlusunuz. İnsanların başındaki yönetici onların çobanıdır ve elinin altındakilerden sorumludur. Erkek, ev halkının çobanıdır ve sorumludur. Kadın, kocasının*

113 *Müsned*, 8/71-73 (4488. Ayrıca 5294, 6323); Buhârî, *Savm* 11 (1907~); Müslim, *Sıyâm*, 6 (2502). **Oku:** Bakara, 2/183-185; Yûnus, 10/5.

114 *Müsned*, 8/79-81 (4492. Ayrıca 4559, 4571, 4848, 4987, 5032, 5085, 5103, 5159, 5217, 5341, 5399, 5483, 5793, 6008, 6169-6170, 6176, 6258, 6355, 6439); Buhârî, *Vitr*, 1 (990~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 145 (1748~). **Krş:** 256 ve 579. hadisler.

evinin ve çocuklarının çobanıdır ve sorumludur. Köle, efendisinin malının çobanıdır ve sorumludur. Bakın! Sonuçta hepiniz çobansınız ve hepiniz sorumlusunuz."[415]

• ﴿416﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَفَلَ مِنْ حَجٍّ أَوْ غَزْوٍ، فَعَلَا فَدْفَدًا مِنَ الْأَرْضِ أَوْ شَرَفًا، قَالَ: "اللَّهُ أَكْبَرُ! اللَّهُ أَكْبَرُ! لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، لَا شَرِيكَ لَهُ. لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. آيِبُونَ تَائِبُونَ، سَاجِدُونَ عَابِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ. صَدَقَ اللَّهُ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ."

• ﴿416﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) kafile hâlinde hacdan veya savaştan dönerken bir yamaca veya tepeye çıktığında şöyle derdi: *"En büyük Allah! En büyük Allah! Allah'tan başka ilah yok! Sadece O var, ortağı yok! Mülk de O'nun, övgüler de O'nun! O her şeyi yapabilecek durumda! Yöneliyoruz, tevbe ediyoruz! Secde ediyoruz, kul oluyoruz! Rabbimize şükrediyoruz! Allah sözünde durdu! Kuluna destek oldu! Örgütleri tek başına çökertti!"*[416]

• ﴿417﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ الْيَهُودَ أَتَوُا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجُلٍ وَامْرَأَةٍ مِنْهُمْ قَدْ زَنَيَا. فَقَالَ: "مَا تَجِدُونَ فِي كِتَابِكُمْ؟" فَقَالُوا: نُسَخِّمُ وُجُوهَهُمَا، وَيُخْزَيَانِ. فَقَالَ: "كَذَبْتُمْ، إِنَّ فِيهَا الرَّجْمَ. فَأْتُوا بِالتَّوْرَاةِ، فَاتْلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ." فَجَاءُوا بِالتَّوْرَاةِ، وَجَاءُوا بِقَارِئٍ لَهُمْ أَعْوَرَ، يُقَالُ لَهُ ابْنُ صُورِيَا. فَقَرَأَ، حَتَّى إِذَا انْتَهَى إِلَى مَوْضِعٍ مِنْهَا وَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ. فَقِيلَ لَهُ: ارْفَعْ يَدَكَ. فَرَفَعَ يَدَهُ، فَإِذَا هِيَ تَلُوحُ، فَقَالَ -أَوْ قَالُوا-: يَا مُحَمَّدُ، إِنَّ فِيهَا الرَّجْمَ، وَلَكِنَّا كُنَّا نَتَكَاتَمُهُ بَيْنَنَا. فَأَمَرَ بِهِمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَرُجِمَا. قَالَ: فَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يُجَانِئُ عَلَيْهَا، يَقِيهَا الْحِجَارَةَ بِنَفْسِهِ.

• ﴿417﴾ • Yahudiler evlilik dışı ilişkiye (zina) giren bir erkek ve bir kadın Yahudi'yi Hz. Peygamber'e (s.a.s.) getirdiler. Onlara *"Kitabınızda hangi hükmü buluyorsunuz?"*

---

415 *Müsned*, 8/83-84 (4495. Ayrıca 5901, 6026); Buhârî, *Nikâh*, 91 (5200~); Müslim, *İmâre*, 20 (4724~). **Krş:** 960. hadis. **Oku:** Tahrîm, 66/6.

416 *Müsned*, 8/84-86 (4496. Ayrıca 4569, 4636, 4717, 4960, 5295, 5830); Buhârî, *De'avât*, 52 (6385~); Müslim, *Hac*, 428 (3278~). Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(اللَّهُ أَكْبَرُ! اللَّهُ أَكْبَرُ! لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، لَا شَرِيكَ لَهُ. لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. آيِبُونَ تَائِبُونَ، سَاجِدُونَ عَابِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ. صَدَقَ اللَّهُ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ.)

diye sordu. "Yüzlerini siyaha boyarız, rezil olurlar." dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) buyurdu ki: *"Yalan söylüyorsunuz. Kitabınızda recm (taşlanarak öldürülme) cezası kesinlikle var. Tevrat'ı getirin ve doğrudan yanaysanız açıp okuyun."*

Ardından Yahudiler gidip Tevrat'ı getirdiler; bir de yanında okuması için İbn Sûriyâ adlı şaşı bir uzman getirdiler. Adam okudu okudu, bir noktaya gelince elini kitabın üzerine koydu. *"Kaldır elini kaldır!"* denilince elini kaldırdı ve gerçek ortaya çıktı. Bu sefer, "Ya Muhammed; recm Tevrat'ta var da, işte biz aramızda görmezden geliyorduk!" demeye başladılar. Allah'ın Resûlü (s.a.s.), o iki kişiye hükmü uyguladı; taşlanarak öldürüldüler.

Abdullah b. Ömer diyor ki: "Ben adamı gördüm; taşlar kadına gelmesin diye onun üstüne kapanıyor, siper olmaya çalışıyordu."[417]

• ﴿418﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، أَخْبَرَنَا أَيُّوبُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ بَاعَ نَخْلًا قَدْ أُبِّرَتْ: فَثَمَرَتُهَا لِلْبَائِعِ، إِلَّا أَنْ يَشْتَرِطَ الْمُبْتَاعُ."

• ﴿418﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim aşılanmış hurma ağacını satarsa ağacın meyvesi satıcıya aittir. Ama satın alan kişi şart koşarsa o başka."*[418]

• ﴿419﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "أَلَا! لَا تُحْتَلَبَنَّ مَاشِيَةُ امْرِئٍ إِلَّا بِإِذْنِهِ. أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ تُؤْتَى مَشْرَبَتُهُ، فَيُكْسَرَ بَابُهَا، ثُمَّ يُنْتَثَلَ مَا فِيهَا؟ فَإِنَّمَا فِي ضُرُوعِ مَوَاشِيهِمْ طَعَامُ أَحَدِهِمْ. أَلَا! فَلَا تُحْتَلَبَنَّ مَاشِيَةُ امْرِئٍ إِلَّا بِإِذْنِهِ." أَوْ قَالَ: "بِأَمْرِهِ."

• ﴿419﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bana bakın! Hiç kimsenin hayvanı izni olmadan sağılmayacak! Birinizin deposuna gelinse, kapısı kırılsa, içeride ne var ne yok alınsa hoşuna gider mi? İnsanların hayvanlarının göğüslerinde de onlara ait gıdalar var. Onun için, bakın tekrar söylüyorum, asla hiç kimsenin hayvanı izni olmadan sağılmayacak!"*[419]

• ﴿420﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

117 *Müsned*, 8/87-89 (4498); Buhârî, *Tevhid*, 51 (7543~); Müslim, *Hudûd*, 26 (4437~). **Krş:** 736. hadis. **Oku:** Mâide, 5/41-45.

118 *Müsned*, 8/92-94 (4502. Ayrıca 5306, 5487, 5788); Buhârî, *Büyû'*, 90 (2204); Müslim, *Büyû'*, 77 (3901).

119 *Müsned*, 8/97-98 (4505); Buhârî, *Lukata*, 8 (2435~); Müslim, *Lukata*, 13 (4511~). **Krş:** 397. hadis.

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تُسَافِرُوا بِالْقُرْآنِ. فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يَنَالَهُ الْعَدُوُّ."

• ﴿420﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Yanınızda Kur'ân'la yolculuğa çıkmayın. Düşmanın eline geçer diye korkuyorum."*[420]

• ﴿421﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، أَخْبَرَنَا أَيُّوبُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَثَلُكُمْ وَمَثَلُ الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى كَرَجُلٍ اسْتَعْمَلَ عُمَّالًا، فَقَالَ: مَنْ يَعْمَلُ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ إِلَى نِصْفِ النَّهَارِ عَلَى قِيرَاطٍ قِيرَاطٍ؟ أَلَا، فَعَمِلَتِ الْيَهُودُ، ثُمَّ قَالَ: مَنْ يَعْمَلُ لِي مِنْ نِصْفِ النَّهَارِ إِلَى صَلَاةِ الْعَصْرِ عَلَى قِيرَاطٍ قِيرَاطٍ؟ أَلَا، فَعَمِلَتِ النَّصَارَى. ثُمَّ قَالَ: مَنْ يَعْمَلُ لِي مِنْ صَلَاةِ الْعَصْرِ إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ عَلَى قِيرَاطَيْنِ قِيرَاطَيْنِ؟ أَلَا،، فَأَنْتُمُ الَّذِينَ عَمِلْتُمْ. فَغَضِبَ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى، قَالُوا: نَحْنُ كُنَّا أَكْثَرَ عَمَلًا، وَأَقَلَّ عَطَاءً؟ قَالَ: هَلْ ظَلَمْتُكُمْ مِنْ حَقِّكُمْ شَيْئًا؟ قَالُوا: لَا. قَالَ: فَإِنَّمَا هُوَ فَضْلِي، أُوتِيهِ مَنْ أَشَاءُ."

• ﴿421﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Yahudi ve Hristiyanlarla sizin durumunuz, çalıştırmak üzere amele tutan bir adamın durumuna benziyor. Adam, 'Sabah namazından gün ortasına kadar kim bir kırât karşılığında çalışacak?' diyor. İşte, Yahudiler çalıştılar. Sonra adam diyor ki: 'Gün ortasından ikindi namazına kadar kim bir kırât karşılığında çalışacak?' İşte, onu da Hristiyanlar çalıştılar. Ardından adam diyor ki: 'İkindi namazından güneşin batışına kadar kim iki kırât karşılığında çalışacak?' İşte, onu da çalışan sizsiniz. Tabii, bu duruma Yahudiler ve Hristiyanlar kızıyorlar. 'Biz daha çok çalışmış ama daha az ücret almış olduk!' diyorlar. O da diyor ki: 'Ben size hak ettiğinizi vermemezlik ettim mi?' 'Hayır.' diyorlar. 'Bu da benim ikramım; dilediğime veririm.' diyor."*[421]

• ﴿422﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا اسْتَأْذَنَتْ أَحَدَكُمُ امْرَأَتُهُ أَنْ تَأْتِيَ الْمَسْجِدَ، فَلَا يَمْنَعْهَا." قَالَ: وَكَانَتِ امْرَأَةُ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ تُصَلِّي فِي الْمَسْجِدِ. فَقَالَ لَهَا: إِنَّكِ لَتَعْلَمِينَ مَا أُحِبُّ. فَقَالَتْ: وَاللَّهِ لَا أَنْتَهِي حَتَّى تَنْهَانِي. قَالَ: فَطُعِنَ عُمَرُ وَإِنَّهَا لَفِي الْمَسْجِدِ.

• ﴿422﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Birinizin hanımı mescide gelmek için kendisinden izin isterse kadına engel olmasın."*

420 *Müsned*, 8/99-100 (4507. Ayrıca 4576); Müslim, *İmâre*, 94 (4841-4842).

421 *Müsned*, 8/100-102 (4508. Ayrıca 6029, 6133); Buhârî, *İcâra*, 8 (2268~); **Oku:** Bakara, 2/105.

İbn Ömer diyor ki: Ömer ibnü'l-Hattâb'ın hanımı namazlarını mescidde kılardı. O, hanımına "Sen aslında benim tercihimin ne olduğunu çok iyi biliyorsun!" derdi. Eşi ise "Allah şahit; sen vazgeç diyene kadar vazgeçmem." karşılığını verirdi. [Babam] Ömer bıçaklandığında hanımı [annem] mesciddeydi.[422]

.....

• ﴿423﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَأْكُلْ بِيَمِينِهِ، وَإِذَا شَرِبَ فَلْيَشْرَبْ بِيَمِينِهِ. فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ، وَيَشْرَبُ بِشِمَالِهِ."

• ﴿423﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz yediğinde sağ eliyle yesin. İçtiğinde sağ eliyle içsin. Çünkü şeytan sol eliyle yer, sol eliyle içer."*[423]

.....

• ﴿424﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ مِنَ الثِّيَابِ؟ -وَقَالَ سُفْيَانُ مَرَّةً: مَا يَتْرُكُ الْمُحْرِمُ مِنَ الثِّيَابِ؟-، فَقَالَ: "لَا يَلْبَسُ الْقَمِيصَ، وَلَا الْبُرْنُسَ، وَلَا السَّرَاوِيلَ، وَلَا الْعِمَامَةَ، وَلَا ثَوْبًا مَسَّهُ الْوَرْسُ وَلَا الزَّعْفَرَانُ، وَلَا الْخُفَّيْنِ إِلَّا لِمَنْ لَا يَجِدُ نَعْلَيْنِ. فَمَنْ لَمْ يَجِدْ نَعْلَيْنِ، فَلْيَلْبَسِ الْخُفَّيْنِ، وَلْيَقْطَعْهُمَا حَتَّى يَكُونَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ."

• ﴿424﴾ • Bir kişi, Allah Resûlü'ne (s.a.s.) ihramlı kişinin neleri giyebileceğini -veya neleri giyemeyeceğini- sormuş, bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurmuştu: *"Gömlek giyemez; başlıklı bornoz da, don da, sarık da. Vers ve zaferan otlarının kokusu sürülmüş elbise de, mest de. Tabii terlik bulamayan hariç. Terlik bulamayan kişi mest giysin. Ama mestlerini topukların altında olacak biçimde kessin."*[424]

.....

• ﴿425﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَمَّا يَقْتُلُ الْمُحْرِمُ مِنَ الدَّوَابِّ. قَالَ: "خَمْسٌ لَا جُنَاحَ فِي قَتْلِهِنَّ عَلَى مَنْ قَتَلَهُنَّ فِي الْحَرَمِ: الْعَقْرَبُ، وَالْفَأْرَةُ، وَالْغُرَابُ، وَالْحِدَأَةُ، وَالْكَلْبُ الْعَقُورُ."

122 *Müsned*, 8/116-118 (4522. Ayrıca 4556, 4655, 4932, 5045, 5211, 6303-6304, 6387, 6444); Buhârî, *Nikâh*, 117 (5238~); Müslim, *Salât*, 134 (988~).

123 *Müsned*, 8/135-136 (4537. Ayrıca 4886, 5514, 5847, 6117, 6184, 6332); Müslim, *Eşribe*, 105 (5265). **Krş:** 829 ve 976. hadisler.

124 *Müsned*, 8/136-137 (4538. Ayrıca 4482, 4835, 4868, 4899, 5003, 5166, 5308, 5325, 5472, 6003); Buhârî, *Libâs*, 15 (5806~); Müslim, *Hac*, 2 (2792~). **Krş:** 425. hadis.

• ﴿425﴾ • Hz. Peygamber'e (s.a.s.) ihramlı kişinin hangi hayvanları öldürebileceği soruldu. Buyurdu ki: *"Şu beş şeyi harem bölgede öldüren kişiye öldürdüğü için günah yazılmaz: Akrep, fare, karga, şahin, vahşi köpek."*[125]

• ﴿426﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "الَّذِي تَفُوتُهُ صَلَاةُ الْعَصْرِ، فَكَأَنَّمَا وُتِرَ أَهْلَهُ وَمَالَهُ."

• ﴿426﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İkindi namazını geçiren kişinin, ailesi ve malı elinden alınmış gibidir."*[126]

• ﴿427﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنِ اقْتَنَى كَلْبًا إِلَّا كَلْبَ صَيْدٍ أَوْ مَاشِيَةٍ، نَقَصَ مِنْ أَجْرِهِ كُلَّ يَوْمٍ قِيرَاطَانِ."

• ﴿427﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Av veya sürü köpeği dışında köpek edinen kişinin sevabından her gün iki kırât eksilir."*[127]

• ﴿428﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ بِلَالًا يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ.. فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُؤَذِّنَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ."

• ﴿428﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bilâl ezanı gece okuyor. Siz İbn Ümmi Mektûm ezan okuyana kadar yiyip için."*[128]

• ﴿429﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

---

125 *Müsned*, 8/143-144 (4543. Ayrıca 4461, 5107, 5132, 5160, 5324, 5541, 6228); Buhârî, *Cezâu's-Sayd*, 7 (1828~); Müslim, *Hac*, 72 (2868~). **Krş:** 424. hadis. **Oku:** Maide, 5/95.

126 *Müsned*, 8/146-148 (4545. Ayrıca 4621, 5084, 5161, 5313, 5455, 5467, 5780, 6065, 6177, 6320, 6324, 6358); Buhârî, *Mevâkîtü's-Salât*, 14 (552); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 200 (1417~). **Krş:** 966. hadis. **Oku:** Bakara, 2/238.

127 *Müsned*, 8/150-151 (4549. Ayrıca 4479, 4813, 4944, 5073, 5171, 5253-5254, 5775, 5925, 6342, 6443); Buhârî, *Zebâih ve's-Sayd*, 6 (5481~); Müslim, *Müsâkât*, 51 (4024). Köpeğin artığı, dışkısı ve salyası dinî açıdan necis, yani pistir. Bu yüzden özellikle ev içinde köpek beslemeye sıcak bakılmamış, hadiste sayılan iki meşru gerekçe (av ve sürü güvenliği) hariç bunu yapmanın günah olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca köpeğin olduğu eve meleklerin girmeyeceği yönündeki (962. hadis gibi) sahih hadisler de burada hatırlanmalı ve mutlaka dikkate alınmalıdır. Kırât kelimesinin açıklaması için bk. 60. hadis.

128 *Müsned*, 8/152-153 (4551. Ayrıca 5195, 5285, 5316, 5424, 5498, 5852, 6051); Buhârî, *Ezân*, 11 (617~); Müslim, *Sıyâm*, 38 (2538). **Krş:** 334, 851 ve 905. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/187.

وَسَلَّمَ رَجُلًا يَعِظُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ، فَقَالَ: "الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ."

• ﴿429﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.), bir şahsın arkadaşına "utangaç olmaması" yönünde telkinlerde bulunduğunu işitti ve bunun üzerine şöyle buyurdu: *"Hayâ imandandır."*[429]

. . . . . .

• ﴿430﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "لَا تَدْخُلُوا عَلَى هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ الَّذِينَ عُذِّبُوا إِلَّا أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ. فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا بَاكِينَ، فَلَا تَدْخُلُوا عَلَيْهِمْ. فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَهُمْ."

• ﴿430﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Azaba çarptırılan şu toplumların topraklarına girecekseniz ağlayarak girin. Yok, eğer ağlamayacaksanız hiç girmeyin. Ben onların başına gelenin aynısının sizin de başınıza gelmesinden korkuyorum."*[430]

. . . . . .

• ﴿431﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الضَّبِّ، فَقَالَ: "لَا آكُلُهُ وَلَا أُحَرِّمُهُ."

• ﴿431﴾ • Hz. Peygamber'e (s.a.s.) büyük kertenkeleleri yemenin uygun olup olmadığı soruldu. *"Ne yerim ne de haramdır derim."* buyurdu.[431]

• ﴿432﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُبَايِعُ عَلَى السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ، ثُمَّ يَقُولُ: "فِيمَا اسْتَطَعْتَ!"

• ﴿432﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) emirleri duymak ve uymak üzere biat alırdı. Ardından da *"Gücünün yettiği konularda!"* buyururdu.[432]

429 *Müsned*, 8/156-158 (4554. Ayrıca 5183, 6341); Buhârî, *Edeb*, 77 (6118~); Müslim, *İmân*, 59 (154). **Krş:** 208 ve 740. hadisler.

430 *Müsned*, 8/167-169 (4561. Ayrıca 5225, 5342, 5404, 5441, 5705, 5931, 6211); Buhârî, *Salât*, 53 (433~); Müslim, *Zühd ve Rekâik*, 38 (7464~). **Oku:** En'âm, 6/10-11; Hûd, 11/101-102.

431 *Müsned*, 8/169 (4562. Ayrıca 4573, 4882, 5004, 5058, 5255, 5440, 5530, 5962); Buhârî, *Zebâih ve's-Sayd*, 33 (5536~); Müslim, *Sayd ve Zebâih*, 40 (5028). **Krş:** 243. hadis.

432 *Müsned*, 8/172-173 (4565. Ayrıca 5282, 5771); Buhârî, *Ahkâm*, 43 (7202~); Müslim, *İmâre*, 90 (4836). **Oku:** Mümtehine, 60/12.

• ﴿433﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، أَخْبَرَنِي أَبِي، أَخْبَرَنِي ابْنُ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تَتَحَرَّوْا بِصَلَاتِكُمْ طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلَا غُرُوبَهَا. فَإِنَّهَا تَطْلُعُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ. فَإِذَا طَلَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ، فَلَا تُصَلُّوا حَتَّى تَبْرُزَ. وَإِذَا غَابَ حَاجِبُ الشَّمْسِ، فَلَا تُصَلُّوا حَتَّى تَغِيبَ."

• ﴿433﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Namazınızı özellikle güneşin doğuş veya batış anında kılmaya çalışmayın. Çünkü güneş şeytanın iki boynuzunun arasından doğar. O zaman, güneşin kaşı görününce kendisi iyice ortaya çıkana kadar namaz kılmayın. Güneşin kaşı kaybolunca da kendisi iyice kaybolup gidene kadar namaz kılmayın."* [433]

.....

• ﴿434﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنِي نَافِعٌ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ﴿يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ (المطففين: ٦): "يَقُومُ فِي رَشْحِهِ إِلَى أَنْصَافِ أُذُنَيْهِ."

• ﴿434﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.), *"İnsanların âlemlerin Rabbine gitmeye kalktığı gün..."* {Mutaffifîn, 83/6} ayetini açıklarken *"Kişi, kulaklarının yarısına kadar çıkan terin içinde ayağa kalkar."* buyurdu.[434]

.....

• ﴿435﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ نُصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذْ قَالَ رَجُلٌ فِي الْقَوْمِ: اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا، وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا.

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنِ الْقَائِلُ كَذَا وَكَذَا؟" فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: "عَجِبْتُ لَهَا، فُتِحَتْ لَهَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ."

قَالَ ابْنُ عُمَرَ: فَمَا تَرَكْتُهُنَّ مُنْذُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ ذَلِكَ.

• ﴿435﴾ • Abdullah b. Ömer anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü'nün (s.a.s.) arkasında namaz kılıyorduk. Cemaatten birisi şöyle dedi: "Büyüklükse en büyük Allah! Bol bol şükürler olsun Allah'a! Sabah ve akşam her eksiklikten uzak o Allah!"

---

[433] *Müsned*, 8/226-229 (4612. Ayrıca 4694-4695, 4772, 4885, 5301, 5834); Buhârî, *Mevâkîtü's-Salât*, 30 (582-583~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 290-291 (1925-1926) (~). **Krş:** 7. hadis.

[434] *Müsned*, 8/229-230 (4613. Ayrıca 4697, 4862, 5318, 5388, 5823, 6075, 6086); Buhârî, *Tefsir*, (Mutaffifîn) 1 (4938~); Müslim, *Cennet ve Sıfâtü Naîmihâ ve Ehlihâ*, 60 (7203~). **Krş:** 922. hadis. **Oku:** Neml, 27/87; Yâsîn, 36/51-52; Zümer, 39/68.

Allah Resûlü (s.a.s.), *"O sözü söyleyen kimdi?"* diye sordu. Cemaatten bir adam "Bendim ya Resûlallah." dedi. *"Çok hoşuma gitti! Göğün kapıları o sözler için açıldı!"* buyurdu.

İbn Ömer diyor ki: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) bu sözü söylediğini duyduktan sonra o duayı hiç bırakmadım![435]

. . . . . .

• ﴿436﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اجْعَلُوا مِنْ صَلَاتِكُمْ فِي بُيُوتِكُمْ، وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا."

• ﴿436﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Namazınızın bir bölümünü de evlerinizde kılın. Evlerinizi kabirlere çevirmeyin!"*[436]

. . . . . .

• ﴿437﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، أَنْبَأَنَا نَافِعٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَحْفُوا الشَّوَارِبَ، وَأَعْفُوا اللِّحَى."

• ﴿437﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Bıyıkları kısaltın, sakalları bırakın."* buyurdu.[437]

. . . . . .

• ﴿438﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنِي نَافِعٌ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَرْحَمُ اللَّهُ الْمُحَلِّقِينَ!" قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَالْمُقَصِّرِينَ. قَالَ: "يَرْحَمُ اللَّهُ الْمُحَلِّقِينَ!" قَالَ فِي الرَّابِعَةِ: "وَالْمُقَصِّرِينَ."

• ﴿438﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) [ihramdan çıkarken], *"Saçını kazıtanlara Allah merhamet eylesin!"* buyurdu. "Ya Resûlallah, kısaltanlara da!" dediler. Ama o tekrar, *"Saçını kazıtanlara Allah merhamet eylesin!"* buyurdu. Dördüncü ısrarda ise *"Kısaltanlara da!"* buyurdu.[438]

---

435 *Müsned*, 8/245-246 (4627); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 150 (1358). **Krş:** 229, 880 ve 994. hadisler. **Oku:** Ahzâb, 33/41-42. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا، وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا.)

436 *Müsned*, 8/278-279 (4653. Ayrıca 6045); Buhârî, *Salât*, 52 (432~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 208 (1820). **Krş:** 871. hadis.

437 *Müsned*, 8/279-280 (4654. Ayrıca 5135, 6456); Buhârî, *Libâs*, 65 (5893~); Müslim, *Tahâre*, 52 (600).

438 *Müsned*, 8/281-283 (4657. Ayrıca 4897, 5507, 6005, 6234, 6269, 6384); Buhârî, *Hac*, 127 (1727~); Müslim, *Hac*, 318-319 (3146-3147) (~).

• ﴿439﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنِي نَافِعٌ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لاَ يُقِيمُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ مِنْ مَجْلِسِهِ فَيَجْلِسَ فِيهِ. وَلَكِنْ تَفَسَّحُوا وَتَوَسَّعُوا."

• ﴿439﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bir adam başka bir adamı oturduğu yerden kaldırıp da oraya oturmasın. Ama yer açın, alanı genişletin."*[439]

.....

• ﴿440﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنِي نَافِعٌ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ عَلَى الْمَرْءِ فِيمَا أَحَبَّ أَوْ كَرِهَ، إِلا أَنْ يُؤْمَرَ بِمَعْصِيَةٍ. فَإِنْ أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ، فَلاَ سَمْعَ وَلاَ طَاعَةَ."

• ﴿440﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Hoşuna gitse de gitmese de duymak ve uymak kişinin görevidir. Ama günah olan bir davranış emredilirse iş değişir. Günah olan bir davranış emredilirse ne duymak kalır, ne de uymak."*[440]

.....

• ﴿441﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنِي نَافِعٌ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "صَلاَةٌ فِي الْجَمِيعِ تَزِيدُ عَلَى صَلاَةِ الرَّجُلِ وَحْدَهُ سَبْعًا وَعِشْرِينَ."

• ﴿441﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cemaatle birlikte kılınan namaz, kişinin yalnız başına kıldığı namazdan yirmi yedi kat daha değerlidir."*[441]

.....

• ﴿442﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنِي نَافِعٌ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَيَّرَ اسْمَ عَاصِيَةَ، قَالَ: "أَنْتِ جَمِيلَةَ."

---

[439] *Müsned*, 8/284-285 (4659. Ayrıca 4735, 5785); Buhârî, *İsti'zân*, 31-32 (6269-6270) (~); Müslim, *Selâm*, 28 (5684). **Oku:** Mücâdele, 58/11.

[440] *Müsned*, 8/293-294 (4668. Ayrıca 6278); Buhârî, *Ahkâm*, 4 (7144~); Müslim, *İmâre*, 38 (4763~). **Oku:** Bakara, 2/285; Nisâ, 4/13-14, 59 ve 80; Lokmân, 31/15. **İtaat ve Sınırları Konu Merkezi; Dalları:** 27, 122, 490, 760 ve 978. hadisler. İslâm, adı üstünde bir teslimiyettir. İnsan kayıtsız şartsız "Allah'ın emrine ve Peygamberinin bildirdiklerine" iman eder ve bu koşulsuz inanç sayesinde "mümin" olmaya hak kazanır. Kur'ân-ı Kerîm'in bu dipnotta işaret edilen ayetleri, Allah'a ve peygamberine itaatin sınırsız olduğunu; yönetici ve benzeri baştaki insanlara itaatin ise "Allah'ın ve peygamberinin söylediklerinin dışına çıkmamaları" ile sınırlı olduğunu açıkça bildirmektedir. Bu bilgi, hayat ile ölümü birbirinden ayıran kırmızı bir çizgidir. Dinî kuralları çiğneyen, hele İslâm adına yanlış yapan herhangi bir şahsın -konumu, unvanı, birikimi, kimliği ne olursa olsun- eleştirilmemesi, bireyi ve toplumu maddeten ve manen iflasa sürükleyecektir.

[441] *Müsned*, 8/296-297 (4670. Ayrıca 5921); Buhârî, *Ezân*, 30 (645~); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 250 (1478~).

• ﴿442﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) Asiye ismini değiştirdi ve *"Senin adın Cemile olsun!"* buyurdu.[442]

. . . . . .

• ﴿443﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي لَبِيدٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "لاَ يَغْلِبَنَّكُمُ الأَعْرَابُ عَلَى اسْمِ صَلاَتِكُمْ، فَإِنَّهَا الْعِشَاءُ. إِنَّمَا يَدْعُونَهَا الْعَتَمَةَ لإِعْتَامِهِمْ بِالإِبِلِ لِحِلاَبِهَا."

• ﴿443﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bedeviler namazınızın adı konusunda sakın size baskın çıkmasınlar. Bu namazın adı 'yatsı' namazıdır. Onlar develerini gece geç vakitte sağdıkları için 'geç vakit namazı' diyorlar."*[443]

. . . . . .

• ﴿444﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَّرَ أُسَامَةَ عَلَى قَوْمٍ، فَطَعَنَ النَّاسُ فِي إِمَارَتِهِ، فَقَالَ: "إِنْ تَطْعَنُوا فِي إِمَارَتِهِ، فَقَدْ طَعَنْتُمْ فِي إِمَارَةِ أَبِيهِ. وَايْمُ اللَّهِ، إِنْ كَانَ لَخَلِيقًا لِلْإِمَارَةِ. وَإِنْ كَانَ لَمِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ. وَإِنَّ ابْنَهُ هَذَا لَأَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ بَعْدَهُ."

• ﴿444﴾ • Abdullah b. Ömer anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) [Zeyd b. Hârise'nin oğlu] Üsâme'yi bir topluluğa komutan tayin etti. İnsanlar onun komutanlığını eleştirdiler. Bunun üzerine buyurdu ki: *"Siz eğer Üsâme'nin komutanlığını eleştiriyorsanız zamanında babasının komutanlığını da eleştirmiştiniz. Allah'ım, komutanlığa ne kadar da layıktı! Üstelik benim en sevdiğim insanlardan birisiydi. İşte onun ardından bu oğlu da benim en sevdiğim insan."*[444]

. . . . . .

• ﴿445﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

442 *Müsned*, 8/310-311 (4682); Müslim, *Âdâb*, 14 (5604). **Krş:** 944. hadis.

443 *Müsned*, 8/315 (4688. Ayrıca 4572, 5100, 6314); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 229 (1456~). **Din ve Kavramlar Konu Merkezi; Dalları:** 77, 78, 179, 187, 188, 196, 227 ve 622-624. hadisler. Çölde yaşayan adamların kendilerine özgü bir günlük zaman çizelgeleri vardı. Erken vakitte serinlikte çıkan deve, gece geç vakitte yine serinlikte yerine döner ve sağılırdı. Devenin bu dönüş vakti ile yatsı namazının kılınma vakti arasında belirgin bir fark vardı ve yatsı namazının fazla geciktirilmesini genel bir uygulamaya dönüştürmek istemeyen Allah Resûlü (s.a.s.) bu konuda yukarıdaki uyarıyı yapmak zorunda kalmıştı. Meselenin bir de "kültürüne sahip çıkma" boyutu vardır. Yontulmamış ve dinî açıdan zırcahil bir adam gelip de, Allah'ın ve Peygamberinin belirlediği bir namaz adını değiştiremez. Değiştirirse, imanlı insanın buna tepki göstermesi ve üretilen yeni ismi benimsememesi gerekir. Bu hassasiyet önemlidir; zira hayatın her alanına dair kavramlar üzerinde Allah Resûlü (s.a.s.) ciddi biçimde durmuş ve bunun mücadelesini vermiştir.

444 *Müsned*, 8/324-326 (4701. Ayrıca 5630, 5848, 5888); Buhârî, *Megâzî*, 43 (4250~); Müslim, *Fedâilu's-Sahâbe*, 63 (6264~).

"إِذَا نُودِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى وَلِيمَةٍ فَلْيَأْتِهَا."

• ﴿445﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Biriniz düğün yemeğine davet edildiğinde gelsin."* buyurdu.[445]

.....

• ﴿446﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنِي نَافِعٌ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "الْمُؤْمِنُ يَأْكُلُ فِي مِعًى وَاحِدٍ، وَالْكَافِرُ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ."

• ﴿446﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Mümin bir mideyle yer, kâfir yedi mideyle yer."* buyurdu.[446]

.....

• ﴿447﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا فُضَيْلٌ -يَعْنِي ابْنَ غَزْوَانَ-، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى فَاطِمَةَ، فَوَجَدَ عَلَى بَابِهَا سِتْرًا، فَلَمْ يَدْخُلْ عَلَيْهَا. وَقَلَّمَا كَانَ يَدْخُلُ إِلَّا بَدَأَ بِهَا. قَالَ: فَجَاءَ عَلِيٌّ، فَرَآهَا مُهْتَمَّةً، فَقَالَ: مَا لَكِ؟ فَقَالَتْ: جَاءَ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمْ يَدْخُلْ عَلَيَّ. فَأَتَاهُ عَلِيٌّ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ فَاطِمَةَ اشْتَدَّ عَلَيْهَا أَنَّكَ جِئْتَهَا، فَلَمْ تَدْخُلْ عَلَيْهَا. فَقَالَ: "وَمَا أَنَا وَالدُّنْيَا؟ وَمَا أَنَا وَالرَّقْمُ؟" قَالَ: فَذَهَبَ إِلَى فَاطِمَةَ، فَأَخْبَرَهَا بِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَتْ: فَقُلْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَمَا تَأْمُرُنِي بِهِ؟ فَقَالَ: "قُلْ لَهَا: تُرْسِلُ بِهِ إِلَى بَنِي فُلَانٍ."

• ﴿447﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) Hz. Fâtıma'nın evine geldi; ama kapıdaki perdeyi görünce içeri girmedi. Hâlbuki ziyarete çıktığında genellikle önce ondan başlardı. Bir süre sonra eve gelen Hz. Ali, eşini düşünceli ve üzüntülü görünce "Neyin var?" diye sordu. Hz. Fâtıma, "Allah Resûlü bana geldi; ama yanıma girmedi." dedi. Bunun üzerine Hz. Ali gidip "Ya Resûlallah!" dedi; "Senin eve gelmen ama yanına girmemen Fâtıma'nın çok ağırına gitti."

Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Dünyayı ne yapayım? İşlemeli örtüyü ne yapayım?"* buyurdu. Hz. Ali, Hz. Fâtıma'nın yanına döndü ve ona Allah Resûlü'nün (s.a.s.) sözünü iletti. Hz. Fâtıma, "O zaman Allah Resûlü'ne sor; bu perdeyi ne yapmamı

115 *Müsned*, 8/333-334 (4712. Ayrıca 4730, 4949, 5766, 6337); Buhârî, *Nikâh*, 72 (5173); Müslim, *Nikâh*, 96 (3509). **Krş:** 190 ve 568. hadisler.

116 *Müsned*, 8/340-342 (4718. Ayrıca 6321); Buhârî, *Et'ıme*, 12 (5394~); Müslim, *Eşribe*, 184 (5375). **Oku:** A'râf, 7/31.

tavsiye ediyor?" dedi. Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Perdeyi falancaoğullarına göndersin."* buyurdu.[447]

. . . . . .

• ﴿448﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِي الدُّنْيَا، لَمْ يَشْرَبْهَا فِي الْآخِرَةِ، إِلَّا أَنْ يَتُوبَ."

• ﴿448﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Dünyada içki içen ahirette içemez. Ama tevbe ederse o başka."*[448]

. . . . . .

• ﴿449﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا عَاصِمٌ -يَعْنِي ابْنَ مُحَمَّدٍ-، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي الْوَحْدَةِ، مَا سَارَ أَحَدٌ وَحْدَهُ بِلَيْلٍ أَبَدًا."

• ﴿449﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İnsanlar yalnızlığın ne anlama geldiğini bilselerdi, hiç kimse asla geceleyin tek başına dolaşmazdı."*[449]

. . . . . .

• ﴿450﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ فِرَاسٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ زَاذَانَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّهُ دَعَا غُلَامًا لَهُ، فَأَعْتَقَهُ. فَقَالَ: مَا لِي مِنْ أَجْرِهِ مِثْلُ هَذَا، لِشَيْءٍ رَفَعَهُ مِنَ الْأَرْضِ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَنْ لَطَمَ غُلَامَهُ، فَكَفَّارَتُهُ عِتْقُهُ."

• ﴿450﴾ • Zâzân diyor ki: Abdullah b. Ömer, kölelerinden birisini yanına çağırıp azat etti. Sonra da yerden aldığı küçük bir çöpü göstererek dedi ki: Azat ettim ama bu işten şu kadar bile sevap alamadım! Ben, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duymuştum: *"Kim kölesine tokat atarsa bu suçunun keffareti o köleyi azat etmektir."*[450]

. . . . . .

• ﴿451﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مُوسَى -قَالَ وَكِيعٌ: نُرَى أَنَّهُ ابْنُ عُقْبَةَ-،

117 *Müsned*, 8/351-353 (4727); Buhârî, *Hibe*, 27 (2613~). **Krş:** 271 ve 374. hadisler. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) aşırı süslü ev malzemelerinden hoşlanmadığı, altın ve gümüş kap ve bardak kullanımını yasakladığı ve üzerinde canlı resmi olan kumaşlardan özellikle rahatsız olduğu bilinmektedir.

118 *Müsned*, 8/354-355 (4729. Ayrıca 4690, 4823, 4916, 6274); Buhârî, *Eşribe*, 1 (5575~); Müslim, *Eşribe*, 78 (5224). **Oku:** Mâide, 5/90.

119 *Müsned*, 8/371-372 (4748. Ayrıca 4770, 5252, 5581, 5908, 6014); Buhârî, *Cihâd*, 135 (2998~). **Oku:** Felâk, 113/3.

150 *Müsned*, 8/402-403 (4784); Müslim, *Eymân*, 29 (4298~). **Krş:** 897 ve 1003. hadisler.

عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كَانَتْ يَمِينُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّتِي يَحْلِفُ عَلَيْهَا: "لَا، وَمُقَلِّبِ الْقُلُوبِ!"

• ﴿451﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) yemin edeceğinde *"Hayır! Kalpleri çeviren şahit olsun!"* derdi.[451]

.....

• ﴿452﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ تَمُرُّ عَلَيْهِ ثَلَاثُ لَيَالٍ إِلَّا وَوَصِيَّتُهُ عِنْدَهُ."

• ﴿452﴾ • Sâlim b. Abdullah diyor ki: [Babam] İbn Ömer, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Müslüman bir kişinin, vasiyeti yanında olmadan üç gece geçirmeye hakkı yoktur."*[452]

.....

• ﴿453﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لَا شِغَارَ فِي الْإِسْلَامِ."

• ﴿453﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"İslâm'da mehirsiz karşılıklı kız alışverişi yoktur."* buyurdu.[453]

.....

• ﴿454﴾ • حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ، سَمِعْتُ حَنْظَلَةَ، سَمِعْتُ سَالِمًا يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ يَقُولُ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُشِيرُ إِلَى الْمَشْرِقِ -أَوْ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُشِيرُ إِلَى الْمَشْرِقِ- يَقُولُ: "هَا، إِنَّ الْفِتْنَةَ هَاهُنَا! هَا، إِنَّ الْفِتْنَةَ هَاهُنَا! هَا، إِنَّ الْفِتْنَةَ هَاهُنَا! مِنْ حَيْثُ يُطْلِعُ الشَّيْطَانُ قَرْنَيْهِ."

• ﴿454﴾ • Abdullah b. Ömer anlatıyor: Allah Resûlü'nü (s.a.s.) görmüştüm; eliyle

451 *Müsned*, 8/406-408 (4788. Ayrıca 5347, 5368, 6109); Buhârî, *Eymân ve'n-Nuzûr*, 3 (6628). **Krş:** 660. hadis.

452 *Müsned*, 8/502 (4902. Ayrıca 4469, 5118, 5197, 5511, 5513, 5930, 6100); Buhârî, *Vesâyâ*, 1 (2738~); Müslim, *Vasiyye*, 4 (4207~). **Oku:** Bakara, 2/180.

453 *Müsned*, 8/516-517 (4918); Müslim, *Nikâh*, 60 (3468). **Oku:** Nisâ, 4/4 ve 20-21. Mehir, evlilikte kızın hakkı ve boşanma durumunda da onun gelecek garantisidir. Dolayısıyla kendisi tarafından gönüllü olarak hibe edilmedikçe hiçbir şekilde düşmeyecek ve elinden alınamayacak bir haktır. Hâlbuki hadiste yasaklanan ve iki babanın karşılıklı olarak birbirlerinin oğluna kızlarını vermesi ve ikisinin de mehir almaması şeklinde gerçekleşen berdel uygulamasında, mehir sanki evlenen kızın değil de babanın hakkıymış gibi davranılmaktadır. Ticaretteki trampayı andıran bu kaba evlendirme tarzı dinen onaylanmamıştır.

doğu yönünü göstererek şöyle buyuruyordu: *"İşte, işte fitne bu tarafta! İşte, işte fitne bu tarafta! İşte, işte fitne bu tarafta! Şeytanın iki boynuzunu çıkardığı yerde!"*[454]

. . . . . .

• ﴿455﴾ • حَدَّثَنَا عَتَّابٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ. وَعَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا أَرَادَ اللَّهُ تعالى بِقَوْمٍ عَذَابًا، أَصَابَ الْعَذَابُ مَنْ كَانَ فِيهِمْ. ثُمَّ بُعِثُوا عَلَى أَعْمَالِهِمْ."

• ﴿455﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah bir topluma azap göndermeye karar verdiğinde, azap o toplumdaki herkesin başına gelir. Sonra yaptıkları davranışlara göre yeniden diriltilirler."*[455]

. . . . . .

• ﴿456﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ: سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "إِذَا قَالَ الرَّجُلُ لِلرَّجُلِ يَا كَافِرُ، فَقَدْ بَاءَ بِهِ أَحَدُهُمَا. إِنْ كَانَ كَمَا قَالَ، وَإِلَّا رَجَعَتْ عَلَى الْآخَرِ."

• ﴿456﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bir adam ötekine kâfir derse bu sözü ikisinden biri yüklenir. Eğer dediği gibiyse ne ala; yoksa söyleyene döner."*[456]

. . . . . .

• ﴿457﴾ • قَالَ: وَجَدْتُ فِي كِتَابِ أَبِي: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَثَلُ الْمُنَافِقِ مَثَلُ الشَّاةِ الْعَائِرَةِ بَيْنَ الْغَنَمَيْنِ، تَعِيرُ إِلَى هَذِهِ مَرَّةً، وَإِلَى هَذِهِ مَرَّةً، لَا تَدْرِي أَهَذِهِ تَتْبَعُ أَمْ هَذِهِ."

• ﴿457﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Münafık aynen iki sürü arasında kalmış şaşkın koyun gibidir. Bir o sürüye katılır, bir bu sürüye katılır. Onun peşine mi takılacak bunun peşine mi takılacak bilemez."*[457]

---

454 *Müsned*, 9/36 (4980. Ayrıca 5109, 5410, 5428, 5659, 6031, 6249, 6302); Buhârî, *Bed'ü'l-Halk*, 11 (3279~); Müslim, *Fiten ve Eşrâtü's-Sâa*, 49 (7296~). **Krş:** 939. hadis.

455 *Müsned*, 9/39-40 (4985); Buhârî, *Fiten*, 19 (7108~); Müslim, *Cennet ve Sıfâtü Naîmihâ ve Ehlihâ*, 84 (7234). **Oku:** İsrâ, 17/15-17.

456 *Müsned*, 9/73 (5035. Ayrıca 5077, 5259, 5824, 5914, 5933, 6280); Buhârî, *Edeb*, 73 (6104~); Müslim, *İmân*, 111 (216~).

457 *Müsned*, 9/99-100 (5079. Ayrıca 5790, 6298); Müslim, *Sıfâtü'l-Münâfikîn ve Ahkâmühüm*, 17 (7043~). **Oku:** Nisâ, 4/142-146.

• ﴿458﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، عَنْ يَحْيَى -يَعْنِي ابْنَ أَبِي إِسْحَاقَ-، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: رَأَى عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فِي سُوقٍ ثَوْبًا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَوْ ابْتَعْتَ هَذَا الثَّوْبَ لِلْوَفْدِ. قَالَ: "إِنَّمَا يَلْبَسُ الْحَرِيرَ - أَوْ قَالَ: هَذَا - مَنْ لَا خَلَاقَ لَهُ." قَالَ: أَحْسِبُهُ قَالَ: "فِي الْآخِرَةِ." قَالَ: فَلَمَّا كَانَ بَعْدَ ذَاكَ، أُتِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِثَوْبٍ مِنْهَا. فَبَعَثَ بِهِ إِلَى عُمَرَ، فَكَرِهَهُ. فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، بَعَثْتَ بِهِ إِلَيَّ، وَقَدْ قُلْتَ فِيهِ مَا سَمِعْتُ: "إِنَّمَا يَلْبَسُ الْحَرِيرَ -أَوْ قَالَ: هَذَا- مَنْ لَا خَلَاقَ لَهُ." قَالَ: "إِنِّي لَمْ أَبْعَثْ بِهِ إِلَيْكَ لِتَلْبَسَهُ، وَلَكِنْ بَعَثْتُ بِهِ إِلَيْكَ لِتُصِيبَ بِهِ ثَمَنًا."

• ﴿458﴾ • Ömer ibnü'l-Hattâb çarşıda ipek bir elbise gördü. "Ya Resûlallah; bu elbiseyi elçileri kabul ederken giymek üzere alsanız." dedi. Hz. Peygamber (s.a.s.), *"İpeği, ahirette nasibi olmayanlar giyer."* buyurdu.

Daha sonra bir gün Hz. Peygamber'e (s.a.s.) ipek bir elbise getirildi. O da o elbiseyi Hz. Ömer'e gönderdi. Bu durum Hz. Ömer'in hoşuna gitmedi. Gelip Hz. Peygamber'e (s.a.s.) dedi ki: "Ey Allah'ın Elçisi; bunu bana gönderdiniz ama ben sizin şöyle dediğinizi duymuştum: İpeği, ahirette nasibi olmayanlar giyer." Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Ben onu sana giymen için göndermedim; satıp üzerinden gelir elde etmen için gönderdim."* buyurdu.[458]

.....

• ﴿459﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنِي نَافِعٌ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَمَلَ عَلَى فَرَسٍ، فَأَعْطَاهَا عُمَرُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيَحْمِلَ عَلَيْهَا رَجُلًا. فَأُخْبِرَ عُمَرُ أَنَّه قَدْ وَقَفَهَا يَبِيعُهَا. قَالَ: فَسَأَلَ عَنْ ذَلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبْتَاعُهَا، قَالَ: "لَا تَبْتَعْهَا، وَلَا تَعُدْ فِي صَدَقَتِكَ."

• ﴿459﴾ • Hz. Ömer savaşta kullanılması için bir at bağışladı ve atı bir kişiye tahsis etmesi için götürüp Allah Resûlü'ne (s.a.s.) verdi. Daha sonra Hz. Ömer bu atın, geliri sadakaya dönüştürülmek üzere satışa çıkarıldığını öğrendi. Onu parasıyla geri almasının uygun olup olmayacağını Hz. Peygamber'e (s.a.s.) sordu. Buyurdu ki: *"Hayır, onu satın alma. Yaptığın bağıştan geri dönme."*[459]

---

458 *Müsned*, 9/111-112 (5095. Ayrıca 4713, 4978); Buhârî, *Edeb*, 66 (6081); Müslim, *Libâs ve Zînet*, 10 (5409). **Krş:** 787. hadis.

459 *Müsned*, 9/160-161 (5177. Ayrıca 4521, 4903, 5796); Buhârî, *Vesâyâ*, 31 (2775~); Müslim, *Hibât*, 3 (4167~). **Krş:** 522. hadis. **Oku:** Bakara, 2/181.

• ﴿460﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ وَإِسْمَاعِيلُ، قَالَا: حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ، -قَالَ يَحْيَى: قَالَ- حَدَّثَنِي نَافِعٌ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ عُمَرَ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي أَصَبْتُ أَرْضًا بِخَيْبَرَ لَمْ أُصِبْ شَيْئًا قَطُّ هُوَ أَنْفَسَ عِنْدِي مِنْهُ. فَقَالَ: "إِنْ شِئْتَ حَبَسْتَ أَصْلَهَا، وَتَصَدَّقْتَ بِهَا."

قَالَ: فَتَصَدَّقَ بِهَا، لَا يُبَاعُ أَصْلُهَا، وَلَا تُوهَبُ، وَلَا تُورَثُ. قَالَ: فَتَصَدَّقَ بِهَا فِي الْفُقَرَاءِ وَالضَّيْفِ وَالرِّقَابِ وَفِي السَّبِيلِ وَابْنِ السَّبِيلِ، لَا جُنَاحَ عَلَى مَنْ وَلِيَهَا أَنْ يَأْكُلَ بِالْمَعْرُوفِ أَوْ يُطْعِمَ صَدِيقًا غَيْرَ مُتَمَوِّلٍ فِيهِ.

• ﴿460﴾ • Hz. Ömer "Ya Resûlallah!" dedi; "Hayber'den benim payıma bir arazi düştü. Şu ana kadar elime geçen en değerli mülk." Hz. Peygamber (s.a.s.), *"İstersen asıl mülkiyetini kendinde tut; ama onun üzerinden hayır yap."* buyurdu.

Bunun üzerine Hz. Ömer o araziyi, aslı satılmamak, bedelsiz hibe edilmemek ve mirasa konu olmamak şartıyla bağışladı. Gelirini yoksullara, misafirlere, kölelere, Allah yolunda çalışanlara ve yolculara harcadı. O arazinin bakımını üstlenen kişilerin normal ölçüde yeme içme veya arkadaşlarına ikram etme hakları vardı; ama oraya kendileri yatırım yapamıyorlardı.[460]

.....

• ﴿461﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنِي نَافِعٌ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كَانَ يَوْمُ عَاشُورَاءَ يَوْمًا يَصُومُهُ أَهْلُ الْجَاهِلِيَّةِ. فَلَمَّا نَزَلَ رَمَضَانُ، سُئِلَ عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: "هُوَ يَوْمٌ مِنْ أَيَّامِ اللَّهِ تَعَالَى. مَنْ شَاءَ صَامَهُ، وَمَنْ شَاءَ تَرَكَهُ."

• ﴿461﴾ • Aşûre günü cahiliye döneminde oruç tutulan bir gündü. Ramazan orucu farz kılınınca aşûre orucunun durumu Allah Resûlü'ne (s.a.s.) soruldu. Buyurdu ki: *"Allah'ın günlerinden bir gündür. İsteyen oruçlu geçirir, isteyen oruç tutmadan geçirir."*[461]

---

460 *Müsned*, 9/161-162 (5179. Ayrıca 4608); Buhârî, *Vesâyâ*, 28 (2772); Müslim, *Vasiyye*, 15 (4224). **Krş:** 369. hadis. Bu hadis, İslâm'ın en köklü, en eşsiz ve en değerli kültürel kazanımlarından olan vakıf müessesesinin temelidir. Vakıf sistemi, bir hayırseverin mülkiyeti kendinde kalmak şartıyla malının gelirini veya kullanım hakkını Allah rızası için bu şekilde "vakfetmesine" yani belli kurallara bağlı olarak bağışlamasına dayanır. İslâm hukukunun meşhur ilkesine göre "Vakfedenin koyduğu şartlar, Allah'ın emri gibidir." *(şartu'l-vâkıf ke-nassi'ş-şâri')* ve kimsenin gelip de bu şartlarla ve şartların yazılı olduğu vakfiye metniyle oynama imkânı yoktur.

461 *Müsned*, 9/174 (5203. Ayrıca 6292); Buhârî, *Tefsîr*, (Bakara) 24 (4501~); Müslim, *Sıyâm*, 117 (2642~). **Krş:** 526. hadis.

• ﴿462﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَا شَجَرَةٌ لَا يَسْقُطُ وَرَقُهَا، وَهِيَ مَثَلُ الْمُؤْمِنِ؟" أَوْ قَالَ: "الْمُسْلِمِ؟" قَالَ: فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبَوَادِي. قَالَ ابْنُ عُمَرَ: وَوَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النَّخْلَةُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "هِيَ النَّخْلَةُ." قَالَ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعُمَرَ، فَقَالَ: لَأَنْ تَكُونَ قُلْتَهَا كَانَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ كَذَا وَكَذَا.

• ﴿462﴾ • Abdullah b. Ömer anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.s.); *"Yapraklarını dökmeyen, bu yönüyle inançlı insana (Müslüman'a) benzeyen ağaç hangisidir?"* diye sordu. Millet çöldeki bitkileri sayıp dökmeye başladı. Benim ise içime bu ağacın hurma olduğu doğdu. Nihayet Allah Resûlü (s.a.s.), *"Hurma!"* buyurdu. Sonra olanları babam Hz. Ömer'e anlattım. Dedi ki: "Senin o cevabı söylemiş olman için var ya, neler neler vermezdim!"[462]

. . . . . .

• ﴿463﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّذْرِ، وَقَالَ: "إِنَّهُ لَا يَرُدُّ مِنَ الْقَدَرِ شَيْئًا. وَإِنَّمَا يُسْتَخْرَجُ بِهِ مِنَ الْبَخِيلِ."

• ﴿463﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) adak adamaktan nehyetti ve şöyle buyurdu: *"Adak herhangi bir şekilde kaderi etkileyemez. Olsa olsa adak sayesinde cimriden mal çıkartılır!"*[463]

. . . . . .

• ﴿464﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّهُ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ وَهِيَ حَائِضٌ. فَسَأَلَ عُمَرُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "مُرْهُ فَلْيُرَاجِعْهَا، ثُمَّ يُمْسِكْهَا حَتَّى تَطْهُرَ، ثُمَّ تَحِيضَ، ثُمَّ تَطْهُرَ. ثُمَّ إِنْ شَاءَ طَلَّقَهَا، وَإِنْ شَاءَ أَمْسَكَهَا. فَتِلْكَ الْعِدَّةُ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ أَنْ يُطَلَّقَ لَهَا النِّسَاءُ."

• ﴿464﴾ • Nâfi' diyor ki: İbn Ömer, eşini hayızlı iken boşadı. Hz. Ömer durumu Hz. Peygamber'e (s.a.s.) sordu. Buyurdu ki: *"Ona söyle, hanımına geri dönsün. Sonra temizlenene kadar onu tutsun. Sonra kadın bir hayız dönemi, ardından bir temiz*

462 *Müsned*, 9/208 (5274. Ayrıca 4599, 4859, 6052, 6468); Buhârî, *İlim*, 4 (61~); Müslim, *Sıfâtü'l-Münâfikîn ve Ahkâmühüm*, 63 (7098~).

463 *Müsned*, 9/208-209 (5275. Ayrıca 5592, 5994); Buhârî, *Kader*, 6 (6608~); Müslim, *Nezr*, 2 (4237~). **Oku:** Hadîd, 57/22-23.

dönem daha geçirsin. Artık ondan sonra hanımını isterse boşasın, isterse tutsun. İşte bu, kadınların boşanması konusunda Allah'ın emrettiği bekleme süresi."[464]

. . . . . .

• ﴿465﴾ • حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَخْبَرَنِي سَالِمٌ، أَنَّ ابْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "بَيْنَمَا رَجُلٌ يَجُرُّ إِزَارَهُ مِنَ الْخُيَلَاءِ خُسِفَ بِهِ، فَهُوَ يَتَجَلْجَلُ فِي الْأَرْضِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ."

• ﴿465﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Adamın birisi gururlu gururlu elbisesinin eteğini sürürken yerin dibine geçirilmişti. Artık o, yerkürenin içinde kıyamete kadar gidip gidip gelecek."*[465]

. . . . . .

• ﴿466﴾ • حَدَّثَنَا عَتَّابٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ -يَعْنِي ابْنَ مُبَارَكٍ-، أَخْبَرَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ خُيَلَاءَ، لَمْ يَنْظُرِ اللَّهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ." فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: إِنَّ أَحَدَ شِقَّيْ ثَوْبِي يَسْتَرْخِي، إِلَّا أَنْ أَتَعَاهَدَ ذَلِكَ مِنْهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّكَ لَسْتَ مِمَّنْ يَصْنَعُ ذَلِكَ خُيَلَاءَ."

• ﴿466﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Kim elbisesini gururlu gururlu sürüklerse Allah kıyamet günü onun yüzüne bakmaz."* buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir (r.a.), "Elbisemin iki tarafından biri dikkat etmediğimde hep sarkıyor." dedi. Allah Resûlü (s.a.s.) ise buyurdu ki: *"Ama sen bunu kendini beğendiği için yapanlardan değilsin."*[466]

. . . . . .

• ﴿467﴾ • حَدَّثَنَا بَهْزٌ وَعَفَّانُ، قَالَا: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، قَالَ عَفَّانُ: عَنْ صَفْوَانَ بْنِ مُحْرِزٍ، قَالَ: كُنْتُ آخِذًا بِيَدِ ابْنِ عُمَرَ، إِذْ عَرَضَ لَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: كَيْفَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي النَّجْوَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

---

464 *Müsned*, 9/221 (5299. Ayrıca 4789, 5433, 5489, 5504, 5525, 5792, 6119, 6141); Buhârî, *Talâk*, 1 (5251~); Müslim, *Talâk*, 1 (3652~). Açıklaması için meâl ve tefsirlerden bk. Bakara 2/228 ve devamı; Talâk 65/1-4.

465 *Müsned*, 9/244 (5340); Buhârî, *Libâs*, 5 (5790~). **Krş:** 466. hadis. **Oku:** Nahl, 16/23; İsrâ, 17/37; Lokmân, 31/18.

466 *Müsned*, 9/254-255 (5351. Ayrıca 4489, 5439, 5535, 5776, 5803, 5816, 6203, 6123, 6150, 6152, 6204, 6442); Buhârî, *Libâs*, 2 (5784~). **Krş:** 687. hadis.

"إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُدْنِي الْمُؤْمِنَ، فَيَضَعُ عَلَيْهِ كَنَفَهُ، وَيَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ، وَيُقَرِّرُهُ بِذُنُوبِهِ، وَيَقُولُ لَهُ: أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا؟ أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا؟ أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا؟ حَتَّى إِذَا قَرَّرَهُ بِذُنُوبِهِ، وَرَأَى فِي نَفْسِهِ أَنَّهُ قَدْ هَلَكَ، قَالَ: فَإِنِّي قَدْ سَتَرْتُهَا عَلَيْكَ فِي الدُّنْيَا، وَإِنِّي أَغْفِرُهَا لَكَ الْيَوْمَ. ثُمَّ يُعْطَى كِتَابَ حَسَنَاتِهِ. وَأَمَّا الْكُفَّارُ وَالْمُنَافِقُونَ، فَ﴿يَقُولُ الْأَشْهَادُ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى رَبِّهِمْ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ﴾" (هود: ١٨)

• ﴿467﴾ • Safvân b. Muhriz diyor ki: İbn Ömer'in elinden tutmuştum. Karşısına bir adam çıktı. "Kıyamet günü Allah ile özel görüşme konusunda Allah Resûlü'nden (s.a.s.) duyduğun tam olarak neydi?" diye sordu. İbn Ömer dedi ki: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum:

"Allah, mümini yaklaştırır. İnsanların görmesini engelleyecek şekilde onu yanına alır. Ona günahlarını bir bir itiraf ettirir. 'Şu günahını biliyor musun, peki şu günahını biliyor musun, peki şu günahını biliyor musun?' der. Böyle böyle bütün günahlarını itiraf ettirince ve kişi mahvolduğunu düşünmeye başlayınca şöyle buyurur: 'Senin bu günahlarının üzerini dünyadayken örtmüştüm; şimdi de hepsini sana bağışlıyorum!' Sonra da adama sevaplarının yazılı olduğu defter verilir. Kâfirlere ve münafıklara gelince; 'Şahitler, 'Rablerine karşı yalan söyleyenler işte bunlardır.' diyeceklerdir. Biliniz ki Allah'ın laneti zalimlerin üzerinedir.' {Hûd, 11/18}."[467]

. . . . . .

• ﴿468﴾ • حدثنا مُحَمَّدِ بن جَعفَر، حدثنا شُعْبَة، عنْ خالِدٍ، حدثنا عبدُ الله بن الحارث، عن عبد الله بن عمر: أنَّه أَمَرَ رَجُلاً إذاَ أَخَذَ مَضْجَعَهُ، قَالَ: "اللهمَّ إنك خَلَقْتَ نَفْسِي، وأنْتَ تَوَفَّاها، لك مماتُها ومَحْيَاها. إنْ أحْيَيْتَها فاحْفَظْها، وإنْ أمَتَّها فاغْفِرْ لَها. اللهمَّ أسْألُكَ العافِيَةَ".

فقال رجلٌ: سمعتَ هذا من عمرَ؟ فقال: مِمَّن خيرٌ من عمرَ؛
مِن رَسولِ الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

• ﴿468﴾ • Abdullah b. Ömer bir adamdan, yatağına yattığında şöyle dua etmesini istedi: *"Allah'ım! Benim canımı Sen yarattın. Onu alacak olan da Sen'sin. Benim ölümüm de yaşamım da Sen'in elinde. Yaşatırsan koru benim canımı. Öldürürsen de bağışla onu. Allah'ım! Sen'den ağız tadı istiyorum."*

---

[467] *Müsned*, 9/318-319 (5436. Ayrıca 5825); Buhârî, *Mezâlim*, 2 (2441~); Müslim, *Tevbe*, 52 (7015~). **Krş:** 683. hadis. **Oku:** Tûr, 52/13-28.

Orada bulunan bir başka kişi, "Bunu Ömer'den mi duydun?" diye sordu. İbn Ömer dedi ki: "Ömer'den daha hayırlısından duydum; Allah Resûlü'nden!"[468]

.....

• ﴿469﴾ • حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، سَمِعْتُ يُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "أُتِيتُ وَأَنَا نَائِمٌ بِقَدَحٍ مِنْ لَبَنٍ، فَشَرِبْتُ مِنْهُ حَتَّى جَعَلَ اللَّبَنُ يَخْرُجُ مِنْ أَظْفَارِي. ثُمَّ نَاوَلْتُ فَضْلِي عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ." فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَمَا أَوَّلْتَهُ؟ قَالَ: "الْعِلْمَ."

• ﴿469﴾ • Hamza b. Abdullah diyor ki: [Babam] İbn Ömer, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Uyurken bana bir bardak süt getirdiler. Onu içtim. O kadar içtim ki tırnaklarımdan süt çıkmaya başladı. Sonra içtiğim sütün kalanını Ömer ibnü'l-Hattâb'a verdim."* Bunun üzerine Hz. Ömer, "Ya Resûlallah; peki bunu neye yordun?" diye sordu. *"İlme yordum."* buyurdu.[469]

.....

• ﴿470﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي يَعْقُوبَ، سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي نُعْمٍ، سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، وَسَأَلَهُ رَجُلٌ عَنْ شَيْءٍ -قَالَ شُعْبَةُ: وَأَحْسِبُهُ سَأَلَهُ عَنِ الْمُحْرِمِ يَقْتُلُ الذُّبَابَ-، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: أَهْلُ الْعِرَاقِ يَسْأَلُونَ عَنِ الذُّبَابِ، وَقَدْ قَتَلُوا ابْنَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "هُمَا رَيْحَانَتَيَّ مِنَ الدُّنْيَا."

• ﴿470﴾ • İbn Ebî Nu'm diyor ki: Bir adam Abdullah b. Ömer'e gelip ihramlı kişinin sivrisinek öldürüp öldüremeyeceğini sordu. Abdullah dedi ki: Iraklılara bak Iraklılara! Allah Resûlü'nün kızının evladını öldürmüşler, hâlâ sivrisineğin hükmünü soruyorlar! Oysa Allah Resûlü (s.a.s.), *"Bu ikisi [Hasan ve Hüseyin] benim dünyadaki reyhanlarım!"* buyurmuştu![470]

---

168 *Müsned*, 9/359-360 (5502); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 60 (6888~). **Krş:** 678. hadis. **Oku:** En'âm, 6/162-163; Şu'arâ, 26/78-82. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:

(اللهمَّ إنكَ خَلَقْتَ نَفْسِي، وأنْتَ تَوَفَّاها، لكَ مَماتُها ومَحْيَاها. إنْ أحْيَيْتَها فاحْفَظْها، وإنْ أمَتَّها فاغْفِرْ لَها. اللهمَّ أسْألُكَ العافِيَةَ.)

169 *Müsned*, 9/389-390 (5554. Ayrıca 5868, 6142, 6343, 6426); Buhârî, *Ta'bîr*, 16 (7007~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 16 (6190~).

170 *Müsned*, 9/403 (5568. Ayrıca 5675, 5940, 6406); Buhârî, *Fedâilü Ashâbi'n-Nebî*, 22 (3753). **Krş:** 173, 793 ve 973. hadisler.

• ﴿471﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عُمَرَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَاهُ مُحَمَّدًا يُحَدِّثُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ، حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ." أَوْ قَالَ: "خَشِيتُ أَنْ يُوَرِّثَهُ."

• ﴿471﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cebrail bana komşu konusunda o kadar öğüt verdi ki neredeyse komşuyu komşuya mirasçı yapacak zannettim."*[471]

. . . . . .

• ﴿472﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي نَافِعٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شُغِلَ عَنْهَا لَيْلَةً، فَأَخَّرَهَا حَتَّى رَقَدْنَا فِي الْمَسْجِدِ، ثُمَّ اسْتَيْقَظْنَا. ثُمَّ رَقَدْنَا، ثُمَّ اسْتَيْقَظْنَا. ثُمَّ رَقَدْنَا، ثُمَّ اسْتَيْقَظْنَا. فَخَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ قَالَ: "لَيْسَ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ اللَّيْلَةَ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ غَيْرُكُمْ."

• ﴿472﴾ • Abdullah b. Ömer anlatıyor: Bir gece Allah Resûlü'nün (s.a.s.) işleri uzadı ve yatsı namazına oldukça geç bir vakitte gelebildi. Bu arada biz mescidde biraz uyuduk, sonra uyandık. Sonra tekrar uyuyup uyandık. Sonra bir daha uyuyup uyandık. Nihayet Allah Resûlü (s.a.s.) yanımıza geldi ve şöyle buyurdu: *"Şu gece vaktinde yeryüzünde namazı bekleyen sizden başka hiç kimse yok!"*[472]

. . . . . .

• ﴿473﴾ • حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُسَامَةَ بْنِ الْهَادِ اللَّيْثِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ أَبَرَّ الْبِرِّ صِلَةُ الْمَرْءِ أَهْلَ وُدِّ أَبِيهِ بَعْدَ أَنْ يُوَلِّيَ."

• ﴿473﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"En iyi iyilik, babasının arkasından kişinin baba dostuna yaptığı iyiliktir."*[473]

. . . . . .

• ﴿474﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى صَبِيًّا قَدْ حُلِقَ بَعْضُ شَعْرِهِ وَتُرِكَ بَعْضُهُ. فَنَهَى عَنْ ذَلِكَ، وَقَالَ: "احْلِقُوا كُلَّهُ، أَوِ اتْرُكُوا كُلَّهُ."

---

471 *Müsned*, 9/410-411 (5577); Buhârî, *Edeb*, 28 (6015); Müslim, *Birr ve Sıla*, 141 (6687). **Oku:** Nisâ, 4/36. **Komşu Hakları Konu Merkezi; Dalları:** 83, 314, 673, 892, 893 ve 906. hadisler.

472 *Müsned*, 9/434-435 (5611. Ayrıca 6097); Buhârî, *Mevâkîtü's-Salât*, 24 (570~); Müslim, *Mesâcid ve Mevâzi-u's-Salât*, 221 (1447). **Krş:** 98, 117, 498 ve 543. hadisler.

473 *Müsned*, 9/435-436 (5612. Ayrıca 5721, 5896); Müslim, *Birr ve Sıla*, 13 (6515~).

• ﴿474﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) saçının bir bölümü kazınmış bir bölümü bırakılmış bir çocuk gördü. Bunun yapılmamasını istedi ve *"Ya hepsini kazıyın ya da hepsini bırakın!"* buyurdu.[474]

. . . . . .

• ﴿475﴾ • حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، حَدَّثَنَا لَيْثٌ، حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَهُ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ أَخْبَرَهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلِمُهُ. مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ، كَانَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي حَاجَتِهِ. وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً، فَرَّجَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ. وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا، سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ."

• ﴿475﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Müslüman Müslüman'ın kardeşidir. Ona haksızlık etmez ve onu yolda bırakmaz. Kim kardeşinin yardımına koşarsa Allah da onun yardımına koşar. Kim bir Müslüman'ın sıkıntısını giderirse Allah da buna karşılık kıyamet günü onun sıkıntılarından birisini giderir. Kim bir Müslüman'ın eksiğini örterse Allah da kıyamet günü onun eksiğini örter."*[475]

. . . . . .

• ﴿476﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "لَنْ يَزَالَ الْمَرْءُ فِي فُسْحَةٍ مِنْ دِينِهِ مَا لَمْ يُصِبْ دَمًا حَرَامًا."

• ﴿476﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kişi, haram kana bulaşmadıkça ahirette hesap verebilme avantajını korur."*[476]

. . . . . .

• ﴿477﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَوْهَبٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ مِنْ مِصْرَ يَحُجُّ الْبَيْتَ. قَالَ: فَرَأَى قَوْمًا جُلُوسًا، فَقَالَ: مَنْ هَؤُلَاءِ الْقَوْمُ؟ فَقَالُوا: قُرَيْشٌ. قَالَ: فَمَنِ الشَّيْخُ فِيهِمْ؟ قَالُوا: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ. قَالَ: يَا ابْنَ عُمَرَ، إِنِّي سَائِلُكَ عَنْ شَيْءٍ -أَوْ أَنْشُدُكَ أَوْ نَشَدْتُكَ بِحُرْمَةِ هَذَا الْبَيْتِ-، أَتَعْلَمُ أَنَّ عُثْمَانَ فَرَّ يَوْمَ أُحُدٍ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَتَعْلَمُ أَنَّهُ غَابَ عَنْ بَدْرٍ، فَلَمْ يَشْهَدْهُ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: وَتَعْلَمُ أَنَّهُ تَغَيَّبَ عَنْ بَيْعَةِ الرِّضْوَانِ؟

---

474 *Müsned*, 9/437-438 (5615). Ebû Dâvûd, *Teraccül*, 14 (4195). Ayrıca Müslim (*Libâs ve Zînet*, 31: 5559) ve Nesâî'de (*Zînet*, 5: 5054) nehiy bulunmakta, ama yukarıdaki hadiste yer alan merfû ifade geçmemektedir.

475 *Müsned*, 9/463-464 (5646); Buhârî, *Mezâlim*, 3 (2442~); Müslim, *Birr ve Sıla*, 58 (6578). **Krş:** 112, 813 ve 964. hadisler. **Oku:** Enfâl, 8/72-75; Hucurât, 49/10.

476 *Müsned*, 9/493-494 (5681); Buhârî, *Diyât*, 1 (6862~). **Krş:** 188. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/92-93.

قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَكَبَّرَ الْمِصْرِيُّ.

فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: تَعَالَ، أُبَيِّنْ لَكَ مَا سَأَلْتَنِي عَنْهُ. أَمَّا فِرَارُهُ يَوْمَ أُحُدٍ: فَأَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ قَدْ عَفَا عَنْهُ، وَغَفَرَ لَهُ. وَأَمَّا تَغَيُّبُهُ عَنْ بَدْرٍ: فَإِنَّهُ كَانَتْ تَحْتَهُ ابْنَةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَإِنَّهَا مَرِضَتْ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَكَ أَجْرُ رَجُلٍ شَهِدَ بَدْرًا وَسَهْمُهُ." وَأَمَّا تَغَيُّبُهُ عَنْ بَيْعَةِ الرِّضْوَانِ: فَلَوْ كَانَ أَحَدٌ أَعَزَّ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ عُثْمَانَ، لَبَعَثَهُ. بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُثْمَانَ، وَكَانَتْ بَيْعَةُ الرِّضْوَانِ بَعْدَمَا ذَهَبَ عُثْمَانُ. فَضَرَبَ بِهَا عَلَى يَدِهِ، وَقَالَ: "هَذِهِ لِعُثْمَانَ!"

قَالَ: وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: اذْهَبْ بِهَذَا الْآنَ مَعَكَ!

• 477 • Mısırlı bir adam hac için Kâbe'ye geldi. Oturan bir topluluk gördü. "Kim bunlar?" diye sordu; "Kureyşliler." dediler. "İçlerindeki büyük insan kim?" dedi; "Abdullah b. Ömer" dediler. Adam, "Ey İbn Ömer! Sana bir soru soracağım; şu Beytullâh hürmetine cevap ver: Osman'ın Uhud günü kaçtığını biliyor musun?" dedi. İbn Ömer "Evet." dedi. "O zaman sen onun Bedir'de ortada olmadığını ve savaşa katılmadığını da biliyorsun!" dedi. İbn Ömer "Evet." dedi. "Rıdvan Biatı'nda kayıplara karıştığını da biliyorsun!" dedi. İbn Ömer "Evet." dedi. Bunun üzerine Mısırlı tekbir getirdi.

İbn Ömer ise "Gel şuraya da sana sorularının cevabını adamakıllı açıklayayım." dedi ve şunları söyledi: Evet, Osman Uhud'dan kaçmıştı. Ama Allah'ın onu affettiğine ve bağışladığına ben şahidim. Bedir'de ortada görünmemesine gelince: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) kızıyla evliydi ve eşi hastaydı. Allah Resûlü (s.a.s.) ona, *"Sana Bedir'e katılan kişiye verilen sevap ve ganimet payı verilecek."* buyurdu. Rıdvan Biatı'nda bulunmamasına gelince: Eğer şu Mekke vadisinin içinde Osman'dan daha aziz bir adam olsaydı, onu gönderirdi. Ama Allah Resûlü (s.a.s.), Mekke'ye elçi olarak Osman'ı gönderdi ve Rıdvan Biatı Osman gittikten sonra gerçekleşti. Onun biatını bizzat bir elini diğerine vurarak aldı ve *"Bu da Osman için!"* buyurdu.

İbn Ömer [sözünün bitiminde Mısırlı'ya] dedi ki: "Hadi şimdi bu cevapları al ve git bakalım!"[477]

• 478 • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ

477 *Müsned*, 10/52-54 (5772. Ayrıca 6011); Buhârî, *Fedâilü Ashâbi'n-Nebî*, 7 (3699). **Krş:** 844. hadis.

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "إِذَا وُضِعَ الْعَشَاءُ، وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ، فَابْدَءُوا بِالْعَشَاءِ." قَالَ: وَلَقَدْ تَعَشَّى ابْنُ عُمَرَ مَرَّةً وَهُوَ يَسْمَعُ قِرَاءَةَ الْإِمَامِ.

• ﴿478﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Yemek ortaya konmuş ve namazın vakti de gelmişse önce yemekten başlayın."*

[Hadisi İbn Ömer'den nakleden] Nâfi' diyor ki: Bir defasında İbn Ömer, imamın namazda okumaya başladığını duyduğu hâlde yemek yemeye devam etmişti.[478]

.....

• ﴿479﴾ • حَدَّثَنَا هَاشِمٌ، حَدَّثَنَا عَاصِمٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ."

• ﴿479﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İslâm beş temel üzerine kuruldu: Allah'tan başka ilah olmadığına ve Hz. Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahitlik etmek, namaz kılmak, zekât vermek, Allah'ın evini haccetmek, Ramazan orucu tutmak."*[479]

.....

• ﴿480﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، حَدَّثَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِنَّمَا النَّاسُ كَالْإِبِلِ الْمِئَةِ، لَا تَكَادُ تَجِدُ فِيهَا رَاحِلَةً."

• ﴿480﴾ • Sâlim b. Abdullah diyor ki: [Babam] İbn Ömer, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"İnsanlar yüz deve gibidir; içlerinde yola çıkmaya elverişli bir tanesini bile neredeyse bulamayacağın yüz deve gibi!"*[480]

.....

• ﴿481﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "يُقَاتِلُكُمْ يَهُودُ، فَتُسَلَّطُونَ عَلَيْهِمْ، حَتَّى يَقُولَ الْحَجَرُ: يَا مُسْلِمُ! هَذَا يَهُودِيٌّ وَرَائِي، فَاقْتُلْهُ!"

---

478 *Müsned*, 10/68-69 (5806. Ayrıca 4709, 4780); Buhârî, *Et'ıme*, 58 (5463-5464); Müslim, *Mesâcid ve Mevâzi-u's-Salât*, 66 (1244~). **Krş:** 651 ve 765. hadisler.

479 *Müsned*, 10/213-214 (6015. Ayrıca 6301); Buhârî, *Kitâbü'l-İmân*, 2 (8~); Müslim, *İmân*, 21 (113~). **Oku:** Bakara, 2/177 ve 183; Âl-i İmrân, 3/86 ve 97.

480 *Müsned*, 10/224 (6030. Ayrıca 4516, 5387, 5619, 5882, 6044, 6049, 6237); Buhârî, *Rikâk*, 35 (6498); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 232 (6499~).

• ﴿481﴾ • Abdullah b. Ömer anlatıyor: Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum: *"Yahudiler sizinle savaşacak. Ve siz onların üzerine yükleneceksiniz. Hatta taş bile 'Hey, Müslüman! Bak benim arkamda Yahudi var, hadi onu öldür!' diyecek."*[481]

.....

• ﴿482﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، قَالَ: قَالَ نَافِعٌ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "لَا يَبِيعُ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ. وَلَا يَخْطُبُ بَعْضُكُمْ عَلَى خِطْبَةِ بَعْضٍ."

• ﴿482﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Birbirinizin alışverişi üzerine alışveriş yapmayın. Birbirinizin evlilik teklifi üzerine evlilik teklifi yapmayın."*[482]

.....

• ﴿483﴾ • حَدَّثَنَا يُونُسُ، حَدَّثَنَا لَيْثٌ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "أَلَا، إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا مَاتَ عُرِضَ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ. إِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ. وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ، حَتَّى يَبْعَثَهُ اللَّهُ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ."

• ﴿483﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bakın, biriniz öldüğünde, ahirette kalacağı yer ona sabah akşam gösterilir. Cennetlikse cennetlikler arasında gösterilir. Cehennemlikse cehennemlikler arasında gösterilir. Allah onu kıyamet günü diriltene kadar bu böyle devam eder gider."*[483]

.....

• ﴿484﴾ • حَدَّثَنَا يُونُسُ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ -يَعْنِي ابْنَ زَيْدٍ-، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ أَصْحَابَ الصُّوَرِ يُعَذَّبُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَيُقَالُ لَهُمْ: أَحْيُوا مَا خَلَقْتُمْ!"

• ﴿484﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Heykel yapanlar kıyamet günü azap çekerler. Onlara şöyle denir: Haydi yarattıklarınıza can verin bakalım!"*[484]

---

[481] *Müsned*, 10/225-226 (6032. Ayrıca 6147, 6186, 6366); Buhârî, *Menâkıb*, 25 (3593~); Müslim, *Fiten ve Eşrâtu's-Sâa*, 81 (7338~). **Krş:** 396. hadis. **Oku:** Mâide, 5/82.

[482] *Müsned*, 10/227 (6034. Ayrıca 4722, 6060, 6276, 6411, 6417); Müslim, *Nikâh*, 49 (3454).

[483] *Müsned*, 10/241 (6059. Ayrıca 4658, 5119, 5926); Buhârî, *Bed'ü'l-Halk*, 8 (3240~); Müslim, *Cennet ve Sıfâtü Naîmihâ ve Ehlihâ*, 65 (7211~).

[484] *Müsned*, 10/256-257 (6084. Ayrıca 4475, 4707, 5168, 5767, 6241, 6262); Buhârî, *Tevhîd*, 56 (7558); Müslim,

• ﴿485﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، أَخْبَرَنِي عَبْدَةُ بْنُ أَبِي لُبَابَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ:: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبَعْضِ جَسَدِي، فَقَالَ: "اعْبُدِ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ. وَكُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ."

• ﴿485﴾ • Abdullah b. Ömer anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) benim vücudumu tuttu ve şöyle buyurdu: *"Dünyada bir yabancı ya da bir yolcu gibi ol!"*[485]

• ﴿486﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كَانَ الرَّجُلُ فِي حَيَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَى رُؤْيَا قَصَّهَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: فَتَمَنَّيْتُ أَنْ أَرَى رُؤْيَا فَأَقُصَّهَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: وَكُنْتُ غُلَامًا شَابًّا عَزَبًا، فَكُنْتُ أَنَامُ فِي الْمَسْجِدِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قَالَ: فَرَأَيْتُ فِي النَّوْمِ كَأَنَّ مَلَكَيْنِ أَخَذَانِي، فَذَهَبَا بِي إِلَى النَّارِ. فَإِذَا هِيَ مَطْوِيَّةٌ كَطَيِّ الْبِئْرِ، وَإِذَا لَهَا قَرْنَانِ. وَإِذَا فِيهَا نَاسٌ قَدْ عَرَفْتُهُمْ. فَجَعَلْتُ أَقُولُ: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ! أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ! فَلَقِيَهُمَا مَلَكٌ آخَرُ، فَقَالَ لِي: لَنْ تُرَعْ.

فَقَصَصْتُهَا عَلَى حَفْصَةَ، فَقَصَّتْهَا حَفْصَةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ: "نِعْمَ الرَّجُلُ عَبْدُ اللَّهِ! لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ!"

قَالَ سَالِمٌ: فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بَعْدُ لَا يَنَامُ مِنَ اللَّيْلِ إِلَّا قَلِيلًا.

• ﴿486﴾ • Abdullah b. Ömer anlatıyor: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) sağlığında, rüya gören biri olursa gelip rüyasını Hz. Peygamber'e (s.a.s.) anlatırdı. Ben de, "Bir rüya görsem de gidip Hz. Peygamber'e (s.a.s.) anlatsam." diye öyle özenir dururdum. Genç ve bekâr bir delikanlıydım; Allah Resûlü (s.a.s.) zamanında mescidde yatar kalkardım.

Derken bir gece rüyamda iki tane melek gördüm. Beni böyle alıyorlar, cehenneme doğru götürüyorlar. Sanki kuyu gibi, derinlemesine dürülmüş; kenarında iki tane çıkıntısı var. Bir de bakıyorum; ateşin içinde tanıdığım adamlar! "Ateşten Allah'a sığınırım! Ateşten Allah'a sığınırım!" demeye başlıyorum. O sırada o iki meleğin karşısına başka bir melek çıkıyor. Bana "Sen hiç korkma!" diyor.

Libâs ve Zînet, 96 (5533~). **Krş:** 492. hadis.

485 *Müsned*, 10/297-298 (6156); Buhârî, *Rikâk*, 3 (6416). **Oku:** Ankebût, 29/64; Şûrâ, 42/36.

Rüyamı [kız kardeşim ve Hz. Peygamber'in eşi] Hafsa'ya anlattım; Hafsa da Allah Resûlü'ne (s.a.s.) anlattı. Buyurdu ki: *"Abdullah ne iyi adam! Bir de gece namazı kılsaydı!"*

[Olayı İbn Ömer'den nakleden oğlu] Sâlim diyor ki: Abdullah o günden sonra geceleri çok az uyur oldu.[486]

• ﴿487﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ وَابْنُ بَكْرٍ الْمَعْنَى، قَالَا: أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي نَافِعٌ، أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يَقُولُ: كَانَ الْمُسْلِمُونَ حِينَ قَدِمُوا الْمَدِينَةَ يَجْتَمِعُونَ فَيَتَحَيَّنُونَ الصَّلَاةَ، وَلَيْسَ يُنَادِي بِهَا أَحَدٌ. فَتَكَلَّمُوا يَوْمًا فِي ذَلِكَ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: اتَّخِذُوا نَاقُوسًا مِثْلَ نَاقُوسِ النَّصَارَى. وَقَالَ بَعْضُهُمْ: بَلْ قَرْنًا مِثْلَ قَرْنِ الْيَهُودِ. فَقَالَ عُمَرُ: أَوَلَا تَبْعَثُونَ رَجُلًا يُنَادِي بِالصَّلَاةِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا بِلَالُ! قُمْ فَنَادِ بِالصَّلَاةِ!"

• ﴿487﴾ • Müslümanlar Medine'ye geldiklerinde, bir araya toplanırlar ve namaz vaktinin gelmesini beklerlerdi. Hiç kimse namaz için çağrıda bulunmazdı. Bir gün bu konuda neler yapabileceklerini konuştular. Kimileri, "Hristiyanların çanı gibi çan kullanın." dedi. Kimileri "Yahudilerin yaptığı gibi boru veya boynuz gibi bir şeye üfleyin." dedi. Hz. Ömer, "Bir adamı görevlendirseniz de seslenerek namaza çağırsa olmaz mı?" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.), *"Bilâl! Kalk ve namaza çağır!"* buyurdu.[487]

• ﴿488﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ أَجْلَى الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى مِنْ أَرْضِ الْحِجَازِ. وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا ظَهَرَ عَلَى خَيْبَرَ، أَرَادَ إِخْرَاجَ الْيَهُودِ مِنْهَا. وَكَانَتِ الْأَرْضُ حِينَ ظَهَرَ عَلَيْهَا لِلَّهِ تَعَالَى وَلِرَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلِلْمُسْلِمِينَ، فَأَرَادَ إِخْرَاجَ الْيَهُودِ مِنْهَا.

فَسَأَلَتِ الْيَهُودُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُقِرَّهُمْ بِهَا عَلَى أَنْ يَكْفُوا عَمَلَهَا وَلَهُمْ نِصْفُ الثَّمَرِ. فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "نُقِرُّكُمْ بِهَا عَلَى ذَلِكَ مَا شِئْنَا." فَقَرُّوا بِهَا حَتَّى أَجْلَاهُمْ عُمَرُ إِلَى تَيْمَاءَ وَأَرِيحَاءَ.

---

486 *Müsned*, 10/406-407 (6330); Buhârî, *Teheccüd*, 2 (1121-1122); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 140 (6370). **Oku:** İsrâ, 17/78-79; Müzzemmil, 73/1-10.

487 *Müsned*, 10/425-427 (6357); Buhârî, *Ezân*, 1 (604); Müslim, *Salât*, 1 (837).

• ﴿488﴾ • Ömer ibnü'l-Hattâb, Yahudi ve Hristiyanları Hicaz topraklarından sürdü. Allah Resûlü (s.a.s.) de Hayber'i fethettiğinde Yahudileri oradan çıkarmak istemişti. Çünkü toprağı fethettiğinde orası Yüce Allah'a, Resûlü'ne ve Müslümanlara ait hâle gelmişti. Dolayısıyla Yahudileri oradan çıkarmak istemişti.

Yahudiler, Allah Resûlü'nden (s.a.s.) şehrin bütün işini üstlenmeleri ve hurmaların yarısının da onların olması karşılığında Hayber'de kalmaya devam etmelerine izin vermesini istediler. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.), *"Bu şartlarla ve uygun gördüğümüz sürece burada kalmanıza izin veriyoruz."* buyurdu. Onlar da Hz. Ömer tarafından Teymâ ve Eriha'ya sürülene kadar Hayber'de yaşamaya devam ettiler.[488]

.....

• ﴿489﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، أَنَّ عَلِيًّا الْأَزْدِيَّ أَخْبَرَهُ، أَنَّ ابْنَ عُمَرَ عَلَّمَهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا اسْتَوَى عَلَى بَعِيرِهِ خَارِجًا إِلَى سَفَرٍ، كَبَّرَ ثَلَاثًا، ثُمَّ قَالَ: ﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ﴾ (الزخرف: ١٣-١٤) "اللَّهُمَّ، إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى. اللَّهُمَّ، هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا، وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ. اللَّهُمَّ، أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ. اللَّهُمَّ، إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ، وَسُوءِ الْمَنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ."

وَإِذَا رَجَعَ قَالَهُنَّ، وَزَادَ فِيهِنَّ: "آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ."

• ﴿489﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) bir yolculuğa çıkmak üzere devesine bindiğinde üç defa tekbir getirdikten sonra şu ayeti okurdu: *"Bunu hizmetimize veren Allah ne yücedir! Bizim buna hiç gücümüz yetmezdi! Biz mutlaka Rabbimize döneceğiz!"* {Zuhruf, 43/13-14}

Ardından da şu duayı yapardı: *"Allah'ım! Sen'den bu yolculuğumuzda bize iyilik ve takva vermeni, hoşuna gidecek işleri bize yaptırmanı istiyoruz. Allah'ım! Bu yolculuğumuzu bize kolay getir. Yolun uzunluğunu dür, bitir. Allah'ım! Sen yolda yoldaşsın, geride kalan aileye de yârsın. Allah'ım! Yolculukta sıkıntı çekmekten, üzücü bir sonuçla dönmekten, kötü bir aile ve mal manazarasıyla karşılaşmaktan Sana sığınırım!"*

---

188 *Müsned*, 10/435-436 (6368); Buhârî, *Muzâra'at*, 17 (2338); Müslim, *Müsâkât*, 6 (3967). **Krş:** 50 ve 396. hadisler.

Döndüğünde de aynı sözleri söyler ve şu ilaveyi yapardı: *"Dönenleriz, tevbe edenleriz, kul olanlarız! Rabbimize şükredenleriz!"*[489]

.....

• ﴿490﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: بَعَثَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ إِلَى بَنِي -أَحْسِبُهُ قَالَ- جَذِيمَةَ، فَدَعَاهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ. فَلَمْ يُحْسِنُوا أَنْ يَقُولُوا أَسْلَمْنَا، فَجَعَلُوا يَقُولُونَ: صَبَأْنَا صَبَأْنَا. وَجَعَلَ خَالِدٌ يَهِمْ أَسْرًا وَقَتْلًا. قَالَ: وَدَفَعَ إِلَى كُلِّ رَجُلٍ مِنَّا أَسِيرًا، حَتَّى إِذَا أَصْبَحَ يَوْمًا أَمَرَ خَالِدٌ أَنْ يَقْتُلَ كُلُّ رَجُلٍ مِنَّا أَسِيرَهُ.

قَالَ ابْنُ عُمَرَ: فَقُلْتُ: وَاللَّهِ لَا أَقْتُلُ أَسِيرِي، وَلَا يَقْتُلُ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِي أَسِيرَهُ. قَالَ: فَقَدِمُوا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرُوا لَهُ صَنِيعَ خَالِدٍ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَرَفَعَ يَدَيْهِ: ""اللَّهُمَّ، إِنِّي أَبْرَأُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ خَالِدٌ!" مَرَّتَيْنِ.

• ﴿490﴾ • Abdullah b. Ömer anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.s.) Cezîmeoğulları kabilesine elçi olarak Hâlid ibnü'l-Velîd'i gönderdi. O da onları İslâm'a davet etti. Düzgün bir biçimde "Müslüman olduk." demediler; "Dinimizden çıktık! Dinimizden çıktık!" demeye başladılar. Hâlid de onları esir almaya veya öldürmeye başladı. Ardından her birimize birer esir teslim etti. Bir sabah kalktığında da Hâlid, her birimizin esirini öldürmesini emretti.

"Vallahi ben esirimi öldürmeyeceğim; arkadaşlarımdan hiçbiri de esirini öldürmeyecek!" dedim. Dönünce Hâlid'in yaptıklarını Hz. Peygamber'e (s.a.s.) anlattılar. Hz. Peygamber (s.a.s.) ellerini açarak iki defa şunu söyledi: *"Allah'ım! Ben Hâlid'in yaptığından beriyim ve Sana sığınıyorum!"*[490]

---

489 *Müsned*, 10/439-441 (6374. Ayrıca 6311); Müslim, *Hac*, 425 (3275~). **Oku:** Hûd, 11/41; Mü'minûn, 23/26-30. Hadisteki duanın ve yolculuk dönüşünde eklenen kısmının Arapçası şöyledir:
(اللَّهُمَّ، إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى. اللَّهُمَّ، هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا، وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ. اللَّهُمَّ، أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ. اللَّهُمَّ، إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ، وَسُوءِ الْمَنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ.) ... (آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ.)

490 *Müsned*, 10/444-446 (6382); Buhârî, *Megâzî*, 59 (4339). **Krş:** 440. hadis.

ÜÇÜNÇÜ KİTAP

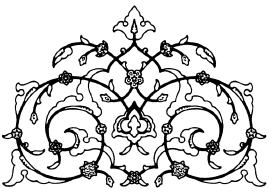

IV. KIRK HADİS ALINANLAR

1) ABDULLAH B. ABBÂS
2) CÂBİR B. ABDULLAH
3) EBÛ SAÎD EL-HUDRÎ
4) ABDULLAH B. MES'ÛD

ABDULLAH B. ABBÂS (r.a.)

Peygamber Efendimizin (s.a.s.) amcası Abbas'ın oğludur. Hicretten üç yıl kadar önce müşriklerin boykotu sırasında Mekke'de doğdu. Annesi Ümmü'l-Fadl, İslâm'a ilk girenlerdendi ve Hz. Hatice'den hemen sonra Müslüman olmuştu. Medine'de ezvâc-ı tâhirâttan olan teyzesi Hz. Meymûne'nin evine sık gidip gelirdi ve Peygamberimizden (s.a.s.) bilhassa idabet uygulamalarını öğrenir ve dualarını alırdı. Hz. Osman döneminde Afrika, Horasan ve İstanbul taraflarına seyahatler gerçekleştirdi. Birlikte hareket ettiği Hz. Ali'ye önemli uyarılarda bulundu. Kûfe'ye gitmemesi için ısrar ettiği Hz. Hüseyin'in şehadet haberini alınca gözlerini kaybetmesine neden olacak kadar çok ağladı. Abdullah ibnü'z-Zübeyr'in Mekke'yi hilafet merkezine çevirmesine karşı çıkarak baba yurdundan ayrıldı ve Tâif'e yerleşti. 68/687 yılında yetmiş yaşlarında Taif'te vefat etti. Cenaze namazını Hz. Ali'nin oğlu Muhammed ibnü'l-Hanefiyye kıldırdı. Tefsir, Hadis ve Fıkıh ilimlerinin dayandığı merkez isimlerden birisidir. Özellikle Mekke'de yetiştirdiği Tefsir talebeleri daha sonra önemli bir ekol oluşturmuştur. (*DİA*, 1/76-79)

• ﴿491﴾ • حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا أَبُو بِشْرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَجُلًا كَانَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَوَقَصَتْهُ نَاقَتُهُ وَهُوَ مُحْرِمٌ، فَمَاتَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ، وَكَفِّنُوهُ فِي ثَوْبَيْهِ. وَلَا تُمِسُّوهُ بِطِيبٍ، وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ. فَإِنَّهُ يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلَبِّيًا."

• ﴿491﴾ • Bir adam Hz. Peygamber (s.a.s.) ile birlikte hacda ihramlıyken devesinden düşüp öldü. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Onu su ve sidr otu ile yıkayın. Üzerindeki iki elbiseyle kefenleyin. Vücuduna koku sürmeyin. Başına da örtü örtmeyin. Çünkü o kıyamet günü telbiye getire getire diriltilecek."*[491]

• ﴿492﴾ • حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ عَبَّادٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ صَوَّرَ صُورَةً عُذِّبَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَنْفُخَ فِيهَا، وَلَيْسَ بِنَافِخٍ. وَمَنْ تَحَلَّمَ عُذِّبَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَعْقِدَ شَعِيرَتَيْنِ، وَلَيْسَ عَاقِدًا. وَمَنِ اسْتَمَعَ إِلَى حَدِيثِ قَوْمٍ يَفِرُّونَ بِهِ مِنْهُ، صُبَّ فِي أُذُنَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَذَابٌ."

• ﴿492﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim bir heykel yaparsa kıyamet günü o heykele can verene kadar azaba çekilir; can vermesi ise imkânsızdır. Kim rüyada görmediği şeyi görmüş gibi anlatırsa, kıyamet günü iki arpa tanesini birbirine düğümleyene kadar azaba çekilir; düğümlemesi ise imkânsızdır. Kim duymasını istemeyip uzaklaştıkları hâlde birilerinin konuşmasına kulak kabartırsa, kıyamet günü her iki kulağına da azap dökülür."*[492]

• ﴿493﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ، حَدَّثَنَا مَنْصُورٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ الْغَطَفَانِيِّ، عَنْ كُرَيْبٍ،، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ إِذَا أَتَى أَهْلَهُ قَالَ: بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ جَنِّبْنِي الشَّيْطَانَ، وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا؛ فَإِنْ قُدِّرَ بَيْنَهُمَا فِي ذَلِكَ وَلَدٌ، لَمْ يَضُرَّ ذَلِكَ الْوَلَدَ الشَّيْطَانُ أَبَدًا."

• ﴿493﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Birisi eşine ilişkiye girmek için yanaşınca 'Bismillah; Allah'ım! Şeytanı benden uzak tut, şeytanı bize vereceğin nimetten de uzak tut!' dese, eğer o birleşmede kendilerine bir çocuk nasip edilirse, şeytan o çocuğa asla zarar veremez."*[493]

---

491 *Müsned*, 3/350 (1850. Ayrıca 1914, 2394, 2600, 3030, 3076, 3230); Buhârî, *Cezâu's-Sayd*, 21 (1851); Müslim, *Hac*, 99 (2897). **Krş:** 533 ve 920-921. hadisler.

492 *Müsned*, 3/359-360 (1866); Buhârî, *Ta'bîr*, 45 (7042~). **Krş:** 484 ve 918. hadisler. **Oku:** Hucurât, 49/12.

493 *Müsned*, 3/360-362 (1867. Ayrıca 1908, 2178, 2555, 2597); Buhârî, *Vudû*, 8 (141~); Müslim, *Nikâh*, 116 (3533~). Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ جَنِّبْنِي الشَّيْطَانَ، وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا.)

• ﴿494﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْأَيِّمُ أَحَقُّ بِنَفْسِهَا مِنْ وَلِيِّهَا. وَالْبِكْرُ تُسْتَأْمَرُ فِي نَفْسِهَا، وَإِذْنُهَا صُمَاتُهَا."

• ﴿494﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Dul kadın, kendisi konusunda velisinden daha çok söz hakkına sahiptir. Bakire kızın da kendisi konusunda görüşü alınır ve onay vermesi için susması yeterlidir."*[494]

• ﴿495﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ كُرَيْبٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالرَّوْحَاءِ، فَلَقِيَ رَكْبًا، فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ: "مَنِ الْقَوْمُ؟" قَالُوا: الْمُسْلِمُونَ. قَالُوا: فَمَنْ أَنْتُمْ؟ قَالَ: "رَسُولُ اللَّهِ." فَفَزِعَتِ امْرَأَةٌ، فَأَخَذَتْ بِعَضُدِ صَبِيٍّ فَأَخْرَجَتْهُ مِنْ مِحَفَّتِهَا، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ لِهَذَا حَجٌّ؟ قَالَ: "نَعَمْ، وَلَكِ أَجْرٌ."

• ﴿495﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) Ravhâ'da bir kafileyle karşılaştı. Onlara selam verip *"Kimsiniz?"* diye sordu ve "Müslümanlar!" cevabını aldı. Kafiledekiler, "Peki, siz kimsiniz?" diye sordular. *"Allah Resûlü!"* buyurdu. Bunun üzerine bir kadıncağız fırladı, kundaktaki bebeğini kolundan tutup kaldırdı, "Ya Resûlallah, bunun haccı olur mu?" dedi. Buyurdu ki: *"Evet, sana da sevap olur."*[495]

• ﴿496﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ سُحَيْمٍ، -قَالَ سُفْيَانُ: لَمْ أَحْفَظْ عَنْهُ غَيْرَهُ-، قَالَ: سَمِعْتُهُ مِنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْبَدِ بْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كَشَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ السِّتَارَةِ وَالنَّاسُ صُفُوفٌ خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ، فَقَالَ: "أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّهُ لَمْ يَبْقَ مِنْ مُبَشِّرَاتِ النُّبُوَّةِ إِلَّا الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ، يَرَاهَا الْمُسْلِمُ أَوْ تُرَى لَهُ."

ثُمَّ قَالَ: "أَلَا، إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَقْرَأَ رَاكِعًا أَوْ سَاجِدًا. فَأَمَّا الرُّكُوعُ: فَعَظِّمُوا فِيهِ الرَّبَّ. وَأَمَّا السُّجُودُ: فَاجْتَهِدُوا فِي الدُّعَاءِ، فَقَمِنٌ أَنْ يُسْتَجَابَ لَكُمْ."

• ﴿496﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) perdeyi açtı. İnsanlar Hz. Ebû Bekir'in arkasında saf tutmuşlardı. Buyurdu ki: *"İnsanlar! Peygamberliği müjdeleyen şeylerden sadece sâlih rüya kaldı. Müslüman o rüyayı görür veya o rüya Müslüman'a gösterilir."*

Sonra da şunu söyledi: *"Bakın! Benden rükû veya secde yaparken Kur'ân*

494 *Müsned*, 3/377-378 (1888. Ayrıca 1897, 2163, 2365, 2481, 3222, 3343, 3421); Müslim, *Nikâh*, 66 (3476).

495 *Müsned*, 3/384-385 (1898. Ayrıca 2187, 2610, 3202); Müslim, *Hac*, 409 (3253).

okumamam istendi. Rükûda Rabbin büyüklüğünü dile getirin. Secdelerde ise dua etmeye çalışın. Çünkü dualarınıza karşılık verilmesi için çok elverişli bir durumdur."[496]

.....

• ﴿497﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قال: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ وَهُوَ يَقُولُ: "إِنَّكُمْ مُلَاقُو اللَّهِ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلًا."

• ﴿497﴾ • Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hutbe verirken şöyle buyurduğunu duymuştum: *"Allah'ın karşısına yalınayak, çırılçıplak ve sünnetsiz olarak çıkacaksınız."*[497]

.....

• ﴿498﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، عَنْ عَطَاءٍ. وَابْنِ جُرَيْجٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَّرَهَا حَتَّى ذَهَبَ مِنَ اللَّيْلِ مَا شَاءَ اللَّهُ. فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، نَامَ النِّسَاءُ وَالْوِلْدَانُ. فَخَرَجَ، فَقَالَ: "لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي، لَأَمَرْتُهُمْ أَنْ يُصَلُّوهَا هَذِهِ السَّاعَةَ."

• ﴿498﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) bir defasında yatsı namazını geç vakte bıraktı; gecenin Allah'ın dilediği kadarı geçti. Hz. Ömer, "Ya Resûlallah, kadınlar ve çocuklar uyudu." dedi. Bunun üzerine mescide çıktı ve şöyle buyurdu: *"Ümmetime zorluk çıkarmayacağımı bilsem onlardan yatsıyı bu vakitte kılmalarını isterdim."*[498]

.....

• ﴿499﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي مَعْبَدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ. وَلَا تُسَافِرِ امْرَأَةٌ إِلَّا وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ." وَجَاءَ رَجُلٌ، فَقَالَ: إِنَّ امْرَأَتِي خَرَجَتْ إِلَى الْحَجِّ، وَإِنِّي اكْتَتَبْتُ فِي غَزْوَةِ كَذَا وَكَذَا. قَالَ: "انْطَلِقْ، فَاحْجُجْ مَعَ امْرَأَتِكَ."

• ﴿499﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Bir adam bir kadınla sakın tenhada baş başa kalmasın. Ve hiçbir kadın yanında yakını olmadan yolculuğa çıkmasın."* buyurdu. Bu arada bir adam gelip "Hanımım hacca gidecek; ben de falanca gazveye yazıldım." dedi. Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Git, hanımınla birlikte haccet."*[499]

---

496 *Müsned*, 3/386 (1900); Müslim, *Salât*, 207 (1074~). **Krş:** 517. hadis. **Oku:** Bakara, 2/43; Hicr, 15/98.

497 *Müsned*, 3/395 (1913. Ayrıca 1950, 2096); Buhârî, *Rikâk*, 45 (6524); Müslim, *Cennet ve Sıfâtü Naîmihâ ve Ehlihâ*, 57 (7200~). **Krş:** 221. hadis. **Oku:** En'âm, 6/94; Kehf, 18/47-48.

498 *Müsned*, 3/402-403 (1926. Ayrıca 3466); Buhârî, *Temennî*, 9 (7239~). **Krş:** 98 ve 472. hadisler.

499 *Müsned*, 3/408 (1934. Ayrıca 3231); Buhârî, *Cihâd*, 140 (3006~); Müslim, *Hac*, 424 (3272~). **Krş:** 251. hadis.

• ﴿500﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ طَاوُوسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: كَانَ النَّاسُ يَنْصَرِفُونَ فِي كُلِّ وَجْهٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا يَنْفِرْ أَحَدٌ حَتَّى يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِ بِالْبَيْتِ."

• ﴿500﴾ • İnsanlar hac ibadetleri bitince farklı yönlerden dağılırlardı. Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Son iş olarak Beytullah'ta veda tavafı yapmadan kimse yola çıkmasın."*[500]

. . . . . .

• ﴿501﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي الْمِنْهَالِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ وَهُمْ يُسْلِفُونَ فِي التَّمْرِ السَّنَتَيْنِ وَالثَّلَاثَ، فَقَالَ: "مَنْ سَلَّفَ، فَلْيُسْلِفْ فِي كَيْلٍ مَعْلُومٍ، وَوَزْنٍ مَعْلُومٍ، إِلَى أَجَلٍ مَعْلُومٍ."

• ﴿501﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) Medine'ye geldiğinde, insanlar hurmayı [iki veya üç yıl sonra teslim almak üzere] selef usûlüyle satın alıyorlardı. Buyurdu ki: *"Selef usulüyle alışveriş yapacak olan, bunu belirli bir ölçüye, belirli bir ağırlığa ve belirli bir süreye bağlı olarak yapsın."*[501]

. . . . . .

• ﴿502﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ مُسْلِمٍ الْبَطِينِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ امْرَأَةٌ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أُمِّي مَاتَتْ وَعَلَيْهَا صَوْمُ شَهْرٍ، أَفَأَقْضِي عَنْهَا؟ قَالَ: فَقَالَ: "أَرَأَيْتِ لَوْ كَانَ عَلَى أُمِّكِ دَيْنٌ، أَمَا كُنْتِ تَقْضِينَهُ؟" قَالَتْ: بَلَى. قَالَ: "فَدَيْنُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَحَقُّ.."

• ﴿502﴾ • Hz. Peygamber'e (s.a.s.) bir kadın geldi. "Ya Resûlallah; annem, üzerinde bir ay oruç borcuyla vefat etti. Onun yerine o orucu ben tutsam olur mu?" diye sordu. *"Ne dersin, annenin bir borcu olsaydı onu ödemez miydin?"* buyurdu. Kadın "Tabii ki." dedi. Buyurdu ki: *"Allah'a olan borç ödenmeye daha layıktır."*[502]

. . . . . .

• ﴿503﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ وَوَكِيعٌ الْمَعْنَى، قَالَا: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ مُجَاهِدٍ، -قَالَ وَكِيعٌ: سَمِعْتُ مُجَاهِدًا- يُحَدِّثُ عَنْ طَاوُوسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

---

500 *Müsned*, 3/410 (1936); Müslim, *Hac*, 379 (3219).

501 *Müsned*, 3/410-411 (1937. Ayrıca 2548); Buhârî, *Selem*, 2 (2240~); Müslim, *Müsâkât*, 127 (4118~). **Oku:** Bakara, 2/282.

502 *Müsned*, 3/434 (1970. Ayrıca 2005, 2336, 3420); Müslim *Sıyâm*, 154 (2693~). **Krş:** 524. hadis. Buhârî'de (*Savm*, 42: 1953) olay bulunmakta, ama alınan merfû ifade bulunmamaktadır.

بِقَبْرَيْنِ، فَقَالَ: "إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ، وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ. أَمَّا أَحَدُهُمَا: فَكَانَ لَا يَسْتَنْزِهُ مِنْ الْبَوْلِ -قال وَكِيعٌ: مِنْ بَوْلِه-، وَأَمَّا الْآخَرُ: فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ."

ثُمَّ أَخَذَ جَرِيدَةً، فَشَقَّهَا بِنِصْفَيْنِ، فَغَرَزَ فِي كُلِّ قَبْرٍ وَاحِدَةً. فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لِمَ صَنَعْتَ هَذَا؟ قَالَ: "لَعَلَّهُمَا أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَيْبَسَا." قَالَ وَكِيعٌ: "تَيْبَسَا."

• ﴿503﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) iki kabrin yanından geçti. Buyurdu ki: *"İkisi de azap çekiyorlar. Azap çekmeleri büyük bir nedenden de kaynaklanmıyor. Birisi idrarından sakınmazdı. Öteki ise laf getirir götürürdü."*

Sonra yaş bir dal alıp ikiye böldü ve her bir kabrin başına bir yarısını dikti. "Ya Resûlallah; bunu neden yaptınız?" dediler. *"Bu iki dal, kuruyana kadar onların acılarını belki biraz olsun dindirebilirler."* buyurdu.[503]

. . . . . .

• ﴿504﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ طَاوُوسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا هِجْرَةَ بَعْدَ الْفَتْحِ، وَلَكِنْ جِهَادٌ وَنِيَّةٌ. وَإِذَا اسْتُنْفِرْتُمْ فَانْفِرُوا."

• ﴿504﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Fetihten sonra hicret olmaz. Ama cihad ve niyet olur. Sefere çağrıldığınızda seferber olun."*[504]

. . . . . .

• ﴿505﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ عِنْدَ الْكَرْبِ: "لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ."

• ﴿505﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) zorluk anında şöyle dua ederdi: *"Azîm ve Halîm olan Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. Büyük arşın rabbi olan Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. Göklerin ve yerin rabbi olan, en değerli arşın rabbi olan Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur."*[505]

---

503 *Müsned*, 3/441-442 (1980); Buhârî, *Vudû*, 56 (218); Müslim, *Tahâre*, 111 (677~). **Oku:** Hucurât, 49/6; Kalem, 68/11.

504 *Müsned*, 3/448-449 (1991); Buhârî, *Cihâd*, 1 (2783); Müslim, *İmâre*, 85 (4829~). **Krş:** 580 ve 996. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/218; Nisâ, 4/75-76; Enfâl, 8/74.

505 *Müsned*, 3/460-461 (2012. Ayrıca 2297, 2344, 2411, 2537, 2568, 3147); Buhârî, *De'avât*, 27 (6346); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 83 (6921~). **Oku:** Tevbe, 9/129. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ.)

• ﴿506﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنَا عَطَاءٌ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِامْرَأَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ -سَمَّاهَا ابْنُ عَبَّاسٍ، فَنَسِيتُ اسْمَهَا-: "مَا مَنَعَكِ أَنْ تَحُجِّي مَعَنَا الْعَامَ؟" قَالَتْ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، إِنَّمَا كَانَ لَنَا نَاضِحَانِ، فَرَكِبَ أَبُو فُلَانٍ وَابْنُهُ -لِزَوْجِهَا وَابْنِهَا- نَاضِحًا، وَتَرَكَ نَاضِحًا نَنْضَحُ عَلَيْهِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "فَإِذَا كَانَ رَمَضَانُ، فَاعْتَمِرِي فِيهِ. فَإِنَّ عُمْرَةً فِيهِ تَعْدِلُ حَجَّةً."

• ﴿506﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) ensardan bir hanıma *"Bu yıl bizimle birlikte hacca gitmene ne engel oldu?"* diye sordu. Kadın, "Ey Allah'ın Elçisi!" dedi; "Sulama işinde kullandığımız iki deve vardı. Kocam oğlumla birini alıp gitti. Diğerini de sulama yapmamız için bıraktı." Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ramazan gelince Ramazan umresi yap. Çünkü Ramazan'da yapılan umre hacca denktir."*[506]

.....

• ﴿507﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ إِسْحَاقَ الْمَكِّيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَيْفِيٍّ، عَنْ أَبِي مَعْبَدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا بَعَثَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ إِلَى الْيَمَنِ، قَالَ: "إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ. فَادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ. فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ، فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ. فَإِنْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ، فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ، تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ وَتُرَدُّ فِي فُقَرَائِهِمْ. فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ، فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ! وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ، فَإِنَّهَا لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حِجَابٌ."

• ﴿507﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), Muâz b. Cebel'i Yemen'e gönderirken şöyle buyurdu: *"Ehl-i Kitap bir topluma gidiyorsun. Onları öncelikle Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim de O'nun elçisi olduğuma şehadet getirmeye çağır. Eğer bu noktada sözünü dinlerlerse Allah'ın her gündüz ve gecede beş vakit namazı üzerlerine farz kıldığını onlara bildir. Eğer bunda da itaat ederlerse mallarından zekât vermelerini Allah'ın üzerlerine farz kıldığını ve zekâtın zengin olanlarından alınıp fakir olanlarına dağıtılacağını onlara bildir. Eğer bunda da sözünü dinlerlerse aman insanların en değerli mallarını ellerinden alma! Mazlumun duasından da sakın. Çünkü onunla Allah arasında perde yoktur."*[507]

---

506 *Müsned*, 3/469 (2025); Buhârî, *Umre*, 4 (1782~); Müslim, *Hac*, 221 (3038~).

507 *Müsned*, 3/498-499 (2071); Buhârî, *Zekât*, 63 (1496~); Müslim, *İmân*, 29 (121~). **Krş:** 551 ve 708. hadisler. **Oku:** Nisa, 4/148.

• ﴿508﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ. ويَعْلَى، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنِ الْمِنْهَالِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُعَوِّذُ حَسَنًا وَحُسَيْنًا يَقُولُ: "أُعِيذُكُمَا بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ، مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ، وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ." وَكَانَ يَقُولُ: "كَانَ إِبْرَاهِيمُ أَبِي يُعَوِّذُ بِهِمَا إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ."

• ﴿508﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), Hasan ve Hüseyin'in kötülüklerden korunması için şu duayı okurdu: *"Şeytanlara ve diğer zararlı yaratıklara karşı, nazarı değecek gözlere karşı, her ikinizi de Allah'ın mükemmel sözlerine emanet ediyorum!"* Ardından da, *"İsmail ve İshak'ın kötülüklerden korunması için atam İbrahim bu duayı okurdu."* buyururdu.[508]

. . . . . .

• ﴿509﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ طَاوُوسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: وَقَّتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ، وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ، وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلَمْلَمَ، وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنًا، وَقَالَ: "هُنَّ وَقْتٌ لِأَهْلِهِنَّ، وَلِمَنْ مَرَّ بِهِنَّ مِنْ غَيْرِ أَهْلِهِنَّ يُرِيدُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ. فَمَنْ كَانَ مَنْزِلُهُ مِنْهُنَّ وَرَاءَ الْمِيقَاتِ: فَإِهْلَالُهُ مِنْ حَيْثُ يُنْشِئُ. وَكَذَلِكَ فَكَذَلِكَ حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ، إِهْلَالُهُمْ مِنْ حَيْثُ يُنْشِئُونَ."

• ﴿509﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) Medineliler için Zülhuleyfe'yi, Şamlılar için Cuhfe'yi, Yemenliler için Yelemlem'i, Necdliler için Karn'ı mîkât noktası olarak belirledi ve şöyle buyurdu: *"Buralar, hem buralarda oturanlar için hem de hac ve umreye giderken yolu buralardan geçenler için sınırdır. Kimin evi mîkât sınırının içindeyse o, hareket ettiği yerde telbiye getirmeye başlar. Böyle böyle devam eder. Mekkeliler de hareket ettikleri yerde telbiye getirmeye başlarlar."*[509]

. . . . . .

• ﴿510﴾ • قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ الْمَكِّيِّ، عَنْ طَاوُوسٍ الْيَمَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُعَلِّمُهُم الدُّعَاءَ كَمَا يُعَلِّمُهُم السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ، يَقُولُ: "قُولُوا: اللَّهُمَّ، إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ."

---

508 *Müsned*, 4/20-21 (2112. Ayrıca 2434); Buhârî, *Ehâdîsü'l-Enbiyâ*, 10 (3371). **Oku:** A'râf, 7/199-200; Mü'minûn, 23/97-98; Felâk, 113/1-5; Nâs, 114/1-6. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(أُعِيذُكُمَا بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ، مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ، وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ.)

509 *Müsned*, 4/31-32 (2128. Ayrıca 2240, 2272, 3065); Müslim, *Hac*, 11 (2803~).

• ﴿510﴾ • Tâvûs el-Yemânî diyor ki: Abdullah b. Abbas, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şu duayı kendilerine 'tıpkı Kur'ân'dan bir sure öğretir gibi' öğrettiğini söyledi: *"Şöyle deyin: Allah'ım! Cehennem azabından Sana sığınırım. Kabir azabından Sana sığınırım. Dolaşan Deccâl belasından Sana sığınırım. Yaşamın ve ölümün sıkıntısından Sana sığınırım."*[510]

. . . . . .

• ﴿511﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا أَبَانُ الْعَطَّارُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي سَلَّامٍ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ مِينَاءَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّهُمَا سَمِعَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ عَنْ وَدْعِهِمُ الْجُمُعَاتِ، أَوْ لَيَخْتِمَنَّ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ، ثُمَّ لَيُكْتَبُنَّ مِنَ الْغَافِلِينَ."

• ﴿511﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bazıları ya Cuma namazlarına gelmemekten vazgeçecekler ya da Allah kalplerini mühürleyecek ve gafiller arasına yazılacaklar!"*[511]

. . . . . .

• ﴿512﴾ • حَدَّثَنِي مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَاهُ يُحَدِّثُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ الصِّحَّةَ وَالْفَرَاغَ نِعْمَتَانِ مِنْ نِعَمِ اللَّهِ، مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ."

• ﴿512﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Sağlık ve boş vakit, Allah tarafından verilen ama insanların pek çoğunun değerini bilemediği iki nimettir."*[512]

. . . . . .

• ﴿513﴾ • حَدَّثَنَا بَهْزٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ يُحَدِّثُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تَتَّخِذُوا شَيْئًا فِيهِ الرُّوحُ غَرَضًا."

---

510 *Müsned,* 4/61-62 (2168. Ayrıca 2342, 2709, 2838); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât,* 134 (1333). **Krş:** 319 ve 873. hadisler. **Oku:** Furkân, 25/65-66. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(اللَّهُمَّ، إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ.)

511 *Müsned,* 4/142-143 (2290. Ayrıca 3099); İbn Mâce, *Mesâcid,* 17 (794~). **Krş:** 638. hadis. **Oku:** Cum'a, 62/9. Ayrıca bk. Müslim, *Cum'a,* 12 (2002).

512 *Müsned,* 4/177-178 (2340. Ayrıca 3207); Buhârî, *Rikâk,* 1 (6412~). **Oku:** İbrahim, 14/34.

• ﴿513﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Canlı olan herhangi bir şeyi hedef seçmeyin."* buyurdu.[513]

• ﴿514﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ عِكْرِمَةَ، أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أُتِيَ بِقَوْمٍ مِنْ هَؤُلَاءِ الزَّنَادِقَةِ وَمَعَهُمْ كُتُبٌ. فَأَمَرَ بِنَارٍ فَأُجِّجَتْ، ثُمَّ أَحْرَقَهُمْ وَكُتُبَهُمْ. قَالَ عِكْرِمَةُ: فَبَلَغَ ذَلِكَ ابْنَ عَبَّاسٍ، فَقَالَ: لَوْ كُنْتُ أَنَا، لَمْ أُحَرِّقْهُمْ؛ لِنَهْيِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَلَقَتَلْتُهُمْ، لِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ، فَاقْتُلُوهُ." وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تُعَذِّبُوا بِعَذَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ."

• ﴿514﴾ • İkrime diyor ki: Bu zındıklardan bir grup Hz. Ali'ye kitaplarıyla birlikte getirildi. Ateş yakılması ve iyice alevlendirilmesi emrini verdi. Sonra da onları kitaplarıyla birlikte yaktı. Bu durum İbn Abbas'a ulaştı. Dedi ki: Ben olsaydım yakmazdım; çünkü Allah Resûlü (s.a.s.) yakmayı yasaklamıştı. Ama öldürürdüm. Çünkü Allah Resûlü (s.a.s.), *"Dinini değiştireni öldürün!"* buyurmuştu. Ve Allah Resûlü (s.a.s.) buyurmuştu ki: *"Yüce Allah'ın uyguladığı azabı uygulamayın."*[514]

• ﴿515﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، عَنْ كُرَيْبٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: بِتُّ فِي بَيْتِ خَالَتِي مَيْمُونَةَ، فَرَقَبْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ يُصَلِّي. فَقَامَ، فَبَالَ، ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ وَكَفَّيْهِ، ثُمَّ نَامَ. ثُمَّ قَامَ، فَعَمَدَ إِلَى الْقِرْبَةِ فَأَطْلَقَ شِنَاقَهَا، ثُمَّ صَبَّ فِي الْجَفْنَةِ أَوِ الْقَصْعَةِ، وَأَكَبَّ يَدَهُ عَلَيْهَا. ثُمَّ تَوَضَّأَ وُضُوءًا حَسَنًا بَيْنَ الْوُضُوءَيْنِ، ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي. فَجِئْتُ، فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ. فَأَخَذَنِي، فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ. فَتَكَامَلَتْ صَلَاةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً.

قَالَ: ثُمَّ نَامَ حَتَّى نَفَخَ. وَكُنَّا نَعْرِفُهُ إِذَا نَامَ بِنَفْخِهِ. ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ فَصَلَّى. وَجَعَلَ يَقُولُ فِي صَلَاتِهِ أَوْ فِي سُجُودِهِ: "اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا. وَفِي سَمْعِي نُورًا، وَفِي بَصَرِي نُورًا. وَعَنْ يَمِينِي نُورًا، وَعَنْ يَسَارِي نُورًا. وَأَمَامِي نُورًا، وَخَلْفِي نُورًا. وَفَوْقِي نُورًا، وَتَحْتِي نُورًا. وَاجْعَلْنِي نُورًا."

• ﴿515﴾ • İbn Abbas anlatıyor: Bir gece teyzem Meymûne'nin evinde kaldım. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) nasıl namaz kıldığını gözlemledim. Geceleyin kalktı, tuvalet

513 *Müsned*, 4/322 (2532. Ayrıca 2705, 3155, 3215-3216); Müslim, *Sayd ve Zebâih*, 58 (5059).

514 *Müsned*, 4/336 (2551. Ayrıca 1901, 2552); Buhârî, *Cihâd*, 149 (3017).

ihtiyacını giderdi; sonra da yüzünü ve ellerini yıkayıp uyudu. Sonra tekrar kalktı; kırbaya uzandı, bağlı olduğu yerden çözdü. İçindeki suyu büyük bir kaba döktü ve kabın üzerine ellerini uzattı. Ardından gayet mutedil çok hoş bir abdest aldı. Sonra da kalkıp namaza durdu. Ben de geldim, soluna durdum. Bunun üzerine beni tuttu ve sağına durdurdu. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) namazı toplam on üç rekâtta tamamlandı.

Sonra uyudu; horlayıncaya kadar uyudu. Biz O'nun uyuduğunu horlamasından anlardık. Ardından sabah namazını kılmak için mescide geçti ve sabah namazında veya secdelerinde şu duayı yaptı: *"Allah'ım! Benim kalbime nur ver. İşitmeme nur ver. Görmeme nur ver. Sağıma nur ver. Soluma nur ver. Önüme nur ver. Arkama nur ver. Üstüme nur ver. Altıma nur ver. Beni nur yap!"*[515]

. . . . . .

• ﴿516﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ. قَالَ: فَأَوْمَأَ بِيَدِهِ، وَقَالَ: "لَا حَرَجَ." وَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ذَبَحْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ. قَالَ: فَأَوْمَأَ بِيَدِهِ، وَقَالَ: "لَا حَرَجَ." قَالَ: فَمَا سُئِلَ يَوْمَئِذٍ عَنْ شَيْءٍ مِنَ التَّقْدِيمِ وَالتَّأْخِيرِ إِلَّا أَوْمَأَ بِيَدِهِ وَقَالَ: "لَا حَرَجَ."

• ﴿516﴾ • Hz. Peygamber'e (s.a.s.) Veda Haccı'nda, "Ya Resûlallah, kurban kesmeden önce tıraş oldum!" diye soruldu; eliyle işaret ederek *"Problem yok!"* buyurdu. Bir başka adam, "Ya Resûlallah, şeytan taşlamadan kurban kestim!" dedi; ona da eliyle işaret ederek *"Problem yok!"* buyurdu. O gün öne alınan veya geriye bırakılan hangi uygulama sorulduysa hepsine eliyle işaret ederek *"Problem yok!"* buyurdu.[516]

. . . . . .

• ﴿517﴾ • وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ -كَذَا قَالَ أَبِي- أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ: الْجَبْهَةِ -ثُمَّ أَشَارَ بِيَدِهِ إِلَى أَنْفِهِ-، وَالْيَدَيْنِ، وَالرُّكْبَتَيْنِ، وَأَطْرَافِ الْقَدَمَيْنِ. وَلَا يَكُفَّ الثِّيَابَ، وَلَا الشَّعَرَ."

515 *Müsned*, 4/343-344 (2567. Ayrıca 3194, 3541); Buhârî, *De'avât*, 10 (6316~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 187 (1794~). Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا. وَفِي سَمْعِي نُورًا، وَفِي بَصَرِي نُورًا. وَعَنْ يَمِينِي نُورًا، وَعَنْ يَسَارِي نُورًا. وَأَمَامِي نُورًا، وَخَلْفِي نُورًا. وَفَوْقِي نُورًا، وَتَحْتِي نُورًا. وَاجْعَلْنِي نُورًا.)

516 *Müsned*, 4/395-396 (2648. Ayrıca 1857-1858, 2731, 2832); Buhârî, *İlim*, 24 (84); Müslim, *Hac*, 334 (3164).

• ﴿517﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bana, yedi kemik üzerine secde etmem emredildi: Yüz -eliyle burnuna da işaret etti-, iki el, iki diz kapağı ve iki ayağın uçları. Ayrıca kişi, elbisesini ve saçını da düzeltmemeli."*[517]

. . . . . .

• ﴿518﴾ • حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ طَاوُوسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ يَقُولُ: "اللَّهُمَّ، لَكَ الْحَمْدُ، أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ. وَلَكَ الْحَمْدُ، أَنْتَ قَيَّامُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ. وَلَكَ الْحَمْدُ، أَنْتَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ. أَنْتَ الْحَقُّ، وَقَوْلُكَ الْحَقُّ، وَوَعْدُكَ الْحَقُّ. وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ. اللَّهُمَّ، لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ. وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ. وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ. فَاغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ. أَنْتَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ."

• ﴿518﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) gecenin bağrında namaza kalktığında şöyle derdi: *"Allah'ım! Sana şükürler olsun. Sen göklerin ve yerin nûrusun. Sana şükürler olsun. Gökleri ve yeri ayakta tutan Sen'sin. Sana şükürler olsun. Sen göklerin, yerin ve oralardaki herkesin rabbisin. Sen gerçeksin. Sen'in söylediğin söz gerçek. Sen'in verdiğin söz gerçek. Sana kavuşmak bir gerçek. Cennet bir gerçek. Ateş bir gerçek. Kıyamet bir gerçek. Allah'ım! Kendimi Sana verdim. Sana inandım. Sana güvendim. Sana yöneldim. Sen'in için mücadele ettim. Sen'in kararlarını uyguladım. Ne olur benim yaptığım yapacağım, sakladığım açıkladığım bütün günahlarımı bağışla. Sen, kendisinden başka hiçbir ilah olmayansın."*[518]

. . . . . .

• ﴿519﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَدِمَ ضِمَادٌ الْأَزْدِيُّ مَكَّةَ، فَرَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغِلْمَانٌ يَتْبَعُونَهُ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ! إِنِّي أُعَالِجُ مِنَ الْجُنُونِ.

517 *Müsned*, 4/402-403 (2658. Ayrıca 2590, 2596); Buhârî, *Ezân*, 134 (812~); Müslim, *Salât*, 230 (1098~). **Secde Hadisleri Konu Merkezi; Dalları:** 220, 254, 319, 385, 496, 723 ve 818. hadisler. Ayrıca sehiv secdesi için bk. 62, 246 ve 615. hadisler.

518 *Müsned*, 4/440-442 (2710. Ayrıca 2812, 3368); Buhârî, *Teheccüd*, 1 (1120~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 199 (1808~). **Oku:** Nisâ, 4/65; Nûr, 24/35; Zümer, 39/46. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(اللَّهُمَّ، لَكَ الْحَمْدُ، أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ. وَلَكَ الْحَمْدُ، أَنْتَ قَيَّامُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ. وَلَكَ الْحَمْدُ، أَنْتَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ. أَنْتَ الْحَقُّ، وَقَوْلُكَ الْحَقُّ، وَوَعْدُكَ الْحَقُّ. وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ. اللَّهُمَّ، لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ. وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ. وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ. فَاغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ. أَنْتَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ.)

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ، نَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ. وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا. مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ: فَلَا مُضِلَّ لَهُ. وَمَنْ يُضْلِلْ: فَلَا هَادِيَ لَهُ. وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ."

قَالَ: فَقَالَ: رُدَّ عَلَيَّ هَذِهِ الْكَلِمَاتِ. قَالَ: ثُمَّ قَالَ: لَقَدْ سَمِعْتُ الشِّعْرَ وَالْعِيَافَةَ وَالْكَهَانَةَ، فَمَا سَمِعْتُ مِثْلَ هَذِهِ الْكَلِمَاتِ، لَقَدْ بَلَغْنَ قَامُوسَ الْبَحْرِ. وَإِنِّي أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

فَأَسْلَمَ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ أَسْلَمَ: "عَلَيْكَ وَعَلَى قَوْمِكَ." قَالَ: فَقَالَ: نَعَمْ، عَلَيَّ وَعَلَى قَوْمِي. قَالَ: فَمَرَّتْ سَرِيَّةٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ ذَلِكَ بِقَوْمِهِ، فَأَصَابَ بَعْضُهُمْ مِنْهُمْ شَيْئًا إِدَاوَةً أَوْ غَيْرَهَا، فَقَالُوا: هَذِهِ مِنْ قَوْمِ ضِمَادٍ، رُدُّوهَا. قَالَ: فَرَدُّوهَا.

• {519} • Zımâd el-Ezdî Mekke'ye geldi. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) peşinde gençlerin ve kölelerin dolaştığını gördü. "Ey Muhammed; ben deliliğe karşı okuma tedavisi uyguluyorum!" dedi. Buna karşılık Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu:

"Övgü Allah'adır. O'ndan yardım dileriz. Bizi bağışlamasını isteriz. Nefislerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah kime yol gösterirse onu kimse yoldan çıkaramaz. Kimi de yoldan çıkarırsa ona kimse yol gösteremez. Ben, Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına şahitlik ederim. Sadece O vardır, hiçbir ortağı da yoktur. Ben, Muhammed'in Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna da şahitlik ederim."

Zımâd, "Bana bu sözleri tekrar et." dedi. Sonra da şunu söyledi: "Ben, şairlerin şiirlerini, kuşçuların fallarını, kâhinlerin laflarını dinledim; bu sözlerin bir benzerini duymadım; gerçekten deryanın derinliklerine ulaşmışlar! Ve ben, Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına şahitlik ederim. Ben, Muhammed'in Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna da şahitlik ederim."

Böylece Müslüman oldu. Allah Resûlü (s.a.s.) ona Müslüman olunca *"Hem senin için hem de kabilen için."* buyurdu. O da, "Hem benim için hem de kabilem için." dedi. Bu görüşmeden sonra Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ashabından bir grup operasyona çıktıklarında onun kabilesine uğramışlardı. Birisi onlara ait su kabı veya başka bir şeye el koymuştu. Hemen, *"Bu malzeme Zımâd'ın kabilesine ait; geri verin."* demişlerdi ve geri vermişlerdi.[519]

519 *Müsned*, 4/477-478 (2749. Ayrıca 3275); Müslim, *Cum'a*, 46 (2008~). **Oku:** A'râf, 7/178 ve 186; İsrâ, 17/25;

• ﴿520﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: لَمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ (الشعراء: ٢١٤)، قَالَ: أَتَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّفَا، فَصَعِدَ عَلَيْهِ، ثُمَّ نَادَى: "يَا صَبَاحَاهُ!" فَاجْتَمَعَ النَّاسُ إِلَيْهِ بَيْنَ رَجُلٍ يَجِيءُ إِلَيْهِ وَبَيْنَ رَجُلٍ يَبْعَثُ رَسُولَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ! يَا بَنِي فِهْرٍ! يَا بَنِي يَا بَنِي! أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَخْبَرْتُكُمْ أَنَّ خَيْلًا بِسَفْحِ هَذَا الْجَبَلِ تُرِيدُ أَنْ تُغِيرَ عَلَيْكُمْ، صَدَّقْتُمُونِي؟" قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: "فَإِنِّي نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ." فَقَالَ أَبُو لَهَبٍ: تَبًّا لَكَ سَائِرَ الْيَوْمِ! أَمَا دَعَوْتَنَا إِلَّا لِهَذَا؟ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ﴾

• ﴿520﴾ • Yüce Allah, *"En yakın akrabalarını uyar."* {Şu'arâ, 26/214} ayetini indirince, Hz. Peygamber (s.a.s.) Safâ tepesine çıkarak insanlara seslendi. İnsanlar toplandılar; kimi kendi geldi, kimi temsilcisini gönderdi. Allah Resûlü (s.a.s.) onlara dedi ki: *"Abdülmuttaliboğulları! Fihroğulları! Falancaoğulları! Filancaoğulları! Ne dersiniz; size şu tepenin arkasında üzerinize saldırmaya hazırlanan bir ordu var desem, bana inanır mısınız?"* Onlar da 'Evet!' cevabını verdiler. *"Ben büyük bir azap öncesi size gönderilmiş bir uyarıcıyım."* dediğinde ise Ebû Leheb "Gününün kalanı bereketsiz geçsin! Yazıklar olsun! Bizi bunun için mi çağırdın?!" dedi. Bunun üzerine Yüce Allah, Tebbet suresini indirdi.[520]

.....

• ﴿521﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الوَهَّابِ، عَنْ سَعِيد، عَنْ قَتَادَة، عَنْ أَبِي العَالِيَة الرِّيَاحِيّ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَمِّ نَبِيِّكُمْ -يعني ابْنَ عَبَّاسٍ-، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "رَأَيْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي مُوسَى بْنَ عِمْرَانَ عَلَيْهِ السَّلَام، رَجُلًا آدَمَ طُوَالًا، جَعْدَ الرَّأْسِ. كَأَنَّهُ مِنْ رِجَالِ شَنُوءَةَ. وَرَأَيْتُ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَام، مَرْبُوعَ الْخَلْقِ فِي الْحُمْرَةِ وَالْبَيَاضِ، سَبْطًا."

• ﴿521﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İsrâ yolculuğuna çıkarıldığım gece, İmrân'ın oğlu Musa'yı (a.s.) gördüm. Uzun boylu esmer bir adamdı. Saçları*

Kehf, 18/17; Necm, 53/32. Hadiste geçen ve Cuma hutbelerinin başında da söylenen bu ifadelerin Arapçası şöyledir:

(إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ، نَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ. وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا. مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ: فَلَا مُضِلَّ لَهُ. وَمَنْ يُضْلِلْ: فَلَا هَادِيَ لَهُ. وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.)

520 *Müsned*, 5/17-18 (2801. Ayrıca 2544); Buhârî, *Tefsîr*, (Leheb) 1 (4971~); Müslim, *İmân*, 355 (508~). **Oku:** Yûnus, 10/16; Şu'arâ, 26/214; Yâsîn, 36/20-21; Tebbet, 111/1-5.

kıvırcıktı. Şenûeli adamlara benziyordu. Meryem'in oğlu İsa'yı da (a.s.) gördüm. Orta boylu, yarı kızıl yarı beyaz, uzun ve düz saçlı bir adamdı."[521]

. . . . . .

• ﴿522﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ، حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ، حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُوسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "الْعَائِدُ فِي هِبَتِهِ كَالْكَلْبِ يَقِيءُ ثُمَّ يَعُودُ فِيهِ."

• ﴿522﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bağışından dönen kişi, önce kusup sonra onu yalayan köpek gibidir."*[522]

. . . . . .

• ﴿523﴾ • حَدَّثَنَا هَاشِمٌ، حَدَّثَنَا وَرْقَاءُ، قال: سَمِعْتُ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي يَزِيدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: أَتَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْخَلَاءَ، فَوَضَعْتُ لَهُ وَضُوءًا. فَلَمَّا خَرَجَ قَالَ: "مَنْ وَضَعَ ذَا؟" قَالَ: ابْنُ عَبَّاسٍ. قَالَ: "اللَّهُمَّ فَقِّهْهُ."

• ﴿523﴾ • Abdullah b. Abbâs anlatıyor: Bir gün Hz. Peygamber (s.a.s.) tuvalet ihtiyacını gidermeye gitti. Ben de kendisine abdest suyu hazırladım. Çıkınca *"Bunu kim hazırladı?"* diye sordu. "İbn Abbâs" dedim. *"Allah'ım! Onun anlayışını artır!"* buyurdu.[523]

. . . . . .

• ﴿524﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ امْرَأَةً مِنْ خَثْعَمَ سَأَلَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ، وَالْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ رَدِيفُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ فَرِيضَةَ اللَّهِ فِي الْحَجِّ عَلَى عِبَادِهِ أَدْرَكَتْ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا، لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَسْتَمْسِكَ عَلَى الرَّاحِلَةِ، أَفَأَحُجُّ عَنْهُ؟، فَقَالَ: "نَعَمْ، حُجِّي عَنْ أَبِيكِ."

• ﴿524﴾ • Has'am kabilesinden bir kadın Veda Haccı'nda Hz. Peygamber'e (s.a.s.) bir soru sordu. Bu arada Fadl b. Abbâs da Allah Resûlü'nün (s.a.s.) terkisinde

521 *Müsned*, 4/180-181 (2347. Ayrıca 2197); Buhârî, *Bed'ü'l-Halk*, 7 (3239~); Müslim, *İmân*, 267 (419~). **Krş:** 127. hadis. **Oku:** İsrâ, 57/1.

522 *Müsned*, 5/148 (3013. Ayrıca 1872, 2529, 2622, 3146, 3177-3178, 3221, 3269); Buhârî, *Hibe*, 14 (2589~); Müslim, *Hibe*, 8 (4176~). **Krş:** 459. hadis. **Oku:** Bakara, 2/261-267; Muhammed, 47/36-38; Hucurât, 49/15, Mücâdele 58/12-13.

523 *Müsned*, 5/154-155 (3022. Ayrıca 2397, 3032, 3102); Buhârî, *Vudû*, 10 (143~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 138 (6368~). **Oku:** Enfâl, 8/29; Hadîd, 57/28.

oturuyordu. Kadın dedi ki: "Babam hac farizasına çok ileri bir yaşta yakalandı; devenin üstünde bile duramıyor; onun yerine ben haccetsem olur mu?" Buyurdu ki: *"Evet, tabii. Babanın yerine haccet."*[524]

.....

• ﴿525﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، حَدَّثَنِي أَبِي، أَخْبَرَنَا أَيُّوبُ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا قَدِمَ مَكَّةَ أَبَى أَنْ يَدْخُلَ الْبَيْتَ وَفِيهِ الْآلِهَةُ. فَأَمَرَ بِهَا فَأُخْرِجَتْ. فَأَخْرَجَ صُورَةَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ عَلَيْهِمَا السَّلَام فِي أَيْدِيهِمَا الْأَزْلَامُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "قَاتَلَهُمُ اللَّهُ! أَمَا وَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمُوا، مَا اقْتَسَمَا بِهَا قَطُّ!" قَالَ: ثُمَّ دَخَلَ الْبَيْتَ، فَكَبَّرَ فِي نَوَاحِي الْبَيْتِ، وَخَرَجَ وَلَمْ يُصَلِّ فِي الْبَيْتِ.

• ﴿525﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), Mekke'yi fethettiğinde içinde putlar varken Kâbe'ye girmeyi reddetti. Emir verdi ve hepsi dışarı çıkarıldı. Çıkarılanlar arasında Hz. İbrahim ve Hz. İsmail'i ellerinde şans oklarıyla tasvir eden heykeller de vardı. Bunu görünce Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah kahretsin bunları! Vallahi, ikisinin de bu oklarla asla şans çekilişi yapmadığını öyle iyi biliyorlar ki!"* Sonra Kâbe'nin içine girdi. Kâbe'nin köşelerinde tekbir getirdi. Kâbe'nin içinde namaz kılmadan çıktı.[525]

.....

• ﴿526﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ لِسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِن عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ، فَوَجَدَ يَهُودَ يَصُومُونَ يَوْمَ عَاشُورَاءَ، فَقَالَ: "مَا هَذَا؟" فَقَالُوا: هَذَا يَوْمٌ عَظِيمٌ، يَوْمَ نَجَّى اللَّهُ مُوسَى وَأَغْرَقَ آلَ فِرْعَوْنَ. قال: فَصَامَهُ مُوسَى شُكْرًا. قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "فَإِنِّي أَوْلَى بِمُوسَى، وَأَحَقُّ بِصِيَامِهِ." فَصَامَهُ، وَأَمَرَ بِصِيَامِهِ.

• ﴿526﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) Medine'ye geldiğinde, bazı Yahudilerin Aşûre günü oruç tuttuklarını gördü. *"Bu ne orucu?"* diye sordu. Onlar da, "Bugün büyük bir gün; Allah'ın Musa'yı kurtardığı ve Firavun hanedanını suda boğduğu gün. Musa bugünü şükür niyetiyle oruçlu geçirirdi." dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Ben Musa'ya çok daha yakınım. Onun tuttuğu orucu tutmak en çok benim hakkım."* buyurdu. Aşûre gününde hem kendisi oruç tuttu hem de ashabından oruç tutmalarını istedi.[526]

524 *Müsned*, 5/169 (3049. Ayrıca 1890, 3238, 3375); Buhârî, *Hac*, 1 (1513~); Müslim, *Hac*, 407 (3251~).

525 *Müsned*, 5/211-212 (3093. Ayrıca 3455); Buhârî, *Hac*, 54 (1601~). **Oku:** Bakara, 2/124-132; Âl-i İmrân, 3/65-68; İbrâhim, 14/35-41; Nahl, 16/120-123.

526 *Müsned*, 5/223 (3112. Ayrıca 2644); Buhârî, *Savm*, 69 (2004~); Müslim, *Sıyâm*, 128 (2658~). **Krş:** 461. hadis.

• ﴿527﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُسْلِمٍ الْبَطِينِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "مَا عَمَلٌ أَفْضَلَ مِنْهُ فِي هَذِهِ الْأَيَّامِ." يَعْنِي أَيَّامَ الْعَشْرِ. قَالَ: فَقِيلَ: وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ قَالَ: "وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، إِلَّا مَنْ خَرَجَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ، ثُمَّ لَمْ يَرْجِعْ بِشَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ."

• ﴿527﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) Zilhicce ayının ilk on günü için *"Bu günlerde yapılan amellerden daha değerli hiçbir amel yok."* buyurdu. "Allah yolunda cihattan bile mi değerli?" denildi. Buyurdu ki: *"Evet, Allah yolunda cihattan bile değerli. Ama birisi canıyla ve malıyla cihada çıkıp da bunların ikisini de Allah yolunda kaybederse o başka."*[527]

. . . . . .

• ﴿528﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ وَابْنُ بَكْرٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُرِيدَ عَلَى ابْنَةِ حَمْزَةَ أَنْ يَتَزَوَّجَهَا، فَقَالَ: "إِنَّهَا ابْنَةُ أَخِي مِنَ الرَّضَاعَةِ. فَإِنَّهُ يَحْرُمُ مِنَ الرَّضَاعِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ."

• ﴿528﴾ • Allah Resûlü'ne (s.a.s.) amcası Hz. Hamza'nın kızıyla evlenmesi teklif edildi. Buyurdu ki: *"O benim sütkardeşimin kızı. Kan bağıyla gerçekleşen mahremiyetin aynısı emzirmekle de gerçekleşir."*[528]

. . . . . .

• ﴿529﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا نَافِعُ بْنُ عُمَرَ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيَّ ابْنُ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لَوْ أَنَّ النَّاسَ أُعْطُوا بِدَعْوَاهُمْ، ادَّعَى نَاسٌ مِنَ النَّاسِ دِمَاءَ نَاسٍ وَأَمْوَالَهُمْ. وَلَكِنَّ الْيَمِينَ عَلَى الْمُدَّعَى عَلَيْهِ."

• ﴿529﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Eğer insanlara her öne sürdükleri iddiaya göre hak verilseydi, kimi insanlar kimilerinin kanları ve malları üzerinde hak iddia ederlerdi. Ama hakkında iddiada bulunulan davalının da yemin etmesi gerekir."*[529]

---

527 *Müsned*, 5/238 (3139. Ayrıca 1968, 3228); Buhârî, *Iydeyn*, 11 (969~). **Krş:** 794. hadis. **Oku:** Bakara, 2/203; Fecr, 89/2.

528 *Müsned*, 5/240-241 (3144. Ayrıca 1952, 2490, 2633, 3043); Buhârî, *Şehâdât*, 7 (2645~); Müslim, *Radâ'*, 12 (3583~). **Krş:** 251. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/23.

529 *Müsned*, 5/266-267 (3188. Ayrıca 3292, 3427); Buhârî, *Tefsir*, (Âl-i İmran) 3 (4552~); Müslim, *Akdiye*, 1 (4470~).

• ﴿530﴾ • حَدَّثَنَا بَهْزٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، حَدَّثَنَا الْجَعْدُ صَاحِبُ الْحُلِي أَبُو عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو رَجَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يَرْوِي عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ، قَالَ: "إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ، ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ. فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ، فَلَمْ يَعْمَلْهَا: كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً. فَإِنْ عَمِلَهَا: كُتِبَتْ لَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِ مِئَةِ ضِعْفٍ، إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ. وَإِنْ هُوَ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ، فَلَمْ يَعْمَلْهَا: كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً. فَإِنْ عَمِلَهَا: كُتِبَتْ لَهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً."

• ﴿530﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), Yüce Rabbinden bilgi aktararak şöyle buyurdu: *"Allah, iyilikleri ve kötülükleri belirlemiş ve sonra da şöyle açıklamıştır: Kim bir iyilik yapmayı planlar da yapmazsa Allah ona tam bir iyiliğin sevabını yazar. Eğer o planladığı iyiliği yaparsa kendisine on iyilik sevabından yedi yüz katına, hatta çok daha büyük katlarına kadar sevap yazılır. Eğer bir kötülük yapmayı planlar da yapmazsa Allah onun o planını kendi katında tam bir iyilik olarak yazar. Şayet o planladığı kötülüğü yaparsa kendisine tek bir kötülüğün günahı yazılır."*[530]

CÂBİR B. ABDULLAH (r.a.)

Medinelidir. Uhud Savaşı'nda ilk şehit düşen sahabi olan Abdullah b. Amr b. Harâm'ın oğludur. Hicretten on altı yıl önce doğdu. Toplam on dokuz gazveye ve Hudeybiye musâlahasına katıldı. Emeviler döneminde Medine'ye yönelik baskılara direndi ve Haccac'ın zulmüne maruz kaldı. Ömrünün sonlarında gözlerini kaybetti. 78/697 yılında doksan dört yaşında vefat etti. Cenaze namazını "kesinlikle Haccâc'ın kıldırmaması" şeklindeki vasiyeti üzerine Hz. Osman'ın Medine valisi oğlu Ebân b. Osmân kıldırdı. Akabe Biatı'na katılanlardan en son vefat eden kişi odur.

Peygamber Efendimizin (s.a.s.) eğitiminden evliliğine kadar her işiyle özel olarak ilgilendiği ve ayrı bir değer verdiği gençlerdendir. Ayrıca binden fazla hadis rivayet eden yedi sahabiden (müksirûn) birisidir. Beyaz sarık sardığı, bembeyaz saç ve sakalını bazen sarıya boyadığı belirtilmiştir. (*DİA*, 6/530-532)

530 *Müsned*, 5/384-385 (3402. Ayrıca 2519, 2827); Buhârî, *Rikâk*, 31 (6491~); Müslim, *İmân*, 207 (338~). **Krş:** 107. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/40; En'âm, 6/160.

• ﴿531﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ وَحَسَنُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، -قَالَ يَحْيَى فِي حَدِيثِهِ: قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَوْ قَالَ:- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا انْقَطَعَ شِسْعُ أَحَدِكُمْ، فَلَا يَمْشِي فِي نَعْلٍ وَاحِدَةٍ، حَتَّى يُصْلِحَ شِسْعَهُ. وَلَا يَمْشِي فِي خُفٍّ وَاحِدَةٍ. وَلَا يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ، وَلَا يَحْتَبِي بِالثَّوْبِ الْوَاحِدِ، وَلَا يَلْتَحِفُ الصَّمَّاءَ."

• ﴿531﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bağcığınız koptuğunda onu tamir edene kadar tek ayakkabı ile dolaşmayın. Tek terlikle de dolaşmayın. Sol elinizle yemek yemeyin. Üzerinizde tek elbise varken bacaklarınızı dikerek oturmayın. Vücudunuz görünecek biçimde elbisenizin kenarını açmayın."*[531]

• ﴿532﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا حَيْوَةُ، أَخْبَرَنِي أَبُو هَانِئٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيَّ، يَقُولُ: إِنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيَّ بَرَكَ بِهِ بَعِيرٌ قَدْ أَزْحَفَ بِهِ، فَمَرَّ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ لَهُ: "مَا لَكَ يَا جَابِرُ؟". فَأَخْبَرَهُ، فَنَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْبَعِيرِ، ثُمَّ قَالَ: "ارْكَبْ يَا جَابِرُ". فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهُ لَا يَقُومُ. فَقَالَ لَهُ: "ارْكَبْ." فَرَكِبَ جَابِرٌ الْبَعِيرَ، ثُمَّ ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَعِيرَ بِرِجْلِهِ، فَوَثَبَ الْبَعِيرُ وَثْبَةً لَوْلَا أَنَّ جَابِرًا تَعَلَّقَ بِالْبَعِيرِ، لَسَقَطَ مِنْ فَوْقِهِ.

ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِجَابِرٍ: "تَقْدَمُ يَا جَابِرُ الْآنَ عَلَى أَهْلِكَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ، تَجِدُهُمْ قَدْ يَسَّرُوا لَكَ كَذَا وَكَذَا." حَتَّى ذَكَرَ الْفُرُشَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "فِرَاشٌ لِلرَّجُلِ، وَفِرَاشٌ لِامْرَأَتِهِ، وَالثَّالِثُ لِلضَّيْفِ، وَالرَّابِعُ لِلشَّيْطَانِ."

• ﴿532﴾ • Ebû Abdurrahman el-Hubülî diyor ki: Câbir b. Abdullah el-Ensârî'nin devesi yorgun düşmüş ve yere çökmüştü; kalkmıyordu. Allah Resûlü (s.a.s.) yanına geldi ve *"Ne oldu Câbir?"* diye sordu. O da durumu anlattı. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) inip devenin yanına geldi. Sonra da *"Bin Câbir!"* buyurdu. "Ya Resûlallah; ayağa kalkamıyor ki!" dedi. Tekrar *"Bin!"* buyurdu. Câbir deveye bindi. Allah Resûlü (s.a.s.) deveye ayağıyla bir vurdu; deve öyle bir sıçrayıp ayağa kalktı ki, Câbir deveye iyice yapışmış olmasaydı tepesinden düşecekti.

Sonra Allah Resûlü (s.a.s.), Câbir'e *"Şimdi inşallah ailenin yanına gideceksin. Onların sana şunu şunu hazırladıklarını göreceksin."* buyurdu. Ardından da Allah

[531] *Müsned*, 22/20-22 (14118. Ayrıca 14121, 14178, 14452, 14504); Müslim, *Libâs ve Zînet*, 71 (5500~). **Krş:** 130. hadis.

Resûlü (s.a.s.) sözü yataklara getirerek şöyle buyurdu: *"Yatağın biri adamın, biri karısının, üçüncüsü misafirin, dördüncüsü şeytanın."*[532]

. . . . . .

• ﴿533﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ خَطَبَ يَوْمًا، فَذَكَرَ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِهِ، قُبِضَ فَكُفِّنَ فِي كَفَنٍ غَيْرِ طَائِلٍ، وَقُبِرَ لَيْلًا. فَزَجَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُقْبَرَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ حَتَّى يُصَلَّى عَلَيْهِ، إِلَّا أَنْ يُضْطَرَّ إِنْسَانٌ إِلَى ذَلِكَ. وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا كَفَّنَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ، فَلْيُحَسِّنْ كَفَنَهُ."

• ﴿533﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) bir gün hutbe irad etti. Ashabından; vefat eden, eksik bir kefenle kefenlenen ve geceleyin defnedilen bir kişinin durumunu gündeme getirdi. Hz. Peygamber (s.a.s.), kişinin namazı kılınmadan geceleyin toprağa verilmesini ağır bir şekilde eleştirdi ve insanın mecbur kalmadıkça bunu yapmaması gerektiğini vurguladı. Ve Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Biriniz kardeşini kefenlediğinde güzelce kefenlesin."* buyurdu.[533]

. . . . . .

• ﴿534﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "قَدْ تُوُفِّيَ الْيَوْمَ رَجُلٌ صَالِحٌ مِنَ الْحَبَشِ: أَصْحَمَةُ. هَلُمَّ فَصُفُّوا." قَالَ: فَصَفَفْنَا، فَصَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْهِ وَنَحْنُ.

• ﴿534﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Bugün Habeşistanlı sâlih bir adam öldü: Ashame. Hadi gelin, saf tutun."* buyurdu. Saf tuttuk. Necâşî'nin cenaze namazını Hz. Peygamber de (s.a.s.) kıldı, biz de kıldık.[534]

. . . . . .

• ﴿535﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ (ح) وَحَجَّاجٌ، قَالَ: حَدَّثَنِي شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ قَتَادَةَ يُحَدِّثُ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، -قَالَ حَجَّاجٌ فِي حَدِيثِهِ: قَالَ: سَمِعْتُ سَالِمًا-، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ وُلِدَ لَهُ غُلَامٌ، فَأَرَادَ أَنْ يُسَمِّيَهُ مُحَمَّدًا. فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَأَلَهُ، فَقَالَ: "أَحْسَنَتِ الْأَنْصَارُ. تَسَمَّوْا بِاسْمِي، وَلَا تَكَنَّوْا بِكُنْيَتِي."

---

532 *Müsned*, 22/27-28 (14124. Ayrıca 14475); Müslim, *Libâs ve Zînet*, 41 (5452).

533 *Müsned*, 22/49-52 (14145. Ayrıca 14524, 14993); Müslim, *Cenâiz*, 49 (2185). **Krş:** 491, 920 ve 921. hadisler.

534 *Müsned*, 22/56 (14150. Ayrıca 14433, 14962, 15292); Buhârî, *Cenâiz*, 54 (1320~).

• ﴿535﴾ • Ensardan bir adamın bir oğlu oldu. Bebeğine Muhammed adını koymak istedi. Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gelip durumu sordu. Buyurdu ki: *"Aferin ensara! İsmimi verin; künyemi almayın."*[535]

. . . . . .

• ﴿536﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ وَحَجَّاجٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: اسْتَأْذَنْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "مَنْ ذَا؟" فَقُلْتُ: أَنَا. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَنَا أَنَا!"

• ﴿536﴾ • Câbir b. Abdullah anlatıyor: Bir gün Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kapısını çaldım. *"Kim o?"* dedi. "Ben!" dedim. Bunun üzerine *"Ben! Ben!"* buyurdu.[536]

. . . . . .

• ﴿537﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعْدِ بْنِ زُرَارَةَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -قَالَ أَبُو النَّضْرِ، يَعْنِي هَاشِمًا: فِي سَفَرٍ؛ قَالَ يَزِيدُ، يَعْنِي ابْنَ هَارُونَ: بَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- فِي سَفَرٍ، فَرَأَى رَجُلًا قَدِ اجْتَمَعَ النَّاسُ عَلَيْهِ، وَقَدْ ظُلِّلَ عَلَيْهِ. قَالُوا: هَذَا رَجُلٌ صَائِمٌ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تَصُومُوا فِي السَّفَرِ."

• ﴿537﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), bir yolculuk sırasında bir adam gördü. İnsanlar başına toplanmışlardı; üzerine gölge yapılmıştı. "Bu adam oruçlu." dediler. Buyurdu ki: *"Yolculukta oruç tutmanız marifet değil."*[537]

. . . . . .

• ﴿538﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ (ح) وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. فَإِذَا قَالُوهَا، عَصَمُوا مِنِّي بِهَا دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ." ثُمَّ قَرَأَ: ﴿فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيْطِرٍ﴾ (الغاشية: ٢٢-٢٣)

---

535 *Müsned*, 22/90 (14183. Ayrıca 14227, 14363, 14964, 15130); Buhârî, *Farzu'l-Humus*, 7 (3114~); Müslim, *Âdâb*, 6 (5593~).

536 *Müsned*, 22/93-94 (14185. Ayrıca 14439, 14909); Buhârî, *İsti'zân*, 17 (6250); Müslim, *Âdâb*, 38 (5635).

537 *Müsned*, 22/103-106 (14193. Ayrıca 14410, 14426, 14794, 15282); Buhârî, *Savm*, 36 (1946~); Müslim, *Sıyâm*, 92 (2612~). **Krş:** 12, 267 ve 268. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/185.

• ﴿538﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"'Lâ ilâhe illallâh' diyene kadar insanlarla savaşmam emredildi. Bunu derlerse kanlarını ve mallarını benden korumuş olurlar; hukuki durumlar hariç. Hesapları da Allah'a kalır."* Sonra da şu ayeti okudu: *"Artık sen öğüt ver; çünkü sen sadece bir öğüt vericisin. Sen onlar üzerinde bir zorba değilsin."* {Ğâşiye 88/21-22}[538]

. . . . . .

• ﴿539﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَبَايَعَهُ عَلَى الْإِسْلَامِ. فَوُعِكَ، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: أَقِلْنِي. فَأَبَى. ثُمَّ أَتَاهُ، فَقَالَ: أَقِلْنِي. فَأَبَى. فَسَأَلَ عَنْهُ. فَقَالُوا: خَرَجَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ الْمَدِينَةَ كَالْكِيرِ: تَنْفِي خَبَثَهَا، وَيَنْصَعُ طَيِّبُهَا."

• ﴿539﴾ • Bir bedevi geldi ve İslâm'a girmek üzere Hz. Peygamber'e (s.a.s.) biat etti. Ardından rahatsızlandı ve Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gelerek "Benim biatimi iptal et." dedi. O, bunu kabul etmedi. Sonra tekrar gelip "Benim biatimi iptal et." dedi; yine kabul etmedi. Nihayet bir gün o bedevinin durumunu sordu. "Medine'den ayrıldı." dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Medine körük gibidir. Kirlisini savar, temizi ortaya çıkar."*[539]

. . . . . .

• ﴿540﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا يَبِيعُ حَاضِرٌ لِبَادٍ. دَعُوا النَّاسَ يَرْزُقِ اللَّهُ بَعْضَهُمْ مِنْ بَعْضٍ."

• ﴿540﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Şehirli köylünün malını satmasın. Bırakın da Allah insanlara rızıklarını birbirlerinin elinden versin."*[540]

. . . . . .

• ﴿541﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ عَمْرٌو: سَمِعْتُ جَابِرًا يَقُولُ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "هَلْ نَكَحْتَ؟" قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: "أَبِكْرًا أَمْ ثَيِّبًا؟" قُلْتُ: ثَيِّبًا. قَالَ: "فَهَلَّا بِكْرًا تُلَاعِبُهَا وَتُلَاعِبُكَ!" قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قُتِلَ أَبِي يَوْمَ أُحُدٍ، وَتَرَكَ تِسْعَ بَنَاتٍ. وَكَرِهْتُ أَنْ

538 *Müsned*, 22/119-120 (14209. Ayrıca 14141, 14560, 14650, 15241); Müslim, *İmân*, 35 (128~). **Krş:** 928. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/64.

539 *Müsned*, 22/189-190 (14284. Ayrıca 14300, 15132, 15217, 15233); Buhârî, *İ'tisâm*, 16 (7322~); Müslim, *Hac*, 489 (3355~).

540 *Müsned*, 22/196-197 (14291. Ayrıca 14340, 15141, 15220); Müslim, *Büyû'*, 20 (3826~). **Oku:** Nisâ, 4/29-32.

أَجْمَعَ إِلَيْهِنَّ خَرْقَاءَ مِثْلَهُنَّ، وَلَكِنِ امْرَأَةً تَمْشِطُهُنَّ وَتَقُومُ عَلَيْهِنَّ. قَالَ: "أَصَبْتَ."

• ﴿541﴾ • Câbir b. Abdullah anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bana *"Evlendin mi?"* diye sordu. "Evet." dedim. *"Bakire mi yoksa dul mu?"* buyurdu. "Dul." dedim. *"Bakire bir kızla evlenseydin ya; sen onunla oynaşırdın, o da seninle oynaşırdı!"* buyurdu. "Ya Resûlallah!" dedim; "Babam Uhut'ta şehit oldu. Arkasında dokuz tane kız çocuğu bıraktı. Onların üstüne akranları bir genç kız da ben getirmek istemedim. Saçlarını tarayacak, bakımlarını üstlenecek birisi olsun dedim." Bunun üzerine *"İsabetli davranmışsın."* buyurdu.[541]

. . . . . .

• ﴿542﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: سَمِعَ عَمْرٌو جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ -وَقَالَ مَرَّةً: عَمْرٌو سَمِعَهُ مِنْ جَابِرٍ- يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْحَرْبُ خَدْعَةٌ."

• ﴿542﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Harp hiledir."* buyurdu.[542]

. . . . . .

• ﴿543﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، سَمِعْتُ جَابِرًا، قَالَ: كُنَّا يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ أَلْفًا وَأَرْبَعَ مِائَةٍ. فَقَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَنْتُمُ الْيَوْمَ خَيْرُ أَهْلِ الْأَرْضِ!"

• ﴿543﴾ • Câbir b. Abdullah anlatıyor: Hudeybiye'de 1400 kişiydik. Allah Resûlü (s.a.s.) bize şöyle buyurdu: *"Siz bugün dünyanın en seçkin insanlarısınız!"*[543]

. . . . . .

• ﴿544﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ إِدْرِيسَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ فِي اللَّيْلِ لَسَاعَةً، لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ فِيهَا خَيْرًا، إِلَّا آتَاهُ إِيَّاهُ. وَذَلِكَ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ."

• ﴿544﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Gecenin içinde bir an vardır. Allah'tan hayır duada bulunurken o ana rastlayan Müslüman bir kula, Allah istediğini mutlaka verir. Bu, her gece için geçerlidir."*[544]

---

541 *Müsned*, 22/208-209 (14306. Ayrıca 14132, 14237, 15013); Buhârî, *Nikâh*, 123 (5247); Müslim, *Müsâkât*, 110 (4100~).

542 *Müsned*, 22/211-212 (14308. Ayrıca 14177); Buhârî, *Cihâd*, 157 (3030).

543 *Müsned*, 22/215-216 (14313); Buhârî, *Megâzî*, 36 (4154~); Müslim, *İmâre*, 71 (4811). **Krş:** 844. hadis. **Oku:** Fetih, 48/18.

544 *Müsned*, 22/255-256 (14355. Ayrıca 14544, 14746); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 166 (1770~). **Krş:** 53. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/15-17.

• ﴿545﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ وَابْنُ نُمَيْرٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -قَالَ ابْنُ نُمَيْرٍ فِي حَدِيثِهِ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ-: "إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ أَيِسَ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ. وَلَكِنْ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ."

• ﴿545﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Şeytan, namaz kılanların kendisine tapmasından ümidini kesmiş bulunuyor. Ama yine de onların arasını bozup kızıştırmaya devam edecek."*[545]

. . . . . .

• ﴿546﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمُ الصَّلَاةَ فِي مَسْجِدٍ، فَلْيَجْعَلْ لِبَيْتِهِ نَصِيبًا مِنْ صَلَاتِهِ. فَإِنَّ اللَّهَ جَاعِلٌ فِي بَيْتِهِ مِنْ صَلَاتِهِ خَيْرًا."

• ﴿546﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Namaz kılmaya camiye geldiğinizde, evinize de namazınızdan bir pay bırakın. Çünkü Allah, kılınan o namazdan dolayı evinize iyilikler verir."*[546]

. . . . . .

• ﴿547﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اهْتَزَّ عَرْشُ اللَّهِ لِمَوْتِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ."

• ﴿547﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Sa'd b. Muâz'ın ölümünden Allah'ın arşı titredi!"*[547]

. . . . . .

• ﴿548﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرًا يَقُولُ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْمِي عَلَى رَاحِلَتِهِ يَوْمَ النَّحْرِ، يَقُولُ: "لِتَأْخُذُوا مَنَاسِكَكُمْ. فَإِنِّي لَا أَدْرِي، لَعَلِّي لَا أَحُجُّ بَعْدَ حَجَّتِي هَذِهِ."

• ﴿548﴾ • Câbir b. Abdullah anlatıyor: Hz. Peygamber'i (s.a.s.) Kurban Bayramı'nın birinci günü devesinin üstünde şeytan taşlarken gördüm. Şöyle buyuruyordu:

---

545 *Müsned*, 22/265-266 (14366. Ayrıca 14940, 15118); Müslim, *Sıfâtü'l-Münâfıkîn ve Ahkâmühüm*, 65 (7103~).

546 *Müsned*, 22/286-287 (14391. Ayrıca 14395-14396); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 210 (1822~). **Krş:** 436 ve 871. hadisler.

547 *Müsned*, 22/293 (14400. Ayrıca 14153, 14768); Buhârî, *Menâkıbü'l-Ensâr*, 12 (3803~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 124 (6346~).

"Hac uygulamalarınızı öğrenin. Bilemiyorum; belki de bu haccımdan sonra başka bir hac yapamayacağım."[548]

.....

• ﴿549﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ هِشَامٍ (ح) وَعَبْدُ الْوَهَّابِ الْخَفَّافُ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ مِقْسَمٍ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: مَرَّتْ بِنَا جِنَازَةٌ، فَقَامَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقُمْنَا مَعَهُ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهَا جِنَازَةُ يَهُودِيٍّ. قَالَ: "إِنَّ الْمَوْتَ فَزَعٌ. فَإِذَا رَأَيْتُمُ الْجِنَازَةَ فَقُومُوا."

• ﴿549﴾ • Câbir b. Abdullah anlatıyor: Yanımızdan bir cenaze geçti. Allah Resûlü (s.a.s.) cenaze için ayağa kalktı. Biz de O'nunla birlikte kalktık. Ben dedim ki: "Ya Resûlallah; bir Yahudinin cenazesiydi." Buyurdu ki: *"Ölüm olağanüstü bir durumdur. Onun için, cenazeyi gördüğünüzde ayağa kalkın."*[549]

.....

• ﴿550﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا الثَّوْرِيُّ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحِمَارٍ قَدْ وُسِمَ فِي وَجْهِهِ، يَدْخَنُ مَنْخِرَاهُ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ فَعَلَ هَذَا؟ لَا يَسِمَنَّ أَحَدٌ الْوَجْهَ، لَا يَضْرِبَنَّ أَحَدٌ الْوَجْهَ."

• ﴿550﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) yolda yürürken yüzü ateşle yeni dağlanmış bir eşek gördü. Hayvanın burun deliklerinden duman çıkıyordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim yaptı bunu? Hiç kimse yüzü dağlamayacak ve hiç kimse yüze vurmayacak!"*[550]

.....

• ﴿551﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ قَيْسٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ مِقْسَمٍ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِيَّاكُمْ وَالظُّلْمَ! فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَاتَّقُوا الشُّحَّ! فَإِنَّ الشُّحَّ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، حَمَلَهُمْ عَلَى أَنْ سَفَكُوا دِمَاءَهُمْ، وَاسْتَحَلُّوا مَحَارِمَهُمْ."

• ﴿551﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Zulümden uzak durun! Çünkü zulüm*

548 *Müsned*, 22/312-313 (14419. Ayrıca 14553, 14618, 15041); Müslim, *Hac*, 310 (3137).

549 *Müsned*, 22/317-318 (14427. Ayrıca 14591, 14812); Buhârî, *Cenâiz*, 49 (1311~); Müslim, *Cenâiz*, 78 (2222). **Krş:** 959 ve 977. hadisler.

550 *Müsned*, 22/350-351 (14459. Ayrıca 14164, 15046); Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (175) (~); Ebû Davud, *Cihâd*, 52 (2564~). Ayrıca olay için bk. Müslim, *Libas ve Zînet*, 107 (5552).

demek, kıyamet günü karanlıklara gömülmek demektir. Bencillikten de sakının. Çünkü bencillik sizden öncekileri perişan etti. Onları kan dökmeye, insanların sınırlarını çiğnemeye sevk etti."[551]

. . . . . .

• ﴿552﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، حَدَّثَنَا مَهْدِيٌّ، حَدَّثَنَا وَاصِلٌ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِثَلَاثَةِ أَيَّامٍ، يَقُولُ: "لَا يَمُوتَنَّ أَحَدُكُمْ إِلَّا وَهُوَ يُحْسِنُ الظَّنَّ بِرَبِّهِ."

• ﴿552﴾ • Câbir b. Abdullah anlatıyor: Hz. Peygamber'i (s.a.s.) vefatından üç gün önce duydum; şöyle buyuruyordu: *"Sizden biriniz, mutlaka ama mutlaka, Rabbi hakkında güzel şeyler düşünerek ölsün."*[552]

. . . . . .

• ﴿553﴾ • حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَجْنِي الْكَبَاثَ. فَقَالَ: "عَلَيْكُمْ بِالْأَسْوَدِ مِنْهُ، فَإِنَّهُ أَطْيَبُهُ." قَالَ: قُلْنَا: وَكُنْتَ تَرْعَى الْغَنَمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: "نَعَمْ. وَهَلْ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا وقَدْ رَعَاهَا؟"

• ﴿553﴾ • Câbir b. Abdullah anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) ile birlikte misvak ağaçlarının olgunlaşmış meyvelerini topluyorduk. *"Bakın, siyah olanlarını almaya çalışın; en tatlısı onlar oluyor."* buyurdu. "Siz de koyun otlatmış mıydınız ya Resûlallah?" diye sorduk. *"Evet. Koyun gütmeyen peygamber var mı ki?"* buyurdu.[553]

. . . . . .

• ﴿554﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا سَقَطَتِ اللُّقْمَةُ مِنْ يَدِ أَحَدِكُمْ، فَلْيُمِطْ مَا كَانَ عَلَيْهَا مِنَ الْأَذَى، وَلَا يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ. وَلَا يَمْسَحْ يَدَهُ بِالْمِنْدِيلِ، وَلْيَلْعَقْ أَصَابِعَهُ. فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي فِي أَيِّ طَعَامِهِ الْبَرَكَةُ."

• ﴿554﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Birinizin elinden lokma düştüğünde, üstündeki kiri temizlesin ve o lokmayı şeytana bırakmasın. Ayrıca elini de mendille*

551 *Müsned*, 22/352 (14461); Müslim, *Birr ve Sıla*, 56 (6576~). **Krş:** 507. hadis. **Oku:** Şûrâ, 42/40; Haşr, 59/9.

552 *Müsned*, 22/366-367 (14481. Ayrıca 14125, 14386, 14532, 14580, 15197); Müslim, *Cennet ve Sıfâtü Naîmihâ ve Ehlihâ*, 82 (7231~). **Krş:** 233. hadis. **Oku:** Fussilet, 41/20-23.

553 *Müsned*, 22/380-381 (14497); Buhârî, *Ehâdîsü'l-Enbiyâ*, 29 (3406~); Müslim, *Eşribe*, 163 (5349).

silmesin; parmaklarını yalasın. Çünkü bereketin, yemeğinin neresinde olduğunu bilemez."[554]

. . . . . .

• ﴿555﴾ • حَدَّثَنَا يُونُسُ وَحُجَيْنٌ، حَدَّثَنَا لَيْثٌ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: اشْتَكَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَصَلَّيْنَا وَرَاءَهُ، وَهُوَ قَاعِدٌ، وَأَبُو بَكْرٍ يُكَبِّرُ، يُسْمِعُ النَّاسَ تَكْبِيرَهُ. فَالْتَفَتَ إِلَيْنَا، فَرَآنَا قِيَامًا، فَأَشَارَ إِلَيْنَا، فَقَعَدْنَا، فَصَلَّيْنَا بِصَلَاتِهِ قُعُودًا. فَلَمَّا صَلَّى، قَالَ: "إِنْ كِدْتُمْ آنِفًا تَفْعَلُونَ فِعْلَ فَارِسَ وَالرُّومِ، يَقُومُونَ عَلَى مُلُوكِهِمْ وَهُمْ قُعُودٌ. فَلَا تَفْعَلُوا، ائْتَمُّوا بِأَئِمَّتِكُمْ. إِنْ صَلَّى قَائِمًا، فَصَلُّوا قِيَامًا. وَإِنْ صَلَّى قَاعِدًا، فَصَلُّوا قُعُودًا."

• ﴿555﴾ • Câbir b. Abdullah anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) rahatsızlandı. Arkasında namaz kıldık. Kendisi oturuyordu, Hz. Ebû Bekir de tekbir getirerek insanlara O'nun tekbirini duyuruyordu. Bize dönüp baktı; ayakta olduğumuzu gördü. Eliyle işaret etti; biz de oturduk. Namazımızı O'na uyarak ve otururak kıldık. Namazı bitirince buyurdu ki: *"Biraz önce neredeyse İranlıların ve Bizanslıların yaptığını yapıyordunuz. Onlar, kralları otururken karşısında ayakta duruyorlar. Öyle yapmayın; imamlarınıza uyun. Namazı ayakta kılarlarsa siz de ayakta kılın. Yok, eğer otururak kılarlarsa, siz de otururak kılın."*[555]

. . . . . .

• ﴿556﴾ • حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ. فَإِذَا أُصِيبَ دَوَاءُ الدَّاءِ، بَرَأَ بِإِذْنِ اللَّهِ تَعَالَى."

• ﴿556﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Her derdin bir ilacı vardır. İlaç derde uygun düşerse Allah'ın izniyle iyileşir."*[556]

. . . . . .

• ﴿557﴾ • حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى وَأَبُو سَعِيدٍ -يَعْنِي مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ- الْمَعْنَى، وَهَذَا لَفْظُ إِسْحَاقَ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الْمَوَالِ الْمَدَنِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا الِاسْتِخَارَةَ كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ

554 *Müsned*, 22/418 (14552. Ayrıca 14938); Müslim, *Eşribe*, 134 (5301~). **Krş:** 976. hadis. **Oku:** A'râf, 7/31.

555 *Müsned*, 22/443-444 (14590. Ayrıca 14205, 15251); Müslim, *Salât*, 84 (928~). **Krş:** 700. hadis.

556 *Müsned*, 22/449-450 (14597); Müslim, *Selâm*, 69 (5741). **Krş:** 85. hadis.

مِنَ الْقُرْآنِ، يَقُولُ: "إِذَا هَمَّ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ، فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ، ثُمَّ لِيَقُلْ: اللَّهُمَّ، إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ. فَإِنَّكَ تَقْدِرُ، وَلَا أَقْدِرُ. وَتَعْلَمُ، وَلَا أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ.

اللَّهُمَّ ،فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ هَذَا الْأَمْرَ -يُسَمِّيهِ بِاسْمِهِ- خَيْرًا لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي - قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: ومَعِيشَتِي- وَعَاقِبَةِ أَمْرِي، فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ، ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ.

اللَّهُمَّ، وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُهُ شَرًّا لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي، فَاصْرِفْنِي عَنْهُ، وَاصْرِفْهُ عَنِّي، وَاقْدُرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ، ثُمَّ رَضِّنِي بِهِ."

• ﴿557﴾ • Câbir b. Abdullah anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) istihâreyi bize Kur'ân'dan bir sure öğretir gibi öğretirdi. Şöyle buyururdu: *"Biriniz bir işi yapmaya karar verdiğinde, farz namazlar dışında iki rekât namaz kılsın ve sonra şöyle desin:*

Allah'ım! Bilgine dayanarak Sen'den hakkımda hayırlısını talep ediyorum. Sen'in gücünden güç almak istiyorum. Sen'in o büyük yardımını bekliyorum. Çünkü Sen'in gücün yeter; benim yetmez. Sen bilebilirsin; ben bilemem. Sen bütün bilinmezleri bilensin.

Allah'ım! Eğer bu işin (konu neyse ismen belirtir) dinim, yaşamım ve geleceğim konusunda benim için iyi olduğunu biliyorsan onu bana nasip et, kolaylaştır ve bereketli kıl.

Yok, eğer bu işin dinim, yaşamım ve geleceğim konusunda benim için kötü olduğunu biliyorsan onu benden, beni de ondan uzak tut. Bana her işimde iyilik ver ve ondan memnun olmamı sağla."[557]

. . . . . .

• ﴿558﴾ • حَدَّثَنَا حُجَيْنٌ وَيُونُسُ، قَالَا: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ رَآنِي فِي النَّوْمِ، فَقَدْ رَآنِي. إِنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِلشَّيْطَانِ أَنْ يَتَمَثَّلَ فِي صُورَتِي."

وَقَالَ: "إِذَا حَلَمَ أَحَدُكُمْ فَلَا يُخْبِرَنَّ النَّاسَ بِتَلَعُّبِ الشَّيْطَانِ بِهِ فِي الْمَنَامِ."

---

557 *Müsned*, 23/55-57 (14707); Buhârî, *Tehecciid*, 25 (1162~). **Oku:** Bakara, 2/45. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:

(اللَّهُمَّ، إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ. فَإِنَّكَ تَقْدِرُ، وَلَا أَقْدِرُ. وَتَعْلَمُ، وَلَا أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ. اللَّهُمَّ ،فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرًا لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي، فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ، ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ. اللَّهُمَّ، وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُهُ شَرًّا لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي، فَاصْرِفْنِي عَنْهُ، وَاصْرِفْهُ عَنِّي، وَاقْدُرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ، ثُمَّ رَضِّنِي بِهِ.)

• ﴿558﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Rüyada beni gören gerçekten beni görmüştür; çünkü şeytan benim kılığıma giremez."*

Ayrıca şöyle buyurdu: *"Biriniz karmaşık bir rüya gördüğünde, şeytanın uykuda kendisiyle nasıl oynadığını insanlara anlatmasın."*[558]

. . . . . .

• ﴿559﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْجَوَّابِ، حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ زُرَيْقٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: كَانَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، يُقَالُ لَهُ أَبُو شُعَيْبٍ، وَكَانَ لَهُ غُلَامٌ لَحَّامٌ، فَقَالَ لَهُ: اجْعَلْ لَنَا طَعَامًا، لَعَلِّي أَدْعُو رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَادِسَ سِتَّةٍ. فَدَعَاهُمْ، فَاتَّبَعَهُمْ رَجُلٌ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ هَذَا اتَّبَعَنَا. أَفَتَأْذَنُ لَهُ؟" قَالَ: نَعَمْ.

• ﴿559﴾ • Ensardan Ebû Şuayb diye bir adam vardı. Kasaplık yapan bir elemanına "Bize bir yemek yap da Allah Resûlü'nü (s.a.s.) altı kişinin altıncısı olarak davet edeyim." dedi. Onları davet etti; ama yolda giderlerken peşlerine bir adam takıldı. Allah Resûlü (s.a.s.), Ebû Şuayb'a *"Bu bizim peşimize takılıp geldi; ona izin verir misin?"* diye sordu. O da "Evet." dedi.[559]

. . . . . .

• ﴿560﴾ • حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَيَّاشٍ، حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ: اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ، وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي أَنْتَ وَعَدْتَهُ، إِلَّا حَلَّتْ لَهُ الشَّفَاعَةُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ."

• ﴿560﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim ezanı duyunca 'Ey bu mükemmel çağrının ve kılınacak namazın sahibi olan Allah'ım! Hz. Muhammed'e ayrıcalığı ve üstünlüğü ver. Onu söz verdiğin seçkin konuma ulaştır!' derse, kıyamet günü onun için şefaat etme imkânım olur."*[560]

. . . . . .

• ﴿561﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا سَلِيمُ بْنُ حَيَّانَ، أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ مِينَاءَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَثَلِي وَمَثَلُكُمْ كَمَثَلِ رَجُلٍ أَوْقَدَ نَارًا،

558 *Müsned*, 23/93-94 (14779); Müslim, *Rüyâ*, 12 (5923).

559 *Müsned*, 23/111 (14801. Ayrıca 15267); Müslim, *Eşribe*, 138 (5309~). **Krş:** 894. hadis.

560 *Müsned*, 23/120-121 (14817); Buhârî, *Ezân*, 8 (614~). **Krş:** 45, 410 ve 573. hadisler. Ezan duasının hadisteki Arapça metni şöyledir:
(اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ، وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي أَنْتَ وَعَدْتَهُ.)

فَجَعَلَ الْفَرَاشُ وَالْجَنَادِبُ يَقَعْنَ فِيهَا. وَهُوَ يَذُبُّهُنَّ عَنْهَا. وَأَنَا آخِذٌ بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ، وَأَنْتُمْ تَفَلَّتُونَ مِنْ يَدِي."

• ﴿561﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ben ve siz, şu adama benziyoruz: Bir ateş yakıyor. Küçük canlılar ve kelebekler ateşin içine düşmeye başlıyorlar. Adam önlerine geçmeye çalışıyor; ama onlar yine de düşüyorlar. İşte ben de ateşe düşmeyin diye sizin belinize sarılıyorum. Ama siz ille de elimden kaçıp gitmeye çalışıyorsunuz."*[561]

.....

• ﴿562﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا سَلِيمُ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مِينَاءَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَثَلِي وَمَثَلُ الْأَنْبِيَاءِ، كَمَثَلِ رَجُلٍ ابْتَنَى دَارًا، فَأَكْمَلَهَا وَأَحْسَنَهَا، إِلَّا مَوْضِعَ لَبِنَةٍ. فَجَعَلَ النَّاسُ يَدْخُلُونَهَا، وَيَعْجَبُونَ، وَيَقُولُونَ: لَوْلَا مَوْضِعُ اللَّبِنَةِ!" قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "فَأَنَا مَوْضِعُ اللَّبِنَةِ، جِئْتُ فَخَتَمْتُ الْأَنْبِيَاءَ."

• ﴿562﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ben ve benden önceki peygamberler şuna benziyoruz: Bir adam bir ev yapıyor. Ama çok güzel, mükemmel bir ev yapıyor. Sadece bir köşesinde bir tuğla eksik kalıyor. İnsanlar girip evi dolaşmaya başlıyorlar. Çok hoşlarına gidiyor. 'Keşke şu köşesindeki bir tuğlalık boşluk da olmasaymış!' diyorlar. İşte ben o bir tuğlanın yerindeyim. Geldim ve peygamberlerin sonuncusu oldum."*[562]

.....

• ﴿563﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو بِشْرٍ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَلَبَ وَسَأَلَ أَهْلَهُ الْأُدْمَ. قَالُوا: مَا عِنْدَنَا إِلَّا خَلٌّ. قَالَ: فَدَعَا بِهِ، فَجَعَلَ يَأْكُلُ بِهِ وَيَقُولُ: "نِعْمَ الْإِدَامُ الْخَلُّ!"

• ﴿563﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) ailesinden katık istedi. *"Sadece sirkemiz var."* dediler. Getirmelerini istedi. Bir yandan yerken bir yandan şöyle diyordu: *"Sirke ne güzel katıktır!"*[563]

561 *Müsned*, 23/166-167 (14887. Ayrıca 15213); Müslim, *Fedâil*, 19 (5958~). **Oku:** Tevbe, 9/128.

562 *Müsned*, 23/167 (14888); Buhârî, *Menâkıb*, 18 (3534~); Müslim, *Fedâil*, 23 (5963~). **Oku:** Ahzâb, 33/40.

563 *Müsned*, 23/190 (14925. Ayrıca 14225, 14261, 14807, 14988, 15186, 15191, 15293); Müslim, *Eşribe*, 166 (5352~). **Krş:** 58 ve 661. hadisler.

• ﴿564﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرًا يُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَ، فَقَالَ: "إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ وَقَدْ خَرَجَ الْإِمَامُ، فَلْيُصَلِّ رَكْعَتَيْنِ."

• ﴿564﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) bir hutbesinde şöyle buyurdu: *"Biriniz geldiğinde imam hutbeye çıkmış ise iki rekât kılıversin."*[564]

• ﴿565﴾ • حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "بَيْنَ الْعَبْدِ وَبَيْنَ الْكُفْرِ -أو الشِّرْكِ- تَرْكُ الصَّلَاةِ."

• ﴿565﴾ • Ebû Süfyân diyor ki: Câbir b. Abdullah, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Kul ile inançsızlığın arasında, namazı bırakmak vardır."*[565]

• ﴿566﴾ • حَدَّثَنَا رَوْحٌ، حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "طَعَامُ الْوَاحِدِ يَكْفِي الِاثْنَيْنِ. وَطَعَامُ الِاثْنَيْنِ يَكْفِي الْأَرْبَعَةَ. وَطَعَامُ الْأَرْبَعَةِ يَكْفِي الثَّمَانِيَةَ."

• ﴿566﴾ • Ebü'z-Zübeyr diyor ki: Câbir b. Abdullah, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Bir kişinin yemeği iki kişiye yeter. İki kişinin yemeği dört kişiye yeter. Dört kişinin yemeği de sekiz kişiye yeter."*[566]

• ﴿567﴾ • حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ: أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ بِشَهْرٍ: "تَسْأَلُونِي عَنِ السَّاعَةِ، وَإِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ. وَأُقْسِمُ بِاللَّهِ، مَا عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ مِنْ نَفْسٍ مَنْفُوسَةٍ الْيَوْمَ يَأْتِي عَلَيْهَا مِئَةُ سَنَةٍ."

• ﴿567﴾ • Ebü'z-Zübeyr diyor ki: Câbir b. Abdullah, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) vefatından bir ay önce şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Bana kıyameti*

564 *Müsned*, 23/217 (14959. Ayrıca 14171, 14405, 15180); Buhârî, *Teheccüd*, 25 (1166~); Müslim, *Cum'a*, 57 (2022~).

565 *Müsned*, 23/228-230 (14979. Ayrıca 15183); Müslim, *İmân*, 134 (247~). **Oku:** Mü'minûn, 23/1-2 ve 9.

566 *Müsned*, 23/323 (15104. Ayrıca 14222); Müslim, *Eşribe*, 179 (5368).

soruyorsunuz. Onun ne zaman kopacağını Allah bilir. Ama ben, Allah'a yemin ederim, bugün yeryüzünde nefes alıp veren hiçbir can, yüz yıl sonra yaşıyor olmayacak."[567]

. . . . . .

• ﴿568﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ فَلْيُجِبْ. فَإِنْ شَاءَ طَعِمَ، وَإِنْ شَاءَ تَرَكَ."

• ﴿568﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz bir yere davet edildiğinde gitsin. İsterse yer, isterse yemez."*[568]

. . . . . .

• ﴿569﴾ • حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا أَبُو صَفْوَانَ -وَسَمَّاهُ فِي غَيْرِ هَذَا الْحَدِيثِ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَرْوَانَ-، أَخْبَرَنِي يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، حَدَّثَنِي عَطَاءٌ، أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ زَعَمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلًا، فَلْيَعْتَزِلْنا -أو قال: فَلْيَعْتَزِلْ مَسْجِدَنَا-، وَلْيَقْعُدْ فِي بَيْتِهِ."

• ﴿569﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Soğan veya sarımsak yiyen, bize (veya mescidimize) yaklaşmasın. Evinde otursun."*[569]

. . . . . .

• ﴿570﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ ابْنِ أَبِي صُعَيْرٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ، أَشْرَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الشُّهَدَاءِ الَّذِينَ قُتِلُوا يَوْمَئِذٍ، فَقَالَ: "زَمِّلُوهُمْ بِدِمَائِهِمْ. فَإِنِّي قَدْ شَهِدْتُ عَلَيْهِمْ." فَكَانَ يُدْفَنُ الرَّجُلَانِ وَالثَّلَاثَةُ فِي الْقَبْرِ الْوَاحِدِ، وَيَسْأَلُ أَيُّهُمْ كَانَ أَقْرَأَ لِلْقُرْآنِ، فَيُقَدِّمُونَهُ. قَالَ جَابِر :فَدُفِنَ أَبِي وَعَمِّي يَوْمَئِذٍ فِي قَبْرٍ وَاحِدٍ.

• ﴿570﴾ • Câbir b. Abdullah anlatıyor: Uhud günü, Hz. Peygamber (s.a.s.) o gün can veren şehitlerin başında durdu ve *"Onları kanlarıyla örtüverin. Ben onların şahidi oldum."* buyurdu. İki kişi, üç kişi tek bir kabre konuluyordu. Hangisinin

---

567 *Müsned*, 23/335 (15128. Ayrıca 14281, 14372, 14451, 14493, 14717, 15056, 15128); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 218 (6481~). **Oku:** Ahzâb, 33/63; Mülk, 67/25-26.

568 *Müsned*, 23/386-387 (15219); Müslim, *Nikâh*, 105 (3518~). **Krş:** 190, 224 ve 445. hadisler.

569 *Müsned*, 23/432-433 (15299. Ayrıca 15014, 15069, 15159); Buhârî, *İ'tisâm*, 24 (7359); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 73 (1253).

Kur'ân'ı daha iyi bildiğini soruyor ve önce onu koymalarını istiyordu. O gün babam ve amcam aynı kabirde toprağa verildi.[570]

EBÛ SAÎD EL-HUDRÎ (r.a.)

Medinelidir. Adı Sa'd b. Mâlik'tir. Yaşının küçüklüğü nedeniyle katılamadığı Uhud Savaşı'nda babası Mâlik şehit oldu. Hudeybiye'de ise ağacın altında Peygamber Efendimize (s.a.s.) ilk biat eden kişi Ebû Sa'îd idi. Ashabın en fakih olanları ve aynı zamanda en çok hadis rivayet edenleri (müksirûn) arasında yer almaktadır. Ders verdiği öğrencilere yönelik teşvik edici tavırları, yanlış davranan yöneticileri uyarması, kimseden bir şey talep etmemesi ve hadislerin yazılması yerine ezberlenmesini tercih etmesiyle bilinir. 74/693 yılında Medine'de vefat etmiş ve Bakî kabristanında vefatından bir süre önce gösterdiği yere defnedilmiştir. (*DİA*, 10/223-224)

• ﴿571﴾ • حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، حَدَّثَنَا عُمَارَةُ بْنُ غَزِيَّةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عُمَارَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ قَوْلَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ."

• ﴿571﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ölülerinize 'Lâ ilâhe illallâh' sözünü telkin ediniz."*[571]

• ﴿572﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، حَدَّثَنَا عُمَارَةُ بْنُ الْقَعْقَاعِ، عَنِ ابْنِ أَبِي نُعْمٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: بَعَثَ عَلِيٌّ مِنَ الْيَمَنِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِذَهَبَةٍ فِي أَدِيمٍ مَقْرُوظٍ لَمْ تُحَصَّلْ مِنْ تُرَابِهَا. فَقَسَمَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ أَرْبَعَةٍ: بَيْنَ زَيْدِ الْخَيْرِ، وَالْأَقْرَعِ بْنِ حَابِسٍ، وَعُيَيْنَةَ بْنِ حِصْنٍ، وَعَلْقَمَةَ بْنِ عُلَاثَةَ أَوْ عَامِرِ بْنِ الطُّفَيْلِ -شَكَّ عُمَارَةُ-. فَوَجَدَ مِنْ ذَلِكَ بَعْضُ أَصْحَابِهِ وَالْأَنْصَارُ وَغَيْرُهُمْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَلَا تَأْتَمِنُونِي

570 *Müsned*, 39/64-65 (23660); Buhârî, *Cenâiz*, 74 (1346~). **Krş:** 202. hadis.

571 *Müsned*, 17/19-21 (10993); Müslim, *Cenâiz*, 1 (2123~). **Krş:** 825 ve 945. hadisler. **Oku:** İbrâhim, 14/27; Muhammed 47/19.

وَأَنَا أَمِينُ مَنْ فِي السَّمَاءِ، يَأْتِينِي خَبَرُ مِنَ السَّمَاءِ صَبَاحًا وَمَسَاءً؟"

ثُمَّ أَتَاهُ رَجُلٌ غَائِرُ الْعَيْنَيْنِ، مُشْرِفُ الْوَجْنَتَيْنِ، نَاشِزُ الْجَبْهَةِ، كَثُّ اللِّحْيَةِ، مُشَمَّرُ الْإِزَارِ، مَحْلُوقُ الرَّأْسِ، فَقَالَ: اتَّقِ اللَّهَ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَيْهِ، فَقَالَ: "وَيْحَكَ! أَلَسْتُ أَحَقَّ أَهْلِ الْأَرْضِ أَنْ يَتَّقِيَ اللَّهَ أَنَا؟" ثُمَّ أَدْبَرَ، فَقَالَ خَالِدٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَلَا أَضْرِبُ عُنُقَهُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "فَلَعَلَّهُ يَكُونُ يُصَلِّي." فَقَالَ: إِنَّهُ رُبَّ مُصَلٍّ يَقُولُ بِلِسَانِهِ مَا لَيْسَ فِي قَلْبِهِ! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنِّي لَمْ أُومَرْ أَنْ أُنَقِّبَ عَنْ قُلُوبِ النَّاسِ، وَلَا أَشُقَّ بُطُونَهُمْ."

ثُمَّ نَظَرَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُقَفٍّ، فَقَالَ: "هَا إِنَّهُ سَيَخْرُجُ مِنْ ضِئْضِئِ هَذَا قَوْمٌ، يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ حَنَاجِرَهُمْ، يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ."

• ﴿572﴾ • Hz. Ali, Yemen'den Allah Resûlü'ne (s.a.s.) tabaklanmış deri içinde bir külçe altın gönderdi. Altın daha toprağından ayrılmamıştı. Allah Resûlü (s.a.s.), o altını dört kişiye bölüştürdü: Zeydü'l-Hayr, Akra' b. Hâbis, Uyeyne b. Hısn ve Alkame b. Ulâse veya Âmir ibnü't-Tufeyl. Ashabından bazıları, ensar ve diğerleri buna gücendiler. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.), *"Bana göktekiler güveniyorlar, sabah akşam bana gökten bilgi geliyor; siz güvenemiyor musunuz?"* buyurdu.

Bu sırada, gözleri göçük, şakakları çıkık, saçı başı dağınık, kaba sakallı, kolları sıvalı, saçını kazıtmış bir adam yanına gelip "Allah'tan kork ya Resûlallah!" dedi. Başını kaldırıp adamın yüzüne baktı ve *"Yazıklar olsun! Şu yeryüzündeki insanlar içinde Allah'tan korkmaya en layık olan kişi ben değil miyim?"* buyurup arkasını döndü. Bunun üzerine Hâlid, "Boynunu vurmayayım mı ya Resûlallah?" dedi. Allah Resûlü (s.a.s.), *"Belki de namaz kılıyordur."* buyurdu. Hâlid, "Namaz kılan ne adamlar var; kalbinde olmayanı diliyle söyleyen!" deyince de şöyle buyurdu: *"Bana, ne insanların kalbini denetleme ne de karınlarını açıp bakma görevi verildi."*

Sonra da adam giderken Hz. Peygamber (s.a.s.) arkasından baktı ve buyurdu ki: *"İşte bunun neslinden de bir topluluk türeyecek; Kur'ân'ı okuyacaklar ama boğazlarından aşağıya geçmeyecek; okun ava girip öbür tarafından çıktığı gibi dinden çıkacaklar!"*[572]

572 *Müsned*, 17/46-51 (11008. Ayrıca 11648); Buhârî, *Megâzî*, 62 (4351~); Müslim, *Zekât*, 144 (2452). **Krş:** 617 ve 825. hadisler.

• ﴿573﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ، فَقُولُوا كَمَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ."

• ﴿573﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ezanı duyduğunuzda müezzinin söylediklerinin aynısını söyleyin."*[573]

• ﴿574﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ -شَيْخٍ مِنَ الْأَنْصَارِ-، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يُوشِكُ أَنْ يَكُونَ خَيْرَ مَالِ الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ غَنَمٌ يَتْبَعُ بِهَا شَعَفَ الْجِبَالِ وَمَوَاقِعَ الْقَطْرِ، يَفِرُّ بِدِينِهِ مِنَ الْفِتَنِ."

• ﴿574﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Çok yakında, Müslüman bir kişinin sahip olabileceği en iyi mal koyun sürüsü olacak. Dinini belalardan korumak için dağ başlarına, yağmur suyu birikintilerinin yanı başlarına götürüp otlatacağı bir koyun sürüsü."*[574]

• ﴿575﴾ • حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ مُضَرَ، عَنِ ابْنِ الْهَادِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ خَبَّابٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "لَا تُوَاصِلُوا. فَأَيُّكُمْ أَرَادَ أَنْ يُوَاصِلَ، فَلْيُوَاصِلْ حَتَّى السَّحَرِ."

فَقَالُوا: إِنَّكَ تُوَاصِلُ. قَالَ: "إِنِّي لَسْتُ كَهَيْئَتِكُمْ. إِنِّي أَبِيتُ لِي مُطْعِمٌ يُطْعِمُنِي، وَسَاقٍ يَسْقِينِي."

• ﴿575﴾ • Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum: *"Arada iftar etmeden iki günün orucunu birleştirmeyin. Böyle birleşik tutmak isteyen varsa en fazla sahura kadar orucunu sürdürsün."*

Sahabiler, "Ama Siz iki günlük birleşik oruç tutuyorsunuz." dediler. Bunun üzerine dedi ki: *"Benim durumum sizinki gibi değil. Geceleyin beni yediren var, içiren var."*[575]

---

573 *Müsned*, 17/64-66 (11020. Ayrıca 11504, 11742); Buhârî, *Ezân*, 7 (611~); Müslim, *Salât*, 10 (848~). **Krş:** 45 ve 560. hadisler.

574 *Müsned*, 17/79-80 (11032. Ayrıca 11254, 11391, 11542); Buhârî, *Rikâk*, 34 (6495~). **Krş:** 39 ve 608. hadisler.

575 *Müsned*, 17/108-110 (11055. Ayrıca 11546); Buhârî, *Savm*, 48 (1963). **Oku:** Âl-i İmrân, 3/37.

• ﴿576﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ وَمُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ، وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ، يُجَاءُ بِالْمَوْتِ كَأَنَّهُ كَبْشٌ أَمْلَحُ، فَيُوقَفُ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، فَيُقَالُ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ، هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا؟ قَالَ: فَيَشْرَئِبُّونَ، فَيَنْظُرُونَ، وَيَقُولُونَ: نَعَمْ، هَذَا الْمَوْتُ. قَالَ: فَيُقَالُ: يَا أَهْلَ النَّارِ، هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا؟ قَالَ: فَيَشْرَئِبُّونَ، فَيَنْظُرُونَ، وَيَقُولُونَ: نَعَمْ، هَذَا الْمَوْتُ. قَالَ: فَيُؤْمَرُ بِهِ، فَيُذْبَحُ. قَالَ: وَيُقَالُ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ، خُلُودٌ لَا مَوْتَ! وَيَا أَهْلَ النَّارِ، خُلُودٌ لَا مَوْتَ!"" قَالَ: ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ﴾ (مريم: ٣٩) قَالَ: وَأَشَارَ بِيَدِهِ.

• ﴿576﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cennetlikler cennete, cehennemlikler de cehenneme girdiğinde; bembeyaz bir koç kılığında ölüm getirilir. Cennet ile cehennemin arasında durdurulur. 'Cennettekiler! Bunu tanıyor musunuz?' denir. Kafalarını uzatıp bakarlar; 'Evet, bu ölüm.' derler. Sonra 'Ateştekiler! Bunu tanıyor musunuz?' denir. Onlar da kafalarını uzatıp bakarlar; 'Evet, bu ölüm.' derler. Emir gelir ve o kesilir. Ardından da şöyle seslenilir: 'Cennettekiler! Sonsuza kadar devam! Artık ölüm yok! Ateştekiler! Sonsuza kadar devam! Artık ölüm yok!'."* Sonra Allah Resûlü (s.a.s.) eliyle de işaret ederek şu ayeti okudu: *"Onları, işin bitirileceği pişmanlık günü için uyar. Onlar gafletteler..."* {Meryem, 19/39}[576]

. . . . . .

• ﴿577﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تَسُبُّوا أَصْحَابِي. فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَوْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا، مَا بَلَغَ مُدَّ أَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيفَهُ."

• ﴿577﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ashabıma hakaret etmeyin. Çünkü herhangi biriniz Uhud dağı kadar altın bağışlasa yine de onların bir ölçeği, hatta yarısı bile olamaz."*[577]

. . . . . .

• ﴿578﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، أَخْبَرَنَا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ،

---

576 *Müsned*, 17/120-122 (11066); Buhârî, *Tefsîr*, (Meryem) 1 (4730~); Müslim, *Cennet ve Sıfâtü Naîmihâ ve Ehlihâ*, 40 (7181~). **Krş:** 610. hadis. **Oku:** Meryem, 19/39.

577 *Müsned*, 17/137-139 (11079. Ayrıca 11516, 11608); Buhârî, *Fedâilü Ashâbi'n-Nebî*, 5 (3673); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 222 (6488~). **Oku:** Enfâl, 8/74-75; Haşr, 59/8.

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تَكْتُبُوا عَنِّي شَيْئًا إِلا الْقُرْآنِ. مَنْ كَتَبَ عَنِّي شَيْئًا سِوَى الْقُرْآنِ، فَلْيَمْحُهُ."

• ﴿578﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Benden Kur'ân dışında hiçbir şey yazmayın. Kim benden Kur'ân dışında bir şey yazmışsa onu yok etsin."*[578]

. . . . . .

• ﴿579﴾ • حَدَّثَنَا هَاشِمٌ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ -يَعْنِي شَيْبَانَ-، عَنْ يَحْيَى، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ الْعَوَقِيِّ، أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ أَخْبَرَهُ، قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْوَتْرِ، فَقَالَ: "أَوْتِرُوا قَبْلَ الصُّبْحِ."

• ﴿579﴾ • Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor: Allah Resûlü'ne (s.a.s.) vitir namazını sordum. Şöyle buyurdu: *"Vitir namazını sabah namazının vaktinden önce kılın."*[579]

. . . . . .

• ﴿580﴾ • حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَأَلَهُ عَنِ الْهِجْرَةِ. فَقَالَ: "وَيْحَكَ! إِنَّ الْهِجْرَةَ شَأْنُهَا شَدِيدٌ. فَهَلْ لَكَ مِنْ إِبِلٍ؟" قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: "هَلْ تُؤَدِّي صَدَقَتَهَا؟" قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: "هَلْ تَمْنَحُ مِنْهَا؟" قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: "هَلْ تَحْلِبُهَا يَوْمَ وِرْدِهَا؟" قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: "فَاعْمَلْ مِنْ وَرَاءِ الْبِحَارِ. فَإِنَّ اللَّهَ لَنْ يَتْرَكَ مِنْ عَمَلِكَ شَيْئًا."

• ﴿580﴾ • Bir adam, Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gelerek hicretin ne olduğunu sordu. Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Aman! Hicret işi çok zor bir iş. Senin deven var mı?"* buyurdu. Adam "Evet." dedi. *"Develerinin zekâtını veriyor musun?"* buyurdu; "Evet." dedi. *"Sütü sağılsın diye bedelsiz kiralıyor musun?"* buyurdu; "Evet." dedi. *"Deveyi suvardığın gün sütünü de sağıyor musun?"* buyurdu; "Evet." dedi. Buyurdu ki: *"Sen denizlerin ardında da olsa çalışmaya devam et. Çünkü Allah senin yaptığın hiçbir davranışı asla görmezlikten gelmeyecektir."*[580]

---

578 *Müsned*, 17/149-150 (11085. Ayrıca 11087, 11158, 11344, 11536); Müslim, *Zühd ve Rekâik*, 72 (7510~). Açıklaması için bk. 668. hadis.

579 *Müsned*, 17/161-162 (11097. Ayrıca 11302, 11324); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 161 (1765). **Krş:** 414. hadis.

580 *Müsned*, 17/176-177 (11105. Ayrıca 11108, 11619); Buhârî, *Menâkıbü'l-Ensâr*, 45 (3923); Müslim, *İmâre*, 87 (4832). **Oku:** Hucurât, 49/7.

• ﴿581﴾ • حَدَّثَنَا هارونُ بنُ مَعْروف، حَدَّثَنَا ابنُ وهْبٍ، قال: أخْبَرَنِي عَمرو، عن يزيدَ بن أبي حبيب، عن يزيدَ بن أبي سَعِيدٍ مولى المَهْرِي، عن أبيه، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ إِلَى بَنِي لِحْيَانَ "لِيَخْرُجْ مِنْ كُلِّ رَجُلَيْنِ رَجُلٌ." ثُمَّ قَالَ لِلْقَاعِدِ: "أَيُّكُمْ خَلَفَ الْخَارِجَ فِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ بِخَيْرٍ، كَانَ لَهُ مِثْلُ نِصْفِ أَجْرِ الْخَارِجِ."

• ﴿581﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), Lihyânoğulları'na sefer düzenleyeceğinde, *"Her iki kişiden birisi şuraya çıksın!"* buyurdu. Sonra da geride kalacak olanlara şunu söyledi: *"Sefere çıkanın ailesine ve malına hanginiz güzelce sahip çıkarsa gidenin ecrinin yarısı kadar sevap alacaktır."*[581]

. . . . . .

• ﴿582﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ، عَنْ سَالِمٍ أَبِي النَّضْرِ، عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّاسَ، فَقَالَ: "إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَيَّرَ عَبْدًا بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ. قال: فَاخْتَارَ ذَلِكَ الْعَبْدُ مَا عِنْدَ اللَّهِ."

قَالَ: فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَعَجِبْنَا لِبُكَائِهِ أَنْ خَبَّرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ عَبْدٍ خُيِّرَ. وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُخَيَّرَ، وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ أَعْلَمَنَا بِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ أَمَنَّ النَّاسِ عَلَيَّ فِي صُحْبَتِهِ وَمَالِهِ أَبُو بَكْرٍ. وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنَ النَّاسِ خَلِيلًا غَيْرَ رَبِّي، لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ. وَلَكِنْ أُخُوَّةُ الْإِسْلَامِ أَوْ مَوَدَّتُهُ. لَا يَبْقَى بَابٌ فِي الْمَسْجِدِ إِلَّا سُدَّ، إِلَّا بَابَ أَبِي بَكْرٍ."

• ﴿582﴾ • Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) insanlara hutbe verdi ve şöyle buyurdu: *"Yüce Allah bir kula, dünya ile kendi katındaki nimetler arasında seçim yapma şansı verdi. O kul da Allah'ın katındaki nimetleri seçti."*

Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir ağlamaya başladı. Garipsedik; "Allah Resûlü (s.a.s.) seçme şansı verilen bir adamdan bahsediyor, niye ağladı ki?" dedik. Meğerse muhayyer bırakılan o kişi Allah Resûlü (s.a.s.) imiş. Ve gerçekten aramızda onu en iyi tanıyan da Hz. Ebû Bekir imiş. Ardından Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Dostluğuyla ve mali desteğiyle bana en fazla güven veren insan Ebû Bekir'dir. Rabbim hariç; insanlardan işbirliği yapacak yakın bir dost edinecek olsaydım Ebû Bekir'i seçerdim. Ama aramızda İslâm kardeşliği veya İslâm'ın sevgi bağı var. Mescidde kapatılmayan kapı kalmasın; Ebû Bekir'in kapısı hariç."*[582]

---

581 *Müsned*, 17/181-183 (11110. Ayrıca 11301, 11461); Müslim, *İmâre*, 138 (4907). **Krş:** 798 ve 884. hadisler.

582 *Müsned*, 17/215-217 (11134); Buhârî, *Fedâilü Ashâbi'n-Nebî*, 3 (3654); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 2 (6170~).

• ﴿583﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَلْحَلَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَا يُصِيبُ الْمَرْءَ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلَا وَصَبٍ، وَلَا هَمٍّ وَلَا حَزَنٍ، وَلَا غَمٍّ وَلَا أَذًى، حَتَّى الشَّوْكَةِ يُشَاكُهَا إِلَّا كَفَّرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَنْه بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ."

• ﴿583﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Müslüman kişinin başına gelen ne kadar hastalık yorgunluk, üzüntü keder, dert sıkıntı varsa, hatta bir yerine diken bile batsa, Yüce Allah mutlaka bu sayede onun günahlarının bir bölümünü siler."*[583]

. . . . . .

• ﴿584﴾ • حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَشْهَبِ الْعُطَارِدِيُّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "ائْتَمُّوا بِي، يَأْتَمَّ بِكُمْ مَنْ بَعْدَكُمْ. فَإِنَّهُ لَا يَزَالُ قَوْمٌ يَتَأَخَّرُونَ حَتَّى يُؤَخِّرَهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ."

• ﴿584﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İmam olarak bana uyun; sizden sonra gelenler de size uysunlar. Birileri geride dura dura, sonunda Allah da onları geri plana atacak!"*[584]

. . . . . .

• ﴿585﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، قَالَ: نَزَلَ أَهْلُ قُرَيْظَةَ عَلَى حُكْمِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ. قَالَ: فَأَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى سَعْدٍ، فَأَتَاهُ عَلَى حِمَارٍ. قَالَ: فَلَمَّا دَنَا قَرِيبًا مِنَ الْمَسْجِدِ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "قُومُوا إِلَى سَيِّدِكُمْ -أَوْ خَيْرِكُمْ-" ثُمَّ قَالَ: "إِنَّ هَؤُلَاءِ نَزَلُوا عَلَى حُكْمِكَ." قَالَ: تَقْتُلُ مُقَاتِلَتَهُمْ، وَتَسْبِي ذَرَارِيَّهُمْ. قَالَ: فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَقَدْ قَضَيْتَ بِحُكْمِ اللَّهِ." وَرُبَّمَا قَالَ: "قَضَيْتَ بِحُكْمِ الْمَلِكِ."

• ﴿585﴾ • [Hendek Savaşı'nda Müslümanlara ve Medine'ye ihanet eden] Kurayza-oğulları, Sa'd b. Muâz'ın hakemliğine razı oldular. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) Sa'd'a haber gönderdi ve Sa'd bir eşeğin üzerinde O'nun yanına geldi. Mescide yaklaştığında, Allah Resûlü (s.a.s.), *"Kalkın, efendinizi karşılayın!"* buyurdu.

Krş: 300. hadis. **Oku:** Hicr, 15/85-99; Tâhâ, 20/131-132; A'lâ, 87/1-19.

583 *Müsned*, 17/225-226 (11141. Ayrıca 11007, 11188, 11336, 11450, 11584, 11770); Buhârî, *Merdâ*, 1 (5642~); Müslim, *Birr ve Sıla*, 52 (6568~). **Krş:** 619. hadis. **Oku:** Bakara, 2/155-157; Âl-i İmrân, 3/146-148; Hûd, 11/9-11; Enbiyâ, 21/83-91; Kasas, 28/20-28.

584 *Müsned*, 17/226-227 (11142. Ayrıca 11292, 11511); Müslim, *Salât*, 130 (982~).

Sonra da, *"Bunlar senin vereceğin karara razılar."* diye ekledi. Sa'd b. Mu'âz dedi ki: "Savaşabilecek durumdaki tüm erkekleri öldürülecek, geriye kalanları ise esir olarak tutulacak!" Hz. Peygamber (s.a.s.) de, *"Sen kesinlikle Allah'ın vereceği hükmü verdin!"* buyurdu.[585]

.....

• ﴿586﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي عَرُوبَةَ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَمَّنْ لَقِيَ الْوَفْدَ وَذَكَرَ أَبَا نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، أَنَّ وَفْدَ عَبْدِ الْقَيْسِ لَمَّا قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوا: إِنَّا حَيٌّ مِنْ رَبِيعَةَ، وَبَيْنَنَا وَبَيْنَكَ كُفَّارُ مُضَرَ، وَلَسْنَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَأْتِيَكَ إِلَّا فِي أَشْهُرِ الْحُرُمِ. فَمُرْنَا بِأَمْرٍ إِذَا نَحْنُ أَخَذْنَا بِهِ دَخَلْنَا الْجَنَّةَ، وَنَأْمُرُ بِهِ -أَوْ نَدْعُو- مَنْ وَرَاءَنَا.

فَقَالَ: "آمُرُكُمْ بِأَرْبَعٍ، وَأَنْهَاكُمْ عَنْ أَرْبَعٍ: اعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا -فَهَذَا لَيْسَ مِنَ الْأَرْبَعِ- وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَآتُوا الزَّكَاةَ، وَصُومُوا رَمَضَانَ، وَأَعْطُوا مِنَ الْغَنَائِمِ الْخُمُسَ. وَأَنْهَاكُمْ عَنْ أَرْبَعٍ: عَنِ الدُّبَّاءِ، وَالنَّقِيرِ، وَالْحَنْتَمِ، وَالْمُزَفَّتِ."

قَالُوا: وَمَا عِلْمُكَ بِالنَّقِيرِ؟ قَالَ: "جِذْعٌ يُنْقَرُ، ثُمَّ يُلْقُونَ فِيهِ مِنَ الْقُطَيْعَاءِ -أَوِ التَّمْرِ- وَالْمَاءِ، حَتَّى إِذَا سَكَنَ غَلَيَانُهُ شَرِبْتُمُوهُ. حَتَّى إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَضْرِبُ ابْنَ عَمِّهِ بِالسَّيْفِ."

وَفِي الْقَوْمِ رَجُلٌ أَصَابَتْهُ جِرَاحَةٌ مِنْ ذَلِكَ. فَجَعَلْتُ أَخْبَأُهَا حَيَاءً مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قَالُوا: فَمَا تَأْمُرُنَا أَنْ نَشْرَبَ؟ قَالَ: "فِي الْأَسْقِيَةِ الَّتِي يُلَاثُ عَلَى أَفْوَاهِهَا." قَالُوا: إِنَّ أَرْضَنَا أَرْضٌ كَثِيرَةُ الْجِرْذَانِ، لَا تُبْقِي فِيهَا أَسْقِيَةُ الْأَدَمِ. قَالَ: "وَإِنْ أَكَلَتْهُ الْجِرْذَانُ." مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا.

وَقَالَ لِأَشَجِّ عَبْدِ الْقَيْسِ: "إِنَّ فِيكَ خُلَّتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: الْحِلْمُ وَالْأَنَاةُ."

• ﴿586﴾ • Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor: Abdulkays ailesi bir heyet hâlinde Allah Resûlü'ne (s.a.s.) gelerek şöyle dediler: "Biz Rabî'a kabilesinin bir koluyuz. Seninle aramızda da Mudar kabilesinin kâfirleri var. Dolayısıyla senin yanına ancak haram aylarda gelebiliyoruz. Uyguladığımızda cennete gireceğimiz ve arkamızdakilere de tavsiye edeceğimiz bir şeyi bize emret."

---

585 *Müsned*, 17/259-261 (11168. Ayrıca 11680); Buhârî, *Megâzî*, 31 (4121); Müslim, *Cihâd ve Siyer*, 64 (4596). **Krş:** 481, 547 ve 728. hadisler.

Buyurdu ki: *"Size dört şeyi emrediyorum; dört şeyden de vazgeçmenizi istiyorum. Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın -ki bu dört maddeden birisi değildir-; namazı kılın, zekâtı verin, Ramazan'da oruç tutun ve ganimetlerin beşte birini verin. Dört şeyden de vazgeçmenizi istiyorum: Kuru kabaktan yapılmış bardakları, kütükten oyulmuş kapları, testileri ve ziftlenmiş çanakları [içki yapmak veya içmek için] kullanmayın."*

"Kütükten oyulmuş kaplar hakkında neler biliyorsun?" dediler. Buyurdu ki: *"Kütük oyuluyor. Sonra içine küçük hurmalarla birlikte suyu koyuyorlar. Kaynaması geçip durulunca da onu içiyorsunuz. Sonra da biriniz gidiyor amcasının oğlunu kılıçla vuruyor."*

Toplulukta bu yüzden yaralanmış bir adam vardı. Ben, Allah Resûlü'nden (s.a.s) utandığımdan onu gizleme ihtiyacı hissettim.

"Peki, ne içmemizi emredersin?" dediler. *"Ağzı iple bağlanmış deri kaplarda muhafaza edilenleri."* buyurdu. "Ama bizim toprağımız sıçanı bol bir toprak; orada deri kaplarda bırakılamaz." dediler. İki veya üç defa *"Sıçan onu yese bile!"* buyurdu.

Eşec Abdülkays'a ise şunu söyledi: *"Sende Allah'ın sevdiği iki özellik var: Ağırbaşlı davranmak ve düşünerek hareket etmek."*[586]

.....

• ﴿587﴾ • حَدَّثَنَا مُحَاضِرُ بْنُ الْمُوَرِّعِ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي الْمُتَوَكِّلِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِذَا غَشِيَ أَحَدُكُمْ أَهْلَهُ، ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يَعُودَ، فَلْيَتَوَضَّأْ وُضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ."

• ﴿587﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz eşiyle birlikte olduktan sonra tekrar birlikte olmak isterse namaz için aldığı abdesti alsın."*[587]

.....

• ﴿588﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَكْظِمْ مَا اسْتَطَاعَ. فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ فِي فِيهِ."

---

586 *Müsned*, 17/264-268 (11175); Müslim, *İmân*, 26 (118~). **Oku:** Furkân, 25/63.

587 *Müsned*, 17/325-326 (11227. Ayrıca 11036, 11161); Müslim, *Hayız*, 27 (707~). **Krş:** 17. hadis.

• ﴿588﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz namazda esnediğinde elinden geldiğince engellemeye çalışsın. Çünkü şeytan ağzına girebilir."*[588]

• ﴿589﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تُخَيِّرُوا بَيْنَ الْأَنْبِيَاءِ."

• ﴿589﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Peygamberler arasında üstünlük sıralaması yapmayın."*[589]

• ﴿590﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْأَغَرِّ أَبِي مُسْلِمٍ، قَالَ: أَشْهَدُ عَلَى أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُمَا شَهِدَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ، وَأَنَا أَشْهَدُ عَلَيْهِمَا: "مَا قَعَدَ قَوْمٌ يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا حَفَّتْ بِهِمُ الْمَلَائِكَةُ، وَتَنَزَّلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَتَغَشَّتْهُمُ الرَّحْمَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ."

• ﴿590﴾ • Ebû Müslim el-Eğar diyor ki: Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) söylediğine şahitlik etmişlerdi; ben de o ikisinin söylediğine şahitlik ediyorum. Şöyle buyurdu: *"Bir topluluk Allah'ı anmak için otururlarsa mutlaka çevrelerini melekler sarar, üzerlerine huzur iner, her yanlarına rahmet işler ve Allah onlardan yanındakilere kesinlikle bahseder."*[590]

• ﴿591﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْأَشْهَبِ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَظَرَ إِلَى رَجُلٍ يَصْرِفُ رَاحِلَتَهُ فِي نَوَاحِي الْقَوْمِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ كَانَ عِنْدَهُ فَضْلٌ مِنْ ظَهْرٍ، فَلْيَعُدْ بِهِ عَلَى مَنْ لَا ظَهْرَ لَهُ. وَمَنْ كَانَ لَهُ فَضْلٌ مِنْ زَادٍ، فَلْيَعُدْ بِهِ عَلَى مَنْ لَا زَادَ لَهُ."

حَتَّى رَأَيْنَا أَنْ لَا حَقَّ لِأَحَدٍ مِنَّا فِي فَضْلٍ.

• ﴿591﴾ • Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.), insanların arasında

---

588 *Müsned*, 17/365 (11262. Ayrıca 11323); Müslim, *Zühd ve Rekâik*, 59 (7493~). **Krş:** 216. hadis.

589 *Müsned*, 17/367-368 (11265. Ayrıca 11286, 11365); Buhârî, *Diyât*, 32 (6916); Müslim, *Fedâil*, 163 (6156). **Krş:** 164 ve 649. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/285.

590 *Müsned*, 17/388-389 (11287. Ayrıca 11463, 11875); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfar*, 39 (6855~). **Krş:** 181 ve 604. hadisler. **Oku:** Enfâl, 8/2; Yûnus, 10/61.

bineğiyle oradan oraya dolaşan bir adama baktı ve şöyle buyurdu: *"Kimde fazla binek varsa bineği olmayana versin. Kimde fazla azık varsa azığı olmayana versin."*

Öyle ki biz, hiçbirimizin fazladan mal edinmeye hakkının olmadığını düşünmeye başladık.[591]

• ﴿592﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ وَعَفَّانُ، قَالَا: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ قَزَعَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ قَالَ: سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْبَعًا، فَأَعْجَبْنَنِي وَأَيْنَقْنَنِي -قَالَ عَفَّانُ: وَآنَقْنَنِي-: نَهَى أَنْ تُسَافِرَ الْمَرْأَةُ مَسِيرَةَ يَوْمَيْنِ -قَالَ عَفَّانُ: أَوْ لَيْلَتَيْنِ- إِلَّا وَمَعَهَا زَوْجُهَا أَوْ ذُو مَحْرَمٍ. وَنَهَى عَنِ الصَّلَاةِ فِي سَاعَتَيْنِ: بَعْدَ الْغَدَاةِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغِيبَ. وَنَهَى عَنْ صِيَامِ يَوْمَيْنِ: يَوْمِ النَّحْرِ وَيَوْمِ الْفِطْرِ. وَقَالَ: "لَا تُشَدُّ الرِّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ: مَسْجِدِ الْحَرَامِ، وَمَسْجِدِ الْأَقْصَى، وَمَسْجِدِي هَذَا."

• ﴿592﴾ • Kaze'a diyor ki: Ebû Saîd, "Allah Resûlü'nden (s.a.s.) dört şey duydum; çok hoşuma gitti, bayıldım!" dedi: Kadının yanında eşi veya mahremi olmadan iki günlük yola gitmesini yasaklamıştı. İki vakitte de namaz kılınmasını yasaklamıştı; sabah namazından sonra güneş doğana kadar ve ikindi namazından sonra güneş batana kadar. İki günde de oruç tutmayı yasaklamıştı; Kurban Bayramı'nın ilk günü ve Ramazan Bayramı'nın ilk günü. Ve buyurmuştu ki: *"Sadece üç mescid için yük yüklenip yola çıkılır: Mescid-i Harâm, Mescid-i Aksâ ve benim şu mescidim."*[592]

• ﴿593﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ، عَنْ ذَكْوَانَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ النِّسَاءَ قُلْنَ: غَلَبَنَا عَلَيْكَ الرِّجَالُ يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَاجْعَلْ لَنَا يَوْمًا يَا رَسُولَ اللَّهِ، نَأْتِيكَ فِيهِ. فَوَاعَدَهُنَّ مِيعَادًا، فَأَمَرَهُنَّ، وَوَعَظَهُنَّ. وَقَالَ: "مَا مِنْكُنَّ امْرَأَةٌ يَمُوتُ لَهَا ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ إِلَّا كَانُوا لَهَا حِجَابًا مِنَ النَّارِ." فَقَالَتِ امْرَأَةٌ: أَوِ اثْنَيْنِ؟ فَإِنَّهُ مَاتَ لِي اثْنَيْنِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَوِ اثْنَيْنِ."

• ﴿593﴾ • Kadınlar, "Ya Resûlallah; erkeklerden yanınıza gelemiyoruz; bize bir gün ayırsanız da o gün sohbetinize gelsek ya Resûlallah!" dediler. Onlar için

591 *Müsned*, 17/394-395 (11293); Müslim, *Lukata*, 18 (4517~). **Oku:** Bakara, 2/219.

592 *Müsned*, 17/395-397 (11294. Ayrıca 11409, 11738); Buhârî, *Fadlü's-Salât*, 6 (1197~); Müslim, *Hac*, 415 (3261~). **Krş:** 76 ve 676. hadisler.

bir gün belirledi; kendilerine talimatlarını bildirdi, nasihatlerini iletti. Buyurdu ki: *"İçinizden herhangi bir kadının üç çocuğu ölürse o çocuklar, mutlaka kendisini ateşten koruyan bir perde oluşturur."* Bunun üzerine bir kadın "İki çocuk olsa olur mu? Benim iki yavrum öldü de!" dedi. Allah Resûlü (s.a.s.), *"İki de olur."* buyurdu.[593]

. . . . . .

• ﴿594﴾ • قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ: مَالِكٌ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ يُصَلِّي، فَلَا يَدَعْ أَحَدًا يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْهِ، وَلْيَدْرَأْهُ مَا اسْتَطَاعَ. فَإِنْ أَبَى فَلْيُقَاتِلْهُ، فَإِنَّمَا هُوَ شَيْطَانٌ."

• ﴿594﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz namaz kılarken önünden geçmek isteyene müsaade etmesin. Onu elinden geldiğince savuştursun. Direnecek olursa çatışsın. Çünkü o bir şeytandır."*[594]

. . . . . .

• ﴿595﴾ • قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ: مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ االرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ الْمَازِنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ أَخْبَرَهُ، أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ قَالَ لَهُ: إِنِّي أَرَاكَ تُحِبُّ الْغَنَمَ وَالْبَادِيَةَ. فَإِذَا كُنْتَ فِي غَنَمِكَ أَوْ بَادِيَتِكَ، فَأَذَّنْتَ بِالصَّلَاةِ، فَارْفَعْ صَوْتَكَ بِالنِّدَاءِ. فَإِنَّهُ "لَا يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جِنٌّ وَلَا إِنْسٌ وَلَا شَيْءٌ، إِلَّا شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ." سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

• ﴿595﴾ • Abdurrahman b. Abdullah b. Abdurrahman b. Ebî Sa'sa'a el-Mâzinî, babasından naklen anlatıyor: Ebû Saîd ona, "Senin koyun otlatmayı ve çölde bulunmayı sevdiğini görüyorum." demiş ve şöyle devam etmiş: Koyunlarınla baş başayken veya çöldeyken ezan okuyacağında avazın çıktığı kadar bağır. Çünkü *"Ezan okuyan kişinin sesinin ulaştığı ne kadar cin, insan veya başka bir varlık varsa hepsi kıyamet günü onun lehinde şahit olur."* Ben bunu Allah Resûlü'nden (s.a.s.) duymuştum.[595]

. . . . . .

• ﴿596﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ

593 *Müsned*, 17/398-399 (11296. Ayrıca 11686); Buhârî, *İlim*, 35 (101~); Müslim, *Birr ve Sıla*, 152 (6699~). **Krş:** 393. ve 624. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/155-157.

594 *Müsned*, 17/401-402 (11299. Ayrıca 11394, 11459, 11540, 11607); Müslim, *Salât*, 258 (1128). **Krş:** 1004. hadis.

595 *Müsned*, 17/406 (11305. Ayrıca 11031, 11393); Buhârî, *Ezân*, 5 (609). **Krş:** 865. hadis.

أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ فِي الطُّرُقَاتِ!" قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا لَنَا مِنْ مَجَالِسِنَا بُدٌّ نَتَحَدَّثُ فِيهَا. قَالَ: "فَأَمَّا إِذْ أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجْلِسَ، فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ." قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ؟ قَالَ: "غَضُّ الْبَصَرِ، وَكَفُّ الْأَذَى، وَرَدُّ السَّلَامِ، وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ، وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ."

• ﴿596﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Bakın, yollarda oturmayın."* buyurdu. "Ya Resûlallah, oturmadan olmuyor, bir araya gelip konuşuyoruz." dediler. *"İlle de oturacağız diyorsanız o zaman yolun hakkını verin."* buyurdu. "Yolun hakkı nedir ya Resûlallah?" dediler. Buyurdu ki: *"Bakışları kontrol etmek, çevreye rahatsızlık vermemek, selamı almak, doğru davranışların yapılmasını istemek, yanlış davranışlardan vazgeçilmesini istemek."*[596]

.....

• حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِذَا اجْتَمَعَ ثَلَاثَةٌ فَلْيَؤُمَّهُمْ أَحَدُهُمْ. وَأَحَقُّهُمْ بِالْإِمَامَةِ أَقْرَؤُهُمْ."

• ﴿597﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Üç kişi bir araya geldiğinde birisi imam olsun. İmamlık için en öncelikli olan ise içlerinde Kur'ân'ı en iyi okuyandır."*[597]

.....

• حَدَّثَنَا يُونُسُ وَحَجَّاجٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا لَيْثٌ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا وُضِعَتِ الْجَنَازَةُ وَاحْتَمَلَهَا الرِّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ، فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ: قَدِّمُونِي! وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ قَالَتْ: يَا وَيْلَهَا! أَيْنَ تَذْهَبُونَ بِهَا؟ يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانُ. وَلَوْ سَمِعَهَا الْإِنْسَانُ لَصَعِقَ." قال حَجَّاجٌ: " لَصُعِقَ."

• ﴿598﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cenaze ortaya konduğunda ve adamlar onu omuzlarına alıp taşımaya başladıklarında, eğer iyi bir insansa 'Götürün beni, götürün!' der. Ama eğer iyi bir insan değilse o zaman da 'Eyvah! Nereye*

---

596 *Müsned*, 17/411-412 (11309. Ayrıca 11436, 11586); Buhârî, *İsti'zân*, 2 (6229); Müslim, *Selâm*, 3 (5648). **Krş:** 223. hadis. **Oku:** A'râf, 7/86.

597 *Müsned*, 17/416-417 (11314. Ayrıca 11190, 11454, 11481, 11795); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 289 (1529~). **Krş:** 778. hadis.

götürüyorsunuz!' der. Cenazenin bu sözlerini insan dışında her şey duyar. Eğer insan bu sözleri duysaydı olduğu yere yığılır kalırdı."[598]

• ﴿599﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ، قَالَ: أَوَّلُ مَنْ بَدَأَ بِالْخُطْبَةِ يَوْمَ عِيدٍ قَبْلَ الصَّلَاةِ: مَرْوَانُ بْنُ الْحَكَمِ. فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ، فَقَالَ: الصَّلَاةُ قَبْلَ الْخُطْبَةِ. فَقَالَ مَرْوَانُ: تُرِكَ مَا هُنَالِكَ أَبَا فُلَانٍ. فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ: أَمَّا هَذَا، فَقَدْ قَضَى مَا عَلَيْهِ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا، فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ. فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ، فَبِلِسَانِهِ. فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ، فَبِقَلْبِهِ. وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ."

• ﴿599﴾ • Târık b. Şihâb diyor ki: Bayram günü namazdan önce hutbe uygulamasını ilk başlatan kişi [Emevi yöneticisi] Mervân ibnü'l-Hakem oldu. [Mervân hutbeye çıktığında] Bir adam ayağa kalkıp ona "Namaz hutbeden öncedir." dedi. Mervân da buna karşılık, "Önceki uygulama terk edildi filanca!" dedi. Olaya şahit olan Ebû Saîd el-Hudrî dedi ki: İşte bu adam, üzerine düşeni yaptı. Ben, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duymuştum: *"Biriniz bir yanlışlık gördüğünde onu eliyle değiştirsin. Buna gücü yetmezse diliyle. Ona da gücü yetmezse kalbiyle. Tabii, bu da imanın en güçsüz hâlidir."*[599]

• ﴿600﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي فُدَيْكٍ، حَدَّثَنَا الضَّحَّاكُ -يَعْنِي ابْنَ عُثْمَانَ-، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لَا يَنْظُرُ الرَّجُلُ إِلَى عَوْرَةِ الرَّجُلِ، وَلَا تَنْظُرُ الْمَرْأَةُ إِلَى عَوْرَةِ الْمَرْأَةِ. وَلَا يُفْضِي الرَّجُلُ إِلَى الرَّجُلِ فِي الثَّوْبِ، وَلَا تُفْضِي الْمَرْأَةُ إِلَى الْمَرْأَةِ فِي الثَّوْبِ."

• ﴿600﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Erkek erkeğin avret yerlerine bakmasın. Kadın da kadının avret yerlerine bakmasın. Bir örtünün altında erkek erkeğin tenine dokunmasın. Bir örtünün altında kadın da kadının tenine dokunmasın."*[600]

• ﴿601﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبَانُ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي عُتْبَةَ، عَنْ أَبِي

598 *Müsned*, 17/465-466 (11372. Ayrıca 11552); Buhârî, *Cenâiz*, 50 (1314~). **Krş:** 263. hadis.

599 *Müsned*, 18/78-79 (11514. Ayrıca 11073, 11150, 11460, 11492); Müslim, *İmân*, 78 (177). **Krş:** 1. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/104 ve 110; Kehf, 18/14-16; 32-44 ve 60-82; Mü'min, 40/26-33.

600 *Müsned*, 18/143-144 (11601); Müslim, *Hayız*, 74 (768~). **Oku:** Nisâ, 4/15-16; Hûd, 11/77-83.

سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "لَيَحُجَّنَّ الْبَيْتُ وَلَيُعْتَمَرَنَّ بَعْدَ خُرُوجِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ."

• ﴿601﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ye'cûc ve Me'cûc ortaya çıktıktan sonra da Allah'ın evinde elbette hac ve umre yapılacaktır."*[601]

• ﴿602﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا هِشَامٌ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَخِيهِ مَعْبَدِ بْنِ سِيرِينَ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ: هَلْ سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْعَزْلِ شَيْئًا؟ فَقَالَ: نَعَمْ، سَأَلْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْعَزْلِ، فَقَالَ: "وَمَا هُوَ؟" قُلْنَا: الرَّجُلُ، تَكُونُ لَهُ الْمَرْأَةُ الْمُرْضِعُ، فَيُصِيبُ مِنْهَا، وَيَكْرَهُ أَنْ تَحْمِلَ، فَيَعْزِلُ عَنْهَا. وَالرَّجُلُ، تَكُونُ لَهُ الْجَارِيَةُ، لَيْسَ لَهُ مَالٌ غَيْرَهَا، فَيُصِيبُ مِنْهَا، وَيَكْرَهُ أَنْ تَحْمِلَ، فَيَعْزِلُ عَنْهَا. فَقَالَ: "لَا عَلَيْكُمْ أَنْ لَا تَفْعَلُوا، فَإِنَّمَا هُوَ الْقَدَرُ."

• ﴿602﴾ • Ma'bed b. Sîrîn diyor ki: Ebû Saîd el-Hudrî'ye "Allah Resûlü'nden (s.a.s.) azil konusunda bir şey duydun mu?" diye sordum. "Evet." dedi; "Allah Resûlü'ne (s.a.s.) azil konusunu sormuştuk. *'O nedir?'* buyurdu." Dedik ki: "Adamın emzikli hanımı oluyor, onunla ilişkiye giriyor ama tekrar hamile kalmasını istemediği için dışarıya boşalıyor. Yine kişinin cariyesi oluyor, elinde başka da hizmetçisi yok; ilişkiye giriyor, hamile kalmasını istemediği için dışarıya boşalıyor." Buyurdu ki: *"Yapmasanız da bir şey olmaz. Sonuçta bu bir kaderdir."*[602]

• ﴿603﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ -يَعْنِي أَبَا إِبْرَاهِيمَ الْمُعَقِّبَ-، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ -يَعْنِي ابْنَ مُعَاوِيَةَ الْفَزَارِيَّ-، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَمْزَةَ الْعُمَرِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعْدٍ مَوْلَى آلِ أَبِي سُفْيَانَ، سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْأَمَانَةِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: الرَّجُلَ يُفْضِي إِلَى امْرَأَتِهِ، وَتُفْضِي إِلَيْهِ، ثُمَّ يَنْشُرُ سِرَّهَا."

• ﴿603﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Adam hanımıyla içli dışlı olur. Kadın da onunla her şeyini paylaşır. Sonra adam tutar kadının sırlarını etrafa yayar. İşte kıyamet günü Allah katında en büyük sorumluluklardan birisi budur."*[603]

601 *Müsned*, 18/160-161 (11617. Ayrıca 11217, 11219); Buhârî, *Hac*, 47 (1593).

602 *Müsned*, 18/188-189 (11645. Ayrıca 11458); Buhârî, *Kader*, 4 (6603~); Müslim, *Nikâh*, 128 (3547). **Oku:** Ra'd, 13/8-10; Hac, 22/70; Fâtır, 35/11.

603 *Müsned*, 18/196-198 (11655); Müslim, *Nikâh*, 124 (3543). **Krş:** 618 ve 786. hadisler.

• ﴿604﴾ • حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْهَادِ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ خَبَّابٍ حَدَّثَهُ، أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ حَدَّثَهُ، أَنَّ أُسَيْدَ بْنَ حُضَيْرٍ بَيْنَمَا هُوَ لَيْلَةً يَقْرَأُ فِي مِرْبَدِهِ، إِذْ جَالَتْ فَرَسُهُ. فَقَرَأَ، ثُمَّ جَالَتْ أُخْرَى. فَقَرَأَ، ثُمَّ جَالَتْ أَيْضًا. فَقَالَ أُسَيْدٌ: فَخَشِيتُ أَنْ تَطَأَ يَحْيَى -يَعْنِي ابْنَهُ-، فَقُمْتُ إِلَيْهِ. فَإِذَا مِثْلُ الظُّلَّةِ فَوْقَ رَأْسِي، فِيهَا أَمْثَالُ السُّرُجِ، عَرَجَتْ فِي الْجَوِّ حَتَّى مَا أَرَاهَا.

قَالَ: فَغَدَوْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، بَيْنَمَا أَنَا الْبَارِحَةَ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ أَقْرَأُ فِي مِرْبَدِي، إِذْ جَالَتْ فَرَسِي. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اقْرَأْ ابْنَ حُضَيْرٍ." قَالَ: فَقَرَأْتُ، ثُمَّ جَالَتْ أَيْضًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اقْرَأْ ابْنَ حُضَيْرٍ." قَالَ: فَقَرَأْتُ، ثُمَّ جَالَتْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اقْرَأْ ابْنَ حُضَيْرٍ." قَالَ: فَانْصَرَفْتُ، وَكَانَ يَحْيَى قَرِيبًا مِنْهَا، فَخَشِيتُ أَنْ تَطَأَهُ. فَرَأَيْتُ مِثْلَ الظُّلَّةِ فِيهَا أَمْثَالُ السُّرُجِ، عَرَجَتْ فِي الْجَوِّ حَتَّى مَا أَرَاهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "تِلْكَ الْمَلَائِكَةُ، كَانَتْ تَسْتَمِعُ لَكَ. وَلَوْ قَرَأْتَ لَأَصْبَحَتْ يَرَاهَا النَّاسُ لَا تَسْتَتِرُ مِنْهُمْ."

• ﴿604﴾ • Üseyd b. Hudayr bir gece evinin hurma deposunda Kur'ân okurken birden atı huysuzlanıp dolanmaya başladı. Okumaya devam etti; at yine harekete geçti. Tekrar devam etti; at tekrar hareketlendi. Üseyd, olayı şöyle anlatıyordu:

Yahya'yı, oğlumu ezecek diye korktum. Çocuğu almak için kalktım. Bir de ne göreyim; böyle başımın üstünde şemsiye gibi bir şey, içinde kandil gibi ışıklar, göğe doğru yükseldi yükseldi; göremez oldum.

Sabah erkenden Allah Resûlü'ne (s.a.s.) gittim. "Ya Resûlallah; ben dün, gecenin karanlığında evimin hurma deposunda Kur'ân okurken birden atım huysuzlanıp dolanmaya başladı." dedim. Allah Resûlü (s.a.s.), *"Oku İbn Hudayr, oku!"* buyurdu. "Okumaya devam ettim; at yine harekete geçti." dedim. Allah Resûlü (s.a.s.), *"Oku İbn Hudayr, oku!"* buyurdu. "Tekrar devam ettim; at tekrar hareketlendi." dedim. Allah Resûlü (s.a.s.), *"Oku İbn Hudayr, oku!"* buyurdu. Dedim ki: "Sonra bıraktım. Yahya ata yakındı; onu ezecek diye korktum. Şemsiye gibi bir şey gördüm; içinde kandil gibi ışıklar, göğe doğru yükseldi yükseldi, göremez oldum."

Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"İşte onlar meleklerdi. Sana kulak veriyorlardı. Okumaya devam etseydin sabaha insanların kendilerini görebileceği şekilde kalırlar ve kimseden saklanmazlardı."*[604]

604 *Müsned*, 18/288-290 (11766); Buhârî, *Fedâilü'l-Kur'ân*, 15 (5018~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 242 (1859~). **Krş:** 590. hadis.

• ﴿605﴾ • حَدَّثَنَا رَوْحٌ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لَتَتَّبِعُنَّ سَنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ شِبْرًا بِشِبْرٍ وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ، حَتَّى لَوْ دَخَلُوا جُحْرَ ضَبٍّ لَتَبِعْتُمُوهُمْ." قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى؟ قَالَ: "فَمَنْ."

• ﴿605﴾ • Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.), *"Sizden öncekilerin alışkanlıklarına karış karış, kulaç kulaç uyacaksınız. Hatta kertenkele deliğine girseler siz de peşlerinden gideceksiniz."* buyurdu. "Yahudi ve Hristiyanlar mı Ya Resûlallah?" dedik. *"Başka kim olacak ki?"* buyurdu.[605]

. . . . . .

• ﴿606﴾ • حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ عَطِيَّةَ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ قَزَعَةَ بْنِ يَحْيَى، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَالَ "سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ"، قَالَ: "اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، مِلْءَ السَّمَوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ، وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ. أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالْمَجْدِ، أَحَقُّ مَا قَالَ الْعَبْدُ، وَكُلُّنَا لَكَ عَبْدٌ. لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ."

• ﴿606﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), "*Semi'allâhü limen hamideh*" dedikten sonra şöyle dedi: *"Allah'ım! Sen bizim rabbimizsin; Sana şükürler olsun. Gökler dolusu, yer dolusu ve daha dilediğin ne varsa hepsinin dolusu şükürler olsun. Sen övgüye ve yüceliğe en layık olansın. Kulun söyleyebileceği en gerçek söz bu ve hepimiz Sen'in kulunuz. Sen'in verdiğini kimse engelleyemez ve malı mülkü olanın malı mülkü Sana karşı hiçbir işe yaramaz."*[606]

. . . . . .

• ﴿607﴾ • حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ! فَيَقُولُونَ: لَبَّيْكَ رَبَّنَا وَسَعْدَيْكَ! فَيَقُولُ: هَلْ رَضِيتُمْ؟

605 *Müsned,* 18/322-323 (11800. Ayrıca 11843); Buhârî, *İ'tisâm,* 14 (7320~); Müslim, *İlim,* 6 (6781~). **Oku:** Fâtiha, 1/1-7.

606 *Müsned,* 18/344-345 (11828. Ayrıca 11827); Müslim, *Salât,* 205 (1071~). **Krş:** 809. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/26. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، مِلْءَ السَّمَوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ، وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ. أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالْمَجْدِ، أَحَقُّ مَا قَالَ الْعَبْدُ، وَكُلُّنَا لَكَ عَبْدٌ. لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ.)

فَيَقُولُونَ: وَمَا لَنَا لَا نَرْضَى، وَقَدْ أَعْطَيْتَنَا مَا لَمْ تُعْطِ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ! فَيَقُولُ: أَنَا أُعْطِيكُمْ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ. قَالُوا: يَا رَبَّنَا، فَأَيُّ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ؟ قَالَ: أُحِلُّ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِي، فَلَا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا."

• ﴿607﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah cennetliklere 'Cennetlikler!' buyurur. 'Buyur Yarabbi, ne dersen kabulümüz!' derler. 'Memnun oldunuz mu?' buyurur. 'Nasıl memnun olmayalım ki? Yarattıklarından hiçbirine vermediğin nimetleri bize verdin.' derler. 'Size bundan daha iyisini de vereceğim.' buyurur. 'Yarabbi, bundan daha iyi ne olabilir ki?' derler. 'Rızam sizin olsun.' buyurur. 'Size hiç gazap etmeyeceğim!'"*[607]

. . . . . .

• ﴿608﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: وَحَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ: أَنَّهُ قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مُؤْمِنٌ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ." فَقَالُوا: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: "مُؤْمِنٌ فِي شِعْبٍ مِنَ الشِّعَابِ، يَتَّقِي اللَّهَ، وَيَدَعُ النَّاسَ مِنْ شَرِّهِ."

• ﴿608﴾ • "Ya Resûlallah, en değerli insan kimdir?" denildi. Allah Resûlü (s.a.s.), *"Canıyla ve malıyla Allah yolunda cihad eden mümin."* buyurdu. "Sonra kim?" dediler. Buyurdu ki: *"Vadilerin birinde, Allah'tan çekinen ve insanlara zararım dokunmasın diye uğraşan mümin."*[608]

. . . . . .

• ﴿609﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنِي مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: جَاءَ نَاسٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَسَأَلُوهُ، فَأَعْطَاهُمْ. قَالَ: فَجَعَلَ لَا يَسْأَلُهُ أَحَدٌ مِنْهُمْ إِلَّا أَعْطَاهُ، حَتَّى نَفِدَ مَا عِنْدَهُ. فَقَالَ لَهُمْ حِينَ أَنْفَقَ كُلَّ شَيْءٍ بِيَدِهِ: "وَمَا يَكُنْ عِنْدَنَا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ نَدَّخِرَهُ عَنْكُمْ. وَإِنَّهُ مَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللَّهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ، وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللَّهُ. وَلَنْ تُعْطَوْا عَطَاءً خَيْرًا وَأَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ."

• ﴿609﴾ • Ensardan bazı insanlar gelip Hz. Peygamber'den (s.a.s.) maddi yardım istediler; onlara maddi destek verdi. Ardından ensardan kim maddi yardım istese

607 *Müsned*, 18/248-250 (11835); Buhârî, *Rikâk*, 51 (6549); Müslim, *Cennet ve Sıfatü Naîmihâ ve Ehlihâ*, 9 (7140~). **Krş:** 63 ve 155. hadis. **Oku:** Tevbe, 9/71-72; Mücâdele, 58/22; Beyyine, 98/8.

608 *Müsned*, 18/351-352 (11838. Ayrıca 11125, 11322, 11535); Buhârî, *Cihâd*, 2 (2786); Müslim, *İmâre*, 123 (4887~). **Krş:** 39 ve 574. hadisler. **Oku:** Talâk, 65/5.

ona maddi destek vermeye başladı. Nihayet elinde avucunda ne varsa tükendi. Elindeki her şey bitince onlara buyurdu ki: *"Elimizde mal olup da sizden saklayıp biriktirecek değiliz. Bakın, namusuyla yaşamak isteyeni Allah, namusuyla yaşatır. Başkasına muhtaç olmamak isteyeni Allah, başkasına muhtaç olmayacak hâle getirir. Sabırlı davranmak isteyeni Allah, sabırlı yapar. Ve size sabırdan daha iyi ve kapsamlı hiçbir nimet asla ama asla verilemez."*[609]

• ﴿610﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، وقَالَ: قَالَ الثَّوْرِيُّ، فَحَدَّثَنِي أَبُو إِسْحَاقَ، أَنَّ الْأَغَرَّ حَدَّثَهُ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَأَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "يُنَادِي مُنَادٍ: إِنَّ لَكُمْ أَنْ تَحْيَوْا فَلاَ تَمُوتُوا أَبَدًا! وَإِنَّ لَكُمْ أَنْ تَصِحُّوا فَلاَ تَسْقَمُوا أَبَدًا! وَإِنَّ لَكُمْ أَنْ تَشِبُّوا وَلاَ تَهْرَمُوا! وَإِنَّ لَكُمْ أَنْ تَنْعَمُوا وَلاَ تَبْأَسُوا أَبَدًا!" فَذَلِكَ قَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَنُودُوا أَنْ تِلْكُمُ الْجَنَّةُ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (الأعراف: ٤٣)

• ﴿610﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *Seslenmekle görevli birisi şöyle seslenir: Sizin yaşama ve hiç ölmeme hakkınız var! Sizin sağlıklı olma ve hiç hastalanmama hakkınız var! Sizin genç kalma ve hiç yaşlanmama hakkınız var! Sizin mutlu olma ve hiç sıkıntı çekmeme hakkınız var! Yüce Allah'ın şu ayeti de bu anlamdadır: "Onlara 'İşte yapmakta olduğunuz davranışların karşılığında kendisine varis kılındığınız cennet burası!' denilir."* {A'râf, 7/43}[610]

ABDULLAH B. MES'ÛD (r.a.)

İlk Müslümanlardandır. Peygamberimizin (s.a.s.) "Ebû Abdurrahman" künyesini verdiği ama sıkça annesine nispet ederek "İbn Ümmi Abd" diye andığı çok yakın bir sahabisidir. Kâbe'de açıkça Kur'ân okuyan ilk kişidir. Müşriklerin eziyetlerinden ötürü Habeşistan'a hicret etti. Medine döneminde Peygamberimizin (s.a.s.) neredeyse ev halkından birisi gibi hizmetinde bulundu. Bütün önemli mücadelelere katıldı ve Bedir Savaşı'nda Ebû Cehil'i öldürdü. Hz. Ömer ve Hz.

609 *Müsned*, 18/387-388 (11890); Buhârî, *Rikâk*, 20 (6470~); Müslim, *Zekât*, 124 (2424~). **Krş:** 840. hadis. **Oku:** Bakara, 2/273.

610 *Müsned*, 18/400-401 (11905. Ayrıca 11332); Müslim, *Cennet ve Sıfâtü Naîmihâ ve Ehlihâ*, 22 (7157~). **Krş:** 158 ve 576. hadisler. **Oku:** Duhân, 44/51-59; Vâkı'a, 56/10-40.

Osman dönemlerinde Beytülmâl sorumluluğunu üstlendiği Kûfe'de Tefsir, Kıraat ve Fıkıh ekollerini kurdu. 32/652 yılında altmış yaşlarında iken Medine'de vefat etti. Boyunun kısalığına ve bedeninin çelimsizliğine mukabil ilminin yüceliği ve dinî konulardaki anlayışının güçlülüğüyle ön plana çıkmıştır. Yeni Müslüman olanlara din eğitimi vermesiyle, Efendimize (s.a.s.) ahlâken çok benzemesiyle ve Kur'ân okuyuşunun güzelliğiyle tanınır. (*DİA*, 1/114-117)

.....

• ﴿611﴾ • حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا كُنْتُمْ ثَلَاثَةً، فَلَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ صَاحِبِهِمَا. فَإِنَّ ذَلِكَ يُحْزِنُهُ."

• ﴿611﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Üç kişi olduğunuzda, iki adam arkadaşlarını bırakıp kendi aralarında fısıldaşmasınlar. Çünkü bu, üçüncüyü üzer."*[611]

.....

• ﴿612﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنِّي أَبْرَأُ إِلَى كُلِّ خَلِيلٍ مِنْ خُلَّتِهِ. وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا، لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا. وَإِنَّ صَاحِبَكُمْ خَلِيلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ."

• ﴿612﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ben her türlü yakın dostla işbirliğinden uzağım. İşbirliği yapacak yakın bir dost edinecek olsaydım Ebû Bekir'i kendime işbirliği yapılacak yakın dost olarak seçerdim. Ama arkadaşınız, Yüce Allah ile işbirliği yapmaktadır."*[612]

.....

• ﴿613﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ: انْشَقَّ الْقَمَرُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شِقَّتَيْنِ، حَتَّى نَظَرُوا إِلَيْهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اشْهَدُوا!"

• ﴿613﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), zamanında ay herkesin görebileceği şekilde ikiye ayrıldı. *"Şahit olun!"* buyurdu.[613]

611 *Müsned*, 6/25-26 (3560. Ayrıca 4039, 4093, 4106); Müslim, *Selâm*, 38 (5697~). **Oku:** Mücâdele, 58/7-13.

612 *Müsned*, 6/55-57 (3580. Ayrıca 3689, 3880, 4121, 4182, 4413); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 7 (6176~).

613 *Müsned*, 6/60-61 (3583. Ayrıca 4360); Buhârî, *Menâkıb*, 27 (3636); Müslim, *Sıfâtü'l-Münâfıkîn ve Ahkâmühüm*,

• ﴿614﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ هُوَ فِيهَا فَاجِرٌ، لِيَقْتَطِعَ بِهَا مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ، لَقِيَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ."

فَقَالَ الْأَشْعَثُ: فِيَّ وَاللَّهِ كَانَ ذَلِكَ. كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَ رَجُلٍ مِنَ الْيَهُودِ أَرْضٌ، فَجَحَدَنِي، فَقَدَّمْتُهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَلَكَ بَيِّنَةٌ؟" قُلْتُ: لَا. فَقَالَ لِلْيَهُودِيِّ: "إِحْلِفْ." فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِذَنْ يَحْلِفَ، فَيَذْهَبَ مَالِي! فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ (آل عمران: ٧٧) إِلَى آخِرِ الْآيَةِ.

• ﴿614﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim Müslüman bir kişinin malını ele geçirmek için yalan yere yemin ederse Allah'ın karşısına çıktığında Allah onu öfkeli bir hâlde karşılar."*[614]

. . . . . .

• ﴿615﴾ • حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةً، فَلَا أَدْرِي زَادَ أَمْ نَقَصَ؛ فَلَمَّا سَلَّمَ، قِيلَ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ حَدَثَ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ؟ قَالَ: "لَا، وَمَا ذَاكَ؟" قَالُوا: صَلَّيْتَ كَذَا وَكَذَا. قَالَ: فَثَنَى رِجْلَيْهِ، فَسَجَدَ سَجْدَتَيِ السَّهْوِ. فَلَمَّا سَلَّمَ، قَالَ: "إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ، أَنْسَى كَمَا تَنْسَوْنَ. وَإِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ، فَلْيَتَحَرَّ الصَّلَاةَ. فَإِذَا سَلَّمَ، فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ."

• ﴿615﴾ • Abdullah b. Mes'ûd anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bir namazı kıldı; ama fazla mı kıldı eksik mi kıldı bilemiyorum. Selam verince "Namazda bir değişiklik mi oldu ya Resûlallah?" diye soruldu. *"Hayır, niçin sordunuz?"* buyurdu. "Şöyle şöyle kıldınız." dediler. Bunun üzerine dizlerini birleştirip iki defa sehiv secdesi yaptı. Selam verince de buyurdu ki: *"Ben de bir insanım. Sizin unuttuğunuz gibi ben de unutuyorum. Biriniz namazda şüpheye düştüğünde kaç rekât kıldığını kestirmeye çalışsın. Selam verdikten sonra da iki defa secde etsin."*[615]

. . . . . .

• ﴿616﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ

43 (7071). **Oku:** Kamer, 54/1-7.

614 *Müsned*, 6/81 (3597. Ayrıca 3576); Buhârî, *Husûmât*, 4 (2416~); Müslim, *İmân*, 220 (355~). **Krş:** 412. hadis.

615 *Müsned*, 6/87-90 (3602. Ayrıca 3602); Buhârî, *Salât*, 31 (401~); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 89 (1274~). **Krş:** 62 ve 246. hadisler. **Oku:** Kehf, 18/110; Fussilet, 41/6.

-قَالَ سُلَيْمَانُ: وَبَعْضُ الْحَدِيثِ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ-. قَالَ: وحَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِي الضُّحَى، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اقْرَأْ عَلَيَّ." قَالَ: قُلْتُ: أَقْرَأُ عَلَيْكَ وَعَلَيْكَ أُنْزِلَ؟ قَالَ: "إِنِّي أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي." فَقَرَأْتُ، حَتَّى إِذَا بَلَغْتُ ﴿فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا﴾ (النساء: ٤١)، قَالَ: رَأَيْتُ عَيْنَيْهِ تَذْرِفَانِ دُمُوعًا.

• ﴿616﴾ • Abdullah b. Mes'ûd anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Bana Kur'ân oku!"* buyurdu. "Size indirildiği hâlde ben mi size okuyayım?" dedim. *"Ben, Kur'ân'ı başkasından dinlemeyi seviyorum."* buyurdu. Okumaya başladım. *"Her ümmetten bir şahit getirdiğimiz ve seni de onların üzerine şahit yaptığımız zaman, bakalım nasıl olacak!"* {Nisâ, 4/41} ayetine geldiğimde, gözlerinden yaşlar aktığını gördüm.[616]

. . . . . .

• ﴿617﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَسَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ قَسْمًا. قَالَ: فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: إِنَّ هَذِهِ لَقِسْمَةٌ مَا أُرِيدَ بِهَا وَجْهُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ! قَالَ: فَقُلْتُ: يَا عَدُوَّ اللَّهِ، أَمَا لَأُخْبِرَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَا قُلْتَ! قَالَ: فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَاحْمَرَّ وَجْهُهُ. قَالَ: ثُمَّ قَالَ: "رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَى مُوسَى! لَقَدْ أُوذِيَ بِأَكْثَرَ مِنْ هَذَا فَصَبَرَ."

• ﴿617﴾ • Abdullah b. Mes'ûd anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bir gün ganimet paylaştırdı. Ensardan bir adam, "Bu, Allah rızası gözetilmeden yapılan bir paylaşım oldu!" dedi. "Seni Allah düşmanı seni! Neler dediğini Allah Resûlü'ne söyleyeceğim!" dedim. Gidip durumu Hz. Peygamber'e (s.a.s.) anlattım. Yüzü öfkeden kıpkırmızı oldu ve şöyle buyurdu: *"Allah, Musa'ya rahmet eylesin! Bundan çok daha fazla eziyet görmüştü de sabretmişti!"*[617]

. . . . . .

• ﴿618﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تُبَاشِرِ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ حَتَّى تَصِفَهَا لِزَوْجِهَا، كَأَنَّمَا يَنْظُرُ إِلَيْهَا."

616 *Müsned*, 6/94-96 (3606. Ayrıca 4118); Buhârî, *Tefsîr*, (Nisâ) 9 (4582~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 248 (1869). **Krş:** 389 ve 666. hadisler. **Oku:** Enfâl, 8/2.

617 *Müsned*, 6/99-100 (3608. Ayrıca 3902, 4148, 4204); Buhârî, *De'avât*, 19 (6336~); Müslim, *Zekât*, 140 (2447~). **Krş:** 572. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/153; Mâide, 5/20-26; En'âm, 6/33-36; A'râf, 7/128-136 ve 148-150; Tâhâ, 20/83-99; Ahzâb, 33/69-71. Ayrıca, önceki peygamberlerle sabır konusunda özdeşim için bk. Hûd 11/120, Sâd 38/17-20, Ahkâf 46/35.

• ﴿618﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bir kadın başka bir kadınla görüşüp de sonra gelip onun niteliklerini kocasına anlatmasın. Adam kadını sanki gözüyle görüyormuş gibi olmasın."*[618]

. . . . . .

• ﴿619﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ سُوَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُوعَكُ. فَمَسِسْتُهُ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّكَ لَتُوعَكُ وَعْكًا شَدِيدًا. قَالَ: "أَجَلْ، إِنِّي أُوعَكُ كَمَا يُوعَكُ رَجُلَانِ مِنْكُمْ." قُلْتُ: إِنَّ لَكَ أَجْرَيْنِ؟ قَالَ: "نَعَمْ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، مَا عَلَى الْأَرْضِ مُسْلِمٌ يُصِيبُهُ أَذًى مِنْ مَرَضٍ فَمَا سِوَاهُ، إِلَّا حَطَّ اللَّهُ عَنْهُ بِهِ خَطَايَاهُ، كَمَا تَحُطُّ الشَّجَرُ وَرَقَهَا."

• ﴿619﴾ • Abdullah b. Mes'ûd anlatıyor: Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yanına girdim. Çok rahatsızdı. Elimle tenine değdim. "Gerçekten çok hastasınız ya Resûlallah!" dedim. *"Öyle. Ben hastalıklarda sizin iki katınız kadar sıkıntı yaşıyorum."* buyurdu. "O zaman iki kat mı sevap alıyorsunuz." dedim. *"Evet."* buyurdu ve ekledi: *"Canımı elinde tutana yemin ederim! Yeryüzünde hastalık veya başka bir şey yüzünden sıkıntıya uğrayan ne kadar Müslüman varsa hepsinin günahlarını Allah o sıkıntı sayesinde mutlaka döker; tıpkı ağacın yapraklarını döktüğü gibi."*[619]

. . . . . .

• ﴿620﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: كُنَّا إِذَا جَلَسْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّلَاةِ، قُلْنَا: السَّلَامُ عَلَى اللَّهِ قَبْلَ عِبَادِهِ، السَّلَامُ عَلَى جِبْرِيلَ، السَّلَامُ عَلَى مِيكَائِيلَ، السَّلَامُ عَلَى فُلَانٍ، السَّلَامُ عَلَى فُلَانٍ. فَسَمِعَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ. فَإِذَا جَلَسَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ، فَلْيَقُلْ: التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ. السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ. السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ. فَإِذَا قَالَهَا، أَصَابَتْ كُلَّ عَبْدٍ صَالِحٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ. أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. ثُمَّ يَتَخَيَّرُ بَعْدُ مِنَ الدُّعَاءِ مَا شَاءَ."

• ﴿620﴾ • Abdullah b. Mes'ûd anlatıyor: Biz, Allah Resûlü (s.a.s.) ile birlikte namaz kılarken oturduğumuzda, "Kullarından önce Allah'a selam olsun. Cebrail'e selam olsun. Mikail'e selam olsun. Filancaya selam olsun, falancaya selam olsun."

---

618 *Müsned,* 6/100-101 (3609. Ayrıca 3668, 4229); Buhârî, *Nikâh,* 119 (5241~). **Krş:** 603. hadis.

619 *Müsned,* 6/116-117 (3618. Ayrıca 4205, 4346); Buhârî, *Merdâ,* 13 (5660~); Müslim, *Birr ve Sıla,* 45 (6559~). **Krş:** 583. hadis.

derdik. Allah Resûlü (s.a.s.) bizim böyle dediğimizi duydu ve buyurdu ki: *"Allah'ın kendisi Selâm'dır. Onun için, biriniz namazda oturduğunda şöyle söylesin: 'Selamlar, dualar ve bütün güzellikler Allah içindir. Ey Peygamber! Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun. Selam bizim üzerimize de Allah'ın diğer iyi kullarının üzerine de olsun.' Böyle söylediğinde gökteki ve yerdeki bütün iyi kullara gider. Sonra, 'Ben Allah'tan başka ilah olmadığına şahitlik ederim. Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna da şahitlik ederim.' desin. Sonra da istediği duayı seçip söylesin."*[620]

. . . . . .

• ﴿621﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ: "إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ فِي أَرْبَعِينَ يَوْمًا. ثُمَّ يَكُونُ عَلَقَةً مِثْلَ ذَلِكَ. ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلِكَ. ثُمَّ يُرْسَلُ إِلَيْهِ الْمَلَكُ، فَيَنْفُخُ فِيهِ الرُّوحَ. وَيُؤْمَرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ: رِزْقُهُ، وَأَجَلُهُ، وَعَمَلُهُ، وَشَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ. فَوَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ، إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ، فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ، فَيُخْتَمُ لَهُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ، فَيَدْخُلُهَا. وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ، حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ، فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ، فَيُخْتَمُ لَهُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، فَيَدْخُلُهَا."

• ﴿621﴾ • Abdullah b. Mes'ûd anlatıyor: Bize Allah Resûlü (s.a.s.) anlatmıştı; hem doğruydu hem de doğrulanmıştı: *"Anne karnında varlığınız kırk günde derlenip toplanır. Sonra bir o kadar embriyo olarak kalır. Sonra bir o kadar et parçası olarak kalır. Sonra ona melek gönderilir ve içine ruh üfler. Dört söz karara bağlanır: Rızkı, eceli, ameli, kötü karakterli mi yoksa mutlu mu olacağı. Kendisinden başka ilah olmayana yemin ederim! Biriniz cennetliklerin yaptığı davranışları yapar yapar, cennetle arasında bir kulaç mesafe kalır; ama yazgısı önüne geçer, son yaptığı işler cehennemliklerin işleri olur ve cehenneme gider. Bir başka adam da cehennemliklerin yaptığı davranışları yapar yapar, cehennemle arasında bir kulaç mesafe kalır; ama yazgısı önüne geçer, son yaptığı işler cennetliklerin işleri olur ve cennete gider."*[621]

---

620 *Müsned*, 6/121-123 (3622. Ayrıca 3919-3920, 4017, 4064, 4101, 4177); Buhârî, *İsti'zân*, 3 (6230~); Müslim, *Salât*, 55 (897~). **Oku:** Ahzâb, 33/56, Haşr, 59/23.

621 *Müsned*, 6/125-127 (3624. Ayrıca 3934, 4091); Buhârî, *Kader*, 1 (6594~); Müslim, *Kader*, 1 (6723~). **Krş:** 32. hadis. **Oku:** Hac, 22/5-7; Mü'minûn, 23/12-16; Hadîd, 57/22-23.

• ﴿622﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ سُوَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَيُّكُمْ مَالُ وَارِثِهِ أَحَبُّ إِلَيْنَا أَحَدٌ إِلَّا مَالُهُ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مَالِ وَارِثِهِ. قَالَ: "اعْلَمُوا أَنَّهُ لَيْسَ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا مَالُ وَارِثِهِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مَالِهِ. مَا لَكَ مِنْ مَالِكَ إِلَّا مَا قَدَّمْتَ، وَمَالُ وَارِثِكَ مَا أَخَّرْتَ."

• ﴿622﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Hanginiz, varisinin malını kendi malından daha çok sever?"* buyurdu. "Ya Resûlallah, hepimiz kendi malımızı varisimizin malından daha çok severiz." dediler. Buyurdu ki: *"Şunu iyi bilin; hepiniz varislerinizin malını kendi malınızdan daha çok seviyorsunuz. Senin malın sadece önden gönderdiğindir. Varislerinin malı ise arkanda bıraktığındır."*[622]

.....

• ﴿623﴾ • قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا تَعُدُّونَ فِيكُمُ الصُّرَعَةَ؟" قَالَ: قُلْنَا: الَّذِي لَا يَصْرَعُهُ الرِّجَالُ. قَالَ: قَالَ: "لَا. وَلَكِنِ الصُّرَعَةُ: الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ."

• ﴿623﴾ • Abdullah b. Mes'ûd anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.), *"Siz, kimi pehlivan sayıyorsunuz?"* diye sordu. "Kimsenin sırtını yere getiremediği adamı pehlivan sayarız." dedik. *"Hayır. Asıl pehlivan, öfkelendiğinde kendisini tutabilendir."* buyurdu.[623]

.....

• ﴿624﴾ • قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا تَعُدُّونَ فِيكُمُ الرَّقُوبَ؟" قَالَ: قُلْنَا: الَّذِي لَا وَلَدَ لَهُ. قَالَ: "لَا. وَلَكِنِ الرَّقُوبُ: الَّذِي لَمْ يُقَدِّمْ مِنْ وَلَدِهِ شَيْئًا."

• ﴿624﴾ • Abdullah b. Mes'ûd anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.), *"Siz, kimi evlattan mahrum sayıyorsunuz?"* diye sordu. "Çocuğu olmayan veya olup da kendinden önce öleni evlattan mahrum sayarız." dedik. *"Hayır. Asıl evlattan mahrum olan, önden hiçbir çocuğunu göndermeyendir."* buyurdu.[624]

.....

• ﴿625﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تُقْتَلُ نَفْسٌ ظُلْمًا إِلَّا كَانَ عَلَى ابْنِ آدَمَ الْأَوَّلِ كِفْلٌ مِنْ دَمِهَا. لِأَنَّهُ كَانَ أَوَّلَ مَنْ سَنَّ الْقَتْلَ."

---

622 *Müsned*, 6/129-131 (3626); *Rikâk*, 12 (6442~). **Krş:** 443. hadis. **Oku:** Bakara 2/110, Kehf 18/46.

623 *Müsned*, 6/129-131 (3626); Müslim, *Birr ve Sıla*, 106 (6641~). **Krş:** 186 ve 443. hadisler. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/133-134.

624 *Müsned*, 6/129-131 (3626); Müslim, *Birr ve Sıla*, 106 (6641~). **Krş:** 443 ve 593. hadisler.

• ﴿625﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Haksız yere öldürülen her kişinin kanından Âdem'in ilk oğluna mutlaka pay ayrılır. Çünkü öldürme işini ilk başlatan odur."*[625]

.....

• ﴿626﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ، فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ. وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ ح حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ صِدِّيقًا. وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ، فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ. وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ، حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا."

• ﴿626﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Dürüstlükten ayrılmayın. Çünkü dürüstlük iyiliğe götürür; iyilik de cennete götürür. Kişi dürüst davrana davrana, sonuçta Yüce Allah katında dürüst bir kişi olarak yazılır. Yalandan da uzak durun. Çünkü yalan kötülüğe götürür; kötülük de ateşe götürür. Kişi yalan söyleye söyleye ve yalan söyleyecek yer araya araya, sonunda Allah katında yalancı olarak yazılır."*[626]

.....

• ﴿627﴾ • سَمِعْتُ يَحْيَى، قَالَ: سَمِعْتُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ زَيْدَ بْنَ وَهْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ بَعْدِي أَثَرَةً وَأُمُورًا تُنْكِرُونَهَا." قَالَ: قُلْنَا: مَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: "أَدُّوا إِلَيْهِمْ حَقَّهُمْ، وَسَلُوا اللَّهَ حَقَّكُمْ."

• ﴿627﴾ • Abdullah b. Mes'ûd anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bize, *"Benden sonra başkalarının size tercih edildiğini ve yanlış bulduğunuz işlerin yapıldığını göreceksiniz."* buyurdu. "O zaman ne yapmamızı emredersiniz?" dedik. Şöyle buyurdu: *"Onlara karşı sorumluluklarınızı yerine getirin; hakkınızı ise Allah'tan isteyin."*[627]

.....

• ﴿628﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ شُعْبَةَ، حَدَّثَنِي زُبَيْدٌ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ، وَقِتَالُهُ كُفْرٌ."

---

625 *Müsned*, 6/136 (3630. Ayrıca 4092, 4123); Buhârî, *Ehâdîsü'l-Enbiyâ*, 1 (3335); Müslim, *Kasâme*, 27 (4379). **Krş:** 801. hadis. **Oku:** Mâide, 5/27-32.

626 *Müsned*, 6/147-148 (3638. Ayrıca 3727, 3896, 4187); Buhârî, *Edeb*, 69 (6094~); Müslim, *Birr ve Sıla*, 105 (6639~). **Krş:** 177 ve 664. hadisler. **Oku:** Ahzâb, 33/70-73.

627 *Müsned*, 6/150-151 (3641. Ayrıca 3640, 3663, 4066, 4127); Buhârî, *Fiten*, 2 (7052). **Krş:** 380. hadis.

• ﴿628﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Müslüman'a hakaret etmek açık bir günah, Müslüman'la savaşmak ise dine düşmanlıktır."*[628]

. . . . . .

• ﴿629﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي مَنْصُورٌ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ وُكِّلَ بِهِ قَرِينُهُ مِنَ الْجِنِّ، وَقَرِينُهُ مِنَ الْمَلَائِكَةِ." قَالُوا: وَإِيَّاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: "وَإِيَّايَ، وَلَكِنَّ اللَّهَ أَعَانَنِي عَلَيْهِ، فَلَا يَأْمُرُنِي إِلَّا بِحَقٍّ."

• ﴿629﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Her birinizin yanında cinlerden ve meleklerden birer görevli sürekli bulunur."* buyurdu. "Sizin de mi ya Resûlallah?" dediler. Buyurdu ki: *"Evet, benim de. Ama Allah, o cine karşı bana yardımcı oldu ve artık bana sadece gerçekleri telkin ediyor."*[629]

. . . . . .

• ﴿630﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنِي قَيْسٌ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا، فَسَلَّطَهُ عَلَى هَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ. وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ حِكْمَةً، فَهُوَ يَقْضِي بِهَا، وَيُعَلِّمُهَا النَّاسَ."

• ﴿630﴾ • Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum: *"Sadece iki kişi kıskanılabilir: Allah'ın mal verdiği ve o malı hak yolda harcamayı nasip ettiği kişi; Allah'ın bilgi verdiği ve hem o bilgiye uygun davranan hem de o bilgiyi insanlara öğreten kişi."*[630]

. . . . . .

• ﴿631﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِي يَعْلَى، عَنْ رَبِيعِ بْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ خَطَّ خَطًّا مُرَبَّعًا ،وَخَطَّ خَطًّا وَسَطَ الْخَطِّ الْمُرَبَّعِ، وَخُطُوطًا إِلَى جَنْبِ الْخَطِّ الَّذِي وَسَطَ الْخَطِّ الْمُرَبَّعِ، وَخَطٌّ خَارِجٌ مِنَ الْخَطِّ الْمُرَبَّعِ. قَالَ: "هَلْ تَدْرُونَ مَا هَذَا؟" قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: "هَذَا الْإِنْسَانُ، الْخَطُّ الْأَوْسَطُ. وَهَذِهِ الْخُطُوطُ الَّتِي إِلَى جَنْبِهِ: الْأَعْرَاضُ تَنْهَشُهُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ، إِنْ أَخْطَأَهُ هَذَا أَصَابَهُ هَذَا.

628 *Müsned*, 6/157-158 (3647. Ayrıca 3903, 4126, 4345); Buhârî, *İmân*, 36 (48); Müslim, *İmân*, 116 (221).

629 *Müsned*, 6/158-160 (3648. Ayrıca 3779, 3802); Müslim, *Sıfâtü'l-Münâfıkîn ve Ahkâmühüm*, 69 (7108~). **Krş:** 137. hadis. **Oku:** Cin, 72/14-15.

630 *Müsned*, 6/162-163 (3651. Ayrıca 4109); Buhârî, *İlim*, 15 (73~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 268 (1896~). **Krş:** 6 ve 852. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/261-262 ve 269; Zümer, 39/9.

وَالْخَطُّ الْمُرَبَّعُ: الْأَجَلُ الْمُحِيطُ بِهِ. وَالْخَطُّ الْخَارِجُ: الْأَمَلُ."

• ﴿631﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) bir dörtgen çizdi. Sonra dörtgenin içine bir çizgi çizdi. Ardından dikdörtgenin ortasındaki bu çizginin kenarlarına başka çizgiler çizdi. Son olarak dikdörtgenin dışına bir çizgi çizdi ve *"Bunlar ne biliyor musunuz?"* diye sordu. "Allah ve Resûlü en iyisini bilir." dediler. Buyurdu ki: *"Şu ortadaki çizgi insan. Yanındaki çizgiler ise her taraftan onun üzerine gelip sıkıştıran problemler. Birisi gelmezse öteki mutlaka insanın başına geliyor. Şu dörtgen şeklindeki çizgi, insanı çevreleyen ecel. Çerçevenin dışında kalan çizgi ise emel."*[631]

. . . . . .

• ﴿632﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنِ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ: أَنَّ رَجُلًا أَصَابَ مِن امْرَأَةٍ قُبْلَةً، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْأَلُهُ عَنْ كَفَّارَتِهَا. فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ﴾ (هود: ١١٤)، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَلِي هَذِهِ؟ فَقَالَ: "لِمَنْ عَمِلَ كَذَا مِنْ أُمَّتِي."

• ﴿632﴾ • Adamın birisi yabancı bir kadını öpmüştü. Yaptığının kefaretinin ne olduğunu sormak için Hz. Peygamber'e (s.a.s.) geldi. Bunun üzerine Allah, *"Gündüzün iki tarafında ve gecenin gündüze yakın vakitlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri giderir."* {Hûd, 11/114} ayetini indirdi. Adam, "Bu benim için mi geçerli ya Resûlallah?" dedi. *"Ümmetimden böyle davranan herkes için!"* buyurdu.[632]

. . . . . .

• ﴿633﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ عَتِيقٍ، عَنْ طَلْقِ بْنِ حَبِيبٍ، عَنِ الْأَحْنَفِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "أَلَا، هَلَكَ الْمُتَنَطِّعُونَ!" ثَلَاثَ مِرَارٍ.

• ﴿633﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) üç defa *"Bakın! Aşırıya kaçanlar helak olurlar!"* buyurdu.[633]

. . . . . .

• ﴿634﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنِي زُبَيْدٌ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُودَ، وَشَقَّ الْجُيُوبَ، وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ."

631 *Müsned*, 6/163-165 (3652); Buhârî, *Rikâk*, 4 (6417~). **Oku:** A'râf, 7/34.

632 *Müsned*, 6/165-166 (3653. Ayrıca 4094); Buhârî, *Tefsîr*, (Hûd) 6 (4687~); Müslim, *Tevbe*, 39 (7001~).

633 *Müsned*, 6/167-168 (3655); Müslim, *İlim*, 7 (6784~). **Oku:** Hadîd, 57/27.

• ﴿634﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Yanaklara vuran, yakaları yırtan, cahiliye refleksi sergileyenler bizden değildir."*[634]

. . . . . .

• ﴿635﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْجَنَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ. وَالنَّارُ مِثْلُ ذَلِكَ."

• ﴿635﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cennet size ayakkabınızın bağcığından daha yakındır. Cehennem de öyledir."*[635]

. . . . . .

• ﴿636﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَوَّلُ مَا يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي الدِّمَاءِ."

• ﴿636﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kıyamet günü insanlar arasında ilk karara bağlanacak şey, kan davalarıdır."*[636]

. . . . . .

• ﴿637﴾ • حَدَّثَنَا بَهْزٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْأَقْمَرِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْأَحْوَصِ يُحَدِّثُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلَّا عَلَى شِرَارِ النَّاسِ."

• ﴿637﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kıyamet sadece kötü insanların üzerine kopacaktır."*[637]

. . . . . .

• ﴿638﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِقَوْمٍ يَتَخَلَّفُونَ عَنِ الْجُمُعَةِ: "لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ رَجُلًا يُصَلِّي بِالنَّاسِ، ثُمَّ أُحَرِّقَ عَلَى رِجَالٍ يَتَخَلَّفُونَ عَنِ الْجُمُعَةِ بُيُوتَهُمْ."

• ﴿638﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) Cuma namazına gelmeyenler için şöyle buyurdu: *"İnanın içimden şöyle geçirdim: Birisine söyleyeyim, insanlara namazı kıldırsın. Sonra gideyim, Cuma'ya gelmeyen adamların evlerini başlarına yakayım!"*[638]

634 *Müsned*, 6/172 (3658. Ayrıca 4215, 4361, 4430); Buhârî, *Cenâiz*, 38 (1297); Müslim, *İmân*, 165 (285). **Krş:** 961. hadis. **Oku:** Fetih, 48/26.

635 *Müsned*, 6/184 (3667. Ayrıca 3923, 4216); Buhârî, *Rikâk*, 29 (6488). **Krş:** 244 ve 245. hadisler.

636 *Müsned*, 6/192-194 (3674. Ayrıca 4200, 4213); Buhârî, *Diyât*, 1 (6864~); Müslim, *Kasâme*, 28 (4381). **Oku:** İsrâ, 17/33.

637 *Müsned*, 6/280-281 (3735. Ayrıca 4144); Müslim, *Fiten ve Eşrâtü's-Sâa*, 131 (7402). **Oku:** En'âm, 6/31.

638 *Müsned*, 6/366 (3816. Ayrıca 4007, 4295, 4297, 4398); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 254 (1485). **Krş:**

• ﴿639﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُؤَاخَذُ أَحَدُنَا بِمَا عَمِلَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ؟ قَالَ: "مَنْ أَحْسَنَ فِي الْإِسْلَامِ: لَمْ يُؤَاخَذْ بِمَا عَمِلَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ. وَمَنْ أَسَاءَ فِي الْإِسْلَامِ: أُخِذَ بِالْأَوَّلِ وَالْآخِرِ."

• ﴿639﴾ • Birisi Hz. Peygamber'e (s.a.s.), "Cahiliye döneminde yaptıklarımızdan sorumlu tutulacak mıyız?" diye sordu. Buyurdu ki: *"Kim, İslâm geldikten sonra güzel davranışlar sergilerse İslâm'dan önceki bilgisizlik döneminde yaptıklarından sorumlu tutulmaz. Kim de İslâm geldikten sonra çirkin davranışlar sergilerse hem önceki hem de sonraki davranışlarından sorumlu tutulur."*[639]

. . . . . .

• ﴿640﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، أَخْبَرَنِي الْوَلِيدُ بْنُ الْعَيْزَارِ بْنِ حُرَيْثٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَمْرٍو الشَّيْبَانِيَّ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَاحِبُ هَذِهِ الدَّارِ -وَأَشَارَ إِلَى دَارِ عَبْدِ اللَّهِ، وَلَمْ يُسَمِّهِ- قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ؟ قَالَ: "الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا." قَالَ: قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: "ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ." قَالَ: قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: "ثُمَّ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ." قَالَ: فَحَدَّثَنِي بِهِنَّ، وَلَوْ اسْتَزَدْتُهُ لَزَادَنِي.

• ﴿640﴾ • Abdullah b. Mes'ûd anlatıyor: Allah Resûlü'ne (s.a.s.), "Allah'ın en sevdiği davranış hangisi?" diye sordum. *"Vaktinde kılınan namaz."* buyurdu. "Sonra hangisi?" dedim. *"Sonra anne babaya iyi davranmak."* buyurdu. "Sonra hangisi?" dedim. *"Sonra Allah yolunda cihad etmek."* buyurdu. Bana bunları söyledi. Daha fazla sorsaydım daha fazlasını da söylerdi.[640]

. . . . . .

• ﴿641﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "لِكُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ."

• ﴿641﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Aldatanların hepsine kıyamet günü birer sancak verilir."*[641]

511. hadis. **Oku:** Cum'a, 62/9.

639 *Müsned*, 6/430-431 (3886. Ayrıca 3596, 3604, 4086, 4103); Buhârî, *İstitâbetü'l-Mürteddîn*, 1 (6921); Müslim, *İmân*, 190 (319). **Krş:** 217. hadis. **Oku:** Mâide, 5/93.

640 *Müsned*, 7/5-8 (3890. Ayrıca 3973, 3998, 4186, 4243, 4313); Buhârî, *Mevâkîtü's-Salât*, 5 (527); Müslim, *İmân*, 139 (254). **Oku:** Bakara, 2/238; Nisâ, 4/103.

641 *Müsned*, 7/16-17 (3900. Ayrıca 3959, 4201); Buhârî, *Cizye ve Müvâde'a*, 22 (3186); Müslim, *Cihâd ve Siyer*, 11

• ﴿642﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنِي الْأَعْمَشُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ كِبْرٍ. وَلَا يَدْخُلُ النَّارَ مَنْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ."

• ﴿642﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kalbinde zerre kadar kibir olan kişi cennete giremez. Kalbinde hardal tanesi kadar iman olan kişi de ateşe girmez."*[642]

• ﴿643﴾ • حَدَّثَنَا رَوْحٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْأَحْوَصِ يُحَدِّثُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ كَانَ يَدْعُو بِهَذَا الدُّعَاءِ: "اللَّهُمَّ، إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى، وَالتُّقَى، وَالْعَفَافَ، وَالْغِنَى."

• ﴿643﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şu duayı yapardı: *"Allah'ım! Sen'den hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliği istiyorum."*[643]

• ﴿644﴾ • حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ عُمَارَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَبَابًا لَيْسَ لَنَا شَيْءٌ، فَقَالَ: "يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ! مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ. فَإِنَّهُ أَغَضُّ لِلْبَصَرِ، وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ. وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ، فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ. فَإِنَّ الصَّوْمَ لَهُ وِجَاءٌ."

• ﴿644﴾ • Abdullah b. Mes'ûd anlatıyor: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanında bulunan gençlerdik; hiçbir şeyimiz yoktu. Buyurdu ki: *"Gençler! Ev geçindirmeye gücü yetenleriniz evlensin. Çünkü evlilik, gözü korumak ve namusa sahip çıkmak açısından daha iyidir. Evlenmeye gücü yetmeyenler de oruca yönelsin. Çünkü orucun şehveti kesici özelliği vardır."*[644]

• ﴿645﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ

(4532). **Krş:** 87. hadis. **Oku:** Mutaffifîn, 83/1-6. Dünyada insanları kandıranlar, mahşerde saklanacak yer ve kaçacak delik arayacaklardır. Bu ortamda, herkesin onları rahatlıkla bulup yakalarına yapışabilmesi için ellerine büyük sancaklar verilecektir.

642 *Müsned*, 7/30 (3913. Ayrıca 3947); Müslim, *İmân*, 148 (266~). **Krş:** 382. hadis. **Oku:** İsrâ, 17/37; Kasas, 28/76; Lokmân, 31/18.

643 *Müsned*, 7/63 (3950. Ayrıca 3692, 4135, 4162, 4233); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 72 (6904).

644 *Müsned*, 7/122-123 (4023. Ayrıca 3592, 4035, 4112, 4271); Buhârî, *Nikâh*, 3 (5066~); Müslim, *Nikâh*, 3 (3400~). **Oku:** Nûr, 24/32-33.

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَلِمَةً، وَقُلْتُ أُخْرَى. سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَنْ مَاتَ وَهُوَ يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا، دَخَلَ النَّارَ." وَقُلْتُ أَنَا: مَنْ مَاتَ وَهُوَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا، دَخَلَ الْجَنَّةَ.

• ﴿645﴾ • Abdullah b. Mes'ûd anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bir söz söylemişti; ben de ayrıca bir söz söylemiştim. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duymuştum: *"Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşarak ölen kişi ateşe girer."* Ben de diyorum ki: Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşmadan ölen kişi de cennete girer![645]

. . . . . .

• ﴿646﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ وَالْأَعْمَشُ وَوَاصِلٌ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُرَحْبِيلَ،، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الذَّنْبِ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ؟ قَالَ: "أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ نِدًّا وَهُوَ خَلَقَكَ." قَالَ: قُلْتُ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: "ثُمَّ أَنْ تَقْتُلَ وَلَدَكَ خَشْيَةَ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ طَعَامِكَ." -وَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ مَرَّةً: "أَنْ يَطْعَمَ مَعَكَ."- قَالَ: ثُمَّ قُلْتُ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: "أَنْ تُزَانِيَ بِحَلِيلَةِ جَارِكَ."

• ﴿646﴾ • Abdullah b. Mes'ûd anlatıyor: "Ya Resûlallah; Yüce Allah'a göre en büyük günah hangisi?" dedim. *"Seni Allah yarattığı hâlde birilerini Yüce Allah'a denk görmen."* buyurdu. "Sonra hangisi?" dedim. *"Sonra, senin yemeğinden yiyecek diye korkundan çocuğunu öldürmen."* buyurdu. Ardından "Sonra hangisi?" dedim. *"Komşunun hanımıyla zina etmen."* buyurdu.[646]

. . . . . .

• ﴿647﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا إِسْحَاقَ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّهُ قَالَ: [...] وَإِنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "أَلَا أُنَبِّئُكُمْ مَا الْعَضْهُ؟ هِيَ النَّمِيمَةُ الْقَالَةُ بَيْنَ النَّاسِ."

• ﴿647﴾ • Hz. Muhammed (s.a.s.) buyurdu ki: [...] *"Asıl iftira nedir biliyor musunuz? İnsanlar arasında dilden dile dolaşan laf taşımalar."*[647]

645 *Müsned*, 7/136-138 (4043. Ayrıca 3552, 3811, 3865, 4231, 4406, 4425); Buhârî, *Cenâiz*, 1 (1238~); Müslim, *İmân*, 150 (268~). **Oku:** Nisâ, 4/48 ve 116.

646 *Müsned*, 7/200-201 (4131. Ayrıca 3612, 4102); Buhârî, *Hudûd*, 20 (6811~); Müslim, *İmân*, 141 (257~). **Oku:** İsrâ, 17/31. Geçim korkusu veya başka gerekçelerle Allah'ın hayat verdiği bir bebeği anne karnında veya dünyaya geldikten sonra öldürmek, tasvip edilmesi asla mümkün olmayan yanlış bir tercihtir. Rahimdeki cenini öldürmekle bir yetişkini öldürmek arasında cana kıymak açısından hiçbir fark yoktur. Çocuğunu hayırlısıyla doğurup helâl rızıkla büyütmeye niyetli olana ise Allah elbette yardım edecektir.

647 *Müsned*, 7/227-229 (4160); Müslim, *Birr ve Sıla*, 102 (6636). **Oku:** Nisâ, 4/148; Hucurât, 49/12.

• ﴿648﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سُوَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَمْسَى قَالَ: "أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلَّهِ. وَالْحَمْدُ لِلَّهِ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ."

• ﴿648﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) akşam olduğunda şöyle derdi: *"Akşama ulaştık. Ve bütün varlıklar Allah'a ait olarak akşama ulaştı. Allah'a şükürler olsun. Allah'tan başka ilah yoktur. Sadece O vardır ve eşsizdir."*[648]

. . . . . .

• ﴿649﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٍ، قَالَ: قَالَ سُفْيَانَ: قَالَ الْأَعْمَشُ: عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَقُولَ: أَنَا خَيْرٌ مِنْ يُونُسَ بْنِ مَتَّى."

• ﴿649﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Hiç kimseye 'Ben Yûnus b. Mettâ'dan daha hayırlıyım.' demek yakışmaz."*[649]

. . . . . .

• ﴿650﴾ • حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنِ الْحَارِثِ -أَظُنُّهُ يَعْنِي ابْنَ فُضَيْلٍ- عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْمِسْوَرِ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَا مِنْ نَبِيٍّ بَعَثَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي أُمَّةٍ قَبْلِي إِلَّا كَانَ لَهُ مِنْ أُمَّتِهِ حَوَارِيُّونَ وَأَصْحَابٌ، يَأْخُذُونَ بِسُنَّتِهِ، وَيَقْتَدُونَ بِأَمْرِهِ. ثُمَّ إِنَّهَا تَخْلُفُ مِنْ بَعْدِهِمْ خُلُوفٌ، يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ، وَيَفْعَلُونَ مَا لَا يُؤْمَرُونَ."

• ﴿650﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Benden önce herhangi bir topluma gönderilen peygamberlerin tümünün mutlaka yardımcı havarileri ve ashabı olmuştur. Bu dostlar, peygamberlerinin uygulamalarına sahip çıkmış ve emirlerine boyun eğmişlerdir. Ama sonra arkalarından, yapmadıkları şeyleri söyleyen; kendilerinden istenmeyen şeyleri de yapan nesiller gelmiştir."*[650]

---

648 *Müsned*, 7/248-249 (4192); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 74 (6907). **Oku:** Rûm, 30/17-18. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلَّهِ. وَالْحَمْدُ لِلَّهِ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ.)

649 *Müsned*, 7/267-268 (4227. Ayrıca 3703, 4196, 4197); Buhârî, *Tefsîr*, (Nisâ) 26 (4603~). **Krş:** 589. hadis. **Oku:** Enbiyâ, 21/87-88; Sâffât, 37/139-148. Yûnus b. Mettâ, Kur'ân-ı Kerîm'de bahsi geçen ve balığın karnında tevbe ettikten sonra nasıl kurtulduğu anlatılan Yunus peygamberdir.

650 *Müsned*, 7/387-388 (4379. Ayrıca 4402); Müslim, *İmân*, 80 (179). **Oku:** Meryem, 19/59; Saff, 61/2-3.

V. YİRMİ HADİS ALINANLAR

1) ABDULLAH B. AMR
2) EBÛ ZER EL-ĞIFÂRÎ
3) EBÛ MÛSÂ EL-EŞ'ARÎ

ABDULLAH B. AMR (r.a.)

Kureyşlidir. Amr ibnü'l-Âs'ın oğludur. Küçüklüğünden itibaren iyi bir eğitim aldı. Okuma yazma öğrendi. Süryanice bilir ve Tevrat'ı orijinalinden okurdu. Hadisleri Peygamber Efendimizin (s.a.s.) sağlığında ve bizzat O'nun müsaadesiyle (668. hadis) yazan sahabiler arasında yer aldı. Kısa sürelerle Kûfe ve Mısır'da idarecilik yaptı; ama daha ziyade ilmî birikimi ve ibadete düşkünlüğü ile tanındı. İlmini sonraki nesillere özellikle torunlarından Amr b. Şuayb'a nakletti. 65/684 yılında 72 yaşında Kâhire'de vefat etti ve Fustât'ta babasının yaptırdığı meşhur caminin yanındaki evine defnedildi. *(DİA, 1/85-86)*

• ﴿651﴾ • حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَمُغِيرَةَ الضَّبِّيِّ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: زَوَّجَنِي أَبِي امْرَأَةً مِنْ قُرَيْشٍ. فَلَمَّا دَخَلَتْ عَلَيَّ، جَعَلْتُ لَا أَنْحَاشُ لَهَا مِمَّا بِي مِنَ الْقُوَّةِ عَلَى الْعِبَادَةِ مِنَ الصَّوْمِ وَالصَّلَاةِ. فَجَاءَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ إِلَى كَنَّتِهِ حَتَّى دَخَلَ عَلَيْهَا، فَقَالَ لَهَا: كَيْفَ وَجَدْتِ بَعْلَكِ؟ قَالَتْ: خَيْرَ الرِّجَالِ -أَوْ كَخَيْرِ الْبُعُولَةِ مِنْ رَجُلٍ- لَمْ يُفَتِّشْ لَنَا كَنَفًا، وَلَمْ يَعْرِفْ لَنَا فِرَاشًا!

فَأَقْبَلَ عَلَيَّ، فَعَذَمَنِي وَعَضَّنِي بِلِسَانِهِ، فَقَالَ: أَنْكَحْتُكَ امْرَأَةً مِنْ قُرَيْشٍ ذَاتَ حَسَبٍ، فَعَضَلْتَهَا، وَفَعَلْتَ وَفَعَلْتَ! ثُمَّ انْطَلَقَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَشَكَانِي. فَأَرْسَلَ إِلَيَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَتَيْتُهُ.

فَقَالَ لِي: "أَتَصُومُ النَّهَارَ؟" قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: "وَتَقُومُ اللَّيْلَ؟" قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: "لَكِنِّي أَصُومُ وَأُفْطِرُ، وَأُصَلِّي وَأَنَامُ، وَأَمَسُّ النِّسَاءَ. فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي، فَلَيْسَ مِنِّي."

قَالَ: "اقْرَإِ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ شَهْرٍ." قُلْتُ: إِنِّي أَجِدُنِي أَقْوَى مِنْ ذَلِكَ. قَالَ: "فَاقْرَأْهُ فِي كُلِّ عَشَرَةِ أَيَّامٍ." قُلْتُ: إِنِّي أَجِدُنِي أَقْوَى مِنْ ذَلِكَ. -قَالَ أَحَدُهُمَا: إِمَّا حُصَيْنٌ وَإِمَّا مُغِيرَةُ- قَالَ: "فَاقْرَأْهُ فِي كُلِّ ثَلَاثٍ."

قَالَ: ثُمَّ قَالَ: "صُمْ فِي كُلِّ شَهْرٍ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ." قُلْتُ: إِنِّي أَقْوَى مِنْ ذَلِكَ. قَالَ: فَلَمْ يَزَلْ يَرْفَعُنِي حَتَّى قَالَ: "صُمْ يَوْمًا، وَأَفْطِرْ يَوْمًا. فَإِنَّهُ أَفْضَلُ الصِّيَامِ، وَهُوَ صِيَامُ أَخِي دَاوُدَ."

قَالَ حُصَيْنٌ فِي حَدِيثِهِ: ثُمَّ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "فَإِنَّ لِكُلِّ عَابِدٍ شِرَّةً، وَلِكُلِّ شِرَّةٍ فَتْرَةً. فَإِمَّا إِلَى سُنَّةٍ، وَإِمَّا إِلَى بِدْعَةٍ. فَمَنْ كَانَتْ فَتْرَتُهُ إِلَى سُنَّةٍ: فَقَدْ اهْتَدَى. وَمَنْ كَانَتْ فَتْرَتُهُ إِلَى غَيْرِ ذَلِكَ: فَقَدْ هَلَكَ."

قَالَ مُجَاهِدٌ: فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو حَيْثُ ضَعُفَ وَكَبِرَ يَصُومُ الْأَيَّامَ كَذَلِكَ، يَصِلُ بَعْضَهَا إِلَى بَعْضٍ، لِيَتَقَوَّى بِذَلِكَ. ثُمَّ يُفْطِرُ بَعْدَ تِلْكَ الْأَيَّامِ. قَالَ: وَكَانَ يَقْرَأُ فِي كُلِّ حِزْبِهِ كَذَلِكَ، يَزِيدُ أَحْيَانًا وَيَنْقُصُ أَحْيَانًا، غَيْرَ أَنَّهُ يُوفِي الْعَدَدَ، إِمَّا فِي سَبْعٍ وَإِمَّا فِي ثَلَاثٍ.

قَالَ: ثُمَّ كَانَ يَقُولُ بَعْدَ ذَلِكَ: لَأَنْ أَكُونَ قَبِلْتُ رُخْصَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا عُدِلَ بِهِ -أَوْ عَدَلَ-، لَكِنِّي فَارَقْتُهُ عَلَى أَمْرٍ أَكْرَهُ أَنْ أُخَالِفَهُ إِلَى غَيْرِهِ.

• {651} • Abdullah b. Amr anlatıyor: Babam beni Kureyş'ten bir kadınla evlendirdi. Namaz ve oruç gibi ibadetlere fazla ağırlık verdiğim için, yanıma geldiğinde kadından uzak durmaya başladım. Derken bir gün [babam] Amr ibnü'l-Âs geliniyle görüşmeye gelmiş ve ona "Kocanı nasıl buldun?" diye sormuş. O da demiş ki: "Çok iyi adam; ne bana el sürdüğü var ne de yatağımızla tanışıklığı!"

Tabii, benim üzerime geldi. Beni diliyle çiğnedi, ezdi. "Ben seni böyle soylu bir Kureyşli kadınla evlendiriyorum, sen onun hakkını yiyorsun; şöyle yapıyorsun, böyle yapıyorsun!" dedi. Sonra Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gidip beni şikâyet etti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) bana haber gönderdi ve ben de yanına gittim.

Bana, *"Gündüzleri oruç tutuyor musun?"* buyurdu; "Evet." dedim. *"Geceleri namaz kılıyor musun?"* buyurdu; yine "Evet." dedim. Buyurdu ki: *"Ama benim oruç tuttuğum günler de var, tutmadığım günler de var. Ben namazımı da*

kılıyorum, uykumu da uyuyorum. Kadınlarla ilişkide de bulunuyorum. Benim sünnetimi dikkate almayan benden değildir."

"Kur'ân'ı her ay bir defa oku." buyurdu. "Bundan daha fazlasını yapmaya gücümün yeteceğini düşünüyorum." dedim. *"O zaman, her on günde bir defa oku."* buyurdu. Yine "Bundan daha fazlasını yapmaya gücümün yeteceğini düşünüyorum." dedim. *"O zaman, her üç günde bir defa oku."* buyurdu.

Sonra, *"Her aydan üç gün oruç tut."* buyurdu. "Bundan daha fazlasına gücüm yeter." dedim. Beni bir üste çıkarta çıkarta, en sonunda buyurdu ki: *"Bir gün oruç tut; bir gün tutma. Çünkü en faziletli oruç budur. Bu, kardeşim Davud'un orucudur."*

Sonra şöyle buyurdu: *"Çünkü ibadet eden her kişinin bir coşkusu vardır. Ve her coşku da kesintiye uğrar; ya bir sünnete ya bir bid'ata doğru. Kim bu kesinti sırasında bir sünnete yönelirse kurtulur. Kim de başka bir tarafa yönelirse helak olur."*

[Hadisi Abdullah b. Amr'dan nakleden] Mücâhid diyor ki: Abdullah b. Amr yaşlanıp güçsüzleştiğinde günleri bu şekilde oruçlu geçirirdi. Bazen üst üste tutar, ardından aynı sayıda günü oruç tutmadan geçirirdi. Hatimlerinde de hep böyle okurdu. Bazen fazla bazen eksik miktarda okur; ama ya yedi ya üç gün için sayıya sadık kalırdı.

Bundan sonra da şöyle der olmuştu: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) sağladığı ruhsatı [kolaylığı] kabul etmiş olmayı ne kadar isterdim! Ama o aramızdan ayrılırken yapmakta olduğum şeyleri şimdi bırakmaya da hiç gönlüm razı olmuyor![651]

. . . . . .

• ﴿652﴾ • حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي حَسَّانُ بْنُ عَطِيَّةَ، حَدَّثَنِي أَبُو كَبْشَةَ السَّلُولِيُّ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ حَدَّثَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -يَعْنِي يَقُولُ-: "بَلِّغُوا عَنِّي وَلَوْ آيَةً. وَحَدِّثُوا عَنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلاَ حَرَجَ. وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا، فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ."

• ﴿652﴾ • Ebû Kebşe es-Selûlî diyor ki: Abdullah b. Amr, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Bir ayet bile olsa benden alıp başkasına ulaştırın. Problem değil, İsrailoğullarından duyduklarınızı anlatın. Ama kim benim adıma bile bile yalan söylerse ateşteki yerine hazırlansın."*[652]

---

651 *Müsned*, 11/8-12 (6477); Nesâî, *Sıyâm*, 76 (2392~). **Krş:** 267, 327, 653, 656 ve 658. hadisler. **Oku:** Nisâ, 4/64-65 ve 80; Mâide, 5/87. **Doğal İhtiyaçların Önemsenmesi Konu Merkezi; Dalları:** 276, 288 ve 478. hadisler.

652 *Müsned*, 11/25-26 (6486. Ayrıca 6888, 7006); Buhârî, *Ehâdîsü'l-Enbiyâ*, 50 (3461). **Krş:** 28 ve 36. hadisler.

• ﴿653﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، سَمِعْتُ عَمْرًا: أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ أَوْسٍ، سَمِعَهُ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَحَبُّ الصِّيَامِ إِلَى اللَّهِ: صِيَامُ دَاوُدَ. وَأَحَبُّ الصَّلاَةِ إِلَى اللَّهِ: صَلاَةُ دَاوُدَ. كَانَ يَنَامُ نِصْفَهُ، وَيَقُومُ ثُلُثَهُ، وَيَنَامُ سُدُسَهُ. وَكَانَ يَصُومُ يَوْمًا، وَيُفْطِرُ يَوْمًا."

• ﴿653﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah'ın en sevdiği oruç, Davud'un orucudur. Ve Allah'ın en sevdiği namaz, Davud'un namazıdır. Gecenin yarısını uyur, üçte birini ibadetle geçirir, sonra da kalan altıda birini uyurdu. Orucu da bir gün tutar, bir gün tutmazdı."*[653]

. . . . . .

• ﴿654﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَكُ فَاحِشًا وَلَا مُتَفَحِّشًا، وَكَانَ يَقُولُ: "مِنْ خِيَارِكُمْ أَحَاسِنُكُمْ أَخْلَاقًا."

• ﴿654﴾ • Abdullah b. Amr anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) kötülük yapan bir insan da değildi, kötülüğe sahip çıkan bir insan da değildi. Şöyle buyururdu: *"Ahlâkı en güzel olanlarınız, en hayırlılarınızdandır."*[654]

. . . . . .

• ﴿655﴾ • حَدَّثَنِي يَحْيَى، عَنْ هِشَامٍ -أَمْلَاهُ عَلَيْنَا-، حَدَّثَنِي أَبِي: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو مِنْ فِيهِ إِلَى فِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَزِعُهُ مِنَ النَّاسِ. وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ. حَتَّى إِذَا لَمْ يَتْرُكْ عَالِمًا، اتَّخَذَ النَّاسُ رُؤَسَاءَ جُهَّالًا. فَسُئِلُوا، فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ، فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا."

• ﴿655﴾ • Urve ibnü'z-Zübeyr diyor ki: Abdullah b. Amr'ın ağzından dinledim. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Allah, ilmi insanlardan bir defada çekip almaz. İlmi, âlimleri alarak alır. Sonuçta hiç âlim bırakmayınca, insanlar cahil liderler edinirler. Bu cahil liderlere soru sorulur, onlar da bilgisizce fetva verirler. Böylece hem kendileri yoldan çıkarlar hem de başkalarını yoldan çıkarırlar."*[655]

---

653 *Müsned*, 11/31-32 (6491. Ayrıca 6921); Buhârî, *Teheccüd*, 7 (1131~); Müslim, *Sıyâm*, 189 (2739~).

654 *Müsned*, 11/49-50 (6504. Ayrıca 6767, 6818); Buhârî, *Edeb*, 38 (6029~); Müslim, *Fedâil*, 68 (6033~).

655 *Müsned*, 11/59-60 (6511. Ayrıca 6787, 6896); Buhârî, *İlim*, 34 (100~); Müslim, *İlim*, 13 (6796).

• ﴿656﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ وَمِسْعَرٌ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ الْمَكِّيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لاَ صَامَ مَنْ صَامَ الأَبَدَ."

• ﴿656﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Sürekli oruç tutan hiç oruç tutmamıştır."* buyurdu.[656]

. . . . . .

• ﴿657﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي حَيَّانَ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "تَطْلُعُ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا، وَتَخْرُجُ الدَّابَّةُ عَلَى النَّاسِ ضُحًى. فَأَيُّهُمَا خَرَجَ قَبْلَ صَاحِبِهِ، فَالأُخْرَى مِنْهَا قَرِيبٌ، وَلَا أَحْسِبُهُ إِلَّا طُلُوعَ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا."

• ﴿657﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Güneş battığı yerden doğar ve duhâ vakti insanların karşısına dâbbe çıkar. Hangisi diğerinden önce gerçekleşirse ötekinin olması da ona çok yakındır."*[657]

. . . . . .

• ﴿658﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنِي هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فِي أَقَلَّ مِنْ ثَلاَثٍ، لَمْ يَفْقَهْهُ."

• ﴿658﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Kur'ân'ı üç günden daha az sürede okuyup bitiren kişi onu anlayamaz."* buyurdu.[658]

. . . . . .

• ﴿659﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ، عَنْ عَبْدِ

---

656 *Müsned*, 11/81-82 (6527. Ayrıca 6789, 6874, 6988); Buhârî, *Savm*, 57 (1977); Müslim, *Sıyâm*, 186 (2734). **Krş:** 267. hadis. Orucun Arapça'daki karşılığı olan "savm" kelimesi "tutmak, ara vermek" anlamına gelir. Oruç, akıp giden alışılagelmiş bir süreci geçici olarak kesmek, nimetlere ve tokluğa biraz ara verip kalbi, ruhu ve bedeni dinlendirmektir. Sürekli oruç tutmak bu amaca hizmet etmez. Çünkü o zaman oruç sıradanlaşır ve "nimetten mahrumiyet" rutin hâle gelir ki bu her açıdan çok yorucudur. Dolayısıyla kural dışı ve zararlı böyle bir oruç anlayışı, hadis-i şerifte hiç oruç tutmamak ile eşdeğer sayılmıştır. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Recep ve Şaban ayları da dâhil Ramazan ayı dışında hiçbir ayı baştan sona oruçlu geçirmediği bilgisi için bk. *Müsned*, 41/276-277 (24757); Buhârî, *Savm*, 52 (1969).

657 *Müsned*, 11/86-87 (6531. Ayrıca 6881); Müslim, *Fiten ve Eşrâtü's-Sâa*, 118 (7383~). **Krş:** 55 ve 166. hadisler. **Oku:** Neml, 27/82-83.

658 *Müsned*, 11/91-92 (6535. Ayrıca 6810, 6841); Ebû Dâvud, *Şehru Ramazân*, 8 (1390~); Tirmizî, *Kırâât*, 11 (2949~); İbn Mâce, *İkâmetu's-Salevât*, 178 (1347~); Dârimî, *Salât*, 173 (1527~). **Krş:** 267. hadis. **Oku:** Sa'd, 38/29; Kamer, 54/17, 22, 32 ve 40.

اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَأْذِنُهُ فِي الْجِهَادِ، فَقَالَ: "أَحَيٌّ وَالِدَاكَ؟" قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: "فَفِيهِمَا فَجَاهِدْ."

• ﴿659﴾ • Bir adam cihada gitmek için izin istemek üzere Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yanına geldi. *"Annen ve baban sağ mı?"* buyurdu. Adam "Evet." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) buyurdu ki: *"O zaman annen ve babanın hizmetinde cihad et!"*[659]

. . . . . .

• ﴿660﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا حَيْوَةُ، أَخْبَرَنِي أَبُو هَانِئٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيَّ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِنَّ قُلُوبَ بَنِي آدَمَ كُلَّهَا بَيْنَ أُصْبُعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمَنِ عَزَّ وَجَلَّ كَقَلْبٍ وَاحِدٍ، يُصَرِّفُ كَيْفَ يَشَاءُ".

ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اللَّهُمَّ مُصَرِّفَ الْقُلُوبِ! اصْرِفْ قُلُوبَنَا إِلَى طَاعَتِكَ."

• ﴿660﴾ • Ebû Abdurrahman el-Hubulî diyor ki: Abdullah b. Amr, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Bütün insanların kalpleri Allah'ın iki parmağı arasındadır; istediği gibi evirip çevirir."*

Sonra da Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle dua etti: *"Ey kalpleri biçimlendiren Allah'ım! Bizim kalplerimizi Sana itaate uyumlu hâle getir!"*[660]

. . . . . .

• ﴿661﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ مِنْ كِتَابِهِ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، حَدَّثَنِي شُرَحْبِيلُ بْنُ شَرِيكٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "قَدْ أَفْلَحَ مَنْ أَسْلَمَ، وَرُزِقَ كَفَافًا، وَقَنَّعَهُ اللَّهُ بِمَا آتَاهُ."

• ﴿661﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Müslüman olup da günlük rızkı eline geçen ve Allah'ın, verdiği nimete kanaat etme özelliğini de verdiği kişi, mutluluğu yakalamıştır."*[661]

---

659 *Müsned*, 11/102-103 (6544. Ayrıca 6765, 6811, 6858, 7062); Buhârî, *Cihâd*, 138 (3004); Müslim, *Birr ve Sıla*, 5 (6504). **Oku:** İsrâ, 17/23-24.

660 *Müsned*, 11/130-131 (6569); Müslim, *Kader*, 17 (6750~). **Krş:** 451. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/8-9. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (اللَّهُمَّ مُصَرِّفَ الْقُلُوبِ! اصْرِفْ قُلُوبَنَا إِلَى طَاعَتِكَ.)

661 *Müsned*, 11/134-135 (6572); Müslim, *Zekât*, 125 (2426). **Krş:** 58 ve 563. hadisler.

• ﴿662﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنِي حَيْوَةُ، أَخْبَرَنِي أَبُو هَانِئٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِي يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِنَّ فُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِينَ يَسْبِقُونَ الأَغْنِيَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَرْبَعِينَ خَرِيفًا."

• ﴿662﴾ • Ebû Abdurrahman el-Hubulî diyor ki: Abdullah b. Amr, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Fakir muhacirler kıyamet günü cennete zenginlerden kırk bahar önde gireceklerdir."*[662]

. . . . . .

• ﴿663﴾ • حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ وَأَبُو النَّضْرِ، قَالَا: حَدَّثَنَا لَيْثٌ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الأَعْمَالِ خَيْرٌ؟ قَالَ: "أَنْ تُطْعِمَ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأَ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ."

• ﴿663﴾ • Bir adam Hz. Peygamber'e (s.a.s.), "En iyi davranışlar hangileridir?" diye sordu. Buyurdu ki: *"Yemek yedirmen ve tanıdığına da tanımadığına da selam vermendir."*[663]

. . . . . .

• ﴿664﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ. (قال عبد الله بن أحمد): قال أبي: وَابْنُ نُمَيْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الأَعْمَشُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا، أَوْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ الأَرْبَعِ، كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدَعَهَا: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ."

• ﴿664﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kimde şu dört özellik varsa o kişi münafıktır. Kimde de bu dört özellikten birisi varsa o özellikten vazgeçene kadar o kişide bir münafık özelliği var demektir: Konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz, anlaşma yaptığında anlaşmaya bağlı kalmaz, mahkemelik olduğunda gerçekleri saptırır."*[664]

---

[662] *Müsned,* 11/143-144 (6578); Müslim, *Zühd ve Rekâik,* 37 (7463~). **Oku:** Âl-i İmrân, 3/195.

[663] *Müsned,* 11/146-147 (6581); Buhârî, *İmân,* 6 (12~); Müslim, *İmân,* 63 (160~). **Krş:** 223. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/86; İnsân, 76/8-12.

[664] *Müsned,* 11/380-381 (6768. Ayrıca 6864); Buhârî, *Mezâlim,* 17 (2459); Müslim, *İmân,* 106 (210~). **Krş:** 626. hadis. **Oku:** Bakara 2/8-16, Nisâ 4/142-146, Tevbe 9/38-129, Münâfikûn 63/1-11. **Münafık Karakteri Konu Merkezi; Dalları:** 100, 373 ve 457. hadisler.

• ﴿665﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَمْرٍو الْفُقَيْمِيِّ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِئِ. وَلَكِنِ الْوَاصِلُ مَنْ إِذَا قَطَعَتْ رَحِمُهُ وَصَلَهَا."

• ﴿665﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Sıla yapan, gelene giden değildir. Sıla yapan, kendisiyle ilişki kesildiğinde o ilişkiyi tekrar kurabilendir."*[665]

. . . . . .

• ﴿666﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "خُذُوا الْقُرْآنَ مِنْ أَرْبَعَةٍ: مِنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، وَأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، وَمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، وَسَالِمٍ مَوْلَى أَبِي حُذَيْفَةَ." قَالَ: فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَذَاكَ رَجُلٌ لَا أَزَالُ أُحِبُّهُ مُنْذُ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَدَأَ بِهِ.

• ﴿666﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kur'ân'ı şu dört kişiden öğrenin: İbn Mes'ûd'dan, Übey b. Ka'b'dan, Muâz b. Cebel'den, Ebû Huzeyfe'nin azatlı kölesi Sâlim'den."*

Abdullah b. Amr, İbn Mes'ud hakkında şunu söyler: "Allah Resûlü (s.a.s.) listeye adıyla başladı ya; o zamandan beri bu adamı seviyorum!"[666]

. . . . . .

• ﴿667﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيَّ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَبَاحٍ، يُحَدِّثُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: هَجَّرْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا، فَإِنَّا لَجُلُوسٌ، إِذِ اخْتَلَفَ رَجُلَانِ فِي آيَةٍ، فَارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمَا، فَقَالَ: "إِنَّمَا هَلَكَتِ الْأُمَمُ قَبْلَكُمْ بِاخْتِلَافِهِمْ فِي الْكِتَابِ."

• ﴿667﴾ • Abdullah b. Amr anlatıyor: Bir gün erkenden Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanına gitmiştim. Oturuyorduk. Birden iki adam bir ayet hakkında yüksek sesle

---

665 *Müsned*, 11/394-395 (6785. Ayrıca 6524, 6817); Buhârî, *Edeb*, 15 (5991~). **Krş:** 284. hadis.

666 *Müsned*, 11/39 (6786. Ayrıca 6767, 6790, 6795, 6838); Buhârî, *Fedâilü'l-Kur'ân*, 8 (4999~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 116 (6334~). **Krş:** 14, 23, 389 ve 616. hadisler. İlim ve en başta Kur'ân-ı Kerîm, insanın kişiliğine apayrı bir değer kazandırır ve manevi konumunu yükseltebilir. Listede yer alan isimlerin kiminin çok genç, kiminin azat edilmiş köle, kiminin fiziksel özürlü olması ilim söz konusu olunca önemini yitirir. Nitekim Kureyşli asil bir ailenin evladı olan Abdullah b. Amr'ın kendisine nazaran çok daha alt bir sosyo- kültürel kesimden gelen Abdullah b. Mes'ud hakkında rivayetin bitiminde söyledikleri, bu bakımdan bir itiraf niteliğindedir.

tartışmaya başladı. Bunun üzerine buyurdu ki: *"Sizden önceki ümmetler, kitaplarını tartıştıkları için helak oldular."*[667]

• ﴿668﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ -يَعْنِي عُبَيْدَ بْنَ الْأَخْنَسِ-، حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَاهَكَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: كُنْتُ أَكْتُبُ كُلَّ شَيْءٍ أَسْمَعُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُرِيدُ حِفْظَهُ. فَنَهَتْنِي قُرَيْشٌ عَنْ ذَلِكَ، وَقَالُوا: تَكْتُبُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي الْغَضَبِ وَالرِّضَا. فَأَمْسَكْتُ حَتَّى ذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "اكْتُبْ. فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، مَا خَرَجَ مِنْهُ إِلاَ حَقٌّ."

• ﴿668﴾ • Abdullah b. Amr anlatıyor: Allah Resûlü'nden (s.a.s.) duyduğum her şeyi ezberlemek amacıyla yazıyordum. Kureyşliler beni bundan vazgeçirmeye çalışarak şöyle dediler: "Sen yazıyorsun; ama Allah Resûlü (s.a.s.) kızgınken de mutluyken de konuşuyor." Önce vazgeçtim; sonra durumdan Allah Resûlü'ne (s.a.s.) bahsettim. Buyurdu ki: *"Yaz yaz! Canımı elinde tutana yemin ederim, benim ağzımdan gerçek dışında hiçbir şey çıkmaz!"*[668]

• ﴿669﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ وَحَجَّاجٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ حُمَيْدٍ، -قَالَ حَجَّاجٌ: سَمِعْتُ حُمَيْدَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ-، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ الذَّنْبِ، أَنْ يَسُبَّ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ." قَالُوا: وَكَيْفَ يَسُبُّ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ؟ قَالَ: "يَسُبُّ أَبَا الرَّجُلِ، فَيَسُبُّ أَبَاهُ. وَيَسُبُّ أُمَّهُ، فَيَسُبُّ أُمَّهُ."

667 *Müsned*, 11/405-406 (6801. Ayrıca 6845); Müslim, *İlim*, 2 (6776~). **Krş:** 243. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/105.

668 *Müsned*, 11/406-407 (6802. Ayrıca 6510); Ebû Dâvud, *İlim*, 3 (3646~); Dârimî, *Mukaddime*, 43 (493). **Krş:** 74. hadis. Bu girişim, hadis yazmanın yasaklandığı ilk dönemden sonraya rastlar. İşin başında, Kur'ân ile karıştırılmasından çekindiği için, Hz. Peygamber (s.a.s.) kendi sözlerinin yazıya dökülmesini yasaklamış ve *"Benden Kur'ân dışında bir şey yazmayın..."* (578. hadis) buyurmuştu. Tıpkı taşlara tapma ve ölüleri kutsama geleneğinden henüz kurtulamamış bir toplumda kabir ziyaretinin geçici olarak yasaklanması ve daha sonra kalıcı iznin gelmesi gibi burada da önce geçici yasak, ardından da sistem oturunca sürekli izin gündeme gelmiştir. Nitekim Abdullah b. Amr'ın "yazmaması" yönünde aldığı eleştiriler de, önceki bu yasağın etkisiyle ortaya çıkmıştır. Ancak, *"Benim ağzımdan gerçek dışında hiçbir şey çıkmaz."* garantisine ve *"Yaz!"* teşvikine binaen birden fazla sahabi hadisleri not etmeye başlamış ve Abdullah b. Amr'ın doldurduğu deftere "Sahîfe-i Sâdıka" (Yanlışsız Sayfa) adı verilmiştir. Bu çalışma hadis tarihinde önemli bir yere sahiptir. Çünkü hadislerin sadece hafızalara kazınarak değil, daha Hz. Peygamber (s.a.s.) hayatta iken yazıya geçirilerek de korunduğunu ispatlar. Ebû Hüreyre diyor ki: "Allah Resûlü'nün (s.a.s.) sözlerini benden iyi bilen kimse yoktu. Bir tek Abdullah b. Amr'ın uygulaması vardı. O hem eliyle yazar hem de kalbine işlerdi. Ben ise kalbime işler (ezberler) ama yazmazdım. Ayrıca o, kendisinden duyduklarını yazmak için Alah Resûlü'nden (s.a.s.) izin istemiş ve O da ona izin vermişti." (*Müsned*, 15/127-128: 9231)

• ﴿669﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.), *"En büyük günahlardan birisi, kişinin kendi anne ve babasına sövmesidir."* buyurdu. "Kişi kendi anne ve babasına nasıl sövsün ki?" dediler. Buyurdu ki: *"Bir adamın babasına söver, o da tutar onun babasına söver. Bir adamın annesine söver, o da onun annesine söver."*[669]

.....

• ﴿670﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو بِشْرٍ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَاهَكٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: تَخَلَّفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفْرَةٍ سَافَرْنَاهَا، فَأَدْرَكَنَا وَقَدْ أَرْهَقَتْنَا صَلَاةُ الْعَصْرِ وَنَحْنُ نَتَوَضَّأُ. فَجَعَلْنَا نَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا، فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ: "وَيْلٌ لِلأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ!" مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا.

• ﴿670﴾ • Abdullah b. Amr anlatıyor: Bir yolculukta Allah Resûlü (s.a.s.) biraz arkamızda kalmıştı. Bize yetiştiğinde ise ikindi namazını yetiştirmek için aceleyle abdest alıyorduk. Ayaklarımızı ıslak elle sıvazlayıp geçiyorduk. Bunun üzerine iki veya üç defa yüksek sesle *"Eyvah! Topuklara ateş değecek!"* diye bağırdı.[670]

EBÛ ZER EL-ĞIFÂRÎ (r.a.)

İlk bedevi Müslüman'dır. Haram aylarda bile yol kesmesiyle meşhur olan Ğıfâr kabilesine mensuptur. Mekke'de erken dönemde İslâm'ı kabul etti ve Kâbe'de Müslümanlığını ilan edince ağır şekilde dövüldü. Uyarısına rağmen ertesi gün aynı olay tekrar edilince Peygamberimiz (s.a.s.) ona kabilesinin yanına dönmesini ve çağırdığında yanına gelmesini emretti. Uhud veya Hendek Savaşı'nın ardından Medine'ye hicret ederek ashab-ı suffeye katıldı. Peygamberimizin (s.a.s.) hizmetinde bulundu ve develerine çobanlık yaptı. Yöneticilik talebi geri çevrilince bir daha ölene kadar hiçbir idari teklifi kabul etmedi. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) son hastalığında onu özel olarak yanına çağırmış ve kucaklamıştı.

Hulefâ-i Râşidîn döneminde elde ettiği gelirlerle at satın alıp beslemeye başladı. Hz. Ömer ile birlikte Kudüs'ün, Amr ibnü'l-Âs ile bir-

669 *Müsned*, 11/430-431 (6840. Ayrıca 7004, 7029); Müslim, *İmân*, 146 (263~). **Oku:** En'âm, 6/108.

670 *Müsned*, 11/558-559 (6976. Ayrıca 6809, 6911, 7103); Buhârî, *İlim*, 3 (60); Müslim, *Tahâre*, 27 (572).

likte Mısır'ın, Hz. Osman döneminde ise Kıbrıs'ın fethine katıldı. Şam'da yönetimin bazı harcamalarını ve servet biriktirme girişimlerini açıktan eleştirmeye başlayınca Muaviye halkın onunla konuşmasını yasakladı. Bu tedbir sonuç vermeyince Hz. Osman'a şikâyet edildi. Medine'ye üç mil mesafede bulunan ve Ğıfâr kabilesinin otlaklarından olan Rebeze'de ikamet etmesine karar verildi. Her zaman yakın destek verdiği Hz. Ali ile oğulları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin tarafından yolcu edildiği Rebeze'de iki yıl münzevi bir hayat sürdü ve 32/653 yılında vefat etti. Cenaze namazını oradan bir kafileyle geçmekte olan Abdullah b. Mes'ûd kıldırdı.

İri cüsseli, uzun boylu, gür saçlı bir kişiydi. Doğru sözlülüğü ve gözü pekliğinin yanı sıra, aklına gelen her konuyu Peygamber Efendimize (s.a.s.) teklifsiz sorabilmesi ve şahsına uygulanan yasaklara rağmen ilim öğretmekten geri durmaması ile bilinir. (*DİA*, 10/266-269)

• ﴿671﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي: بُعِثْتُ إِلَى الْأَحْمَرِ وَالْأَسْوَدِ. وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ طَهُورًا وَمَسْجِدًا. وَأُحِلَّتْ لِي الْغَنَائِمُ، وَلَمْ تُحَلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي. وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ، فَيُرْعَبُ الْعَدُوُّ وَهُوَ مِنِّي مَسِيرَةَ شَهْرٍ. وَقِيلَ لِي: سَلْ تُعْطَهْ! وَاخْتَبَأْتُ دَعْوَتِي شَفَاعَةً لِأُمَّتِي، فَهِيَ نَائِلَةٌ مِنْكُمْ إِنْ شَاءَ اللَّهُ مَنْ لَمْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ شَيْئًا."

• ﴿671﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bana, benden önce kimseye verilmeyen beş şey verildi: Beyaz ve siyah herkese gönderildim. Yeryüzü benim için temiz ve namaz kılmaya uygun yapıldı. Ganimetler bana helâl kılındı; benden önce kimseye helâl olmamıştı. Bana korku salma desteği verildi; bu sayede düşman bir aylık yol uzağımdayken bile gerilim yaşıyor. Bana 'İste, sana verilecek!' dendi. Ben de duamı ümmetimin kurtulmasına vesile olsun diye sakladım. Dolayısıyla, Allah isterse benim şefaatim aranızdan Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayanlara erişecek."*[671]

671 *Müsned*, 35/242-243 (21314. Ayrıca 21299, 21435); Dârimî, *Siyer*, 29 (2495~); İbn Hıbbân, *Sahîh*, 14/375-376 (6462). **Krş:** 113, 410, 676 ve 856. hadisler. **Oku:** Sebe', 34/28; İnşirâh, 94/4; Kevser, 108/1.

• ﴿672﴾ • حَدَّثَنَا مَرْحُومُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْعَطَّارُ، حَدَّثَنِي أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا أَبَا ذَرٍّ، صَلِّ الصَّلَاةَ لِوَقْتِهَا. فَإِنْ أَتَيْتَ النَّاسَ وَقَدْ صَلَّوْا: كُنْتَ قَدْ أَحْرَزْتَ صَلَاتَكَ. وَإِنْ لَمْ يَكُونُوا صَلَّوْا: صَلَّيْتَ مَعَهُمْ، وَكَانَتْ لَكَ نَافِلَةً."

• ﴿672﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ebû Zer! Namazını vaktinde kıl. İnsanların yanına gittiğinde namazlarını kılmış olurlarsa sen de namazını kılmış olursun. Eğer namazlarını kılmamış olurlarsa onlarla birlikte tekrar kılarsın, senin için nafile olmuş olur."*[672]

. . . . . .

• ﴿673﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ، حَدَّثَنَا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ: "يَا أَبَا ذَرٍّ، إِذَا طَبَخْتَ فَأَكْثِرِ الْمَرَقَةَ، وَتَعَاهَدْ جِيرَانَكَ." أَوْ: "اقْسِمْ بَيْنَ جِيرَانِكَ."

• ﴿673﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ebû Zer! Yemeği pişirdiğinde suyunu biraz fazla koyuver; komşularını da gözet."*[673]

. . . . . .

• ﴿674﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ، حَدَّثَنَا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا آنِيَةُ الْحَوْضِ؟ قَالَ: "وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَآنِيَتُهُ أَكْثَرُ مِنْ عَدَدِ نُجُومِ السَّمَاءِ وَكَوَاكِبِهَا فِي اللَّيْلَةِ الْمُظْلِمَةِ الْمُصْحِيَةِ. آنِيَةُ الْجَنَّةِ، مَنْ شَرِبَ مِنْهَا لَمْ يَظْمَأْ آخِرَ مَا عَلَيْهِ. يَشْخُبُ فِيهِ مِيزَابَانِ مِنَ الْجَنَّةِ. مَنْ شَرِبَ مِنْهُ لَمْ يَظْمَأْ. عَرْضُهُ مِثْلُ طُولِهِ، مَا بَيْنَ عَمَّانَ إِلَى أَيْلَةَ. مَاؤُهُ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ، وَأَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ."

• ﴿674﴾ • Ebû Zer el-Ğıfârî anlatıyor: "Ya Resûlallah, havzın kapları nasıl?" diye sordum. Buyurdu ki: *"Canımı elinde tutana yemin ederim! Havzın kapları, kapkaranlık ve bulutsuz bir gecede gökyüzünde görülen yıldızların ve gezegenlerin sayısından daha çoktur. Cennetteki kaplardan kim içerse bir daha sonsuza kadar susamaz. Havzın içinde cennetten gelen iki çeşme oluk oluk akar. Oradan içen bir daha hiç susamaz. Eni de boyu kadardır; Amman ile Eyle arası kadar. Suyu sütten ak, baldan tatlıdır."*[674]

672 *Müsned*, 35/251 (21324. Ayrıca 21306, 21423, 21478, 21490); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 240 (1467~).

673 *Müsned*, 35/253-254 (21326); Müslim, *Birr ve Sıla*, 142 (6688~). **Krş:** 471. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/36.

674 *Müsned*, 35/254-256 (21327); Müslim, *Fedâil*, 36 (5989~). **Krş:** 850. hadis. **Oku:** Tûr, 52/17-28; Ğâşiye, 88/8-16;

• ﴿675﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي مُرَاوِحٍ ،عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: "إِيمَانٌ بِاللَّهِ، وَجِهَادٌ فِي سَبِيلِهِ." قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَأَيُّ الرِّقَابِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: "أَنْفَسُهَا عِنْدَ أَهْلِهَا، وَأَغْلَاهَا ثَمَنًا." قَالَ: فَإِنْ لَمْ أَجِدْ؟ قَالَ: "تُعِينُ صَانِعًا أَوْ تَصْنَعُ لِأَخْرَقَ." وَقَالَ: فَإِنْ لَمْ أَسْتَطِعْ؟ قَالَ: "كُفَّ أَذَاكَ عَنِ النَّاسِ، فَإِنَّهَا صَدَقَةٌ تَصَدَّقُ بِهَا عَنْ نَفْسِكَ."

• ﴿675﴾ • Ebû Zer el-Ğıfârî anlatıyor: "Ya Resûlallah, en değerli davranış hangisi?" diye sordum. *"Allah'a inanmak ve O'nun yolunda cihat etmek."* buyurdu. "Ya Resûlallah, en değerli köle azadı hangisi?" dedim. *"Sahibinin en fazla değer verdiği ve en fazla para ödeneni."* buyurdu. "Peki, bu imkânı bulamazsam?" dedim; *"İş yapana yardım edersin; elinden iş gelmeyenin de işini görüverirsin."* buyurdu. "Peki, bunu da yapamazsam ne yapayım?" dedim. Buyurdu ki: *"Hiçbir şey yapamazsan, insanları incitmekten uzak dur. Bu da senin kendine yaptığın bir hayır olur."*[675]

• ﴿676﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ مَسْجِدٍ وُضِعَ فِي الْأَرْضِ أَوَّلُ؟ قَالَ: "الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ." قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: "ثُمَّ الْمَسْجِدُ الْأَقْصَى." قُلْتُ: كَمْ بَيْنَهُمَا؟ قَالَ: "أَرْبَعُونَ سَنَةً." قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: "ثُمَّ حَيْثُمَا أَدْرَكَتْ الصَّلَاةَ فَصَلِّ. فَكُلُّهَا مَسْجِدٌ."

• ﴿676﴾ • Ebû Zer el-Ğıfârî anlatıyor: Allah Resûlü'ne (s.a.s.) "Yeryüzünde yapılan ilk mescid hangisi?" diye sordum. *"Mescid-i Haram."* buyurdu. "Sonra hangisi?" dedim; *"Sonra Mescid-i Aksâ."* buyurdu. "İkisinin arasında ne kadar var?" dedim; *"Kırk yıl."* buyurdu. "Sonra hangisi?" dedim. Buyurdu ki: *"Artık, namaz vakti sen neredeyken gelirse orada namazını kıl; çünkü her yer mescittir."*[676]

• ﴿677﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَرَّةِ الْمَدِينَةِ عِشَاءً [...] فَقَالَ: "يَا أَبَا ذَرٍّ، إِنَّ الْأَكْثَرِينَ

Kevser, 108/1. Amman bugün Ürdün'ün başkenti; Eyle ise yine Ürdün'ün güney ucunda ve Kızıldeniz kıyısındaki Akabe adlı şehridir. Amman ile Akabe arasındaki mesafe ise yaklaşık 250 kilometredir.

675 *Müsned*, 35/259-261 (21331. Ayrıca 21449-21500); Buhârî, *Itk*, 2 (2518~); Müslim, *İmân*, 136 (250~). **Oku:** Bakara, 2/263-264.

676 *Müsned*, 35/261-262 (21333. Ayrıca 21383, 21390, 21421, 21468); Buhârî, *Ehâdîsü'l-Enbiyâ*, 10 (3366~); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 1 (1161~). **Krş:** 592 ve 676. hadisler.

هُمُ الأَقَلُّونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، إِلا مَنْ قَالَ هَكَذَا وَهَكَذَا وَهَكَذَا." وَحَثَا عَنْ يَمِينِهِ، وَبَيْنَ يَدَيْهِ، وَعَنْ يَسَارِهِ. [...]

- ﴿677﴾ • Ebû Zer el-Ğıfârî anlatıyor: Bir akşam Hz. Peygamber (s.a.s.) ile birlikte Medine'nin taşlık arazisinde yürüyorduk. [...] Şöyle buyurdu: *"Ebû Zer! En varlıklı olanlar, kıyamet günü en muhtaç durumda kalacak olanlardır. Ama şöyle şöyle, şöyle şöyle, şöyle şöyle edenler hariç."* Bunları söylerken eliyle sağına, önüne ve soluna doğru dağıtma işareti yapıyordu. [...][677]

. . . . . .

﴿678﴾ • حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ، عَنْ رِبْعِيٍّ، عَنْ خَرَشَةَ بْنِ الْحُرِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ مِنَ اللَّيْلِ، قَالَ: "اللَّهُمَّ، بِاسْمِكَ نَمُوتُ وَنَحْيَا."

- ﴿678﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) geceleyin yatağına yatınca şöyle dua ederdi: *"Allah'ım! Sen'in adınla ölür, Sen'in adınla yaşarız."*[678]

. . . . . .

﴿679﴾ • وَإِذَا اسْتَيْقَظَ قَالَ: "الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا، وَإِلَيْهِ النُّشُورُ."

- ﴿679﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) uykudan uyanınca şöyle dua ederdi: *"Bizi öldürdükten sonra dirilten Allah'a şükürler olsun. Yeniden dirilince de O'na döneceğiz."*[679]

. . . . . .

﴿680﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُهَاجِرٍ أَبُو الْحَسَنِ، قَالَ: سَمِعْتُ زَيْدَ بْنَ وَهْبٍ، قَالَ: جِئْنَا مِنْ جَنَازَةٍ، فَمَرَرْنَا بِأَبِي ذَرٍّ، فَقَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، فَأَرَادَ الْمُؤَذِّنُ أَنْ يُؤَذِّنَ لِلظُّهْرِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَبْرِدْ." ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يُؤَذِّنَ، فَقَالَ لَهُ: "أَبْرِدْ." -وَالثَّالِثَةَ، أَكْبَرُ عِلْمِي شُعْبَةُ قَالَ لَهُ- حَتَّى رَأَيْنَا فَيْءَ التُّلُولِ، قَالَ: "إِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ. فَإِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ، فَأَبْرِدُوا بِالصَّلاةِ."

- ﴿680﴾ • Ebû Zer el-Ğıfârî anlatıyor: Bir yolculukta Allah Resûlü (s.a.s.) ile

677 *Müsned*, 35/275-277 (21347. Ayrıca 21399); Buhârî, *Rikâk*, 14 (6444~); Müslim, *Zekât*, 32 (2304). **Oku:** Bakara, 2/177, 195, 262 ve 272.

678 *Müsned*, 35/294 (21366); Buhârî, *Tevhîd*, 13 (7395~). **Krş:** 726. hadis. **Oku:** Zümer, 39/42. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (اللَّهُمَّ، بِاسْمِكَ نَمُوتُ وَنَحْيَا.)

679 *Müsned*, 35/294 (21366); Buhârî, *Tevhîd*, 13 (7395~). **Oku:** En'âm 6/162-163; Hicr, 15/23-25; Rûm, 30/23; Necm, 53/44. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا، وَإِلَيْهِ النُّشُورُ.)

birlikteydik. Müezzin öğle ezanını okumak istedi. Allah Resûlü (s.a.s.), *"Biraz serinlesin."* buyurdu. Sonra tekrar okumak istedi; ona yine *"Biraz serinlesin."* buyurdu. Nihayet yoldaki küçük tepeciklerin gölgelerini görmeye başladık. Buyurdu ki: *"Şiddetli sıcak, cehennemden yayılır. Sıcaklık arttığı zaman namazı serin vakte yaklaştırın."*[680]

• ﴿681﴾ • حَدَّثَنَا بَهْزٌ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، حَدَّثَنَا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، الرَّجُلُ يَعْمَلُ الْعَمَلَ، فَيَحْمَدُهُ النَّاسُ عَلَيْهِ، وَيُثْنُونَ عَلَيْهِ بِهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "تِلْكَ عَاجِلُ بُشْرَى الْمُؤْمِنِ."

• ﴿681﴾ • Ebû Zer el-Ğıfârî anlatıyor: "Ya Resûlallah!" dedim; "İnsan bir iş yapıyor, başkaları yaptığı işten dolayı onu övüyorlar, ona güzel sözler söylüyorlar." Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Bu, mümine müjdelenen karşılıkların peşin olanıdır."*[681]

• ﴿682﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ وَبَهْزٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ قَتَادَةَ -قَالَ بَهْزٌ: حَدَّثَنَا قَتَادَةُ-، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي ذَرٍّ: لَوْ أَدْرَكْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلْتُهُ. قَالَ: عَنْ أَيِّ شَيْءٍ؟ قُلْتُ: هَلْ رَأَيْتَ رَبَّكَ؟ فَقَالَ: قَدْ سَأَلْتُهُ، فَقَالَ: "نُورٌ أَنَّى أَرَاهُ!"

• ﴿682﴾ • Abdullah b. Şekîk diyor ki: Ebû Zer'e "Allah Resûlü'nün (s.a.s.) zamanında yaşasaydım ona sorardım." dedim. "Neyi sorardın?" dedi. "Rabbini gördün mü derdim." dedim. "Ben bunu sormuştum." dedi. "Şöyle buyurmuştu: *Bir nur. O'nu nasıl görebilirim ki?*"[682]

• ﴿683﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يُؤْتَى بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيُقَالُ: اعْرِضُوا عَلَيْهِ صِغَارَ ذُنُوبِهِ. قَالَ: فَتُعْرَضُ عَلَيْهِ، وَيُخَبَّأُ عَنْهُ كِبَارُهَا. فَيُقَالُ: عَمِلْتَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا، كَذَا وَكَذَا. وَهُوَ مُقِرٌّ، لَا يُنْكِرُ. وَهُوَ مُشْفِقٌ مِنَ الْكِبَارِ. فَيُقَالُ: أَعْطُوهُ مَكَانَ كُلِّ سَيِّئَةٍ عَمِلَهَا حَسَنَةً. قَالَ: فَيَقُولُ:

680 *Müsned*, 35/302-303 (21376. Ayrıca 21441, 21533); Buhârî, *Mevâkîtü's-Salât*, 10 (539); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 184 (1400~).

681 *Müsned*, 35/305 (21380. Ayrıca 21400, 21477); Müslim, *Birr ve Sıla*, 166 (6721). **Oku:** Yûnus, 10/62-64; Fussilet, 41/31-32.

682 *Müsned*, 35/311-312 (21392. Ayrıca 21313, 21498, 21527); Müslim, *İmân*, 291 (443). **Oku:** En'âm 6/103.

إِنَّ لِي ذُنُوبًا مَا أَرَاهَا!"

قَالَ: قَالَ أَبُو ذَرٍّ: فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ.

• ﴿683﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kıyamet günü adam getirilir. 'Buna küçük günahlarını gösterin.' denilir. Büyük günahları saklanarak küçükleri gösterilir. Şu ve şu günde şunu ve şunu yapmışsın denilir. Adam inkâr etmemekte, onaylamakta; ama bir yandan da büyük günahlar ne olacak diye düşünmektedir. 'İşlediği her günahın yerine ona bir sevap verin.' denilir. Adam der ki: Ama benim daha görmediğim günahlarım da vardı!"*

Ebû Zer diyor ki: Sözün bitiminde Allah Resûlü'nün (s.a.s.) azı dişleri görünecek biçimde güldüğünü gördüm.[683]

• ﴿684﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ بْنِ الشِّخِّيرِ، عَنِ الْأَحْنَفِ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ، فَبَيْنَا أَنَا فِي حَلْقَةٍ فِيهَا مَلَأٌ مِنْ قُرَيْشٍ، [فَجَاءَ رَجُلٌ خَشِنُ الشَّعَرِ وَالثِّيَابِ وَالْهَيْئَةِ، حَتَّى قَامَ عَلَيْهِمْ، فَسَلَّمَ؛ ثُمَّ قَالَ: بَشِّرِ الْكَانِزِينَ بِرَضْفٍ يُحْمَى عَلَيْهِمْ فِي نَارِ جَهَنَّمَ، ثُمَّ يُوضَعُ عَلَى حَلَمَةِ ثَدْيِ أَحَدِهِمْ، حَتَّى يَخْرُجَ مِنْ نُغْضِ كَتِفِهِ! وَيُوضَعُ عَلَى نُغْضِ كَتِفِهِ، حَتَّى يَخْرُجَ مِنْ حَلَمَةِ ثَدْيِهِ! يَتَزَلْزَلُ.]

فَاتَّبَعْتُهُ حَتَّى جَلَسَ إِلَى سَارِيَةٍ. فَقُلْتُ: مَا رَأَيْتُ هَؤُلَاءِ إِلَّا كَرِهُوا مَا قُلْتَ لَهُمْ. فَقَالَ: إِنَّ خَلِيلِي أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَانِي، فَقَالَ: "يَا أَبَا ذَرٍّ!" فَأَجَبْتُهُ، فَقَالَ: "هَلْ تَرَى أُحُدًا؟" فَنَظَرْتُ مَا عَلَا مِنَ الشَّمْسِ، وَأَنَا أَظُنُّهُ يَبْعَثُنِي فِي حَاجَةٍ، فَقُلْتُ: أَرَاهُ. قَالَ: "مَا يَسُرُّنِي أَنَّ لِي مِثْلَهُ ذَهَبًا، أُنْفِقُهُ كُلَّهُ إِلَّا ثَلَاثَةَ الدَّنَانِيرِ."

• ﴿684﴾ • el-Ahnef b. Kays diyor ki: Bir grup Kureyşli ile birlikte bir halkada oturuyordum. [Saçı başı dağınık, elbisesi ve görünümü kaba saba bir adam geldi. Başlarında durdu. Selam verdi. Sonra "Altını gümüşü biriktirip depolayanlara müjde verelim!" dedi: *"Cehennem ateşinde Allah sivri taşları kızartacak kızartacak, bunların göğüslerinden bir sokacak, omuzlarının arasından çıkartacak! Omuzlarının arasından bir sokacak, göğüslerinden çıkartacak!"*

Adam bunları söylerken titriyordu.] Sonra döndü gitti, bir direğin dibine oturdu. Ben de peşinden gidip yanına oturdum. "Görebildiğim kadarıyla,

683 *Müsned*, 35/313 (21393. Ayrıca 21492); Müslim, *İmân*, 314 (467~). **Krş:** 467. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/31 ve 175; Necm, 53/32.

söylediklerin bu insanların pek hoşuna gitmedi gibi!" dedim. Dedi ki: Dostum Ebü'l-Kâsım (s.a.s.) beni yanına çağırdı. *"Ebû Zer!"* buyurdu; hemen yanına gittim. "Şu Uhud dağını görüyor musun?" buyurdu. Gözüm dağın üzerindeki güneşe takıldı; beni bir iş için göndereceğini sandım. "Evet, görüyorum." dedim. Buyurdu ki: *"Uhud dağının büyüklüğü kadar altınımın olması beni hiç mutlu etmezdi. Üç dinar hariç tamamını harcardım."*[684]

• ﴿685﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ. وَحَجَّاجٌ، قَالَ: سَمِعْتُ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْجَسْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، عَنْ نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "إِنَّ أَحَبَّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ أَنْ يَقُولَ الْعَبْدُ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ."

• ﴿685﴾ • *"Allah'ın en sevdiği söz, kulun şöyle demesidir: Allah'ın hiçbir eksiği yoktur ve bütün övgüler O'nadır."*[685]

• ﴿686﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ وَحَجَّاجٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ وَاصِلٍ الْأَحْدَبِ، عَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ -قَالَ حَجَّاجٌ: سَمِعْتُ الْمَعْرُورَ-، قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا ذَرٍّ وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ -قَالَ حَجَّاجٌ: بِالرَّبَذَةِ- وَعَلَى غُلَامِهِ مِثْلُهُ، -قَالَ حَجَّاجٌ مَرَّةً أُخْرَى: فَسَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِكَ-، فَذَكَرَ أَنَّهُ سَابَّ رَجُلًا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَعَيَّرَهُ بِأُمِّهِ. قَالَ: فَأَتَى الرَّجُلُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ. فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّكَ امْرُؤٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ! إِخْوَانُكُمْ خَوَلُكُمْ، جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ. فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ: فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ، وَلْيَكْسُهُ مِمَّا يَلْبَسُ. وَلَا تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ. فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ، فَأَعِينُوهُمْ عَلَيْهِ."

• ﴿686﴾ • el-Ma'rûr b. Süveyd diyor ki: Ebû Zer ile Rebeze köyünde görüştüm. Üzerindeki Yemen işi altlı üstlü takım elbisenin aynısı kölesinde de vardı. Sebebini sordum. Allah Resûlü (s.a.s.) zamanında bir adamla birbirlerine ağır sözler söylediklerini ve onu annesine laf söyleyerek üzdüğünü anlattı. Derken adam

---

684 *Müsned*, 35/336-337 (21425. Ayrıca 21322, 21532); Buhârî, *Zekât*, 4 (1407-1408) (~); Müslim, *Zekât*, 34 (2306~). **Oku:** Tevbe, 9/34-35. *Müsned*'in orijinal metninde bu rivayetin yaygın olarak bilinen bir bölümüne ihtisar uygulanmış olup, ilgili bölüm *Sahîh-i Buhârî*'den naklen köşeli parantez içinde tamamlanmıştır. Ayrıca bağlamın bu mahzuf kısmı için bk. *Müsned*, 35/373-374 ve 384-385 (21470 ve 21485-21486).

685 *Müsned*, 35/339-340 (21429. Ayrıca 21320); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 85 (6926). **Krş:** 753. hadis. **Oku:** Ahzâb, 33/41-42. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ)

Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gidip olanlardan bahsetmiş. Hz. Peygamber de (s.a.s.) Ebû Zer'e hitaben şöyle buyurmuş: *"Sende hâlâ bir parça cahiliye ahlâkı var! Bunlar Allah'ın sizin elinizin altına verdiği hizmetçi kardeşleriniz. Kimin bir kardeşi böyle elinin altında olursa yediğinden ona da yedirsin, giydiğinden ona da giydirsin. Onlara taşıyamayacakları işleri yüklemeyin. Yüklerseniz de bir ucundan tutup onlara yardım edin."*[686]

.....

• ﴿687﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُدْرِكٍ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ خَرَشَةَ بْنِ الْحُرِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "ثَلاَثَةٌ لاَ يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلاَ يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ وَلاَ يُزَكِّيهِمْ." قَالَ: فَقَرَأَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلاَثَ مِرارٍ. قَالَ: فَقَالَ أَبُو ذَرٍّ: خَابُوا وَخَسِرُوا! خَابُوا وَخَسِرُوا! خَابُوا وَخَسِرُوا! قَالَ: مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: "الْمُسْبِلُ، وَالْمَنَّانُ، وَالْمُنَفِّقُ سِلْعَتَهُ بِالْحَلِفِ الْكَاذِبِ."

• ﴿687﴾ • Ebû Zer el-Ğıfârî anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Üç kişiyle Allah kıyamet günü ne konuşur, ne onların yüzüne bakar, ne de onları temize çıkarır."* buyurdu ve ilgili ayeti {Bakara, 2/174; Âl-i İmrân, 3/77} üç defa okudu. Bunun üzerine "Bitmişler, perişan olmuşlar! Bitmişler, perişan olmuşlar! Bitmişler, perişan olmuşlar! Kim bunlar ya Resûlallah?" dedim. Buyurdu ki: *"Elbisesini gururla sürüyerek gezen kişi, bir iyilik yaptığında hatırlatıp duran kişi, yalan yeminle malının sürümünü artıran kişi."*[687]

.....

• ﴿688﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، أَنَّ يَحْيَى بْنَ يَعْمَرَ حَدَّثَهُ، أَنَّ أَبَا الْأَسْوَدِ الدِّيلِيَّ حَدَّثَهُ، أَنَّ أَبَا ذَرٍّ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ ثَوْبٌ أَبْيَضُ، فَإِذَا هُوَ نَائِمٌ. ثُمَّ أَتَيْتُهُ، فَإِذَا هُوَ نَائِمٌ. ثُمَّ أَتَيْتُهُ وَقَدْ اسْتَيْقَظَ، فَجَلَسْتُ إِلَيْهِ، فَقَالَ: "مَا مِنْ عَبْدٍ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ثُمَّ مَاتَ عَلَى ذَلِكَ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ."

قُلْتُ: وَإِنْ زَنَى، وَإِنْ سَرَقَ؟ قَالَ: "وَإِنْ زَنَى، وَإِنْ سَرَقَ." قُلْتُ: وَإِنْ زَنَى، وَإِنْ سَرَقَ؟ قَالَ: "وَإِنْ زَنَى، وَإِنْ سَرَقَ." ثَلَاثًا. ثُمَّ قَالَ فِي الرَّابِعَةِ: "عَلَى رَغْمِ أَنْفِ أَبِي ذَرٍّ!"

---

686 *Müsned*, 35/341-342 (21432. Ayrıca 21409); Buhârî, *İmân*, 22 (30~); Müslim, *Eymân*, 40 (4315~). **Krş:** 125 ve 157. hadisler. **Oku:** Nisâ, 4/36; Nahl, 16/71; Zuhruf, 43/32.

687 *Müsned*, 35/344 (21436. Ayrıca 21318, 21404, 21408, 21481, 21544); Müslim, *İmân*, 171 (293). **Krş:** 66, 105, 237 ve 466. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/262; Nahl, 16/90-97; Lokmân, 31/18-19.

قَالَ: فَخَرَجَ أَبُو ذَرٍّ يَجُرُّ إِزَارَهُ، وَهُوَ يَقُولُ: وَإِنْ رَغِمَ أَنْفُ أَبِي ذَرٍّ! قَالَ: فَكَانَ أَبُو ذَرٍّ يُحَدِّثُ بِهَذَا بَعْدُ وَيَقُولُ: وَإِنْ رَغِمَ أَنْفُ أَبِي ذَرٍّ!

• ﴿688﴾ • Ebû Zer el-Ğıfârî anlatıyor: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanına gittim. Üzerinde beyaz bir elbise vardı; uyuyordu. Sonra tekrar gittim; yine uyuyordu. Üçüncü gidişimde uyanmıştı. Yanına oturdum. Buyurdu ki: *"Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur deyip de sonra bu inançla ölen bir kul mutlaka cennete girer."*

"Zina etse bile, hırsızlık yapsa bile mi?" dedim. *"Zina da etse, hırsızlık da yapsa!"* buyurdu. Tekrar "Zina etse bile, hırsızlık yapsa bile mi?" dedim. *"Zina da etse, hırsızlık da yapsa!"* buyurdu. Üç defa bu cevabı verdikten sonra dördüncüsünde *"Ebû Zer'in ağırına da gitse!"* diye ekledi.

Ebû Zer, görüştükleri odadan elbisesini toplayarak "Ebû Zer'in ağırına da gitse!" diye diye çıkmıştı. Yıllar sonra bile Ebû Zer bu hadisi her anlatışında o cümleyi söylerdi: "Ebû Zer'in ağırına da gitse!"[688]

. . . . . .

• ﴿689﴾ • حَدَّثَنَا عَارِمٌ وَعَفَّانُ، قَالَا: حَدَّثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنْ وَاصِلٍ مَوْلَى أَبِي عُيَيْنَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عُقَيْلٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَعْمَرَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ الدِّيلِيِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يُصْبِحُ عَلَى كُلِّ سُلَامَى مِنْ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ. وَكُلُّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةٌ، وَتَهْلِيلَةٍ صَدَقَةٌ، وَتَكْبِيرَةٍ صَدَقَةٌ، وَتَحْمِيدَةٍ صَدَقَةٌ. وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ، وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ. وَيُجْزِئُ أَحَدَكُمْ مِنْ ذَلِكَ كُلِّهِ: رَكْعَتَانِ يَرْكَعُهُمَا مِنَ الضُّحَى."

• ﴿689﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Vücudunuzdaki her bir eklem için bir sadaka borcuyla güne başlarsınız. Her 'Sübhânallâh' bir sadakadır. Her 'Lâ ilâhe illallâh' bir sadakadır. Her 'Allâhüekber' bir sadakadır. Her 'Elhamdülillâh' bir sadakadır. Bir iyiliğin yapılmasını istemek sadakadır. Bir kötülükten vazgeçilmesini istemek sadakadır. Ve duhâ vakti kılacağınız iki rekât namaz bütün bunların yerini tutacaktır."*[689]

. . . . . .

• ﴿690﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي سَالِمٍ الْجَيْشَانِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

688 *Müsned*, 35/370-371 (21466. Ayrıca 21347, 21434); Buhârî, *Libâs*, 24 (5827); Müslim, *İmân*, 154 (273). **Krş:** 236. hadis.

689 *Müsned*, 35/377-378 (21475); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 84 (1671~). **Krş:** 773 ve 781. hadisler. **Oku:** A'râf, 7/10; Nahl, 16/78; Müminûn, 23/78-80.

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا أَبَا ذَرٍّ، لَا تَوَلَّيَنَّ مَالَ يَتِيمٍ، وَلَا تَأَمَّرَنَّ عَلَى اثْنَيْنِ."

• ﴿690﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ebû Zer! Sakın yetim malının sorumluluğunu üstlenme. Ve sakın iki kişinin yönetimini üstlenme."*[690]

EBÛ MÛSÂ EL-EŞ'ARÎ (r.a.)

Yemenlidir. Memleketinden, önce Habeşistan'a, ardından Medine'ye hicret etmiş; Allah Resûlü (s.a.s.) ile ise ilk kez fethin ardından Hayber'de görüşmüştür. Ridde olaylarında Yemen bölgesinde sahte peygamber Esved el-Ansî ile mücadele etti. Hem Hz. Ömer hem de Hz. Osman dönemlerinde Basra ve Kûfe valiliklerini birlikte yürüttü. Hz. Ömer'e, resmî mektuplara tarih eklenmesi gerektiği yönünde yaptığı hatırlatmalarla hicri takvimin icat edilmesini sağladı. Sıffîn Savaşı'nda gerçekleşen Hakem vakasında Hz. Ali'yi temsil etti. Karşı tarafın hakemi Amr ibnü'l-Âs'ın sergilediği yanıltıcı tavırlardan ötürü siyasi işlerden el etek çekip kendisini ilmî faaliyetlere adadı. Güzel sesle Kur'ân okuyuşu bizzat Peygamber Efendimiz (s.a.s.) tarafından Hz. Davud'a benzetilmiştir. Peygamber Efendimizin (s.a.s.) sağlığında fetva veren dört sahabi arasında gösterilmiş üst düzey bir fakihtir. Hayâ ehli olması, çok ağlaması ve dünya malına iltifat etmemesiyle maruftur. 42/662 yılında vefat etti. (*DİA*, 10/190-192)

.....

﴿691﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، قَالَ: كَانَ عَبْدُ اللَّهِ وَأَبُو مُوسَى جَالِسَيْنِ وَهُمَا يَتَذَاكَرَانِ الْحَدِيثَ، فَقَالَ أَبُو مُوسَى: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ أَيَّامٌ يُرْفَعُ فِيهَا الْعِلْمُ، وَيَنْزِلُ فِيهَا الْجَهْلُ، وَيَكْثُرُ فِيهَا الْهَرْجُ." وَالْهَرْجُ: الْقَتْلُ.

• ﴿691﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *Kıyametin öncesinde, ilmin kaldırıldığı, cehaletin hâkim olduğu ve adam öldürmelerin çoğaldığı günler olacaktır."*[691]

690 *Müsned*, 35/445-446 (21563); Müslim, *İmâre*, 17 (4720~). **Krş:** 160 ve 969. hadisler. **Oku:** Nisâ, 4/58.

691 *Müsned*, 32/249-251 (19497. Ayrıca 19630); Buhârî, *Fiten*, 5 (7064); Müslim, *İlim*, 10 (6788).

• ﴿692﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَطْعِمُوا الْجَائِعَ، وَفُكُّوا الْعَانِيَ، وَعُودُوا الْمَرِيضَ." قال: قال عَبْدُ الرَّحْمَنِ: "الْمَرْضَى"

• ﴿692﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Açı doyurun, esiri çözün, hastayı ziyaret edin."*[692]

.....

• ﴿693﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ وَابْنُ جَعْفَرٍ، أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ. قَالَ ابْنُ جَعْفَرٍ فِي حَدِيثِهِ: سَمِعْتُ أَبَا عُبَيْدَةَ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَبْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ النَّهَارِ، وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ اللَّيْلِ، حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا."

• ﴿693﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah, gündüz günah işleyenin tevbe etmesi için geceleyin elini uzatır. Gece günah işleyenin tevbe etmesi için de gündüz elini uzatır. Güneş batıdan doğana kadar bu böyle devam eder."*[693]

.....

• ﴿694﴾ • حَدَّثَنَا بَهْزٌ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي وَهُوَ بِحَضْرَةِ الْعَدُوِّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِنَّ أَبْوَابَ الْجَنَّةِ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوفِ."

قَالَ: فَقَامَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ، رَثُّ الْهَيْئَةِ، فَقَالَ: يَا أَبَا مُوسَى، آنْتَ سَمِعْتَ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَرَجَعَ إِلَى أَصْحَابِهِ، فَقَالَ: أَقْرَأُ عَلَيْكُمُ السَّلَامَ! ثُمَّ كَسَرَ جَفْنَ سَيْفِهِ، فَأَلْقَاهُ، ثُمَّ مَشَى بِسَيْفِهِ، فَضَرَبَ بِهِ حَتَّى قُتِلَ.

• ﴿694﴾ • [Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin oğlu] Ebû Bekir b. Abdullah b. Kays diyor ki: Babamın savaş meydanında düşmanın önünde şunu söylediğini duymuştum: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum: *"Cennetin kapıları kılıçların gölgesi altındadır."*

---

692 *Müsned* 32/278-280 (19517. Ayrıca 19641); Buhârî, *Cihâd*, 171 (3046~). **Krş:** 190. hadis. **Oku:** Hac, 22/28 ve 36; Beled, 90/8-13.

693 *Müsned*, 32/295-296 (19529. Ayrıca 19619); Müslim, *Tevbe*, 31 (6989). **Oku:** Âl-i İmrân, 3/135; Nisâ, 4/17-18.

Bunun üzerine topluluktan dağınık görünümlü bir adam ayağa kalktı ve "Ebû Musa! Sen Allah Resûlü'nün (s.a.s.) böyle buyurduğunu duydun mu şimdi?" dedi. Ebû Musa "Evet." deyince adam arkadaşlarının yanına döndü; "Haydi selametle kalın!" dedi. Sonra kılıcının kınını kırıp attı; kılıcı aldı yürüdü ve şehit edilene kadar o kılıçla savaştı.[694]

.....

• ﴿695﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ الرَّجُلَ يُقَاتِلُ شَجَاعَةً، وَيُقَاتِلُ حَمِيَّةً، وَيُقَاتِلُ رِيَاءً، فَأَيُّ ذَلِكَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ هِيَ الْعُلْيَا، فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ."

• ﴿695﴾ • Bir adam Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gelip "Ya Resûlallah; cesaretinden savaşanlar var. Milliyetçiliğinden savaşanlar var. Gösteriş olsun diye savaşanlar var. Bunlardan hangisi Allah yolunda?" diye sordu. Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Kim Yüce Allah'ın sözünün en üstün söz olması için savaşırsa işte o Allah yolundadır."*[695]

.....

• ﴿696﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا بُرَيْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا أَبُو بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: "تَعَاهَدُوا هَذَا الْقُرْآنَ. وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَهُوَ أَشَدُّ تَفَلُّتًا مِنْ أَحَدِكُمْ مِنَ الإِبِلِ مِنْ عُقُلِهِ." قَالَ أَبُو أَحْمَدَ: قُلْتُ لِبُرَيْدٍ: هَذِهِ الْأَحَادِيثُ الَّتِي حَدَّثْتَنِي عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: هِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَكِنْ لَا أَقُولُ لَكَ.

• ﴿696﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bu Kur'ân'a iyi sahip çıkın. Canımı elinde tutana yemin ederim, Kur'ân'ın birinizden kopup gitmesi, devenin bağından kurtulup kaçmasından çok daha çabuktur."*[696]

.....

• ﴿697﴾ • حَدَّثَنَا رَوْحٌ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، أَنَّ أَبَا مُوسَى الْأَشْعَرِيَّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ، مَثَلُ

694 *Müsned*, 32/309-310 (19538); Müslim, *İmâre*, 146 (4916). **Krş:** 182. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân 3/142, Enfâl 8/60, Tevbe 9/14, 29, 41, 88-89 ve 123.

695 *Müsned*, 32/314-315 (19543. Ayrıca 19493, 19596, 19631, 19739-19740); Buhârî, *İlim*, 45 (123); Müslim, *İmâre*, 150 (4920). **Krş:** 167. hadis. **Oku:** Bakara, 2/193; Enfâl, 8/39; Tevbe, 9/38-40.

696 *Müsned*, 32/316-317 (19546. Ayrıca 19685); Buhârî, *Fedâilü'l-Kur'ân*, 23 (5033~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 231 (1844~).

الْأُتْرُجَّةِ: طَعْمُهَا طَيِّبٌ، وَرِيحُهَا طَيِّبٌ. وَمَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ، كَمَثَلِ التَّمْرَةِ: طَعْمُهَا طَيِّبٌ، وَلَا رِيحَ لَهَا. وَمَثَلُ الْفَاجِرِ الَّذِي يَقْرَأُ اللْقُرْآنَ، كَمَثَلِ الرَّيْحَانَةِ: مُرٌّ طَعْمُهَا، وَ طَيِّبٌ رِيحُهَا. وَمَثَلُ الْفَاجِرِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ، كَمَثَلِ الْحَنْظَلَةِ: مُرٌّ طَعْمُهَا، وَلَا رِيحَ لَهَا."

• ﴿697﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kur'ân okuyan mümin turunçgil gibidir; tadı da güzeldir, kokusu da güzeldir. Kur'ân okumayan mümin hurma gibidir; tadı güzeldir, ama kokusu yoktur. Kur'ân okuyan günahkâr kişi reyhan otu gibidir; tadı acıdır, ama kokusu güzeldir. Kur'ân okumayan günahkâr kişi ise Ebû Cehil karpuzu gibidir; hem tadı acıdır hem de kokusu yoktur."*[697]

.....

• ﴿698﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ عَبْدُ اللهِ: وَسَمِعْتُهُ أَنَا مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ بُرَيْدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: احْتَرَقَ بَيْتٌ بِالْمَدِينَةِ عَلَى أَهْلِهِ، فَحُدِّثَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَأْنِهِمْ، فَقَالَ: "إِنَّمَا هَذِهِ النَّارُ عَدُوٌّ لَكُمْ. فَإِذَا نِمْتُمْ، فَأَطْفِؤُوهَا عَنْكُمْ."

• ﴿698﴾ • Medine'de bir ev yandı ve içindeki insanların üzerine yıkıldı. Durum kendisine haber verildiğinde Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Bu ateş sizin düşmanınız. Uyuyacağınızda onu söndürün."* buyurdu.[698]

.....

• ﴿699﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ عَبْدُ اللهِ: وَسَمِعْتُهُ أَنَا مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ بُرَيْدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ مَثَلَ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهِ مِنَ الْهُدَى وَالْعِلْمِ، كَمَثَلِ غَيْثٍ أَصَابَ الْأَرْضَ. فَكَانَتْ مِنْهُ طَائِفَةٌ قَبِلَتْ، فَأَنْبَتَتِ الْكَلَأَ وَالْعُشْبَ الْكَثِيرَ. وَكَانَتْ مِنْهَا أَجَادِبُ أَمْسَكَتِ الْمَاءَ، فَنَفَعَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهَا نَاسًا، فَشَرِبُوا وَسَقَوْا وَزَرَعُوا وَأَسْقَوْا. وَأَصَابَتْ طَائِفَةً مِنْهَا أُخْرَى، إِنَّمَا هِيَ قِيعَانٌ لَا تُمْسِكُ مَاءً، وَلَا تُنْبِتُ كَلَأً. فَذَلِكَ مَثَلُ مَنْ فَقِهَ فِي دِينِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَنَفَعَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِمَا بَعَثَنِي بِهِ، وَنَفَعَ بِهِ فَعَلِمَ وَعَلَّمَ. وَمَثَلُ مَنْ لَمْ يَرْفَعْ بِذَلِكَ رَأْسًا، وَلَمْ يَقْبَلْ هُدَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ الَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ."

---

697 *Müsned*, 32/319-321 (19549. Ayrıca 19614, 19664); Buhârî, *Tevhîd*, 57 (7560~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 243 (1860~).

698 *Müsned*, 32/342 (19571); Buhârî, *İsti'zân*, 49 (6294~); Müslim, *Eşribe*, 101 (5258~).

• ﴿699﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah'ın benimle gönderdiği hidayet ve ilim, bir toprağa düşen yağmura benzer. Toprağın bir bölümü suyu içine alır; onunla nice bitkiler ve otlar yetiştirir. Toprağın bir bölümü de kıraçtır; suyu tutar. Allah insanları o toprağın tuttuğu sudan faydalandırır. İçerler, sürülerine içirirler, sulamada kullanırlar, tarımda kullanırlar. Yağmurun bir bölümü de ne suyu tutan ne de bitki bitiren dümdüz bir yere düşer. İşte Allah'ın dinini anlamaya çalışan, Allah'ın benim getirdiğim bilgilerden yararlanmasını nasip ettiği, hem kendi yararlanıp öğrenen hem de başkalarına öğreten kişilerle, bunları hiç umursamayan ve Allah'ın benimle gönderdiği hidayeti kabul etmeyen kişilerin durumu buna benzer."*[699]

. . . . . .

• ﴿700﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ يُونُسَ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ حِطَّانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيِّ،، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، قَالَ: عَلَّمَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاتَنَا وَسُنَّتَنَا، فَقَالَ: "إِنَّمَا الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ. فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا، وَإِذَا قَالَ ﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾ فَقُولُوا آمِينَ، يُجِبْكُمُ اللَّهُ تَعَالَى. وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا، وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا. وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، فَقُولُوا رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، يَسْمَعِ اللَّهُ لَكُمْ. وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا، وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا. فَإِنَّ الْإِمَامَ يَسْجُدُ قَبْلَكُمْ، وَيَرْفَعُ قَبْلَكُمْ." قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "فَتِلْكَ بِتِلْكَ."

• ﴿700﴾ • Ebû Mûsâ el-Eş'arî anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bize namazımızı ve sünnetimizi öğretti. Şöyle buyurdu: *"İmam, uyulsun diye vardır. Onun için, imam tekbir aldığında tekbir alın. (غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ) dediğinde 'Âmîn' deyin. Allah da sizin duanızı kabul etsin. İmam rükûya eğildiğinde rükûya eğilin. Rükûdan başını kaldırdığında siz de rükûdan başınızı kaldırın. 'Semi'allâhü limen hamideh' dediğinde 'Rabbenâ leke'l-hamd' deyin. Allah da sizin dediklerinizi duyup karşılık versin. İmam secdeye gittiğinde secdeye gidin. Secdeden başını kaldırdığında secdeden başınızı kaldırın. Çünkü imam sizden önce secde edecek ve sizden önce başını secdeden kaldıracaktır. Bu da bunu karşılar."*[700]

. . . . . .

• ﴿701﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ الثَّقَفِيُّ أَبُو مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي

699 *Müsned*, 32/343-344 (19573); Buhârî, *İlim*, 20 (79~); Müslim, *Fedâil*, 15 (5953~).

700 *Müsned*, 32/366-368 (19595. Ayrıca 19627, 19665); Müslim, *Salât*, 62 (904~). **Krş:** 212, 228 ve 555. hadisler.

غَزَاةٍ، فَجَعَلْنَا لَا نَصْعَدُ شَرَفًا، وَلَا نَعْلُو شَرَفًا وَلَا نَهْبِطُ فِي وَادٍ، إِلَّا رَفَعْنَا أَصْوَاتَنَا بِالتَّكْبِيرِ. قَالَ: فَدَنَا مِنَّا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: "أَيُّهَا النَّاسُ! ارْبَعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ. فَإِنَّكُمْ مَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا. إِنَّمَا تَدْعُونَ سَمِيعًا بَصِيرًا. إِنَّ الَّذِي تَدْعُونَ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ عُنُقِ رَاحِلَتِهِ.

- ﴿701﴾ • Ebû Mûsâ el-Eş'arî anlatıyor: Bir gazvede Allah Resûlü (s.a.s.) ile birlikteydik. Tepelere tırmanırken ve vadilere inerken hep birlikte yüksek sesle tekbir getiriyorduk. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) bize yaklaştı ve şöyle buyurdu: *"İnsanlar! Kendinizi zorlamayın. Bir sağıra da seslenmiyorsunuz, uzaklardaki birisine de. Her şeyi duyan ve her şeyi görene sesleniyorsunuz. Seslendiğiniz, size devenizin boynundan daha yakın."*[701]

. . . . . .

- ﴿702﴾ • يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ قَيْسٍ، أَلَا أُعَلِّمُكَ كَلِمَةً مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ؟ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ."

- ﴿702﴾ • Ve aynı yolculukta Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Abdullah b. Kays! Sana cennet hazinelerinden bir söz öğreteyim mi? 'Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh!'"*[702]

. . . . . .

- ﴿703﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا أَحَدَ أَصْبَرُ عَلَى أَذًى يَسْمَعُهُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. إِنَّهُ يُشْرَكُ بِهِ، وَيُجْعَلُ لَهُ وَلَدٌ، وَهُوَ يُعَافِيهِمْ، وَيَدْفَعُ عَنْهُمْ، وَيَرْزُقُهُمْ."

- ﴿703﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Duyduğu incitici sözlere karşı Allah'tan daha sabırlı davranabilen hiç kimse yoktur. O'na ortak koşarlar, çocuğu olduğunu söylerler. O, onları hâlâ affeder, onları hâlâ belalardan korur ve onlara hâlâ rızık verir."*[703]

. . . . . .

- ﴿704﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ:

701 *Müsned*, 32/374-375 (19599. Ayrıca 19520, 19605, 19745, 19755); Buhârî, *Kader*, 7 (6610~); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 44 (6862~). **Oku:** A'râf, 7/55 ve 205; Kehf, 18/32-44; Kâf, 50/16; Vâkı'a, 56/85.

702 *Müsned*, 32/374-375 (19599. Ayrıca 19520, 19605, 19745, 19755); Buhârî, *Kader*, 7 (6610~); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 44 (6862~). **Oku:** A'râf, 7/55 ve 205; Kehf, 18/32-44; Kâf, 50/16; Vâkı'a, 56/85.

703 *Müsned*, 32/406 (19633. Ayrıca 19527, 19589); Buhârî, *Tevhîd*, 3 (7378~); Müslim, *Sıfâtu'l-Münâfıkın ve Ahkâmühüm*, 49 (7080~). **Krş:** 118. hadis. **Oku:** En'âm, 6/100-101; Yûnus, 10/68-70; Meryem, 19/88-95; İhlâs, 112/1-4.

بَعَثَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَمُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ إِلَى الْيَمَنِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ شَرَابًا يُصْنَعُ بِأَرْضِنَا يُقَالُ لَهُ الْمِزْرُ مِنَ الشَّعِيرِ، وَشَرَابٌ يُقَالُ لَهُ الْبِتْعُ مِنَ الْعَسَلِ.

فَقَالَ: "كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ."

• ﴿704﴾ • Ebû Mûsâ el-Eş'arî anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.s.) beni ve Muâz b. Cebel'i Yemen'e gönderdi. Dedim ki: "Ya Resûlallah, bizim orada mizr diye bir içecek var, arpadan yapıyorlar; bir de biti' diye bir içecek var, onu da baldan yapıyorlar."

Buyurdu ki: *"Sarhoş eden her şey haramdır."*[704]

. . . . . .

• ﴿705﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْعَوَّامُ بْنُ حَوْشَبٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ السَّكْسَكِيُّ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا بُرْدَةَ بْنَ أَبِي مُوسَى، وَاصْطَحَبَ هُوَ وَيَزِيدُ بْنُ أَبِي كَبْشَةَ فِي سَفَرٍ، وَكَانَ يَزِيدُ يَصُومُ، فَقَالَ لَهُ أَبُو بُرْدَةَ: سَمِعْتُ أَبَا مُوسَى مِرَارًا، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا مَرِضَ الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ، كُتِبَ لَهُ مِنَ الأَجْرِ مِثْلُ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحًا."

• ﴿705﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kul hasta veya yolcu olduğunda, evinde ve sağlıklı iken düzenli olarak yaptığı her ibadetin sevabı ona aynen yazılır."*[705]

. . . . . .

• ﴿706﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، قَالَ عَبْد اللَّهِ: وَسَمِعْتُهُ أَنَا مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا، عَنْ بُرَيْدٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ، قَالَ: سَمِعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلاً يُثْنِي عَلَى رَجُلٍ وَيُطْرِيهِ فِي الْمِدْحَةِ، فَقَالَ: "لَقَدْ أَهْلَكْتُمْ -أَوْ قَطَعْتُمْ- ظَهْرَ الرَّجُلِ!"

• ﴿706﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) bir adamın diğerini aşırı övdüğünü ve göklere çıkardığını işitti ve şöyle buyurdu: *"Adamın belini kırdınız!"*[706]

. . . . . .

• ﴿707﴾ • حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ أَبُو جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ كُلَيْبٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي مُوسَى فِي بَيْتِ ابْنَةِ أُمِّ الْفَضْلِ، فَعَطَسْتُ، وَلَمْ يُشَمِّتْنِي. وَعَطَسَتْ، فَشَمَّتَهَا. فَرَجَعْتُ

---

704 *Müsned*, 32/449-451 (19673. Ayrıca 19728, 19742); Buhârî, *Edeb*, 80 (6124); Müslim, *Eşribe*, 70 (5214). **Oku:** Mâide, 5/90.

705 *Müsned*, 32/457-459 (19679. Ayrıca 19753); Buhârî, *Cihâd*, 134 (2996).

706 *Müsned*, 32/466-467 (19692); Buhârî, *Edeb*, 54 (6060); Müslim, *Zühd ve Rekâik*, 67 (7504).

إِلَى أُمِّي، فَأَخْبَرْتُهَا. فَلَمَّا جَاءَهَا، قَالَتْ: عَطَسَ ابْنِي عِنْدَكَ، فَلَمْ تُشَمِّتْهُ. وَعَطَسَتْ، فَشَمَّتَّهَا! فَقَالَ: إِنَّ ابْنَكِ عَطَسَ، فَلَمْ يَحْمَدِ اللَّهَ تَعَالَى، فَلَمْ أُشَمِّتْهُ. وَإِنَّهَا عَطَسَتْ، فَحَمِدَتِ اللَّهَ تَعَالَى، فَشَمَّتُّهَا. وَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ، فَحَمِدَ اللَّهَ: فَشَمِّتُوهُ. وَإِنْ لَمْ يَحْمَدِ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ: فَلاَ تُشَمِّتُوهُ." فَقَالَتْ: أَحْسَنْتَ، أَحْسَنْتَ!

• ﴿707﴾ • Ebû Bürde diyor ki: Ümmü'l-Fadl'ın kızının evinde Ebû Musa ile görüştüm. Hapşırdım; bana [yerhamükallâh diyerek] hayır duada bulunmadı. Ümmü'l-Fadl'ın kızı hapşırdı; ona hayır duada bulundu. Annemin yanına döndüm, olanları ona anlattım. Ebû Musa yanına geldiğinde annem dedi ki: Benim oğlum senin yanında hapşırmış; ona hayır duada bulunmamışsın. Kız hapşırmış; ona hayır duada bulunmuşsun!

Ebû Musa dedi ki: Senin oğlun hapşırdı; ama 'Elhamdülillâh' demedi; ben de ona hayır duada bulunmadım. Kız hapşırdı; 'Elhamdülillâh' dedi; ben de ona hayır duada bulundum. Ben, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum: *"Biriniz hapşırıp da 'Elhamdülillâh' dediğinde ona hayır duada bulunun. Ama eğer 'Elhamdülillâh' demezse ona hayır duada bulunmayın."*[707]

. . . . . .

• ﴿708﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ مُعَاذًا وَأَبَا مُوسَى إِلَى الْيَمَنِ، فَقَالَ: "بَشِّرُوا وَلاَ تُنَفِّرُوا، وَيَسِّرُوا وَلاَ تُعَسِّرُوا، وَتَطَاوَعَا وَلاَ تَخْتَلِفَا."

قَالَ: فَكَانَ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا فُسْطَاطًا يَكُونُ فِيهِ، يَزُورُ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ.

• ﴿708﴾ • Ebû Bürde anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.s.), Muâz ve Ebû Musa'yı Yemen'e gönderirken şöyle buyurdu: *"Müjdeleyin, nefret ettirmeyin. Kolaylaştırın, zorlaştırmayın. Birbirinizle uyumlu hareket edin, farklı farklı davranmayın."*

Her ikisinin de sürekli bulundukları birer otağı vardı ve birbirlerini ziyaret ederlerdi.[708]

. . . . . .

• ﴿709﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى،

707 *Müsned*, 32/469-470 (19696); Müslim, *Zühd ve Rekâik*, 54 (7488). **Krş:** 190 ve 216. hadisler.

708 *Müsned*, 32/472-474 (19699. Ayrıca 19572, 19742); Buhârî, *Cihâd*, 164 (3038~); Müslim, *Cihâd ve Siyer*, 7 (4526). **Krş:** 128, 507 ve 1003. hadisler.

قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُو بِهَؤُلَاءِ الدَّعَوَاتِ: "اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطَايَايَ وَجَهْلِي وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي. اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي جِدِّي وَهَزْلِي، وَخَطَئِي وَعَمْدِي، وَكُلُّ ذَلِكَ عِنْدِي."

• ﴿709﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şu sözlerle dua ederdi: *"Allah'ım! Benim yanlışlarımı, bilgisizliğimi, aşırı davranışlarımı, benden daha iyi bildiğin hâllerimi bağışla. Allah'ım! Benim ciddi olarak veya şakayla, yanlışlıkla veya bilerek yaptığım şeyleri bağışla. Bunların hepsi bende var."*[709]

. . . . . .

• ﴿710﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا دَاوُدُ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: اسْتَأْذَنَ أَبُو مُوسَى عَلَى عُمَرَ -رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُما- ثَلَاثًا، فَلَمْ يُؤْذَنْ لَهُ، فَرَجَعَ. فَلَقِيَهُ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَقَالَ: مَا شَأْنُكَ رَجَعْتَ؟ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَنِ اسْتَأْذَنَ ثَلَاثًا، فَلَمْ يُؤْذَنْ لَهُ، فَلْيَرْجِعْ."

فَقَالَ: لَتَأْتِيَنَّ عَلَى هَذِهِ بِبَيِّنَةٍ، أَوْ لَأَفْعَلَنَّ وَلَأَفْعَلَنَّ! فَأَتَى مَجْلِسَ قَوْمِهِ، فَنَاشَدَهُمُ اللَّهَ تَعَالَى. فَقُلْتُ: أَنَا مَعَكَ. فَشَهِدُوا لَهُ، فَخَلَّى عَنْهُ.

• ﴿710﴾ • Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor: Ebû Musa, Hz. Ömer'in yanına girmek için üç defa kapıyı çalıp izin istedi. Kendisine izin verilmeyince geri döndü. Hz. Ömer onunla görüşüp "Niçin geri dönüyorsun?" diye sordu. Ebû Musa dedi ki: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum: *"Kim bir yere girmek için üç defa izin ister de kendisine izin verilmezse, geri dönsün."*

Hz. Ömer, "Bunun belgesini getireceksin! Yoksa neler yapacağımı görürsün!" dedi. Ebû Musa kabilesinin toplu hâlde bulunduğu yere gelip Yüce Allah'ın adını vererek onlardan yardım istedi. Ben de, "Senin yanındayım." dedim. Lehinde şahitlik yaptılar; Hz. Ömer de onu serbest bıraktı.[710]

709 *Müsned*, 32/514-516 (19738); Buhârî, *De'avât*, 60 (6398~); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 70 (6901~). **Oku:** Mü'minûn, 23/118; Şu'arâ, 26/75-89. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطَايَايَ وَجَهْلِي وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي. اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي جِدِّي وَهَزْلِي، وَخَطَئِي وَعَمْدِي، وَكُلُّ ذَلِكَ عِنْدِي.)

710 *Müsned*, 32/525-526 (19750. Ayrıca 19510, 19556, 19611, 19677); Buhârî, *İsti'zân*, 13 (6245~); Müslim, *Âdâb*, 33 (5626~). **Oku:** Nûr, 24/27-29.

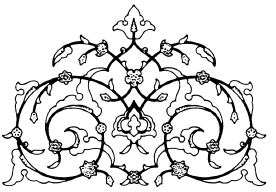

VI. ON HADİS ALINANLAR

1) ÜMMÜ SELEME
2) BERÂ B. ÂZİB
3) IMRÂN B. HUSAYN
4) EBÛ KATÂDE EL-ENSÂRÎ
5) UBÂDE İBNÜ'S-SÂMİT
6) SEHL B. SA'D ES-SÂ'İDÎ
7) EBÛ MES'ÛD EL-BEDRÎ

ÜMMÜ SELEME (r.a.)

Peygamberimizin (s.a.s.) eşlerinden, ilk Müslümanlardan ve Habeşistan muhacirlerindendir. Kocası ile beraber Kureyş kabilesinden Medine'ye ilk hicret eden kişidir. Soyu Resûl-i Ekrem'in (s.a.s.) soyu ile büyük dedelerinde birleşir. Eşi Ebû Seleme'nin vefatından sonra Allah Resûlü (s.a.s.) ile evlendi. O'nun yanında Hayber ve Taif seferlerine katıldı. Sahabe içinde otuz kadar olduğu söylenen Kur'ân hâfizlarından birisi idi. İsabetli görüşleri sebebiyle Peygamber Efendimizin (s.a.s.) başta Hudeybiye olayı (845. hadis) olmak üzere önemli konularda fikrini özellikle aldığı bir isimdir. Hz. Cebrail'i insan kılığında görmesi, Hz. Hüseyin'in Kerbela'da şehit edildiğini haber aldığında düşüp bayılması ve Hz. Âişe'yi daima kıskandıran güzelliği, ondan akılda kalanlardır. Peygamberimizin (s.a.s.) en son vefat eden eşi olup, 62/681'de seksen dört yaşında ölmüştür. (*DİA*, 42/328-330)

• ﴿٧١١﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى، عَنْ سَعِيدٍ -يَعْنِي الْمَقْبُرِيَّ- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَافِعٍ وَهُوَ مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ -كَذَا قَالَ سُفْيَانُ-، أَنَّهَا قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي امْرَأَةٌ أَشُدُّ ضَفْرَ رَأْسِي. قَالَ: "يُجْزِئُكِ أَنْ تَصُبِّي عَلَيْهِ الْمَاءَ ثَلَاثًا."

• ﴿٧١١﴾ • [Ümmü Seleme'nin azatlı kölesi] Abdullah b. Râfi' diyor ki: Ümmü Seleme "Ya Resûlallah, ben saçlarımı sımsıkı örüyorum; gusülde ne yapmalıyım?"

diye sordu. Allah Resûlü (s.a.s.), *"Saçına üç defa bolca su dökmen senin için yeterli olur."* buyurdu.[711]

.....

﴿712﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: مَا نَسِيتُ قَوْلَهُ يَوْمَ الْخَنْدَقِ وَهُوَ يُعَاطِيهِمُ اللَّبِنَ، وَقَدِ اغْبَرَّ شَعْرُ صَدْرِهِ، وَهُوَ يَقُولُ: "اللَّهُمَّ إِنَّ الْخَيْرَ خَيْرُ الآخِرَةِ، فَاغْفِرْ لِلأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ!"

قَالَ: فَرَأَى عَمَّارًا، فَقَالَ: "وَيْحَهُ ابْنُ سُمَيَّةَ! تَقْتُلُهُ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ."

• ﴿712﴾ • Ümmü Seleme anlatıyor: Hendek'te söylediklerini unutamıyorum; bir yandan göğsünün kılları toz toprak olmuş hâlde ashabıyla kerpiç taşırken, diğer yandan şöyle diyordu: *"Allah'ım! Asıl iyilik orada, ahirette! Mağfiret et, ensara ve muhacire!"*

Bu arada Ammâr'ı gördü ve buyurdu ki: *"Vah Sümeyye'nin oğlu vah! Onu da azgın bir topluluk öldürecek!"*[712]

.....

﴿713﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّكُمْ تَخْتَصِمُونَ إِلَيَّ، وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُونَ أَلْحَنَ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ. وَإِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ، أَقْضِي لَهُ عَلَى نَحْوِ مَا أَسْمَعُ مِنْهُ. فَمَنْ قَضَيْتُ لَهُ مِنْ حَقِّ أَخِيهِ شَيْئًا، فَإِنَّمَا هُوَ نَارٌ، فَلاَ يَأْخُذْهُ."

• ﴿713﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Siz bana dava için geliyorsunuz. Bazılarınız delilini diğerinden daha etkileyici bir dille ortaya koyabiliyor. Ben de bir insanım; bir konuda ilgili kişiden dinlediğim şeylere göre karar veriyorum. Kimin lehine kardeşinin hakkını alacağı bir karar verirsem bu karar bir ateştir, onu sakın almasın."*[713]

.....

﴿714﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا حَضَرْتُمُ الْمَيِّتَ أَوِ الْمَرِيضَ فَقُولُوا خَيْرًا. فَإِنَّ الْمَلاَئِكَةَ يُؤَمِّنُونَ عَلَى مَا تَقُولُونَ."

711 *Müsned,* 44/79-80 (26477. Ayrıca 26677); Müslim, *Hayız,* 58 (744~). **Krş:** 833. hadis.

712 *Müsned,* 44/83-84 (26482. Ayrıca 26680); **Oku:** Enfâl, 8/72 ve 74.

713 *Müsned,* 44/95 (26491. Ayrıca 26618, 26626); Buhârî, *Ahkâm,* 20 (7169~); Müslim, *Akdiye,* 4 (4473~).

• ﴿714﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bir cenazenin veya hastanın yanındayken iyi şeyler söyleyin. Çünkü melekler sizin dediklerinizin kabul edilmesi için 'Âmin' derler."*[714]

. . . . . .

• ﴿715﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ شُعْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي حُمَيْدُ بْنُ نَافِعٍ، عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أُمِّ سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّهَا: أَنَّ امْرَأَةً تُوُفِّيَ زَوْجُهَا، فَاشْتَكَتْ عَيْنَهَا. فَذَكَرُوهَا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَذَكَرُوا الْكُحْلَ. قَالُوا: نَخَافُ عَلَى عَيْنِهَا. قَالَ: "قَدْ كَانَتْ إِحْدَاكُنَّ تَمْكُثُ فِي بَيْتِهَا فِي شَرِّ أَحْلاَسِهَا -أو فِي أَحْلاَسِهَا فِي شَرِّ بَيْتِهَا- حَوْلاً. فَإِذَا مَرَّ بِهَا كَلْبٌ رَمَتْ بِبَعْرَةٍ. أَفَلاَ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا؟"

• ﴿715﴾ • Bir kadının kocası ölmüş ve o süreçte kadının gözü rahatsızlanmıştı. Kadının durumundan Hz. Peygamber'e (s.a.s.) bahsettiler ve "Gözünü kaybetmesinden korkuyoruz." diyerek sürme kullanıp kullanamayacağını sordular. Buyurdu ki: *"Eskiden evinizde ve en berbat elbiselerinizin içinde tam bir yıl beklerdiniz. Önünüzden köpek geçince ona tezek atardınız. Şimdi dört ay on gün olmuyor mu?"*[715]

. . . . . .

• ﴿716﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ هِشَامٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ زَيْنَبَ ابْنَةِ أُمِّ سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: قَالَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ، هَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلٍ إِذَا احْتَلَمَتْ؟ قَالَ: "نَعَمْ، إِذَا رَأَتِ الْمَاءَ." فَضَحِكَتْ أُمُّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: أَتَحْتَلِمُ الْمَرْأَةُ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "فَبِمَ يُشْبِهُ الْوَلَدُ؟"

• ﴿716﴾ • Ümmü Süleym, "Ya Resûlallah!" dedi; "Allah, gerçeklerin belirtilmesi konusunda utanma istemiyor; kadın rüyasında boşalsa yıkanması gerekir mi?" Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Evet, elbisesinin ıslandığını görürse gusletmeli."* buyurdu.

---

714 *Müsned*, 44/101-103 (26497. Ayrıca 26543, 26608, 26739); Müslim, *Cenâiz*, 6 (2129).

715 *Müsned*, 44/105-107 (26501. Ayrıca 26652); Buhârî, *Tıb*, 18 (5706~); Müslim, *Talâk*, 60 (3731~). **Krş:** 938. hadis. **Oku:** Bakara, 2/228 ve 234; Mâide, 5/50. Sorunun sebebi, vefatın ardından eşi ölen kadının beklediği dört ay on günlük sürede evlenmenin yanı sıra süslenmenin de yasak olmasıdır. Allah Resûlü (s.a.s.) sürme tedavisine müsaade etmemiş ve İslâm'dan önceki çok daha ağır bir uygulamayı hatırlatmıştır. Söz konusu cahiliye kuralına göre, kocası ölen kadın bir yıl boyunca mümkün olan en kötü mekânda ve en pis elbiseler içinde hiç dışarı çıkmadan yaşar, yılın bitiminde de kaldığı yerin önünden bir köpeğin geçmesini beklerdi. Köpek geçerse ve kadın ona deve pisliğinden yapılan tezeği fırlatırsa iddet süresini tamamlamış sayılır ve dışarı çıkabilir, böylece yeni bir evlilik yapabilirdi.

Bunun üzerine Ümmü Seleme, "Kadın hiç uyurken boşalır mı?" dedi. Hz. Peygamber (s.a.s.) ise buyurdu ki: *"Peki, o zaman çocuk ona nasıl çekiyor?"*[716]

. . . . . .

• ﴿717﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ زَيْنَبَ ابْنَةِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ لِي مِنْ أَجْرٍ فِي بَنِي أَبِي سَلَمَةَ أَنْ أُنْفِقَ عَلَيْهِمْ؟ وَلَسْتُ بِتَارِكَتِهِمْ هَكَذَا وَهَكَذَا، إِنَّمَا هُمْ بَنِيَّ. قَالَ: "نَعَمْ، لَكِ فِيهِمْ أَجْرُ مَا أَنْفَقْتِ عَلَيْهِمْ."

• ﴿717﴾ • Ümmü Seleme anlatıyor: "Ya Resûlallah; Ebû Seleme'nin çocuklarına yaptığım harcamalardan sevap alır mıyım? Onları bu hâlde bırakacak değilim. Onlar da benim yavrularım." dedim. *"Evet. Onlara yaptığın harcamaların ecrini elbette alırsın."* buyurdu.[717]

. . . . . .

• ﴿718﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، حَدَّثَنَا أَفْلَحُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَافِعٍ، قَالَ: كَانَتْ أُمُّ سَلَمَةَ تُحَدِّثُ أَنَّهَا سَمِعَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ، وَهِيَ تَمْتَشِطُ "أَيُّهَا النَّاسُ!". فَقَالَتْ لِمَاشِطَتِهَا: لُفِّي رَأْسِي. قَالَتْ: فَقَالَتْ: فَدَيْتُكِ، إِنَّمَا يَقُولُ "أَيُّهَا النَّاسُ!". قُلْتُ: وَيْحَكِ! أَوَلَسْنَا مِنَ النَّاسِ؟ فَلَفَّتْ رَأْسَهَا، وَقَامَتْ فِي حُجْرَتِهَا، فَسَمِعَتْهُ يَقُولُ: "أَيُّهَا النَّاسُ! بَيْنَمَا أَنَا عَلَى الْحَوْضِ، جِيءَ بِكُمْ زُمَرًا، فَتَفَرَّقَتْ بِكُمُ الطُّرُقُ. فَنَادَيْتُكُمْ: أَلَا، هَلُمُّوا إِلَى الطَّرِيقِ! فَنَادَانِي مُنَادٍ مِنْ بَعْدِي، فَقَالَ: إِنَّهُمْ قَدْ بَدَّلُوا بَعْدَكَ. فَقُلْتُ: أَلَا سُحْقًا! أَلَا سُحْقًا!"

• ﴿718﴾ • Abdullah b. Râfi' diyor ki: Ümmü Seleme anlatırdı; saçını taratırken Allah Resûlü'nün (s.a.s.) minberde "Ey insanlar!" diye konuşmaya başladığını duymuş. Tarayan kadına "Saçımı öylece toplayıver." demiş. Kadın şaşırmış ve "Kurban olayım; ey insanlar diyor." demiş. Ümmü Seleme, "Yahu biz de insan değil miyiz işte!" diye karşılık vermiş. Kadın saçını toplamış; o da odasının içinde ayağa kalkmış ve Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şunları söylediğini duymuş:

"Ey insanlar! Ben havzın başındayken sizi grup grup getirdiler. Derken başka başka yollara gittiniz. Size seslendim: 'Hey! Yol burada, buraya gelin.' dedim. Ardımdan birisi bana şöyle seslendi: 'Onlar senden sonra neler neler değiştirdiler!' Ve bunun üzerine ben dedim ki: 'Yazıklar olsun! Yazıklar olsun!'"[718]

716 *Müsned*, 44/110-111 (26503. Ayrıca 26613); Buhârî, *Ehâdisü'l-Enbiyâ*, 1 (3328); Müslim, *Hayız*, 32 (712~). **Oku:** Furkân, 25/54.

717 *Müsned*, 44/122-123 (26509. Ayrıca 26642, 26671); Buhârî, *Nafakât*, 14 (5369); Müslim, *Zekât*, 47 (2320~). **Oku:** Bakara, 2/215.

718 *Müsned*, 44/169-170 (26546); Müslim, *Fedâil*, 29 (5974~). **Krş:** 850. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/103-105, Enfâl 8/20-21.

• ﴿719﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "إِنَّ الَّذِي يَشْرَبُ فِي إِنَاءٍ مِنْ فِضَّةٍ، إِنَّمَا يُجَرْجِرُ فِي بَطْنِهِ نَارَ جَهَنَّمَ."

• ﴿719﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Gümüş kaptan bir şey içen, karnına lıkır lıkır cehennem ateşi yuvarlar."*[719]

• ﴿720﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عُمَرُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنِ ابْنِ سَفِينَةَ مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَا مِنْ عَبْدٍ تُصِيبُهُ مُصِيبَةٌ فَيَقُولُ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ! اللَّهُمَّ أْجُرْنِي فِي مُصِيبَتِي، وَأَخْلِفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا، إِلاَّ أَجَرَهُ اللَّهُ فِي مُصِيبَتِهِ، وَخَلَفَ لَهُ خَيْرًا مِنْهَا."

قَالَتْ: فَلَمَّا تُوُفِّيَ أَبُو سَلَمَةَ، قُلْتُ: مَنْ خَيْرٌ مِنْ أَبِي سَلَمَةَ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَتْ: ثُمَّ عَزَمَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لِي، فَقُلْتُهَا: اللَّهُمَّ أْجُرْنِي فِي مُصِيبَتِي، وَاخْلُفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا! قَالَتْ: فَتَزَوَّجْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

• ﴿720﴾ • Hz. Peygamber'in eşi Ümmü Seleme anlatıyor: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duymuştum: *"Bir kulun başına bir dert gelir de 'Biz Allah'a aidiz ve O'na döneceğiz. Allah'ım! Bana bu yaşadığım derdin karşılığında sevap ver! Beni bu kaybettiğimin yerine daha hayırlısıyla karşılaştır.' derse, Allah mutlaka o kula yaşadığı derdin karşılığında sevap verir ve onu kaybettiğinden daha hayırlısıyla karşılaştırır."*

Kocam Ebû Seleme öldüğünde içimden, "Allah Resûlü'nün (s.a.s.) sahabisi Ebû Seleme'den daha hayırlı kim olabilir ki?" dedim. Ama yine de Allah'ın izniyle kararlı davranıp "Allah'ım! Bana bu yaşadığım derdin karşılığında sevap ver! Beni bu kaybettiğimin yerine daha hayırlısıyla karşılaştır." duasını yaptım. Çok geçmedi, Allah Resûlü (s.a.s.) ile evlendim.[720]

---

719 *Müsned,* 44/192-193 (26568. Ayrıca 26582, 26595, 26611); Buhârî, *Eşribe,* 28 (5634~); Müslim, *Libâs ve Zînet,* 1 (5385~). **Krş:** 782. hadis.

720 *Müsned,* 44/247-248 (26635); Müslim, *Cenâiz,* 3 (2126~). **Oku:** Bakara, 2/155-157. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ! اللَّهُمَّ أْجُرْنِي فِي مُصِيبَتِي، وَأَخْلِفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا.)

BERÂ B. ÂZİB (r.a.)

Medineli genç sahabilerdendir. Babası Âzib ibnü'l-Hâris de sahabidir. İlk dinî eğitimini hicretten önce Mus'ab b. Umeyr'den aldı. Bedir'e Abdullah b. Ömer ile birlikte çok istemelerine rağmen yaşları küçük olduğu için katılamadılar. Uhud'dan itibaren tüm gazvelerde bulundu. Hayatı Yemen'den Horasan'daki Rey şehrine kadar farklı noktalarda cihad etmek ve başta Hadis ile Fıkıh olmak üzere dinî bilgileri öğretmekle geçti. Hz. Ali'ye yakınlığı ve hadis rivayetlerinin çokluğu ile bilinir. 71/690 yılında seksen yaşının üzerindeyken Kûfe'de vefat etmiştir. (*DİA*, 5/469; *İsâbe*, s.137-138)

• ﴿721﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ، وَسَأَلَهُ رَجُلٌ مِنْ قَيْسٍ، فَقَالَ: أَفَرَرْتُمْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ حُنَيْنٍ؟ فَقَالَ الْبَرَاءُ: وَلَكِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَفِرَّ. كَانَتْ هَوَازِنُ نَاسًا رُمَاةً، وَإِنَّا لَمَّا حَمَلْنَا عَلَيْهِمْ انْكَشَفُوا، فَأَكْبَبْنَا عَلَى الْغَنَائِمِ، فَاسْتَقْبَلُونَا بِالسِّهَامِ. وَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى بَغْلَتِهِ الْبَيْضَاءِ، وَإِنَّ أَبَا سُفْيَانَ بْنَ الْحَارِثِ آخِذٌ بِلِجَامِهَا، وَهُوَ يَقُولُ:

"أَنَا النَّبِيُّ لَا كَذِبْ! أَنَا ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبْ!"

• ﴿721﴾ • Ebû İshâk diyor ki: Berâ'dan dinlemiştim; Kays kabilesinden bir adam kendisine "Huneyn günü Allah Resûlü'nden (s.a.s.) kaçtınız mı?" diye sormuştu. Berâ, "Ama Allah Resûlü (s.a.s.) kaçmadı." dedi ve ekledi: Hevâzinliler okçu adamlardı. Üzerlerine yüklendiğimizde dağılıp açıldılar. Biz ganimetlere odaklanınca da bizi ok yağmuruna tuttular. O ortamda Allah Resûlü'nü (s.a.s.) gördüm; beyaz katırının üstünde, katırın ipi Ebû Süfyân ibnü'l-Hâris'in elinde, şöyle sesleniyordu:

"Yalan yok; peygamberim ben! Abdülmuttalib'in evladıyım ben!"[721]

• ﴿722﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: زُبَيْدٌ أَخْبَرَنِي، ومَنْصُورٌ وَدَاوُدُ وَابْنُ عَوْنٍ وَمُجَالِدٌ، عَنِ الشَّعْبِيِّ -وَهَذَا حَدِيثُ زُبَيْدٍ- قَالَ: سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ يُحَدِّثُ عَنِ الْبَرَاءِ، وَحَدَّثَنَا عِنْدَ سَارِيَةٍ

721 *Müsned*, 30/425-426 (18475. Ayrıca 18468, 18540, 18706); Buhârî, *Cihâd*, 52 (2864); Müslim, *Cihâd ve Siyer*, 80 (4617). **Oku:** Tevbe, 9/25-27.

فِي الْمَسْجِدِ، قَالَ: وَلَوْ كُنْتُ ثَمَّ لَأَخْبَرْتُكُمْ بِمَوْضِعِهَا. قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "إِنَّ أَوَّلَ مَا نَبْدَأُ بِهِ فِي يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ، ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَنْحَرَ. فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ: فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا. وَمَنْ ذَبَحَ قَبْلَ ذَلِكَ: فَإِنَّمَا هُوَ لَحْمٌ قَدَّمَهُ لِأَهْلِهِ، لَيْسَ مِنَ النُّسُكِ فِي شَيْءٍ."

• ﴿722﴾ • Berâ b. Âzib anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bize hutbe verdi ve şöyle buyurdu: *"Bugün bizim ilk işimiz namaz kılmaktır. Sonra dönüp kurbanımızı keseriz. Kim böyle yaparsa bizim sünnetimizi yerine getirmiş olur. Kim de namazdan önce kurban keserse onunki olsa olsa ailesine ikram ettiği bir et olur; kurban ibadetiyle hiçbir ilgisi yoktur."*[722]

. . . . . .

• ﴿723﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ وَعَفَّانُ، قَالَا: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ إِيَادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِيَادُ بْنُ لَقِيطٍ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا سَجَدْتَ فَضَعْ كَفَّيْكَ، وَارْفَعْ مِرْفَقَيْكَ."

• ﴿723﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Secde ettiğinde avuçlarını yere koy ve dirseklerini yukarı kaldır."*[723]

. . . . . .

• ﴿724﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ يَقُولُ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْأَنْصَارِ مُقَنَّعٌ فِي الْحَدِيدِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أُسْلِمُ أَوْ أُقَاتِلُ؟ قَالَ: "لَا، بَلْ أَسْلِمْ، ثُمَّ قَاتِلْ". فَأَسْلَمَ، ثُمَّ قَاتَلَ، فَقُتِلَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "هَذَا عَمِلَ قَلِيلًا، وَأُجِرَ كَثِيرًا."

• ﴿724﴾ • Ensardan bir adam Hz. Peygamber'e (s.a.s.) geldi. Başında, yüzünü de örten demir bir miğfer vardı. "Ya Resûlallah; önce Müslüman mı olayım, savaşa mı katılayım?" diye sordu. *"Sen en iyisi önce Müslüman ol, sonra savaş."* buyurdu. Bunun üzerine adam Müslüman oldu; sonra da savaşa katılıp şehit düştü. Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Az çalıştı, çok kazandı."*[724]

. . . . . .

• ﴿725﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنِ

722 *Müsned*, 30/432-435 (18481. Ayrıca 18693); Buhârî, *Îdeyn*, 8 (965~); Müslim, *Edâhî*, 7 (5073~). **Krş:** 847. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/115.

723 *Müsned*, 30/448 (18491. Ayrıca 18599); Müslim, *Salât*, 234 (1104). **Krş:** 517. hadis.

724 *Müsned*, 30/533-534 (18565. Ayrıca 18592); Buhârî, *Cihâd*, 13 (2808~); Müslim, *İmâre*, 144 (4914~).

الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، -قَالَ: ذَكَرَ عَذَابَ الْقَبْرِ- قَالَ: "يُقَالُ لَهُ: مَنْ رَبُّكَ؟ فَيَقُولُ: اللَّهُ رَبِّي، وَنَبِيِّي مُحَمَّدٌ. فَذَلِكَ قَوْلُهُ ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾" (ابراهيم: ٢٧) يَعْنِي بِذَلِكَ الْمُسْلِمَ.

• ﴿725﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) kabir azabından bahsederken şöyle buyurdu: *"'Rabbin kim?' diye sorarlar. 'Rabbim Allah, peygamberim Muhammed.' der. İşte, 'Allah müminleri dünya hayatında ve ahirette sarsılmaz bir söylemde sabit tutar.' {İbrahim, 14/27} ayetinin anlamı budur."*[725]

. . . . . .

• ﴿726﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، حَدَّثَنَا فُضَيْلٌ -يَعْنِي ابْنَ عِيَاضٍ- عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ، فَتَوَضَّأْ وَنَمْ عَلَى شِقِّكَ الأَيْمَنِ. وَقُلْ:: اللَّهُمَّ، أَسْلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ. وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ. وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ. رَهْبَةً وَرَغْبَةً إِلَيْكَ. لاَ مَلْجَأَ وَلاَ مَنْجَا مِنْكَ إِلاَّ إِلَيْكَ. آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ. فَإِنْ مِتَّ مِتَّ عَلَى الْفِطْرَةِ."

• ﴿726﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Yatağına gireceğinde abdest al, sağ yanına yat ve şunları söyle: 'Allah'ım! Kendimi Sana bırakıyorum. İşimi Sana havale ediyorum. Sırtımı Sana yaslıyorum. Bunu hem içim titreyerek hem de Sana can atarak yapıyorum. Sen'den sadece yine Sana sığınılabileceğini biliyorum. İndirdiğin kitabına inandım. Gönderdiğin peygamberine inandım.' Eğer bunları söyleyip uyuduktan sonra ölürsen yaratılış amacına uygun ölmüş olursun."*[726]

. . . . . .

• ﴿727﴾ • حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، أَنَّ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ قَالَ: جَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الرُّمَاةِ يَوْمَ أُحُدٍ -وَكَانُوا خَمْسِينَ رَجُلاً- عَبْدَ اللَّهِ بْنَ جُبَيْرٍ. قَالَ: وَوَضَعَهُمْ مَوْضِعًا، وَقَالَ: "إِنْ رَأَيْتُمُونَا تَخَطَّفُنَا الطَّيْرُ، فَلاَ تَبْرَحُوا حَتَّى أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ. وَإِنْ رَأَيْتُمُونَا ظَهَرْنَا عَلَى الْعَدُوِّ وَأَوْطَأْنَاهُمْ، فَلاَ تَبْرَحُوا حَتَّى أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ."

725 *Müsned*, 30/540-541 (18575); Buhârî, *Cenâiz*, 86 (1369~); Müslim, *Cennet ve Sıfât'ü Naîmihâ ve Ehlihâ*, 73 (7219~).

726 *Müsned*, 30/550-551 (18587. Ayrıca 18515, 18561, 18617, 18651, 18654, 18680); Buhârî, *De'avât*, 6 (6311~); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 56 (6882~). **Oku:** A'râf, 7/95-101. **Uyku Duaları Konu Merkezi; Dalları:** 377, 468, 678 ve 679. hadisler. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(اللَّهُمَّ، أَسْلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ. وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ. وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ. رَهْبَةً وَرَغْبَةً إِلَيْكَ. لاَ مَلْجَأَ وَلاَ مَنْجَا مِنْكَ إِلاَّ إِلَيْكَ. آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ.)

قَالَ: فَهَزَمُوهُمْ. قَالَ: فَأَنَا وَاللَّهِ رَأَيْتُ النِّسَاءَ يَشْتَدِدْنَ عَلَى الْجَبَلِ وَقَدْ بَدَتْ أَسْوُقُهُنَّ وَخَلَاخِلُهُنَّ رَافِعَاتٍ ثِيَابَهُنَّ.

فَقَالَ أَصْحَابُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُبَيْرٍ: الْغَنِيمَةَ أَيْ قَوْمِ، الْغَنِيمَةَ! ظَهَرَ أَصْحَابُكُمْ فَمَا تَنْظُرُونَ؟ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جُبَيْرٍ: أَنَسِيتُمْ مَا قَالَ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالُوا: إِنَّا وَاللَّهِ لَنَأْتِيَنَّ النَّاسَ، فَلَنُصِيبَنَّ مِنَ الْغَنِيمَةِ!

فَلَمَّا أَتَوْهُمْ صُرِفَتْ وُجُوهُهُمْ، فَأَقْبَلُوا مُنْهَزِمِينَ. فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُوهُمُ الرَّسُولُ فِي أُخْرَاهُمْ. فَلَمْ يَبْقَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَيْرُ اثْنَيْ عَشَرَ رَجُلًا. فَأَصَابُوا مِنَّا سَبْعِينَ رَجُلًا. وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابُهُ أَصَابَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ يَوْمَ بَدْرٍ أَرْبَعِينَ وَمِائَةً، سَبْعِينَ أَسِيرًا وَسَبْعِينَ قَتِيلًا.

فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ: أَفِي الْقَوْمِ مُحَمَّدٌ؟ أَفِي الْقَوْمِ مُحَمَّدٌ؟ أَفِي الْقَوْمِ مُحَمَّدٌ؟ ثَلَاثًا. فَنَهَاهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُجِيبُوهُ. ثُمَّ قَالَ: أَفِي الْقَوْمِ ابْنُ أَبِي قُحَافَةَ؟ أَفِي الْقَوْمِ ابْنُ أَبِي قُحَافَةَ؟ أَفِي الْقَوْمِ ابْنُ الْخَطَّابِ؟ أَفِي الْقَوْمِ ابْنُ الْخَطَّابِ؟ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ: أَمَّا هَؤُلَاءِ فَقَدْ قُتِلُوا، وَقَدْ كُفِيتُمُوهُمْ!

فَمَا مَلَكَ عُمَرُ نَفْسَهُ أَنْ قَالَ: كَذَبْتَ وَاللَّهِ يَا عَدُوَّ اللَّهِ! إِنَّ الَّذِينَ عَدَدْتَ لَأَحْيَاءٌ كُلُّهُمْ، وَقَدْ بَقِيَ لَكَ مَا يَسُوءُكَ! فَقَالَ: يَوْمٌ بِيَوْمِ بَدْرٍ، وَالْحَرْبُ سِجَالٌ. إِنَّكُمْ سَتَجِدُونَ فِي الْقَوْمِ مُثْلَةً لَمْ آمُرْ بِهَا، وَلَمْ تَسُؤْنِي. ثُمَّ أَخَذَ يَرْتَجِزُ: اُعْلُ هُبَلْ! اُعْلُ هُبَلْ!

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَلَا تُجِيبُونَهُ؟" قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا نَقُولُ؟ قَالَ: "قُولُوا: اللَّهُ أَعْلَى وَأَجَلُّ!"

قَالَ: إِنَّ الْعُزَّى لَنَا، وَلَا عُزَّى لَكُمْ! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَلَا تُجِيبُونَهُ؟" قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا نَقُولُ؟ قَالَ: "قُولُوا: اللَّهُ مَوْلَانَا، وَلَا مَوْلَى لَكُمْ!"

• ﴿727﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) Uhud günü elli kişilik okçu grubunun başına Abdullah b. Cübeyr'i komutan tayin etti. Onları bir noktaya yerleştirdi ve şöyle buyurdu: *"Bizi kuşların parçalayıp götürdüğünü görseniz, yine de size emir gelmedikçe buradan ayrılmayın. Düşmanı yendiğimizi, ayağımızın altına alıp çiğnediğimizi görseniz; yine de size emir gelmedikçe buradan ayrılmayın."*

Sonra müşrikleri hezimete uğrattılar. Ben, müşrik kadınların elbiselerini kaldırmış, bacaklarının alt kısımları ve halhalları meydanda dağa tırmanmaya çalıştıklarını gördüm.

Bu aşamada Abdullah b. Cübeyr'in yanındakiler, "Haydi ganimete gidelim millet; haydi ganimete gidelim! Arkadaşlarınız kazandı, daha ne bekliyorsunuz!" dediler. Abdullah b. Cübeyr, "Allah Resûlü'nün (s.a.s.) size söylediğini unuttunuz mu?" dedi. "Vallahi biz de onların yanına gideceğiz; ganimetten biz de pay alacağız!" dediler.

Onların yanına gidince ters yüz oluverdiler; bu sefer hezimete kendileri uğrayıp kaçmaya başladılar. İşte, *"Peygamberin onları arkalarından çağırdığı"* an {Âl-i İmrân, 3/153} buydu. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanında on iki kişiden başka kimse kalmamıştı. Bizden yetmiş kişiyi öldürdüler. Allah Resûlü (s.a.s.) ve ashabı ise Bedir günü müşriklerden yüz kırk kişiyi -yetmişi esir, yetmişi ise ölü olmak üzere- ele geçirmişti.

Sonra Ebû Süfyân, "Toplulukta Muhammed var mı? Toplulukta Muhammed var mı? Toplulukta Muhammed var mı?" diye üç defa bağırdı. Allah Resûlü (s.a.s.) yanındakilerden ona cevap vermemelerini istedi. Sonra Ebû Süfyân, "Toplulukta İbn Ebî Kuhâfe var mı? Toplulukta İbn Ebî Kuhâfe var mı? Toplulukta İbnü'l-Hattâb var mı? Toplulukta İbnü'l-Hattâb var mı?" dedi. Ardından arkadaşlarına dönerek "Bunların hepsi öldürülmüş! Onlardan kurtuldunuz!" dedi.

Sonunda Hz. Ömer kendini tutamadı ve "Vallahi yalan söylüyorsun ey Allah düşmanı! Saydıklarının hepsi kesinlikle hayatta; daha onlarla işin var!" dedi. Ebû Süfyân ise "Bedir gününe karşı bugün! Savaş elden ele dolaşan bir kovadır! Ölülere uygulanmış organ koparmalar (müsle) göreceksiniz; ben yapılsın demedim ama hoşuma gitmediğini de söyleyemem!" dedi ve tempo tutmaya başladı: "Yücel Hübel! Yücel Hübel!"

Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.), *"Ona cevap vermeyecek misiniz?"* buyurdu. "Ne diyelim ya Resûlallah?" dediler. *"Şöyle deyin."* buyurdu: *"Allah daha yüce, daha değerli!"*

Sonra, "Bizim Uzzâ'mız var, sizin Uzzâ'nız yok!" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) yine, *"Ona cevap vermeyecek misiniz?"* buyurdu. "Ne diyelim ya Resûlallah?" dediler. *"Şöyle deyin"* buyurdu: *"Allah bizim mevlamız ve sizin mevlanız yok!"*[727]

. . . . . .

• ﴿728﴾ • حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ أَوْ غَيْرُهُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ، قَالَ:

[727] *Müsned*, 30/554-557 (18593. Ayrıca 18600); Buhârî, *Cihâd*, 164 (3039~).

أُهْدِيَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَوْبٌ حَرِيرٌ، فَجَعَلْنَا نَلْمِسُهُ وَنَعْجَبُ مِنْهُ، وَنَقُولُ: مَا رَأَيْنَا ثَوْبًا خَيْرًا مِنْهُ وَأَلْيَنَ! فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَيُعْجِبُكُمْ هَذَا؟" قُلْنَا: نَعَمْ. قَالَ: "لَمَنَادِيلُ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ فِي الْجَنَّةِ أَحْسَنُ مِنْ هَذَا وَأَلْيَنُ."

• ﴿728﴾ • Berâ b. Âzib anlatıyor: Hz. Peygamber'e (s.a.s.) ipek bir elbise hediye edildi. İpeğin yumuşaklığına ve elbisenin güzelliğine hayran kaldık. "Bu elbiseden daha iyisini ve yumuşağını da görmemiştik!" dedik. Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Çok mu hoşunuza gitti?"* buyurdu. "Evet." dedik. Buyurdu ki: *"Sa'd b. Muâz'ın cennetteki mendilleri bundan çok daha güzel ve çok daha yumuşak!"*[728]

. . . . . .

• ﴿729﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ وَابْنُ جَعْفَرٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ فَيْرُوزَ مَوْلَى بَنِي شَيْبَانَ فِي حَدِيثِهِ، قَالَ: سَأَلْتُ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ: مَا كَرِهَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْأَضَاحِيِّ؟ -أَوْ مَا نَهَى عَنْهُ مِنَ الْأَضَاحِيِّ- فَقَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: وَيَدُهُ أَطْوَلُ مِنْ يَدِي -أَوْ قَالَ: يَدِي أَقْصَرُ مِنْ يَدِهِ- قَالَ: "أَرْبَعٌ لَا تَجُوزُ فِي الضَّحَايَا: الْعَوْرَاءُ الْبَيِّنُ عَوَرُهَا، وَالْمَرِيضَةُ الْبَيِّنُ مَرَضُهَا، وَالْعَرْجَاءُ الْبَيِّنُ عَرَجُهَا، وَالْكَسِيرُ الَّتِي لَا تُنْقِي."

فَقُلْتُ لِلْبَرَاءِ: فَإِنَّا نَكْرَهُ أَنْ يَكُونَ فِي الْأُذُنِ نَقْصٌ، أَوْ فِي الْعَيْنِ نَقْصٌ، أَوْ فِي السِّنِّ نَقْصٌ. قَالَ: فَمَا كَرِهْتَهُ فَدَعْهُ، وَلَا تُحَرِّمْهُ عَلَى أَحَدٍ.

• ﴿729﴾ • Ubeyd b. Feyrûz diyor ki: Berâ b. Âzib'e "Allah Resûlü (s.a.s.) kurbanlık hayvanda hangi özelliklerin bulunmasını istemezdi?" diye sordum. Dedi ki: Allah Resûlü (s.a.s.) bizim içimizde ayağa kalktı. Eli de benim elimden daha uzundu; buyurdu ki: *"Şu dördü kurban olarak geçerli sayılmaz: Gözü belirgin biçimde şaşı olan hayvan, hasta olduğu açıkça belli olan hayvan, belirgin biçimde topallayan hayvan, büsbütün dermansız kalmasına yol açacak bir kırığı olan hayvan."*

Bunun üzerine Berâ'ya dedim ki: "Ama biz kulakta, gözde ve dişte eksiklik olmasını da hoş karşılamıyoruz." Dedi ki: "Hoşuna gitmeyeni alma; ama kimseye de haram kılma!"[729]

---

728 *Müsned*, 30/559-560 (18595. Ayrıca 18544, 18668, 18685); Buhârî, *Libâs*, 26 (5836~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 126 (6348~).

729 *Müsned*, 30/611-612 (18667. Ayrıca 18510, 18542); Muvatta, *Dahâyâ*, 1 (1031~); Dârimî, *Edâhî*, 3 (1982~); İbn Mâce, *Edâhî*, 8 (3144~); Ebû Dâvud, *Dahâyâ*, 5-6 (2802~); Tirmizî, *Edâhî*, 5 (1497~); Nesâî, *Dahâyâ*, 6 (4375~). **Krş:** 431. hadis.

• ﴿730﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ وَابْنُ نُمَيْرٍ، أَخْبَرَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْسَجَةَ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "زَيِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ."

• ﴿730﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Kur'ân'ı seslerinizle süsleyin."* buyurdu.[730]

İMRÂN B. HUSAYN (r.a.)

Künyesi Ebû Nüceyd'dir. Fakîh sahabilerdendir. Hayber'in fethi sırasında babası, kız kardeşi ve Ebû Hüreyre ile birlikte Müslüman oldu. Mekke'nin fethinde sancaktarlık yaptı. Basra kurulunca halka dinî bilgileri öğretmek için Hz. Ömer tarafından görevlendirilerek şehre gönderildi. Kısa bir süre üstlendiği Basra kadılığı görevinin ardından uzun yıllar mescidde halka hadis dersleri verdi. Bu süreçte Kur'ân'da yer almayan hükümleri kabul etmemek gerektiğini savunan insanlara cevaplar verdiği ve sünnetin dindeki yeri konusuna özel vurgu yaptığı bilinir. Ayrıca takvası, zekâsı, yöneticilik yeteneği ve dualarının müstecâb olması ile meşhurdur. 52/672 yılında Basra'da vefat etti. Hasan-ı Basrî, "Basra'ya ondan daha değerli bir kişinin ayak basmadığını" söyler ve bu hususta yemin ederdi. (*DİA*, 22/232-233; *İsâbe*, s.1080-1081)

• ﴿731﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ شُعْبَةَ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ. وَإِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَوْفَى، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ. فَقَرَأَ رَجُلٌ خَلْفَهُ بِـ﴿سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى﴾. فَلَمَّا صَلَّى، قَالَ: "أَيُّكُمْ قَرَأَ بِـ﴿سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى﴾؟" فَقَالَ رَجُلٌ: أَنَا. قَالَ: "قَدْ عَرَفْتُ أَنَّ بَعْضَكُمْ خَالَجَنِيهَا."

• ﴿731﴾ • Imrân b. Husayn anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü (s.a.s.) bize öğle namazını kıldırırken, arkasında bir adam A'lâ suresini okudu. Namazını bitirince, *"A'lâ suresini okuyan hanginizdi?"* diye sordu. Adam "Bendim." deyince de şöyle buyurdu: *"Birinizin sureyi ağzımdan almaya çalıştığını anlamıştım!"*[731]

730 *Müsned*, 30/636-637 (18709); Buhârî, *Tevhîd*, 52 (bab başlığı). **Krş:** 123. hadis. **Oku:** Müzzemmil, 73/4.

731 *Müsned*, 33/49-51 (19815. Ayrıca 19874, 19889, 19961); Müslim, *Salât*, 47 (887~).

• ﴿732﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَوْفٌ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اطَّلَعْتُ فِي النَّارِ، فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ. وَاطَّلَعْتُ فِي الْجَنَّةِ، فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا الْفُقَرَاءَ."

• ﴿732﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cehenneme baktım; içindekilerin çoğunluğunun kadınlar olduğunu gördüm. Cennete baktım; içindekilerin çoğunluğunun fakirler olduğunu gördüm."*[732]

.....

• ﴿733﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْمُهَلَّبِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: كَانَتِ الْعَضْبَاءُ لِرَجُلٍ مِنْ بَنِي عُقَيْلٍ، وَكَانَتْ مِنْ سَوَابِقِ الْحَاجِّ. فَأُسِرَ الرَّجُلُ، وَأُخِذَتِ الْعَضْبَاءُ مَعَهُ. قَالَ: فَمَرَّ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي وَثَاقٍ، وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حِمَارٍ عَلَيْهِ قَطِيفَةٌ. فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، تَأْخُذُونِي وَتَأْخُذُونَ سَابِقَةَ الْحَاجِّ. قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "نَأْخُذُكَ بِجَرِيرَةِ حُلَفَائِكَ ثَقِيفَ."

قَالَ: وَقَدْ كَانَتْ ثَقِيفُ قَدْ أَسَرُوا رَجُلَيْنِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَقَالَ فِيمَا قَالَ: وَإِنِّي مُسْلِمٌ. قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَوْ قُلْتَهَا وَأَنْتَ تَمْلِكُ أَمْرَكَ، أَفْلَحْتَ كُلَّ الْفَلَاحِ." قَالَ: وَمَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، إِنِّي جَائِعٌ فَأَطْعِمْنِي، وَإِنِّي ظَمْآنُ فَاسْقِنِي. قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "هَذِهِ حَاجَتُكَ." ثُمَّ فُدِيَ بِالرَّجُلَيْنِ، وَحَبَسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَضْبَاءَ لِرَحْلِهِ.

قَالَ: ثُمَّ إِنَّ الْمُشْرِكِينَ أَغَارُوا عَلَى سَرْحِ الْمَدِينَةِ، فَذَهَبُوا بِهَا. وَكَانَتِ الْعَضْبَاءُ فِيهِ. قَالَ: وَأَسَرُوا امْرَأَةً مِنَ الْمُسْلِمِينَ. قَالَ: فَكَانُوا إِذَا نَزَلُوا أَرَاحُوا إِبِلَهُمْ بِأَفْنِيَتِهِمْ. قَالَ: فَقَامَتِ الْمَرْأَةُ ذَاتَ لَيْلَةٍ بَعْدَمَا نَامُوا، فَجَعَلَتْ كُلَّمَا أَتَتْ عَلَى بَعِيرٍ رَغَا، حَتَّى أَتَتْ عَلَى الْعَضْبَاءِ، فَأَتَتْ عَلَى نَاقَةٍ ذَلُولٍ مُجَرَّسَةٍ. فَرَكِبَتْهَا، ثُمَّ وَجَّهَتْهَا قِبَلَ الْمَدِينَةِ. قَالَ: وَنَذَرَتْ إِنِ اللَّهُ أَنْجَاهَا عَلَيْهَا لَتَنْحَرَنَّهَا.

فَلَمَّا قَدِمَتِ الْمَدِينَةَ عُرِفَتِ النَّاقَةُ، فَقِيلَ: نَاقَةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! قَالَ: فَأُخْبِرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِنَذْرِهَا -أَوْ أَتَتْهُ فَأَخْبَرَتْهُ- قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

732 *Müsned*, 33/84-85 (19852. Ayrıca 19927, 19982); Buhârî, *Rikâk*, 51 (6546~).

وَسَلَّمَ: "بِئْسَمَا جَزَتْهَا -أَوْ بِئْسَمَا جَزَيْتِيهَا- إِنَّ اللَّهَ أَنْجَاهَا عَلَيْهَا لَتَنْحَرَنَّهَا!" قَالَ: ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لاَ وَفَاءَ لِنَذْرٍ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ، وَلاَ فِيمَا لاَ يَمْلِكُ ابْنُ آدَمَ."

• ﴿733﴾ • [Peygamberimizin devesi] Azbâ, Ukayloğulları'ndan bir adama aitti ve hac kafilesinin en önde giden develerindendi. Adam esir alındı; beraberinde Azbâ da ele geçirildi. Allah Resûlü (s.a.s.), eli ayağı bağlıyken adamın yanına uğradı. Allah Resûlü (s.a.s.) ise üzerine kadife serilmiş bir eşeğe binmişti. Adam, "Ey Muhammed; beni alıyorsunuz, hac kafilesinin en önde giden devesini de alıyorsunuz!" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.), *"Seni, müttefiki olduğun Sakîf kabilesinin işlediği suçlara karşı alıyoruz."* buyurdu.

Sakîf, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) ashabından iki kişiyi esir almıştı. Konuşmanın bir yerinde adam, "Ben de Müslüman oldum." dedi. Allah Resûlü (s.a.s.) de, *"Eğer bunu özgürken söyleseydin mutluluğa tamamen kavuşur ve kurtulurdun."* buyurdu. Sonra Allah Resûlü (s.a.s.) yoluna devam edecek oldu. Adam, "Ya Muhammed; ben açım, beni doyur; ben susuzum, bana su ver." dedi. Allah Resûlü (s.a.s.) ise *"Bu senin problemin."* buyurdu. Nihayet adam, esir iki kişiye karşılık salıverildi. Ancak Allah Resûlü (s.a.s.) yolculuklarında kullanmak için Azbâ'yı alıkoydu.

Sonra müşrikler Medine'nin dışında otlayan bazı develeri baskın yapıp kaçırdılar. Azbâ da kaçırılan develer arasındaydı. Bu arada Müslüman bir kadını da esir almışlardı. Adamlar konaklayacakları yere varınca develeri avluya saldılar. Kadın da bir gece onlar uyuduktan sonra kalktı. Hangi devenin yanına gelse hayvan böğürüyordu. Nihayet Azbâ'nın yanına geldi; sakin ve yolcu taşımaya alışık olduğu için ona rahatlıkla bindi ve hayvanın yönünü Medine'ye çevirdi. Bu arada bir de adakta bulundu: Eğer Allah onu bu devenin üzerinde kurtarırsa deveyi O'nun için kurban edecekti.

Medine'ye geldiğinde ise deve tabii ki tanındı. İnsanlar, "Allah Resûlü'nün devesi!" dediler. Ayrıca Hz. Peygamber'e (s.a.s.) de kadının yaptığı adak hakkında bilgi verildi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.), *"Allah onu bu devenin üzerinde kurtarırsa deveyi O'nun için kurban edeceğini söyleyerek deveye ne kötü bir karşılık vermiş!"* buyurdu. Ardından da Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah'ın emirlerine karşı gelmeye yol açacak bir adağın yerine getirilmesi söz konusu değildir. Âdemoğlunun kendi mülkiyetinde olmayan şeylerle ilgili bir adağı yerine getirmesi de söz konusu değildir."*[733]

. . . . . .

• ﴿734﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ جَامِعِ بْنِ شَدَّادٍ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ مُحْرِزٍ، عَنْ

[733] *Müsned*, 33/95-98 (19863. Ayrıca 19883, 19894); Müslim, *Nezr*, 8 (4245~). **Krş:** 257 ve 349. hadisler.

عِمْـرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اقْبَلُوا الْبُشْرَى يَا بَنِي تَمِيمٍ!" قَالَ: قَالُوا: قَدْ بَشَّرْتَنَا، فَأَعْطِنَا. قَالَ: "اقْبَلُوا الْبُشْرَى يَا أَهْلَ الْيَمَنِ!" قَالَ: قُلْنَا: قَدْ قَبِلْنَا، فَأَخْبِرْنَا عَنْ أَوَّلِ هَذَا الْأَمْرِ، كَيْفَ كَانَ؟ قَالَ: "كَانَ اللَّهُ قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ. وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ. وَكَتَبَ فِي اللَّوْحِ ذِكْرَ كُلِّ شَيْءٍ."

قَالَ: وَأَتَانِي آتٍ، فَقَالَ: يَا عِمْرَانُ، انْحَلَّتْ نَاقَتُكَ مِنْ عِقَالِهَا! قَالَ: فَخَرَجْتُ، فَإِذَا السَّرَابُ يَنْقَطِعُ بَيْنِي وَبَيْنَهَا. قَالَ: فَخَرَجْتُ فِي أَثَرِهَا، فَلَا أَدْرِي مَا كَانَ بَعْدِي.

• ﴿734﴾ • Imrân b. Husayn anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.), *"Müjdeyi kabul edin Temîmoğulları!"* buyurdu. "Bizi müjdeledin; şimdi bize mal ver!" dediler. Ardından, *"Müjdeyi kabul edin Yemenliler!"* buyurdu. "Kabul ediyoruz; bu işin en başı nasıldı, bize anlat" dedik. Buyurdu ki: *"Her varlıktan önce Allah vardı. Arşı suyun üstündeydi. Levh-i mahfûza bütün varlıklarla ilgili bilgileri yazdı."*

Bu arada birisi gelip "İmrân! Deven bağından kurtuldu!" dedi. Çıktım; deveyle aramda serap vardı! Deveyi aramaya çıktım; benden sonra neler oldu bilemiyorum.[734]

.....

• ﴿735﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ عَوْفٍ، حَدَّثَنَا أَبُو رَجَاءٍ، حَدَّثَنِي عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ، قَالَ: كُنَّا فِي سَفَرٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَإِنَّا أَسْرَيْنَا، حَتَّى إِذَا كُنَّا فِي آخِرِ اللَّيْلِ وَقَعْنَا تِلْكَ الْوَقْعَةَ، فَلَا وَقْعَةَ أَحْلَى عِنْدَ الْمُسَافِرِ مِنْهَا!

قَالَ: فَمَا أَيْقَظَنَا إِلَّا حَرُّ الشَّمْسِ، وَكَانَ أَوَّلَ مَنِ اسْتَيْقَظَ فُلَانٌ، ثُمَّ فُلَانٌ -كَانَ يُسَمِّيهِمْ أَبُو رَجَاءٍ، وَنَسِيَهُمْ عَوْفٌ- ثُمَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ الرَّابِعُ. وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا نَامَ لَمْ نُوقِظْهُ حَتَّى يَكُونَ هُوَ يَسْتَيْقِظُ، لِأَنَّا لَا نَدْرِي مَا يَحْدُثُ لَهُ فِي نَوْمِهِ. فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ عُمَرُ وَرَأَى مَا أَصَابَ النَّاسَ، وَكَانَ رَجُلًا أَجْوَفَ جَلِيدًا، قَالَ: فَكَبَّرَ وَرَفَعَ صَوْتَهُ بِالتَّكْبِيرِ. فَمَا زَالَ يُكَبِّرُ وَيَرْفَعُ صَوْتَهُ بِالتَّكْبِيرِ حَتَّى اسْتَيْقَظَ لِصَوْتِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَكَوْا الَّذِي أَصَابَهُمْ، فَقَالَ: "لَا ضَيْرَ -أَوْ لَا يَضِيرُ- ارْتَحِلُوا." فَارْتَحَلَ فَسَارَ غَيْرَ بَعِيدٍ، ثُمَّ نَزَلَ فَدَعَا بِالْوَضُوءِ، فَتَوَضَّأَ. وَنُودِيَ بِالصَّلَاةِ، فَصَلَّى بِالنَّاسِ. فَلَمَّا انْفَتَلَ مِنْ صَلَاتِهِ، إِذَا هُوَ بِرَجُلٍ مُعْتَزِلٍ لَمْ يُصَلِّ مَعَ الْقَوْمِ، فَقَالَ: "مَا مَنَعَكَ

731 *Müsned*, 33/107-109 (19876); Buhârî, *Bed'ü'l-Halk*, 1 (3191~). **Oku:** En'âm, 6/59; Hûd 11/7.

يَا فُلَانُ أَنْ تُصَلِّيَ مَعَ الْقَوْمِ؟" فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَصَابَتْنِي جَنَابَةٌ وَلَا مَاءَ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "عَلَيْكَ بِالصَّعِيدِ، فَإِنَّهُ يَكْفِيكَ."

ثُمَّ سَارَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَاشْتَكَى إِلَيْهِ النَّاسُ الْعَطَشَ، فَنَزَلَ. فَدَعَا فُلَانًا -كَانَ يُسَمِّيهِ أَبُو رَجَاءٍ، وَنَسِيَهُ عَوْفٌ- وَدَعَا عَلِيًّا، فَقَالَ: "اذْهَبَا، فَابْغِيَا لَنَا الْمَاءَ." قَالَ: فَانْطَلَقَا، فَيَلْقَيَانِ امْرَأَةً بَيْنَ مَزَادَتَيْنِ -أَوْ سَطِيحَتَيْنِ- مِنْ مَاءٍ عَلَى بَعِيرٍ لَهَا. فَقَالَا لَهَا: أَيْنَ الْمَاءُ؟ فَقَالَتْ: عَهْدِي بِالْمَاءِ أَمْسِ هَذِهِ السَّاعَةَ وَنَفَرُنَا خُلُوفٌ. قَالَ: فَقَالَا لَهَا: انْطَلِقِي إِذًا. قَالَتْ: إِلَى أَيْنَ؟ قَالَا: إِلَى رَسُولِ اللَّهِ. قَالَتْ: هَذَا الَّذِي يُقَالُ لَهُ الصَّابِئُ؟ قَالَا: هُوَ الَّذِي تَعْنِينَ، فَانْطَلِقِي إِذًا.

فَجَاءَا بِهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَحَدَّثَاهُ الْحَدِيثَ، فَاسْتَنْزَلُوهَا عَنْ بَعِيرِهَا. وَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِإِنَاءٍ، فَأَفْرَغَ فِيهِ مِنْ أَفْوَاهِ الْمَزَادَتَيْنِ -أَو السَّطِيحَتَيْنِ- وَأَوْكَى أَفْوَاهَهُمَا، فَأَطْلَقَ الْعَزَالِي. وَنُودِيَ فِي النَّاسِ: أَنْ اسْقُوا وَاسْتَقُوا! فَسَقَى مَنْ شَاءَ، وَاسْتَقَى مَنْ شَاءَ. وَكَانَ آخِرُ ذَلِكَ أَنْ أَعْطَى الَّذِي أَصَابَتْهُ الْجَنَابَةُ إِنَاءً مِنْ مَاءٍ، فَقَالَ: "اذْهَبْ، فَأَفْرِغْهُ عَلَيْكَ." قَالَ: وَهِيَ قَائِمَةٌ تَنْظُرُ مَا يُفْعَلُ بِمَائِهَا. قَالَ: وَايْمُ اللَّهِ، لَقَدْ أَقْلَعَ عَنْهَا، وَإِنَّهُ لَيُخَيَّلُ إِلَيْنَا أَنَّهَا أَشَدُّ مِلْأَةً مِنْهَا حِينَ ابْتَدَأَ فِيهَا!

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اجْمَعُوا لَهَا." فَجَمَعَ لَهَا مِنْ بَيْنِ عَجْوَةٍ وَدَقِيقَةٍ وَسَوِيقَةٍ، حَتَّى جَمَعُوا لَهَا طَعَامًا كَثِيرًا وَجَعَلُوهُ فِي ثَوْبٍ، وَحَمَلُوهَا عَلَى بَعِيرِهَا، وَوَضَعُوا الثَّوْبَ بَيْنَ يَدَيْهَا. فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "تَعْلَمِينَ وَاللَّهِ، مَا رَزِأْنَاكِ مِنْ مَائِكِ شَيْئًا. وَلَكِنَّ اللَّهَ هُوَ سَقَانَا."

قَالَ: فَأَتَتْ أَهْلَهَا وَقَدْ احْتَبَسَتْ عَنْهُمْ، فَقَالُوا: مَا حَبَسَكِ يَا فُلَانَةُ؟ فَقَالَتْ: الْعَجَبُ! لَقِيَنِي رَجُلَانِ، فَذَهَبَا بِي إِلَى هَذَا الَّذِي يُقَالُ لَهُ الصَّابِئُ، فَفَعَلَ بِمَائِي كَذَا وَكَذَا -لِلَّذِي قَدْ كَانَ- فَوَاللَّهِ، إِنَّهُ لَأَسْحَرُ مَنْ بَيْنَ هَذِهِ وَهَذِهِ -قَالَتْ بِإِصْبَعَيْهَا الْوُسْطَى وَالسَّبَّابَةِ فَرَفَعَتْهُمَا إِلَى السَّمَاءِ، تَعْنِي السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ- أَوْ إِنَّهُ لَرَسُولُ اللَّهِ حَقًّا!

قَالَ: وَكَانَ الْمُسْلِمُونَ بَعْدُ يُغِيرُونَ عَلَى مَا حَوْلَهَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَلَا يُصِيبُونَ الصِّرْمَ الَّذِي هِيَ منه.. فَقَالَتْ يَوْمًا لِقَوْمِهَا: مَا أَرَى أَنَّ هَؤُلَاءِ الْقَوْمَ يَدَعُونَكُمْ إلا عَمْدًا، فَهَلْ لَكُمْ فِي الْإِسْلَامِ؟ فَأَطَاعُوهَا، فَدَخَلُوا فِي الْإِسْلَامِ.

• {735} • Imrân b. Husayn anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) ile birlikte bir yolculuktaydık. Yola gece çıktık. Gecenin sonuna yaklaştığımızda da bir yolcunun başına gelebilecek en hoş vaka başımıza geldi!

Bizi uyandıran şey güneşin sıcaklığıydı. İlk uyanan da filancaydı; ardından filanca. (Buradaki şahıs isimlerini, olayı Imrân'dan nakleden Ebû Racâ söylemişti; ama Ebû Racâ'dan nakleden Avf hatırlayamamıştı). Sonra dördüncü olarak Ömer ibnü'l-Hattâb uyandı. Allah Resûlü (s.a.s.) uyuduğunda kendisi uyanıncaya kadar biz O'nu uyandırmazdık. Çünkü uykusunda kendisi açısından nelerin geliştiğini bilemezdik [Vahiy alıyor olabilirdi.]. Ama Hz. Ömer uyanınca ve insanların başına geleni [sabah namazının geçtiğini] görünce -ki zaten gür sesli ve sert bir adamdı- tekbir getirmeye ve tekbir getirirken de sesini yükseltmeye başladı. Tekbir getire getire ve tekbir getirirken sesini yükselte yükselte, nihayet onun sesinden Allah Resûlü (s.a.s.) uyandı.

Allah Resûlü (s.a.s.) uyanınca, başlarına gelenden O'na dert yandılar. *"Zararı yok; yola devam edin."* buyurdu. Yola koyuldu; kısa bir müddet yol aldıktan sonra inip abdest suyu istedi ve abdest aldı. Namazın ezanı okundu, insanlara namazı kıldırdı. Namazını bitirince bir de baktı ki, kenarda duran ve cemaatle namaza katılmayan bir adam var. *"Niçin namazını cemaatle birlikte kılmadın filanca?"* buyurdu. O da, "Ya Resûlallah; gusül almam gerekti ve su yok." dedi. Allah Resûlü (s.a.s.), *"Toprağı kullanabilirsin; senin için yeterli olur."* buyurdu.

Allah Resûlü (s.a.s.) tekrar yola koyuldu. Fakat insanlar susadıklarını söyleyince mola verdi. Sonra -yine adını Ebû Racâ'nın verdiği ama Avf'ın unuttuğu- filanca ile Hz. Ali'yi yanına çağırarak *"İkiniz gidin, bize su arayın."* buyurdu. Hareket ettiler; derken devesinin üstünde iki su fıçısıyla dolaşan bir kadına rastladılar. Ona "Su nerede?" diye sordular. "Bizim adamlar yok; akşama kadar bu suları eksiltmeyeceğime söz verdim!" dedi. Kadına "Bizimle gel." dediler. "Nereye?" dedi. "Allah Resûlü'ne." dediler. "Şu sapık olduğu söylenen kişiye mi?" dedi. "Kastettiğin kişi; gel bizimle." dediler.

Onu Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanına getirdiler ve olan biteni kendisine anlattılar. Kadını da deveden indirdiler. Allah Resûlü (s.a.s.) bir kap istedi. İki fıçının ağzından o kaba su doldurdu. Ardından fıçıların ağızlarını bağladı ve altlarındaki delikleri açtı. Ve insanlara duyuru yapıldı: "Suyla işi olan kalmasın! Herkes suyunu alsın!" İsteyen suyu kullandı, isteyen aldı. En sonunda da gusül alması gerekene bir kap su verdi ve *"Git de bununla yıkan."* buyurdu. Bu sırada kadıncağız da ayakta, suyuyla nelerin yapıldığına bakıyordu. Ve Allah şahit, fıçıları kapattığında her ikisi de ilk hâllerinden bizce çok daha doluydu!

Allah Resûlü (s.a.s.), *"Kadın için bir şeyler toplayın."* buyurdu. Acvedir, undur,

ezmedir ne varsa topladılar. Epey bir gıda malzemesi oldu; bir elbiseye sardılar, devesine kadar taşıdılar, paketi önüne koydular. Ayrılırken Allah Resûlü (s.a.s.) kadına şöyle buyurdu: *"Bak, sen de biliyorsun, Allah da biliyor; senin suyunu hiç eksiltmedik. Bize asıl suyu veren de Allah oldu."*

Kadın, ailesinin yanına döndü. Dönmekte gecikmişti. "Niçin geciktin filanca?" diye sordular. "Çok garip! Karşıma iki adam çıktı. Beni şu sapık olduğu söylenen kişiye götürdüler. Benim suyuma şunları şunları yaptı." dedi ve olanları anlattı. Sonra da işaret ve orta parmaklarıyla göğü işaret ederek ve gökle yeri kastederek dedi ki: "Allah şahit; O, ya bu ikisinin arasındaki en büyülü kişi ya da gerçekten Allah'ın Resûlü!"

Imrân diyor ki: Müslümanlar daha sonra o bölgedeki müşriklere sefer düzenlerler; ama o kadının yaşadığı mahalleye ilişmezlerdi. Nihayet bir gün akrabalarına "Bu adamların size kasten dokunmadıklarını düşünüyorum. Müslüman olmaya ne dersiniz?" dedi. Onun sözünü dinlediler ve hep birlikte İslâm'a girdiler.[735]

• ﴿736﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْمُهَلَّبِ، أَنَّ عِمْرَانَ بْنَ حُصَيْنٍ حَدَّثَهُ: أَنَّ امْرَأَةً أَتَت النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ جُهَيْنَةَ حُبْلَى مِنَ الزِّنَا. فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي أَصَبْتُ حَدًّا، فَأَقِمْهُ عَلَيَّ. قَالَ: فَدَعَا وَلِيَّهَا، فَقَالَ: "أَحْسِنْ إِلَيْهَا، فَإِذَا وَضَعَتْ فَأْتِنِي بِهَا." فَفَعَلَ. فَأَمَرَ بِهَا، فَشُكَّتْ عَلَيْهَا ثِيَابُهَا، ثُمَّ أَمَرَ بِهَا فَرُجِمَتْ. ثُمَّ صَلَّى عَلَيْهَا. فَقَالَ عُمَرُ: تُصَلِّي عَلَيْهَا وَقَدْ زَنَتْ؟! فَقَالَ: "لَقَدْ تَابَتْ تَوْبَةً لَوْ قُسِمَتْ بَيْنَ سَبْعِينَ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ لَوَسِعَتْهُمْ. وَهَلْ وَجَدْتَ أَفْضَلَ مِنْ أَنْ جَادَتْ بِنَفْسِهَا لِلَّهِ؟"

• ﴿736﴾ • Cüheyne kabilesi mensubu ve evlilik dışı ilişkiden hamile kalmış olan bir kadın Hz. Peygamber'e (s.a.s.) geldi. "Ya Resûlallah; ben zina cezasını hak ettim, bana cezamı uygula." dedi. Hz. Peygamber (s.a.s.) kadının velisini çağırdı. *"Ona iyi davran. Doğum yaptıktan sonra da onu bana getir."* buyurdu. Veli, denileni yaptı. Kadın geldiğinde Hz. Peygamber (s.a.s.) elbiselerinin sıkıca bağlanmasını istedi. Sonra taşlanarak öldürülmesi (recm edilmesi) emrini verdi. Ardından da namazını kıldırdı. Hz. Ömer'in "Kadın zina ettiği hâlde namazını kılıyorsun!" demesi üzerine ise şöyle buyurdu: *"Öyle bir tevbe etti ki, tevbesi Medine'de*

735 *Müsned*, 33/129-133 (19898); Buhârî, *Teyemmüm*, 6 (344~); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 312 (1563~). Bu mucizevi hadisenin bir diğer anlatımı Ebû Katâde el-Ensârî'ye ait olup, giriş bölümüne 746. hadiste yer verilmiştir.

yaşayan yetmiş kişiye bölüştürülse hepsine yeterdi. Sen bu kadının canını Allah için feda etmesinden daha üstün bir şey düşünebiliyor musun?"[736]

• ﴿737﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ وَبَهْزٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ -قَالَ بَهْزٌ: عَنْ قَتَادَةَ- عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَوْفَى، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "خَيْرُ أُمَّتِي: الْقَرْنُ الَّذِي بُعِثْتُ فِيهِمْ. ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ. ثُمَّ يَنْشَأُ قَوْمٌ يَشْهَدُونَ وَلاَ يُسْتَشْهَدُونَ، وَيَنْذِرُونَ وَلاَ يُوفُونَ، وَيَخُونُونَ وَلاَ يُؤْتَمَنُونَ. وَيَفْشُو فِيهِم السِّمَنُ."

• ﴿737﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ümmetimin en hayırlıları benim gönderildiğim dönemde yaşayanlardır. Sonra onların ardından gelenler, sonra da onların ardından gelenler. Nihayet şahit olmaları istenmeden şahitlik yapan, söz verip sözünün gereğini yerine getirmeyen, emanete sahip çıkmayıp bir türlü güvenilemeyen bir toplum gelir. Ve bu toplumun içinde şişmanlık yaygınlaşır."*[737]

• ﴿738﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَنْبَأَنَا هِشَامٌ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعُونَ أَلْفًا بِغَيْرِ حِسَابٍ وَلاَ عَذَابٍ. لاَ يَكْتَوُونَ، وَلاَ يَسْتَرْقُونَ، وَلاَ يَتَطَيَّرُونَ، وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ."

• ﴿738﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ümmetimden yetmiş bin kişi hesapsız azapsız cennete girecektir. Onlar ateşle dağlamayan, yarayı okuyup üflemeyen, uğursuzluk aramayan ve Rablerine güvenenlerdir."*[738]

• ﴿739﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ. وَعَفَّانُ، قال: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ الْمُعَلِّمُ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ -قَالَ: وَكَانَ رَجُلاً مَبْسُورًا- قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الصَّلاَةِ وَالرَّجُلُ

736 *Müsned,* 33/136-137 (19903. Ayrıca 19926, 19954); Müslim, *Hudûd,* 24 (4433~). **Oku:** Nisâ, 4/48. **Recm Hadisleri Konu Merkezi; Dalları:** 417, 751, 756 ve 883. hadisler.

737 *Müsned,* 33/172-173 (19953. Ayrıca 19835, 19906); Buhârî, *Rikâk,* 7 (6428~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe,* 214 (6475~). **Oku:** Tevbe, 9/100.

738 *Müsned,* 33/180-181 (19966. Ayrıca 19913, 19984); Müslim, *İmân,* 371 (524~). Ateşle dağlama o dönemde yaygın olarak kullanılan bir tedavi yöntemidir. Hadiste vurgunun "Allah'a tevekkülün önüne hiçbir beşerî işlemi geçirmemek" üzerinde olduğuna dikkat edilmelidir. Aksi takdirde tıbbi tedavinin gereksizliği veya okuyarak tedavinin (rukye) yanlışlığı gibi bir sonuca gidilebilir ki, mesajın içeriğinin bu olmadığı açıktır.

قَاعِدٌ، فَقَالَ: "مَنْ صَلَّى قَائِمًا: فَهُوَ أَفْضَلُ. وَمَنْ صَلَّى قَاعِدًا: فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَائِمِ. وَمَنْ صَلَّى نَائِمًا: فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَاعِدِ."

• ﴿739﴾ • Abdullah b. Büreyde diyor ki: Bana İmrân b. Husayn anlattı; bâsûr rahatsızlığı olan bir adamdı: Allah Resûlü'ne (s.a.s.) oturarak namaz kılmayı sordum. Buyurdu ki: *"Kim namazını ayakta kılarsa en değerlisi budur. Kim oturarak kılarsa ayakta kılanın aldığı sevabın yarısını alır. Kim de yatarak kılarsa oturarak kılanın aldığı sevabın yarısını alır."*[739]

. . . . . .

﴿740﴾ • حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ حُمَيْدَ بْنَ هِلَالٍ يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْحَيَاءُ خَيْرٌ كُلُّهُ."

• ﴿740﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Utanma (hayâ) duygusunun her türlüsü iyidir."*[740]

EBÛ KATÂDE EL-ENSÂRÎ (r.a.)

Adı el-Hâris b. Rib'î'dir. Medinelidir. Bedir'den sonraki tüm gazvelere katıldı ve kahramanlıklarından ötürü Peygamber Efendimizin (s.a.s.) *"Süvarilerimizin en hayırlısı Ebû Katâde'dir."* iltifatına mazhar oldu. Hz. Ömer zamanında İran bölgesi fetihlerinde bulundu. Hz. Ali tarafından Mekke'ye vali olarak atandı. Peygamberimizin (s.a.s.) Medine'de savaş yaptığı yerler konusunda yetkililer tarafından uzmanlığına danışılırdı. 54/674 yılında Medine'de vefat etti.

(*DİA*, 10/174-175)

. . . . . .

﴿741﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ -يَعْنِي ابْنَ أَنَسٍ-، عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ -يَعْنِي ابْنَ الزُّبَيْرِ-، عَنْ عَمْرِو بْنِ سُلَيْمٍ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ، فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ."

739 *Müsned*, 33/192 (19983. Ayrıca 19899, 19974); Buhârî, *Taksîru's-Salât*, 18 (1116).

740 *Müsned*, 33/210-211 (20008. Ayrıca 19817, 19905, 19914, 19976, 19999); Müslim, *İmân*, 61 (157). **Krş:** 208 ve 429. hadisler.

• ﴿741﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz mescide girdiğinde oturmadan önce iki rekât namaz [tahıyyetü'l-mescid] kılsın."*[741]

. . . . . .

• ﴿742﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: كُنْتُ أَرَى الرُّؤْيَا أُعْرَى مِنْهَا غَيْرَ أَنِّي لَا أُزَمَّلُ، حَتَّى لَقِيتُ أَبَا قَتَادَةَ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ. فَحَدَّثَنِي عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "الرُّؤْيَا مِنَ اللَّهِ، وَالْحُلُمُ مِنَ الشَّيْطَانِ. فَمَنْ رَأَى رُؤْيَا يَكْرَهُهَا، فَلَا يُخْبِرْ بِهَا. وَلْيَتْفُلْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلَاثًا، وَلْيَسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا، فَإِنَّهَا لَا تَضُرُّهُ."

• ﴿742﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Rüya Allah'tan, karmakarışık düş ise şeytandandır. Dolayısıyla, hoşlanmadığı bir rüyayı gören, başkasına anlatmasın. Sol tarafına hafifçe üfleyip tükürür gibi yapsın. O rüyanın kötü etkilerinden Allah'a sığınsın. Böyle yaparsa o rüya kendisine hiçbir zarar vermez."*[742]

. . . . . .

• ﴿743﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا الدَّسْتُوَائِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ، فَلَا يَتَنَفَّسْ فِي الْإِنَاءِ. وَإِذَا أَتَى الْخَلَاءَ، فَلَا يَمَسَّ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ. وَإِذَا تَمَسَّحَ، فَلَا يَتَمَسَّحَنَّ بِيَمِينِهِ."

• ﴿743﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz bir şey içtiğinde bardağa üflemesin. Tuvalete gittiğinde cinsel organına sağ eliyle değmesin. Tuvalette temizlenirken sağ eliyle temizlenmesin."*[743]

. . . . . .

• ﴿744﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ -يَعْنِي ابْنَ أَبِي هِنْدٍ-، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ حَلْحَلَةَ، عَنِ ابْنِ لِكَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ بْنِ رِبْعِيٍّ، قَالَ: مُرَّ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِجَنَازَةٍ، قَالَ: "مُسْتَرِيحٌ، وَمُسْتَرَاحٌ مِنْهُ". قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا الْمُسْتَرِيحُ وَالْمُسْتَرَاحُ مِنْهُ؟ قَالَ: "الْمُؤْمِنُ اسْتَرَاحَ مِنْ نَصَبِ الدُّنْيَا وَأَذَاهَا إِلَى رَحْمَةِ اللَّهِ.

---

741 *Müsned*, 37/202-204 (22523. Ayrıca 22529, 22578, 22594, 22601, 22652); Buhârî, *Salât*, 60 (444); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 69 (1654).

742 *Müsned*, 37/205-207 (22525. Ayrıca 22564, 22583, 22593, 22598, 22644); Buhârî, *Tıb*, 39 (5747~); Müslim, *Rüyâ*, 1 (5897~). **Oku:** A'râf, 7/200-201; Fussilet, 41/36.

743 *Müsned*, 37/221 (22534. Ayrıca 22565, 22638); Buhârî, *Vudû*, 18 (153); Müslim, *Tahâre*, 63 (613~). **Krş:** 976. hadis.

وَالْفَاجِرُ اسْتَرَاحَ مِنْهُ الْعِبَادُ وَالْبِلَادُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ."

• ﴿744﴾ • Bir gün Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yanından bir cenaze geçirildi. *"Rahat edenler var; bir de rahat edilenler var."* buyurdu. "Rahat edenler kim; rahat edilenler kim ya Resûlallah!" dediler. Şöyle buyurdu: *"İnançlı insan öldüğünde dünyanın yorgunluğundan ve derdinden kurtulup Allah'ın rahmetine kavuşarak rahat eder. Günahkâr insan öldüğünde ise kullar, ülkeler, ağaçlar ve hayvanlar ondan kurtulup rahat ederler."*[744]

. . . . . .

• ﴿745﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، أَنَّ سَعِيدَ بْنَ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيَّ أَخْبَرَهُ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي قَتَادَةَ أَخْبَرَهُ، أَنَّ أَبَاهُ كَانَ يُحَدِّثُ: أَنَّ رَجُلاً سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ صَابِرًا مُحْتَسِبًا مُقْبِلاً غَيْرَ مُدْبِرٍ، كَفَّرَ اللَّهُ بِهِ خَطَايَايَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنْ قُتِلْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ صَابِرًا مُحْتَسِبًا مُقْبِلاً غَيْرَ مُدْبِرٍ، كَفَّرَ اللَّهُ بِهِ خَطَايَاكَ."

ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَبِثَ مَا شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ سَأَلَهُ الرَّجُلُ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنْ قُتِلْتُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ مُقْبِلاً غَيْرَ مُدْبِرٍ، كَفَّرَ اللَّهُ عَنِّي خَطَايَايَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنْ قُتِلْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ مُقْبِلاً غَيْرَ مُدْبِرٍ، كَفَّرَ اللَّهُ عَنْكَ خَطَايَاكَ، إِلاَّ الدَّيْنَ. كَذَلِكَ قَالَ لِي جِبْرِيلُ."

• ﴿745﴾ • Bir adam Hz. Peygamber'e (s.a.s.) "Ya Resûlallah; Allah yolunda sabrederek ve sevabını umarak, arkama bakmadan ilerleyerek öldürülsem; Allah bu sayede benim günahlarımı affeder mi?" diye sordu. Allah Resûlü (s.a.s.) de, *"Allah yolunda sabrederek ve sevabını umarak, arkana bakmadan ilerleyerek öldürülsen; Allah bu sayede senin günahlarını affeder."* buyurdu.

Sonra Allah Resûlü (s.a.s.) Allah'ın dilediği bir süre durakladı. Ardından adam soruyu kendisine tekrar yöneltti: "Ya Resûlallah; Allah yolunda arkama bakmadan ilerleyerek öldürülsem, Allah bu sayede benim günahlarımı affeder mi?" Allah Resûlü (s.a.s.) ise buyurdu ki: *"Allah yolunda hiç ardına bakmadan ilerlerken öldürülsen, Allah senin günahlarını bağışlar; ama borç dışında. Cebrail bana böyle söyledi."*[745]

---

744 *Müsned,* 37/222-224 (22536. Ayrıca 22576, 22592); Buhârî, *Rikâk,* 42 (6512~); Müslim, *Cenâiz,* 61 (2202~).

745 *Müsned,* 37/229-232 (22542. Ayrıca 22585, 22626); Müslim, *İmâre,* 117 (4880~). **Krş:** 133. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/169-172.

• ﴿746﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، فَقَالَ: "إِنَّكُمْ إِنْ لَا تُدْرِكُوا الْمَاءَ غَدًا تَعْطَشُوا." وَانْطَلَقَ سَرَعَانُ النَّاسِ يُرِيدُونَ الْمَاءَ، وَلَزِمْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَمَالَتْ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَاحِلَتُهُ، فَنَعَسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَدَعَمْتُهُ، فَادَّعَمَ. ثُمَّ مَالَ حَتَّى كَادَ أَنْ يَنْجَفِلَ عَنْ رَاحِلَتِهِ، فَدَعَمْتُهُ، فَانْتَبَهَ. فَقَالَ: "مَنِ الرَّجُلُ؟" قُلْتُ: أَبُو قَتَادَةَ. قَالَ: "مُذْ كَمْ كَانَ مَسِيرُكَ؟" قُلْتُ: مُنْذُ اللَّيْلَةِ. قَالَ: "حَفِظَكَ اللَّهُ كَمَا حَفِظْتَ رَسُولَهُ."

ثُمَّ قَالَ: "لَوْ عَرَّسْنَا." فَمَالَ إِلَى شَجَرَةٍ، فَنَزَلَ، فَقَالَ: "انْظُرْ هَلْ تَرَى أَحَدًا." قُلْتُ: هَذَا رَاكِبٌ، هَذَانِ رَاكِبَانِ، حَتَّى بَلَغَ سَبْعَةً. فَقَالَ: "احْفَظُوا عَلَيْنَا صَلَاتَنَا." فَنِمْنَا. فَمَا أَيْقَظَنَا إِلَّا حَرُّ الشَّمْسِ، فَانْتَبَهْنَا. فَرَكِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَارَ وَسِرْنَا هُنَيَّةً. ثُمَّ نَزَلَ: "فَقَالَ أَمَعَكُمْ مَاءٌ؟" قَالَ: قُلْتُ: نَعَمْ، مَعِي مِيضَأَةٌ فِيهَا شَيْءٌ مِنْ مَاءٍ. قَالَ: "ائْتِ بِهَا." فَأَتَيْتُهُ بِهَا، فَقَالَ: "مُسُّوا مِنْهَا، مُسُّوا مِنْهَا." فَتَوَضَّأَ الْقَوْمُ، وَبَقِيَتْ جُرْعَةٌ، فَقَالَ: "ارْدَهِرْ بِهَا يَا أَبَا قَتَادَةَ. فَإِنَّهُ سَيَكُونُ لَهَا نَبَأٌ."

ثُمَّ أَذَّنَ بِلَالٌ، وَصَلَّوا الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ. ثُمَّ صَلَّوا الْفَجْرَ. ثُمَّ رَكِبَ، وَرَكِبْنَا. فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: فَرَّطْنَا فِي صَلَاتِنَا! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا تَقُولُونَ؟ إِنْ كَانَ أَمْرَ دُنْيَاكُمْ، فَشَأْنُكُمْ. وَإِنْ كَانَ أَمْرَ دِينِكُمْ، فَإِلَيَّ." قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَرَّطْنَا فِي صَلَاتِنَا. فَقَالَ: "لَا تَفْرِيطَ فِي النَّوْمِ. إِنَّمَا التَّفْرِيطُ فِي الْيَقَظَةِ. فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ، فَصَلُّوهَا، وَمِنَ الْغَدِ وَقْتَهَا." [...]

• ﴿746﴾ • Ebû Katâde anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) ile birlikte bir yolculuktaydık. *"Eğer suya yarın ulaşamazsanız susuzluk çekersiniz."* buyurdu. Bazı hızlı adamlar hemen su aramaya gittiler. Ben ise Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanından ayrılmadım. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) üzerinde olduğu hayvan biraz eğildi. Allah Resûlü (s.a.s.) de bu sırada uyukluyordu. Yanından destek oldum; doğruldu. Sonra tekrar eğildi; neredeyse bineğinden yere düşecekti. Yine destek oldum; bu sefer uyandı. *"Kim bu adam?"* buyurdu; "Ebû Katâde" dedim. *"Ne kadar zamandır bu vaziyette gidiyorsun?"* diye sordu. "Geceden beri." dedim. *"Resûlü'nü koruduğun gibi Allah da seni korusun!"* buyurdu.

Sonra *"Biraz uyusak."* diyerek bir ağaca yöneldi ve bineğinden indi. *"Bak bakalım, kimseyi görüyor musun?"* diye sordu. "Gelen bir, gelen iki..." dedim;

toplamda yediyi buldu. *"Dikkat edin, namazımız geçmesin!"* buyurdu ve uyuduk. Bizi uyandıran şey güneşin sıcaklığıydı. Kalktık. Allah Resûlü (s.a.s.) bineğine bindi ve bir müddet yol aldı; biz de yol aldık. Sonra mola verdi. *"Yanınızda su var mı?"* diye sordu. "Evet; benim bir kabım var, içinde de biraz su var." dedim. *"Getir!"* buyurdu; götürdüm. *"Suya dokunun, suya dokunun!"* buyurdu. Herkes abdest aldı; hâlâ içinde bir yudum kaldı. *"Bu kabın değerini bil Ebû Katâde; onun hatırası olacak!"* buyurdu.

Sonra Bilâl ezan okudu. Önce sabah namazından önceki iki rekâtı [sünneti], ardından da sabah namazını [farzı] kıldılar. Sonra bineğine bindi; biz de bindik. Bu arada birbirlerine "Namazımızın hakkını veremedik!" dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.), *"Ne konuşuyorsunuz? Eğer dünyanızla ilgili bir meseleyse aranızda halledin. Yok, eğer dininizle ilgili bir meseleyse benimle görüşün."* buyurdu. "Namazımızın hakkını veremedik ya Resûlallah!" dedik. Buyurdu ki: *"Hakkını verememek uyurken söz konusu olmaz. Hakkını verememek uyanıkken olur. Eğer böyle bir durum oluştuysa namazınızı kılın. Yarın yine vaktinde kılarsınız."* [...][746]

• ﴿747﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ غَيْلَانَ بْنِ جَرِيرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْبَدٍ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ، قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَوْمِ يَوْمِ الِاثْنَيْنِ، فَقَالَ: "فِيهِ وُلِدْتُ، وَفِيهِ أُنْزِلَ عَلَيَّ."

• ﴿747﴾ • Hz. Peygamber'e (s.a.s.) niçin pazartesi günleri nafile oruç tuttuğu soruldu. Buyurdu ki: *"O gün doğdum ve ilk vahyi o gün aldım."*[747]

• ﴿748﴾ • حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَجَّاجِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنِي الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "إِنِّي لَأَقُومُ فِي الصَّلَاةِ أُرِيدُ أَنْ أُطَوِّلَ فِيهَا، فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَأَتَجَوَّزُ فِي صَلَاتِي

746 *Müsned*, 37/235-241 (22546); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 311 (1562). **Krş:** 376. hadis. **Oku:** Nahl, 16/43. Bu anlatım, 735. hadiste Imrân b. Husayn'dan detaylarıyla nakledilen yolculuğun tekrarı olduğu için, kalan kısmı alınmamıştır. Farklı detaylar içeren bu son bölüm, atıf yapılan 22546 numaralı *Müsned* rivayetinde mevcut olup, olayı Ebû Katâde'den nakleden ravi, sözlerini şöyle tamamlamaktadır: "Ben bu hadisi Basra Ulu Camii'nde naklederken, Imrân b. Husayn beni duydu. 'Bu adam kim?' diye sordu. 'Ben Abdullah b. Rabâh el-Ensârî'yim.' dedim. 'Bir olayı en iyi o olayı yaşayanlar bilir; nasıl anlattığına dikkat et. Çünkü ben o geceyi yaşayan yedi kişiden biriyim.' dedi. Anlatımı bitirdiğimde ise dedi ki: Bu hadisi benden başka kimsenin muhafaza ettiğini sanmıyordum!"

747 *Müsned*, 37/244 (22550); Müslim, *Sıyâm*, 198 (2750).

كَرَاهِيَةَ أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمِّهِ."

• ﴿748﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Emin olun, uzunca kılmak üzere kalkıp namaza duruyorum. Derken bir bebeğin ağlamasını duyuyorum ve annesine zorluk çıkarmamak için namazımı çabuk kılarak bitiriyorum."*[748]

.....

• ﴿749﴾ • حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، أَنَّهُ حُدِّثَ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ. قَالَ أَبِي: وَحَدَّثَنِي ابْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ نَافِعٍ الْأَقْرَعِ أَبِي مُحَمَّدٍ مَوْلَى بَنِي غِفَارٍ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ. قَالَ: قَالَ أَبُو قَتَادَةَ: رَأَيْتُ رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ، مُسْلِمٌ وَمُشْرِكٌ، وَإِذَا رَجُلٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ يُرِيدُ أَنْ يُعِينَ صَاحِبَهُ الْمُشْرِكَ عَلَى الْمُسْلِمِ. فَأَتَيْتُهُ فَضَرَبْتُ يَدَهُ، فَقَطَعْتُهَا. وَاعْتَنَقَنِي بِيَدِهِ الْأُخْرَى، فَوَاللَّهِ مَا أَرْسَلَنِي حَتَّى وَجَدْتُ رِيحَ الْمَوْتِ. فَلَوْلَا أَنَّ الدَّمَ نَزَفَهُ لَقَتَلَنِي. فَسَقَطَ، فَضَرَبْتُهُ، فَقَتَلْتُهُ. وَأَجْهَضَنِي عَنْهُ الْقِتَالُ. وَمَرَّ بِهِ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ فَسَلَبَهُ.

فَلَمَّا فَرَغْنَا وَوَضَعَتِ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَتَلَ قَتِيلًا فَسَلَبُهُ لَهُ." قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدْ قَتَلْتُ قَتِيلًا ذَا سَلَبٍ، فَأَجْهَضَنِي عَنْهُ الْقِتَالُ، فَلَا أَدْرِي مَنِ اسْتَلَبَهُ. فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ: صَدَقَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنَا سَلَبْتُهُ، فَأَرْضِهِ عَنِّي مِنْ سَلَبِهِ. قَالَ: فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: تَعْمَدُ إِلَى أَسَدٍ مِنْ أُسْدِ اللَّهِ، يُقَاتِلُ عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، تُقَاسِمُهُ سَلَبَهُ، ارْدُدْ عَلَيْهِ سَلَبَ قَتِيلِهِ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "صَدَقَ، فَارْدُدْ عَلَيْهِ سَلَبَ قَتِيلِهِ."

قَالَ أَبُو قَتَادَةَ: فَأَخَذْتُهُ مِنْهُ، فَبِعْتُهُ. فَاشْتَرَيْتُ بِثَمَنِهِ مَخْرَفًا بِالْمَدِينَةِ، وَإِنَّهُ لَأَوَّلُ مَالٍ اعْتَقَدْتُهُ.

• ﴿749﴾ • Ebû Katâde anlatıyor: [Huneyn Savaşı'nda] çarpışan iki adam gördüm. Biri Müslüman diğeri müşrikti. Bir de baktım ki müşriklerden birisi Müslüman'a karşı müşrik arkadaşına yardım edecek. Yanına vardım; eline vurdum, kopardım. Adam öbür eliyle boğazıma sarıldı. Allah şahit, ben ölümün kokusunu alıncaya kadar da beni bırakmadı. Kan kaybından gitmese beni öldürecekti. Yere düştü; vurdum, öldürdüm. Çatışma devam ettiği için onunla ilgilenemedim; Mekkelilerden birisi gidip adamın üzerindeki eşyaları aldı.

---

[748] *Müsned*, 37/288-289 (22602); Buhârî, *Ezân*, 65 (707). **Krş:** 771. hadis.

Elimiz boşa çıkınca ve savaş da tamamen bitince Allah Resûlü (s.a.s.), *"Kim birisini öldürdüyse üzerindeki eşyalar onundur."* buyurdu. "Ya Resûlallah!" dedim; "Ben oldukça yüklü bir adamı öldürmüştüm; savaş devam ettiği için onunla ilgilenemedim; üzerindekileri kimin aldığını da bilmiyorum." Bunun üzerine Mekkelilerden bir adam dedi ki: "Doğru söylüyor ya Resûlallah; adamın üzerindekileri ben aldım. Adamın eşyalarının bende kalması konusunda onu ikna edin." Araya Hz. Ebû Bekir girdi ve adama, "Sen, Allah'ın bir aslanına kastediyorsun! O, Yüce Allah için savaşıyor, sen onun aldığı ganimetleri bölüşmeye kalkıyorsun. Öldürdüğü adamın üzerindeki eşyaları çabuk ona geri ver!" dedi. Allah Resûlü (s.a.s.) de, *"Doğru söylüyor, öldürdüğü adamın üzerindeki eşyaları ona geri ver."* buyurdu.

Ebû Katâde diyor ki: Eşyaları ondan aldım ve sattım. Geliriyle de Medine'de bir bahçe aldım. Bu, hayatımda yaptığım ilk maddi yatırımdı.[749]

. . . . . .

﴿750﴾ • حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى وَحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذْ سَمِعَ جَلَبَةَ رِجَالٍ. فَلَمَّا صَلَّى، دَعَاهُمْ، فَقَالَ: "مَا شَأْنُكُمْ؟" قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، اسْتَعْجَلْنَا إِلَى الصَّلَاةِ. قَالَ: "فَلَا تَفْعَلُوا. إِذَا أَتَيْتُمُ الصَّلَاةَ، فَعَلَيْكُمُ السَّكِينَةُ. فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا، وَمَا سُبِقْتُمْ فَأَتِمُّوا."

• ﴿750﴾ • Ebû Katâde anlatıyor: Bir gün Hz. Peygamber'le (s.a.s.) birlikte namaz kılarken, koşuşturan kişilerin seslerini duydu. Namazını bitirince onları yanına çağırdı ve *"Niçin böyle yaptınız?"* diye sordu. "Namaza yetişmek için acele ettik ya Resûlallah!" demeleri üzerine ise buyurdu ki: *"Öyle yapmayın. Namaza geldiğinizde sakin davranmaya dikkat edin. Yetiştiğinizi kılın, kaçırdığınızı tamamlayın."*[750]

749 *Müsned*, 37/293-296 (22607); Buhârî, *Megâzî*, 55 (4321~); Müslim, *Cihâd ve Siyer*, 41 (4568~). **Krş:** 909. hadis.

750 *Müsned*, 37/296-297 (22608); Buhârî, *Ezân*, 20 (635~); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 155 (1363~). **Krş:** 795. hadis.

UBÂDE İBNÜ'S-SÂMİT (r.a.)

Medinelidir. Enes b. Mâlik'in teyzesi Ümmü Harâm'ın eşidir. Asr-ı saadette Kur'ân-ı Kerîm'in tamamını ezberleyen Ensar mensubu beş sahabiden biridir. Akabe Biatlarından itibaren bütün önemli savaş ve barış antlaşmalarında bulundu. Mekke'nin fethinde Ensar birliğinin komutanıydı. Vahiy kâtipliği ve zekât memurluğu yaptı. Peygamber Efendimizin (s.a.s.) emri üzerine genç sahabilere ve halka okuma yazma öğretti. Hz. Ömer döneminde Ebü'd-Derdâ ve Muâz b. Cebel ile birlikte din eğitimi vermek üzere Şam bölgesine gönderildi. Kudüs kadılığı ve Humus valiliği yaptı. Tartûs ve İskenderiye'yi komutan olarak fethetti. İki metreden uzun boyu ve geniş omuzları ile heybetli bir şahsiyetti. Güzel giyinmeyi sever ve ihtiyaç sahiplerine, özellikle de muhacirlere ikramda bulunurdu. 34/654 yılında Filistin'de vefat etti. (*DİA*, 42/13-14)

751 • حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا مَنْصُورٌ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ حِطَّانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "خُذُوا عَنِّي! خُذُوا عَنِّي! قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا. الْبِكْرُ بِالْبِكْرِ: جَلْدُ مِائَةٍ، وَنَفْيُ سَنَةٍ. وَالثَّيِّبُ بِالثَّيِّبِ: جَلْدُ مِائَةٍ، وَالرَّجْمُ."

751 • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Benden öğrenin! Benden öğrenin! Allah o [fuhuş yapan] kadınlar için bir yol belirledi. Evli olmayan evli olmayanla ise yüz sopa darbesi ve bir yıl sürgün. Evli olan evli olanla ise yüz sopa darbesi ve recm."*[751]

752 • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ يُخْبِرَنَا بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ. فَتَلَاحَى رَجُلَانِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "خَرَجْتُ وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أُخْبِرَكُمْ بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ. فَتَلَاحَى رَجُلَانِ، فَرُفِعَتْ. وَعَسَى أَنْ يَكُونَ خَيْرًا لَكُمْ. فَالْتَمِسُوهَا فِي التَّاسِعَةِ أَوِ السَّابِعَةِ أَوِ الْخَامِسَةِ."

752 • Ubâde ibnü's-Sâmit anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) Kadir Gecesi hakkında

751 *Müsned*, 37/338-340 (22666. Ayrıca 22703, 22715, 22730, 22734); Müslim, *Hudûd*, 13 (4416~). **Krş:** 736. hadis. **Oku:** Nisâ 4/15, Nûr, 24/2.

bilgi vermek üzere yanımıza gelmişti. O sırada iki adam tartışmaya girdi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Size Kadir Gecesi'nin hangi gece olduğunu bildirmek için çıkmıştım. Ama iki adam tartışmaya girdi ve o bilgi kaldırıldı. Belki de böylesi sizin için daha iyi oldu. Kadir Gecesi'ni dokuzuncu, yedinci veya beşinci gecede [Ramazan'ın 29, 27 veya 25. gecesinde] arayın."*[752]

. . . . . .

• ﴿753﴾ • حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي عُمَيْرُ بْنُ هَانِئٍ الْعَنْسِيُّ، حَدَّثَنِي جُنَادَةُ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "مَنْ تَعَارَّ مِنَ اللَّيْلِ، فَقَالَ: لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ. وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ. ثُمَّ قال: رَبِّ اغْفِرْ لى –أوْ قال: ثُمَّ دَعَا- اسْتُجِيبَ لَهُ. فَإِنْ عَزَمَ فَتَوَضَّأَ، ثُمَّ صَلَّى: تُقُبِّلَتْ صَلاَتُهُ."

• ﴿753﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim geceleyin kıpırdayıp kalkar, 'Allah'tan başka ilah yoktur. Sadece O vardır ve eşsizdir. Varlık O'nundur, övgü O'nadır. O her şeyi yapabilir. Allah kusursuzdur. Allah'a şükürler olsun. Allah en büyüktür. Allah'a dayanmadan ne bir dönüşüm gerçekleşir, ne de buna yetecek bir güç bulunur.' der ve ardından Allah'a dua ederse duası kabul edilir. Daha kararlı davranıp da abdest alıp namaz kılarsa namazı da kabul edilir."*[753]

. . . . . .

• ﴿754﴾ • حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي عُمَيْرُ بْنُ هَانِئٍ، أَنَّ جُنَادَةَ بْنَ أَبِي أُمَيَّةَ حَدَّثَهُ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "مَنْ شَهِدَ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَنَّ عِيسَى عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ، وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ، وَأَنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ، وَالنَّارَ حَقٌّ: أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ عَلَى مَا كَانَ مِنْ عَمَلٍ."

• ﴿754﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim, Allah'tan başka ilah olmadığına, O'nun eşsiz olduğuna, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahitlik ederse;*

---

752 *Müsned*, 37/346-347 (22672. Ayrıca 22667, 22674, 22721); Buhârî, *Fadlü Leyleti'l-Kadr*, 4 (2023~). **Krş:** 234 ve 794. hadisler. **Oku:** Kadr, 97/1-5.

753 *Müsned*, 37/347-348 (22673); Buhârî, *Teheccüd*, 21 (1154~). **Oku:** Rûm, 30/17-18; Müzzemmil, 73/1-8. **Günlük Zikirler Konu Merkezi; Dalları:** 30, 42, 141, 142 ve 685. hadisler. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ. وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ.)

İsa'nın da Allah'ın kulu, elçisi, Meryem'e verdiği bir sözü ve ruhu olduğuna şahitlik ederse; cennetin de cehennemin de gerçek olduğuna şahitlik ederse ne tür davranışlar içinde olursa olsun Allah onu cennete girdirir."[754]

.....

• ﴿755﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، رِوَايَةً يَبْلُغُ بِهَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لاَ صَلاَةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ."

• ﴿755﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Fâtiha'yı okumayanın namazı olmaz."*[755]

.....

• ﴿756﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلاَنِيِّ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَجْلِسٍ، فَقَالَ: "تُبَايِعُونِي عَلَى أَنْ لاَ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا، وَلاَ تَسْرِقُوا، وَلاَ تَزْنُوا، وَلاَ تَقْتُلُوا أَوْلاَدَكُمْ." قَرَأَ الْآيَةَ الَّتِي أُخِذَتْ عَلَى النِّسَاءِ: ﴿إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ﴾ (الممتحنة: ١٢). "فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ: فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ. وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا، فَعُوقِبَ بِهِ: فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ. وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا، فَسَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ: فَهُوَ إِلَى اللَّهِ، إِنْ شَاءَ غَفَرَ لَهُ، وَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ."

• ﴿756﴾ • Ubâde ibnü's-Sâmit anlatıyor: Bir mecliste Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanındaydık. *"Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayacağınıza, hırsızlık yapmayacağınıza, zina etmeyeceğinize, çocuklarınızı öldürmeyeceğinize dair bana söz verin."* buyurdu ve kadınlardan alınan biatle ilgili *"Mümin kadınlar sana geldiklerinde..."* {Mümtehine, 60/12} ayetini okudu. Sonra da buyurdu ki: *"İçinizden kim sözünü tutarsa karşılığını Allah verecektir. Kim bu suçlardan birisini işler de o suçtan dolayı kendisine ceza uygulanırsa, bu ceza onun günahını siler. Kim de bu suçlardan birisini işlediği hâlde Allah onun yaptığını örtüp gizlerse, onun durumu Allah'a kalmıştır. Allah isterse onu bağışlar, isterse ona azap eder."*[756]

.....

• ﴿757﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يُحَدِّثُ

---

754 *Müsned*, 37/349-350 (22675); Buhârî, *Ehâdîsü'l-Enbiyâ*, 47 (3435~); Müslim, *İmân*, 46 (140~).

755 *Müsned*, 37/351 (22677. Ayrıca 22743, 22749); Buhârî, *Ezân*, 95 (756); Müslim, *Salât*, 34 (874). **Oku:** Fâtiha, 1/1-7; Hicr, 15/87.

756 *Müsned*, 37/351-352 (22678. Ayrıca 22732, 22733); Buhârî, *Tefsîr*, (Mümtehine) 3 (4894~). Müslim, *Hudûd*, 41 (4461~). **Krş:** 736. hadis. **Oku:** Mümtehine, 60/12.

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ: أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ. وَمَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ: كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ."

• ﴿757﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim Allah'a kavuşmaktan mutluluk duyarsa, Allah da ona kavuşmaktan mutluluk duyar. Kim de Allah'a kavuşmaktan hoşlanmazsa, Allah da ona kavuşmaktan hoşlanmaz."*[757]

.....

• ﴿758﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يُحَدِّثُ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "رُؤْيَا الْمُسْلِمِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ."

• ﴿758﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Müslüman'ın rüyası peygamberliğin kırk altı parçasından birisidir."*[758]

.....

• ﴿759﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ الصَّنْعَانِيِّ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الذَّهَبُ بِالذَّهَبِ، وَالْفِضَّةُ بِالْفِضَّةِ، وَالْبُرُّ بِالْبُرِّ، وَالشَّعِيرُ بِالشَّعِيرِ، وَالتَّمْرُ بِالتَّمْرِ، وَالْمِلْحُ بِالْمِلْحِ، مِثْلًا بِمِثْلٍ، يَدًا بِيَدٍ. فَإِذَا اخْتَلَفَتْ فِيهِ الْأَصْنَافُ، فَبِيعُوا كَيْفَ شِئْتُمْ، إِذَا كَانَ يَدًا بِيَدٍ."

• ﴿759﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Altın altınla, gümüş gümüşle, buğday buğdayla, arpa arpayla, hurma hurmayla, tuz tuzla misli misline (eşit) ve elden ele (peşin) alıp verilir. Ürünlerin cinsi değişirse, elden ele olduktan sonra, dilediğiniz gibi satın."*[759]

---

757 *Müsned*, 37/370 (22696. Ayrıca 22744); Buhârî, *Rikâk*, 41 (6507); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 14 (6820). **Krş:** 967. hadis. **Oku:** Kehf, 18/110.

758 *Müsned*, 37/370-371 (22697. Ayrıca 22698, 22722); Buhârî, *Ta'bîr*, 4 (6987~); Müslim, *Rüyâ*, 7 (5909~). **Krş:** 326 ve 918. hadisler. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) peygamberliği sâlih rüyalarla başlamıştı. Gece rüyasında ne görse, sabah aydınlığı gibi gündüz aynen çıkıyordu (326. hadis). Bu durum altı ay kadar sürmüş ve ardından on üç yılı Mekke'de, on yılı da Medine'de olmak üzere toplam yirmi üç yıl sürecek peygamberlik hayatı gelmiştir. İşte altı ay, yirmi üç yılın kırk altıda biri etmektedir. Bizzat yaşadığı bu tarifi imkânsız gerçeği, Hz. Peygamber (s.a.s.) bir başka sahih hadisinde şöyle anlatır: *"Ey insanlar! Peygamberliği müjdeleyen şeylerden sadece sâlih rüya kaldı. Müslüman o rüyayı görür veya o rüya Müslüman'a gösterilir!"* Bk. *Müsned*, 3/386 (1900); Müslim, *Salât*, 41 (1074). Ayrıca diğer sâlih rüya örnekleri için bk. 113, 262, 469, 486, 931, 1001 ve 1007. hadisler.

759 *Müsned*, 37/397-398 (22727. Ayrıca 22729); Müslim, *Müsâkât*, 81 (4063~). **Oku:** Bakara, 2/275-279; Âl-i İmrân 3/130-132.

• ﴿760﴾ • حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنِي الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ عُمَيْرِ بْنِ هَانِئٍ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ عَنْ جُنَادَةَ بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "عَلَيْكَ السَّمْعَ وَالطَّاعَةَ فِي عُسْرِكَ وَيُسْرِكَ، وَمَنْشَطِكَ وَمَكْرَهِكَ، وَأَثَرَةٍ عَلَيْكَ. وَلَا تُنَازِعِ الْأَمْرَ أَهْلَهُ، وَإِنْ رَأَيْتَ أَنَّ لَكَ."

• ﴿760﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Sıkıntılı gününde de rahat gününde de, keyifli anında da gergin anında da, başkası tercih edilip ikinci planda kaldığında da mutlaka emirleri duy ve uy. Hakkın olduğunu bilsen bile, senden açıkça suç işlemeni istemedikleri sürece bir konuda işin başındakiyle tartışmaya girme."*[760]

SEHL B. SA'D ES-SÂ'İDÎ (r.a.)

Medinelidir. Peygamberimiz (s.a.s.) vefat ettiğinde 15 yaşındaydı. 91/710 yılında öldü ve "Medine'de en son vefat eden sahabi" olarak kayıtlara geçti. (*İsâbe*, s.624-625)

. . . . . .

• ﴿761﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "غَدْوَةٌ أَوْ رَوْحَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا."

• ﴿761﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah yolunda yapılan bir gündüz veya gece yolculuğu, dünyadan ve içindekilerden daha hayırlıdır."*[761]

760 *Müsned*, 37/403-404 (22735. Ayrıca 22736, 22737); Buhârî, *Fiten*, 2 (7055-7056); Müslim, *İmâre*, 42 (4771). **Krş:** 440. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/59. Son cümle doğrudan "hakkını savunmamak" anlamında değil, hakkımı arayacağım diye huzursuzluk çıkaran kişi konumuna düşmemek anlamında okunmalıdır. Çünkü kişisel haklarına halel geldiğinde hukuka başvurmak insanın en doğal hakkıdır. Nitekim hadisin ravisi Ubâde ibnü's-Sâmit'in Suriye valisi Muaviye ile başta faiz olmak üzere çeşitli konularda tartışmaya girdiği bilinmektedir. Halife Hz. Ömer arkasında durarak Ubâde ibnü's-Sâmit'in ilmine saygı duyması konusunda valiyi uyarmış, ancak Hz. Osman döneminde Muaviye tarafından sürdürülen şikâyetler üzerine Hz. Ubâde Medine'ye geri çağrılmıştır. (*DİA*, 42/14.)

761 *Müsned*, 24/332-333 (15560. Ayrıca 15565, 15568, 22844); Buhârî, *Cihâd*, 5 (2794~); Müslim, *İmâre*, 114 (4875). **Oku:** Nisâ, 4/100.

• ﴿762﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَمَوْضِعُ سَوْطٍ فِي الْجَنَّةِ، خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا."

• ﴿762﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cennette bir kırbaçlık yer, dünyadan ve içindekilerden daha hayırlıdır."*[762]

. . . . . .

• ﴿763﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ يَقُولُ: أَنَا فِي الْقَوْمِ، إِذْ دَخَلَتِ امْرَأَةٌ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهَا قَدْ وَهَبَتْ نَفْسَهَا لَكَ، فَرَ فِيهَا رَأْيَكَ. فَقَالَ رَجُلٌ: زَوِّجْنِيهَا. فَلَمْ يُجِبْهُ، حَتَّى قَامَتِ الثَّالِثَةَ. فَقَالَ لَهُ: "عِنْدَكَ شَيْءٌ؟" قَالَ: لَا. قَالَ: "اذْهَبْ فَاطْلُبْ." قَالَ: لَمْ أَجِدْ. قَالَ: "فَاذْهَبْ فَاطْلُبْ، وَلَوْ خَاتَمًا مِنْ حَدِيدٍ." قَالَ: مَا وَجَدْتُ خَاتَمًا مِنْ حَدِيدٍ. قَالَ: "هَلْ مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ شَيْءٌ؟" قَالَ: نَعَمْ، سُورَةُ كَذَا وَسُورَةُ كَذَا. قَالَ: "قَدْ أَنْكَحْتُكَهَا عَلَى مَا مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ."

• ﴿763﴾ • Sehl b. Sa'd anlatıyor: Ben de topluluğun içindeydim; bir kadın geldi. "Ya Resûlallah; kadın kendisini sana hibe ediyor; ne takdir edersen." dedi. Bunun üzerine bir adam, "Beni bu kadınla evlendir." dedi. Allah Resûlü (s.a.s.) ona cevap vermedi. Adam üçüncü kez kalkıp söyleyince *"Yanında bir şey var mı?"* buyurdu. Adam, "Hayır." dedi. *"Git, ara!"* buyurdu. Adam gelip "Bulamadım." dedi. *"Git de ara; demirden bir yüzük bile olsa."* buyurdu. Adam gelip "Bir demir yüzük bile bulamadım." dedi. *"Kur'ân'dan bildiğin bölümler var mı?"* buyurdu. Adam "Evet; şu sure ve şu sure." dedi. Allah Resûlü (s.a.s.) de buyurdu ki: *"Kur'ân'dan bildiğin surelere dayanarak, seni bu kadınla evlendirmiş bulunuyorum."*[763]

. . . . . .

• ﴿764﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، سَمِعَ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ نَابَهُ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَقُلْ: سُبْحَانَ اللَّهِ. إِنَّمَا التَّصْفِيحُ لِلنِّسَاءِ، وَالتَّسْبِيحُ لِلرِّجَالِ."

• ﴿764﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Namazda olağanüstü bir durumla karşılaşan 'Sübhânallâh' desin. Kadınların yapacağı şey ellerini birbirine vurmak, erkeklerin yapacağı şey ise 'Sübhânallâh' demektir."*[764]

---

762 *Müsned*, 37/457-458 (22797. Ayrıca 15564, 15572); Buhârî, *Bed'ü'l-Halk*, 8 (3250~).

763 *Müsned*, 37/458-459 (22798. Ayrıca 22850); Buhârî, *Nikâh*, 51 (5149~); Müslim, *Nikâh*, 76 (3487~).

764 *Müsned*, 37/461 (22801. Ayrıca 22807, 22816, 22817, 22845, 22847, 22852, 22863); Buhârî, *el-Amelü fi's-Salât*, 16 (1218~); Müslim, *Salât*, 102 (949~).

• ﴿765﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، عن الحسن. وَسُفْيَانُ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ."

• ﴿765﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İnsanlar iftar etmekte hızlı davrandıkları sürece iyi durumdadırlar."*[765]

. . . . . .

• ﴿766﴾ • حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "إِنَّ لِلْجَنَّةِ بَابًا يُقَالُ لَهُ الرَّيَّانُ. يُقَالُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: أَيْنَ الصَّائِمُونَ؟ هَلُمُّوا إِلَى الرَّيَّانِ! فَإِذَا دَخَلَ آخِرُهُمْ، أُغْلِقَ ذَلِكَ الْبَابُ."

• ﴿766﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cennetin Reyyân denilen bir kapısı vardır. Kıyamet günü 'Oruç tutanlar nerede? Hadi Reyyân'a gelin!' diye seslenilir. Oruç tutanların en sonuncusu da girince bu kapı kilitlenir."*[766]

. . . . . .

• ﴿767﴾ • حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ." وَأَشَارَ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى، وَفَرَّقَ بَيْنَهُمَا قَلِيلًا.

• ﴿767﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Ben ve yetimin bakımını üstlenen kişi, cennette şu ikisi gibiyiz."* buyurdu. Ve bu sözü söylerken orta parmağını ve işaret parmağını aralarını hafifçe açarak gösterdi.[767]

. . . . . .

• ﴿768﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "مَنْ تَوَكَّلَ لِي مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ: تَوَكَّلْتُ لَهُ بِالْجَنَّةِ."

• ﴿768﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim bana iki dudağının arasındakiyle iki bacağının arasındakine dair güvence verirse, ben de ona cennete dair güvence veririm."*[768]

---

765 *Müsned*, 37/463-464 (22804. Ayrıca 22828, 22846, 22859, 22870); Buhârî, *Savm*, 45 (1957); Müslim, *Sıyâm*, 48 (2554).

766 *Müsned*, 37/475 (22818. Ayrıca 22819, 22842); Buhârî, *Savm*, 4 (1896~); Müslim, *Sıyâm*, 166 (2710~). **Krş:** 121. hadis.

767 *Müsned*, 37/476 (22820. Ayrıca 22819); Buhârî, *Talâk*, 25 (5304~). **Krş:** 358. hadis. **Oku:** İnsân, 76/8-12.

768 *Müsned*, 37/479-480 (22823); Buhârî, *Rikâk*, 23 (6474~). **Oku:** Nahl, 16/90.

• ﴿769﴾ • حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ بِشَرَابٍ، فَشَرِبَ مِنْهُ. وَعَنْ يَمِينِهِ غُلَامٌ، وَعَنْ يَسَارِهِ الْأَشْيَاخُ. فَقَالَ لِلْغُلَامِ: "أَتَأْذَنُ لِي أَنْ أُعْطِيَ هَؤُلَاءِ؟" فَقَالَ: لَا، وَاللَّهِ! لَا أُوثِرُ بِنَصِيبِي مِنْكَ أَحَدًا. قَالَ: فَتَلَّهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي يَدِهِ.

• ﴿769﴾ • Allah Resûlü'ne (s.a.s.) bir bardak içecek getirildi. Bardağın birazını içti. Sağında bir çocuk, solunda ise yaşlı sahabiler vardı. Çocuğa, *"Bu içeceği şu adamlara vermeme müsaade eder misin?"* diye sordu. Çocuk, "Hayır; Allah şahit, senden bana nasip olan bir şeyi başkasıyla asla paylaşmam!" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) içeceği onun eline verdi.[769]

• ﴿770﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا أَبُو غَسَّانَ مُحَمَّدُ بْنُ مُطَرِّفٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ، وَإِنَّهُ لَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ. وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَإِنَّهُ لَمِنْ أَهْلِ النَّارِ. وَإِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالْخَوَاتِيمِ."

• ﴿770﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kişi, cehennemliklerin yaptığı türden davranışlar sergiler, oysa cennetliktir. Yine kişi, cennetliklerin yaptığı türden davranışlar sergiler, oysa cehennemliktir. Davranışlar kişinin son nefesteki durumuna göre değerlendirilir."*[770]

EBÛ MES'ÛD EL-BEDRÎ (r.a.)

Adı Ukbe b. Amr'dır. İsim yakınlığı bulunan Abdullah b. Mes'ûd ve Ukbe b. Âmir ile karıştırılmamalıdır. İkinci Akabe Biatı'nda bulundu ve Uhud'dan itibaren bütün gazvelere katıldı. Hz. Ali, bir defasında onu Kûfe'de yerine vekil olarak bıraktı. 41/661 yılında memleketi Medine'de vefat etti. (*DİA*, 10/187)

769 *Müsned*, 37/480-481 (22824. Ayrıca 22867); Buhârî, *Mezâlim*, 12 (2451); Müslim, *Eşribe*, 127 (5292). **Krş:** 353. hadis.

770 *Müsned*, 37/488-489 (22835. Ayrıca 22813); Buhârî, *Kader*, 5 (6607~); Müslim, *İmân*, 179 (306~). **Krş:** 148. hadis.

• ﴿771﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَاللَّهِ إِنِّي لَأَتَأَخَّرُ فِي صَلاَةِ الْغَدَاةِ مَخَافَةَ فُلاَنٍ! -يَعْنِي إِمَامَهُمْ- قَالَ: فَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَشَدَّ غَضَبًا فِي مَوْعِظَةٍ مِنْهُ يَوْمَئِذٍ. فَقَالَ: "أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ مِنْكُمْ مُنَفِّرِينَ! فَأَيُّكُمْ مَا صَلَّى بِالنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ. فَإِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ وَالْكَبِيرَ وَذَا الْحَاجَةِ."

• ﴿771﴾ • Ebû Mes'ûd el-Bedrî anlatıyor: Bir adam Allah Resûlü'ne (s.a.s.) geldi. "Ya Resûlallah; filanca imamın korkusundan sabah namazına gidemez oldum." dedi. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) öğüt verirken o günkü kadar kızdığını hiç görmemiştim. Şöyle buyurdu: *"Bakın, insanlar! İçinizde nefret ettirenler var! Halka namaz kıldırdığınızda hafif kıldırın. Çünkü aralarında güçsüzler var; yaşlılar var; işi olanlar var."*[771]

• ﴿772﴾ • حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ عُمَارَةَ بْنَ عُمَيْرٍ التَّيْمِيَّ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ الأَزْدِيِّ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "لاَ تُجْزِئُ صَلاَةُ الرَّجُلِ -أَوْ أَحَدٍ- لاَ يُقِيمُ ظَهْرَهُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ."

• ﴿772﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Rükûda ve secdelerde belini dümdüz tutmayan bir kişinin namazı geçerli değildir."*[772]

• ﴿773﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ أَخْبَرَنِي، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ يَزِيدَ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ. قُلْتُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "إِنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا أَنْفَقَ عَلَى أَهْلِهِ نَفَقَةً وَهُوَ يَحْتَسِبُهَا، كَانَتْ لَهُ صَدَقَةً."

• ﴿773﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Müslüman'ın sevabını umarak ailesine yaptığı tüm harcamalar, kendisi için sadaka sayılır."*[773]

---

771 *Müsned*, 28/297-298 (17065. Ayrıca 17077, 22344); Buhârî, *Ezân*, 61 (702~); Müslim, *Salât*, 182 (1044~). **Krş:** 748. hadis. **Oku:** Müzzemmil, 73/20.

772 *Müsned*, 28/305-306 (17073. Ayrıca 17103, 17104); Dârimî, *Salât*, 78 (1360~); İbn Mâce, *İkâmetü's-Salevât*, 16 (870~); Ebû Dâvud, *Salât*, 143-144 (855~); Tirmizî, *Salât*, 81 (265~); Nesâî, *İftitâh*, 88 (1028~). **Oku:** Me'âric, 70/34.

773 *Müsned*, 28/312-313 (17082. Ayrıca 17110, 22347); Buhârî, *Nafakât*, 1 (5351~); Müslim, *Zekât*, 48 (2322). **Krş:** 689 ve 781. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/215.

﴿774﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ وَيَعْلَى وَمُحَمَّدٌ -يَعْنِي ابْنَيْ عُبَيْدٍ- قَالُوا: أَخْبَرَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ، فَقَالَ: إِنِّي أُبْدِعَ بِي، فَاحْمِلْنِي. قَالَ: "مَا عِنْدِي مَا أَحْمِلُكَ عَلَيْهِ. وَلَكِنِ ائْتِ فُلَانًا." فَأَتَاهُ، فَحَمَلَهُ. فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،، فَأَخْبَرَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ."

﴿774﴾ • Bir adam Hz. Peygamber'e (s.a.s.) geldi. "Ben yolda kaldım. Bana bir binek tahsis edin." dedi. Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Sana tahsis edebileceğim bir binek yok; ama falancaya git."* buyurdu. İlgili kişiye gitti ve o da kendisine binek sağladı. Tekrar Allah Resûlü'ne (s.a.s.) geldi ve haber verdi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İyiliğin yolunu gösteren, o iyiliği yapanın aldığı kadar sevap kazanır."*[774]

.....

﴿775﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: بَيْنَا أَنَا أَضْرِبُ غُلَامًا لِي، إِذْ سَمِعْتُ صَوْتًا مِنْ وَرَائِي: "اعْلَمْ أَبَا مَسْعُودٍ!" ثَلَاثًا. فَالْتَفَتُّ، فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! فَقَالَ: "وَاللَّهِ، لَلَّهُ أَقْدَرُ مِنْكَ عَلَى هَذَا!" قَالَ: فَحَلَفْتُ أَنْ لَا أَضْرِبَ مَمْلُوكًا أَبَدًا.

﴿775﴾ • Ebû Mes'ûd el-Bedrî anlatıyor: Bir gün kölemi dövüyordum. Arkamdan üç defa *"Bak Ebû Mes'ûd! Şunu iyi bil!"* diyen bir ses duydum. Dönüp baktım; Allah Resûlü (s.a.s.) karşımdaydı! Şöyle buyurdu: *"Allah şahidim olsun, senin gücün buna yetiyor olabilir; ama Allah'ın gücü de sana fazlasıyla yetecektir!"* Bunun üzerine bir daha asla hiçbir köleye vurmayacağıma yemin ettim.[775]

.....

﴿776﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رِبْعِيَّ بْنَ حِرَاشٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ الْأُولَى: إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ، فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ."

﴿776﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İnsanların peygamberlerden ilk öğrendiği sözlerden birisi şudur: Utanmadıktan sonra dilediğini yap!"*[776]

774 *Müsned*, 28/313-315 (17084. Ayrıca 17086, 22339, 22351); Müslim, *İmâre*, 133 (4899). **Oku:** Nisâ, 4/85.

775 *Müsned*, 28/316-317 (17087. Ayrıca 22350, 22354); Müslim, *Eymân*, 34 (4306~). **Krş:** 827 ve 1003. hadisler.

776 *Müsned*, 28/318-319 (17090. Ayrıca 17098, 17107, 22345); Buhârî, *Edeb*, 78 (6120).

﴿777﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ. وَحَجَّاجٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ: كُنْتُ أُحَدِّثُ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ حَدِيثًا. فَلَقِيتُهُ وَهُوَ يَطُوفُ بِالْبَيْتِ، فَسَأَلْتُهُ. فَحَدَّثَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: "مَنْ قَرَأَ الآيَتَيْنِ الآخِرَتَيْنِ مِنْ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةٍ كَفَتَاهُ."

﴿777﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bakara suresinin son iki ayeti [Âmenerrasûlü], okuyana o gece için yeter."*[777]

﴿778﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ رَجَاءٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَوْسَ بْنَ ضَمْعَجٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا مَسْعُودٍ يَقُولُ: قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَؤُمُّ الْقَوْمَ أَقْرَؤُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى، وَأَقْدَمُهُمْ قِرَاءَةً. فَإِنْ كَانَتْ قِرَاءَتُهُمْ سَوَاءً، فَلْيَؤُمَّهُمْ أَقْدَمُهُمْ هِجْرَةً. فَإِنْ كَانُوا فِي الْهِجْرَةِ سَوَاءً، فَلْيَؤُمَّهُمْ أَكْبَرُهُمْ سِنًّا. وَلاَ يُؤَمَّنَّ الرَّجُلُ فِي أَهْلِهِ وَلاَ فِي سُلْطَانِهِ. وَلاَ يُجْلَسُ عَلَى تَكْرِمَتِهِ فِي بَيْتِهِ إِلاَّ أَنْ يَأْذَنَ لَهُ أَوْ بِإِذْنِهِ."

﴿778﴾ • Ebû Mes'ûd el-Bedrî anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bize şunları söyledi: *"Bir topluluğa, içlerinde Allah'ın kitabını en iyi okuyan kim ise, okumayı en önce öğrenmiş olan kim ise o imamlık yapar. Eğer Kur'ân okuma düzeyleri eşitse o zaman en önce hicret eden imamlık yapsın. Eğer hicret etme konusunda da denklerse o zaman yaşça en büyük olan imamlık yapsın. Kişiye kendi ev ortamında ve yönetim alanında imamlık yapılmaz. Onun izni olmadan evinde değerli saydığı başköşesine oturulmaz."*[778]

﴿779﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ وَيَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ، عَنْ قَيْسٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لاَ يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلاَ لِحَيَاتِهِ. وَلَكِنَّهُمَا آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ تَعَالَى. فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَصَلُّوا."

﴿779﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Güneş ve ay, hiç kimse öldü veya yaşıyor diye tutulmazlar. İkisi de Yüce Allah'ın varlığını gösteren birer delildirler. Tutulduklarını gördüğünüzde namaz kılın."*[779]

---

777 *Müsned*, 28/319-320 (17091. Ayrıca 17068, 17095, 17096, 17100); Buhârî, *Fedâilü'l-Kur'ân*, 10 (5009~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 255 (1878~). **Krş:** 107. hadis. **Oku:** Bakara, 2/285-286.

778 *Müsned*, 28/320-321 (17092. Ayrıca 17063, 17097, 17099, 22340); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 291 (1534~). **Krş:** 597 ve 965. hadisler.

779 *Müsned*, 28/327 (17101); Buhârî, *Küsûf*, 1 (1041~); Müslim, *Küsûf*, 21 (2114~). **Oku:** İbrâhîm 14/33, Yâsîn

• ﴿780﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ وَأَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَا: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَخْبَرَةَ الْأَزْدِيِّ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ مَنَاكِبَنَا فِي الصَّلَاةِ -قَالَ وَكِيعٌ: وَيَقُولُ-: "اسْتَوُوا وَلَا تَخْتَلِفُوا، فَتَخْتَلِفَ قُلُوبُكُمْ. لِيَلِيَنِّي مِنْكُمْ أُولُو الْأَحْلَامِ وَالنُّهَى. ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ."

قَالَ أَبُو مَسْعُودٍ: فَأَنْتُمُ الْيَوْمَ أَشَدُّ اخْتِلَافًا.

• ﴿780﴾ • Ebû Mes'ûd el-Bedrî anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) namazda omuzlarımızı eliyle sıvazlayarak düzeltir ve şöyle buyururdu: *"Düzgün durun, karışık durmayın. O zaman kalpleriniz de karışık durur. Benim hemen arkamda yetişkin ve tecrübeli olanlarınız dursun. Sonra onları izleyenler, sonra da ötekileri izleyenler sırayla dursunlar."*

Ebû Mes'ûd şunu da ekledi: Bugün siz çok daha ağır bir ihtilaf içindesiniz.[780]

36/37-40. Günümüzde sıkça rastlanan "Yıldız kaydı; demek ki önemli birisi öldü!" batıl inancı gibi, cahiliye döneminde de "gezegenlerin hareketinin dünyadaki gelişmelerle bağlantılı olduğu" yönünde yanlış bir eğilim vardı. (Bk. 885 ve 961. hadisler) İşte henüz etkisini sürdüren bu kültürel altyapıda, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) oğlu İbrahim'in ölümü ile güneş tutulması aynı güne rastlayınca yanlış düşünenler olmuş ve kendilerine bu uyarı yapılmıştır. Bk. Nevevî, *Şerhu Sahîhi Müslim*, 11/178. İbrahim'in ölümü hakkında ise bk. 393 ve 394. hadisler.

780 *Müsned*, 28/327-328 (17102. Ayrıca 17104, 17105); Müslim, *Salât*, 122 (972). **Krş:** 386 ve 406. hadisler.

DÖRDÜNCÜ KİTAP

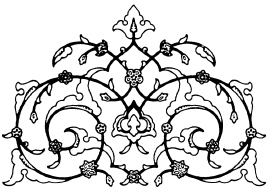

VII. BEŞ HADİS ALINANLAR

1) HUZEYFE İBNÜ'L-YEMÂN
2) UKBE B. ÂMİR
3) EBÛ BEKRE
4) BÜREYDE EL-ESLEMÎ
5) CERÎR B. ABDULLAH
6) MUĞÎRE B. ŞU'BE
7) NU'MÂN B. BEŞÎR
8) SEVBÂN
9) ÜSÂME B. ZEYD
10) SELEME İBNÜ'L-EKVA'
11) CÜBEYR B. MUT'İM
12) HAKÎM B. HIZÂM
13) MİSVER B. MAHRAME
14) CÜNDÜB B. SÜFYÂN
15) AMR İBNÜ'L-ÂS

HUZEYFE İBNÜ'L-YEMÂN (r.a.)

Bedir Savaşı'ndan önce babasıyla birlikte Müslüman oldu (783. hadis). Uhud'da babasının yanlışlıkla düşman sanılarak öldürülmesine çok üzüldü. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) sırdaşı olarak tanındı. Hendek muharebesinde düşman saflarına gözcü olarak gönderildi ve karşı tarafın Medine'den ayrılmak üzere olduğunu gelip haber verdi.
Medine doğumlu olduğu için hicretten sonra muhacirlerden Ammar b. Yâsir ile kardeş ilan edildi. Asr-ı saadette zekât memurluğu yaptı. Hz. Ömer döneminde Medâin'e vali tayin edildi. Nihâvend Savaşı'nda ordu komutanı öldürülünce yerine geçti ve düşmanı teslim olmaya mecbur etti. Dînever, Hemedân ve Rey şehirlerini ordunun başında fethetti. Azerbeycan Seferi sırasında Kur'ân kıraati konusunda askerler arasında yaşanan karışıklığı Hz. Osman'a bildirip Kur'ân nüshalarının çoğaltılması işlemine öncülük etti. Hz. Osman'ın şehadetinden kırk gün sonra 36/656 yılında Medâin'de vefat etti.
Peygamber Efendimizin (s.a.s.) emriyle O'nun sağlığında hukuki davalara bakması, bilhassa gelecekte yaşanabilecek fitne olayları ve münafıkların kimlikleri konusunda Allah Resûlü'nden (s.a.s.) aldığı sırları koruması (785. hadis) ve vali olmasına rağmen yaşadığı zühd hayatından taviz vermemesi ile tanınır. (*DİA*, 18/434-435)

• ﴿781﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو مَالِكٍ الْأَشْجَعِيُّ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ،

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْمَعْرُوفُ كُلُّهُ صَدَقَةٌ."

• ﴿781﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İyiliğin her türlüsü sadakadır."*[781]

• ﴿782﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَالدِّيبَاجِ، وَآنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَقَالَ: "هُوَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا، وَلَنَا فِي الْآخِرَةِ."

• ﴿782﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) ipekli kumaş giymeyi, altın ve gümüş kap kacak kullanmayı yasakladı ve şöyle buyurdu: *"Bunlar dünyada onların, ahirette bizim."*[782]

• ﴿783﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَسَمِعْتُهُ أَنَا مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ جُمَيْعٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الطُّفَيْلِ، حَدَّثَنَا حُذَيْفَةُ بْنُ الْيَمَانِ، قَالَ: مَا مَنَعَنِي أَنْ أَشْهَدَ بَدْرًا إِلَّا أَنِّي خَرَجْتُ أَنَا وَأَبِي حُسَيْلٌ، فَأَخَذَنَا كُفَّارُ قُرَيْشٍ، فَقَالُوا: إِنَّكُمْ تُرِيدُونَ مُحَمَّدًا! قُلْنَا: مَا نُرِيدُ إِلَّا الْمَدِينَةَ. فَأَخَذُوا مِنَّا عَهْدَ اللَّهِ وَمِيثَاقَهُ لَنَنْصَرِفَنَّ إِلَى الْمَدِينَةِ وَلَا نُقَاتِلُ مَعَهُ. فَأَتَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَخْبَرْنَاهُ الْخَبَرَ. فَقَالَ: "انْصَرِفَا. نَفِي لَهُمْ بِعَهْدِهِمْ، وَنَسْتَعِينُ اللَّهَ عَلَيْهِمْ."

• ﴿783﴾ • Huzeyfe ibnü'l-Yemân anlatıyor: Bedir'e katılmamı engelleyen olay şuydu: Ben ve babam Huseyl yola çıktık. Kureyşli kâfirler bizi yakaladı. "Siz Muhammed'e katılmaya çalışıyorsunuz!" dediler. "Biz sadece Medine'ye gitmek istiyoruz." dedik. Bizden "Medine'ye gideceğiz ve onun yanında savaşa katılmayacağız." diye Allah adına söz ve yemin aldılar. Allah Resûlü'ne (s.a.s.) vardık. Yaşananları anlattık. Buyurdu ki: *"Siz ikiniz ayrılın. Onlara verdiğimiz sözde duralım ve Allah'tan onlara karşı bize yardım etmesini isteyelim."*[783]

---

781 *Müsned*, 38/288-289 (23252. Ayrıca 23370, 23379); Müslim, *Zekât*, 52 (2328~). **Krş:** 689 ve 773. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/263.

782 *Müsned*, 38/302-304 (23269. Ayrıca 23314, 23401); Buhârî, *Et'ıme*, 29 (5426~); Müslim, *Libâs ve Zînet*, 4 (5394~). **Krş:** 719. hadis. **Oku:** Ahkâf, 46/19-20.

783 *Müsned*, 38/377-378 (23354); Müslim, *Cihâd ve Siyer*, 98 (4639). **Oku:** Tevbe, 9/8-13. Bedir gibi hayati öneme sahip ve artı iki askerin büyük değer taşıdığı bir savaş sürecinde bile, bizzat düşmana karşı, sözünde durmama yönüne gidilmemiştir. Tıpkı Hudeybiye'de karşı tarafın heyet başkanı Süheyl b. Amr'ın oğlu Ebû Cendel zincirlerini sürüye sürüye kaçıp gelip sığınmaya çalışsa da, henüz mürekkebi kurumayan antlaşma gereği babasının ellerine teslim edildiği gibi (844. hadis) bu olay da, ahde vefa ve savaşta dahi yalan söylememe konusunda eşsiz bir örnektir.

• ﴿784﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا مَهْدِيٌّ، حَدَّثَنَا وَاصِلٌ الْأَحْدَبُ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ، أَنَّهُ بَلَغَهُ عَنْ رَجُلٍ يَنُمُّ الْحَدِيثَ، فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ نَمَّامٌ."

• ﴿784﴾ • Ebû Vâil diyor ki: Bir adamın laf taşıdığı bilgisi Huzeyfe'ye ulaştı. Dedi ki: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duymuştum: *"Laf taşıyan kişi cennete giremez."*[784]

• ﴿785﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، حَدَّثَنِي شَقِيقٌ، قَالَ: سَمِعْتُ حُذَيْفَةَ. وَوَكِيعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ. وحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، وَقَالَ: سَمِعْتُ حُذَيْفَةَ، قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ عُمَرَ، فَقَالَ: أَيُّكُمْ يَحْفَظُ قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْفِتْنَةِ؟ قُلْتُ: أَنَا، كَمَا قَالَهُ. قَالَ: إِنَّكَ لَجَرِيءٌ عَلَيْهَا أَوْ عَلَيْهِ! قُلْتُ: "فِتْنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ وَوَلَدِهِ وَجَارِهِ، يُكَفِّرُهَا الصَّلَاةُ وَالصَّدَقَةُ وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ."

قَالَ: لَيْسَ هَذَا أُرِيدُ، وَلَكِنِ الْفِتْنَةَ الَّتِي تَمُوجُ كَمَوْجِ الْبَحْرِ. قُلْتُ: لَيْسَ عَلَيْكَ مِنْهَا بَأْسٌ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، إِنَّ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا بَابًا مُغْلَقًا. قَالَ: أَيُكْسَرُ أَوْ يُفْتَحُ؟ قُلْتُ: بَلْ يُكْسَرُ. قَالَ: إِذًا لَا يُغْلَقُ أَبَدًا.

• ﴿785﴾ • Huzeyfe ibnü'l-Yemân anlatıyor: Hz. Ömer'in yanında oturuyorduk. "Allah Resûlü'nün (s.a.s.) fitne hakkındaki sözlerini hanginiz ezbere biliyor?" dedi. "Ben; aynen buyurduğu gibi." dedim. "Sen ona karşı hayli cesursun!" dedi. Dedim ki: *"Kişi; ailesi, malı, çocuğu ve komşusuyla imtihan edilir. Bunlarda yaptığı yanlışları; namaz, sadaka, iyiliğin yapılmasını istemek ve kötülükten vazgeçilmesini istemek ortadan kaldırır."*

Hz. Ömer, "Bunu kastetmiyorum; denizin dalgaları gibi üst üste gelecek fitneyi söylüyorum." dedi. "O fitne senin için problem oluşturmaz müminlerin Emîri! Seninle o fitne arasında kilitli bir kapı var!" dedim. "Kırılacak mı açılacak mı?" dedi. "Yok, kırılacak." dedim. "O zaman bir daha asla kilitlenmez!" dedi.[785]

---

784 *Müsned*, 38/381 (23359. Ayrıca 23325, 23387, 23450); Buhârî, *Edeb*, 50 (6056~); Müslim, *İmân*, 168 (290). **Oku:** Kalem, 68/11; Hümeze, 104/1.

785 *Müsned*, 38/414-415 (23412); Buhârî, *Mevâkîtü's-Salât*, 4 (525~); Müslim, *Fiten ve Eşrâtü's-Sâa*, 26 (7268~). **Oku:** Bakara 2/153-157. Hz. Huzeyfe'nin naklettiği ilk hadis, fitne kavramının "bireysel imtihan" karşılığını ifade etmektedir. Hz. Ömer'in sorduğu fitnenin "toplumsal kargaşa" anlamındaki kullanım olduğunu fark ettiğinde ise ikinci cevabı vermiştir. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) önemli bilgileri özel olarak

UKBE B. ÂMİR (r.a.)

Suffe ehlindendir. Çölde çobanlık yapan bir bedevi iken Peygamber Efendimizin (s.a.s.) Medine'ye hicret ettiğini duydu ve gelip Müslüman oldu. Suffede aldığı eğitimle okuma yazma öğrendi; fıkıh, feraiz ve kıraat bilgisini ilerletti. Peygamberimiz (s.a.s.) tarafından kimi hukuki anlaşmazlıkları çözmekle ve zekât toplamakla görevlendirildi. İyi bir okçu ve etkili bir şairdi. Bir yolculukta O'nun (s.a.s.) ısrarıyla aynı bineğe bindiği için "Radîfü Resûlillâh" (Resûlullah'ın terkisinde yolculuk eden adam) unvanını aldı. Hz. Ömer döneminde Medine'de kadılık, Muaviye döneminde Mısır'da valilik yaptı. Rodos Seferi'ne komutan olarak, İstanbul kuşatmasına ise Ebû Eyyûb el-Ensârî ile birlikte asker olarak katıldı. Mısır'dan önce Şam'da da yaşadı. Hz. Ömer'in kendisinden Tevbe suresini okumasını isteyip güzel kıraatine uzun süre ağlamasıyla hatırlanır. 58/678 yılında vefat etmiştir. Kabri Kahire'dedir. (*DİA*, 42/62-63)

• ﴿786﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْيَزَنِيِّ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ أَحَقَّ الشُّرُوطِ أَنْ يُوفَى بِهِ: مَا اسْتَحْلَلْتُمْ بِهِ الْفُرُوجَ."

• ﴿786﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Emin olun, tutulmaya en layık söz, sayesinde namusları helâl kıldığınız sözdür."*[786]

• ﴿787﴾ • حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ وهَاشِمٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا لَيْثٌ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، أَنَّهُ قَالَ: أُهْدِيَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرُّوجُ حَرِيرٍ، فَلَبِسَهُ، ثُمَّ صَلَّى فِيهِ. ثُمَّ انْصَرَفَ، فَنَزَعَهُ نَزْعًا عَنِيفًا شَدِيدًا كَالْكَارِهِ لَهُ، ثُمَّ قَالَ: "لَا يَنْبَغِي هَذَا لِلْمُتَّقِينَ!"

paylaştığı bilinen ve Hz. Ömer'in de bu yönden sözüne güvendiği Hz. Huzeyfe'nin kullandığı dolaylı anlatımda, kilitli kapı Hz. Ömer'in şahsı, kırılma metaforu ise öldürülme manasına gelmektedir. Nitekim Hz. Ömer'in güçlü kişiliği aradan çıktıktan sonra İslâm ümmeti kendini sonu gelmez çatışma süreçlerinin içinde bulmuştur.

786 *Müsned*, 28/536-537 (17302. Ayrıca 17362, 17376); Buhârî, *Şurût*, 6 (2721~); Müslim, *Nikâh*, 63 (3472). **Krş:** 603. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/19-21.

• ﴿787﴾ • Allah Resûlü'ne (s.a.s.) ipek bir elbise hediye edildi. Onu üzerine giyip namaz kıldı. Sonra namazını bitirdi ve bu durumdan hoşlanmadığını belli eden ani ve sert bir hareketle elbiseyi üzerinden çıkartarak şöyle buyurdu: *"Bu, Allah'a saygı duyanlara yakışmaz!"*[787]

.....

• ﴿788﴾ • حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، أَخْبَرَنَا لَيْثٌ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِيَّاكُمْ وَالدُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ!" فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفَرَأَيْتَ الْحَمْوَ؟ قَالَ: "الْحَمْوُ الْمَوْتُ!"

• ﴿788﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Kadınlarla içli dışlı olmamaya dikkat edin."* buyurdu. Ensardan bir adam, "Ya Resûlallah, kayın için ne dersiniz?" dedi. Buyurdu ki: *"Kayın, ölümdür!"*[788]

.....

• ﴿789﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: سَمِعْتُ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ الْجُهَنِيَّ يَقُولُ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا وَنَحْنُ فِي الصُّفَّةِ، فَقَالَ: "أَيُّكُمْ يُحِبُّ أَنْ يَغْدُوَ إِلَى بُطْحَانَ أَوِ الْعَقِيقِ، فَيَأْتِيَ كُلَّ يَوْمٍ بِنَاقَتَيْنِ كَوْمَاوَيْنِ زَهْرَاوَيْنِ، فَيَأْخُذَهُمَا فِي غَيْرِ إِثْمٍ وَلَا قَطْعِ رَحِمٍ؟" قَالَ: قُلْنَا: كُلُّنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ يُحِبُّ ذَلِكَ. قَالَ: "فَلَأَنْ يَغْدُوَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْمَسْجِدِ، فَيَتَعَلَّمَ آيَتَيْنِ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ، خَيْرٌ لَهُ مِنْ نَاقَتَيْنِ. وَثَلَاثٌ خَيْرٌ مِنْ ثَلَاثٍ، وَأَرْبَعٌ خَيْرٌ مِنْ أَرْبَعٍ، وَمِنْ أَعْدَادِهِنَّ مِنَ الْإِبِلِ."

• ﴿789﴾ • Ukbe b. Âmir el-Cühenî anlatıyor: Bir gün biz suffedeyken Allah Resûlü (s.a.s.) yanımıza geldi. *"Sabah vakti [Medine'ye bağlı iki mahalle olan] Buthân ve Akîk'a gidip de her gün şöyle boylu poslu iki gösterişli deveyle gelmeyi ve bunu günaha girmeden, akrabasıyla bozuşmadan yapmayı hanginiz ister?"* buyurdu. "Böyle bir şeyi hepimiz isteriz." dedik. Bunun üzerine buyurdu ki: *"Birinizin sabah sabah mescide gelip de Allah'ın kitabından iki ayet öğrenmesi, iki deveden daha iyidir. Üçü üç taneden iyidir; dördü dört taneden. Ayetleri öğrenmek, sayısınca deveden her zaman iyidir."*[789]

---

787 *Müsned*, 28/577 (17343. Ayrıca 17353); Buhârî, *Salât*, 16 (375); Müslim, *Libâs ve Zînet*, 23 (5427). **Krş:** 458. hadis.

788 *Müsned*, 28/580-581 (17347. Ayrıca 17396); Buhârî, *Nikâh*, 112 (5232); Müslim, *Selâm*, 20 (5674). **Oku:** Nûr, 24/30-31.

789 *Müsned*, 28/626-627 (17408); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 251 (1873~). **Krş:** 23. hadis.

• ﴿790﴾ • حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ وَسُرَيْجٌ، قَالَا: حَدَّثَنَاهُ ابْنُ وَهْبٍ -قَالَ سُرَيْجٌ: عَنْ عَمْرٍو. وقَالَ هَارُونُ: أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ- عَنْ أَبِي عَلِيٍّ ثُمَامَةَ بْنِ شُفَيٍّ، أَنَّهُ سَمِعَ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ: "﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ﴾ أَلَا، إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ! أَلَا، إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ! أَلَا، إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ!"

• ﴿790﴾ • Ebû Ali Sümâme b. Şüfey diyor ki: Ukbe b. Âmir, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) minberde şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Düşmanlarınıza karşı elinizden geldiğince güç hazırlayın! {Enfâl, 8/60} Bakın! Bu güç atış gücüdür! Bakın! Bu güç atış gücüdür! Bakın! Bu güç atış gücüdür!"*[790]

EBÛ BEKRE (r.a.)

Annesi Sümeyye, İran Kisrâsı tarafından Yemen Melîki'ne hediye edilmiş bir cariye, babası Mesrûh ise meşhur bir Arap tabibinin kölesidir. Kendisi de köle olarak yetişmiş, Tâif muhasarasında Müslümanlara katılacak kölelerin hür bırakılacağı ilan edilince Tâif kalesinden "Bekre" denilen bir kuyu çıkrığı ile gizlice inmiş ve bu nedenle Peygamberimiz (s.a.s.) tarafından kendisine iltifat olarak söylenen "Ebû Bekre" ifadesiyle tanınmıştır. Anne bir kardeşi olan Ziyâd b. Ebîh ile ters düşmelerinin sebebi, Muğire b. Şu'be'ye zina suçlamasında Ziyâd'ın sözünden dönerek kendisini yarı yolda bırakması ve had cezasına çarptırılmasına yol açmasıdır. Ardından Ziyâd'ın yine Muğire'nin teşvikiyle Muaviye'nin yanında yer almak için Ebû Süfyân'ın oğluymuş gibi onun nispet edilmeyi kabul etmesi üzerine kendisiyle irtibatı kesmiş, oğullarının Basra valisi kardeşi tarafından önemli makamlara getirilmesine asla razı olmamıştır. Cemel ve Sıffîn vakalarında tarafsız kalmayı tercih etmiş, 51/671 yılında Ziyâd b. Ebîh'in valiliği zamanında Basra'da vefat etmiş ve cenaze namazını Ebû Berze el-Eslemî kıldırmıştır. (*DİA*, 10/114)

[790] *Müsned*, 28/642-644 (17432); Müslim, *İmâre*, 167 (4946). **Oku:** Enfâl, 8/60.

• ﴿791﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ. وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّهُ كَتَبَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لَا يَقْضِي الْحَاكِمُ بَيْنَ اثْنَيْنِ وَهُوَ غَضْبَانُ."

• ﴿791﴾ • [Oğlu] Abdurrahmân diyor ki: Ebû Bekre mektubunda şöyle yazdı: Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Hâkim, kızgın iken iki kişinin arasında karar veremez."*[791]

. . . . . .

• ﴿792﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدٍ -يَعْنِي ابْنَ سِيرِينَ-، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، قَالَ: لَمَّا كَانَ ذَلِكَ الْيَوْمُ، قَعَدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى بَعِيرٍ، وَأَخَذَ رَجُلٌ بِزِمَامِهِ -أَوْ بِخِطَامِهِ- فَقَالَ: "أَيُّ يَوْمٍ يَوْمُكُمْ هَذَا؟" قَالَ: فَسَكَتْنَا حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ سِوَى اسْمِهِ. قَالَ: "أَلَيْسَ بِالنَّحْرِ؟" قَالَ: قُلْنَا: بَلَى. قَالَ: "فَأَيُّ شَهْرٍ شَهْرُكُمْ هَذَا؟" قَالَ: فَسَكَتْنَا حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ سِوَى اسْمِهِ. فَقَالَ: "أَلَيْسَ بِذِي الْحِجَّةِ؟" قَالَ: قُلْنَا: بَلَى. قَالَ: "فَأَيُّ بَلَدٍ بَلَدُكُمْ هَذَا؟" قَالَ: فَسَكَتْنَا حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ سِوَى اسْمِهِ. فَقَالَ: "أَلَيْسَ بِالْبَلْدَةِ؟" قَالَ: قُلْنَا: بَلَى. قَالَ: "فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ بَيْنَكُمْ حَرَامٌ، كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا، فِي بَلَدِكُمْ هَذَا. أَلَا! فَلْيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ. فَإِنَّ الشَّاهِدَ عَسَى أَنْ يُبَلِّغَهُ مَنْ هُوَ أَوْعَى لَهُ مِنْهُ."

• ﴿792﴾ • Ebû Bekre anlatıyor: O gün Hz. Peygamber (s.a.s.) devesinin üzerine oturdu. Bir adam da devenin yularından tuttu. Buyurdu ki: *"İçinde bulunduğunuz bugün hangi gün?"* Biz sustuk. Güne normal adından başka bir ad verecek diye düşündük. *"Kurban bayramının birinci günü, değil mi?"* buyurdu. "Öyle." dedik. *"Peki, içinde bulunduğunuz bu ay hangi ay?"* buyurdu. Biz yine sustuk. Aya normal adından başka bir ad verecek diye düşündük. *"Zilhicce, değil mi?"* buyurdu. "Öyle." dedik. *"Peki, içinde bulunduğunuz bu şehir hangi şehir?"* buyurdu. Biz sustuk. Şehre normal adından başka bir ad verecek diye düşündük. *"Mekke, değil mi?"* buyurdu. "Öyle." dedik. Buyurdu ki: *"Bu şehrinizde, bu ayınızda, bugününüz nasıl mübarekse; kanlarınız, mallarınız ve namuslarınız da birbirinize karşı işte öyle dokunulmazdır. Bakın! Burada olanlar olmayanlara iletsin. Belki de burada olan kişi, bunu kendisinden daha iyi aklında tutabilecek birisine iletir."*[792]

---

[791] *Müsned*, 34/14-15 (20379. Ayrıca 20389, 20393, 20467, 20522); Müslim, *Akdiye*, 16 (4490~).

[792] *Müsned*, 34/28-29 (20387. Ayrıca 20386, 20407, 20498); Buhârî, *İlim*, 9 (67); Müslim, *Kasâme*, 30 (4384~). **Krş:** 803 ve 872. hadisler. **Oku:** Tevbe, 9/5 ve 36.

• ﴿793﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي مُوسَى-وَيُقَالُ لَهُ إِسْرَائِيلُ- قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرَةَ -وَقَالَ سُفْيَانُ مَرَّةً: عَنْ أَبِي بَكْرَةَ-: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ وَحَسَنٌ مَعَهُ، وَهُوَ يُقْبِلُ عَلَى النَّاسِ مَرَّةً وَعَلَيْهِ مَرَّةً، وَيَقُولُ: "إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ. وَلَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ."

• ﴿793﴾ • Ebû Bekre anlatıyor: Allah Resûlü'nü (s.a.s.) minberde görmüştüm. Yanında Hasan vardı. Yüzünü bir insanlara bir ona dönüyor ve şöyle buyuruyordu: *"Benim bu oğlum efendidir. Kim bilir, belki de Allah, iki Müslüman grubun arasını onun aracılığıyla düzeltir."*[793]

.....

• ﴿794﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ -قَالَ: أَحْسَبُهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- قَالَ: "شَهْرَانِ لَا يَنْقُصَانِ: شَهْرَا عِيدٍ، رَمَضَانُ وَذُو الْحِجَّةِ."

• ﴿794﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"İki ay eksik kalmaz: Bayram ayları; Ramazan ve Zilhicce."*[794]

.....

• ﴿795﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، أَخْبَرَنَا زِيَادٌ الْأَعْلَمُ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ: أَنَّهُ دَخَلَ الْمَسْجِدَ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَاكِعٌ، فَرَكَعَ قَبْلَ أَنْ يَصِلَ إِلَى الصَّفِّ. فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "زَادَكَ اللَّهُ حِرْصًا، وَلَا تَعُدْ."

• ﴿795﴾ • Ebû Bekre mescide girdi. Hz. Peygamber (s.a.s.) o sırada rükûda idi. O da safa ulaşmadan rükuya eğildi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.) ona buyurdu ki: *"Allah hırsını artırsın; ama bunu bir daha yapma."*[795]

---

793 *Müsned*, 34/33-36 (20392. Ayrıca 20473, 20499); Buhârî, *Sulh*, 9 (2704~). **Krş:** 470 ve 973. hadisler. **Oku:** Hucurât, 49/10.

794 *Müsned*, 34/40-41 (20399. Ayrıca 20479, 20485); Buhârî, *Savm*, 12 (1912); Müslim, *Sıyâm*, 31 (2531~). **Krş:** 527 ve 752. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/185; Fecr, 89/2. Hadiste, Ramazan bayramının bulunduğu Ramazan ve Kurban bayramının kutlandığı Zilhicce ayları övülmektedir. "Eksik kalmaz" ifadesi ise "Aynı yılda ikisi birden 29 çekmez." veya "29 çekseler bile sevapları eksilmez." şeklinde açıklanmıştır. Bir diğer yorum ise şöyledir: Zilhicce'nin ilk on günü de Ramazan'ın son on günü gibi değerlidir ve bu iki ayın faziletçe birbirinden geri kalır tarafı yoktur.

795 *Müsned*, 34/110 (20458. Ayrıca 20405, 20457); Buhârî, *Ezân*, 114 (783). **Krş:** 750. hadis.

BÜREYDE EL-ESLEMÎ (r.a.)

Tam adı Büreyde ibnü'l-Husayb'dır. Peygamber Efendimizi (s.a.s.) hicret sırasında arazisinden geçerken durdurup Mekkeli müşriklerin vadettiği ödülü almak üzere sorgulamak istemiş ama O'nun sözlerinden etkilenerek oracıkta Müslüman olup arkasında namaz kılmıştır. Ardından başındaki sarığı çıkarıp Medine'ye girerken bayrak olarak kullanması için vermiş ve Peygamberimize (s.a.s.) yaptığı bu anlamlı jestten ötürü "İslâm'ın ilk sancaktarı" olarak anılmıştır. Uhud'dan sonraki tüm gazvelere katılarak büyük yararlılıklar göstermiş, Hudeybiye'ye gidilirken kafileye rehberlik etmiş, Mekke'nin fethinde sancaktarlık yapmıştır. Hz. Ömer döneminde komutanlık yaparak yeni kurulan Basra şehrine taşınmış, Hz. Osman zamanında ise Horasan'ın fethine katılmıştır. 63/682 yılında son olarak yerleştiği Merv'de vefat etmiştir. Horasan bölgesinde en son vefat eden sahabidir. (*DİA*, 6/492)

796 • حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ ،عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ، فَسَأَلَهُ عَنْ وَقْتِ الصَّلَاةِ. فَقَالَ: "صَلِّ مَعَنَا هَذَيْنِ." فَأَمَرَ بِلَالًا حِينَ طَلَعَ الْفَجْرُ، فَأَذَّنَ. ثُمَّ أَمَرَهُ، فَأَقَامَ. ثُمَّ أَمَرَهُ، فَأَذَّنَ حِينَ زَالَتِ الشَّمْسُ الظُّهْرَ. ثُمَّ أَمَرَهُ، فَأَقَامَ .ثُمَّ أَمَرَهُ، فَأَقَامَ الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ. ثُمَّ أَمَرَهُ، فَأَقَامَ الْمَغْرِبَ حِينَ غَابَ حَاجِبُ الشَّمْسِ. ثُمَّ أَمَرَهُ حِينَ غَابَ الشَّفَقُ، فَأَقَامَ الْعِشَاءَ، فَصَلَّى.

ثُمَّ أَمَرَهُ مِنَ الْغَدِ، فَأَقَامَ الْفَجْرَ، فَأَسْفَرَ بِهَا. ثُمَّ أَمَرَهُ، فَأَبْرَدَ بِالظُّهْرِ، فَأَنْعَمَ أَنْ يُبْرِدَ بِهَا. ثُمَّ صَلَّى الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ بَيْضَاءُ، أَخَّرَهَا فَوْقَ ذَلِكَ الَّذِي كَانَ. وأَمَرَهُ، فَأَقَامَ الْمَغْرِبَ قَبْلَ أَنْ يَغِيبَ الشَّفَقُ. ثُمَّ أَمَرَهُ، فَأَقَامَ الْعِشَاءَ حِينَ ذَهَبَ ثُلُثُ اللَّيْلِ. ثُمَّ قَالَ: "أَيْنَ السَّائِلُ عَنْ وَقْتِ الصَّلَاةِ؟" قَالَ الرَّجُلُ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ: "وَقْتُ صَلَاتِكُمْ بَيْنَ مَا رَأَيْتُمْ."

796 • Bir adam, Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gelip ona namaz vakitlerini sordu. Hz. Peygamber (s.a.s.) ona *"İki gün bizimle birlikte namaz kıl."* buyurdu.

İlk gün sabah fecrin doğuşuyla birlikte Bilâl'e ezan okuttu ve ardından kâmet getirmesini istedi. Güneş tepe noktaya gelir gelmez öğle ezanını okuttu ve

ardından kâmet getirmesini istedi. Sonra güneş hayli yüksekteyken ikindi namazı için kâmet getirtti. Sonra güneş batar batmaz akşam namazı için kamet getirmesini istedi. Ardından şafak kaybolur kaybolmaz da kâmet getirmesini istedi ve yatsıyı kıldırdı.

Ertesi gün ise, kâmet getirmesini isteyip sabah namazını güneşin doğuşuna yakın aydınlık bir vakitte kıldırdı. Sonra ona öğle namazını serin vakte bırakmasını emretti ve güneşin aşırı sıcağı geçince serin bir vakitte kıldırdı. Sonra ikindi namazını güneş bembeyaz iken ve hiç ertelemediği kadar geç bir vakitte kıldırdı. Sonra şafağın kaybolmasından hemen önce akşam namazı için kâmet getirmesini istedi. Gecenin üçte biri geçtikten sonra da ondan, yatsı namazı için kâmet getirmesini istedi. Sonra, *"Namazın vaktini soran adam nerede?"* diye sordu ve adam "Benim, ya Resûlallah!" deyince şöyle buyurdu: *"Namaz vakitleriniz işte bu gördüğünüz aralıkta."*[796]

• ﴿797﴾ • حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَطَاءٍ الْمَكِّيِّ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ امْرَأَةً أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي تَصَدَّقْتُ عَلَى أُمِّي بِجَارِيَةٍ، فَمَاتَتْ، وَإِنَّهَا رَجَعَتْ إِلَيَّ فِي الْمِيرَاثِ. قَالَ: "آجَرَكِ اللَّهُ، وَرَدَّ عَلَيْكِ فِي الْمِيرَاثِ." قَالَتْ: فَإِنَّ أُمِّي مَاتَتْ وَلَمْ تَحُجَّ، فَيُجْزِئُهَا أَنْ أَحُجَّ عَنْهَا؟ قَالَ: "نَعَمْ." قَالَتْ: فَإِنَّ أُمِّي كَانَ عَلَيْهَا صَوْمُ شَهْرٍ، فَيُجْزِئُهَا أَنْ أَصُومَ عَنْهَا؟ قَالَ: "نَعَمْ."

• ﴿797﴾ • Bir kadın Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gelip "Ya Resûlallah; anneme bir cariye hediye etmiştim; annem ölünce cariye mirasta yine benim payıma düştü." dedi. Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Allah sana hem ecrini vermiş hem de mirasta iade etmiş!"* buyurdu. Kadın, "Annem hacca da gidemeden öldü. Onun yerine hac yapsam olur mu?" dedi. *"Evet."* buyurdu. Kadın "Bir de annemin bir ay oruç borcu vardı. Onun yerine oruç tutsam olur mu?" dedi. *"Evet."* buyurdu.[797]

• ﴿798﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "حُرْمَةُ نِسَاءِ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ كَحُرْمَةِ أُمَّهَاتِهِمْ. وَمَا مِنْ رَجُلٍ مِنَ الْقَاعِدِينَ يَخْلُفُ رَجُلًا مِنَ الْمُجَاهِدِينَ فِي أَهْلِهِ فَيَخُونُهُ فِيهَا، إِلَّا وُقِفَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيَأْخُذُ مِنْ عَمَلِهِ مَا شَاءَ. فَمَا ظَنُّكُمْ؟"

796 *Müsned*, 38/50-52 (22955); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 176 (1391). **Krş:** 289. hadis. **Oku:** Nisâ 4/103.

797 *Müsned*, 38/52-54 (22956. Ayrıca 22971, 23032, 23054); Müslim, *Sıyâm*, 157 (2697~).

• ﴿798﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Savaşa giden mücahitlerin hanımları, şehirde kalan erkeklere anneleri kadar haramdır. Şehirde kalan bir erkek savaşa giden mücahidin ailesinin bakımını üstlenir de onu eşiyle aldatırsa, kıyamet günü kesinlikle o adamın karşısında durdurulur ve adam onun amellerinden istediği kadarını alır. Ne dersiniz?!"*[798]

• ﴿799﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ. فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الْفَتْحِ، تَوَضَّأَ، وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ، وَصَلَّى الصَّلَوَاتِ بِوُضُوءٍ وَاحِدٍ. فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّكَ فَعَلْتَ شَيْئًا لَمْ تَكُنْ تَفْعَلُهُ؟ قَالَ: "إِنِّي عَمْدًا فَعَلْتُهُ يَا عُمَرُ."

• ﴿799﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) normalde her namaz için abdest yenilerdi. Ama Mekke'nin fethedildiği gün abdest aldı, mestlerinin üzerini mesh etti ve bütün namazları tek bir abdestle kıldı. Hz. Ömer, "Ya Resûlallah, hiç yapmadığın bir şeyi yaptın." deyince de şöyle buyurdu: *"Bilerek yaptım Ömer."*[799]

• ﴿800﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ أَبُو سُفْيَانَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُهُمْ إِذَا خَرَجُوا إِلَى الْمَقَابِرِ، يَقُولُ: "السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ! وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَلَاحِقُونَ. أَنْتُمْ لَنَا فَرَطٌ، وَنَحْنُ لَكُمْ تَبَعٌ. فَنَسْأَلُ اللَّهَ لَنَا وَلَكُمُ الْعَافِيَةَ."

• ﴿800﴾ • Allah'ın Resûlü (s.a.s.) ashabına, mezarlığa gittiklerinde söylemeleri için şu sözleri öğretirdi: *"Selam olsun size, ey burada yatan müminler ve Müslümanlar! Biz de Allah'ın izniyle bir gün size katılacağız. Siz bize öncüsünüz; biz de size takipçiyiz. Sonuçta Allah'tan size de bize de ağız tadı vermesini dileriz."*[800]

---

798 *Müsned*, 38/76-77 (22977. Ayrıca 23004); Müslim, *İmâre*, 139 (4908~). **Krş:** 581 ve 884. hadisler. **Oku:** Mü'minûn, 23/5-7.

799 *Müsned*, 38/134-136 (23029. Ayrıca 22966, 22973); Müslim, *Tahâre*, 86 (642~).

800 *Müsned*, 38/147 (23039. Ayrıca 22985); Müslim, *Cenâiz*, 104 (2257~). **Oku:** En'âm, 6/61-62; Cum'a, 62/8. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ! وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَلَاحِقُونَ. أَنْتُمْ لَنَا فَرَطٌ، وَنَحْنُ لَكُمْ تَبَعٌ. فَنَسْأَلُ اللَّهَ لَنَا وَلَكُمُ الْعَافِيَةَ.)

CERÎR B. ABDULLAH (r.a.)

Yemenli Becîle kabilesinin reisidir. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) tarafından çeşitli seriyyelerde kumandan olarak görevlendirildi. Hz. Ebû Bekir döneminde isyanların bastırılmasında ve irtidad hareketlerinin önlenmesinde önemli rol üstlendi. Özellikle Hz. Ömer zamanında Hemedân, Şüşter ve Râmhürmüz gibi önemli illeri Sâsâniler'in elinden kurtarıp İslâm'ın Irak, İran ve Türkistan sahasına doğru genişlemesinde büyük yararlılıklar gösterdi. Uzun boylu, yakışıklı bir insandı ve Hz. Ömer onun bu ümmetin Yusuf'u olduğunu söylerdi. 51/671 yılında vefat etti. "Müslüman olduğumdan beri Allah Resûlü (s.a.s.) benim yanına girmemi hiç engellemedi ve beni her gördüğünde tebessüm etti." sözü meşhurdur. (*DİA*, 7/410-411)

.....

﴿801﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ، عَنِ الْمُنْذِرِ بْنِ جَرِيرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً، كَانَ لَهُ أَجْرُهَا وَأَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ بَعْدِهِ، مِنْ غَيْرِ أَنْ يُنْتَقَصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْءٌ. وَمَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً سَيِّئَةً، كَانَ عَلَيْهِ وِزْرُهَا وَوِزْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ بَعْدِهِ، مِنْ غَيْرِ أَنْ يُنْتَقَصَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَيْءٌ."

• ﴿801﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) buyurdu ki: *"Kim İslâm'da güzel bir gelenek oluşturursa, hem onun hem de ondan sonra o güzel geleneği uygulayanların sevabı kendisine verilir. Üstelik daha sonrakilerin sevaplarından da hiçbir eksilme olmaz. Kim de İslâm'da kötü bir gelenek oluşturursa, hem onun hem de ondan sonra o kötü geleneği uygulayanların günahı kendisine yazılır. Üstelik daha sonrakilerin günahlarından da hiçbir eksilme olmaz."*[801]

.....

﴿802﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا ظَبْيَانَ يُحَدِّثُ عَنْ جَرِيرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَنْ لَمْ يَرْحَمِ النَّاسَ، لَمْ يَرْحَمْهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ."

801 *Müsned*, 31/494-496 (19156. Ayrıca 19174, 19183, 19200, 19202, 19206); Müslim, *Zekât*, 69 (2351~). **Krş:** 625. hadis.

• ﴿802﴾ • Ebû Zabyân diyor ki: Cerîr b. Abdullah, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Kim insanlara merhamet etmezse Yüce Allah da ona merhamet etmez."*[802]

.....

• ﴿803﴾ • حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، حَدَّثَنِي شُعْبَةُ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُدْرِكٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا زُرْعَةَ يُحَدِّثُ عَنْ جَرِيرٍ وَهُوَ جَدُّهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ: "يَا جَرِيرُ، اسْتَنْصِتْ النَّاسَ!" ثُمَّ قَالَ فِي خُطْبَتِهِ: "لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ!"

• ﴿803﴾ • Cerîr b. Abdullah anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.s.) vedâ haccında, *"Cerîr! İnsanlardan susmalarını iste!"* buyurdu. Sonra hutbesinde şunları söyledi: *"Benden sonra birbirinin boynunu vuran kâfirlere dönmeyin!"*[803]

.....

• ﴿804﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: سَمِعْتُ قَيْسَ بْنَ أَبِي حَازِمٍ يُحَدِّثُ عَنْ جَرِيرٍ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، فَقَالَ: "إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ كَمَا تَرَوْنَ الْقَمَرَ لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيَتِهِ، فَإِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلَبُوا عَلَى هَاتَيْنِ الصَّلَاتَيْنِ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ." ثُمَّ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ فَـ﴿سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ﴾ (ق: ٣٩)

• ﴿804﴾ • Cerîr b. Abdullah anlatıyor: Ayın on dördünde gece vakti Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanındaydık. Buyurdu ki: *"Hiç sıkışıklık yaşamadan ayı nasıl rahatça görebiliyorsanız, Yüce Rabbinizi de işte öyle göreceksiniz. Tabii, eğer güneşin doğuşundan önceki ve batışından önceki o iki namaz konusunda başarılı olabilirseniz."* Sonra da şu ayeti okudu: *"Güneşin doğuşundan önce de batışından önce de Rabbini överek tesbih et."* {Kâf, 50/39}[804]

.....

• ﴿805﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ وَأَبُو مُعَاوِيَةَ وَهُوَ الضَّرِيرُ، قَالَ: ثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ تَمِيمِ بْنِ سَلَمَةَ

---

802 *Müsned*, 31/501-503 (19164. Ayrıca 19166, 19169, 19171, 19189, 19194, 19203, 19241, 19247, 19262); Buhârî, *Tevhîd*, 2 (7376~); Müslim, *Fedâil*, 66 (6030~). **Krş:** 305 ve 1003. hadisler. **Oku:** Rûm, 30/21; Beled, 90/17-18. **Merhamet Hadisleri Konu Merkezi; Dalları:** 218, 277, 823 ve 839. hadisler.

803 *Müsned*, 31/504-505 (19167. Ayrıca 19217, 19259, 19260); Buhârî, *Megâzî*, 78 (4405); Müslim, *İmân*, 118 (223). **Krş:** 792 ve 1003. hadisler. **Oku**: Âl-i İmrân, 3/102-108.

804 *Müsned*, 31/526-529 (19190. Ayrıca 19205, 19251); Buhârî, *Tevhîd*, 24 (7434~); Müslim, *Mesâcid ve Mevâzi-u's-Salât*, 211 (1434~). **Oku:** Kâf, 50/39; Kıyâme, 75/22-23.

السُّلَمِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ هِلَالٍ الْعَبْسِيِّ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ يُحْرَمِ الرِّفْقَ يُحْرَمِ الْخَيْرَ."

• ﴿805﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kibarlıktan mahrum olan iyilikten mahrum kalır."*[805]

MUĞÎRE B. ŞU'BE (r.a.)

Taif'te doğdu. Hudeybiye Antlaşması'nda Hz. Peygamber'in (s.a.s.) etrafında koruma olarak görev yaptı. Hicretin dokuzuncu yılında Sakîf kabilesi Müslüman olunca Ebû Süfyân ile birlikte Tâif'teki meşhur put Lât'ı yıkmakla görevlendirildi. Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer dönemlerinde komutanlık ve diplomatik temsilcilik vazifeleri üstlendi. Basra'ya vali olarak atandıysa da azledildi. Ardından üstlendiği Kûfe valiliği sırasında Medine'ye gitmesine izin verdiği kölesi Ebû Lü'lü'e, Hz. Ömer'i namaz kılarken hançerleyip şehit olmasına yol açtı. Hakem vakasında karar toplantısına davet edilmediği hâlde katıldığı, Ziyâd b. Ebîh'in soy davasında ve Yezid'in veliaht olarak tayini meselesinde kayınbiraderi olan Muaviye'yi yanlış yönlendirdiği bilinmektedir. Hakkında ağır ahlâki suçlamalar vardır. Bir gözünün kör olması, iri vücudu ve sözlü ifade gücüyle bilinir. 50/670 yılında veba salgınından ölmüştür. (*DİA*, 30/376-377)

.....

﴿806﴾ • حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ وَرَّادٍ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ اللَّهَ كَرِهَ لَكُمْ ثَلَاثًا: قِيلَ وَقَالَ، وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ، وَإِضَاعَةَ الْمَالِ. وَحَرَّمَ عَلَيْكُمْ رَسُولُ اللَّهِ: وَأْدَ الْبَنَاتِ، وَعُقُوقَ الْأُمَّهَاتِ، وَمَنْعَ وَهَاتِ."

• ﴿806﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah sizin açınızdan üç şeyi hoş görmedi: Dedikodu yapmak, fazla soru sormak, malı boşa harcamak. Allah'ın Elçisi de*

[805] *Müsned*, 31/570 (19252. Ayrıca 19208); Müslim, *Birr ve Sıla*, 74 (6598). **Krş:** 305. hadis.

size şunları yasakladı: Kız çocuklarını diri diri gömmek, anneleri incitip kırmak, hakkı olmayan şeyleri alıp vermek."[806]

. . . . . .

• ﴿807﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، قَالَ: مَا سَأَلَ أَحَدٌ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الدَّجَّالِ أَكْثَرَ مِمَّا سَأَلْتُهُ عَنْهُ. فَقَالَ لِي: "أَيْ بُنَيَّ، وَمَا يُنْصِبُكَ مِنْهُ؟ إِنَّهُ لَنْ يَضُرَّكَ." قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهُمْ يَزْعُمُونَ أَنَّ مَعَهُ جِبَالَ الْخُبْزِ وَأَنْهَارَ الْمَاءِ! فَقَالَ: "هُوَ أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ ذَاكَ."

• ﴿807﴾ • Muğîre b. Şu'be anlatıyor: Allah Resûlü'ne (s.a.s.) Deccâl hakkında benden fazla soru soran herhâlde olmamıştır. Bana, *"Yavrum, neden kafanı yoruyorsun; o sana hiç zarar veremez ki!"* buyurdu. Ben, "Ya Resûlallah; ama onun dağ kadar çok ekmekleri varmış, böyle büyük akarsuları varmış diyorlar!" dedim. Buyurdu ki: *"O, Yüce Allah'a göre bütün bunları yapmaktan çok uzak!"*[807]

. . . . . .

• ﴿808﴾ • حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ وَرَّادٍ كَاتِبِ الْمُغِيرَةِ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، قَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ: لَوْ رَأَيْتُ رَجُلًا مَعَ امْرَأَتِي لَضَرَبْتُهُ بِالسَّيْفِ غَيْرَ مُصْفِحٍ! فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "أَتَعْجَبُونَ مِنْ غَيْرَةِ سَعْدٍ؟ فَوَاللَّهِ لَأَنَا أَغْيَرُ مِنْهُ، وَاللَّهُ أَغْيَرُ مِنِّي. وَمِنْ أَجْلِ غَيْرَةِ اللَّهِ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ. وَلَا شَخْصَ أَغْيَرُ مِنَ اللَّهِ. وَلَا شَخْصَ أَحَبُّ إِلَيْهِ الْعُذْرُ مِنَ اللَّهِ. مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ بَعَثَ اللَّهُ الْمُرْسَلِينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ. وَلَا شَخْصَ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِدْحَةً مِنَ اللَّهِ. مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ وَعَدَ اللَّهُ الْجَنَّةَ."

• ﴿808﴾ • Sa'd b. Ubâde, "Bir adamı karımla birlikte göreyim, hiç gözünün yaşına bakmam, kafasını kılıçla uçururum!" demişti. Onun bu sözü kendisine iletilince, Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Sa'd'ın kıskançlığına şaşırıyor musunuz? Allah şahit, ben ondan daha kıskancım. Allah da benden daha kıskançtır. Allah işte bu kıskançlığından dolayı, açık ve gizli bütün yüz kızartıcı davranışları haram kılmıştır. Allah'tan daha kıskanç olan hiçbir varlık yoktur. Kendisinden özür*

---

[806] *Müsned*, 30/79-81 (18147); Buhârî, *Edeb*, 6 (5975~); Müslim, *Akdiye*, 12 (4483~). Her iki kaynakta da hadisin ikinci cümlesinin öznesi 'Allah'ın Elçisi' değil, bizzat Allah Teâlâ'dır. **Krş:** 243. hadis. **Oku:** En'âm, 6/137, 140 ve 151; Nahl, 16/57-59; İsrâ, 17/30-31; Hucurât, 49/7-8; Tekvîr, 81/1-14.

[807] *Müsned*, 30/104 (18167. Ayrıca 18155, 18204); Buhârî, *Fiten*, 26 (7122); Müslim, *Âdâb*, 32 (5624). **Krş:** 968. hadis.

dilenmesini Allah'tan daha çok seven bir varlık da yoktur. Onun için müjdeleyici ve uyarıcı olarak peygamberler göndermiştir. Övülmeyi Allah'tan daha çok seven bir varlık da yoktur. Onun için Allah cenneti ödül olarak ortaya koymuştur."[808]

.....

• ﴿809﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْمُسَيَّبَ بْنَ رَافِعٍ يُحَدِّثُ عَنْ وَرَّادٍ كَاتِبِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، أَنَّ الْمُغِيرَةَ كَتَبَ إِلَى مُعَاوِيَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا سَلَّمَ قَالَ: "لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. اللَّهُمَّ، لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ. وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ."

• ﴿809﴾ • Kâtibi Verrâd diyor ki: Muğîre, Muâviye'ye mektup göndererek, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) namazını bitirip selam verdikten sonra şu cümleleri söylediğini bildirdi: *"Allah'tan başka ilah yoktur. Sadece O vardır ve eşsizdir. Varlık O'nundur, övgü O'nadır. O, her şeyi yapabilir. Allah'ım! Sen'in verdiğine kimse engel olamaz; Sen'in engel olduğunu da kimse veremez. Malı mülkü olanın malı mülkü Sana karşı hiçbir işe yaramaz."*[809]

.....

• ﴿810﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ، سَمِعَ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى تَوَرَّمَتْ قَدَمَاهُ. فَقِيلَ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ. فَقَالَ: "أَوَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا؟"

• ﴿810﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) ayakları şişene kadar gece namazı kıldı. Kendisine "Ya Resûlallah, Allah senin geçmiş günahlarını zaten bağışladı." denildiğinde ise şöyle buyurdu: *"Şükreden bir kul olmayayım mı?"*[810]

---

808 *Müsned*, 30/104-106 (18168); Buhârî, *Tevhîd*, 20 (7416~); Müslim, *Li'ân*, 17 (3764~). **Oku:** A'râf, 7/33.

809 *Müsned*, 30/120-121 (18183. Ayrıca 18139, 18158, 18232); Buhârî, *De'avât*, 18 (6330); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 137 (1338). **Krş:** 606 ve 816. hadisler. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/26-27. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. اللَّهُمَّ، لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ. وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ.)

810 *Müsned*, 30/138-139 (18198. Ayrıca 18238); Buhârî, *Tefsir*, (Fetih) 2 (4836~); Müslim, *Sıfâtu'l-Münâfikîn ve Ahkâmühüm*, 80 (7125~). **Oku:** Âl-i İmrân, 3/144-148; Hicr, 15/97-99; Fetih, 48/1-3.

NU'MÂN B. BEŞÎR (r.a.)

Hicretten sonra ilk doğan ensar bebeğidir. Babası, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) kumandanlarından olup Bedir'den itibaren bütün gazvelerde bulunan Beşîr b. Sa'd'dır. Annesi ise Peygamber şairi Abdullah b. Revâha'nın kız kardeşi Amre'dir. Suriye ve Kûfe valilikleri yaptı. Ardından Şam'da uzun süre yaşadı ve Şam kadılığı görevini yürüttü. Emevilerin yanından ayrılıp Abdullah ibnü'z-Zübeyr tarafından Humus valiliğine atandıysa da şehirde çıkan bir ayaklanma sırasında 64/684 yılında öldürüldü. Halep ile Humus arasındaki Maarratü'n-Nu'mân kasabası -oğlu orada vefat ettiği için- onun adıyla anılır. Üstün hitabet kabiliyeti ve şairliği ile bilinir. *(DİA, 33/233-234)*

• ﴿811﴾ • حَدَّثَنَا يَعْلَى، أَخْبَرَنَا أَبُو حَيَّانَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، قَالَ: سَأَلَتْ أُمِّي أَبِي بَعْضَ الْمَوْهِبَةِ لِي. فَوَهَبَهَا لِي، فَقَالَتْ: لَا أَرْضَى حَتَّى تُشْهِدَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: فَأَخَذَ أَبِي بِيَدِي وَأَنَا غُلَامٌ، وَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أُمَّ هَذَا ابْنَةَ رَوَاحَةَ زَاوَلَتْنِي عَلَى بَعْضِ الْمَوْهِبَةِ لَهُ، وَإِنِّي قَدْ وَهَبْتُهَا لَهُ، وَقَدْ أَعْجَبَهَا أَنْ أُشْهِدَكَ. قَالَ: "يَا بَشِيرُ، أَلَكَ ابْنٌ غَيْرُ هَذَا؟" قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: "فَوَهَبْتَ لَهُ مِثْلَ الَّذِي وَهَبْتَ لِهَذَا؟" قَالَ: لَا. قَالَ: "فَلَا تُشْهِدْنِي إِذًا. فَإِنِّي لَا أَشْهَدُ عَلَى جَوْرٍ."

• ﴿811﴾ • Nu'mân b. Beşîr anlatıyor: Annem, babamdan bana maddi bir bağışta bulunmasını istedi. O da bana bağışta bulundu. Annem, "Allah Resûlü'nü (s.a.s.) şahit tutmazsan içim rahat etmeyecek." dedi. Babam da benim elimden tuttu, küçük bir çocuktum, Allah Resûlü'ne (s.a.s.) gitti. "Ya Resûlallah!" dedi; "Bunun annesi, Revâha'nın kızı, biraz maddi bağışta bulunmam için bana ısrarcı oldu. Ben de bağışta bulundum. Ama annesi sizi şahit tutmamı istedi."

Buyurdu ki: *"Beşir; senin bundan başka oğlun var mı?"* Babam "Evet." dedi. *"Peki, sen buna yaptığın bağışın aynısını ona da yaptın mı?"* buyurdu. "Hayır." dedi. Buyurdu ki: *"O zaman beni şahit tutma. Çünkü ben haksızlığa şahit olamam."*[811]

811 *Müsned*, 30/314-315 (18363. Ayrıca 18354, 18358, 18366, 18382, 18429); Buhârî, *Şehâdât*, 9 (2650~); Müslim, *Hibe*, 14 (4182). **Oku:** Nisâ, 4/135; Mâide, 5/8.

• ﴿812﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ زَكَرِيَّا، قَالَ: حَدَّثَنَا عَامِرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ يَخْطُبُ يَقُولُ، وَأَوْمَأَ بِأُصْبُعَيهِ إِلَى أُذُنَيْهِ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَثَلُ الْقَائِمِ عَلَى حُدُودِ اللَّهِ وَالْوَاقِعِ فِيهَا والْمُدْهِنِ فِيهَا، مَثَلُ قَوْمٍ رَكِبُوا سَفِينَةً. فَأَصَابَ بَعْضُهُمْ أَسْفَلَهَا وَأَوْعَرَهَا وَشَرَّهَا، وَأَصَابَ بَعْضُهُمْ أَعْلَاهَا. فَكَانَ الَّذِينَ فِي أَسْفَلِهَا، إِذَا اسْتَقَوُا الْمَاءَ، مَرُّوا عَلَى مَنْ فَوْقَهُمْ فَآذَوْهُمْ. فَقَالُوا: لَوْ خَرَقْنَا فِي نَصِيبِنَا خَرْقًا، فَاسْتَقَيْنَا مِنْهُ، وَلَمْ نُؤْذِ مَنْ فَوْقَنَا! فَإِنْ تَرَكُوهُمْ وَأَمْرَهُمْ: هَلَكُوا جَمِيعًا. وَإِنْ أَخَذُوا عَلَى أَيْدِيهِمْ: نَجَوْا جَمِيعًا."

• ﴿812﴾ • Âmir eş-Şa'bî diyor ki: Nu'mân b. Beşîr'in hutbede iki parmağıyla iki kulağını göstererek şöyle dediğini duydum: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum: *"Allah'ın sınırlarına uyanlar ile o sınırları aşan veya ciddiye almayanlar, gemiye binen adamlara benzerler. Bir bölümü geminin kullanışsız ve bakımsız alt katına, diğerleri ise üst katına düşerler. Alt kattakiler su içmek istediklerinde yukarıdakilerin yanına gidip onları rahatsız etmek durumunda kalırlar. Bundan dolayı 'Bize ait olan bölümde bir delik açsak da, kullanacağımız suyu direk denizden alsak; yukarıdakileri rahatsız etmesek.' derler. İşte yukarıdakiler onları bu davranış ve düşünceleriyle baş başa bırakırlarsa hep birlikte batarlar. Yok, eğer ellerini tutup gemiyi delmelerine engel olurlarsa o zaman hep birlikte kurtulurlar."*[812]

. . . . . .

• ﴿813﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ زَكَرِيَّا، قَالَ: حَدَّثَنَا عَامِرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ يَخْطُبُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ. إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ شَيْءٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى."

• ﴿813﴾ • Âmir eş-Şa'bî diyor ki: Nu'mân b. Beşîr'in hutbede şöyle söylediğini duydum: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum: *"Müminler karşılıklı sevgi, duygu ve saygı alışverişinde tek bir vücut gibidirler. Vücudun bir yeri rahatsızlansa geri kalan yerleri uykusuzluk ve ateşle ona eşlik ederler."*[813]

---

812 *Müsned*, 30/322 (18370. Ayrıca 18361, 18379, 18411); Buhârî, *Şirket*, 6 (2493~). **Oku:** Mâide, 5/78-79; Hûd, 12/77-80 ve 84-95; Kehf, 18/65-73 ve 79; Mü'min, 40/26-33 ve 44.

813 *Müsned*, 30/323 (18373. Ayrıca 18380, 18433); Buhârî, *Edeb*, 27 (6011~); Müslim, *Birr ve Sıla*, 66 (6586~). **Krş:** 475. hadis. **Oku:** Âl-i İmrân, 3/102-105; Nisâ, 4/75; Hucurât, 49/10.

• ﴿814﴾ • وَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِنَّ الْحَلَالَ بَيِّنٌ وَالْحَرَامَ بَيِّنٌ. وَبَيْنَهُمَا مُشَبَّهَاتٌ لَا يَعْلَمُهَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ. فَمَنِ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ: اسْتَبْرَأَ فِيهِ لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ. وَمَنْ وَاقَعَهَا: وَاقَعَ الْحَرَامَ. كَالرَّاعِي يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يَرْتَعَ فِيهِ. أَلَا، وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى، وَإِنَّ حِمَى اللَّهِ مَا حَرَّمَ! أَلَا، وَإِنَّ فِي الْإِنْسَانِ مُضْغَةً، إِذَا صَلُحَتْ صَلُحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ! أَلَا، وَهِيَ الْقَلْبُ!"

• ﴿814﴾ • Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu da duydum: *"Helâl bellidir, haram bellidir. İkisinin arasında, insanlardan pek çoğunun bilemediği karışık işler vardır. Kim karışık işlerden kendisini korursa, dini ve kişiliği için en güvenli yolu seçmiş olur. Kim de karışık işlere bulaşırsa, kendini haramın içinde bulur. Tıpkı sürüsünü özel bir koruluğun çevresinde otlatan çoban gibi; her an o koruluğun içine dalabilir. Dikkat edin! Her kralın bir koruluğu vardır. Allah'ın koruluğu da yasak ettiği haramlarıdır. Dikkat edin! İnsanın vücudunda bir et parçası vardır. Eğer o et parçası sağlıklı olursa, bütün vücut sağlıklı olur. Yok, eğer sağlığı bozulursa, bütün vücudun sağlığı bozulur. Dikkat edin! O et parçası kalptir."*[814]

. . . . . .

• ﴿815﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ شُعْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ يَخْطُبُ وَهُوَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِنَّ أَهْوَنَ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ: رَجُلٌ يُجْعَلُ فِي أَخْمَصِ قَدَمَيْهِ نَعْلَانِ مِنْ نَارٍ، يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاغُهُ."

• ﴿815﴾ • Ebû İshâk diyor ki: Nu'mân b. Beşîr'in hutbede şöyle söylediğini duydum: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum: *"Kıyamet günü cehennemliklerin en az azap göreni, ayağının tabanına koyulan ateşten iki ayakkabıdan dolayı beyni kaynamaya başlayan adamdır."*[815]

814 *Müsned*, 30/324 (18374); Buhârî, *İmân*, 39 (52~); Müslim, *Müsâkât*, 107 (4094~). **Oku:** Helâl-haram sınırlarına iki örnek için: Nisâ, 4/11-14; Talâk, 65/1-3. Kalp temizliğinin önemine iki örnek için: Bakara, 2/8-10; Muhammed, 47/20-29.

815 *Müsned*, 30/339-340 (18390. Ayrıca 18413); Buhârî, *Rikâk*, 51 (6562~); Müslim, *İmân*, 363 (516~). **Oku:** Nisâ, 4/56; Tâhâ, 20/74; Hac, 22/19-22; Zuhruf, 43/77; Kâf, 50/30; Vâkı'a, 56/41-56; Me'âric, 70/1-18; A'lâ, 87/13.

SEVBÂN (r.a.)

Yemenlidir. Kabilesine yapılan bir baskında esir alınmış, Medine'ye köle olarak getirilmiş ve Peygamber Efendimiz (s.a.s.) onu satın alıp âzat etmiştir. Ardından isterse ailesine dönebileceğini, isterse yanında kalabileceğini söylemiştir. O, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanında kalmayı tercih etmiş ve kendisini O'nun hizmetine adamıştır. Hayatının bir kısmını Mısır'da geçirdikten sonra 54/674 yılında Humus'ta vefat etmiştir. Zühd hayatı yaşaması ve Allah'tan başka kimseden bir şey istememesi ile bilinir. *(DİA, 36/583)*

﴿816﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ أَبِي عَمَّارٍ شَدَّادٍ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحَبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنْصَرِفَ مِنْ صَلَاتِهِ، اسْتَغْفَرَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قَالَ: "اللَّهُمَّ، أَنْتَ السَّلَامُ، وَمِنْكَ السَّلَامُ. تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ!"

• ﴿816﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) namazını bitirip selam verdiğinde üç defa *"Estağfirullâh"* der, sonra da şunu söylerdi: *"Allah'ım! Sen Selâm'sın. Ve selam Sen'dendir. Sen çok yücesin, ey izzet ve ikram sahibi!"*[816]

﴿817﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ خَالِدٍ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحَبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: "إِذَا عَادَ الرَّجُلُ أَخَاهُ، فَإِنَّهُ فِي أَخْرَافِ الْجَنَّةِ حَتَّى يَرْجِعَ."

• ﴿817﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Müslüman kardeşine hasta ziyaretine giden kişi, dönene kadar cennet bahçesindedir."*[817]

816 *Müsned*, 37/48-49 (22365. Ayrıca 22408); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 135 (1334~). **Oku:** Nisâ, 4/103; Haşr, 59/22-24. **Namaz Sonu Dualar Konu Merkezi; Dalları:** 75, 809 ve 953. hadisler. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (اللَّهُمَّ، أَنْتَ السَّلَامُ، وَمِنْكَ السَّلَامُ. تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ!)

817 *Müsned*, 37/58 (22375. Ayrıca 22373, 22389, 22404, 22407, 22439, 22444, 22445, 22446); Müslim, *Birr ve Sıla*, 39 (6551~). **Krş:** 190. hadis.

• ﴿818﴾ • حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْأَوْزَاعِيَّ يَقُولُ: حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ هِشَامٍ الْمُعَيْطِيُّ، حَدَّثَنِي مَعْدَانُ بْنُ أَبِي طَلْحَةَ الْيَعْمَرِيُّ، قَالَ: لَقِيتُ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقُلْتُ: أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ أَعْمَلُهُ يُدْخِلُنِي اللَّهُ بِهِ الْجَنَّةَ -أَوْ قَالَ: قُلْتُ: بِأَحَبِّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ- فَسَكَتَ. ثُمَّ سَأَلْتُهُ، فَسَكَتَ. ثُمَّ سَأَلْتُهُ الثَّالِثَةَ، فَقَالَ: سَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "عَلَيْكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ. فَإِنَّكَ لَا تَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً، إِلَّا رَفَعَكَ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً، وَحَطَّ عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةً."

• ﴿818﴾ • Ma'dân b. Ebî Talha el-Ya'merî diyor ki: Sevbân'la karşılaştım ve "Bana, yaptığımda sayesinde Allah'ın beni cennete girdireceği bir amel söyle." veya "Allah'ın en sevdiği ameli bana haber ver." dedim. Sustu. Sonra bir daha sordum; tekrar sustu. Sonra üçüncü defa sordum; dedi ki: Bunu Allah Resûlü'ne (s.a.s.) sormuştum; buyurmuştu ki: *"Sana tavsiyem, çok secde et. Çünkü Allah'a yaptığın her bir secde için Allah, mutlaka seni bir derece yükseltir ve bir günahını da siler."*[818]

. . . . . .

• ﴿819﴾ • حَدَّثَنَا يُونُسُ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ -يَعْنِي ابْنَ زَيْدٍ- عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ، لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ، حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ."

• ﴿819﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ümmetimden bir grup hak yolda ısrarla ilerlemeye devam edecek. Onları küçük düşürmek isteyenler kendilerine zarar veremeyecek. Allah'ın emri gelene kadar bu durum sürecek."*[819]

. . . . . .

• ﴿820﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ -يَعْنِي ابْنَ زَيْدٍ- عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَفْضَلُ دِينَارٍ: دِينَارٌ يُنْفِقُهُ الرَّجُلُ عَلَى عِيَالِهِ، ثُمَّ عَلَى نَفْسِهِ، ثُمَّ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، ثُمَّ عَلَى أَصْحَابِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ."

• ﴿820﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"En değerli para, kişinin ailesine harcadığı paradır. Sonra kendisine harcadığı paradır. Sonra Allah yolunda harcadığı paradır. Sonra Allah yolunda arkadaşlarına harcadığı paradır."*[820]

---

818 *Müsned*, 37/59-60 (22377. Ayrıca 22370); Müslim, *Salât*, 225 (1093~). **Krş:** 517. hadis. **Oku:** Fetih, 48/29.

819 *Müsned*, 37/88-89 (22403); Müslim, *İmâre*, 170 (4950~). **Oku:** Âl-i İmrân, 3/100-111; Mâide, 5/105.

820 *Müsned*, 37/90-91 (22406. Ayrıca 22380, 22453); Müslim, *Zekât*, 38 (2310~). **Krş:** 836. hadis. **Oku:** Bakara, 2/215.

ÜSÂME B. ZEYD (r.a.)

Peygamberimizin (s.a.s.) azatlı kölesi Zeyd b. Harise'nin oğludur. Hicretten sekiz yıl önce Mekke'de doğdu. Hendek Savaşı'na ve sonrasındaki gazvelere katıldı. Mekke'nin fethinde, Huneyn'de ve Veda Haccı'nda Peygamber Efendimizin (s.a.s.) yanında ve hizmetinde bulundu. Babası komutan olarak şehit düştüğünde o da Mûte Savaşı'nı sürdüren ordunun içindeydi. Vefatından hemen önce yine Suriye bölgesine yönelik olarak hazırladığı ve içinde Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer gibi sahabilerin bulunduğu orduya Hz. Üsâme'yi komutan tayin eden Peygamber Efendimiz (s.a.s.), henüz on yedi yaşında olması sebebiyle bunu eleştiren kişilere bizzat cevap vermiş (444. hadis) ve onu savunmuştur. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) özel sevgi gösterdiği, kucağına oturtup hayır dua ettiği, devesinin terkisinde taşıdığı, evlenmek istediğinde aracı olduğu çok özel bir isimdir. Bu yüzden "Hıbbü Resûlillâh" (Resûlullah'ın bir tanesi) olarak anılmış, zor zamanlarda kendisine müracaat edilmiş (312. hadis) ve saygı görmüştür. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) vefatının ardından Hz. Ali ile birlikte O'nun yıkanıp kefenlenmesiyle ilgilenmiştir. Siyah tenli, zeki, takvasıyla meşhur bir insandı. 54/674 yılında vefat etti. *(DİA, 42/361-363)*

• ﴿821﴾ • حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَنَا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا تَرَكْتُ بَعْدِي فِتْنَةً أَضَرَّ عَلَى أُمَّتِي مِنَ النِّسَاءِ عَلَى الرِّجَالِ."

• ﴿821﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Benden sonra ümmetime bıraktığım en sarsıcı imtihan, erkeklerin kadınlarla sınanmasıdır."*[821]

• ﴿822﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "لَا يَرِثُ الْمُسْلِمُ الْكَافِرَ، وَلَا الْكَافِرُ الْمُسْلِمَ."

821 *Müsned*, 36/75-76 (21746. Ayrıca 21829); Buhârî, *Nikâh*, 18 (5096~); Müslim, *Rikâk*, 98 (6946~). **Oku:** İsrâ, 17/32.

• ﴿822﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Müslüman kâfire mirasçı olamaz. Kâfir de Müslüman'a mirasçı olamaz."*[822]

• ﴿823﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ يُحَدِّثُ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: أَرْسَلَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْضُ بَنَاتِهِ: أَن صَبِيًّا لَهَا ابْنًا أَوْ ابْنَةً قَدْ احْتُضِرَتْ، فَاشْهَدْنَا. قَالَ: فَأَرْسَلَ إِلَيْهَا يَقْرَأُ السَّلَامَ وَيَقُولُ: "إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ وَمَا أَعْطَى، وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى، فَلْتَصْبِرْ وَلْتَحْتَسِبْ." فَأَرْسَلَتْ تُقْسِمُ عَلَيْهِ، فَقَامَ وَقُمْنَا. فَرُفِعَ الصَّبِيُّ إِلَى حِجْرِ -أَوْ فِي حِجْرِ- رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَفْسُهُ تَقَعْقَعُ. وَفِي الْقَوْمِ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ، وَأُبَيٌّ. أَحْسَبُ فَفَاضَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ لَهُ سَعْدٌ: مَا هَذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ "هَذِهِ رَحْمَةٌ، يَضَعُهَا اللَّهُ فِي قُلُوبِ مَنْ شَاءَ مِنْ عِبَادِهِ. وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللَّهُ مِنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ."

• ﴿823﴾ • Üsâme b. Zeyd anlatıyor: Kızlarından birisi Allah Resûlü'ne (s.a.s.) haber göndererek, kız veya erkek bir bebeğinin ölmek üzere olduğunu haber verdi ve yanlarında bulunmasını istedi. Allah Resûlü (s.a.s.) de kızına selam gönderdi ve şöyle buyurdu: *"Aldığı da verdiği de Allah'ındır. O'nun katında her şey, adı konmuş bir ecele bağlıdır. Kızım sabretsin ve sevabını Allah'tan umsun."*

Kızı ikinci defa üstelik ant vererek haber gönderince kalktı; biz de kalktık. Derin derin nefes alıp vermeye çalışan bebek, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) kucağına verildi. Toplulukta Sa'd b. Ubâde ve Übey de varlardı. Sanıyorum Allah Resûlü'nün (s.a.s.) gözlerinden yaşlar döküldü. Bunun üzerine Sa'd şaşırarak kendisine "Ya Resûlallah, o da ne?" diye sordu. Buyurdu ki: *"Bu, Allah'ın dilediği kulunun kalbine yerleştirdiği bir rahmet duygusu. Allah sadece merhametli olan kullarına merhamet eder."*[823]

• ﴿824﴾ • حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، قَالَ: قِيلَ لِأُسَامَةَ: أَلَا تُكَلِّمُ عُثْمَانَ؟ فَقَالَ: إِنَّكُمْ تَرَوْنَ أَنْ لَا أُكَلِّمَهُ إِلَّا سَمْعَكُمْ، إِنِّي لَأُكَلِّمُهُ فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَهُ مَا دُونَ أَنْ أَفْتَتِحَ أَمْرًا لَا أُحِبُّ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَن افْتَتَحَهُ. وَاللَّهِ لَا أَقُولُ لِرَجُلٍ إِنَّكَ خَيْرُ النَّاسِ، وَإِنْ

822 *Müsned*, 36/76-78 (21747. Ayrıca 21752, 21766, 21808, 21813, 21820); Buhârî, *Ferâiz*, 26 (6764); Müslim, *Ferâiz*, 1 (4140~).

823 *Müsned*, 36/110 (21776. Ayrıca 21779, 21789, 21799); Buhârî, *Merdâ*, 9 (5655~); Müslim, *Cenâiz*, 11 (2135~). **Krş:** 394 ve 802. hadisler. **Oku:** Rûm, 30/21; Beled, 90/17-18.

كَانَ أَمِيرًا، بَعْدَ إِذْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ. قَالُوا: وَمَا سَمِعْتَهُ يَقُولُ؟ قَالَ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ: "يُجَاءُ بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيُلْقَى فِي النَّارِ. فَتَنْدَلِقُ بِهِ أَقْتَابُهُ، فَيَدُورُ بِهَا فِي النَّارِ كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ بِرَحَاهُ. فَيُطِيفُ بِهِ أَهْلُ النَّارِ فَيَقُولُونَ: يَا فُلَانُ، مَا لَكَ؟ مَا أَصَابَكَ؟ أَلَمْ تَكُنْ تَأْمُرُنَا بِالْمَعْرُوفِ، وَتَنْهَانَا عَنِ الْمُنْكَرِ؟ فَقَالَ: كُنْتُ آمُرُكُمْ بِالْمَعْرُوفِ، وَلَا آتِيهِ. وَأَنْهَاكُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَآتِيهِ."

• ﴿824﴾ • Ebû Vâil diyor ki: Üsâme'ye "Hz. Osman'la konuşmaz mısın?" denildi. Dedi ki: "Siz, benim onunla sadece siz varken ve duyuyorken konuştuğumu düşünüyorsunuz. Hâlbuki ben kendisiyle özel olarak baş başa da konuşuyorum; ama bunu, fitne kapısını ilk açan olmak istemediğim için kargaşaya yol açmadan yapıyorum. Allah şahit, Allah Resûlü'nden (s.a.s.) o sözü duyduktan sonra, üst düzey yönetici bile olsa kimseye 'Sen insanların en hayırlısısın.' demem." Bunun üzerine "Ne söylediğini duymuştun?" dediler.

Dedi ki: Şöyle buyurduğunu duymuştum: *"Kıyamet günü adam getirilir ateşe atılır. Ateşten içi dışına çıkar, bağırsakları dökülür. Ateşin ortasında, eşeğin değirmen taşıyla döndüğü gibi karnından çıkan organlarla döner durur. Cehennemlikler çevresine toplanırlar. 'Hey filanca! Ne oldu, başına neden bunlar geldi? Sen bizden iyilikleri yapmamızı ve kötülüklerden uzak durmamızı istemez miydin?' diye sorarlar. 'Evet.' der adam; 'Sizden iyilikleri yapmanızı isterdim, ama kendim yapmazdım. Kötülüklerden de uzak durmanızı isterdim, ama kendim yapardım!'"*[824]

.....

﴿825﴾ • حَدَّثَنَا يَعْلَى، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ، حَدَّثَنَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَرِيَّةً إِلَى الْحُرَقَاتِ، فَنَذِرُوا بِنَا فَهَرَبُوا. فَأَدْرَكْنَا رَجُلًا، فَلَمَّا غَشِينَاهُ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ! فَضَرَبْنَاهُ حَتَّى قَتَلْنَاهُ. فَعَرَضَ فِي نَفْسِي مِنْ ذَلِكَ شَيْءٌ، فَذَكَرْتُهُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "مَنْ لَكَ بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟" قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّمَا قَالَهَا مَخَافَةَ السِّلَاحِ وَالْقَتْلِ. فَقَالَ: "أَلَّا شَقَقْتَ عَنْ قَلْبِهِ حَتَّى تَعْلَمَ مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ أَمْ لَا! مَنْ لَكَ بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟" قَالَ: فَمَا زَالَ يَقُولُ ذَلِكَ حَتَّى وَدِدْتُ أَنِّي لَمْ أُسْلِمْ إِلَّا يَوْمَئِذٍ!

821 *Müsned*, 36/117-118 (21784. Ayrıca 21794, 21800, 21819); Buhârî, *Bed'ü'l-Halk*, 10 (3267~); Müslim, *Zühd ve Rekâik*, 51 (7483~). **Krş:** 849. hadis. **Oku:** Bakara, 2/44; Saff, 61/2-3. Hz. Üsâme'nin Hz. Osman hakkındaki ifadelerinin geniş açıklaması için bk. İbn Hacer, *Fethul Bârî*, 13/51-53.

• ﴿825﴾ • Üsâme b. Zeyd anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bizi Hurukât bölgesine bir birlik olarak göndermişti. Bizi fark edip kaçtılar. Birisini yakaladık. Tam ele geçirdiğimizde "Lâ ilâhe illallah!" dedi; biz de vura vura öldürdük. Bu mesele içimde kaldı. Allah Resûlü'ne (s.a.s.) anlattım. *"Kıyamet günü o 'Lâ ilâhe illallâh' için seni kim savunacak?"* buyurdu. "Ya Resûlallah!" dedim; "O sözü silah ve ölüm korkusuyla söyledi!" Buyurdu ki: *"Kalbini yarıp da baktın mı? Söyleme nedeni bu mu değil mi oradan mı biliyorsun? Kıyamet günü o 'Lâ ilâhe illallâh' için seni kim savunacak?"* Bu söylediklerini o kadar çok tekrar etti ki, içimden "Keşke İslâm'a o gün yeni girmiş olsaydım." diye geçirdim.[825]

SELEME İBNÜ'L-EKVA' (r.a.)

Medinelidir. Normalde adı Seleme b. Amr olmakla birlikte dedesine nisbetle bu şekilde tanınmıştır. Cengâver kimliğiyle ön plana çıkan sahabilerdendir. Hudeybiye'den itibaren Peygamberimizin (s.a.s.) bizzat yürüttüğü yedi gazveye ve gönderdiği dokuz seriyyeye katıldığını belirtir. Özellikle 827. hadiste bahsedeceği ve "Gâbe Gazvesi" olarak bilinen olayda Peygamberimize (s.a.s.) ait 20 deveyi çalıp çobanı da öldürüp kaçan Gatafân ve Fezâre üyeleriyle mücadelesi takdir toplamış ve Efendimiz (s.a.s.), *"Bugün en iyi piyademiz Seleme'dir."* buyurmuştur. O'nun (s.a.s.) bir nevi koruması sıfatıyla defalarca terkisinde yolculuk etmiş, avladığı hayvanlardan O'na pişirip ikram etmişti. İyi ata binen ve iyi ok atan bir savaşçıydı. Ayrıca hadis rivayet ve fetva işleriyle de üst düzeyde ilgilenmiştir. Hulefâ-i Râşidîn döneminde Afrika'da yapılan fetihlere ağırlıkla katılmış, Hz. Osman'ın şehadetinden sonra vaktiyle Ebû Zer el-Ğıfârî'nin de yaşadığı Rebeze'ye yerleşmiştir. 74/693 yılında Medine'de seksen yaşlarında vefat etmiştir.

(*DİA*, 36/406)

• ﴿826﴾ • قَالَ حَدَّثَنَا بَهْزٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، عَنْ إِيَاسِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ سَلَّ عَلَيْنَا السَّيْفَ فَلَيْسَ مِنَّا."

825 *Müsned*, 36/133-134 (21802. Ayrıca 21745); Buhârî, *Diyât*, 2 (6872~); Müslim, *İmân*, 158 (277~). **Krş:** 571, 572 ve 923. hadisler. **Oku:** Nisâ, 4/93-94 ve 105-109.

• ﴿826﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bize kılıç çeken bizden değildir."*[826]

• ﴿827﴾ • حَدَّثَنِي مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ، أَنَّهُ أَخْبَرَهُ قَالَ: خَرَجْتُ مِنَ الْمَدِينَةِ ذَاهِبًا نَحْوَ الْغَابَةِ، حَتَّى إِذَا كُنْتُ بِثَنِيَّةِ الْغَابَةِ لَقِيَنِي غُلَامٌ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ. قَالَ: قُلْتُ: وَيْحَكَ، مَا لَكَ؟ قَالَ: أُخِذَتْ لِقَاحُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! قَالَ: قُلْتُ: مَنْ أَخَذَهَا؟ قَالَ: غَطَفَانُ وفَزَارَةُ.

قَالَ: فَصَرَخْتُ ثَلَاثَ صَرَخَاتٍ أَسْمَعَتْ مَنْ بَيْنَ لَابَتَيْهَا: يَا صَبَاحَاهْ! يَا صَبَاحَاهْ! ثُمَّ انْدَفَعْتُ حَتَّى أَلْقَاهُمْ، وَقَدْ أَخَذُوهَا. قَالَ: فَجَعَلْتُ أَرْمِيهِمْ وَأَقُولُ: أَنَا ابْنُ الْأَكْوَعِ! وَالْيَوْمُ يَوْمُ أَقْرَعُ!

قَالَ: فَاسْتَنْقَذْتُهَا مِنْهُمْ قَبْلَ أَنْ يَشْرَبُوا. فَأَقْبَلْتُ بِهَا أَسُوقُهَا. فَلَقِيَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ الْقَوْمَ عِطَاشٌ، وَإِنِّي أَعْجَلْتُهُمْ قَبْلَ أَنْ يَشْرَبُوا، فَاذْهَبْ فِي أَثَرِهِمْ؟ فَقَالَ "يَا ابْنَ الْأَكْوَعِ، مَلَكْتَ فَأَسْجِحْ. إِنَّ الْقَوْمَ يُقْرَبُونَ فِي قَوْمِهِمْ."

• ﴿827﴾ • Seleme ibnü'l-Ekva' anlatıyor: Ormana doğru gitmek üzere Medine'den çıktım. Orman tarafındaki tepeye vardığımda karşıma Abdurrahman b. Avf'ın bir uşağı çıktı. "Hayırdır; burada ne işin var?" dedim. "Allah Resûlü'nün (s.a.s.) süt veren develerini çalmışlar!" dedi. "Kim çalmış?" dedim. "Gatafân ve Fezâre kabileleri." dedi.

"Yetişin! Yetişin!" diye üç defa öyle bir nâra attım ki, Medine'nin iki yakasının arasında kim varsa hepsine sesim ulaştı. Sonra atıldım ve onlara yetiştim. Develeri almışlardı. Bir yandan onlara ok atmaya, bir yandan da şöyle demeye başladım: "Ekva'ın oğluyum ben! Zor geçecek bugününüz, zor!"

Develeri, sağıp sütünü içmeye fırsatları kalmadan adamların elinden kurtardım. Develeri güderek dönüşe geçtim. Allah Resûlü (s.a.s.) benimle karşılaştı. "Ya Resûlallah!" dedim; "Adamlar susuzlar; develerin sütünü içemeden hemen yetiştim onlara. İcabında peşlerinden gidip takip edebilirim!"

Buyurdu ki: *"İbnü'l-Ekva! Üzerlerine gitme. Adamlar kabilelerine yaklaştılar."*[827]

---

826 *Müsned*, 27/26 (16500. Ayrıca 16541); Müslim, *İmân*, 162 (281). **Krş:** 161. hadis. **Oku:** Hucurât, 49/9-10.

827 *Müsned*, 27/41-43 (16513/2); Buhârî, *Cihâd*, 166 (3041~); Müslim, *Cihâd ve Siyer*, 131 (4677~). **Krş:** 775. hadis. Bu olayda ödül olarak İbnü'l-Ekva' Medine'ye Peygamber Efendimiz (s.a.s.) ile aynı devenin sırtında dönmüştür. Detaylar için bk. Müslim, *Cihâd ve Siyer*, 132 (4678).

• ﴿828﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَلَمَةُ بْنُ الْأَكْوَعِ، قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى قَوْمٍ مِنْ أَسْلَمَ وَهُمْ يَتَنَاضَلُونَ فِي السُّوقِ، فَقَالَ: "ارْمُوا يَا بَنِي إِسْمَاعِيلَ، فَإِنَّ أَبَاكُمْ كَانَ رَامِيًا! ارْمُوا، وَأَنَا مَعَ بَنِي فُلَانٍ!" لِأَحَدِ الْفَرِيقَيْنِ. فَأَمْسَكُوا أَيْدِيَهُمْ، فَقَالَ: "ارْمُوا!" قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ نَرْمِي وَأَنْتَ مَعَ بَنِي فُلَانٍ؟ قَالَ: "ارْمُوا، وَأَنَا مَعَكُمْ كُلِّكُمْ!"

• ﴿828﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) çarşıda ok atma yarışması yapan Eslem kabilesinden bir grubun yanından geçerken (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Atın İsmailoğulları atın! Atanız da atıcıydı. Atın hadi, ben filanca boyu tutuyorum!"* Takımlardan birinin ismini verince, durdular. *"Atın hadi!"* buyurdu. "Siz filanca boyu tutarken biz nasıl atalım?" dediler. *"Atın atın; tamam ben hepinizi tutuyorum."* buyurdu.[828]

• ﴿829﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي إِيَاسُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلًا يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ، فَقَالَ: "كُلْ بِيَمِينِكَ." قَالَ: لَا أَسْتَطِيعُ. قَالَ: "لَا اسْتَطَعْتَ!" قَالَ: فَمَا وَصَلَتْ إِلَى فِيهِ بَعْدُ.

• ﴿829﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) sol eliyle yemek yiyen bir adam gördü ve ona *"Sağ elinle ye!"* buyurdu. Adam "Yiyemiyorum." deyince *"Yiyemez olasın!"* buyurdu. O adamın eli o günden sonra ağzına hiç gidemedi.[829]

• ﴿830﴾ • حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ، قَالَ: بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ عَدَلْتُ إِلَى ظِلِّ شَجَرَةٍ. فَلَمَّا خَفَّ النَّاسُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "يَا ابْنَ الْأَكْوَعِ، أَلَا تُبَايِعُ؟" قُلْتُ: قَدْ بَايَعْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: "وَأَيْضًا." قَالَ: فَبَايَعْتُهُ الثَّانِيَةَ.

• ﴿830﴾ • Seleme ibnü'l-Ekva' anlatıyor: [Hudeybiye'de] Allah Resûlü'ne (s.a.s.) biat ettim. Sonra gidip bir ağacın gölgesine oturdum. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) başındaki kalabalık azalınca *"İbnü'l-Ekva! Biat etmeyecek misin?"* buyurdu. "Ben biat etmiştim ya Resûlallah." dedim. *"Bir daha et."* buyurdu. Ben de ikinci kez biat ettim.[830]

828 *Müsned*, 27/58-59 (16528. Ayrıca 16493, 16499); Buhârî, *Menâkıb*, 4 (3507). **Krş:** 919. hadis.

829 *Müsned*, 27/60-61 (16530. Ayrıca 16493, 16499); Müslim, *Eşribe*, 107 (5268). **Krş:** 423 ve 976. hadisler. **Oku:** Nûr, 24/63.

830 *Müsned*, 27/82 (16549. Ayrıca 16509, 16518, 16548); Buhârî, *Cihâd*, 110 (2960); Müslim, *Cihâd ve Siyer*, 132

CÜBEYR B. MUT'İM (r.a.)

Kureyşlidir. Soyu dedesinin dedesinde Peygamberimiz (s.a.s.) ile birleşir. Babası Mut'im b. Adiy Mekke döneminde Peygamber Efendimize (s.a.s.) iyiliklerde bulunmuş ama Bedir'den önce müşrik olarak ölmüştü. Kendisi de Bedir'e müşrik ordusunun saflarında katıldı. Savaş sonrası esirlerin durumunu görüşmek için Medine'ye giden heyette yer aldı. Bu görüşmede Peygamberimiz (s.a.s.) kendisine *"Baban sağ olsaydı ve bu esirler hakkında benimle konuşsaydı, hepsini onun için bağışlardım."* buyurdu. Yine Bedir Savaşı'nda amcasını öldürdüğü için kin güttüğü Hz. Hamza'yı öldürmesi için kölesi Vahşi'yi görevlendirdi ve teşvik etti. Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra Müslüman oldu. Huneyn Gazvesi'nin ardından büyük miktarda ganimet verilen müellefe-i kulûb arasındaydı. Hz. Ömer devrinde kurulan divan yönetiminde yer aldı ve bir süre Kûfe valiliği yaptı. Şehit edilmesinden sonra Hz. Osman'ın defnine katıldı ve bir rivayete göre cenaze namazını da o kıldırdı. Nesep bilgisi konusunda uzman ve hem cahiliyede hem de İslâm döneminde eşraftan sayılan önemli bir isimdir. 59/678'de vefat etmiştir. (*DİA*, 8/104-105; *İsâbe*, s.209-210)

.....

• ﴿831﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ."

• ﴿831﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Akraba ilişkisini kesen cennete giremez."*[831]

.....

• ﴿832﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "إِنَّ لِي أَسْمَاءً: أَنَا مُحَمَّدٌ، وَأَنَا أَحْمَدُ، وَأَنَا الْحَاشِرُ الَّذِي يُحْشَرُ النَّاسُ عَلَى قَدَمِي، وَأَنَا الْمَاحِي الَّذِي يُمْحَى بِي الْكُفْرُ، وَأَنَا الْعَاقِبُ." وَالْعَاقِبُ: الَّذِي لَيْسَ بَعْدَهُ نَبِيٌّ.

(4678~). **Krş:** 844. hadis. **Oku:** Feth, 48/10.

831 *Müsned*, 27/291-292 (16732. Ayrıca 16763, 16772); Buhârî, *Edeb*, 11 (5984); Müslim, *Birr ve Sıla*, 18 (6520). **Krş:** 405. hadis.

• ﴿832﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Benim isimlerim var. Ben Muhammed'im. Ben Ahmed'im. Ben, insanlar benim peşimden toplanıp mahşere gideceği için, Hâşir'im. Ben, küfür benim elimle imha edildiği için, Mâhî'yim. Ve ben, ardımdan başka peygamber gelmeyeceği için, Âkıb'ım."*[832]

.....

• ﴿833﴾ • حَدَّثَنَا حُجَيْنُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، قَالَ: تَذَاكَرْنَا غُسْلَ الْجَنَابَةِ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَمَّا أَنَا، فَآخُذُ مِلْءَ كَفَّيَّ ثَلَاثًا. فَأَصُبُّ عَلَى رَأْسِي، ثُمَّ أُفِيضُه بَعْدُ عَلَى سَائِرِ جَسَدِي."

• ﴿833﴾ • Cübeyr b. Mut'im anlatıyor: Cünüplük durumunu gidermek için nasıl yıkanılması gerektiğini Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yanında konuşuyorduk. Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Ben şöyle yapıyorum: İki avucumun dolusu suyu üç defa alıyorum, başıma döküyorum, sonra da vücudumun kalan yerlerine akıtıyorum."*[833]

.....

• ﴿834﴾ • حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ جُبَيْرٍ، أَنَّ أَبَاهُ جُبَيْرَ بْنَ مُطْعِمٍ أَخْبَرَهُ: أَنَّ امْرَأَةً أَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَكَلَّمَتْهُ فِي شَيْءٍ، فَأَمَرَهَا بِأَمْرٍ. فَقَالَتْ: أَرَأَيْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنْ لَمْ أَجِدْكَ؟ قَالَ: "إِنْ لَمْ تَجِدِينِي فَأْتِي أَبَا بَكْرٍ."

• ﴿834﴾ • Bir kadın bir konuyu görüşmek üzere Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanına geldi. Nasıl davranması gerektiğini kadına öğretti. Ardından kadın "Sizi bulamazsam ne yapayım ya Resûlallah?" diye sordu. Buyurdu ki: *"Beni bulamazsan Ebû Bekir ile görüş."*[834]

.....

• ﴿835﴾ • حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ صَالِحٍ، قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: أَخْبَرَنِي عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي جُبَيْرُ بْنُ مُطْعِمٍ، أَنَّهُ بَيْنَا هُوَ يَسِيرُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَهُ النَّاسُ مُقْبِلًا مِنْ حُنَيْنٍ، عَلِقَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

---

832 *Müsned*, 27/293-295 (16734. Ayrıca 16748, 16770, 16771); Buhârî, *Tefsir*, (Saff) 1 (4896~); Müslim, *Fedâil*, 124 (6105~). **Krş:** 96. hadis. **Oku:** Saff, 61/6.

833 *Müsned*, 27/314 (16749. Ayrıca 16780, 16786); Buhârî, *Gusül*, 4 (254~); Müslim, *Hayız*, 54 (740~). **Krş:** 711. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/43; Mâide, 5/6.

834 *Müsned*, 27/319-320 (16755. Ayrıca 16767); Buhârî, *İ'tisâm*, 24 (7360); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 10 (6179~).

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْأَعْرَابُ يَسْأَلُونَهُ، حَتَّى اضْطَرُّوهُ إِلَى سَمُرَةٍ، فَخَطِفَتْ رِدَاءَهُ. فَوَقَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ قَالَ: "أَعْطُونِي رِدَائِي! فَلَوْ كَانَ عَدَدُ هَذِهِ الْعِضَاهِ نَعَمًا لَقَسَمْتُهُ! ثُمَّ لَا تَجِدُونِي بَخِيلًا، وَلَا كَذَّابًا، وَلَا جَبَانًا!"

• ﴿835﴾ • [Oğlu] Muhammed b. Cübeyr diyor ki: Bana Cübeyr b. Mut'im anlattı: Huneyn Savaşı dönüşü Allah Resûlü (s.a.s.) ile birlikte kalabalık bir topluluk hâlinde yol alıyorlarmış. Bedeviler ganimetten pay istemek için peşine takılmışlar; dikenli çalıların bol olduğu bir arazide sıkışıklıktan Allah Resûlü'nün (s.a.s.) elbisesi çalıya takılıp sırtından düşmüş. Bunun üzerine durarak şöyle buyurmuş: *"Elbisemi verin. Elimde şu dikenli çalıların sayısı kadar deve olsa, hepsini paylaştırırım. Sonra benim cimri de olmadığımı, yalancı da olmadığımı, korkak da olmadığımı görürsünüz!"*[835]

HAKÎM B. HIZÂM (r.a.)

Kureyşlidir. Hz. Hatice'nin yeğeni ve ez-Zübeyr ibnü'l-Avvâm'ın amcasının oğludur. Fil Vak'ası'ndan on üç yıl önce dünyaya geldi. Peygamber Efendimizin (s.a.s.) peygamberlikten önce arkadaşı idi. Ancak hicret öncesi ve sonrası İslâm karşıtı faaliyetleri oldu. Kırk yaşından küçüklerin alınmadığı Dâru'n-Nedve'ye yirmili yaşlarında kabul edilecek ölçüde yetenekli ve Bedir Savaşı başlamak üzereyken bu savaşı yapmaması konusunda Ebû Cehil ile tartışacak kadar cesaretliydi. Mekke'nin fethinden önce Hâlid b. Velîd ile birlikte Müslümanlığı kabul etti ve direnilmemesi çağrısında bulunmak üzere Ebû Süfyân ile birlikte şehre gönderildi. Ayrıca müellefe-i kulûbdan sayılarak kendisine yüz deve verildi. Cömertliğiyle meşhur olup hayatı boyunca yüzlerce köleyi azat eden ve yüzlerce deveyi fakirlere dağıtan bir kişidir. Cahiliye döneminde Hz. Hatice tarafından Peygamberimize (s.a.s.) hediye edilen ve O'nun da azat edip evlatlık edindiği Zeyd b. Hârise'yi ilk olarak alıp halası Hz. Hatice'ye hediye eden odur. 54/674 yılı civarında 115-120 yaş aralığında Medine'de vefat etmiştir. (*DİA*, 15/187)

835 *Müsned*, 27/320-321 (16756. Ayrıca 16775, 16777, 16778); Buhârî, *Farzu'l-Humus*, 19 (3148~). **Krş:** 15 ve 995. hadisler. **Oku:** Haşr 59/7.

• ﴿836﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ خَيْرَ الصَّدَقَةِ عَنْ ظَهْرِ غِنىً. وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى. وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ."

• ﴿836﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"En hayırlı sadaka, verildiğinde arkasında zenginlik bırakan sadakadır. Üstteki el alttaki elden daha hayırlıdır. Hayır yapmaya, bakmakla yükümlü olduğun kişilerden başla."*[836]

. . . . . .

• ﴿837﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرَأَيْتَ أُمُورًا كُنْتُ أَتَحَنَّثُ بِهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ مِنْ عَتَاقَةٍ وَصِلَةِ رَحِمٍ، هَلْ لِي فِيهَا أَجْرٌ؟ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَسْلَمْتَ عَلَى مَا سَلَفَ مِنْ خَيْرٍ."

• ﴿837﴾ • Hakîm b. Hızâm anlatıyor: "Ya Resûlallah!" dedim; "Cahiliye döneminde kendimce yaptığım köle azat etmek ve akrabalara göz kulak olmak gibi hayırlar vardı. Bunlar için de sevap alacak mıyım?" Hz. Peygamber (s.a.s.) buyurdu ki: *"Daha önce yaptığın iyiliklerle birlikte Müslüman oldun."*[837]

. . . . . .

• ﴿838﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ وَابْنُ جَعْفَرٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، -قَالَ ابْنُ جَعْفَرٍ فِي حَدِيثِهِ: قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْخَلِيلِ-، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "الْبَيِّعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَتَفَرَّقَا. فَإِنْ صَدَقَا وَبَيَّنَا: بُورِكَ لَهُمَا فِي بَيْعِهِمَا. وَإِنْ كَذَبَا وَكَتَمَا: مُحِقَتْ بَرَكَةُ بَيْعِهِمَا."

• ﴿838﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Alışveriş yapan iki kişi, ayrılmadıkları sürece seçme hakkına sahiptir. Eğer dürüst davranır ve gerçeği açıklarlarsa yaptıkları alışverişe bereket verilir. Yok, eğer yalan söyler ve gerçeği saklarlarsa yaptıkları alışverişin bereketi kesilir."*[838]

---

836 *Müsned*, 24/33-35 (15317. Ayrıca 15326, 15577, 15578); Buhârî, *Zekât*, 18 (1427~); Müslim, *Zekât*, 95 (2386~). **Krş:** 820. hadis. **Oku:** Bakara, 2/215; Âl-i İmrân, 3/92.

837 *Müsned*, 24/34-35 (15318. Ayrıca 15319, 15575); Buhârî, *Zekât*, 24 (1436); Müslim, *İmân*, 195 (324~). **Oku:** Âl-i İmrân, 3/115.

838 *Müsned*, 24/43 (15327. Ayrıca 15314, 15322, 15576); Buhârî, *Büyû'*, 19 (2079); Müslim, *Büyû'*, 47 (3858). **Oku:** Bakara, 2/188, Nisâ, 4/29-30.

• ﴿839﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ حِزَامٍ، أَنَّهُ مَرَّ بِأُنَاسٍ مِنْ أَهْلِ الذِّمَّةِ قَدْ أُقِيمُوا فِي الشَّمْسِ بِالشَّامِ، فَقَالَ: مَا هَؤُلَاءِ؟ قَالُوا: بَقِيَ عَلَيْهِمْ شَيْءٌ مِنَ الْخَرَاجِ. فَقَالَ: أَشْهَدُ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُعَذِّبُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الَّذِينَ يُعَذِّبُونَ النَّاسَ."

قَالَ: وَأَمِيرُ النَّاسِ يَوْمَئِذٍ عُمَيْرُ بْنُ سَعْدٍ عَلَى فِلَسْطِينَ. قَالَ: فَدَخَلَ عَلَيْهِ، فَحَدَّثَهُ، فَخَلَّى سَبِيلَهُمْ.

• ﴿839﴾ • Urve ibnü'z-Zübeyr diyor ki: Hakîm b. Hızâm Şam'da dolaşırken bazı gayrimüslim vatandaşların güneşte ayakta bekletildiklerini gördü. "Bunlar ne?" diye sordu. "Biraz haraç vergisi borçları kalmış." dediler. "Yemin ediyorum, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duymuştum." dedi: *"İnsanlara azap edenlere Allah da kıyamet günü azap eder."*

O dönem Filistin bölgesini Umeyr b. Sa'd yönetiyordu. Hakîm b. Hızâm ona giderek bir görüşme yaptı ve söz konusu kişilerin serbest bırakılmalarını sağladı.[839]

. . . . . .

• ﴿840﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، سَمِعَ عُرْوَةَ وَسَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ يَقُولَانِ: سَمِعْنَا حَكِيمَ بْنَ حِزَامٍ يَقُولُ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَعْطَانِي. ثُمَّ سَأَلْتُهُ، فَأَعْطَانِي. ثُمَّ سَأَلْتُهُ، فَأَعْطَانِي. ثُمَّ قَالَ: "إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ. فَمَنْ أَخَذَهُ بِحَقِّهِ: بُورِكَ لَهُ فِيهِ. وَمَنْ أَخَذَهُ بِإِشْرَافِ نَفْسٍ: لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ، وَكَانَ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ. وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى."

• ﴿840﴾ • Hakîm b. Hızâm anlatıyor: Hz. Peygamber'den (s.a.s.) para istedim verdi; yine istedim yine verdi; bir daha istedim bir daha verdi. Sonra buyurdu ki: *"Bak; bu mal tatlıdır, hoştur. Kim onu hakkıyla alırsa, bereketini görür. Kim de kişiliğini ortaya atarak mal elde ederse, bereketini göremez. Yiyip yiyip de doymayan adam gibi olur. Üstteki el alttaki elden daha hayırlıdır."*[840]

---

839 *Müsned*, 24/46-47 (15330. Ayrıca 15332, 15334, 15335, 15846); Müslim, *Birr ve Sıla*, 118 (6658~). **Krş:** 802. hadis.

840 *Müsned*, 24/341-342 (15574. Ayrıca 15321); Buhârî, *Rikâk*, 11 (6441~); Müslim, *Zekât*, 96 (2387~). **Krş:** 609. hadis. **Oku:** Bakara, 2/273.

MİSVER B. MAHRAME (r.a.)

Hicretin ikinci yılında Mekke'de dünyaya geldi. Babası Mekke'nin fethinde Müslüman oldu ve fethin ardından oğlunu Medine'ye götürdü. Abdurrahman b. Avf'ın kız kardeşi olan annesi Âtike ise daha önce Müslüman olmuş ve hicret etmişti. Hz. Osman, evi muhasara edildiğinde Şam valisi Muaviye'yi durumdan haberdar etmesi için onu elçi olarak gönderdi. Muaviye'nin vefatı olan 60/680 yılına kadar Medine'den ayrılmasa da, yerine geçen oğlu Yezid'e biat etmek istemediği için bu tarihte Mekke'ye taşındı. Yezid tarafından üzerine ordu gönderilen Abdullah ibnü'z-Zübeyr'e destek oldu ve danışmanlık yaptı. Yezîd birliklerinin Kâbe'ye mancınıkla taş attıkları ve haremde yangın çıkardıkları sırada hicrde namaz kılmaktaydı. Yüzüne isabet eden bir taşla yaralandı ve beş gün sonra 64/683 yılında vefat etti. Hz. Ömer'e yakınlığı; başta namaz, oruç ve tavaf olmak üzere ibadete düşkünlüğü ve fikhî meselelere hâkimiyeti ile bilinir.
(*DİA*, 30/192-193)

.....

• ﴿841﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ الحُسَيْنِ، أَنَّ الْمِسْوَرَ بْنَ مَخْرَمَةَ أَخْبَرَهُ، أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ خَطَبَ ابْنَةَ أَبِي جَهْلٍ، وَعِنْدَهُ فَاطِمَةُ ابْنَةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَلَمَّا سَمِعَتْ بِذَلِكَ فَاطِمَةُ، أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتْ لَهُ: إِنَّ قَوْمَكَ يَتَحَدَّثُونَ أَنَّكَ لَا تَغْضَبُ لِبَنَاتِكَ، وَهَذَا عَلِيٌّ نَاكِحٌ ابْنَةَ أَبِي جَهْلٍ.

قَالَ الْمِسْوَرُ: فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَمِعْتُهُ حِينَ تَشَهَّدَ، ثُمَّ قَالَ: "أَمَّا بَعْدُ، فَإِنِّي أَنْكَحْتُ أَبَا الْعَاصِ بْنَ الرَّبِيعِ، فَحَدَّثَنِي فَصَدَقَنِي. وَإِنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ بَضْعَةٌ مِنِّي، وَأَنَا أَكْرَهُ أَنْ يَفْتِنُوهَا. وَإِنَّهَا وَاللَّهِ، لَا تَجْتَمِعُ ابْنَةُ رَسُولِ اللَّهِ وَابْنَةُ عَدُوِّ اللَّهِ عِنْدَ رَجُلٍ وَاحِدٍ أَبَدًا!"

قَالَ: فَتَرَكَ عَلِيٌّ الْخِطْبَةَ.

• ﴿841﴾ • Misver b. Mahrame anlatıyor: Ali b. Ebî Tâlib, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kızı Fâtıma ile evli olduğu hâlde, Ebû Cehil'in kızına teklifte bulunmuş ve nişan yapmıştı. Hz. Fâtıma bunu duyunca Hz. Peygamber'e (s.a.s.) geldi ve şöyle dedi:

"Toplum, senin kızların için hiç tepki koymadığını düşünüyor. Bak, Ali tutmuş Ebû Cehil'in kızına nikâh kıyıyor!"

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) bir konuşma yaptı. Kelime-i şehadet getirdikten sonra şöyle buyurduğunu duydum: *"Bakın, ben Ebü'l-Âs ibnü'r-Rabî'i evlendirdim. Benimle konuştu ve sözünde de durdu. Muhammed'in kızı Fâtıma benim bir parçamdır; onu sıkıntıya sokmalarına müsaade etmem! Bakın, Allah şahit, Allah Resûlü'nün kızıyla Allah düşmanın kızı aynı adamın nikâhı altında asla bir araya gelemez!"*

Bunun üzerine Hz. Ali nişanı attı.[841]

.....

﴿842﴾ • حَدَّثَنَا رَوْحٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ الْمِسْوَرَ بْنَ مَخْرَمَةَ أَخْبَرَهُ. قَالَ: وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ -يَعْنِي ابْنَ الطَّبَّاعِ- قَالَ: أَخْبَرَنِي مَالِكٌ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ، أَنَّ سُبَيْعَةَ الْأَسْلَمِيَّةَ نُفِسَتْ بَعْدَ وَفَاةِ زَوْجِهَا بِلَيَالٍ، فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "قَدْ حَلَلْتِ، فَانْكِحِي."

• ﴿842﴾ • Sübey'a el-Eslemiyye kocasının vefatından birkaç gece sonra doğum yaptı. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) ona *"Artık serbestsin; evlenebilirsin."* buyurdu.[842]

.....

﴿843﴾ • حَدَّثَنَا هَاشِمٌ، حَدَّثَنَا لَيْثٌ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ، قَالَ: أُهْدِيَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقْبِيَةٌ مُزَرَّرَةٌ بِالذَّهَبِ، فَقَسَمَهَا فِي أَصْحَابِهِ. فَقَالَ مَخْرَمَةُ: يَا مِسْوَرُ، اذْهَبْ بِنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَإِنَّهُ قَدْ ذُكِرَ لِي أَنَّهُ قَسَمَ أَقْبِيَةً. فَانْطَلَقْنَا، فَقَالَ: ادْخُلْ، فَادْعُهُ لِي. قَالَ: فَدَخَلْتُ، فَدَعَوْتُهُ إِلَيْهِ. فَخَرَجَ إِلَيَّ وَعَلَيْهِ قَبَاءٌ مِنْهَا. قَالَ: "خَبَأْتُ لَكَ هَذَا يَا مَخْرَمَةُ!" قَالَ: فَنَظَرَ إِلَيْهِ، فَقَالَ: رَضِيَ. فَأَعْطَاهُ إِيَّاهُ.

---

841 *Müsned*, 31/227-228 (18912. Ayrıca 18911, 18913); Buhârî, *Fedâilü Ashâbi'n-Nebî*, 16 (3729~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 96 (6310~). Hz. Hatice'nin kız kardeşi Hâle'nin oğlu olan Ebü'l-Âs, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) damadıydı. Eşi Hz. Zeyneb Müslüman olduğu hâlde kendisi İslâm'ı kabul etmemiş, Bedir'de esir düştüğünde ise Hz. Zeyneb'in araya girmesiyle serbest bırakılmıştı. Serbest kalırken Allah Resûlü (s.a.s.) kendisiyle konuşarak kızını Medine'ye göndermesini şart koşmuş ve o da eşine çok bağlı olmasına rağmen bu sözünü tutarak onu Medine'ye göndermişti. Hadiste işaret edilen olay budur ve sonraki yıllarda Ebü'l-Âs da İslâm ile şereflenmiştir. (*DİA*, 10/293-294)

842 *Müsned*, 31/234-235 (18917); Muvatta, *Talâk*, 30 (1248). Buhârî'de (*Talâk*, 39: 5320) ve hadisi bizzat Sübey'a'dan nakleden Müslim'de (*Talâk*, 56: 3722) ise olay bulunmakta, ama hadisteki merfû ifade geçmemektedir.

• ﴿843﴾ • Misver b. Mahrame anlatıyor: Allah Resûlü'ne (s.a.s.) altın düğmeli elbiseler hediye edilmiş, O da bu hediyeleri ashabına dağıtmıştı. [Babam] Mahrame "Oğlum; Allah Resûlü (s.a.s.) elbise dağıtıyormuş, bizi bir götür." dedi. Birlikte gittik. Kapıya varınca "Hadi içeri gir, bana O'nu çağır." dedi. İçeri girdim, Allah Resûlü'nü (s.a.s.) babamın yanına davet ettim. Üzerinde o elbiselerden birisiyle geldi ve *"Bak Mahrame, sana da bunu ayırmıştım."* buyurdu. Babam elbiseye baktı, beğendi. Allah Resûlü (s.a.s.) de elbiseyi ona verdi.[843]

.....

• ﴿844﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، قَالَ الزُّهْرِيُّ: أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ وَمَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ، يُصَدِّقُ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا حَدِيثَ صَاحِبِهِ، قَالَا: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَمَانَ الْحُدَيْبِيَةِ فِي بِضْعَ عَشْرَةَ مِائَةً مِنْ أَصْحَابِهِ، حَتَّى إِذَا كَانُوا بِذِي الْحُلَيْفَةِ قَلَّدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْهَدْيَ، وَأَشْعَرَهُ، وَأَحْرَمَ بِالْعُمْرَةِ. [...]

[وبعد سفرٍ طويل ومتعِب أوقِفُوا فى حدود الحرم؛ وأرسِل الرسولُ إلى مَكَّةَ المُكَرَّمَةِ مرتين؛ وتحققتْ بيعةُ الرضوان تحت الشجرة أثناء الإنتظار. فأرسَل المشركون إلى الحديبية من يُمَثِّلُهُمْ فى المصالحة]

فَجَاءَ سُهَيْلُ بْنُ عَمْرٍو، فَقَالَ: هَاتِ، اكْتُبْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ كِتَابًا. فَدَعَا الْكَاتِبَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اكْتُبْ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ." فَقَالَ سُهَيْلٌ: أَمَّا الرَّحْمَنُ، فَوَاللَّهِ مَا أَدْرِي مَا هُوَ. -وَقَالَ ابْنُ الْمُبَارَكِ: مَا هُوَ- وَلَكِنْ اكْتُبْ بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ، كَمَا كُنْتَ تَكْتُبُ. فَقَالَ الْمُسْلِمُونَ: وَاللَّهِ، مَا نَكْتُبُهَا إِلَّا بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اكْتُبْ بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ." ثُمَّ قَالَ: "هَذَا مَا قَاضَى عَلَيْهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ."

فَقَالَ سُهَيْلٌ: وَاللَّهِ، لَوْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ، مَا صَدَدْنَاكَ عَنِ الْبَيْتِ، وَلَا قَاتَلْنَاكَ. وَلَكِنِ اكْتُبْ: مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَاللَّهِ، إِنِّي لَرَسُولُ اللَّهِ، وَإِنْ كَذَّبْتُمُونِي. اكْتُبْ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ!"

قَالَ الزُّهْرِيُّ: وَذَلِكَ لِقَوْلِهِ: "لَا يَسْأَلُونِي خُطَّةً يُعَظِّمُونَ فِيهَا حُرُمَاتِ اللَّهِ إِلَّا أَعْطَيْتُهُمْ إِيَّاهَا." فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "عَلَى أَنْ تُخَلُّوا بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْبَيْتِ فَنَطُوفَ بِهِ." فَقَالَ سُهَيْلٌ:

843 *Müsned*, 31/241-243 (18927); Buhârî, *Libâs*, 12 (5800~); Müslim, *Zekât*, 129 (2431~).

وَاللَّهِ لَا تَتَحَدَّثُ الْعَرَبُ أَنَّا أُخِذْنَا ضُغْطَةً؛ وَلَكِنْ لَكَ مِنَ الْعَامِ الْمُقْبِلِ. فَكَتَبَ. فَقَالَ سُهَيْلٌ: عَلَى أَنَّهُ لَا يَأْتِيكَ مِنَّا رَجُلٌ، وَإِنْ كَانَ عَلَى دِينِكَ، إِلَّا رَدَدْتَهُ إِلَيْنَا. فَقَالَ الْمُسْلِمُونَ: سُبْحَانَ اللَّهِ! كَيْفَ يُرَدُّ إِلَى الْمُشْرِكِينَ وَقَدْ جَاءَ مُسْلِمًا؟

فَبَيْنَا هُمْ كَذَلِكَ، إِذْ جَاءَ أَبُو جَنْدَلِ بْنُ سُهَيْلِ بْنِ عَمْرٍو يَرْسُفُ -وَقَالَ يَحْيَى، عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ: يَرْصُفُ- فِي قُيُودِهِ، وَقَدْ خَرَجَ مِنْ أَسْفَلِ مَكَّةَ حَتَّى رَمَى بِنَفْسِهِ بَيْنَ أَظْهُرِ الْمُسْلِمِينَ. فَقَالَ سُهَيْلٌ: هَذَا يَا مُحَمَّدُ، أَوَّلُ مَا أُقَاضِيكَ عَلَيْهِ أَنْ تَرُدَّهُ إِلَيَّ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّا لَمْ نَقْضِ الْكِتَابَ بَعْدُ." قَالَ: فَوَاللَّهِ إِذًا لَا نُصَالِحُكَ عَلَى شَيْءٍ أَبَدًا. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "فَأَجِزْهُ لِي." قَالَ: مَا أَنَا بِمُجِيزُهُ لَكَ. قَالَ: "بَلَى، فَافْعَلْ." قَالَ: مَا أَنَا بِفَاعِلٍ. قَالَ مِكْرَزٌ: بَلَى، قَدْ أَجَزْنَاهُ لَكَ.

فَقَالَ أَبُو جَنْدَلٍ: أَيْ مَعَاشِرَ الْمُسْلِمِينَ! أُرَدُّ إِلَى الْمُشْرِكِينَ وَقَدْ جِئْتُ مُسْلِمًا! أَلَا تَرَوْنَ مَا قَدْ لَقِيتُ! وَكَانَ قَدْ عُذِّبَ عَذَابًا شَدِيدًا فِي اللَّهِ.

فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقُلْتُ: أَلَسْتَ نَبِيَّ اللَّهِ؟ قَالَ: "بَلَى." قُلْتُ: أَلَسْنَا عَلَى الْحَقِّ وَعَدُوُّنَا عَلَى الْبَاطِلِ؟ قَالَ: "بَلَى." قُلْتُ: فَلِمَ نُعْطِي الدَّنِيَّةَ فِي دِينِنَا إِذًا؟ قَالَ: "إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ، وَلَسْتُ أَعْصِيهِ، وَهُوَ نَاصِرِي." قُلْتُ: أَوَلَسْتَ كُنْتَ تُحَدِّثُنَا أَنَّا سَنَأْتِي الْبَيْتَ فَنَطُوفُ بِهِ؟ قَالَ: "بَلَى." قَالَ: "أَفَأَخْبَرْتُكَ أَنَّكَ تَأْتِيهِ الْعَامَ؟" قُلْتُ: لَا. قَالَ: "فَإِنَّكَ آتِيهِ وَمُتَطَوِّفٌ بِهِ."

قَالَ: فَأَتَيْتُ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَقُلْتُ: يَا أَبَا بَكْرٍ، أَلَيْسَ هَذَا نَبِيَّ اللَّهِ حَقًّا؟ قَالَ: بَلَى. قُلْتُ: أَلَسْنَا عَلَى الْحَقِّ وَعَدُوُّنَا عَلَى الْبَاطِلِ؟ قَالَ: بَلَى. قُلْتُ: فَلِمَ نُعْطِي الدَّنِيَّةَ فِي دِينِنَا إِذًا؟ قَالَ: أَيُّهَا الرَّجُلُ، إِنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ، وَلَنْ يَعْصِيَ رَبَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَهُوَ نَاصِرُهُ. فَاسْتَمْسِكْ بِغَرْزِهِ -وَقَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ: تَطَوَّفْ بِغَرْزِهِ- حَتَّى تَمُوتَ. فَوَاللَّهِ إِنَّهُ لَعَلَى الْحَقِّ. قُلْتُ: أَوَلَيْسَ كَانَ يُحَدِّثُنَا أَنَّا سَنَأْتِي الْبَيْتَ وَنَطُوفُ بِهِ؟ قَالَ: بَلَى. قَالَ: أَفَأَخْبَرَكَ أَنَّهُ يَأْتِيهِ الْعَامَ؟ قُلْتُ: لَا. قَالَ: فَإِنَّكَ آتِيهِ وَمُتَطَوِّفٌ بِهِ.

قَالَ الزُّهْرِيُّ: قَالَ عُمَرُ: فَعَمِلْتُ لِذَلِكَ أَعْمَالًا.

• ﴿844﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) Hudeybiye olayında ashabından bin küsur kişi ile

birlikte yola çıktı. Zülhuleyfe'ye ulaştıklarında, Allah Resûlü (s.a.s.) kurbanlığını süsledi ve ihrama girdi. [...]

[Uzun ve yorucu bir yolculuktan sonra Mekke sınırında durdurulduldular; Mekke'ye iki ayrı elçi gönderildi; cevap beklenirken bir ağacın altında Rıdvan Biatı gerçekleştirildi. Bu sırada müşrikler görüşme yapmak üzere Hudeybiye'ye temsilci gönderdiler.]

Süheyl b. Amr geldi. "Getir; bizimle sizin aranızda yazılı bir anlaşma yapalım." diyerek kâtibi çağırdı. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.), *"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla yaz!"* buyurdu. Süheyl, "Şimdi ben, Rahmân'ın ne olduğunu bilmem. Eskiden yazdığın gibi 'Sen'in adınla ey Allah'ım!' yaz." dedi. Müslümanlar, "Vallahi, bu anlaşmayı ancak Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla yazarız." dediler. Hz. Peygamber (s.a.s.) ise *"Yaz; 'Sen'in adınla ey Allah'ım!' yaz."* buyurdu ve devam etti: *"Bu, Allah'ın resûlü Muhammed'in yaptığı anlaşmadır."*

Süheyl, "Biz senin Allah'ın Resûlü olduğuna inansaydık Kâbe'ye gitmene engel olmaz ve seninle savaşmazdık! Abdullah'ın oğlu Muhammed yaz oraya!" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah biliyor; siz beni yalancı saysanız da ben Allah'ın Resûlü'yüm. Yaz, 'Abdullah'ın oğlu Muhammed' yaz!"*

[Olayı Misver b. Mahrame'den nakleden] Zührî diyor ki: Hz. Peygamber (s.a.s.) daha önce *"Allah'ın mukaddes kıldığı şeyleri yücelten hangi planı bana teklif ederlerse kabul edeceğim."* buyurduğu için böyle davrandı.

Sonra Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Kâbe ile aramızdan çekilmeniz ve bizim tavaf yapabilmemiz şartıyla."* buyurdu. Süheyl ise "Vallahi, Araplar bizim ezildiğimizi konuşamazlar! Ama gelecek yıl buna hakkın var." karşılığını verdi. Kâtip bunu da yazdı. Ardından Süheyl, "Sana bizden bir adam geldiğinde, senin dininden olsa bile, onu bize mutlaka iade etmen şartıyla." dedi. Müslümanlar da, "Sübhânallah! Müslüman olarak gelmişse müşriklere nasıl iade edilir?" dediler.

Onlar tam bu durumdayken, Süheyl b. Amr'ın oğlu Ebû Cendel, zincirlerini sürüye sürüye geldi. Mekke'nin en alt noktasından çıkmış ve kendini Müslümanların arasına atmıştı. Süheyl hemen, "İşte Muhammed; seninle tarafıma iadesini görüşeceğim ilk kişi bu!" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.), *"Ama biz daha anlaşmayı yazmayı bitirmedik ki!"* buyurdu. O da, "Bak, Allah şahit; seninle sonsuza kadar hiçbir şey için barış anlaşması yapmayız!" dedi. Allah Resûlü (s.a.s.) ise *"Ona benim için müsaade et."* buyurdu. "Ona senin için müsaade edecek değilim!" dedi. *"Öyle ama haydi yap!"* buyurdu; "Yapmayacağım." dedi. [Mekke'den gelen diğer temsilci] Mikrez araya girerek "Tamam; ona senin için müsaade ediyoruz." dedi. [Ama asıl görüşmeci Süheyl olduğu için bu tavır sonucu değiştirmedi.]

Bunun üzerine Ebû Cendel, "Ey Müslüman kalabalıklar! Müslüman olarak geldiğim hâlde müşriklere iade ediliyorum! Neler çektiğimi görmüyor musunuz?" dedi. Allah yolunda çok ağır işkencelerden geçirilmişti.

Hz. Ömer diyor ki: Ben, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yanına gittim. "Sen Allah'ın Elçisi değil misin?" dedim. *"Öyleyim."* buyurdu. "Biz hakkı, düşmanımız ise bâtılı temsil etmiyor mu?" dedim. *"Öyle."* buyurdu. "O zaman dinimizden bu tavizi niçin veriyoruz?!" dedim. *"Ben, Allah'ın Resûlü'yüm. O'nun sözünün dışına çıkmam ve O benim destekçim."* buyurdu. "Sen bize, Kâbe'ye geleceğimizi ve onu tavaf edeceğimizi söylemiyor muydun?" dedim. *"Öyle; ama ben sana Kâbe'ye bu yıl geleceğini mi söyledim?"* buyurdu. "Hayır." dedim. *"Tamam işte; geleceksin ve onu tavaf edeceksin."* buyurdu.

Sonra Ebû Bekir'in yanına gittim. "Ebû Bekir! Bu hakikaten Allah'ın Elçisi değil mi?" dedim. "Öyle." dedi. "Biz hakkı, düşmanımız ise bâtılı temsil etmiyor mu?" dedim. "Öyle." dedi. "O zaman dinimizden bu tavizi niçin veriyoruz?!" dedim. Dedi ki: "Bak arkadaş! O, Allah'ın Resûlü. Yüce Rabbinin sözünün dışına asla çıkmıyor ve O da kendisine destek oluyor. Sen ölünceye kadar O'na sıkı sıkıya bağlı kal. Çünkü Allah şahit, O daima hak yol üzerinde." Yine, "Bize, Kâbe'ye geleceğimizi ve onu tavaf edeceğimizi söylemiyor muydu?" dedim. "Öyle; ama O sana Kâbe'ye bu yıl geleceğini mi söyledi?" dedi. "Hayır." dedim. "Tamam işte; geleceksin ve onu tavaf edeceksin." dedi.

Zührî diyor ki: Hz. Ömer, "Bu tavrımı affettirmek için ne ameller işledim!" derdi.[844]

• قَالَ: فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ قَضِيَّةِ الْكِتَابِ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَصْحَابِهِ: ﴿845﴾

"قُومُوا، فَانْحَرُوا، ثُمَّ احْلِقُوا!"

قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا قَامَ مِنْهُمْ رَجُلٌ، حَتَّى قَالَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. فَلَمَّا لَمْ يَقُمْ مِنْهُمْ أَحَدٌ، قَامَ، فَدَخَلَ عَلَى أُمِّ سَلَمَةَ، فَذَكَرَ لَهَا مَا لَقِيَ مِنَ النَّاسِ. فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَتُحِبُّ ذَلِكَ؟ اخْرُجْ، ثُمَّ لَا تُكَلِّمْ أَحَدًا مِنْهُمْ كَلِمَةً حَتَّى تَنْحَرَ بُدْنَكَ، وَتَدْعُوَ حَالِقَكَ، فَيَحْلِقَكَ.

فَقَامَ فَخَرَجَ، فَلَمْ يُكَلِّمْ أَحَدًا مِنْهُمْ حَتَّى فَعَلَ ذَلِكَ: نَحَرَ هَدْيَهُ، وَدَعَا حَالِقَهُ. فَلَمَّا رَأَوْا ذَلِكَ، قَامُوا، فَنَحَرُوا. وَجَعَلَ بَعْضُهُمْ يَحْلِقُ بَعْضًا حَتَّى كَادَ بَعْضُهُمْ يَقْتُلُ بَعْضًا غَمًّا. [...]

844 *Müsned*, 31/243-257 (18928); Buhârî, *Şurût*, 15 (2731-2732). **Oku:** Bakara, 2/196; Fetih, 48/26. **Krş: Hudeybiye Hadisleri Konu Merkezi; Dalları:** 366, 477, 543, 830, 885 ve 993. hadisler. Hudeybiye hadisesinin burada zikredilmeyen kısımları için atıf yapılan kaynaklara; özellikle sosyo-ekonomik arka planı hakkında önemli detaylar için ise şu maddeye bakınız: Hamidullah, Muhammed, "Hudeybiye", *DİA*, 18/297-299.

• ﴿845﴾ • [Üstteki olayın devamı] Yazma işini bitirince Allah Resûlü (s.a.s.) ashabına *"Hadi kalkın; kurbanlarınızı kesin, sonra da saçlarınızı kazıtın."* buyurdu.

Allah şahit; içlerinden bir adam bile kalkmadı. Bunu üç defa söyledi. Yine hiç kimse kalkmayınca kendisi kalktı ve Ümmü Seleme'nin yanına girip insanların kendisine karşı sergilediği tavrı ona anlattı. Ümmü Seleme, "Ya Resûlallah; şöyle yapmayı tercih eder misin? Çık, onlardan hiçbirisiyle tek kelime konuşmadan kurbanını kes, saçını kazıyacak kişiyi çağır, saçını kazısın."

Bunun üzerine çıktı ve şunları yapana kadar onlardan hiçbirisiyle konuşmadı: Kurbanını kesti, saçını kazıyacak kişiyi çağırdı. Bu uygulamayı görünce onlar da kalkıp kurbanlarını kestiler. Ve birbirlerinin saçını kazımaya başladılar; bunu yaparken üzüntüden neredeyse birbirlerini öldüreceklerdi. [...][845]

CÜNDÜB B. SÜFYÂN (r.a.)

Asıl adı Cündüb b. Abdullah b. Süfyân olup bu şekilde dedesine de nisbet edilebilmektedir. Önce Kûfe'de ardından Basra'da yaşamıştır.

(*İsâbe*, s.879)

.....

• ﴿846﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ وَعَفَّانُ، قَالَا: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ جُنْدُبٍ، قَالَ: أَصَابَ إِصْبَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْءٌ -وَقَالَ ابْنُ جَعْفَرٍ: حَجَرٌ-، فَدَمِيَتْ، فَقَالَ:

"هَلْ أَنْتِ إِلَّا إِصْبَعٌ دَمِيتِ، وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا لَقِيتِ"

• ﴿846﴾ • Hz. Peygamber'in (s.a.s.) eline bir taş çarpmış ve parmağı kanamıştı. Şunları söyledi: *"Sen nesin ki?*

Bir parmaksın kanayan
Sıkıntılara hep
Allah yolunda uğrayan!"[846]

---

845 *Müsned*, 31/243-257 (18928); Buhârî, *Şurût*, 15 (2731-2732). **Oku:** Bakara, 2/196; Fetih, 48/26. **Krş: Hudeybiye Hadisleri Konu Merkezi; Dalları:** 366, 477, 543, 830, 885 ve 993. hadisler. Hudeybiye hadisesinin burada zikredilmeyen kısımları için atıf yapılan kaynaklara; özellikle sosyo ekonomik arka planı hakkında önemli detaylar için ise şu maddeye bakınız: Hamidullah, Muhammed, "Hudeybiye", *DİA*, 18/297-299.

846 *Müsned*, 31/95-97 (18797. Ayrıca 18807); Buhârî, *Cihâd*, 9 (2802); Müslim, *Cihâd ve Siyer*, 112 (4654).

﴿847﴾ • حَدَّثَنَا عَبِيدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ، حَدَّثَنِي الْأَسْوَدُ بْنُ قَيْسٍ، عَنْ جُنْدُبِ بْنِ سُفْيَانَ الْبَجَلِيِّ ثُمَّ الْعَلَقِيِّ، أَنَّهُ صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ أَضْحَى، فَانْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَإِذَا هُوَ بِاللَّحْمِ وَذَبَائِحِ الْأَضْحَى. فَعَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا ذُبِحَتْ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ كَانَ ذَبَحَ قَبْلَ أَنْ نُصَلِّيَ: فَلْيَذْبَحْ مَكَانَهَا أُخْرَى. وَمَنْ لَمْ يَكُنْ ذَبَحَ حَتَّى صَلَّيْنَا: فَلْيَذْبَحْ بِاسْمِ اللَّهِ."

• ﴿847﴾ • Cündüb b. Süfyân anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü (s.a.s.) ile birlikte Kurban Bayramı namazını kıldık. Allah Resûlü (s.a.s.) mescidden ayrıldı. Birden ortalıktaki etler ve kesilmiş kurbanlarla karşılaştı. Bunların bayram namazından önce kesildiğini anlayan Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kurbanını biz namazı kılmadan önce kesen, onun yerine bir tane daha kessin. Biz namaz kılmadan önce kesmemiş olan ise Allah'ın adıyla kurbanını kessin."*[847]

. . . . . .

﴿848﴾ • حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ وَحُمَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ جُنْدُبٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ صَلَّى صَلَاةَ الْفَجْرِ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ. فَلَا تُخْفِرُوا ذِمَّةَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَلَا يَطْلُبَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنْ ذِمَّتِهِ."

• ﴿848﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Sabah namazını kılan kişi Allah'ın garantisi kapsamındadır. Öyleyse Allah'ın garantisinin dışına çıkmayın. Garantisiyle ilgili bir konuda sakın yakanıza yapışmasın."*[848]

. . . . . .

﴿849﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ جُنْدُبًا يَقُولُ -قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: الْبَجَلِيُّ قَالَ-: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ يُسَمِّعْ: يُسَمِّعِ اللَّهُ بِهِ. وَمَنْ يُرَائِي: يُرَائِي اللَّهُ بِهِ."

• ﴿849﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Duyulsun diye yapanı, Allah duyuru konusu yapar. Görülsün diye yapanı, Allah gösteriş konusu yapar."*[849]

---

847 *Müsned*, 31/102-103 (18802. Ayrıca 18798, 18805, 18812, 18815); Buhârî, *Zebâih ve's-Sayd*, 17 (5500~); Müslim, *Edâhî*, 3 (5067~). **Krş:** 722. hadis.

848 *Müsned*, 31/103-104 (18803. Ayrıca 18814); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 261 (1493~). **Oku:** Ankebût, 29/45.

849 *Müsned*, 31/107-108 (18808); Buhârî, *Rikâk*, 36 (6499~); Müslim, *Zühd ve Rekâik*, 48 (7477). **Krş:** 10, 824 ve 967. hadisler. **Oku:** Nisâ, 4/142.

• ﴿850﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ ،أَنَّهُ سَمِعَ جُنْدُبًا يَقُولُ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "أَنَا فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ."

• ﴿850﴾ • Abdülmelik b. Umeyr diyor ki: Cündüb b. Süfyân, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Ben havzın başına önceden gidip sizi bekleyeceğim."*[850]

AMR İBNÜ'L-ÂS (r.a.)

Kureyşlidir. Uhud ve Hendek Savaşlarında Kureyş ordusunun süvari birliklerinin komutanıydı. Mekke'nin fethinden önce İslâm'ı kabul etti. Aşağıda değineceği Zâtüsselâsil seriyyesinde Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Ebû Ubeyde ibnü'l-Cerrâh gibi önemli sahabilerin bulunduğu birliğe kumandan tayin edildi. Hz. Ömer döneminde Filistin bölgesini fethedip Kudüs halkının şehri teslim etmelerini sağladı ve yine aynı dönemde Mısır'ı fethettiği için "Mısır Fatihi" unvanını aldı. Sıffîn Savaşı'nda Kur'ân ayetlerini mızraklara takma fikrini vererek yenilgiyi engelleyen ve Tahkîm olayında Muaviye tarafının hakemliğini yapan odur. Mısır'da 43/664 yılı Ramazan Bayramı'nda doksan yaşını aşmış olduğu hâlde vefat etmiştir. Babası el-Âs b. Vâil Mekkeli müşriklerin liderlerinden, oğlu Abdullah b. Amr ise genç sahabi kuşağının ilim ve ibadet ehli gözde simalarındandır. (*DİA*, 3/79-81)

. . . . . .

• ﴿851﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا مُوسَى، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي قَيْسٍ مَوْلَى عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ فَصْلَ مَا بَيْنَ صِيَامِنَا وَصِيَامِ أَهْلِ الْكِتَابِ: أَكْلَةُ السَّحَرِ."

• ﴿851﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bizim orucumuzla Ehl-i Kitâb'ın orucu arasındaki fark sahur yemeğidir."*[851]

850 *Müsned*, 31/108-109 (18810. Ayrıca 18809, 18811, 18813); Buhârî, *Rikâk*, 53 (6589); Müslim, *Fedâil*, 25 (5966). **Oku:** Kevser 108/1. **Havz Hadisleri Konu Merkezi; Dalları:** 136, 140, 340, 380, 674 ve 718. hadisler.

851 *Müsned*, 29/297-298 (17762. Ayrıca 17771, 17801); Müslim, *Sıyâm*, 46 (2550~). **Krş:** 428. hadis.

• ﴿852﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُلَيٍّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ يَقُولُ: بَعَثَ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "خُذْ عَلَيْكَ ثِيَابَكَ وَسِلَاحَكَ، ثُمَّ ائْتِنِي." فَأَتَيْتُهُ وَهُوَ يَتَوَضَّأُ، فَصَعَّدَ فِيَّ النَّظَرَ، ثُمَّ طَأْطَأَهُ، فَقَالَ: "إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَبْعَثَكَ عَلَى جَيْشٍ، فَيُسَلِّمَكَ اللَّهُ وَيُغْنِمَكَ، وَأَزْعَبُ لَكَ مِنَ الْمَالِ زَعْبَةً صَالِحَةً." قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا أَسْلَمْتُ مِنْ أَجْلِ الْمَالِ، وَلَكِنِّي أَسْلَمْتُ رَغْبَةً فِي الْإِسْلَامِ، وَأَنْ أَكُونَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ. فَقَالَ: "يَا عَمْرُو، نِعِمَّا بِالْمَالِ الصَّالِحِ لِلرَّجُلِ الصَّالِحِ!"

• ﴿852﴾ • Amr ibnü'l-Âs anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü (s.a.s.) bana *"Giyinip kuşanıp silahını da alıp yanıma gel!"* diye haber gönderdi. Yanına geldiğimde abdest alıyordu. Beni tepeden tırnağa süzdü ve *"Seni bir ordunun başında göndermek istiyorum. Allah seni koruyacak ve sana ganimetler nasip edecektir. Ve ben de sana iyi miktarda mal ödeyeceğim."* buyurdu. "Ya Resûlallah!" dedim; "Ben mal mülk için Müslüman olmadım ki! İslâm'a sempatimden ve Allah'ın Resûlü ile birlikte olma arzumdan dolayı Müslüman oldum." Bunun üzerine buyurdu ki: *"Amr! İyi mal iyi adama ne de güzel yakışır!"*[852]

. . . . . .

• ﴿853﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا حَيْوَةُ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْهَادِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي قَيْسٍ مَوْلَى عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِذَا حَكَمَ الْحَاكِمُ، فَاجْتَهَدَ فَأَصَابَ: فَلَهُ أَجْرَانِ. وَإِذَا حَكَمَ، فَاجْتَهَدَ فَأَخْطَأَ: فَلَهُ أَجْرٌ."

• ﴿853﴾ • [Azatlı kölesi] Ebû Kays diyor ki: Amr ibnü'l-Âs, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Hâkim içtihat edip de doğru bir karar verdiğinde, iki kat sevap kazanır. İçtihat edip de yanlış bir karar verdiğinde ise bir kat sevap kazanır."*[853]

. . . . . .

• ﴿854﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِهَارًا غَيْرَ سِرٍّ، يَقُولُ: "إِنَّ آلَ أَبِي فُلَانٍ لَيْسُوا لِي بِأَوْلِيَاءَ! إِنَّمَا وَلِيِّيَ اللَّهُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ!"

852 *Müsned*, 29/298-299 (17763. Ayrıca 17802); Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (302); İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 7/17-18; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, (7336); İbn Hıbbân, *Sahîh*, (3211); Hâkim, *Müstedrek*, 2/2; Beyhakî, *Şu'abü'l-Îmân*, (1248). **Krş:** 630. hadis.

853 *Müsned*, 29/308-309 (17774. Ayrıca 17816, 17820); Buhârî, *İ'tisâm*, 21 (7352~); Müslim, *Akdiye*, 15 (4487~).

• ﴿854﴾ • Amr ibnü'l-Âs anlatıyor: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) hiç gizlemeden, açıkça ve isim vererek şöyle buyurduğunu duydum: *"Filancaların ailesi benim velim değil. Benim velim sadece Allah ve samimi inananlar!"*[854]

• ﴿855﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنِ الْمُخْتَارِ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ، قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى جَيْشِ ذَاتِ السَّلَاسِلِ. قَالَ: فَأَتَيْتُهُ. قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ النَّاسِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: "عَائِشَةُ!" قَالَ: قُلْتُ: فَمِنَ الرِّجَالِ؟ قَالَ: "أَبُوهَا إِذًا." قَالَ: قُلْتُ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ "عُمَرُ." قَالَ: فَعَدَّ رِجَالًا.

• ﴿855﴾ • Amr ibnü'l-Âs anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.), Zâtü's-Selâsil Gazvesi'nde ordunun başında beni görevlendirdi. Seferden dönünce yanına geldim ve "En sevdiğin insan kim ya Resûlallah?" dedim. *"Âişe!"* buyurdu. "Peki ya erkeklerden?" dedim. *"O zaman, babası."* buyurdu. "Sonra kim?" dedim; *"Ömer!"* buyurdu. Daha başka adamlar da saydı.[855]

---

854 *Müsned*, 29/340 (17804); Buhârî, *Edeb*, 14 (5990~); Müslim, *İmân*, 366 (519~). **Oku:** Mâide, 5/55-56; A'râf, 7/195; Ahzâb, 33/39-40.

855 *Müsned*, 29/344-346 (17811); Buhârî, *Fedâilü Ashâbi'n-Nebî*, 5 (3662); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 8 (6177). **Krş:** 298. hadis.

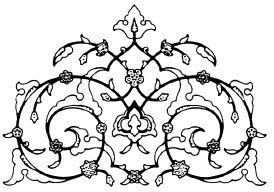

VIII. ÜÇ HADİS ALINANLAR

1) ÜBEY B. KA'B
2) SEMURA B. CÜNDÜB
3) EBÜ'D-DERDÂ
4) MUÂVİYE B. EBÎ SÜFYÂN
5) EBÛ EYYÛB EL-ENSÂRÎ
6) ZEYD B. SÂBİT
7) ZEYD B. ERKAM
8) ESMÂ BİNT EBÎ BEKR
9) ABDULLAH B. EBÎ EVFÂ
10) ZEYD B. HÂLİD EL-CÜHENÎ
11) ABDULLAH B. ZEYD EL-MÂZİNÎ
12) KA'B B. MÂLİK
13) EBÛ ŞURAYH EL-HUZÂ'Î
14) MUÂVİYE İBNÜ'L-HAKEM ES-SÜLEMÎ

ÜBEY B. KA'B (r.a)

Medinelidir. İslâm'dan önce okuma yazma öğrendi ve iki Akabe Biatı'nın arasında Müslüman oldu. Vahiy kâtipliği ve zekât memurluğu yaptı. Peygamberimize (s.a.s.) gelen mektupların okunup incelenmesi ve gidecek mektupların yazımı işini üstlendi. Yine O'nun emriyle Mescid-i Nebevî'de Kur'ân okuma dersleri verdi. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) *"Kur'ân'ı şu dört kişiden öğrenin..."* hadisinde (666. hadis) yer alan dört isimden biri ve bizzat *"Allah benden sana Kur'ân okumamı istedi."* buyurduğu (389. hadis) yegâne kişidir. Ayrıca Peygamber Efendimizin (s.a.s.) kendisi hakkında "Allah'ın kitabını en düzgün kıraat eden insan" olduğu yönünde de şehadetleri bulunmaktadır. Hulefâ-i râşidîn döneminde de Mushaf-ı şerife hizmetini sürdürmüş, teravih namazının cemaatle kılınması uygulamasını başlatan Hz. Ömer tarafından imam olarak görevlendirilmiştir. Kıraat ve Hadisin yanında Tefsir ve Fıkıh ilimlerinin de öncüsü olan sahabilerdendir. 33/654 yılında Medine'de vefat etmiştir. (*DİA*, 42/272-274)

• ﴿856﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عِيسَى، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: كُنْتُ فِي الْمَسْجِدِ، فَدَخَلَ رَجُلٌ، فَقَرَأَ قِرَاءَةً أَنْكَرْتُهَا عَلَيْهِ. ثُمَّ دَخَلَ آخَرُ، فَقَرَأَ قِرَاءَةً سِوَى قِرَاءَةِ صَاحِبِهِ. فَقُمْنَا جَمِيعًا، فَدَخَلْنَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ هَذَا قَرَأَ قِرَاءَةً أَنْكَرْتُهَا عَلَيْهِ، ثُمَّ دَخَلَ هَذَا فَقَرَأَ قِرَاءَةً غَيْرَ قِرَاءَةِ صَاحِبِهِ. فَقَالَ لَهُمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اقْرَآ." فَقَرَآ. قَالَ: "أَصَبْتُمَا."

فَلَمَّا قَالَ لَهُمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِي قَالَ، كَبُرَ عَلَيَّ، وَلَا إِذْ كُنْتُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ. فَلَمَّا رَأَى الَّذِي غَشِيَنِي، ضَرَبَ فِي صَدْرِي. فَفِضْتُ عَرَقًا، وَكَأَنَّمَا أَنْظُرُ إِلَى اللَّهِ فَرَقًا!

فَقَالَ: "يَا أُبَيُّ! إِنَّ رَبِّي أَرْسَلَ إِلَيَّ أَنِ اقْرَإِ الْقُرْآنَ عَلَى حَرْفٍ. فَرَدَدْتُ إِلَيْهِ أَنْ هَوِّنْ عَلَى أُمَّتِي. فَأَرْسَلَ إِلَيَّ أَنِ اقْرَأْهُ عَلَى حَرْفَيْنِ. فَرَدَدْتُ إِلَيْهِ أَنْ هَوِّنْ عَلَى أُمَّتِي. فَأَرْسَلَ إِلَيَّ أَنِ اقْرَأْهُ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ، وَلَكَ بِكُلِّ رَدَّةٍ مَسْأَلَةٌ تَسْأَلُنِيهَا. قُلْتُ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِأُمَّتِي! اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِأُمَّتِي! وَأَخَّرْتُ الثَّالِثَةَ لِيَوْمٍ يَرْغَبُ إِلَيَّ فِيهِ الْخَلْقُ، حَتَّى إِبْرَاهِيمَ."

• {856} • Übey b. Ka'b anlatıyor: Mesciddeydim. Bir adam gelip Kur'ân okudu; fakat çok garipsediğim bir kıraatle okudu. Sonra bir başka adam geldi ve o da arkadaşının kıraatinden farklı bir biçimde Kur'ân okudu. Derken hep birlikte kalktık ve Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanına gittik.

"Ya Resûlallah!" dedim; "Bu, Kur'ân okudu; fakat çok garipsediğim bir kıraatle okudu. Sonra bu geldi ve o da arkadaşının kıraatinden farklı bir biçimde Kur'ân okudu." Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) ikisine *"Okuyun!"* buyurdu; ikisi de sırayla okudular. *"İkiniz de doğru okudunuz."* buyurdu.

Hz. Peygamber (s.a.s.) onlara bu sözü söyleyince, benim çok ağırıma gitti. Cahiliyede bile böyle olumsuz bir duygu yaşamamıştım. Benim üzerimi kaplayan hâli görünce, göğsüme vurdu. Bedenimden ter boşaldı. Sanki Allah'ı görüyor gibi oldum!

Ardından buyurdu ki: *"Bak Übey! Rabbim bana 'Kur'ân'ı tek bir biçimde oku.' diye haber gönderdi. Ben de O'na 'Ümmetimin işini kolaylaştır.' diye karşılık verdim. Bunun üzerine bana 'Kur'ân'ı iki ayrı biçimde oku.' diye haber gönderdi. Ben O'na yine 'Ümmetimin işini kolaylaştır.' diye karşılık verdim. Nihayet bana 'Kur'ân'ı yedi ayrı biçimde oku. Ayrıca yaptığım her bir açıklama için sana bir dilekte bulunma hakkı veriyorum.' diye haber gönderdi. Ben de 'Allah'ım, ümmetimi bağışla! Allah'ım, ümmetimi bağışla!' dedim. Üçüncü hakkımı da herkesin, hatta İbrahim'in bile benden beklenti içinde olacağı güne bıraktım."*[856]

---

856 *Müsned*, 35/102-103 (21171. Ayrıca 21091, 21149-21153); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 273 (1904~). **Krş:** 23 ve 410. hadisler. **Oku:** Tevbe, 9/128.

• ﴿857﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الله، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ، حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ عَبَّادٍ، حَدَّثَنَا عَاصِمٌ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: كَانَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ بَيْتُهُ أَقْصَى بَيْتٍ فِي الْمَدِينَةِ، فَكَانَ لَا تَكَادُ تُخْطِئُهُ الصَّلَاةُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: فَتَوَجَّعْتُ لَهُ، فَقُلْتُ: يَا فُلَانُ، لَوْ أَنَّكَ اشْتَرَيْتَ حِمَارًا يَقِيكَ مِنْ حَرِّ الرَّمْضَاءِ، وَيَقِيكَ مِنْ هَوَامِّ الْأَرْضِ. قَالَ: وَاللَّهِ مَا أُحِبُّ أَنَّ بَيْتِي بِطُنُبِ بَيْتِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ!

قَالَ: فَحَمَلْتُ حِمْلًا حَتَّى أَتَيْتُ بِهِ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَخْبَرْتُهُ. فَدَعَاهُ، فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ، وَذَكَرَ أَنَّهُ يَرْجُو فِي أَثَرِهِ الْأَجْرَ. فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ لَكَ مَا احْتَسَبْتَ."

• ﴿857﴾ • Übey b. Ka'b anlatıyor: Ensardan bir adam vardı. Evi Medine'deki en uzak evdi. Ama Allah Resûlü (s.a.s.) ile birlikte kılınan vakit namazlarını neredeyse hiç kaçırmıyordu. Ona acıdım. "Falanca!" dedim; "Bir eşek alsan; hiç olmazsa seni kumların sıcaklığından korusa, yerdeki börtü böcekten korusa." Adam dedi ki: "Vallahi, evimin Muhammed'in (s.a.s.) evinin dibinde olmasını bile istemem!"

Bu söz çok ağırıma gitti; Allah'ın Elçisi'ne (s.a.s.) gelip durumu haber verdim. Adamı çağırdı; o yine aynı şeyi söyledi ve attığı adımlardan sevap alacağını umduğunu da belirtti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.), *"İyi niyetinin karşılığını alacaksın."* buyurdu.[857]

. . . . . .

• ﴿858﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنْ سَعِيدٍ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي السَّلِيلِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ أُبَيٍّ. وحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ الْقَوَارِيرِيُّ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا الْجُرَيْرِيُّ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ أُبَيٍّ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلَهُ: "أَيُّ آيَةٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ أَعْظَمُ؟" قَالَ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. فَرَدَّدَهَا مِرَارًا، ثُمَّ قَالَ أُبَيٌّ: آيَةُ الْكُرْسِيِّ. قَالَ: "لِيَهْنِكَ الْعِلْمُ أَبَا الْمُنْذِرِ! وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنَّ لَهَا لِسَانًا وَشَفَتَيْنِ، تُقَدِّسُ الْمَلِكَ عِنْدَ سَاقِ الْعَرْشِ."

• ﴿858﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) Übey b. Ka'b'a *"Allah'ın kitabındaki en büyük ayet hangisidir?"* sorusunu sordu. O, "Allah ve Resûlü daha iyi bilir." karşılığını verdi. Fakat soruyu birkaç defa tekrar edince Übey, "Âyetü'l-kürsî." dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Bu bilgi sana hayırlı olsun Ebü'l-Münzir! Canımı*

857 *Müsned*, 35/142 (21217. Ayrıca 21212, 21215); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's Salât*, 278 (1516). **Krş:** 348. hadis.

elinde tutana yemin ederim; o ayetin bir dili ve iki dudağı vardır, Melik olan Allah'ı arşın dibinde takdis eder durur!"[858]

SEMURA B. CÜNDÜB (r.a.)

Medinelidir. On beş yaşında Uhud Gazvesi'ne katıldı. Rıdvan biatında bulundu. Peygamberimizden (s.a.s.) duyduğu hadisleri yazılı bir sahifede topladı. Kûfe ve Basra'da yaşadı. Bir müddet Basra valiliği yaptı. Haricilerle yoğun biçimde mücadele etti. 60/680 yılında vefat etti. Bölgede başlattığı ilim geleneği; çocukları, torunları ve hatta köleleri tarafından sürdürüldü. (*DİA*, 36/501-502)

. . . . . .

﴿859﴾ • حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ عُمَيْلَةَ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَحَبُّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ أَرْبَعٌ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ. لَا يَضُرُّكَ بِأَيِّهِنَّ بَدَأْتَ."

• ﴿859﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah'ın en sevdiği sözler şu dördüdür: Lâ ilâhe illallâh, Allâhüekber, Sübhânallâh, Elhamdülillâh. Bu dört sözün hangisinden başlasan fark etmez."*[859]

. . . . . .

﴿860﴾ • حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بن يوسُف، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَمُرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "كُلُّ غُلَامٍ رَهِينٌ بِعَقِيقَتِهِ، تُذْبَحُ عَنْهُ يَوْمَ السَّابِعِ، وَيُحْلَقُ رَأْسُهُ، وَيُسَمَّى."

• ﴿860﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Doğan her çocuk akîka borcuyla doğar. Doğumunun yedinci günü kurbanı kesilir, saçı tıraş edilir ve adı konur."*[860]

---

858 *Müsned*, 35/200-201 (21278); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 258 (1885~). **Krş:** 23 ve 1005. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/255.

859 *Müsned*, 33/298-300 (20107. Ayrıca 20126, 20244); Müslim, *Âdâb*, 12 (5601~).

860 *Müsned*, 33/318-319 (20139. Ayrıca 20083, 20133, 20188, 20193, 20256); Buhârî, *Akîka*, 2 (5472~). **Oku:** A'râf, 7/188-197.

• ﴿861﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، قَالَ: قَالَ شُعْبَةُ: وَحَدَّثَنَا الْحَكَمُ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ سَمُرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ حَدَّثَ بِحَدِيثٍ وَهُوَ يَرَى أَنَّهُ كَذِبٌ، فَهُوَ أَحَدُ الْكَاذِبَيْنِ."

• ﴿861﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim bir sözü, yalan olduğunu bile bile başkasına aktarırsa, o da yalancının tekidir."*[861]

EBÜ'D-DERDÂ (r.a.)

Yakın arkadaşı Abdullah b. Revâha vesilesiyle Bedir Gazvesi sırasında Müslüman oldu. Daha önceleri ticaretle meşgul iken ilme ve ibadete yöneldi. Kur'ân-ı Kerîm'i ezberledi ve Peygamber Efendimize (s.a.s.) baştan sona okudu. Yermûk Savaşı'na ilk defa tanımlanan bir görev bağlamında "Ordu Kadısı" olarak katıldı. Hz. Ömer döneminde halifenin özel izniyle halka din eğitimi vermek üzere Şam'a taşındı. Kıbrıs'ın fethinde bulundu. Şam'ın ilk kadısı ve İslâmi ilimlerde büyük yeri olan bu tarihî kentin özellikle Tefsir, Kıraat, Fıkıh ve Hadis'te temel direğidir. Gerek Medine'de ilk üç halife zamanında gerekse Şam'da kurduğu Kıraat öğretimi sistemi, daha sonra gelişen Kur'ân Kursu eğitimlerinin temelini oluşturmuştur. 32/652 yılında Şam'da vefat etmiş ve tarihî kale surlarına defnedilmiştir. (*DİA*, 10/310-311)

. . . . . .

• ﴿862﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَفْوَانَ، -قَالَ: وَكَانَتْ تَحْتَهُ الدَّرْدَاءُ- قَالَ: أَتَيْتُ الشَّامَ، فَدَخَلْتُ عَلَى أَبِي الدَّرْدَاءِ، فَلَمْ أَجِدْهُ. وَوَجَدْتُ أُمَّ الدَّرْدَاءِ، فَقَالَتْ: تُرِيدُ الْحَجَّ الْعَامَ؟ قَالَ: قُلْتُ: نَعَمْ. فَقَالَتْ: فَادْعُ لَنَا بِخَيْرٍ، فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: "إِنَّ دَعْوَةَ الْمُسْلِمِ مُسْتَجَابَةٌ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ. عِنْدَ رَأْسِهِ مَلَكٌ مُوَكَّلٌ، كُلَّمَا دَعَا لِأَخِيهِ بِخَيْرٍ، قَالَ: آمِينَ، وَلَكَ بِمِثْلٍ." فَخَرَجْتُ إِلَى السُّوقِ، فَأَلْقَى أَبَا الدَّرْدَاءِ، فَقَالَ لِي مِثْلَ ذَلِكَ، يَأْثُرُهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

• ﴿862﴾ • [Ebü'd-Derdâ'nın damadı] Safvân b. Abdullah diyor ki: Şam'a geldim.

861 *Müsned*, 33/374 (20221. Ayrıca 20163, 20224); Müslim, *Mukaddime*, 1 (1~).

Ebü'd-Derdâ'nın evine vardım. Kendisini bulamadım. Ümmü'd-Derdâ ile görüştüm. "Bu sene hacca gitmek istiyor musun?" diye sordu. "Evet." dedim. "Bize de hayır dua et." dedi; "Çünkü Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyururdu: *'Müslüman'ın kardeşine arkasından yaptığı dua kabul edilir. İnsanın başında görevli bir melek vardır; kardeşinin iyiliği için her dua edişinde o melek şöyle der: Âmin! Sana da aynısı olsun.'"*

Sonra çarşıya çıktım ve Ebü'd-Derdâ ile karşılaştım. O da bana Hz. Peygamber'den (s.a.s.) naklederek aynı sözü söyledi.[862]

. . . . . .

﴿863﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ حَفِظَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِ سُورَةِ الْكَهْفِ، عُصِمَ مِنَ الدَّجَّالِ."

• ﴿863﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kim Kehf suresinin başından on ayet ezberlerse, Deccâl'den korunur."*[863]

. . . . . .

﴿864﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ الْقَاسِمَ بْنَ أَبِي بَزَّةَ، عَنْ عَطَاءٍ الْخُرَاسَانِيِّ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَا مِنْ شَيْءٍ أَثْقَلَ فِي الْمِيزَانِ مِنْ خُلُقٍ حَسَنٍ."

• ﴿864﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Mizanda güzel ahlâktan daha ağır hiçbir şey yoktur."*[864]

MUÂVİYE B. EBÎ SÜFYÂN (r.a)

Hicretten sekiz yıl önce Mekke'de doğdu. Ebû Süfyân ile Hind'in oğlu, kız kardeşi Ümmü Habîbe'den ötürü Peygamberimizin (s.a.s.) kayınbiraderidir. Hz. Ömer döneminde komutan olarak gönderildi-

862 *Müsned*, 36/39 (21707); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 88 (6929~). **Oku:** Muhammed, 47/19; Nûh, 71/28.

863 *Müsned*, 36/43-44 (21712. Ayrıca 27540); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 257 (1883~).

864 *Müsned*, 45/509-510 (27517. Ayrıca 27496, 27532, 27555); Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (273); Dârimî, *Edeb*, 7 (4799~); Tirmizî, *Birr ve Sıla*, 62 (2002~).

ği Suriye, Ürdün ve Filistin'deki sahil şeridinde fetihlerde bulundu. İlk deniz gücünü kurdu ve Hz. Osman zamanında Kıbrıs'a sefer düzenleyerek adayı fethetti. Hz. Ali halife seçildiğinde ona biat etmedi ve Sıffîn'de üç ay süreyle onunla savaştı. Devamında Hz. Hasan'ı askerî baskıyla hilafeti bırakmaya zorlamış, Şam'da kurduğu Emevî devletinin başına kendisinden sonra veraset sistemiyle oğlu Yezid'i geçirmiş ve 60/680 yılında ölmüştür. (*DİA*, 30/332-334)

. . . . . .

• ﴿865﴾ • حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ وَيَعْلَى، قَالَا: حَدَّثَنَا طَلْحَةُ -يَعْنِي ابْنَ يَحْيَى-، عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِنَّ الْمُؤَذِّنِينَ أَطْوَلُ النَّاسِ أَعْنَاقًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ."

• ﴿865﴾ • İsa b. Talha diyor ki: Muaviye, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Müezzinler kıyamet günü en uzun boylu insanlar olacaklardır."*[865]

. . . . . .

• ﴿866﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، عَنِ ابْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ أَخِيهِ، عَنْ مُعَاوِيَةَ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "لَا تُلْحِفُوا فِي الْمَسْأَلَةِ. فَوَاللَّهِ، لَا يَسْأَلُنِي أَحَدٌ شَيْئًا، فَتُخْرِجَ لَهُ مَسْأَلَتُهُ، فَيُبَارَكَ لَهُ فِيهِ."

• ﴿866﴾ • Hemmâm b. Münebbih diyor ki: Muaviye, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Bir şey isterken ısrarcı davranmayın. Allah şahidim olsun, benden böyle ısrarla bir şey isteyip de istediğini elde eden kişi, onun bereketini göremez."*[866]

. . . . . .

• ﴿867﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ الْيَحْصُبِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ يُحَدِّثُ وَهُوَ يَقُولُ: إِيَّاكُمْ وَأَحَادِيثَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! إِلَّا حَدِيثًا كَانَ عَلَى عَهْدِ عُمَرَ. وَإِنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ كَانَ أَخَافَ النَّاسَ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ."

865 *Müsned*, 28/75-76 (16861. Ayrıca 16898); Müslim, *Salât*, 14 (852~). **Krş:** 595. hadis.

866 *Müsned*, 28/103-104 (16893); Müslim, *Zekât*, 99 (2390~).

• ﴿867﴾ • Abdullah b. Âmir el-Yahsubî diyor ki: Muaviye'yi duydum; bir yandan hadis rivayet ederken bir yandan da şunu söylüyordu: Allah Resûlü'nden (s.a.s.) hadis naklederken aman dikkatli olun! Hz. Ömer zamanında olan hadisler hariç. Çünkü Hz. Ömer insanları Allah için çok korkutmuştu. Ben, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum: *"Allah kimin iyiliğini isterse onu dinî konularda anlayışlı yapar."*[867]

EBÛ EYYÛB EL-ENSÂRÎ (r.a.)

İsmi Hâlid b. Zeyd'dir. Hicretten iki yıl önce hanımı ile birlikte Müslüman oldu. İslâm'ı Medine'de ilk kabul edenlerdendir. Hicretin ardından Mus'ab b. Umeyr ile kardeş ilan edilmiş ve Peygamber Efendimizi (s.a.s.) evinde yedi ay süreyle misafir etmiştir. Vahiy kâtipliği yapmış ve bütün gazvelere katılmıştır. Hz. Ali halifeliği sırasında Medine dışına çıktığında onu yerine vekil olarak bırakmış, Abdullah b. Abbas Basra valisi iken kendisini misafir ettiğinde "Senin vaktiyle Hz. Peygamber'e (s.a.s.) yaptığın gibi ben de seni ağırlayacağım." diyerek konağını ona tahsis etmiştir.

49/669 yılında İstanbul'u fethetmek için gelen orduda yer almış ve kuşatma devam ederken hastalanarak vefat etmiştir. Kabri, İstanbul'un kendi adıyla anılan Eyüp semtindeki Eyüp Camii külliyesi içindedir. Eyüp Sultan, ilim ve fetva birikimi, hak bildiğini söylemekten çekinmemesi, namazın vaktinde kılınması konusundaki hassasiyeti ve ilerleyen yaşına rağmen cihada katılmaktan geri durmaması ile bilinir. (*DİA*, 10/123-125)

• ﴿868﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، يَذْكُرُ فِيهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ، يَلْتَقِيَانِ فَيَصُدُّ هَذَا وَيَصُدُّ هَذَا. وَخَيْرُهُمَا: الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ."

867 *Müsned*, 28/115 (16910. Ayrıca 16839, 16842, 16846, 16849, 16860, 16874, 16878, 16894, 16903, 16931); Buhârî, *İlim*, 13 (71); Müslim, *Zekât*, 98 (2389).

• ﴿868﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bir Müslüman'ın, kardeşine üç günden fazla küs kalması helâl olmaz. Karşılaşacaklar, o yüzünü çevirecek, öbürü yüzünü çevirecek; bu olmaz. Küsen iki kişinin en iyisi, selamı yeniden başlatandır."*[868]

.....

• ﴿869﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا أَتَى أَحَدُكُمُ الْخَلاَءَ، فَلاَ يَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَلاَ يَسْتَدْبِرْهَا. وَلْيُشَرِّقْ وَلْيُغَرِّبْ."

قَالَ أَبُو أَيُّوبَ: فَلَمَّا أَتَيْنَا الشَّامَ، وَجَدْنَا مَقَاعِدَ تَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ. فَجَعَلْنَا نَنْحَرِفُ، وَنَسْتَغْفِرُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ.

• ﴿869﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz tuvalete girdiğinde kıbleyi tam karşısına veya tam arkasına almasın. Doğuya veya batıya yönelsin."*

Ebû Eyyûb diyor ki: Şam'a geldiğimizde tuvaletlerin kıbleye yönelik olduğunu gördük. Artık biraz yana dönüp Yüce Allah'tan bağışlama umar olduk.[869]

.....

• ﴿870﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ مُوسَى بْنَ طَلْحَةَ، أَنَّ أَبَا أَيُّوبَ أَخْبَرَهُ، أَنَّ أَعْرَابِيًّا عَرَضَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي مَسِيرٍ، فَأَخَذَ بِخِطَامِ نَاقَتِهِ -أَوْ بِزِمَامِ نَاقَتِهِ-، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ -أَوْ يَا مُحَمَّدُ-، أَخْبِرْنِي بِمَا يُقَرِّبُنِي مِنَ الْجَنَّةِ، وَيُبَاعِدُنِي مِنَ النَّارِ. قَالَ: "تَعْبُدُ اللَّهَ وَلاَ تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمُ الصَّلاَةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ."

• ﴿870﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) yolculuktayken bir bedevi geldi ve devesinin ipinden tutarak "Ey Muhammed; beni cennete yaklaştıracak, ateşten de uzaklaştıracak bir şey söyle bana!" dedi. Buyurdu ki: *"Allah'a kul olursun. O'na hiçbir şeyi denk görmezsin. Namazı kılarsın. Zekâtı verirsin. Akrabayı gözetirsin."*[870]

---

868 *Müsned*, 38/509-510 (23528. Ayrıca 23576, 23584); Buhârî, *İsti'zân*, 9 (6237); Müslim, *Birr ve Sıla*, 25 (6532~). **Krş:** 203 ve 223. hadisler. **Oku:** Hucurât, 49/10.

869 *Müsned*, 38/518 (23536. Ayrıca 23524, 23577, 23579); Buhârî, *Vudû*, 11 (144~); Müslim, *Tahâre*, 59 (609~).

870 *Müsned*, 38/519-520 (23538. Ayrıca 23550); Buhârî, *Edeb*, 10 (5983); Müslim, *İmân*, 12 (104). **Oku:** Bakara, 2/83.

ZEYD B. SÂBİT (r.a.)

Medinelidir. Hicretten on bir yıl önce doğdu. Kuvvetli bir hafızaya sahipti. Küçük yaştan itibaren Kur'ân ezberine önem verdi. Bedir Savaşı'nın ardından müşrik esirlerden okuma yazma öğrenen Müslüman çocuklar arasında yer aldı. Peygamber Efendimizin (s.a.s.) isteği üzerine Yahudilerle yapılacak olan görüşme ve yazışmalar için İbranice'yi kısa sürede öğrendi. Gelen elçilerden ve Medine'deki yabancılardan Farsça, Rumca, Kıptîce ve Habeşçe eğitimi de aldı. Hz. Peygamber döneminde vahiy kâtipliği, Hz. Ebû Bekir döneminde Kur'ân-ı Kerîm'in toplanmasıyla görevli komisyon başkanlığı görevlerinde bulundu. Hz. Ömer'e halifeliği sırasında danışmanlık, şehirde olmadığı zaman vekâlet ve davalara bakmak suretiyle kadılık yaparak destek oldu. 45/665 yılında vefat etti. Fıkıh ve Kıraat alanlarında yetiştirdiği öğrencileriyle bilinir. (*DİA*, 44/321-322)

• ﴿871﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا النَّضْرِ يُحَدِّثُ عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اتَّخَذَ حُجْرَةً فِي الْمَسْجِدِ مِنْ حَصِيرٍ، فَصَلَّى فِيهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيَالِيَ حَتَّى اجْتَمَعَ إِلَيْهِ نَاسٌ. ثُمَّ فَقَدُوا صَوْتَهُ، فَظَنُّوا أَنَّهُ قَدْ نَامَ. فَجَعَلَ بَعْضُهُمْ يَتَنَحْنَحُ لِيَخْرُجَ إِلَيْهِمْ. فَقَالَ: "مَا زَالَ بِكُمُ الَّذِي رَأَيْتُ مِنْ صَنِيعِكُمْ حَتَّى خَشِيتُ أَنْ يُكْتَبَ عَلَيْكُمْ. وَلَوْ كُتِبَ عَلَيْكُمْ، مَا قُمْتُمْ بِهِ. فَصَلُّوا أَيُّهَا النَّاسُ فِي بُيُوتِكُمْ. فَإِنَّ أَفْضَلَ صَلاَةِ الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ، إِلاَّ الصَّلاَةَ الْمَكْتُوبَةَ."

• ﴿871﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) gece namazlarını mescidin bir köşesindeki hasırda kılmaya başlamıştı. Allah Resûlü (s.a.s.) orada kılınca insanlar da yanına toplandılar. Sonra bir gece sesini duyamayınca uyuduğunu zannedip yanlarına çıksın diye bazıları homurdandılar. Bunun üzerine buyurdu ki: *"Ne istediğinizin farkındayım; ama gece namazı size farz kılınır diye çekiniyorum. Eğer farz kılınırsa altından kalkamazsınız. Ey insanlar! Evinizde namaz kılın. Çünkü farz namazlar dışında kişinin kıldığı en değerli namaz, evinde kıldığı namazdır."*[871]

871 *Müsned*, 35/458-460 (21582. Ayrıca 21603, 21624, 21632); Buhârî, *İ'tisâm*, 3 (7290); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 213 (1825~). **Krş:** 313, 436 ve 546. hadisler.

• ﴿872﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، مِنْ وَلَدِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ خَرَجَ مِنْ عِنْدِ مَرْوَانَ نَحْوًا مِنْ نِصْفِ النَّهَارِ. فَقُلْنَا: مَا بَعَثَ إِلَيْهِ السَّاعَةَ إِلَّا لِشَيْءٍ سَأَلَهُ عَنْهُ. فَقُمْتُ إِلَيْهِ، فَسَأَلْتُهُ، فَقَالَ: أَجَلْ، سَأَلَنَا عَنْ أَشْيَاءَ سَمِعْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

"نَضَّرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مِنَّا حَدِيثًا، فَحَفِظَهُ حَتَّى يُبَلِّغَهُ غَيْرَهُ. فَإِنَّهُ، رُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ لَيْسَ بِفَقِيهٍ، وَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ. ثَلَاثُ خِصَالٍ لَا يَغِلُّ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ مُسْلِمٍ أَبَدًا: إِخْلَاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ، وَمُنَاصَحَةُ وُلَاةِ الْأَمْرِ، وَلُزُومُ الْجَمَاعَةِ. فَإِنَّ دَعْوَتَهُمْ تُحِيطُ مِنْ وَرَائِهِمْ."

وَقَالَ: "مَنْ كَانَ هَمُّهُ الْآخِرَةَ: جَمَعَ اللَّهُ شَمْلَهُ، وَجَعَلَ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ، وَأَتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ. وَمَنْ كَانَتْ نِيَّتُهُ الدُّنْيَا: فَرَّقَ اللَّهُ عَلَيْهِ ضَيْعَتَهُ، وَجَعَلَ فَقْرَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ، وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا كُتِبَ لَهُ."

وَسَأَلَنَا عَنِ الصَّلَاةِ الْوُسْطَى، وَهِيَ الظُّهْرُ.

• ﴿872﴾ • [Hz. Osman'ın oğlu ve Medine valisi] Ebân b. Osman diyor ki: Zeyd b. Sâbit gündüzün tam ortasında Mervân'ın yanından çıktı. "Bu vakitte haber gönderdiyse ona mutlaka bir şey sormuştur." dedik. Kalkıp yanına gittim ve sordum. "Öyle" dedi ve devam etti: Allah Resûlü'nden (s.a.s.) duyduğum bazı şeyleri sordu. Ben, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum:

"Bizden bir söz duyup da bir başkasına iletmek için ezberleyen kişinin Allah yüzünü aydınlatsın. Tam anlamadığı hâlde bilgiyi taşıyan nice insanlar vardır. Ve nice insanlar vardır, bilgiyi kendisinden daha iyi anlayabilecek insanlara ulaştıran.

Müslüman'ın kalbi şu üç özellik hakkında asla kimseye ihanet edemez: Allah için ihlâsla amel etmek, iş başındaki yöneticilere karşı dürüst davranmak, Müslüman topluluğundan ayrılmamak."

Ve şöyle buyurdu: *"Kimin derdi ahiret olursa, Allah onun işlerini yoluna koyar, zenginliği kalbine yerleştirir ve dünya istemeyerek de olsa onun ayağına gelir. Kimin de niyeti dünya olursa, Allah onun düzenini bozar, fakirliği onun iki gözünün ortasına yerleştirir ve dünyadan da kendisi için takdir edilen neyse ancak o kadarı ona ulaşır."*

Bize orta namazın ne olduğunu da sordu; öğle namazıdır.[872]

872 *Müsned*, 35/467-468 (21590); Dârimî, *Mukaddime*, 24 (235~); İbn Mâce, *Sünne*, 18 (230~); Ebû Dâvud, *İlim*,

• ﴿873﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا أَبُو مَسْعُودٍ الْجُرَيْرِيُّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَائِطٍ مِنْ حِيطَانِ الْمَدِينَةِ فِيهِ أَقْبُرٌ، وَهُوَ عَلَى بَغْلَتِهِ. فَحَادَتْ بِهِ، وَكَادَتْ أَنْ تُلْقِيَهُ. فَقَالَ: "مَنْ يَعْرِفُ أَصْحَابَ هَذِهِ الْأَقْبُرِ؟" فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَوْمٌ هَلَكُوا فِي الْجَاهِلِيَّةِ. فَقَالَ: "لَوْلاَ أَنْ لاَ تَدَافَنُوا، لَدَعَوْتُ اللَّهَ أَنْ يُسْمِعَكُمْ عَذَابَ الْقَبْرِ."

ثُمَّ قَالَ لَنَا: "تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ." قُلْنَا: نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ. ثُمَّ قَالَ: "تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ." فَقُلْنَا: نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ. ثُمَّ قَالَ: "تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ." فَقُلْنَا: نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ. ثُمَّ قَالَ: "تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ." قُلْنَا: نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ.

• ﴿873﴾ • Zeyd b. Sâbit anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) ile birlikte Medine'de bazı kabirlerin olduğu bir bahçedeydik. Kendisi katırının üstündeydi. Hayvan birden ani bir hareket yaptı; neredeyse sırtından atacaktı. *"Bu kabirlerde yatanları tanıyan var mı?"* diye sordu. Bir adam "Cahiliye döneminde ölmüş kişiler ya Resûlallah!" dedi. Buyurdu ki: *"Eğer ölülerinizi defnetmekten vazgeçmenizden korkmasaydım, size kabir azabını duyurması için Allah'a dua ederdim."*

Sonra bize *"Cehennem azabından Allah'a sığının."* buyurdu. "Cehennem azabından Allah'a sığınırız." dedik. *"Dolaşan Deccâl fitnesinden Allah'a sığının."* buyurdu. "Dolaşan Deccâl fitnesinden Allah'a sığınırız." dedik. *"Kabir azabından Allah'a sığının."* buyurdu. "Kabir azabından Allah'a sığınırız." dedik. *"Hayatın ve ölümün imtihanlarından Allah'a sığının."* buyurdu. "Hayatın ve ölümün imtihanlarından Allah'a sığınırız." dedik.[873]

ZEYD B. ERKAM (r.a.)

Uhud Gazvesi'ne yaşı on üçten küçük olduğu için katılamadı. Sonraki gazvelere iştirak etti. Yetim olduğu için bakımını üstlenen Peygamber şairi Abdullah b. Revâha onu bineğinin terkisinde Mûte Seferi'ne götürdü. Zeyd b. Erkam bir gazve sırasında Abdullah b.

10 (3660~); Tirmizî, *İlim*, 7 (2656~). **Krş:** 792. hadis. **Oku:** Bakara, 2/238.

873 *Müsned*, 35/513-515 (21658); Müslim, *Cennet ve Sıfâtü Naîmihâ ve Ehlihâ*, 67 (7213~). **Krş:** 510. hadis.

Übey'in "Resûlullah'ın yanındakilere yardım etmeyin de dağılıp gitsinler. Eğer Medine'ye dönersek güçlü olanlar zayıf olanları oradan çıkaracak." dediğini duyup Peygamberimize (s.a.s.) iletmişti. Peygamberimiz (s.a.s.) münafik lideri ve adamlarını huzuruna çağırıp sorgulamış, yemin billah ederek bu ifadeyi yalanlamışlar, ama ertesi gün nazil olan ayetler (Münâfikûn 63/7-8) genç sahabinin doğruluğuna şahitlik etmişti. Okuma yazma biliyordu ve vahiy kâtipliği de yapmıştı. Hz. Ali'ye yakınlığı ile tanınırdı. 68/688 yılında Kûfe'de vefat etti. (*DİA*, 44/318)

• ﴿874﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي حَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ طَاوُوسٍ، قَالَ: قَدِمَ زَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ، فَقَالَ لَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ يَسْتَذْكِرُهُ: كَيْفَ أَخْبَرْتَنِي عَنْ لَحْمٍ أُهْدِيَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ حَرَامٌ؟ قَالَ: نَعَمْ، أَهْدَى لَهُ رَجُلٌ عُضْوًا مِنْ لَحْمِ صَيْدٍ، فَرَدَّهُ، وَقَالَ: "إِنَّا لاَ نَأْكُلُهُ، إِنَّا حُرُمٌ."

• ﴿874﴾ • Tâvûs diyor ki: Zeyd b. Erkam geldi. İbn Abbas ona hatırlatmak için "Hz. Peygamber'e (s.a.s.) ihramlıyken ikram edilen eti sen bana nasıl anlatmıştın?" diye sordu. "Evet." dedi; "Bir adam avladığı hayvanın bir parçasını O'na ikram etmişti. O da reddedip şöyle buyurmuştu: *'Biz onu yemiyoruz. Biz ihramlıyız.'*"[874]

• ﴿875﴾ • حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ، أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّضْرَ بْنَ أَنَسٍ يُحَدِّثُ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلأَنْصَارِ، وَلأَبْنَاءِ الأَنْصَارِ، وَلأَبْنَاءِ أَبْنَاءِ الأَنْصَارِ."

• ﴿875﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah'ım! Ensarı bağışla. Ensarın çocuklarını da bağışla. Ensarın çocuklarının çocuklarını da bağışla."*[875]

• ﴿876﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرحمن بْنُ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا عَاصِمٌ الأَحْوَلُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "اللَّهُمَّ، إِنِّي أَعُوذُ

874 *Müsned*, 32/22-24 (19271. Ayrıca 19294, 19341); Müslim, *Hac*, 55 (2850). **Oku:** Mâide, 5/94-96.

875 *Müsned*, 32/47-48 (19292. Ayrıca 19322-19323, 19337); Buhârî, *Tefsîr*, (Münâfikûn) 6 (4906~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 172 (6414~). **Krş:** 365. hadis.

بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْهَرَمِ وَالْجُبْنِ، وَالْبُخْلِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ. اللَّهُمَّ، آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا، وَزَكِّهَا أَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا، أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا. اللَّهُمَّ، إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ قَلْبٍ لاَ يَخْشَعُ، وَنَفْسٍ لاَ تَشْبَعُ، وَعِلْمٍ لاَ يَنْفَعُ، وَدَعْوَةٍ لاَ يُسْتَجَابُ لَهَا."

قَالَ: فَقَالَ زَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَاهُنَّ، وَنَحْنُ نُعَلِّمُكُمُوهُنَّ.

• ﴿876﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle dua ederdi: *"Allah'ım! Güçsüzlükten, tembellikten, düşkünlükten, korkaklıktan, cimrilikten ve kabir azabından Sana sığınırım. Allah'ım! Benim nefsimi Sana saygı duyar hâle getir! Onu kötülüklerden temizle! Sen onu temizleyebilecek olanların en iyisisin. Sen onun dostu ve sahibisin. Allah'ım! Titremeyen kalpten, doymayan nefisten, yarar vermeyen bilgiden, karşılık görmeyen duadan Sana sığınırım."*

Zeyd b. Erkam, hadisi aktardıktan sonra şöyle dedi: "Allah Resûlü (s.a.s.) bunları bize öğretirdi; biz de size öğretiyoruz!"[876]

ESMÂ BİNT EBÛ BEKİR (r.a.)

İlk Müslümanlardandır. Hz. Ebû Bekir'in kızı, Hz. Âişe'nin kız kardeşi ve ez-Zübeyr ibnü'l-Avvâm'ın hanımıdır. Kendisinden başka; babası, dedesi, oğlu ve kocası sahabi olan nadir şahsiyetlerdendir. Hicret sırasında Peygamber Efendimiz (s.a.s.) ve babası yol azığı hazırlarken belindeki kuşağı ikiye bölüp azık torbalarını bağladığı için "Zâtünnitâkayn" (İki kuşaklı) lakabını aldı. Oğlu Abdullah ibnü'z-Zübeyr'in Haccâc tarafından şehit edilmesinden birkaç gün sonra 73/692 yılında yaşı yüzü aşmış iken öldü ve kadın muhacirler içinde en son vefat eden kişi oldu. (*DİA*, 11/402-404)

.....

• ﴿877﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْمُنْذِرِ، عَنْ أَسْمَاءَ، قَالَتْ: أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ امْرَأَةٌ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ لِي ابْنَةً

876 *Müsned*, 32/61-62 (19308); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 73 (6906~). **Krş:** 280 ve 319. hadisler. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(اللَّهُمَّ، إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْهَرَمِ وَالْجُبْنِ، وَالْبُخْلِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ. اللَّهُمَّ، آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا، وَزَكِّهَا أَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا، أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا. اللَّهُمَّ، إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ قَلْبٍ لاَ يَخْشَعُ، وَنَفْسٍ لاَ تَشْبَعُ، وَعِلْمٍ لاَ يَنْفَعُ، وَدَعْوَةٍ لاَ يُسْتَجَابُ لَهَا.)

عُرَيِّسًا، وَإِنَّهُ أَصَابَتْهَا حَصْبَةٌ، فَتَمَرَّقَ شَعْرُهَا. أَفَأَصِلُهُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَعَنَ اللَّهُ الْوَاصِلَةَ وَالْمُسْتَوْصِلَةَ."

• ﴿877﴾ • Bir kadın Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gelip "Kızım gelin olacak, ama kızamık geçirdi; saçları döküldü. Saç ekletsem olur mu?" diye sordu. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.), *"Allah, saç ekleyene de saç ekletene de lanet eder."* buyurdu.[877]

. . . . . .

• ﴿878﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْمُنْذِرِ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، قَالَتْ: جَاءَتْ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ امْرَأَةٌ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ عَلَيَّ ضَرَّةً، فَهَلْ عَلَيَّ جُنَاحٌ أَنْ أَتَشَبَّعَ مِنْ زَوْجِي بِمَا لَمْ يُعْطِنِي؟

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْمُتَشَبِّعُ بِمَا لَمْ يُعْطَ، كَلَابِسِ ثَوْبَيْ زُورٍ."

• ﴿878﴾ • Bir kadın, Hz. Peygamber'e (s.a.s.) geldi ve dedi ki: "Ya Resûlallah, benim bir kumam var. Ona karşı, kocamın bana almadığı bir şeyi almış gibi yapsam günah olur mu?"

Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Kendisine verilmeyen bir şeyi varmış gibi gösteren, iki kat yalan elbisesi giymiş olur."*[878]

. . . . . .

• ﴿879﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْمُنْذِرِ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "انْفَحِي -أَوْ ارْضَحِي، أَوْ أَنْفِقِي- وَلَا تُوعِي، فَيُوعِيَ اللَّهُ عَلَيْكِ. وَلَا تُحْصِي، فَيُحْصِيَ اللَّهُ عَلَيْكِ."

• ﴿879﴾ • Esma bint Ebîbekr anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bana şöyle buyurdu: *"Harca harca; biriktirip saklama. Yoksa Allah da senden saklar. Hesap edip durma. Yoksa Allah da sana karşı hesap eder."*[879]

---

877 *Müsned*, 44/486-487 (26918. Ayrıca 26931, 26979); Müslim, *Libas ve Zînet*, 115 (5565).

878 *Müsned*, 44/490-491 (26921. Ayrıca 26929, 26977); Buhârî, *Nikâh*, 107 (5219); Müslim, *Libâs ve Zînet*, 127 (5584).

879 *Müsned*, 44/491-492 (26922. Ayrıca 26912, 26934-26935, 26970, 26985, 26990-26991); Buhârî, *Zekât*, 21 (1433~); Müslim, *Zekât*, 88 (2376~). **Krş:** 967. hadis. **Oku:** Hümeze, 104/1-9.

ABDULLAH B. EBÎ EVFÂ (r.a.)

Rıdvan biatında bulundu. Hayber'in fethine ve Huneyn Gazvesi'ne katıldı. Hulefâ-i Raşidîn döneminde Kûfe'ye yerleşti ve fetih hareketlerine destek verdi. Yaşlılığında görme duyusunu kaybetti ve 86/705 yılında yüz yaşını aşkın iken vefat etti. İmam-ı Azam Ebû Hanîfe'nin görebildiği dört sahabiden birisidir. (*DİA*, 1/96)

.....

﴿880﴾ • حَدَّثَنَا الوَكِيع، حَدَّثَنَا الأَعْمَش، عَنْ عُبيد بن الحسن المُزَنِيّ، قال: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى يَقُول: كان رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إذا رَفَع رأسه مِن الركوع، قال: "سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ. اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، مِلْءَ السَّمَاء وَمِلْءَ الأَرْضِ، وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ."

• ﴿880﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) başını rükûdan kaldırınca şöyle buyururdu: *"Allah, kendisine şükredeni duyar. Allah'ım, Yarabbi; Sana şükürler olsun. Gökler dolusu, yer dolusu ve dilediğin her şey dolusu şükürler olsun!"*[880]

.....

﴿881﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ وَيَعْلَى -هُوَ ابْنُ عُبَيْدٍ-، قَالَا: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي خَالِدٍ -وَهُوَ إِسْمَاعِيلُ-، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى يَقُولُ: دَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْأَحْزَابِ، فَقَالَ: "اللَّهُمَّ، مُنْزِلَ الْكِتَابِ، سَرِيعَ الْحِسَابِ، هازِمَ الْأَحْزَابِ! اهْزِمْهُمْ وَزَلْزِلْهُمْ!"

• ﴿881﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) Hendek Savaşı'nda düşmanlara karşı şöyle dua etti: *"Kitabı indiren, hesabı çabucak gören, örgütleri dağıtan Allah'ım! Dağıt onları, yerle bir et onları!"*[881]

.....

﴿882﴾ • حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا الشَّيْبَانِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ. فَلَمَّا غَابَتِ الشَّمْسُ، قَالَ: "إِنْزِلْ يَا فُلَانُ، فَاجْدَحْ

---

880 *Müsned*, 31/451-452 (19104. Ayrıca 19105, 19119, 19137, 19139, 19401); Müslim, *Salât*, 202 (1067~). **Krş:** 229, 435 ve 994. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/152. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ. اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، مِلْءَ السَّمَاء وَمِلْءَ الْأَرْضِ، وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ.)

881 *Müsned*, 31/453 (19107. Ayrıca 19407); Buhârî, *De'avât*, 58 (6392~); Müslim, *Cihâd ve Siyer*, 21 (4543~). **Oku:** Ahzâb, 33/9-12. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(اللَّهُمَّ، مُنْزِلَ الْكِتَابِ، سَرِيعَ الْحِسَابِ، هازِمَ الْأَحْزَابِ! اهْزِمْهُمْ وَزَلْزِلْهُمْ!)

لَنَا." قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، عَلَيْكَ نَهَارٌ. قَالَ: "إِنْزِلْ، فَاجْدَحْ." قَالَ: فَفَعَلَ. فَنَاوَلَهُ، فَشَرِبَ. فَلَمَّا شَرِبَ، أَوْمَأَ بِيَدِهِ إِلَى الْمَغْرِبِ، فَقَالَ: "إِذَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ هَاهُنَا، جَاءَ اللَّيْلُ مِنْ هَاهُنَا، فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ."

• ﴿882﴾ • Abdullah b. Ebî Evfâ anlatıyor: Ramazan ayında Allah Resûlü (s.a.s.) ile birlikte bir yolculuktaydık. Güneş batınca, *"Haydi filanca, bineğinden in de yemeğimizi hazırla."* buyurdu. Sahabi, "Daha gündüz bitmedi ya Resûlallah!" dedi. Tekrar *"İn de hazırla."* buyurunca denileni yaptı. Hazırladığı gıdayı verdi, Hz. Peygamber de (s.a.s.) içti. İçtikten sonra eliyle batı yönünü işaret ederek şöyle buyurdu: *"Güneş şuradan batınca, gece de şuradan gelince, oruçlu iftar etmiş olur."*[882]

ZEYD B. HÂLİD EL-CÜHENÎ (r.a.)

Hudeybiye'de ve Mekke'nin fethinde bulunmuş bir sahabidir. 78/697 yılında 85 yaşında Medine'de vefat etmiştir. (*İsâbe*, s.515)

.....

• ﴿883﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَزَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ، أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: إِنَّ ابْنِي كَانَ عَسِيفًا عَلَى هَذَا، فَزَنَى بِامْرَأَتِهِ، فَأَخْبَرُونِي أَنَّ عَلَى ابْنِي الرَّجْمَ، فَافْتَدَيْتُ مِنْهُ بِوَلِيدَةٍ وَبِمِائَةِ شَاةٍ. ثُمَّ أَخْبَرَنِي أَهْلُ الْعِلْمِ أَنَّ عَلَى ابْنِي جَلْدَ مِائَةٍ وَتَغْرِيبَ عَامٍ، وَأَنَّ عَلَى امْرَأَةِ هَذَا الرَّجْمَ، -حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ: فَاقْضِ بَيْنَنَا بِكِتَابِ اللَّهِ-.

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَأَقْضِيَنَّ بَيْنَكُمَا بِكِتَابِ اللَّهِ. أَمَّا الْغَنَمُ وَالْوَلِيدَةُ: فَرَدٌّ عَلَيْكَ. وَأَمَّا ابْنُكَ: فَعَلَيْهِ جَلْدُ مِائَةٍ وَتَغْرِيبُ عَامٍ." ثُمَّ قَالَ لِرَجُلٍ مِنْ أَسْلَمَ، يُقَالُ لَهُ أُنَيْسٌ: "قُمْ يَا أُنَيْسُ، فَاسْأَلِ امْرَأَةَ هَذَا. فَإِنْ اعْتَرَفَتْ، فَارْجُمْهَا."

• ﴿883﴾ • Bir adam Hz. Peygamber'e (s.a.s.) geldi ve şöyle dedi: "Benim oğlum şu adamın yanında işçi olarak çalışıyordu. Onun karısıyla zina etti. Bana, oğlumun recmedilmesi gerektiğini söylediler. Ben de onun adına fidye olarak bir cariye ve yüz koyun verdim. Sonra işi bilenlerden birisi bana, oğlumun cezasının yüz

882 *Müsned*, 32/138-139 (19395. Ayrıca 19399); Buhârî, *Savm*, 43 (1955~); Müslim, *Sıyâm*, 53 (2560~). **Krş:** 765. hadis.

sopa ve bir yıl sürgün olduğunu, bunun karısının cezasının ise recm olduğunu söyledi. Bizim aramızda Allah'ın kitabıyla hükmet!"

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Canımı elinde tutana yemin ederim! Sizin aranızda Allah'ın kitabıyla hükmedeceğim. Koyunlar ve cariye sana geri verilecek. Oğlun ise [bekâr olduğu için] yüz sopa ve bir yıl sürgün cezasına çarptırılacak."*

Sonra Eslem kabilesinden Üneys diye bir adama şöyle buyurdu: *"Kalk Üneys. Bunun karısına konuyu sor. Eğer itiraf ederse ona recmi uygula."*[883]

. . . . . .

﴿884﴾ • حَدَّثَنَا رَوْحٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ الْمُعَلِّمُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ جَهَّزَ غَازِيًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَقَدْ غَزَا. وَمَنْ خَلَفَ غَازِيًا فِي أَهْلِهِ بِخَيْرٍ، فَقَدْ غَزَا."

• ﴿884﴾ • Allah'ın Elçisi (s.a.s.) buyurdu ki: *"Allah yolunda bir savaşçıyı silahlandıran kişi, aslında kendisi de savaşmıştır. Savaşa giden bir gazinin ailesinin bakımını güzel bir şekilde üstlenen kişi de, aslında bizzat savaşmıştır."*[884]

. . . . . .

﴿885﴾ • قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ: مَالِكٌ. قَالَ أَبِي: وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ، قَالَ: صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْحُدَيْبِيَةِ عَلَى إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلِ. فَلَمَّا انْصَرَفَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ، قَالَ: "هَلْ تَدْرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ؟" قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: "أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي كَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ، وَمُؤْمِنٌ بِالْكَوْكَبِ كَافِرٌ بِي. فَأَمَّا مَنْ قَالَ: مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ، فَذَلِكَ مُؤْمِنٌ بِي كَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ. وَأَمَّا مَنْ قَالَ: مُطِرْنَا بِنَوْءِ كَذَا وَكَذَا، فَذَلِكَ كَافِرٌ بِي مُؤْمِنٌ بِالْكَوْكَبِ."

• ﴿885﴾ • Zeyd b. Hâlid el-Cühenî anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bize Hudeybiye'de gece yağan yağmurun ardından sabah namazını kıldırdı. Namazını bitirdikten sonra insanlara dönerek *"Rabbiniz ne dedi biliyor musunuz?"* buyurdu. "Allah ve Resûlü en iyisini bilir." dediler. *"Şöyle buyurdu."* dedi: *"Bazı kullarım bana iman*

---

883 *Müsned*, 28/268-270 (17038. Ayrıca 17042); Buhârî, *Hudûd*, 38 (6842~); Müslim, *Hudûd*, 25 (4435~). **Krş:** 736 ve 751. hadisler.

884 *Müsned*, 28/278-279 (17045. Ayrıca 17039, 17056, 21681); Buhârî, *Cihâd*, 38 (2843~). Müslim, *İmâre*, 135 (4902~). **Krş:** 581 ve 798. hadisler.

ederek ve gezegeni reddederek sabaha çıktılar; bazıları da gezegene iman ederek ve beni inkâr ederek. Şimdi; 'Allah'ın ihsanı ve rahmetiyle üzerimize yağmur yağdı.' diyenler, bana iman edip gezegeni reddedenlerdir. 'Şu şu burçlar sayesinde üzerimize yağmur yağdı.' diyenler ise beni inkâr edip gezegene iman edenlerdir."[885]

ABDULLAH B. ZEYD EL-MÂZİNÎ (r.a.)

Bedir'den sonraki gazvelere katılan Medineli bir sahabidir. (*İsâbe*, s.879)

.....

• ﴿886﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى، عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "إِنَّ إِبْرَاهِيمَ حَرَّمَ مَكَّةَ، وَدَعَا لَهَا. وَحَرَّمْتُ الْمَدِينَةَ كَمَا حَرَّمَ إِبْرَاهِيمُ مَكَّةَ، وَدَعَوْتُ لَهُمْ فِي مُدِّهَا وَصَاعِهَا بِمِثْلِ مَا دَعَا ا بِهِ إِبْرَاهِيمُ لِمَكَّةَ."

• ﴿886﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İbrahim Mekke'yi dokunulmaz yaptı ve Mekke için dua etti. Ben de İbrahim'in Mekke'yi dokunulmaz yaptığı gibi Medine'yi dokunulmaz yapıyorum. Ve aynı İbrahim'in Mekke için yaptığı dua gibi Medine'nin ölçüsünün tartısının bereketlenmesi için onlara dua ediyorum."*[886]

.....

• ﴿887﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ، عَنْ عَمِّهِ، أَنَّهُ شَكَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّجُلُ يَجِدُ الشَّيْءَ فِي الصَّلَاةِ، يُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهُ قَدْ كَانَ مِنْهُ. فَقَالَ: "لَا يَنْفَتِلُ حَتَّى يَجِدَ رِيحًا أَوْ يَسْمَعَ صَوْتًا."

• ﴿887﴾ • Abbâd b. Temîm anlatıyor: Amcası Abdullah b. Zeyd, namaz kılarken bir şeyler hisseden ve abdestinin bozulduğundan şüphe eden kişinin durumunu Allah Resûlü'ne (s.a.s.) sormuş. Allah Resûlü (s.a.s.) buyurmuş ki: *"Bir koku almadıkça veya bir ses duymadıkça namazını bozmasın."*[887]

---

885 *Müsned*, 28/293-294 (17061); Buhârî, *İstiskâ*, 28 (1038~); Müslim, *İmân*, 125 (231~). **Krş:** 779 ve 844. hadisler. **Oku:** Nisâ, 4/79; En'âm, 6/164; Ra'd, 13/12-13; Şu'arâ, 26/69-89.

886 *Müsned*, 26/374-375 (16446); Buhârî, *Büyû'*, 53 (2129~); Müslim, *Hac*, 454 (3313~). **Krş:** 329. hadis.

887 *Müsned*, 26/376-377 (16450); Buhârî, *Vudû*, 4 (137~); Müslim, *Hayız*, 98 (804~).

﴿888﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَا بَيْنَ بَيْتِي وَمِنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ."

• ﴿888﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Evimle minberimin arası cennet bahçelerinden bir bahçedir."*[888]

KA'B B. MÂLİK (r.a.)

Peygamber Şâiridir. Tıpkı diğer peygamber şairlerinden Hassân b. Sâbit gibi o da Hazrecli şair bir babanın oğludur. Hicretten önce Müslüman oldu ve yine Hassân b. Sâbit gibi İkinci Akabe Biatı'nda bulundu. On yedi yerinden yaralandığı Uhud Gazvesi'nde o Allah Resûlü'nün zırhını, Allah Resûlü de (s.a.s.) onun zırhını giydi. Tebük Seferi'nden geri kalan ve haklarında inen ayetlerle (Tevbe, 9/117-119) aklanan üç kişiden birisiydi. 50/670 yılında Medine'de vefat etti. (*DİA*, 24/4-6)

.....

﴿889﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ سَعْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ -أَوْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ- بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، -قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: هُوَ شَكَّ يَعْنِي سُفْيَانَ-، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَثَلُ الْمُؤْمِنِ مَثَلُ الْخَامَةِ مِنَ الزَّرْعِ، تُقِيمُهَا الرِّيَاحُ، تَعْدِلُهَا مَرَّةً وَتَصْرَعُهَا أُخْرَى، حَتَّى يَأْتِيَهُ أَجَلُهُ. وَمَثَلُ الْكَافِرِ مَثَلُ الأَرْزَةِ الْمُجْذِيَةِ عَلَى أَصْلِهَا، لاَ يُعِلُّهَا شَيْءٌ حَتَّى يَكُونَ انْجِحَافُهَا يَخْتَلِعُهَا -او انْجِعافُها- مَرَّةً وَاحِدَةً." شَكَّ عَبْدُ الرَّحْمَنِ.

• ﴿889﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İnançlı insan, rüzgârın ayakta tuttuğu taze ekin gibidir. Rüzgâr onu bir dengede tutar, bir yere yıkar. Eceli gelene kadar böyle devam eder. İnançsız insan ise kökünün üzerinde dimdik duran sedir ağacı gibidir. Hiçbir şey onu sarsamaz; en sonunda yıkım bir gelir, onu kökünden tek hamlede söker atar."*[889]

888 *Müsned*, 26/379-380 (16453. Ayrıca 16433, 16458, 16461); Buhârî, *Fadlü's-Salât*, 5 (1195); Müslim, *Hac*, 500 (3368).

889 *Müsned*, 25/48-49 (15769. Ayrıca 27171); Buhârî, *Merdâ*, 1 (5643~); Müslim, *Sıfâtü'l-Münâfikîn ve Ahkâmühüm*, 60 (7095~).

• ﴿890﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ -يَعْنِي الشَّافِعِيَّ-، عَنْ مَالِكٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّهُ أَخْبَرَهُ، أَنَّ أَبَاهُ كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ كَانَ يُحَدِّثُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّمَا نَسَمَةُ الْمُؤْمِنِ طَائِرٌ يَعْلُقُ فِي شَجَرِ الْجَنَّةِ، حَتَّى يَرْجِعَهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِلَى جَسَدِهِ يَوْمَ يَبْعَثُهُ."

• ﴿890﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Müminin canı, cennet bahçelerindeki ağaçlarda dolaşan bir kuştur. Yüce Allah onu yeniden dirilteceği gün cesedine döndürür."*[890]

. . . . . .

• ﴿891﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ، أَنَّ مَرْوَانَ بْنَ الْحَكَمِ أَخْبَرَهُ، أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ الْأَسْوَدِ بْنِ عَبْدِ يَغُوثَ أَخْبَرَهُ، أَنَّ أُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ الْأَنْصَارِيَّ أَخْبَرَهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مِنَ الشِّعْرِ حِكْمَةٌ."

• ﴿891﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Kimi şiirler hikmettir."* buyurdu.[891]

EBÛ ŞURAYH EL-HUZÂ'Î (r.a.)

Adı Huveylid b. Amr'dır. Mekke'nin fethinden önce Müslüman olmuş ve 68/687 yılında Medine'de vefat etmiştir. (*İsâbe*, s.1698)

. . . . . .

• ﴿892﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْخُزَاعِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ، فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ. مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ، فَلْيُحْسِنْ إِلَى جَارِهِ. مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ، فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ."

• ﴿892﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah'a ve ahiret gününe inanan kişi,*

890 *Müsned*, 25/57-58 (15778. Ayrıca 15776-15777, 15780, 15787, 15792); Muvatta, *Cenâiz*, 16 (572); İbn Mâce, *Zühd*, 32 (4271~); Nesâî, *Cenâiz*, 117 (2075~).

891 *Müsned*, 25/63-65 (15786); Buhârî, *Edeb*, 90 (6145~). **Oku:** Şuarâ, 26/224-226.

misafirine ikramda bulunsun. Allah'a ve ahiret gününe inanan kişi, komşusuna iyilik yapsın. Allah'a ve ahiret gününe inanan kişi, ya iyi bir şey söylesin ya da sussun."[892]

. . . . . .

﴿893﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْكَعْبِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "وَاللَّهِ لاَ يُؤْمِنُ! وَاللَّهِ لاَ يُؤْمِنُ! وَاللَّهِ لاَ يُؤْمِنُ!" قَالُوا: وَمَا ذَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: "الْجَارُ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ." قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا بَوَائِقُهُ؟ قَالَ: "شَرُّهُ."

- ﴿893﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Vallahi iman etmiyor! Vallahi iman etmiyor! Vallahi iman etmiyor!"* buyurdu. "Kim ya Resûlallah?" dediler. Şöyle buyurdu: *"Komşusu şerrinden emin olmayan kişi!"*[893]

. . . . . .

﴿894﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ، قَالَ: أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيُّ، عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْعَدَوِيِّ مِنْ خُزَاعَةَ -وَكَانَ مِنَ الصَّحَابَةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ- عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "الضِّيَافَةُ ثَلَاثٌ، وَجَائِزَتُهُ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ. وَلاَ يَحِلُّ لأَحَدٍ أَنْ يُقِيمَ عِنْدَ أَخِيهِ حَتَّى يُؤْثِمَهُ." قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا يُؤْثِمُهُ؟ قَالَ: "يُقِيمُ عِنْدَهُ، وَلَا يَجِدُ شَيْئًا يَقْرِيهِ."

- ﴿894﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Misafirlik üç gündür; asıl ikramı ise bir gün bir gecedir. Hiç kimsenin kardeşini günaha sokana kadar onun evinde kalmaya hakkı yoktur."* Bunun üzerine "Kişiyi günaha ne sokabilir ki ya Resûlallah?" dediler. Buyurdu ki: *"Misafir, adamın evinde kalıyordur; ama adam ona yedirecek bir şey bulamıyordur."*[894]

MUÂVİYE İBNÜ'L-HAKEM ES-SÜLEMÎ (r.a.)

Medine'de yaşamış ve özellikle burada zikredilen üç hadisiyle tanınan bir sahabidir. (*İsâbe*, s.1430)

892 *Müsned*, 45/136-137 (27159. Ayrıca 16370, 16374, 27161); Buhârî, *Edeb*, 31 (6019~); Müslim, *İmân*, 77 (176~). **Krş:** 471. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/36; Ahzâb, 33/70.

893 *Müsned*, 45/139 (27162. Ayrıca 16372); Buhârî, *Edeb*, 29 (6016~). **Krş:** 471. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/36.

894 *Müsned*, 45/141-142 (27165); Müslim, *Lukata*, 15 (4514~). **Krş:** 559. hadis.

• ﴿895﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي الْحَجَّاجُ بْنُ أَبِي عُثْمَانَ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ الْحَكَمِ السُّلَمِيِّ، قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ نُصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذْ عَطَسَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ، فَقُلْتُ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ! فَرَمَانِي الْقَوْمُ بِأَبْصَارِهِمْ، فَقُلْتُ: وَاثُكْلَ أُمِّيَاهْ! مَا شَأْنُكُمْ تَنْظُرُونَ إِلَيَّ؟ قَالَ: فَجَعَلُوا يَضْرِبُونَ بِأَيْدِيهِمْ عَلَى أَفْخَاذِهِمْ. فَلَمَّا رَأَيْتُهُمْ يُصَمِّتُونِي، لَكِنِّي سَكَتُّ.

فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَبِأَبِي هُوَ وَأُمِّي، مَا رَأَيْتُ مُعَلِّمًا قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ أَحْسَنَ تَعْلِيمًا مِنْهُ. وَاللَّهِ مَا كَهَرَنِي، وَلَا شَتَمَنِي، وَلَا ضَرَبَنِي. قَالَ: "إِنَّ هَذِهِ الصَّلَاةَ لَا يَصْلُحُ فِيهَا شَيْءٌ مِنْ كَلَامِ النَّاسِ هَذَا. إِنَّمَا هِيَ التَّسْبِيحُ وَالتَّكْبِيرُ وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ."

أَوْ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

• ﴿895﴾ • Muâviye ibnü'l-Hakem es-Sülemî anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü (s.a.s.) ile birlikte namaz kılarken cemaatten bir adam hapşırdı. Ben de "Yerhamükâllâh!" dedim. Millet bana yan yan bakmaya başladı. Ben de, "Hay annesini kaybedesiceler! Ne var ya, ne bakıyorsunuz!" dedim. Ellerini dizlerine vurmaya başladılar. Beni susturmaya çalıştıklarını anladım ve sustum.

Allah Resûlü (s.a.s.) namazı kıldırıp bitirince; anam babam O'na feda olsun, ne önce ne de sonra onun kadar tatlı öğreten bir öğretmen daha görmedim! Allah şahit; beni ne tersledi, ne sövdü, ne dövdü. Sadece şunu söyledi: *"Bu namazı kılarken insanların günlük konuşmaları pek uygun olmuyor. Çünkü namaz, işte tesbih etmek, tekbir almak ve Kur'ân okumaktan ibaret."*

Veya Allah Resûlü (s.a.s.) buna benzer bir söz söyledi.[895]

. . . . . .

• ﴿896﴾ • فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا قَوْمٌ حَدِيثُ عَهْدٍ بِالْجَاهِلِيَّةِ، وَقَدْ جَاءَ اللَّهُ بِالْإِسْلَامِ، وَإِنَّ مِنَّا قَوْمًا يَأْتُونَ الْكُهَّانَ. قَالَ: "فَلَا تَأْتُوهُمْ." قُلْتُ: إِنَّ مِنَّا قَوْمًا يَتَطَيَّرُونَ. قَالَ: "ذَاكَ شَيْءٌ يَجِدُونَهُ فِي صُدُورِهِمْ، فَلَا يَصُدَّنَّهُمْ." قُلْتُ: إِنَّ مِنَّا قَوْمًا يَخُطُّونَ. قَالَ: "كَانَ نَبِيٌّ يَخُطُّ، فَمَنْ وَافَقَ خَطَّهُ فَذَلِكَ."

• ﴿896﴾ • Muâviye ibnü'l-Hakem es-Sülemî anlatıyor: "Ya Resûlallah; biz Cahiliye döneminden yeni çıkmış bir toplumuz; Allah, İslâm'ı getirdi ama içimizden

895 *Müsned*, 39/175-179 (23762. Ayrıca 23765, 23767); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 33 (1199~). **Krş:** 795. hadis.

hâlâ kâhinlere giden adamlar var." dedim. *"Siz gitmeyin."* buyurdu. "İçimizde uğursuzluk inancı taşıyanlar da var." dedim. *"Bu, insanların içlerinden gelen bir şey. Ama yapacakları davranışlara hiçbir şekilde engel olmamalı."* buyurdu. "İçimizde yere çizgi çizip fal bakanlar da var." dedi. *"Peygamberlerden birisi de bunu yapardı; onun uygulamasını tutturabilen varsa ne âlâ!"* buyurdu.[896]

.....

﴿897﴾ • قَالَ: وَكَانَتْ لِي جَارِيَةٌ تَرْعَى غَنَمًا لِي قِبَلَ أُحُدٍ وَالْجَوَّانِيَّةِ. فَاطَّلَعْتُهَا ذَاتَ يَوْمٍ، فَإِذَا الذِّئْبُ قَدْ ذَهَبَ بِشَاةٍ مِنْ غَنَمِهَا. وَأَنَا رَجُلٌ مِنْ بَنِي آدَمَ، آسَفُ كَمَا يَأْسَفُونَ. لَكِنِّي صَكَكْتُهَا صَكَّةً، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَعَظُمَ ذَلِكَ عَلَيَّ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفَلَا أُعْتِقُهَا؟ قَالَ: "ائْتِنِي بِهَا." فَأَتَيْتُهُ بِهَا، فَقَالَ لَهَا: "أَيْنَ اللَّهُ؟" فَقَالَتْ: فِي السَّمَاءِ. قَالَ: "مَنْ أَنَا؟" قَالَتْ: أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ. قَالَ: "أَعْتِقْهَا، فَإِنَّهَا مُؤْمِنَةٌ." وَقَالَ مَرَّةً: "هِيَ مُؤْمِنَةٌ، فَأَعْتِقْهَا."

• ﴿897﴾ • Muâviye ibnü'l-Hakem es-Sülemî anlatıyor: Uhud ve Cevvâniyye tarafında sürülerimi otlatan bir cariyem vardı. Bir gün onu denetlemeye gittim. Tam o sırada bir kurt, cariyenin güttüğü sürüden bir koyunu kapıp kaçtı. Ben de işte bir Ademoğluyum; herkes gibi sinirleniyorum. Kıza bir tokat attım.

İçimde çok büyüdü; olayı gelip Hz. Peygamber'e (s.a.s.) anlattım. "Ya Resûlallah; onu azat edeyim mi?" dedim. *"Onu bana getir."* buyurdu. Getirdim. Hz. Peygamber (s.a.s.) ona *"Allah nerede?"* diye sordu. Kız, "Gökte." dedi. *"Ben kimim?"* diye sordu. Kız, "Sen Allah'ın Resûlü'sün." dedi. *"Bu kadın iman etmiş; bunu azat et."* buyurdu.[897]

---

896 *Müsned*, 39/175-179 (23762. Ayrıca 23763-23765, 23767-23769); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 33 (1199~). **Krş:** 204 ve 295. hadisler.

897 *Müsned*, 39/175-179 (23762. Ayrıca 23765, 23767); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 33 (1199~). **Krş:** 450 ve 1003. hadisler. **Oku:** Beled, 90/8-13.

IX. İKİ HADİS ALINANLAR

1) CÂBİR B. SEMURA
2) MEYMÛNE BİNT EL-HÂRİS
3) ABDULLAH B. MUĞAFFEL EL-MÜZENÎ
4) ADİY B. HÂTİM
5) EBÛ RÂFİ'
6) AVF B. MÂLİK
7) AMMÂR B. YÂSİR
8) KA'B B. UCRA
9) ŞEDDÂD B. EVS
10) ABBÂS B. ABDÜLMUTTALİB
11) VÂSİLE İBNÜ'L-ESKA'
12) ÜMMÜ ATIYYE EL-ENSÂRİYYE
13) EL-MİKDÂD İBNÜ'L-ESVED
14) SUHEYB B. SİNÂN ER-RÛMÎ
15) EBÛ ÜSEYD ES-SÂ'İDÎ
16) TÂRIK B. EŞYEM
17) ABDULLAH B. SELÂM
18) UKBE İBNÜ'L-HÂRİS
19) EBÛ HUMEYD ES-SÂ'İDÎ
20) ZEYNEB ES-SEKAFİYYE
21) ZEYNEB BİNT CAHŞ
22) SÜLEYMÂN B. SURAD
23) HÂRİSE B. VEHB
24) EL-MÜSEYYEB B. HAZN

CÂBİR B. SEMURA (r.a.)

Kendisi de babası Semura b. Cünâde de sahabidir. Annesi Hâlide, Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın kız kardeşidir. Kûfe'de yaşadı ve 74/693 yılında vefat etti. Peygamberimiz (s.a.s.) ile en az yüz defa görüştüğünü ve O'nun arkasında en az iki bin defa namaz kıldığını söylerdi. (*İsâbe*, s.194)

.....

• ﴿898﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ ابْنِ الْقِبْطِيَّةِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا وَرَاءَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قُلْنَا "السَّلَامُ عَلَيْكُمْ" بِأَيْدِينَا، يَمِينًا وَشِمَالًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَرْمُونَ بِأَيْدِيهِمْ كَأَنَّهَا أَذْنَابُ الْخَيْلِ الشُّمْسِ؟ أَلَا يَسْكُنُ أَحَدُكُمْ وَيُشِيرُ بِيَدِهِ عَلَى فَخِذِهِ، ثُمَّ يُسَلِّمُ عَلَى صَاحِبِهِ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ؟"

﴿898﴾ • Câbir b. Semura anlatıyor: Biz, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) arkasında namaz kılarken, "Es-selâmü aleyküm!" diye elimizi kaldırıp sağa sola selam verirdik. Nihayet Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Bazıları ellerini niçin öyle huysuz atların kuyrukları gibi sallıyorlar? Biriniz şöyle sakin durup, eli dizinin üstündeyken işaret edip, sonra da sağındaki ve solundaki arkadaşına selam veremiyor mu?"*[898]

.....

• ﴿899﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ الْمُسَيَّبِ بْنِ رَافِعٍ،

898 *Müsned*, 34/402-403 (20806. Ayrıca 20875, 20958, 20964, 20972, 21027-21028); Müslim, *Salât*, 120 (970~).

عَنْ تَمِيمِ بْنِ طَرَفَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ يَرْفَعُونَ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فِي الصَّلاَةِ، أَوْ لاَ تَرْجِعُ إِلَيْهِمْ!"

• ﴿899﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bazıları, ya namazda bakışlarını gökyüzüne kaldırmaktan vazgeçecekler ya da bakışları kendilerine bir daha dönmeyecek!"*[899]

MEYMÛNE BİNT EL-HÂRİS (r.a.)

Peygamber Efendimizin (s.a.s.) eşlerindendir. 590 yılı civarında doğdu ve hicretten önce Müslüman oldu. Hicretin dokuzuncu yılında gerçekleşen ve "Peygamberimizin en son evlendiği eşi" unvanını alacağı evlilikten önce iki evlilik yapmıştı. Bu evlilik, mensup olduğu Âmir b. Sa'sa'a kabilesi ile Bi'r-i Me'ûne faciası sonrasında kopan ilişkilerin tamir edilmesini sağlamış ve bu kabilenin topluca İslâm'a girmesine vesile olmuştu. Kendisi ayrıca Peygamberimizin (s.a.s.) amcası Hz. Abbâs'ın eşi Ümmü'l-Fadl'ın da kız kardeşi idi. 51/671 yılında Mekke'de vefat etti ve cenaze namazını, Peygamberimizin (s.a.s.) nasıl gece namazı kıldığını öğrenmesi için evinde defalarca misafir ettiği yeğeni Abdullah b. Abbas kıldırdı. (*DİA*, 29/506-507)

. . . . . .

﴿900﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ مَيْمُونَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِشَاةٍ لِمَوْلاَةٍ لِمَيْمُونَةَ مَيِّتَةٍ، فَقَالَ: "أَلاَ أَخَذُوا إِهَابَهَا، فَدَبَغُوهُ، فَانْتَفَعُوا بِهِ!" فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهَا مَيْتَةٌ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّمَا حُرِّمَ أَكْلُهَا."

• ﴿900﴾ • Hz. Meymûne anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.s.) azatlı bir cariyemin ölmüş koyununu gördü. *"Derisini alıp tabaklayıp kullansalar ya!"* buyurdu. "Ama ölmüş ya Resûlallah!" dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.), *"Yasaklanan sadece yenmesi."* buyurdu.[900]

[899] *Müsned*, 34/526-527 (21042. Ayrıca 20837, 20876, 20965, 21042); Müslim, *Salât*, 117 (966). **Krş:** 304. hadis. **Oku:** Mü'minûn, 23/1-2.

[900] *Müsned*, 44/378-379 (26795); Müslim, *Hayız*, 102 (809). **Oku:** Mâide, 5/3.

• ﴿901﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ مَيْمُونَةَ، أَنَّ فَأْرَةً وَقَعَتْ فِي سَمْنٍ، فَمَاتَتْ. فَسُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "خُذُوهَا وَمَا حَوْلَهَا، فَأَلْقُوهُ، وَكُلُوهُ."

• ﴿901﴾ • Bir fare katı yağın içine düşmüş ve orada ölüp kalmıştı. Durum Hz. Peygamber'e (s.a.s.) soruldu. *"Onu ve çevresini alıp atın. Kalanını yiyin."* buyurdu.[901]

ABDULLAH B. MUĞAFFEL EL-MÜZENÎ (r.a.)

Tebük Gazvesi'nden önce Peygamberimize (s.a.s.) gelerek binek talebinde bulunan, imkân olmayınca üzüntü içinde ağlayarak geri dönen ve haklarında Tevbe suresinin 92. ayeti nazil olan sahabilerden birisidir. Hz. Ömer tarafından Basra'ya eğitici olarak gönderilmiş ve 59/679 yılında orada vefat etmiştir. Cenaze namazını sahabi Ebû Berze el-Eslemî kıldırmıştır. (*DİA*, 1/119-120)

• ﴿902﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا كَهْمَسٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ، عَنِ ابْنِ مُغَفَّلٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلاَةٌ لِمَنْ شَاءَ.."

• ﴿902﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Her ezan ile kâmet arasında dileyen için namaz vardır."*[902]

• ﴿903﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ شُعْبَةَ. وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ صُهْبَانَ، عَنِ ابْنِ مُغَفَّلٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْخَذْفِ، وَقَالَ: "إِنَّهُ لاَ يَنْكَأُ عَدُوًّا، وَلاَ يَصِيدُ صَيْدًا. وَلَكِنَّهُ يَكْسِرُ السِّنَّ، وَيَفْقَأُ الْعَيْنَ."

• ﴿903﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) sapan kullanımını yasakladı ve şöyle buyurdu: *"Ne bir düşmanın hakkından gelebilir ne de bir av avlayabilir. Olsa olsa diş kırar, göz çıkarır!"*[903]

901 *Müsned*, 44/379-381 (26796. Ayrıca 26803, 26847); Buhârî, *ez-Zebâih ve's-Sayd*, 34 (5538~).

902 *Müsned*, 27/346-347 (16790. Ayrıca 20544, 20552, 20560, 20574); Buhârî, *Ezân*, 16 (627); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 304 (1940).

903 *Müsned*, 34/164 (20540. Ayrıca 16794, 16808, 20551, 20561, 20573); Buhârî, *Edeb*, 122 (6220~); Müslim, *Sayd*,

ADİY B. HÂTİM (r.a.)

Cahiliye döneminin cömertliğiyle meşhur şairi Hâtim et-Tâî'nin oğlu ve Tay kabilesinin reisidir. Hz. Ali komutasında kabilesine gönderilen seriyyeye karşı direnemeyip Suriye sınırında dindaşı olan Hristiyanların bölgesine intikal etti. Ancak esir düşen kız kardeşi Seffâne'nin Müslüman olmasından ve Medine'de iyi ağırlanıp ardından Şam'a yanına gelmesine izin verilmesinden etkilendi. Hicretin dokuzuncu yılında İslâm'ı seçti. Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) kendisine elini tutup nasıl *"Müslüman ol, kurtul!"* buyurduğunu, "Benim bir dinim var." diye cevap verince, *"Ben senin dinini senden daha iyi biliyorum."* ifadesini kullanarak nasıl ikna ettiğini anlatırdı. Sürekli abdestli bulunmasıyla, zekât ödemelerine önem vermesiyle ve cömert tavırlarıyla tanınırdı. Irak bölgesinin fethine katılıp ardından Kûfe'ye yerleşti. 67/686 yılında 120 yaşında iken vefat etti. (*DİA*, 1/380; *İsâbe*, s.1014-1015)

. . . . . .

• ﴿904﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ وَأَبُو مُعَاوِيَةَ الْمَعْنَى، قَالَا: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ خَيْثَمَةَ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلاَّ سَيُكَلِّمُهُ رَبُّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ. فَيَنْظُرُ عَمَّنْ أَيْمَنَ مِنْهُ: فَلَا يَرَى إِلاَّ شَيْئًا قَدَّمَهُ. وَيَنْظُرُ عَمَّنْ أَشْأَمَ مِنْهُ: فَلَا يَرَى إِلاَّ شَيْئًا قَدَّمَهُ. وَيَنْظُرُ أَمَامَهُ: فَتَسْتَقْبِلُهُ النَّارُ. فَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَّقِيَ النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَلْيَفْعَلْ."

• ﴿904﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Her biriniz Rabbiyle arada tercüman olmaksızın mutlaka konuşacak. Sağ yanında kim var diye bakınca, önceden yaptıklarını görecek. Sol yanında kim var diye bakınca, yine önceden yaptıklarını görecek. Önüne bakınca, ateşi tam karşısında bulacak. Yarım hurmayla bile olsa ateşten korunabiliyorsanız, bunu kesinlikle yapın!"*[904]

55 (5052). **Oku:** Mü'minûn, 23/1-3.

904 *Müsned*, 30/180-182 (18246. Ayrıca 19373); Buhârî, *Rikâk*, 49 (6539); Müslim, *Zekât*, 67 (2348~). **Oku:** Enbiyâ, 21/47; Lokmân, 31/16; Rahmân, 55/31-32; Hâkka, 69/18-37.

• ﴿905﴾ • حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا حُصَيْنٌ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، أَخْبَرَنَا عَ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ﴾ (البقرة: ١٨٧)، قَالَ: عَمَدْتُ إِلَى عِقَالَيْنِ، أَحَدُهُمَا أَسْوَدُ وَالْآخَرُ أَبْيَضُ، فَجَعَلْتُهُمَا تَحْتَ وِسَادِي. قَالَ: ثُمَّ جَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَيْهِمَا، فَلَا تَبَيَّنَ لِي الْأَسْوَدُ مِنَ االْأَبْيَضِ، وَلَا الْأَبْيَضُ مِنَ الْأَسْوَدِ. فَلَمَّا أَصْبَحْتُ، غَدَوْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَخْبَرْتُهُ بِالَّذِي صَنَعْتُ. فَقَالَ: "إِنْ كَانَ وِسَادُكَ إِذًا لَعَرِيضًا! إِنَّمَا ذَلِكَ بَيَاضُ النَّهَارِ مِنْ سَوَادِ اللَّيْلِ."

• ﴿905﴾ • Adiy b. Hâtim anlatıyor: [İmsâk vaktiyle ilgili] *"Beyaz ipliği siyah ipliklerden ayırıncaya kadar yiyin için."* {Bakara, 2/187} ayeti inince, biri beyaz öbürü siyah iki iplik buldum, yastığımın altına koydum. Durup durup bakmaya başladım; ne siyahı beyazdan ayırabiliyordum ne de beyazı siyahtan! Sabah olunca erkenden gidip yaptığımı Allah Resûlü'ne (s.a.s.) anlattım. Buyurdu ki: *"Senin yastığın oldukça enliymiş! Orada anlatılmak istenen, gündüzün aydınlığının gecenin karanlığından ayrılmasıdır."*[905]

EBÛ RÂFİ' (r.a.)

Peygamber Efendimizin (s.a.s.) azatlı kölesidir. Mısır asıllı (Kıptî) idi. Mekke'de Hz. Abbâs'ın kölesi iken, Bedir Savaşı sonrası onun kurtuluş fidyesini Medine'ye getirmiş ve bu süreçte Peygamberimize (s.a.s.) hediye edilmişti. Amcası Hz. Abbâs'ın Müslüman olduğu haberini müjdeleyince Efendimiz (s.a.s.) onu azat etmiş, önemli aile içi iletişim görevlerinin yanı sıra şahsi eşyalarının korunması vazifesini de ona vermişti. Bedir'den sonraki tüm gazvelere katılmış, yıllar sonra memleketi Mısır'ı fetheden orduda da bulunmuştu. Hz. Osman döneminin sonlarında Medine'de vefat etti. Köle menşeli ve zayıf bünyeli bu sahabinin Hadis ilmindeki yeri çok güçlüdür ve kendisi Abdullah b. Abbas'ın bilgi kaynakları arasında yer alır. (*DİA*, 10/211; *İsâbe*, s.1668-1669)

---

905 *Müsned*, 32/113-114 (19370. Ayrıca 19375); Buhârî, *Tefsîr*, (Bakara) 28 (4509~); Müslim, *Sıyâm*, 33 (2533). **Krş:** 428. hadis. **Oku:** Bakara, 2/187.

﴿906﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمن، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الشَّرِيدِ، أَنَّ سَعْدًا سَاوَمَ أَبَا رَافِعٍ أَوْ أَبُو رَافِعٍ سَاوَمَ سَعْدًا، فَقَالَ أَبُو رَافِعٍ: لَوْلَا أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ "الْجَارُ أَحَقُّ بِسَقَبِهِ"، مَا أَعْطَيْتُكَ.

• ﴿906﴾ • Amr ibnü'ş-Şerîd diyor ki: Sa'd ve Ebû Râfi' bir mülk için pazarlık yaptılar. Sonunda Ebû Râfi' dedi ki: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) *"Komşu, yakınındaki mülk için öncelik hakkına sahiptir."* buyurduğunu duymuş olmasaydım sana bunu vermezdim![906]

.....

﴿907﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ مَالِكٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَسْلَفَ مِنْ رَجُلٍ بَكْرًا، فَأَتَتْهُ إِبِلٌ مِنْ إِبِلِ الصَّدَقَةِ، فَقَالَ: "أَعْطُوهُ." فَقَالُوا: لَا نَجِدُ لَهُ إِلَّا رَبَاعِيًا خِيَارًا. قَالَ: "أَعْطُوهُ، فَإِنَّ خِيَارَ النَّاسِ أَحْسَنُهُمْ قَضَاءً."

• ﴿907﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) bir adamdan küçük bir deve borç aldı. Sonra kendisine zekât develeri gelince *"Ona devesini ödeyin."* buyurdu. "Aynısından yok; daha gösterişli ve büyük develer var elimizde." dediler. Buyurdu ki: *"Onu verin. Çünkü en iyi insanlar, borcun geri ödemesini en güzel yapanlardır."*[907]

AVF B. MÂLİK (r.a.)

Hicretin altıncı yılında Müslüman oldu. Peygamberimiz (s.a.s.) muâhât kapsamında onunla Ebü'd-Derdâ arasında kardeşlik bağı kurdu. Hayber, Mûte ve Tebük Savaşlarına katıldı. Daha sonra Humus'a yerleşti ve 73/692'de orada vefat etti. (*DİA*, 4/115)

.....

﴿908﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ مُعَاوِيَةَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي جُبَيْرُ

906 *Müsned*, 39/298-300 (23871. Ayrıca 27180); Buhârî, *Hıyel*, 14 (6978). **Krş:** 471. hadis. Ev ve arsa gibi herhangi bir gayrimenkul satışa çıkarıldığında, öncelikle ortakların, sonra da komşuların İslâm hukukuna göre satın almada öncelikleri vardır. Buna şüf'a veya civâr hakkı denir. Eğer aynı bedelle orayı ortak veya komşu almak istemiyorsa, o zaman mülk bir başkasına satılabilir.

907 *Müsned*, 45/161-162 (27181); Müslim, *Müsâkât*, 118 (4108).

بْنُ نُفَيْرٍ، عَنْ عَوْفٍ، قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى عَلَى مَيِّتٍ، فَفَهِمْتُ مِنْ صَلَاتِهِ عَلَيْهِ: "اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَعَافِهِ وَاعْفُ عَنْهُ. وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ، وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ. وَاغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ. وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ. وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلًا خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ، وَزَوْجًا خَيْرًا مِنْ زَوْجِهِ. وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ، وَنَجِّهِ مِنَ النَّارِ. وَقِهِ عَذَابَ الْقَبْرِ."

• ﴿908﴾ • Avf b. Mâlik anlatıyor: Allah Resûlü'nü (s.a.s.) bir cenazenin namazını kılarken gördüm. Onun için yaptığı duadan aklımda kalan şuydu: *"Allah'ım! Onu bağışla, ona acı, onun günahlarını affet. Onu güzel bir yere yerleştir, girip kalacağı mekânı genişlet. Onu suyla, karla, doluyla yıka. Beyaz elbiseyi kirlerden arındırdığın gibi onu da yaptığı yanlışlardan arındır. Ona bu dünyadaki evinden daha hayırlı bir ev ver, ailesinden daha hayırlı bir aile ver, eşinden daha hayırlı bir eş ver. Onu cennete girdir, cehennemden kurtar, kabir azabından koru."*[908]

. . . . . .

• ﴿909﴾ • حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ، قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ مَنْ خَرَجَ مَعَ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فِي غَزْوَةِ مُؤْتَةَ. وَرَافَقَنِي مَدَدِيٌّ مِنَ الْيَمَنِ، لَيْسَ مَعَهُ غَيْرُ سَيْفِهِ. فَنَحَرَ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ جَزُورًا، فَسَأَلَهُ الْمَدَدِيُّ طَائِفَةً مِنْ جِلْدِهِ، فَأَعْطَاهُ إِيَّاهُ، فَاتَّخَذَهُ كَهَيْئَةِ الدَّرَقِ.

وَمَضَيْنَا، فَلَقِينَا جُمُوعَ الرُّومِ، وَفِيهِمْ رَجُلٌ عَلَى فَرَسٍ لَهُ أَشْقَرَ، عَلَيْهِ سَرْجٌ مُذَهَّبٌ وَسِلَاحٌ مُذَهَّبٌ. فَجَعَلَ الرُّومِيُّ يُغْرِي بِالْمُسْلِمِينَ، وَقَعَدَ لَهُ الْمَدَدِيُّ خَلْفَ صَخْرَةٍ، فَمَرَّ بِهِ الرُّومِيُّ، فَعَرْقَبَ فَرَسَهُ فَخَرَّ، وَعَلَاهُ فَقَتَلَهُ، وَحَازَ فَرَسَهُ وَسِلَاحَهُ. فَلَمَّا فَتَحَ اللَّهُ لِلْمُسْلِمِينَ، بَعَثَ إِلَيْهِ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ، فَأَخَذَ مِنْهُ السَّلَبَ.

قَالَ عَوْفٌ: فَأَتَيْتُهُ، فَقُلْتُ: يَا خَالِدُ، أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَضَى بِالسَّلَبِ لِلْقَاتِلِ؟ قَالَ: بَلَى، وَلَكِنِّي إِسْتَكْثَرْتُهُ. قُلْتُ: لَتَرُدَّنَّهُ إِلَيْهِ أَوْ لَأُعَرِّفَنَّكَهَا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَأَبَى أَنْ يَرُدَّ عَلَيْهِ.

---

908 *Müsned*, 39/397-398 (23975); Müslim, *Cenâiz*, 85 (2232). Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَعَافِهِ وَاعْفُ عَنْهُ. وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ، وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ. وَاغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ. وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ. وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلًا خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ، وَزَوْجًا خَيْرًا مِنْ زَوْجِهِ. وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ، وَنَجِّهِ مِنَ النَّارِ. وَقِهِ عَذَابَ الْقَبْرِ.)

قَالَ عَوْفٌ: فَاجْتَمَعَا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَصَصْتُ عَلَيْهِ قِصَّةَ الْمَدَدِيِّ وَمَا فَعَلَهُ خَالِدٌ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا خَالِدُ، مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ؟" قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِسْتَكْثَرْتُهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا خَالِدُ، رُدَّ عَلَيْهِ مَا أَخَذْتَ مِنْهُ."

قَالَ عَوْفٌ: فَقَالَ: دُونَكَ يَا خَالِدُ، أَلَمْ أَفِ لَكَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَمَا ذَاكَ؟" فَأَخْبَرْتُهُ، فَغَضِبَ رَسُولُ اللَّهِ، وَقَالَ: "يَا خَالِدُ، لاَ تَرُدَّهُ عَلَيْهِ! هَلْ أَنْتُمْ تَارِكُو لِي أُمَرَائِي، لَكُمْ صَفْوَةُ أَمْرِهِمْ، وَعَلَيْهِمْ كَدَرُهُ؟"

• ﴿909﴾ • Avf b. Mâlik anlatıyor: Mûte Savaşı'nda Zeyd b. Hârise'nin komutasındaki Müslümanların içinde ben de sefere çıktım. Yanımda da Yemen'den gelen takviye kuvvetlerden bir adam vardı. Adamın kılıcından başka hiçbir şeyi yoktu. Müslüman'ın biri bir deve kesti; takviye güç mensubu adam da derisinin bir kısmını istedi. Deveyi kesen verdi; o da o deriyle kendisine kalkan gibi bir şey yaptı.

Yola devam ettik. Bizans ordusuyla karşı karşıya geldik. İçlerinde bir adam vardı; kumral bir ata binmişti. Atının eğerinden kılıcının kabzasına kadar her şeyi altın işlemeliydi. Bizanslı, Müslümanlara hücum etti. Takviye güç mensubu adam bir kayanın arkasına geçip onu bekledi. Bizanslı tam önünden geçerken atının bacağından vurup yere düşürdü. Sonra da adamın tepesine çıkıp öldürdü. Atını ve silahını aldı. Allah, Müslümanlara fetih nasip edince, Hâlid ibnü'l-Velîd bir görevli gönderdi ve Bizanslının eşyalarını Yemenli'nin elinden aldı.

Yanına gittim. "Hâlid; sen Allah Resûlü'nün (s.a.s.) koyduğu kurala göre, savaşta öldürülen kişinin üzerindeki eşyaların öldürene ait olduğunu bilmiyor musun?" dedim. "Tabii ki; ama o asker için fazla buluyorum." dedi. "Ya adama mallarını geri verirsin, ya da bunun ne demek olduğunu sana Resûlullah'ın (s.a.s.) huzurunda gösteririm!" dedim. Geri vermeye yanaşmadı.

Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanında bir araya geldik. Takviye güç mensubu adamın başından geçenleri ve Hâlid'in yaptıklarını anlattım. Allah Resûlü (s.a.s.), *"Niçin böyle yaptın Hâlid?"* diye sordu. "O asker için fazla buldum ya Resûlallah!" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.), *"Aldıklarını o adama geri ver Hâlid!"* buyurdu.

Dedim ki: "Gördün mü Hâlid? Dediğimi yaptım mı, yapmadım mı?" Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.), *"Ne oluyor?"* diye sordu. İşin iddialaşma boyutunu anlattım. Allah Resûlü (s.a.s.) çok sinirlendi ve şöyle buyurdu: *"Verme Hâlid, geri verme! Siz komutanlarımı bana bırakacak mısınız; yaptıkları işin sıkıntısını onlar çekip de kaymağı size kalmak üzere?"*[909]

---

[909] *Müsned*, 39/424-426 (23977. Ayrıca 23987); Müslim, *Cihâd*, 43 (4570~). **Krş:** 37 ve 749. hadisler.

AMMÂR B. YÂSİR (r.a.)

Dâru'l-Erkam'da Müslüman oldu. Mekke'de İslâm'a girdiğini açıklayan yedinci kişidir. Önce annesi Hz. Sümeyye, ardından babası Hz. Yâsir aynı gün içinde Ebû Cehil tarafından işkenceyle öldürülerek İslâm tarihinin ilk şehitleri oldular. Kendisinin de ağır işkencelere maruz kaldığı, hatta "kalbi imanla dolu olduğu hâlde" eziyet altında yanlış ifadeler kullanması üzerine bunun problem olmadığını belirten Nahl suresinin 106. ayetinin indiği bilinmektedir. 37/657 yılında yapılan Sıffîn Savaşı'nda Hz. Ali'nin süvari birliklerine komuta ederken 93 yaşında ve "712. hadiste bildirildiği şekilde" öldürüldü. (*DİA*, 3/75-76)

.....

• ﴿910﴾ • حَدَّثَنَا قُرَيْشُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبْجَرَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ وَاصِلِ بْنِ حَيَّانَ، قَالَ: قَالَ أَبُو وَائِلٍ: خَطَبَنَا عَمَّارٌ، فَأَبْلَغَ وَأَوْجَزَ. فَلَمَّا نَزَلَ، قُلْنَا: يَا أَبَا الْيَقْظَانِ، لَقَدْ أَبْلَغْتَ وَأَوْجَزْتَ، فَلَوْ كُنْتَ تَنَفَّسْتَ! قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِنَّ طُولَ صَلاَةِ الرَّجُلِ وَقِصَرَ خُطْبَتِهِ، مَئِنَّةٌ مِنْ فِقْهِهِ. فَأَطِيلُوا الصَّلاَةَ، وَأَقْصِرُوا الْخُطْبَةَ. فَإِنَّ مِنَ الْبَيَانِ سِحْرًا."

﴿910﴾ • Ebû Vâil diyor ki: Ammâr b. Yâsir bir gün bize çok etkili ve veciz bir hutbe verdi. Hutbeden inince, "Çok özlü konuştun Ebü'l-Yakzân; keşke geniş anlatsaydın!" dedik. Dedi ki: Ben Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum: *"Kişinin namazı uzun hutbeyi kısa tutması, anlayışlı olduğunu gösterir. Öyleyse namazı uzun, hutbeyi kısa tutun. Çünkü sözün büyüsü vardır."*[910]

.....

• ﴿911﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ أَبِي مُوسَى وَعَبْدِ اللَّهِ [...] قَالَ لَهُ أَبُو مُوسَى: أَلَمْ تَسْمَعْ لِقَوْلِ عَمَّارٍ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَاجَةٍ، فَأَجْنَبْتُ، فَلَمْ أَجِدِ الْمَاءَ، فَتَمَرَّغْتُ فِي الصَّعِيدِ كَمَا تَمَرَّغُ الدَّابَّةُ. ثُمَّ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: "إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيكَ أَنْ تَقُولَ" وَضَرَبَ بِيَدِهِ عَلَى الْأَرْضِ، ثُمَّ مَسَحَ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا بِصَاحِبَتِهَا، ثُمَّ مَسَحَ بِهَا وَجْهَهُ.

910 *Müsned*, 30/249-251 (18317); Müslim, *Cum'a*, 47 (2009).

• ﴿911﴾ • Şekîk diyor ki: Ebû Musa el-Eş'arî ve Abdullah b. Mes'ûd ile birlikte oturuyordum. [...] Teyemmüm konusunu tartışırlarken Ebû Musa, "Ammâr'ın söylediklerini duymadın mı?" dedi ve ondan şunu nakletti: Allah Resûlü (s.a.s.) beni bir göreve gönderdi. Gusül almam gerekti; fakat su bulamadım. Ben de toprakta hayvanların yuvarlandığı gibi yuvarlandım. Sonra Allah Resûlü'ne (s.a.s.) geldim ve olanları kendisine anlattım. *"Şöyle yapsan yeterdi."* buyurdu: Ellerini toprağa vurdu. Sonra her bir eliyle diğerini sıvazladı. En son da yüzünü mesh etti.[911]

KA'B B. UCRA (r.a.)

Medinelidir. Hudeybiye yolculuğu sırasında hakkında inen fidye ayeti ile tanınır. İhramlıyken uzun saçlarının bitlenmesi ve mecburen tıraş olması ile ilgili konuyu aşağıdaki rivayetinde (912. hadis) anlatır. Hayatının bir bölümünü Basra'da ve Peygamber Efendimizin (s.a.s.) irtihalinin ardından yerleştiği Kûfe'de hadis öğretmeye ayırmış, 52/672 yılında Medine'de vefat etmiştir. (*DİA*, 24/6-7)

﴿912﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْقِلٍ، قَالَ: قَعَدْتُ إِلَى كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ، فَسَأَلْتُهُ عَنْ هَذِهِ الْآيَةِ: ﴿فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ﴾ (البقرة: ١٩٦). قَالَ: فَقَالَ كَعْبٌ: نَزَلَتْ فِيَّ، كَانَ بِي أَذًى مِنْ رَأْسِي، فَحُمِلْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْقَمْلُ يَتَنَاثَرُ عَلَى وَجْهِي، فَقَالَ: "مَا كُنْتُ أُرَى أَنَّ الْجَهْدَ بَلَغَ بِكَ مَا أَرَى. أَتَجِدُ شَاةً؟" فَقُلْتُ: لَا. فَنَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ ﴿فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ﴾ (البقرة: ١٩٦). قَالَ: "صَوْمُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ أَوْ إِطْعَامُ سِتَّةِ مَسَاكِينَ نِصْفَ صَاعٍ طَعَامٍ لِكُلِّ مِسْكِينٍ." قَالَ: فَنَزَلَتْ فِيَّ خَاصَّةً، وَهِيَ لَكُمْ عَامَّةً.

• ﴿912﴾ • Abdullah b. Ma'kil diyor ki: Mescidde Ka'b b. 'Ucra'nın yanına oturdum ve ona *"İçinizden her kim hastalanır veya başından rahatsız olursa, fidye olarak ya oruç tutması, ya sadaka vermesi, ya da kurban kesmesi gerekir."* {Bakara, 2/196} ayetini sordum. Ka'b dedi ki: Bu ayet benim hakkımda indi. Başımdan çok rahatsızdım;

[911] *Müsned*, 30/269-272 (18328. Ayrıca 18329, 18332, 18334, 18887); Buhârî, *Teyemmüm*, 8 (347~); Müslim, *Hayız*, 110 (818). **Oku:** Mâide, 5/6.

beni Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanına taşıdıklarında artık bitler yüzüme düşmeye başlamıştı. *"Çektiğin sıkıntının gördüğüm şu boyuta ulaştığını hiç düşünmemiştim. Bir koyun bulabilir misin?"* buyurdu. "Hayır." dedim. Bunun üzerine ayet indi: *"İçinizden her kim hastalanır veya başından rahatsız olursa, fidye olarak ya oruç tutması, ya sadaka vermesi, ya da kurban kesmesi gerekir."* {Bakara, 2/196} Allah Resûlü (s.a.s.), *"Üç gün oruç tut veya her fakire yarım ölçek olmak üzere altmış fakiri bir gün doyur."* buyurdu. Dolayısıyla ayet özelde benim için indi; ama genelde hepinizi kapsıyor.[912]

• ﴿913﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ كَعْبٍ، قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ ﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ﴾ (الأحزاب: ٥٦)، قَالُوا: كَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ؟ قَالَ: "قُولُوا: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.. وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ."

• ﴿913﴾ • Ka'b b. 'Ucra anlatıyor: *"Allah ve melekleri Peygamber'e salât ederler."* {Ahzâb, 33/56} ayeti inince "Sana nasıl salât edelim ey Allah'ın Peygamberi?" dediler. Buyurdu ki: *"Şöyle deyin: Allah'ım, Hz. Muhammed'e ve ailesine her türlü iyiliği ver; tıpkı Hz. İbrahim'e ve ailesine her türlü iyiliği verdiğin gibi. Sen övgüye layık ve çok yücesin. Hz. Muhammed'e ve ailesine bereket ihsan eyle; tıpkı Hz. İbrahim'e ve ailesine bereket ihsan eylediğin gibi. Sen övgüye layık ve çok yücesin."*[913]

ŞEDDÂD B. EVS (r.a.)

Peygamber şairi Hassân b. Sâbit'in Uhud'da şehit olan kardeşi Evs'in oğludur. Hz. Ömer zamanında Humus valiliği, Muaviye döneminde Şam kadılığı yaptı. 58/678 yılında 75 yaşında Filistin'de vefat etti ve Mescid-i Aksâ yakınındaki kabristana defnedildi. Şam'ın âlim sa-

912 *Müsned*, 30/37-38 (18109. Ayrıca 18101, 18107, 18113, 18117, 18128); Buhârî, *Tefsîr*, (Bakara) 32 (4517); Müslim, *Hac*, 85 (2883). **Oku:** Bakara, 2/196.

913 *Müsned*, 30/57-58 (18133); Buhârî, *Ehâdîsü'l-Enbiyâ*, 10 (3370); Müslim, *Salât*, 66 (908~). **Krş:** 191. hadis. **Oku:** Ahzâb, 33/56. Salavât duasının hadislerdeki Arapça orijinal metni şu şekildedir:
(اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.)

habileri kendisini övmüşler; Ebü'd-Derdâ, onun fikhi düzeyini dile getirmiş, Ubâde ibnü's-Sâmit ise onun ilimle beraber hilim de verilenlerden olduğunu belirtmiştir. Etkili konuşması, öfkesine hâkim olması ve çok ibadet etmesiyle tanınırdı. Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) bir çift ayakkabısını saklamış, ölümünden sonra ayakkabıların bir tekini oğlu Muhammed, diğerini ise kızı Hazrec muhafaza etmiştir. (*DİA*, 38/408-409; *İsâbe*, s.652)

.....

﴿914﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ حُسَيْنٍ الْمُعَلِّمِ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ، عَنْ بُشَيْرِ بْنِ كَعْبٍ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "سَيِّدُ الإِسْتِغْفَارِ أَنْ يَقُولَ الْعَبْدُ: اللَّهُمَّ، أَنْتَ رَبِّي. لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، خَلَقْتَنِي. وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ. أَبُوءُ لَكَ بِالنِّعْمَةِ، وَأَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِي. فَاغْفِرْ لِي، إِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ."

قَالَ: "إِنْ قَالَهَا بَعْدَمَا يُصْبِحُ مُوقِنًا بِهَا، ثُمَّ مَاتَ: كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ. وَإِنْ قَالَهَا بَعْدَمَا يُمْسِي مُوقِنًا بِهَا، ثُمَّ مَاتَ: كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ."

• ﴿914﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Kulun bağışlanmak için yapabileceği en büyük dua (seyyidü'l-istiğfâr) şudur: Allah'ım! Sen benim Rabbimsin. Sen'den başka ilah yok. Beni Sen yarattın. Ben Sen'in kulunum. Elimden geldiğince Sana verdiğim sözde durmaya çalışıyorum. Bana verdiğin nimetleri itiraf ediyorum. Sana karşı işlediğim günahları da itiraf ediyorum. Beni bağışla. Çünkü günahları Sen'den başka kimse bağışlayamaz."*

Sonra da buyurdu ki: *"Kim bunu sabah inanarak söyler de gün içinde ölürse cennetlik olur. Kim de akşam inanarak söyler de o gece ölürse cennetlik olur."*[914]

.....

﴿915﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، عَنْ أَبِي قِلاَبَةَ، عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ، قَالَ: ثِنْتَانِ حَفِظْتُهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ كَتَبَ الإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ. فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذِّبْحَ. وَلْيُحِدَّ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ، وَلْيُرِحْ ذَبِيحَتَهُ."

914 *Müsned*, 28/334-335 (17111. Ayrıca 17130); Buhârî, *De'avât*, 16 (6323~). **Oku:** Âl-i İmrân, 3/16-17. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(اللَّهُمَّ، أَنْتَ رَبِّي. لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، خَلَقْتَنِي. وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ. أَبُوءُ لَكَ بِالنِّعْمَةِ، وَأَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِي. فَاغْفِرْ لِي، إِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ.)

• ﴿915﴾ • Şeddâd b. Evs diyor ki: Allah Resûlü'nden (s.a.s.) şu iki şeyi ezberledim: *"Allah her işin güzellikle yapılmasını farz kılmıştır. Onun için öldürecekseniz güzelce öldürün; kesecekseniz güzelce kesin. Biriniz boğazlama bıçağını iyice bilesin, keseceği hayvanı rahatlatsın."*[915]

ABBÂS B. ABDÜLMUTTALİB (r.a.)

Peygamber Efendimizin (s.a.s.) amcası ve Abdullah b. Abbas'ın babasıdır. Efendimizden (s.a.s.) iki yaş büyüktü. Maddi durumu iyi olduğu için Ebû Tâlib'in çocuklarından o Hz. Cafer'i, Peygamberimiz (s.a.s.) ise Hz. Ali'yi himayelerine almışlardı. Bedir Savaşı'nda müşriklerin safında yer aldı, esir düştü ve fidye ödeyerek Mekke'ye döndü. İkinci Akabe Biatı'na katılarak Medineli Müslümanlardan Peygamberimizi (s.a.s.) koruyacaklarına dair söz aldı. Huneyn Savaşı'nda İslâm ordusunun derlenip toparlanmasına ve düşmanı bozguna uğratmasına yardımcı oldu. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) vefat ettiğinde O'nun cenaze işlerini üstlendi. 32/653 yılında seksen dört yaşında Medine'de vefat etti. Uzun boylu, gür sesli ve beyaz tenliydi.
(*DİA*, 1/16-17)

.....

• ﴿916﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ نَوْفَلٍ، عَنْ عَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ نَفَعْتَ أَبَا طَالِبٍ بِشَيْءٍ؟ فَإِنَّهُ كَانَ يَحُوطُكَ وَيَغْضَبُ لَكَ.

قَالَ: "نَعَمْ، هُوَ فِي ضَحْضَاحٍ مِنَ النَّارِ. وَلَوْلاَ ذَلِكَ، لَكَانَ فِي الدَّرْكِ الأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ."

• ﴿916﴾ • Abbâs b. Abdülmuttalib anlatıyor: "Ya Resûlallah!" dedim; "Ebû Tâlib'e herhangi bir yardımın olabildi mi? O seni çok korudu, senin için çok dertlendi."

Buyurdu ki: *"Evet, tabii. O, ateşin sığ bir yerinde. Benim için yaptıkları olmasaydı, zaten cehennemin en alt tabakasında olurdu."*[916]

---

915 *Müsned*, 28/336-337 (17113. Ayrıca 17116, 17128, 17139); Müslim, *Sayd*, 57 (5055). **Krş:** 305. hadis.

916 *Müsned*, 3/291 (1768. Ayrıca 1763, 1774, 1789); Buhârî, *Edeb*, 115 (6208~); Müslim, *İmân*, 357 (510~). **Krş:**

• ﴿917﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ -يَعْنِي الشَّافِعِيَّ-، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ يَزِيدَ -يَعْنِي ابْنَ الْهَادِ-، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ عَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ االْمُطَّلِبِ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "ذَاقَ طَعْمَ الإِيمَانِ مَنْ رَضِيَ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالإِسْلاَمِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولاً."

• ﴿917﴾ • Âmir b. Sa'd diyor ki: Abbâs b. Abdülmuttalib, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Rab olarak Allah'ı, din olarak İslâm'ı ve peygamber olarak Muhammed'i benimseyen kişi imanın tadını almıştır."*[917]

VÂSİLE İBNÜ'L-ESKA' (r.a.)

Suffe ehlindendir. Tebük Seferi'nden hemen önce İslâm'ı kabul etti. Peygamber Efendimize (s.a.s.) üç yıl hizmet etti. Medine'nin dışında Basra'da, fethine katıldığı Şam'da ve Kudüs'te yaşadı. 100 yaşını aşkın iken 85/704 yılında Kudüs'te vefat etti ve "Şam bölgesinde en son vefat eden sahabi" olarak anıldı. (*DİA*, 42/550-551; *İsâbe*, s.1561)

. . . . . .

• ﴿918﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ: سَمِعْتُ وَاثِلَةَ بْنَ الأَسْقَعِ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِنَّ أَعْظَمَ الْفِرَى ثَلاَثَةٌ: أَنْ يَفْتَرِيَ الرَّجُلُ عَلَى عَيْنَيْهِ، يَقُولُ: رَأَيْتُ، وَلَمْ يَرَ. وَأَنْ يَفْتَرِيَ عَلَى وَالِدَيْهِ، فَيَدَّعِي إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ. أَوْ يَقُولُ: سَمِعَنِي، وَلَمْ يَسْمَعْ مِنِّي."

• ﴿918﴾ • Vâsile ibnü'l-Eska' diyor ki: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum: *"Atılabilecek en ağır üç iftira şunlardır: Kişinin gözlerine iftira atıp görmediği hâlde gördüm demesi; anne babasına iftira atıp kendisini babasından başka birinin oğlu olarak lanse etmesi; bir şeyi benim ağzımdan duymadığı hâlde benden duyduğunu söylemesi."*[918]

945. hadis.

917 *Müsned*, 3/299 (1778. Ayrıca 1779); Müslim, *İmân*, 56 (151).

918 *Müsned*, 25/390 (16008. Ayrıca 16015, 16980, 16983); Buhârî, *Menâkıb*, 5 (3509~). **Krş:** 492 ve 758. hadisler. **Oku:** Ahzâb, 33/4-5.

• ﴿919﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ شَدَّادٍ أَبِي عَمَّارٍ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ اصْطَفَى مِنْ وَلَدِ إِبْرَاهِيمَ: إِسْمَاعِيلَ. وَاصْطَفَى مِنْ بَنِي إِسْمَاعِيلَ: كِنَانَةَ. وَاصْطَفَى مِنْ بَنِي كِنَانَةَ: قُرَيْشًا. وَاصْطَفَى مِنْ قُرَيْشٍ: بَنِي هَاشِمٍ. وَاصْطَفَانِي مِنْ بَنِي هَاشِمٍ."

• ﴿919﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Yüce Allah, İbrahim'in oğullarından İsmail'i seçti. İsmail'in oğullarından Kinâne'yi seçti. Kinâne'nin oğullarından Kureyş'i seçti. Kureyş'ten Hâşimoğullarını seçti. Ve Hâşimoğullarından da beni seçti."*[919]

ÜMMÜ ATIYYE EL-ENSÂRİYYE (r.a.)

Adı Nüseybe bintü'l-Hâris'tir. Medineli ilk Müslümanlardandır. Hicretten sonra katıldığı hanımlara özgü biatta Peygamber Efendimize (s.a.s.) verdiği sözlere bağlı kalmasıyla bilinir. Yedi gazveye katılarak cephe gerisinde yemek hazırlama ve yaralıları tedavi etme gibi görevler üstlenmiştir. Başta Hz. Âişe olmak üzere Efendimizin (s.a.s.) eşleri ile yakın irtibatının yanı sıra, Peygamberimizin (s.a.s.) kızları Zeyneb ve Ümmü Gülsüm'ün cenazelerinin defne hazırlanması işini deruhte etmesi ve fikhi konulardaki bilgisi ile ön plana çıkmıştır. Kadınların bayram namazına katılmaları, cenaze defnine gitmemeleri ve benzeri bilgiler kendisinden nakledilmiştir. Vefât-ı Nebî'den sonra Basra'ya yerleşmiş ve orada eğitim vermiş olup çok hadis rivayet eden kadın sahabiler arasında gösterilmektedir. 70/690 yılında ölmüştür. (*DİA*, 42/314; *İsâbe*, s.2020)

• ﴿920﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، أَخْبَرَنَا أَيُّوبُ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ، قَالَتْ: أَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ نَغْسِلُ ابْنَتَهُ، فَقَالَ: "اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتُنَّ ذَلِكَ، بِمَاءٍ وَسِدْرٍ، وَاجْعَلْنَ فِي الْآخِرَةِ كَافُورًا أَوْ شَيْئًا مِنْ كَافُورٍ، فَإِذَا فَرَغْتُنَّ فَآذِنَّنِي." قَالَتْ: فَلَمَّا فَرَغْنَا، آذَنَّاهُ. فَأَلْقَى إِلَيْنَا حَقْوَهُ، وَقَالَ: "أَشْعِرْنَهَا إِيَّاهُ."

[919] *Müsned*, 28/194-195 (16987. Ayrıca 16986); Müslim, *Fedâil*, 1 (5938~). **Krş:** 828. hadis. **Oku:** Bakara, 2/127-129.

• ﴿920﴾ • Ümmü Atıyye anlatıyor: Kızı Zeyneb'in cenazesini yıkarken Allah Resûlü (s.a.s.) yanımıza geldi. Buyurdu ki: *"Sidr otu ve suyla üç veya beş ya da gerek görürseniz daha çok kez yıkayın. Sonuncu yıkamanızda kâfûr bitkisinden kullanın. Bitirdiğinizde bana haber verin."* Bitirince haber verdik. Bize gömleğini verdi ve *"Onun bedenine ilk bunu sarın."* buyurdu.[920]

. . . . . .

• ﴿921﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، عَنْ خَالِدٍ، عَنْ حَفْصَةَ، عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُمْ فِي غَسْلِ ابْنَتِهِ: "ابْدَأْنَ بِمَيَامِنِهَا، وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا."

• ﴿921﴾ • Ümmü Atıyye, kızının cenazesini yıkarlarken Allah Resûlü'nün (s.a.s.) kendilerine şöyle buyurduğunu anlatır: *"Sağ taraflarından ve abdestte yıkanan yerlerinden başlayın."*[921]

EL-MİKDÂD İBNÜ'L-ESVED (r.a.)

İlk Müslümanlardan ve Habeşistan muhacirlerindendir. Bir elini kaybettiği Bedir'de "atla savaşan ilk İslâm süvarisi" unvanını almış; Uhud'da ordunun ana kanadını Hz. Hamza ile birlikte yönetmiştir. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) okçularından ve Hz. Ali ile birlikte operasyonlara gönderdiği sahabilerdendir. Hz. Ömer onu halife seçecek komisyonun toplanmasından sorumlu kişi olarak görevlendirmiş, Hz. Osman döneminde ise Kıbrıs'ı fetheden orduda yer almıştır. Mikdâd b. Amr adıyla da tanınmakta olup 33/653 yılında yetmiş yaşlarında iken Medine'de vefat etmiştir. (*DİA*, 30/49-50)

. . . . . .

• ﴿922﴾ • حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، حَدَّثَنِي سُلَيْمُ بْنُ عَامِرٍ، حَدَّثَنِي الْمِقْدَادُ صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ، أُدْنِيَتِ الشَّمْسُ مِنَ الْعِبَادِ حَتَّى

920 *Müsned*, 34/386-387 (20790. Ayrıca 20795, 27297, 27299, 27306); Buhârî, *Cenâiz*, 8 (1253); Müslim, *Cenâiz*, 36 (2168). **Krş:** 491, 533 ve 921. hadisler.

921 *Müsned*, 45/283-284 (27302); Buhârî, *Cenâiz*, 10 (1255); Müslim, *Cenâiz*, 43 (2176). **Krş:** 491, 533 ve 920. hadisler.

تَكُونَ قِيدَ مِيلٍ أَوْ مِيلَيْنِ. قال: فَتَصْهَرُهُم الشَّمْسُ، فَيَكُونُونَ فِي الْعَرَقِ كَقَدْرِ أَعْمَالِهِمْ. مِنْهُمْ مَنْ يَأْخُذُهُ إِلَى عَقِبَيْهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَأْخُذُهُ إِلَى رُكْبَتِهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَأْخُذُهُ إِلَى حَقْوَيْهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يُلْجِمُهُ إِلْجَامًا."

• ﴿922﴾ • Süleym b. Âmir diyor ki: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) sahabisi el-Mikdâd bana, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Kıyamet günü olunca güneş, kulların üzerine arada sadece bir iki mil kalacak kadar yaklaştırılır. Güneş onları eritir gider; yapıp ettikleri oranında tere batarlar. Ter kiminin topuklarına kadar çıkar, kiminin dizlerine. Kiminin yakasına kadar yükselir. Kimi de ağzına kadar ter içinde yüzer."*[922]

.....

• ﴿923﴾ • حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَخِي ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَمِّهِ، أَخْبَرَنِي عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ اللَّيْثِيُّ ثُمَّ الْجَنْدَعِيُّ، أَنَّ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ عَدِيِّ بْنِ الْخِيَارِ أَخْبَرَهُ، أَنَّ الْمِقْدَادَ بْنَ عَمْرٍو الْكِنْدِيَّ -وَكَانَ حَلِيفًا لِبَنِي زُهْرَةَ، وَكَانَ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- أَخْبَرَهُ، أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَرَأَيْتَ إِنْ لَقِيتُ رَجُلًا مِنَ الْكُفَّارِ، فَاقْتَتَلْنَا، فَضَرَبَ إِحْدَى يَدَيَّ بِالسَّيْفِ فَقَطَعَهَا، ثُمَّ لَاذَ مِنِّي بِشَجَرَةٍ، فَقَالَ: أَسْلَمْتُ لِلَّهِ! أَأَقْتُلُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ بَعْدَ أَنْ قَالَهَا؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تَقْتُلْهُ." قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهُ قَطَعَ إِحْدَى يَدَيَّ، ثُمَّ قَالَ ذَلِكَ بَعْدَ مَا قَطَعَهَا. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تَقْتُلْهُ. فَإِنْ قَتَلْتَهُ فَإِنَّهُ بِمَنْزِلَتِكَ قَبْلَ أَنْ تَقْتُلَهُ، وَإِنَّكَ بِمَنْزِلَتِهِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ كَلِمَتَهُ الَّتِي قَالَ."

• ﴿923﴾ • Ubeydullah b. Adiy diyor ki: Zühreoğulları'nın anlaşmalı üyesi olan ve Allah Resûlü (s.a.s.) ile birlikte Bedir'e katılanlar arasında yer alan el-Mikdâd b. Amr el-Kindî, Allah Resûlü'ne (s.a.s.) şöyle demiş: "Bir adamla çatışsak, kılıçla bir elimi koparsa, sonra da ağacın arkasına saklanıp 'Allah'a inandım!' dese; onu öldürebilir miyim?"

Allah Resûlü (s.a.s.), *"Onu öldürme."* buyurmuş. "Ama ya Resûlallah, adam elimi kesiyor, bu sözü elimi kestikten sonra söylüyor." demiş. Allah Resûlü (s.a.s.) ise buyurmuş ki: *"Onu öldürme. Çünkü eğer öldürürsen o, senin kendisini öldürmeden önceki konumuna geçmiş olur; sen de onun o sözünü söylemeden önceki konumuna geçmiş olursun."*[923]

---

922 *Müsned*, 39/235-236 (23813); Müslim, *Cennet*, 62 (7206~). **Krş:** 221. hadis.

923 *Müsned*, 39/239-240 (23817. Ayrıca 23811, 23831); Buhârî, *Megâzî*, 12 (4019); Müslim, *İmân*, 155 (274). **Krş:** 825. hadis.

SUHEYB B. SİNÂN ER-RÛMÎ (r.a.)

Aslen Musul doğumlu bir Arap olmakla birlikte, Bizanslılar tarafından bir savaş sonrası esir alınarak götürülmüş ve bu yüzden "Rûmî" nisbesiyle anılmıştır. Daha sonra Arap tüccarlara köle olarak satılarak Mekke'ye getirilmiştir. Hicretten otuz yıl kadar önce doğduğu ve peygamberlikten önce Efendimiz (s.a.s.) ile dostluk kurduğu bilinmektedir. Dâru'l-Erkam'da Müslüman olmuş, şehirde koruyacak kimsesi olmadığı için Bilâl-i Habeşî ve Ammâr b. Yâsir ile birlikte ağır işkencelerden geçirilmiştir. Hicrette sergilediği fedakârlıktan ötürü hakkında ayet-i kerime nazil olmuş {Bakara 2/207}; Bedir'den itibaren bütün gazvelerde bulunmuştur. Suikasta uğrayıp yüksek sesle ağladığında Halife Hz. Ömer'i o teskin etmiş, halife seçimi sürecinde üç gün boyunca Mescid-i Nebevî'de imamlığı o üstlenmiştir. Hz. Osman ve Hz. Ali dönemindeki olaylarda tarafsız kalmış, 38/659 yılında vefat etmiş ve cenaze namazını Sa'd b. Ebî Vakkâs kıldırmıştır. (*DİA*, 37/476-477)

﴿924﴾ • حَدَّثَنَا بَهْزٌ وَحَجَّاجٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ صُهَيْبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "عَجِبْتُ مِنْ أَمْرِ الْمُؤْمِنِ، إِنَّ أَمْرَ الْمُؤْمِنِ كُلَّهُ لَهُ خَيْرٌ. وَلَيْسَ ذَلِكَ لأَحَدٍ إِلاَّ لِلْمُؤْمِنِ. إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءُ شَكَرَ: كَانَ ذَلِكَ لَهُ خَيْرٌ. وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ فَصَبَرَ: كَانَ ذَلِكَ لَهُ خَيْرٌ."

• ﴿924﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Müminin işine şaşıyorum. Çünkü müminin işi kendisi açısından hep hayırlı oluyor. Ve bu durum müminden başka hiç kimse için geçerli değil. Sevindirici bir gelişmeyle karşılaştığında şükrediyor, kendisi için iyi oluyor. Üzücü bir gelişmeyle karşılaştığında ise sabrediyor, yine kendisi için iyi oluyor."*[924]

﴿925﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ صُهَيْبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ

[924] *Müsned*, 31/264-265 (18934. Ayrıca 18939, 23924, 23930); Müslim, *Zühd*, 64 (7500~). **Oku:** Hûd, 11/9-11; Hac, 22/34-35; Ankebût, 29/58-60; Hadîd, 57/22-23.

الْجَنَّةَ نُودُوا: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ، إِنَّ لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ مَوْعِدًا لَمْ تَرَوْهُ. فَقَالُوا: وَمَا هُوَ؟ أَلَمْ تُبَيِّضْ وُجُوهَنَا، وَتُزَحْزِحْنَا عَنِ النَّارِ، وَتُدْخِلْنَا الْجَنَّةَ؟ قال: فَيَكْشِفُ الْحِجَابَ، فَيَنْظُرُونَ إِلَيْهِ. فَوَاللَّهِ، مَا أَعْطَاهُمُ اللَّهُ شَيْئًا أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنْهُ."

ثُمَّ تَلَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ﴿لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَى وَزِيَادَةٌ﴾ (يونس: ٢٦)

• ﴿925﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cennetlikler cennete girince onlara şöyle seslenilir: 'Hey, cennetlikler! Allah'ın size söz verdiği bir şey var, daha onu görmediniz!' Onlar, 'Ne olabilir ki?' derler. 'Sen bizim yüzümüzü ak etmedin mi Yarabbi; bizi ateşten kurtarıp cennete sokmadın mı?' derken örtüyü açar. O'na bakarlar. Ve Allah şahit, Allah'ın onlara verdiği nimetler içinde en hoşlarına giden de bu olur."*

Sonra Allah Resûlü (s.a.s.) şu ayeti okudu: *"Güzel iş yapanlara daha güzeli ve bir de fazlası vardır."* {Yûnus, 10/26}[925]

EBÛ ÜSEYD ES-SÂ'İDÎ (r.a.)

Adı Mâlik b. Rabîa'dır. Medinelidir. Bedir'den itibaren bütün gazvelere katıldı ve Mekke'nin Fethi'nde sancaktarlık yaptı. Kısa boylu, saçı sakalı bembeyaz ve yaşı ilerlediği için görme yetisini kaybetmiş bir ihtiyardı. (*DİA*, 10/251)

• ﴿926﴾ • أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ذَكْوَانَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ السَّاعِدِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "خَيْرُ دُورِ الْأَنْصَارِ بَنُو النَّجَّارِ، ثُمَّ بَنُو عَبْدِ الْأَشْهَلِ، ثُمَّ بَنُو الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ، ثُمَّ بَنُو سَاعِدَةَ." ثُمَّ قَالَ: "وَفِي كُلِّ دُورِ الْأَنْصَارِ خَيْرٌ." فَقَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ: جَعَلَنَا رَابِعَ أَرْبَعَةٍ، أَسْرِجُوا لِي حِمَارِي! فَقَالَ ابْنُ أَخِيهِ: أَتُرِيدُ أَنْ تَرُدَّ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ حَسْبُكَ أَنْ تَكُونَ رَابِعَ أَرْبَعَةٍ.

• ﴿926﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ensar hanelerinin en iyisi Neccâroğulları, sonra Abdüleşheloğulları, sonra Hâris b. Hazreçoğulları, sonra da Sâideoğullarıdır."* Ardından da *"Bütün ensar hanelerinde hayır vardır."* buyurdu.

925 *Müsned*, 31/265-266 (18935. Ayrıca 18936, 18941, 23925); Müslim, *İmân*, 297-298 (449-450) (~). **Krş:** 804. hadis. **Oku:** Yûnus, 10/26; Kıyâme, 75/20-25.

Bunun üzerine Sa'd b. Ubâde, "Bizi dördüncü sıraya koymuş; eşeğimi hazırlayın!" dedi. Yeğeni ona müdahale etti: "Allah Resûlü'ne (s.a.s.) kafa mı tutacaksın? Dördüncü sırada olmak neyine yetmiyor?!"[926]

.....

• ﴿927﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْغَسِيلِ، عَنْ عَبَّاسِ بْنِ سَهْلٍ أَوْ حَمْزَةَ بْنِ أَبِي أُسَيْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَمَّا الْتَقَيْنَا نَحْنُ وَالْقَوْمُ يَوْمَ بَدْرٍ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَئِذٍ لَنَا: "إِذَا كَثَبُوكُمْ -يَعْنِي غَشُوكُمْ- فَارْمُوهُمْ بِالنَّبْلِ."

• ﴿927﴾ • Ebû Üseyd anlatıyor: Bedir günü kâfirlerle karşı karşıya geldiğimizde Allah Resûlü (s.a.s.) bize şöyle buyurdu: *"Üzerinize topluca yüklendiklerinde onlara ok atın!"*[927]

TÂRIK B. EŞYEM (r.a.)

Kûfe'de yaşayan sahabilerdendir. Buradaki rivayetlerinin yanı sıra, sabah namazında kunût okunmamasına dair rivayetiyle de tanınır.

(*İsâbe*, s.719)

.....

• ﴿928﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مَالِكٍ الْأَشْجَعِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقُولُ لِقَوْمٍ: "مَنْ وَحَّدَ اللَّهَ تَعَالَى، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِهِ: حَرُمَ مَالُهُ وَدَمُهُ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ."

• ﴿928﴾ • Ebû Mâlik el-Eşca'î diyor ki: Babam [Târık b. Eşyem], Hz. Peygamber'in (s.a.s.) bir topluluğa şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Kim Allah'ın bir olduğuna inanır ve Allah'tan başka tapılan her şeye karşı çıkarsa, onun malı ve kanı dokunulmaz olur ve hesabı da Allah'a kalır."*[928]

---

926 *Müsned*, 25/447 (16051. Ayrıca 16049-16050, 16052); Buhârî, *Menâkıbü'l-Ensâr*, 7 (3789); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 179 (6425). **Krş:** 365. hadis.

927 *Müsned*, 25/458-459 (16060); Buhârî, *Megâzî*, 10 (3984~). **Oku:** Enfâl, 8/7-18.

928 *Müsned*, 25/212 (15875. Ayrıca 15878, 27212-27213); Müslim, *İmân*, 37 (130~). **Krş:** 538. hadis.

• ﴿929﴾ • حَدَّثَنَا يَزِيدُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مَالِكٍ الْأَشْجَعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ، إِذَا أَتَاهُ الْإِنْسَانُ يَقُولُ: كَيْفَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَقُولُ حِينَ أَسْأَلُ رَبِّي؟ قَالَ: "قُلْ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَاهْدِنِي، وَارْزُقْنِي."

وَقَبَضَ أَصَابِعَهُ الْأَرْبَعَ إِلَّا الْإِبْهَامَ: "فَإِنَّ هَؤُلَاءِ يَجْمَعْنَ لَكَ دُنْيَاكَ وَآخِرَتَكَ."

• ﴿929﴾ • Birisi gelip "Ya Resûlallah; Rabbime nasıl dua edeyim, O'ndan ne isteyeyim?" diye sordu. Buyurdu ki: *"Şöyle söyle: Allah'ım! Beni bağışla. Bana acı. Bana yol göster. Bana rızık ver."*

Ve başparmağı hariç diğer dört parmağını birleştirip ekledi: *"Bu dört istek senin hem dünyanı hem ahiretini kurtarır."*[929]

ABDULLAH B. SELÂM (r.a.)

Medineli Kaynukaoğulları adlı Yahudi kabilesine mensuptur. Tevrât ve şerhleri konusunda uzman bir âlimdi. Hicrette Peygamber Efendimiz (s.a.s.) Medine'ye girerken kendisiyle Kubâ'da bir görüşme yaptı ve zihnindeki soruların tam karşılığını alınca (350. hadis) İslâm'ı kabul etti. Peygamberimiz (s.a.s.) onun Husayn olan ismini Abdullah'a çevirdi. Ailesinin de Müslüman olmasını sağlayarak özellikle Yahudilerle ilgili meselelerde sorumluluklar üstlendi.

Hz. Ömer ile birlikte Kudüs'ün fethine katıldı. Hz. Ali, Kûfe tarafına geçmek istediğinde ona "Resûlullah'ın minberinden ayrılma. Eğer burayı bırakırsan bir daha asla bulamayabilirsin!" uyarısında bulundu. Son hak peygamberden daha yaşarken cennet müjdesi alan bir kişi olarak 43/663 yılında Medine'de vefat etti. (*DİA*, 1/134-135; *İsâbe*, s.889-890)

. . . . . .

• ﴿930﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عَوْفٍ، حَدَّثَنَا زُرَارَةُ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ (ح) وحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَوْفٌ، عَنْ زُرَارَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ، قَالَ: لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، انْجَفَلَ النَّاسُ عَلَيْهِ. فَكُنْتُ فِيمَنِ انْجَفَلَ. فَلَمَّا تَبَيَّنْتُ وَجْهَهُ، عَرَفْتُ

929 *Müsned*, 25/213-214 (15877. Ayrıca 15881, 27211); Müslim, *Zikir ve Duâ*, 36 (6851~). **Oku:** Bakara, 2/286. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَاهْدِنِي، وَارْزُقْنِي.)

أَنَّ وَجْهَهُ لَيْسَ بِوَجْهِ كَذَّابٍ. فَكَانَ أَوَّلُ شَيْءٍ سَمِعْتُهُ، يَقُولُ: "أَفْشُوا السَّلَامَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وَصِلُوا الْأَرْحَامَ، وَصَلُّوا وَالنَّاسُ نِيَامٌ، تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ."

• ﴿930﴾ • Abdullah b. Selâm anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.s.) [hicrette Medine'ye] geldiğinde herkes O'nu karşılamak için sokağa döküldü. Ben de sokağa dökülenler arasındaydım. Yüzünü yakından gördüğümde, O'nun yüzünün bir yalancının yüzü olamayacağını anladım. Ağzından duyduğum ilk sözler şunlardı: *"Selamı yayın! Yemeği yedirin! Akraba ilişkilerini geliştirin! İnsanlar uyurlarken namaz kılın! Sağ salim cennete girin!"*[930]

. . . . . .

• ﴿931﴾ • حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ عُبَادٍ، قَالَ: كُنْتُ فِي الْمَسْجِدِ، فَجَاءَ رَجُلٌ فِي وَجْهِهِ أَثَرٌ مِنْ خُشُوعٍ. فَدَخَلَ، فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ، فَأَوْجَزَ فِيهِما. فَقَالَ الْقَوْمُ: هَذَا رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ. فَلَمَّا خَرَجَ، اتَّبَعْتُهُ حَتَّى دَخَلَ مَنْزِلَهُ، فَدَخَلْتُ مَعَهُ، فَحَدَّثْتُهُ. فَلَمَّا اسْتَأْنَسَ، قُلْتُ لَهُ: إِنَّ الْقَوْمَ لَمَّا دَخَلْتَ قَبْلُ الْمَسْجِدَ، قَالُوا كَذَا وَكَذَا.

قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ! مَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَقُولَ مَا لَا يَعْلَمُ، وَسَأُحَدِّثُكَ لِمَ. إِنِّي رَأَيْتُ رُؤْيَايَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَصَصْتُهَا عَلَيْهِ. رَأَيْتُ كَأَنِّي فِي رَوْضَةٍ خَضْرَاءَ -قَالَ ابْنُ عَوْنٍ: فَذَكَرَ مِنْ خُضْرَتِهَا وَسَعَتِهَا- وَسَطَهَا عَمُودُ حَدِيدٍ، أَسْفَلُهُ فِي الْأَرْضِ وَأَعْلَاهُ فِي السَّمَاءِ، فِي أَعْلَاهُ عُرْوَةٌ. فَقِيلَ لِيَ: اصْعَدْ عَلَيْهِ. فَقُلْتُ: لَا أَسْتَطِيعُ. فَجَاءَنِي مِنْصَفٌ -قَالَ ابْنُ عَوْنٍ: هُوَ الْوَصِيفُ- فَرَفَعَ ثِيَابِي مِنْ خَلْفِي، فَقَالَ: اصْعَدْ عَلَيْهِ. فَصَعِدْتُ حَتَّى أَخَذْتُ بِالْعُرْوَةِ، فَقَالَ: اسْتَمْسِكْ بِالْعُرْوَةِ. فَاسْتَيْقَظْتُ، وَإِنَّهَا لَفِي يَدِي.

قَالَ: فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَصَصْتُهَا عَلَيْهِ، فَقَالَ: "أَمَّا الرَّوْضَةُ، فَرَوْضَةُ الْإِسْلَامِ. وَأَمَّا الْعَمُودُ، فَعَمُودُ الْإِسْلَامِ. وَأَمَّا الْعُرْوَةُ، فَهِيَ الْعُرْوَةُ الْوُثْقَى. أَنْتَ عَلَى الْإِسْلَامِ حَتَّى تَمُوتَ."

قَالَ: وَهُوَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ.

• ﴿931﴾ • Kays b. Ubâd diyor ki: Mescid-i Nebevî'deydim. Bir adam geldi; yüzünde huşû izi vardı. Girip iki rekât kıldı; ama çok özel bir iki rekâttı. Orada oturanlar "Bu, cennetlik bir adam." dediler. Çıkınca peşinden gittim; evine girdi, onunla

930 *Müsned*, 39/201-202 (23784); Dârimî, *İsti'zân*, 4 (2660); İbn Mâce, *Et'ime*, 1 (3251~); Tirmizî, *Sıfatü'l-Kıyâme*, 42 (2485~); **Krş:** 350. hadis. **Oku:** Ra'd, 13/19-24; Secde, 32/15-20.

birlikte ben de girdim ve kendisiyle sohbet ettim. Tanıştıktan sonra ona "Biraz önce mescide girdiğinde oradakiler şöyle şöyle dediler." dedim.

"Estağfirullah! Bilemeyeceği bir şeyi söylemek kimseye yakışmaz. Ama niye öyle dediklerini de ben sana anlatayım." dedi ve devam etti: Allah Resûlü (s.a.s.) döneminde bir rüya görmüş ve kendisine anlatmıştım. Rüyamda çok geniş ve yemyeşil bir bahçede idim. Bahçenin ortasında, yere sabitlenmiş, ucu göklere uzanan demir bir sütun vardı. Sütunun en tepesinde de sağlam bir ip vardı. Bana "Sütuna tırman!" denildi. "Yapamam ki!" dedim. Yanıma bir yardımcı geldi; elbisemi arkamdan kaldırıp tutuverdi. "Sütuna tırman!" dedi. Ben de tırmandım ve nihayet o sağlam ipe tutundum. Ardından "O ipi iyice, sımsıkı tut!" dedi. İp elimdeyken uyandım.

Hz. Peygamber'e (s.a.s.) geldim ve rüyamı O'na anlattım. Buyurdu ki: *"Şimdi; o bahçe İslâm bahçesi. O direk İslâm direği. O kalın ip en sağlam ip. Sen ölene kadar İslâm yolundasın."*

O adam, Abdullah b. Selâm idi.[931]

UKBE İBNÜ'L-HÂRİS (r.a.)

Mekkelidir. Abdullah ibnü'z-Zübeyr'in hilafeti (64/683-73/692) sırasında vefat etmiştir. (*İsâbe*, s.280)

• ﴿932﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَيُّوبُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عُبَيْدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ، قَالَ: وَقَدْ سَمِعْتُهُ مِنْ عُقْبَةَ، وَلَكِنِّي لِحَدِيثِ عُبَيْدٍ أَحْفَظُ. قَالَ: تَزَوَّجْتُ، فَجَاءَتْنَا امْرَأَةٌ سَوْدَاءُ، فَقَالَتْ: إِنِّي قَدْ أَرْضَعْتُكُمَا. فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقُلْتُ: إِنِّي تَزَوَّجْتُ امْرَأَةً فُلَانَةَ ابْنَةَ فُلَانٍ، فَجَاءَتْنَا امْرَأَةٌ سَوْدَاءُ، فَقَالَتْ: إِنِّي أَرْضَعْتُكُمَا. وَهِيَ كَاذِبَةٌ. فَأَعْرَضَ عَنِّي، فَأَتَيْتُهُ مِنْ قِبَلِ وَجْهِهِ، فَقُلْتُ: إِنَّهَا كَاذِبَةٌ. فَقَالَ: "كَيْفَ بِهَا وَقَدْ زَعَمَتْ أَنَّهَا قد أَرْضَعَتْكُمَا؟ دَعْهَا عَنْكَ!"

• ﴿932﴾ • Ukbe ibnü'l-Hâris anlatıyor: Evlendim. Siyahi bir kadın gelip "Ben ikinizi de emzirmiştim." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gelip dedim ki:

931 *Müsned*, 39/203-205 (23787. Ayrıca 23790); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 148 (6381~). **Krş:** 350. hadis. **Oku:** Bakara, 2/256.

"Ben bir kadınla evlendim; filancanın kızı filanca. Sonra siyahi bir kadın gelip 'Ben ikinizi de emzirmiştim.' dedi. Ama yalan söylüyor!"

Benimle ilgilenmeyip öbür tarafına döndü. Yüzünü çevirdiği tarafa geçip tekrar "Ama yalan söylüyor!" dedim. O zaman buyurdu ki: *"Kadın ikinizi de emzirdiğini iddia ederken o kızla nasıl birlikte olacaksın? Ayrıl o kızdan."*[932]

.....

• ﴿933﴾ • حَدَّثَنَا رَوْحٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ، قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَصْرَ. فَلَمَّا سَلَّمَ، قَامَ سَرِيعًا، فَدَخَلَ عَلَى بَعْضِ نِسَائِهِ. ثُمَّ خَرَجَ، وَرَأَى مَا فِي وُجُوهِ الْقَوْمِ مِنْ تَعَاجُبِهِمْ لِسُرْعَتِهِ، قَالَ: "ذَكَرْتُ وَأَنَا فِي الصَّلَاةِ تِبْرًا عِنْدَنَا. فَكَرِهْتُ أَنْ يُمْسِيَ -أَوْ يَبِيتَ- عِنْدَنَا، فَأَمَرْتُ بِقِسْمَتِهِ."

• ﴿933﴾ • Ukbe ibnü'l-Hâris anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü (s.a.s.) ile birlikte ikindi namazını kıldım. Selam verince hızlıca kalkıp eşlerinden birisinin evine girdi. Sonra dışarı çıktı ve cemaatin bu hızlı davranışa oldukça şaşırdığını yüz ifadelerinden fark etti. Buyurdu ki: *"Elimizde bir miktar altın vardı; namazda aklıma geldi. Akşama kadar elimizde kalmasını istemedim, dağıtmalarını söyledim."*[933]

EBÛ HUMEYD ES-SÂ'İDÎ (r.a.)

Medineli olup adı Abdurrahman b. Sa'd'dır. Uhud'a ve sonraki gazvelere katılmış, 60/680 yılında vefat etmiştir. (*İsâbe*, s.1653)

.....

• ﴿934﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، سَمِعَ عُرْوَةَ يَقُولُ: أَخْبَرَنَا أَبُو حُمَيْدٍ السَّاعِدِيُّ، قَالَ: اسْتَعْمَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا مِنَ الْأَزْدِ، يُقَالُ لَهُ ابْنُ اللُّتْبِيَّةِ عَلَى صَدَقَةٍ. فَجَاءَ، فَقَالَ: هَذَا لَكُمْ، وَهَذَا أُهْدِيَ لِي. فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ، فَقَالَ:

---

932 *Müsned*, 26/70-71 (16148. Ayrıca 16153-16154, 19423); Buhârî, *Nikâh*, 24 (5104). **Krş:** 251. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/23. Sütkardeşlerin evlenmesi dinen haram olup, kimin kimden süt emdiği ve dolayısıyla kimin kiminle akraba olduğu konusu nikâh bahsinde ayrı bir önem taşımaktadır.

933 *Müsned*, 26/73-75 (16151. Ayrıca 19426); Buhârî, *el-Amel fi's-Salât*, 18 (1221).

"مَا بَالُ الْعَامِلِ نَبْعَثُهُ فَيَجِيءُ فَيَقُولُ: هَذَا لَكُمْ وَهَذَا أُهْدِيَ لِي؟! أَفَلاَ جَلَسَ فِي بَيْتِ أَبِيهِ وَأُمِّهِ فَيَنْظُرَ، أَيُهْدَى إِلَيْهِ أَمْ لاَ؟! وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لاَ يَأْتِي أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنْهَا بِشَيْءٍ، إِلاَّ جَاءَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ. إِنْ كَانَ بَعِيرًا، لَهُ رُغَاءٌ. أَوْ بَقَرَةً، لَهَا خُوَارٌ. أَوْ شَاةً، تَيْعَرُ."

ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى رَأَيْنَا عُفْرَةَ يَدَيْهِ، ثُمَّ قَالَ:"اللَّهُمَّ، هَلْ بَلَّغْتُ؟" ثَلاَثًا.

وَزَادَ هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ: قَالَ أَبُو حُمَيْدٍ: سَمِعَ أُذُنِي، وَأَبْصَرَ عَيْنِي، وَسَلُوا زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ.

• ﴿934﴾ • Ebû Humeyd es-Sâ'idî anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.s.), Ezd kabilesinden İbnü'l-Lütbiyye diye bir adamı zekât toplamakla görevlendirdi. Adam geldi ve "Şunlar sizin; bunlar bana hediye edilenler." dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) minbere çıkıp şunları söyledi:

"Nasıl oluyor da, görevlendirdiğimiz bir memur karşımıza gelip 'Şunlar sizin, bunlar da bana hediye edilenler.' diyebiliyor?! Annesinin babasının evinde oturup beklese, ona hediye veren olacak mı olmayacak mı?! Muhammed'in canını elinde tutana yemin ederim! İçinizden böyle bir şey yapan, kıyamet günü o malı boynunda taşıya taşıya gelir. Deveyse bağıra bağıra, camızsa böğüre böğüre, koyunsa meleye meleye gelir!"

Sonra ellerini koltuk altları görünecek derecede havaya kaldırarak üç defa *"Allah'ım! İlettim, değil mi?"* diye seslendi.

Ebû Humeyd dedi ki: Kulağım duydu, gözüm gördü. İnanmıyorsanız Zeyd b. Sâbit'e sorun![934]

.....

• ﴿935﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلاَلٍ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ سُوَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حُمَيْدٍ وَأَبَا أُسَيْدٍ، يَقُولاَنِ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ. فَإِذَا خَرَجَ فَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ."

---

934 *Müsned*, 39/7-9 (23598); Buhârî, *Ahkâm*, 24 (7174~); Müslim, *İmâre*, 26 (4738~). **Krş:** 213 ve 975. hadisler. **Oku:** Tevbe, 9/60. Zaten para karşılığı çalışan bir memurun açıktan rüşvet niteliğinde çıkar sağlaması doğru değildir. Hadisteki örnekte ilk bakışta hediye gibi görünen mallara yönelik sergilenen sert nebevi tavır, rüşveti nakit olarak almanın, hele hele her ay veya yıl düzenli olarak almanın tamamen gayri meşru bir işleyiş olduğunu da ortaya koymaktadır. Dinen ve hukuken yasak olan bu tutum, kurumları işlevsiz, kişileri itibarsız, ortamları huzursuz, ibadetleri hükümsüz bırakmaktadır. Nitekim Allah Resûlü (s.a.s.) bir başka hadisinde *"Allah, rüşveti verene de alana da lanet etsin!"* (İbn Mâce, *Ahkâm*, 2: 2313) buyurmaktadır ve para/menfaat bağımlısı kişinin bu zaafını kullanan kötü karakterli bir tip olarak "rüşveti verenin" en başta lanetlenmesi gayet manidardır.

• ﴿935﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Biriniz mescide girdiğinde şöyle desin: 'Allah'ım, rahmetinin kapılarını bana aç!' Çıkarken de şöyle desin: 'Allah'ım, Sen'den ihsânını istiyorum!'"*[935]

ZEYNEB ES-SEKAFİYYE (r.a.)

Tam adı Zeyneb bint Muâviye'dir. Abdullah b. Mesud'un hanımıdır.

(*İsâbe*, s.1888)

• ﴿936﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ زَيْنَبَ امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلنِّسَاءِ: "تَصَدَّقْنَ، وَلَوْ مِنْ حُلِيِّكُنَّ." قَالَتْ: فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ خَفِيفَ ذَاتِ الْيَدِ. فَقَالَتْ لَهُ: أَيَسَعُنِي أَنْ أَضَعَ صَدَقَتِي فِيكَ، وَفِي بَنِي أَخٍ لِي- أَوْ بَنِي أَخٍ لِي- يَتَامَى؟ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: سَلِي عَنْ ذَلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قَالَتْ: فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَإِذَا عَلَى بَابِهِ امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ يُقَالُ لَهَا زَيْنَبُ، تَسْأَلُ عَمَّا أَسْأَلُ عَنْهُ. فَخَرَجَ إِلَيْنَا بِلَالٌ، فَقُلْنَا: انْطَلِقْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَلْهُ عَنْ ذَلِكَ، وَلَا تُخْبِرْ مَنْ نَحْنُ. فَانْطَلَقَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "مَنْ هُمَا؟" فَقَالَ: زَيْنَبُ. فَقَالَ: "أَيُّ الزَّيَانِبِ؟" فَقَالَ: زَيْنَبُ امْرَأَةُ عَبْدِ اللَّهِ، وَزَيْنَبُ الْأَنْصَارِيَّةُ. فَقَالَ: "نَعَمْ، لَهُمَا أَجْرَانِ: أَجْرُ الْقَرَابَةِ، وَأَجْرُ الصَّدَقَةِ."

• ﴿936﴾ • Amr ibnü'l-Hâris diyor ki: Abdullah b. Mes'ûd'un hanımı Zeyneb es-Sekafiyye, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) hanımlara *"Sadaka verin; takılarınızdan bile olsa bunu yapın."* buyurduğunu söylemişti. Abdullah elinde avucunda pek bir şey olmayan bir adammış. "Ben sadakamı sana ve yetim olan yeğenlerime versem olur mu?" diye sormuş. Abdullah, "Bunu Hz. Peygamber'e (s.a.s.) sor." demiş.

Zeyneb es-Sekafiyye şöyle anlatıyordu: Hz. Peygamber'in (s.a.s.) evine

[935] *Müsned*, 39/21 (23607. Ayrıca 16057); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 68 (1652). Hadisteki mescide giriş duasının Arapçası (اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ.); çıkış duasının Arapçası ise (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ.) şeklindedir.

geldim. Bir de baktım, kapısında ensardan yine Zeyneb adlı bir kadın vardı. O da benim soracağım şeyi soracaktı. Bu sırada içeriden yanımıza Bilâl çıktı. Ona "Allah Resûlü'ne (s.a.s.) git de şu konuyu bir sor; ama bizim kim olduğumuzu söyleme." dedik. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanına gitti. *"Kimmiş o ikisi?"* diye sorunca "Zeyneb!" dedi. *"Hangi Zeyneb?"* buyurunca da "Abdullah'ın hanımı Zeyneb ile ensar mensubu Zeyneb." dedi. Bunun üzerine buyurdu ki: *"Evet; çifte ecir alacaklar: Akrabalık ecri ve sadaka ecri."*[936]

• ﴿937﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنِي بُكَيْرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَشَجِّ، عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ زَيْنَبَ امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "وَإِذَا شَهِدَتْ إِحْدَاكُنَّ الْعِشَاءَ، فَلَا تَمَسَّ طِيبًا."

• ﴿937﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Hanımlar! Yatsı namazına geldiğinizde koku sürünmeyin."*[937]

ZEYNEB BİNT CAHŞ (r.a.)

Peygamberimizin (s.a.s.) eşlerindendir ve halası Ümeyme'nin kızıdır. Önce Hz. Peygamber'in (s.a.s.) isteği üzerine evlatlığı Zeyd b. Harise ile evlenmiş, onun kendisini boşaması üzerine ise Allah'ın emriyle (Ahzâb, 33/36-38) Hz. Peygamberle (s.a.s.) nikâhlanmıştır. Böylece evlatlığın boşadığı kadınla evlenilemeyeceğine dair cahiliye âdeti ortadan kaldırılmıştır.

Hakkında inen ayetlerde Peygamberimize (s.a.s.) hitaben geçen *"Seni onunla biz evlendirdik."* ifadesinden hareketle diğer annelerimize karşı "Hepinizi velileriniz evlendirdi; beni ise Allah!" diye iftihar ederdi. Bu övünmeye halakızı olma yakınlığını da eklerdi. Bilhassa Hz. Âişe ile rekabet içinde bulunduğu bilinmekte olup, onun bu hoş yönü "ifk olayı"nın bitiminde (281. hadis) ve başka örneklerde (298. hadis gibi) yer almıştır.

936 *Müsned*, 25/490-492 (16082); Buhârî, *Zekât*, 48 (1466~); Müslim, *Zekât*, 45 (2318).

937 *Müsned*, 44/595-597 (27046. Ayrıca 27047); Müslim, *Salât*, 141 (996~).

Kısa boylu, mücadeleci, ibadete düşkün ve cömert bir insandı. 20/641 yılında elli üç yaşında vefat etti. *"Bana en önce kavuşacak olanınız, eli en uzun (en cömert) olanınız olacak!"* müjdesi gereğince Peygamber Efendimizin (s.a.s.) vefatının ardından eşlerinden ilk vefat eden odur. (*DİA*, 44/357-358)

.....

• ﴿938﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ نَافِعٍ، أَنَّ زَيْنَبَ بِنْتَ أَبِي سَلَمَةَ أَخْبَرَتْهُ، أَنَّهَا دَخَلَتْ عَلَى زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتْ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ، يَقُولُ: "لاَ يَحِلُّ لامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ أَنْ تَحُدَّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلاَثِ لَيَالٍ، إِلاَّ عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا."

• ﴿938﴾ • Humeyd b. Nâfi' diyor ki: Bana Zeyneb bint Ebî Seleme anlattı: Hz. Peygamber'in (s.a.s.) eşi Zeyneb bint Cahş'ın yanına girmiş. Zeyneb bint Cahş, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) minberde şöyle buyurduğunu duyduğunu söylemiş: *"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir kadının ölen bir kişiye üç geceden fazla yas tutması helâl olmaz; ardından dört ay on gün beklediği kocası hariç."*[938]

.....

• ﴿939﴾ • حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ صَالِحٍ -يَعْنِي ابْنَ كَيْسَانَ-، قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: حَدَّثَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، أَنَّ زَيْنَبَ بِنْتَ أَبِي سَلَمَةَ أَخْبَرَتْ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ بِنْتِ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ، قَالَتْ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَيْهَا فَزِعًا، يَقُولُ: "لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ! وَيْلٌ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرٍّ قَدِ اقْتَرَبَ! فُتِحَ الْيَوْمَ مِنْ رَدْمِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مِثْلُ هَذَا!" قَالَ: وَحَلَّقَ بِأُصْبُعَيْهِ الْإِبْهَامِ وَالَّتِي تَلِيهَا.

قَالَتْ زَيْنَبُ بِنْتُ جَحْشٍ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنَهْلِكُ وَفِينَا الصَّالِحُونَ؟ قَالَ: "نَعَمْ، إِذَا كَثُرَ الْخَبَثُ."

• ﴿939﴾ • Zeyneb bint Cahş anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bir gün telaş içinde yanına gelmiş. *"Lâ ilâhe illallah! Yaklaşan kötülüklerden ötürü Arapların vay hâline!"*

---

938 *Müsned*, 44/335-336 (26754); Buhârî, *Talâk*, 46 (5335). Müslim, *Talâk*, 58 (3726~). **Krş:** 715. hadis. **Oku:** Bakara, 2/234.

buyurmuş; başparmağı ve işaret parmağıyla bir yuvarlak yaparak *"Yecûc ve Mecûc'un yaptığı sedden bugün şu kadarı açıldı!"* diye eklemiş.

Zeyneb bint Cahş diyor ki: "İçimizde sâlihler olsa bile yıkıma uğrayacak mıyız ya Resûlallah?" dedim. *"Evet, kötülükler arttığında."* buyurdu.[939]

SÜLEYMÂN B. SURAD (r.a.)

Hicrette yaşı otuza yakındı. Yesâr olan adını Peygamberimiz (s.a.s.) Süleyman'a çevirdi. Kûfe şehri kurulunca oraya yerleşti ve Hz. Ali'nin halifeliğinde sahadaki en etkili destekçilerinden birisi hâline geldi. Onun şehadetinin ardından halife olarak biat edilen Hz. Hasan'ın bu görevden el çekme kararına itiraz edenlere, Hz. Hüseyin'i halife olarak biat almak üzere Kûfe'ye davet edenlere ve Kerbelâ hadisesinde Hz. Hüseyin'e yardım etmedikleri için vicdan azabı duyan Kûfeli muhaliflerden oluşan Tevvâbîn hareketine liderlik etti. Başlattığı bir ayaklanma sırasında 65/684 yılında Emevi ordusunca öldürüldüğünde 93 yaşındaydı. (*DİA*, 38/103)

.....

• ﴿940﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ سُلَيْمَانَ بْنَ صُرَدٍ يَقُولُ. وَحَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْأَحْزَابِ -قَالَ يَحْيَى: يَعْنِي يَوْمَ الْخَنْدَقِ-: "الآنَ نَغْزُوهُمْ وَلاَ يَغْزُونَا."

• ﴿940﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) Hendek günü şöyle buyurdu: *"Artık savaşmak için onlar bizim üzerimize gelmeyecekler; biz onların üzerine gideceğiz."*[940]

.....

• ﴿941﴾ • حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ: سَمِعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلَيْنِ وَهُمَا يَتَقَاوَلاَنِ، وَأَحَدُهُمَا قَدْ

939 *Müsned*, 45/404-405 (27414. Ayrıca 27413, 27416); Buhârî, *Menâkıb*, 25 (3598); Müslim, *Fiten ve Eşrâtü's-Sâa*, 1 (7235). **Krş:** 167. hadis. **Oku:** Enfâl, 8/25; İsrâ, 17/16-17.

940 *Müsned*, 30/240-241 (18308. Ayrıca 18309, 27206); Buhârî, *Megâzî*, 30 (4110).

غَضِبَ، وَاشْتَدَّ غَضَبُهُ وَهُوَ يَقُولُ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنِّي لأَعْلَمُ كَلِمَةً، لَوْ قَالَهَا ذَهَبَ عَنْهُ الشَّيْطَانُ."

قَالَ: فَأَتَاهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: قُلْ: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ. قَالَ: هَلْ تَرَى بَأْسًا؟ قَالَ: مَا زَادَهُ عَلَى ذَلِكَ.

• ﴿941﴾ • Süleyman b. Surad anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.s.) iki kişinin sözlü olarak tartıştığını duydu. Özellikle birisi aşırı derecede sinirlenmişti ve konuşmaya da devam ediyordu. Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Ben bir söz biliyorum. Onu söylese şeytan başından gider."* buyurdu.

Bunun üzerine birisi o adamın yanına gidip "Kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım." demesini istedi. Adam "Bir sıkıntı mı görüyorsun?" dedi. Öteki de üzerine gitmedi.[941]

HÂRİSE B. VEHB (r.a.)

Huzâa kabilesine mensup Mekkeli bir sahabidir. (*İsâbe*, s.280)

. . . . . .

• ﴿942﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مَعْبَدِ بْنِ خَالِدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ حَارِثَةَ بْنَ وَهْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "تَصَدَّقُوا. فَيُوشِكُ الرَّجُلُ يَمْشِي بِصَدَقَتِهِ، فَيَقُولُ الَّذِي أُعْطِيَهَا: لَوْ جِئْتَ بِهَا بِالأَمْسِ قَبِلْتُهَا، وَأَمَّا الآنَ فَلاَ حَاجَةَ لِي فِيهَا. فَلاَ يَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهَا."

• ﴿942﴾ • Ma'bed b. Hâlid diyor ki: Hârise b. Vehb, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Sadaka verin. Neredeyse kişi elinde sadakası dolaşacak, sadakayı vereceği kişi ise ona şöyle diyecek: 'Dün getirsen alırdım; ama şu anda ihtiyacım kalmadı!' Ve adam, sadakasını alacak kimse bulamayacak."*[942]

941 *Müsned*, 45/183-184 (27205); Buhârî, *Edeb*, 44 (6048~); Müslim, *Birr ve Sıla*, 110 (6647~). **Oku:** A'râf, 7/199-201; Nahl, 16/98-100; Kasas, 28/14-17; Fussilet, 41/34-36.

942 *Müsned*, 31/25-26 (18726. Ayrıca 18729); Buhârî, *Zekât*, 9 (1411~); Müslim, *Zekât*, 58 (2337). **Oku:** Bakara, 2/267.

• ﴿943﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَعْبَدِ بْنِ خَالِدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ حَارِثَةَ بْنَ وَهْبٍ الْخُزَاعِيَّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ الْجَنَّةِ؟ كُلُّ ضَعِيفٍ مُتَضَعَّفٍ، لَوْ يُقْسِمُ عَلَى اللَّهِ لأَبَرَّهُ. أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ النَّارِ؟ كُلُّ جَوَّاظٍ جَعْظَرِيٍّ مُسْتَكْبِرٍ."

• ﴿943﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cennetliklerin kimler olduğunu size söyleyeyim mi? Allah'ın adını verip yemin etse, Allah'ın yüzünü kara çıkarmayacağı ne kadar güçsüz ve gariban varsa hepsi. Cehennemliklerin kimler olduğunu size söyleyeyim mi? Ne kadar sırtı kalın, kabadayı ve müstekbir varsa hepsi."*[943]

EL-MÜSEYYEB B. HAZN (r.a.)

Tabiîn neslinin büyüklerinden Saîd ibnü'l-Müseyyeb'in babasıdır. 944. hadiste hatırası aktarılacak olan babası Hazn de sahabidir. el-Müseyyeb b. Hazn, Hudeybiye'deki Rıdvan biatına katıldığını, sonraki sene geldiklerinde ise altında biat ettikleri o ağacı bulmakta zorluk çektiklerini anlatmıştır. Saîd ibnü'l-Müseyyeb, kendisine gelip de Rıdvan biatının altında alındığı ağacın olduğu yerde namaz kılan insanlardan bahseden birisine babasının bu sözünü nakledip şöyle demişti: "Peygamberimizin (s.a.s.) ashabı bilmiyor ağacın yerini; ama siz biliyorsunuz. Demek ki siz daha bilgilisiniz!" (*İsâbe*, s.1416)

• ﴿944﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِجَدِّهِ، جَدِّ سَعِيدٍ: "مَا اسْمُكَ؟" قَالَ: حَزْنٌ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "بَلْ أَنْتَ سَهْلٌ." فَقَالَ: لَا أُغَيِّرُ اسْمًا سَمَّانِيهِ أَبِي. قَالَ ابْنُ الْمُسَيَّبِ: فَمَا زَالَتْ فِينَا حُزُونَةٌ بَعْدُ.

• ﴿944﴾ • Saîd ibnü'l-Müseyyeb babasından naklen anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.s.), Saîd'in dedesine *"Adın ne?"* diye sormuş; o da "Hazn" diye cevap vermiş. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Yok; senin adın Sehl."* buyurmuş. Dedesi ise "Ben babamın koyduğu adı değiştirmem." demiş.

943 *Müsned*, 31/27-28 (18728. Ayrıca 18730); Buhârî, *Edeb*, 61 (6071~); Müslim, *Cennet ve Sıfâtü Naîmihâ ve Ehlihâ*, 46 (7187~). **Krş:** 359. hadis. **Oku:** Hûd, 11/25-34; Tevbe, 9/79 ve 92-93; Kasas, 28/83; Kalem, 68/10-16; Mutaffifîn, 83/29-36.

İbnü'l-Müseyyeb diyor ki: O günden sonra da ailemizden kederler hiç eksik olmamış![944]

.....

• ﴿945﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَمَّا حَضَرَتْ أَبَا طَالِبٍ الْوَفَاةُ، دَخَلَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَعِنْدَهُ أَبُو جَهْلٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ. فَقَالَ: "أَيْ عَمِّ، قُلْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، كَلِمَةً أُحَاجُّ بِهَا لَكَ عِنْدَ اللَّهِ." فَقَالَ أَبُو جَهْلٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ: يَا أَبَا طَالِبٍ، أَتَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ؟

قَالَ: فَلَمْ يَزَالاَ يُكَلِّمَانِهِ حَتَّى قَالَ آخِرَ شَيْءٍ كَلَّمَهُمْ بِهِ: عَلَى مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ مَا لَمْ أُنْهَ عَنْكَ." فَنَزَلَتْ ﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَى مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ﴾ (التوبة: ١١٣) قَالَ: فَنَزَلَتْ فِيهِ ﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ﴾ (القصص: ٥٦)

• ﴿945﴾ • Ebû Tâlib ölüm döşeğindeyken Hz. Peygamber (s.a.s.) yanına girdi. O sırada Ebû Cehil ve Abdullah b. Ebî Ümeyye de Ebû Tâlib'in yanındaydı. Buyurdu ki: *"Amcacığım; 'Lâ ilâhe illallâh' deyiver. Allah katında seni savunmak için dayanabileceğim bir söz olsun!"*

Ebû Cehil ve Abdullah b. Ebî Ümeyye ise "Ebû Tâlib; Abdülmuttalib'in dininden dönecek misin?" dediler. Ona bu sözü söylediler söylediler, nihayet onların önünde ağzından çıkan son söz "Abdülmuttalib'in dini üzerine." oldu.

Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Vazgeçmem istenmediği sürece senin bağışlanman için mutlaka dua edeceğim."* buyurdu. Bunun üzerine, *"Cehennemlik oldukları kendilerine açıkça belli olduktan sonra, yakınları bile olsalar, Peygamber'in de iman edenlerin de müşrikler için bağışlama dileme hakkı yoktur."* {Tevbe, 9/113} ayeti nazil oldu. Ayrıca, *"Sen sevdiğin kişiyi hidayete erdiremezsin."* {Kasas, 28/56} ayeti de bu olayla ilgili olarak indi.[945]

944 *Müsned*, 39/77-78 (23673); Buhârî, *Edeb*, 108 (6193). **Krş:** 442. hadis. **Oku:** Ahzâb, 33/36.

945 *Müsned*, 39/78-80 (23674); Buhârî, *Menâkıbü'l-Ensâr*, 40 (3884); Müslim, *İmân*, 39 (132~). **Krş:** 222, 409, 571 ve 916. hadisler. **Oku:** En'âm, 6/111; Tevbe, 9/113-114; Yûnus, 10/99-101; Yûsuf, 12/103; Ra'd, 13/31; Hicr, 16/9 ve 37; Kasas, 28/56.

X. BİR HADİS ALINANLAR

1) EBÛ ÜMÂME
2) MU'ÂZ B. CEBEL
3) EBÛ BERZE EL-ESLEMÎ
4) ÜMMÜ HABÎBE
5) HAFSA BİNT ÖMER
6) ÜMMÜ HÂNÎ
7) SELMÂN-I FÂRİSÎ
8) ABDULLAH İBNÜ'Z-ZÜBEYR
9) OSMÂN B. EBİ'L-ÂS
10) EL-MİKDÂM B. MA'DÎKERİB
11) HABBÂB İBNÜ'L-ERETT
12) AMR B. ABESE
13) EBÛ CÜHAYFE
14) ÂMİR B. RABÎ'A
15) MA'KIL B. YESÂR
16) EBÛ MÂLİK EL-EŞ'ARÎ
17) EBÛ TALHA EL-ENSÂRÎ
18) EBÛ SA'LEBE EL-HUŞENÎ
19) TEMÎM ED-DÂRÎ
20) MÂLİK İBNÜ'L-HUVEYRİS
21) EBÛ BASRA EL-ĞIFÂRÎ
22) EBÛ VÂKİD EL-LEYSÎ
23) HİŞÂM B. ÂMİR EL-ENSÂRÎ

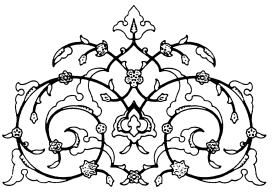

24) ABDURRAHMÂN B. SEMURA
25) EL-MÜSTEVRİD B. ŞEDDÂD
26) URVE B. EBİ'L-CA'D
27) ER-RUBEYYİ' BİNT MU'AVVİZ
28) HASAN B. ALİ B. EBÎ TÂLİB
29) ABDULLAH B. SERCİS
30) ADİY B. ÂMİRA EL-KİNDÎ
31) ÖMER B. EBÎ SELEME
32) KAYS B. SA'D B. UBÂDE
33) ÜMMÜ'L-HUSAYN EL-AHMESİYYE
34) CÜVEYRİYE BİNTÜ'L-HÂRİS
35) HAVLE BİNT HAKÎM
36) SAFİYYE BİNT HUYEY
37) ITBÂN B. MÂLİK
38) HZ. FÂTIMA
39) ÜMMÜ GÜLSÜM BİNT UKBE
40) HANZALA EL-KÂTİB
41) UMÂRA B. RUVEYBE
42) NÜBEYŞE EL-HÜZELÎ
43) EN-NEVVÂS B. SEM'ÂN
44) SÂBİT İBNÜ'D-DAHHÂK
45) ÜMMÜ SÜLEYM
46) MU'AYKÎB

47) EBÜ'L-YESER EL-ENSÂRÎ
48) ÜMMÜ MÜBEŞŞİR
49) RİFÂ'A B. RÂFİ'
50) AMR B. TAĞLİB
51) MÜCÂŞİ' B. MES'ÛD
52) CÜDÂME BİNT VEHB
53) SÜFYÂN B. ABDULLAH ES-SEKAFÎ
54) EBÛ BEŞÎR EL-ENSÂRÎ
55) EL-EĞARR EL-MÜZENÎ
56) ÜMMÜ HARÂM BİNT MİLHÂN
57) HASSÂN B. SÂBİT
58) ABDULLAH B. ZEM'A
59) EBÛ CÜHEYM İBNÜ'L-HÂRİS
60) EBÛ SA'ÎD İBNÜ'L-MU'ALLÂ
61) ÜMMÜ HÂLİD BİNT HÂLİD
62) ÜMMÜ'L-ALÂ EL-ENSÂRİYYE
63) EBÛ MERSED EL-ĞANEVÎ
64) AMR B. AVF
65) EBÛ ABS B. CEBR

EBÛ ÜMÂME (r.a.)

Adı Sudey b. Aclân'dır. Hudeybiye'den itibaren pek çok önemli olayda ve Veda Haccı'nda bulundu. Bir gazve öncesinde Peygamberimize (s.a.s.) gelip şehit olması için Allah'a dua etmesini istemiş, ama kendisine "selamet ve ganimet" duası yapılmıştı. Vefât-ı Nebî'den sonra Mısır'a yerleşmiş, ardından Humus'a intikal etmiş ve 86/705 yılında 106 yaşında orada vefat etmiştir. Humus'ta en son vefat eden sahabi olan Ebû Ümâme el-Bâhilî, hadis rivayetindeki titizliği, cömert ve gösterişten uzak karakteri ile tanınır. (*DİA*, 10/251)

• ﴿946﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا ثَوْرٌ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا فَرَغَ مِنْ طَعَامِهِ أَوْ رُفِعَتْ مَائِدَتُهُ قَالَ: "الْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ، غَيْرَ مُكَفَّرٍ وَلاَ مُوَدَّعٍ، وَلاَ مُسْتَغْنًى عَنْهُ رَبُّنَا."

• ﴿946﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) yemeğini bitirince (veya sofra kaldırılınca) şöyle derdi: *"Allah'a çok şükürler olsun. Tertemiz, bereket dolu şükürler olsun. Nankörlük görmeyen, ayrılık içermeyen, sırt çevrilmeyen şükürler olsun Rabbimize."*[946]

946 *Müsned*, 36/500-502 (22168. Ayrıca 22200, 22256, 22301); Buhârî, *Et'ıme*, 54 (5458~). **Krş:** 976. hadis. **Oku:** Bakara, 2/172. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(الْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ، غَيْرَ مُكَفَّرٍ وَلاَ مُوَدَّعٍ، وَلاَ مُسْتَغْنًى عَنْهُ رَبُّنَا.)

MUÂZ B. CEBEL (r.a.)

Medinelidir. Hicretten on sekiz yıl önce doğdu. İkinci Akabe Biatı'ndan önce Müslüman oldu. Hicretten sonra Abdullah b. Mes'ûd ile aralarında kardeşlik bağı kuruldu. Bedir'den itibaren bütün gazvelere katıldı. Mekke'nin fethinin ardından Peygamber Efendimiz (s.a.s.) tarafından Mekke'ye hem yönetici hem de Kur'ân muallimi olarak bırakıldığı için Huneyn ve Tâif Seferlerine katılamadı. Hicretin dokuzuncu yılında Ebû Musa el-Eş'arî ile birlikte Yemen'e kadı ve zekât memuru sıfatıyla gönderildi (507 ve 708. hadisler). Efendimizin (s.a.s.) onu şehirden yürüyerek bizzat yolcu etmesi ve veda mahiyetinde sözler söylemesi üzerine ağladı. Yemen'de yalancı peygamber el-Esved el-Ansî'yi ortadan kaldırıp Medine'ye döndüklerinde Peygamber Efendimiz (s.a.s.) vefat etmişti. Şam'ın fethine katıldı ve kısa bir süre Suriye'de yaşadı. 17/638 yılında yaşanan veba salgınında 35 yaşında ailesi ve çocukları ile birlikte hayata veda etti. Kabri Ürdün'dedir. *"Kur'ân'ı şu dört kişiden öğrenin..."* hadisinde (666. hadis) ismi verilen hafizlardan olup Peygamberimiz (s.a.s.) tarafından "helâli ve haramı en iyi bilen kişi" olarak nitelendirilmiştir. (*DİA*, 30/338-339)

• ﴿947﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ مُعَاذٍ، قَالَ: كُنْتُ رِدْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "يَا مُعَاذُ، أَتَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ؟" قَالَ: قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: " أَنْ تَعْبُدُوهُ وَلاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا." قَالَ: "فَهَلْ تَدْرِي مَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ إِذَا هُمْ فَعَلُوا ذَلِكَ؟" قَالَ: قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: "لاَ يُعَذِّبُهُمْ."

• ﴿947﴾ • Muâz b. Cebel anlatıyor: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) terkisindeydim. *"Muâz! Biliyor musun; Allah'ın kullar üzerindeki hakkı nedir?"* diye sordu. "Allah ve Resûlü en iyisini bilir." dedim. *"O'na kulluk etmeleri ve kendisine hiçbir şeyi denk görmemeleridir."* buyurdu. Sonra, *"Peki, biliyor musun; bunu yapmaları durumunda, kulların Allah üzerindeki hakkı nedir?"* diye sordu. Yine "Allah ve Resûlü en iyisini bilir." dedim. *"Onlara azap etmemesidir."* buyurdu.[947]

947 *Müsned*, 36/317-318 (21991. Ayrıca 21993-21994, 22004, 22006, 22039-22040, 22058, 22096); Buhârî, *Cihâd*, 46 (2856~); Müslim, *İmân*, 49 (144~). **Oku:** Fussilet, 41/30-32.

EBÛ BERZE EL-ESLEMÎ (r.a.)

Adı Nadle b. Ubeyd'dir. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) ile birlikte gazvelere katıldı. Hayber ve Mekke fetihlerinde bulundu. O'nun vefatının ardından memleketi Medine'den ayrılarak Basra'ya yerleşti. Horasan fetihlerine katıldı. Merv'de vefat etti ve Gülâbâd'da defnedildi. Dinde kolaylığı esas alan şefkatli tavırları ve iç çekişmelerde taraf olmamaya çalışması ile tanınırdı. (*DİA*, 10/114-115; *İsâbe*, s.1507)

• ﴿948﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ أَبِي بَرْزَةَ، قَالَ: كَانَتْ رَاحِلَةٌ -أَوْ نَاقَةٌ أَوْ بَعِيرٌ- عَلَيْهَا بَعْضُ مَتَاعِ الْقَوْمِ، وَعَلَيْهَا جَارِيَةٌ. فَأَخَذُوا بَيْنَ جَبَلَيْنِ، فَتَضَايَقَ بِهِمِ الطَّرِيقُ. فَأَبْصَرَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتْ: حَلْ حَلْ! اللَّهُمَّ الْعَنْهَا! فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ صَاحِبُ هَذِهِ الْجَارِيَةِ؟ لَا تَصْحَبْنَا رَاحِلَةٌ -أَوْ نَاقَةٌ أَوْ بَعِيرٌ- عَلَيْهَا مِنْ لَعْنَةِ اللَّهِ."

• ﴿948﴾ • Bir yolculukta insanlar eşyalarını deveye yüklemişlerdi, üzerine de bir cariye oturmuştu. İki tepenin arasına girdiler, yol daraldı. Kadın, Allah Resûlü'nü (s.a.s.) görmesine rağmen deveye "Haydi, deh! Haydi, deh! Allah'ım, lanet olsun şuna!" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bu cariyenin efendisi acaba kim? Üzerinde Allah'ın lanetini taşıyan bir deve bizimle birlikte yolculuk etmesin!"*[948]

ÜMMÜ HABÎBE (r.a.)

Peygamberimizin (s.a.s.) eşlerindendir. Ümeyyeoğulları'nın lideri Ebû Süfyan'ın kızı ve Emevi Devleti'nin kurucusu Muaviye'nin kız kardeşidir. İsmi Remle idi. Kocası ile birlikte ilk Müslümanlar arasında yer aldı ve Habeşistan'a hicret etti. Ancak kocası orada eski dini olan Hristiyanlığa dönüp irtidat etti ve bunun üzerine boşandılar. Habeşistan'da tek çocuğu ile yalnız kalsa da ardından Allah Resû-

[948] *Müsned*, 33/11-12 (19766. Ayrıca 19789); Müslim, *Birr ve Sıla*, 82 (6606~).

lü'nden (s.a.s.) gelen evlenme teklifini kabul etti. Hudeybiye Antlaşması'nın süresinin uzatılması konusunu görüşmek için Medine'ye gelen ve o zaman müşrik olan babası Ebû Süfyan kendisini evinde ziyarete geldiğinde, onun Peygamberimize (s.a.s.) ait mindere oturmasına engel olması tarihe geçmiştir. Dayısının oğlu Hz. Osman'ı evi kuşatma altındayken fiziksel engellemelere maruz kalmayı göze alarak ziyarete gitmesi de böyledir. 44/664 yılında Medine'de vefat etmiştir. (*DİA*, 42/318-319)

.....

• ﴿949﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَوْسٍ، عَنْ عَنْبَسَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ أُخْتِهِ أُمِّ حَبِيبَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهَا سَمِعَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يُصَلِّي لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ كُلَّ يَوْمٍ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً تَطَوُّعًا غَيْرَ فَرِيضَةٍ، إِلاَّ بُنِيَ لَهُ بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ" أَوْ "بَنَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ بِهِنَّ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ." فَقَالَتْ أُمُّ حَبِيبَةَ: فَمَا بَرِحْتُ أُصَلِّيهِنَّ بَعْدُ. وَقَالَ عَمْرٌو: مَا بَرِحْتُ أُصَلِّيهِنَّ بَعْدُ. وَقَالَ النُّعْمَانُ مِثْلَ ذَلِكَ.

• ﴿949﴾ • Anbese b. Ebî Süfyân anlatıyor: Kız kardeşi Ümmü Habîbe, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duymuş: *"Farz namazlar hariç, içinden gelerek Allah rızası için günde on iki rekât kılan Müslüman bir kula, mutlaka cennette bir ev yapılır."*

Ümmü Habîbe, "O günden sonra bu on iki rekât sünneti hiç bırakmadım." diyor. Aynısını, hadisi Anbese'den nakleden Amr b. Evs ve Amr'dan nakleden Nu'mân b. Sâlim de söylüyor.[949]

HAFSA BİNT ÖMER (r.a.)

Hz. Ömer'in kızı ve Peygamber Efendimizin (s.a.s.) eşidir. Hafız sahabilerdendir. Kardeşi Abdullah b. Ömer'den altı yaş büyüktü. İlk eşi Huneys b. Huzâfe Bedir Savaşı'nın ardından rahatsızlanarak vefat

949 *Müsned*, 44/361-362 (26775. Ayrıca 26768-26769, 26774, 26781, 27395, 27411); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 103 (1696).

etti. Peygamberimizle (s.a.s.) evlendikten sonra bilhassa Hz. Âişe ile yakın işbirliği içinde oldu. 45/665 yılında altmış yaşında Medine'de vefat etti. (*DİA*, 15/119-120)

• ﴿950﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنِي نَافِعٌ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ حَفْصَةَ، قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا شَأْنُ النَّاسِ حَلُّوا وَلَمْ تَحِلَّ مِنْ عُمْرَتِكَ؟ قَالَ: "إِنِّي قَلَّدْتُ هَدْيِي، وَلَبَّدْتُ رَأْسِي، فَلاَ أَحِلُّ حَتَّى أَحِلَّ مِنَ الْحَجِّ."

• ﴿950﴾ • Hz. Hafsa anlatıyor: "Herkes ihramdan çıktı ya Resûlallah; sen niye umreni bitirip ihramdan çıkmıyorsun?" diye sordum. Buyurdu ki: *"Ben kurbanlığımı hazırladım, saçımı toplayıp yapıştırdım. Dolayısıyla, haccımı bitirmeden ihramdan çıkamam."*[950]

ÜMMÜ HÂNÎ (r.a.)

Hz. Ali'nin kız kardeşidir. Adı Fâhite'dir. Sekiz yaşından itibaren amcasının evinde büyüyen Peygamber Efendimiz (s.a.s.), evlilik çağına geldiğinde Ebû Tâlib'den kendisini Ümmü Hânî ile evlendirmesini istemiş; ama o Hübeyre adında akraba bir şairi damat olarak tercih etmişti. Mekke'nin fethedildiği ve detaylarını Ümmü Hânî'nin aşağıdaki hadiste anlatacağı o büyük günde, Hübeyre Necrân'a kaçmış, Ümmü Hânî ise İslâm ile şereflenmişti. (*DİA*, 42/320-321; *İsâbe*, s.2042-2043)

• ﴿951﴾ • حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي مُرَّةَ مَوْلَى عَقِيلِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، عَنْ فَاخِتَةَ أُمِّ هَانِئٍ، قَالَتْ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ فَتْحِ مَكَّةَ، أَجَرْتُ حَمْوَيْنِ لِي مِنَ الْمُشْرِكِينَ. إِذْ طَلَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ رَهْجَةُ الْغُبَارِ فِي مِلْحَفَةٍ، مُتَوَشِّحًا بِهَا. فَلَمَّا رَآنِي، قَالَ: "مَرْحَبًا بِفَاخِتَةَ أُمِّ هَانِئٍ!" قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَجَرْتُ حَمْوَيْنِ لِي مِنَ الْمُشْرِكِينَ. فَقَالَ: "قَدْ أَجَرْنَا مَنْ أَجَرْتِ، وَأَمَّنَّا مَنْ أَمَّنْتِ."

950 *Müsned*, 44/24-25 (26424. Ayrıca 26432, 26436-26437); Buhârî, *Hac*, 107 (1697); Müslim, *Hac*, 177 (2986). **Oku:** Bakara, 2/196. Bu hadis, Veda Haccı'nda Peygamber Efendimizin (s.a.s.) umre ve haccı birleştirdiği, yani kırân haccı yaptığı şeklinde yorumlanmıştır. Detaylar için bk. Nevevî, *Şerhu Sahîhi Müslim*, 8/172-173.

ثُمَّ أَمَرَ فَاطِمَةَ، فَسَكَبَتْ لَهُ مَاءً، فَتَغَسَّلَ بِهِ. فَصَلَّى ثَمَانِ رَكَعَاتٍ فِي الثَّوْبِ، مُتَلَبِّبًا بِهِ. وَذَلِكَ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ ضُحًى.

• ﴿951﴾ • Fâhite Ümmü Hânî anlatıyor: Mekke'nin fethedildiği gün kocam tarafından akrabam olan iki kişiye güvenlik garantisi verdim. Derken Allah Resûlü (s.a.s.) çıktı geldi; üstü başı toz içindeydi, sırtına aldığı bir örtüye bürünmüştü. Beni görünce *"Merhaba Fâhite Ümmü Hânî!"* dedi. "Ya Resûlallah, kocam tarafından akrabam olan iki kişiye güvenlik garantisi verdim." dedim. *"Senin güvencen altına aldığını biz de güvencemiz altına alıyoruz; senin garanti verdiğine biz de garanti veriyoruz."* buyurdu.

Sonra Fâtıma'dan kendisine su dökmesini istedi, o suyla gusül aldı. Sonra elbisesini boynuna kıstırarak sekiz rekât namaz kıldı. Bu, Mekke'nin fethedildiği gün kuşluk (duhâ) vakti yaşandı.[951]

SELMÂN-I FÂRİSÎ (r.a.)

İran asıllıdır. Din arayışı ve ihtida öyküsü ile bilinir. Önce Mecûsî, ardından Hristiyan olup nihayet İslâm ile şereflendi. Hendek Gazvesi'nde hendek kazımına dair verdiği fikir uygulandı. Efendimiz (s.a.s.) onu Ehl-i Beyt'ten sayardı. İslâmi dönemde efendisine belli bir miktar para ödemeye söz verip anlaşmalı olarak hürriyetini kazanan (mükâtep) ilk köle oldu. Hz. Osman döneminde Medâin'de valilik yaptı ve 36/656 yılında vefat etti. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) mübarek saçlarını traş ederek O'na berberlik yapması, zahid tavırları, ilme düşkünlüğü ve uzun ömürlü olması ile tanınır. *(DİA, 36/441-443)*

• ﴿952﴾ • حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَدِيعَةَ، عَنْ سَلْمَانَ الْخَيْرِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "لاَ يَغْتَسِلُ

951 *Müsned*, 44/460-462 (26892. Ayrıca 26906, 27379, 27380, 27388); Buhârî, *Salât*, 4 (357~); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 82 (1669~). **Krş:** 134. hadis. **Oku:** Tevbe, 9/6. Ümmü Hânî'nin eman verdiği iki kişinin kardeşi Hz. Ali tarafından öldürülmesi planlanan iki azılı müşrik olduğu bilinmektedir. Ayrıca Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kıldığı sekiz rekâtın duhâ namazı değil fetih günü kılınan şükür namazı olduğuna dair dikkat çekici yorumlar da kaynaklarda mevcuttur.

رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ بِمَا اسْتَطَاعَ مِنْ طُهْرٍ، وَيَدَّهِنُ مِنْ دُهْنِهِ أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ، ثُمَّ يَرُوحُ إِلَى الْمَسْجِدِ فَلاَ يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ، ثُمَّ يُصَلِّي مَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ، ثُمَّ يُنْصِتُ لِلإِمَامِ إِذَا تَكَلَّمَ: إِلاَّ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الأُخْرَى."

• ﴿952﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Bir kişi Cuma günü yıkanırsa, elinden geldiğince temizlenirse, vücudunu yağlar veya evindeki güzel kokulardan sürerse, sonra mescide gelip kimseyi rahatsız etmeden Allah'ın farz kıldığı namazı kılarsa, ardından imam konuşurken susup dinlerse, o Cuma ile diğer Cuma arasındaki bütün günahları mutlaka bağışlanır."*[952]

ABDULLAH İBNÜ'Z-ZÜBEYR (r.a.)

Muhacirlerin Medine'de doğan ilk bebeğidir. Annesi, Hz. Ebû Bekir'in kızı Esmâ, babası aşere-i mübeşşerden ez-Zübeyr ibnü'l-Avvâm'dır. Adını bizzat Peygamberimiz (s.a.s.) koydu. Hz. Osman zamanında Kur'ân mushaflarının çoğaltılması için kurulan 4 kişilik heyete, kurrâdan olması sebebiyle dâhil edildi. Suriye ve Mısır'ın fethine katıldı; Afrika'ya düzenlenen seferlerde kahramanlıklar gösterdi. Horasan akınlarında da yer aldı. Cemel Savaşı'nda teyzesi Hz. Âişe'nin tarafındaydı. Yezid'e biat etmedi ve ölümünden sonra kendi halifeliğini ilan etti. Yaklaşık 10 yıl İslâm dünyasının yarıya yakınında halifeliği devam etti. Hac mevsiminde Mekke'yi kuşatan Haccâc-ı Zâlim tarafından 73/692'de şehit edildi. Tefsir ilmine hâkimiyeti ve ibadete düşkünlüğü ile bilinir. (*DİA*, 1/145-146)

• ﴿953﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ أَبِي عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الزُّبَيْرِ يُحَدِّثُ عَلَى هَذَا الْمِنْبَرِ، وَهُوَ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَلَّمَ فِي دُبُرِ الصَّلاَةِ أَوْ الصَّلَوَاتِ يَقُولُ: "لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ، وَلاَ نَعْبُدُ إِلاَّ إِيَّاهُ، أَهْلُ النِّعْمَةِ

952 *Müsned*, 39/113-115 (23710. Ayrıca 23718, 23725); Buhârî, *Cum'a*, 6 (883~). **Krş:** 4 ve 97. hadisler. **Oku:** Cum'a, 62/9-10.

وَالْفَضْلِ وَالثَّنَاءِ الْحَسَنِ. لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ، وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ."

• ﴿953﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) her namazın bitiminde selam verdikten sonra şu cümleleri söylerdi: *"Allah'tan başka ilah yoktur. Sadece O vardır ve eşsizdir. Varlık O'nundur, övgü O'nadır. O her şeyi yapabilir. Allah'a dayanmadan ne bir dönüşüm gerçekleşir ne de buna yetecek bir güç bulunur. Sadece O'na kulluk ederiz. Nimeti veren, iyiliği ikram eden, en güzel övgülere layık olan O'dur. Allah'tan başka ilah yoktur. Kâfirlerin hoşuna gitmese de, dini bir tek O'na özgü bilerek böyle söyleriz."*[953]

OSMÂN B. EBİ'L-ÂS (r.a.)

Hicretin dokuzuncu yılında Tâif'ten Medine'ye gelen Sakîf kabilesi heyetinde yer aldı ve genç yaşta Müslüman oldu. Onun hâlini, tavırlarını ve sorularını beğenen Peygamberimiz (s.a.s.), kendisine Tâif civarındaki çöl yerleşimlerinin yönetimi görevini verdi. İlk iki halife döneminde de sürdürdüğü bu görevinin yanı sıra, Hz. Ömer döneminde Bahreyn valiliği ve İran bölgesi fetihlerinde komutanlık yaptı. Hz. Osman tarafından Rey ve havalisinin valiliğine getirildi. Daha sonra Mescid-i Nebevî'ye ilave edilen evine mukabil kendisine Basra'da verilen arsaya bir ev yaptırdı ve 51/671 yılındaki vefatına kadar orada ilim öğretti. Tarihe geçen konuşmasını Hz. Ebû Bekir dönemindeki Ridde olayları sırasında yapmış ve irtidatlarına engel olduğu Tâif halkına şöyle seslenmiştir: "İslâm'a en son giren insanlar oldunuz; dinden ilk dönen insanlar da siz olmayın!" (*DİA*, 33/464; *İsâbe*, s.1007)

.....

• ﴿954﴾ • حَدَّثَنَا رَوْحٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ خُصَيْفَةَ، أَنَّ عَمْرَو بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَعْبٍ السُّلَمِيَّ أَخْبَرَهُ، أَنَّ نَافِعَ بْنَ جُبَيْرٍ أَخْبَرَهُ، أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ أَبِي الْعَاصِ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ عُثْمَانُ: وَبِي وَجَعٌ قَدْ كَادَ يُهْلِكُنِي. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَمْسِكْ بِيَمِينِكَ سَبْعَ مَرَّاتٍ، وَقُلْ: أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللَّهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ."

953 *Müsned*, 26/45 (16122. Ayrıca 16105); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 139 (1343~). **Krş:** 816. hadis. **Oku:** Fâtiha, 1/1-7. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ، وَلاَ نَعْبُدُ إِلاَّ إِيَّاهُ، أَهْلُ النِّعْمَةِ وَالْفَضْلِ وَالثَّنَاءِ الْحَسَنِ. لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ، وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ.)

قَالَ: فَفَعَلْتُ ذَلِكَ، فَأَذْهَبَ اللَّهُ مَا كَانَ بِي. فَلَمْ أَزَلْ آمُرُ بِهِ أَهْلِي وَغَيْرَهُمْ.

• ﴿954﴾ • Osmân b. Ebi'l-Âs anlatıyor: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanına geldim. Ağrılarım vardı; neredeyse ağrımdan ölecektim. Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Ağrıyan yerini sağ elinle yedi kere tutup sıvazla ve şöyle de: Hissettiğim acının kötülüğünden Allah'ın gücüne ve kudretine sığınıyorum."*[954]

Bunu uyguladım. Allah beni ağrılarımdan kurtardı. Aileme de başkalarına da bunu yapmalarını o zamandan beri tavsiye ediyorum.

EL-MİKDÂM B. MA'DÎKERİB (r.a.)

"Ebû Kerîme" künyesiyle ve "Şâmî" nisbesiyle de anılır. Humus'ta yaşamış ve 87/706 yılında 91 yaşında vefat etmiştir. (*İsâbe*, s.1458-1459)

.....

• ﴿955﴾ • حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ، حَدَّثَنَا بَحِيرُ بْنُ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَعْدَانَ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَا أَكَلَ أَحَدٌ مِنْكُمْ طَعَامًا أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ."

• ﴿955﴾ • Hâlid b. Ma'dân diyor ki: el-Mikdâm b. Ma'dîkerib, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duymuş: *"Yediğiniz yemekler içinde Allah'ın en çok hoşuna giden, elinizin emeğidir."*[955]

HABBÂB İBNÜ'L-ERET (r.a.)

İlk Müslümanlardandır. İmanı uğrunda çok ağır eziyetler çekmiştir. Okuma yazma bilen ve Mekke'de Kur'ân öğreten bir kişiydi. Hz. Ömer'in Müslüman olduğu gün geldiği evde kız kardeşi Fâtıma ve

954 *Müsned*, 26/196-199 (16268. Ayrıca 16274, 17907); Müslim, *Selâm*, 67 (5737~). **Oku:** En'âm, 6/17; Yûnus, 10/107. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللَّهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ)

955 *Müsned*, 28/418 (17181. Ayrıca 17190); Buhârî, *Büyû'*, 15 (2072~). **Krş:** 35, 194 ve 553. hadisler.

enîştesi Sa'îd b. Zeyd'e Tâhâ suresini öğretmekte olan o idi. 37/657 yılında 63 yaşında Kûfe'de vefat etti. (*DİA*, 14/340-341)

. . . . . .

• ﴿956﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، عَنْ قَيْسٍ، عَنْ خَبَّابٍ، قَالَ: أَتَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ، مُتَوَسِّدًا بُرْدَةً لَهُ. فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ادْعُ اللَّهَ لَنَا، وَاسْتَنْصِرْهُ. قَالَ: فَاحْمَرَّ لَوْنُهُ أَوْ تَغَيَّرَ. فَقَالَ: "لَقَدْ كَانَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ يُحْفَرُ لَهُ حُفْرَةٌ، وَيُجَاءُ بِالْمِنْشَارِ، فَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ فَيُشَقُّ، مَا يَصْرِفُهُ عَنْ دِينِهِ. وَيُمْشَطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيدِ مَا دُونَ عَظْمٍ مِنْ لَحْمٍ أَوْ عَصَبٍ، مَا يَصْرِفُهُ عَنْ دِينِهِ. وَلَيُتِمَّنَّ اللَّهُ هَذَا الأَمْرَ حَتَّى يَسِيرَ الرَّاكِبُ مَا بَيْنَ صَنْعَاءَ إِلَى حَضْرَمَوْتَ، لاَ يَخْشَى إِلاَّ اللَّهَ وَالذِّئْبَ عَلَى غَنَمِهِ، وَلَكِنَّكُمْ تَعْجَلُونَ."

• ﴿956﴾ • Habbâb ibnü'l-Erett anlatıyor: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanına gittik. Kâbe'nin gölgesindeydi; hırkasını yastık yapıp ona yaslanmıştı. "Ya Resûlallah; bizim için Allah'a dua et, O'ndan destek iste!" dedik. Yüzünün rengi değişti. Buyurdu ki: *"Sizden öncekiler için çukur kazarlardı. Testereyi getirip başına koyar, ortadan ikiye ayırırlardı. Bu bile onları dinlerinden döndüremezdi. Demir taraklarla vücutları taranır, kemiğin üstünde ne kadar et varsa, sinir varsa alınırdı. Bu da onları dinlerinden döndüremezdi. Allah bu işi tamamlayacak. Hem de öyle tamamlayacak ki bir yolcu San'â'dan Hadramevt'e kadar, Allah'tan başka kimseden çekinmeyerek, sadece koyunumu kurt yer mi diye düşünerek gidebilecek. Ama siz acele ediyorsunuz."*[956]

AMR B. ABESE (r.a.)

Künyesi Ebû Nüceyh, nisbesi ise Sülemî'dir. Rivayet ettiği hadiste kendisinin de belirteceği gibi ilk Müslümanlardandır. Mekke'nin fethinde bulundu. Yermûk Savaşı'nda Hâlid b. Velîd'in süvari birliklerinin komutanıydı. Hz. Osman döneminde Humus'ta vefat etti. (*DİA*, 3/79)

956 *Müsned*, 34/536-538 (21057. Ayrıca 21069, 21073, 27217); Buhârî, *Menâkıbü'l-Ensâr*, 29 (3852~). **Krş:** 238. hadis. **Oku:** Bakara, 2/214; Âl-i İmrân, 3/146-148; Ankebût, 29/1-6; Burûc, 85/1-11.

• (957) • حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ -يَعْنِي ابْنَ عَمَّارٍ- حَدَّثَنَا شَدَّادُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الدِّمَشْقِيُّ -وَكَانَ قَدْ أَدْرَكَ نَفَرًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- قَالَ: قَالَ أَبُو أُمَامَةَ: يَا عَمْرُو بْنَ عَبَسَةَ، صَاحِبَ الْعَقْلِ عَقْلِ الصَّدَقَةِ! رَجُلٌ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ؛ بِأَيِّ شَيْءٍ تَدَّعِي أَنَّكَ رُبُعُ الْإِسْلَامِ؟

قَالَ: إِنِّي كُنْتُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ أَرَى النَّاسَ عَلَى ضَلَالَةٍ وَلَا أَرَى الْأَوْثَانَ شَيْئًا. ثُمَّ سَمِعْتُ عَنْ رَجُلٍ يُخْبِرُ أَخْبَارَ مَكَّةَ وَيُحَدِّثُ أَحَادِيثَ، فَرَكِبْتُ رَاحِلَتِي حَتَّى قَدِمْتُ مَكَّةَ. فَإِذَا أَنَا بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَخْفٍ، وَإِذَا قَوْمُهُ عَلَيْهِ جُرَآءُ. فَتَلَطَّفْتُ لَهُ، فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ.

فَقُلْتُ: مَا أَنْتَ؟ قَالَ: "أَنَا نَبِيُّ اللَّهِ." فَقُلْتُ: وَمَا نَبِيُّ اللَّهِ؟ قَالَ: "رَسُولُ اللَّهِ." قَالَ: قُلْتُ: آللَّهُ أَرْسَلَكَ؟ قَالَ: "نَعَمْ." قُلْتُ: بِأَيِّ شَيْءٍ أَرْسَلَكَ؟ قَالَ: "بِأَنْ يُوَحَّدَ اللَّهُ وَلَا يُشْرَكَ بِهِ شَيْءٌ، وَكَسْرِ الْأَوْثَانِ، وَصِلَةِ الرَّحِمِ."

فَقُلْتُ لَهُ: مَنْ مَعَكَ عَلَى هَذَا؟ قَالَ: "حُرٌّ وَعَبْدٌ -أَوْ عَبْدٌ وَحُرٌّ-" وَإِذَا مَعَهُ أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي قُحَافَةَ وَبِلَالٌ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ. قُلْتُ: إِنِّي مُتَّبِعُكَ. قَالَ: "إِنَّكَ لَا تَسْتَطِيعُ ذَلِكَ يَوْمَكَ هَذَا، وَلَكِنِ ارْجِعْ إِلَى أَهْلِكَ، فَإِذَا سَمِعْتَ بِي قَدْ ظَهَرْتُ فَالْحَقْ بِي."

قَالَ: فَرَجَعْتُ إِلَى أَهْلِي وَقَدْ أَسْلَمْتُ. فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُهَاجِرًا إِلَى الْمَدِينَةِ، فَجَعَلْتُ أَتَخَبَّرُ الْأَخْبَارَ حَتَّى جَاءَ رَكْبَةٌ مِنْ يَثْرِبَ، فَقُلْتُ: مَا هَذَا الْمَكِّيُّ الَّذِي أَتَاكُمْ؟ قَالُوا: أَرَادَ قَوْمُهُ قَتْلَهُ، فَلَمْ يَسْتَطِيعُوا ذَلِكَ، وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَهُ، وَتَرَكْنَا النَّاسَ سِرَاعًا.

قَالَ عَمْرُو بْنُ عَبَسَةَ: فَرَكِبْتُ رَاحِلَتِي حَتَّى قَدِمْتُ عَلَيْهِ الْمَدِينَةَ. فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَتَعْرِفُنِي؟ قَالَ: "نَعَمْ، أَلَسْتَ أَنْتَ الَّذِي أَتَيْتَنِي بِمَكَّةَ؟" قَالَ: قُلْتُ: بَلَى. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، عَلِّمْنِي مِمَّا عَلَّمَكَ اللَّهُ وَأَجْهَلُ. قَالَ:

"إِذَا صَلَّيْتَ الصُّبْحَ، فَأَقْصِرْ عَنِ الصَّلَاةِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ. فَإِذَا طَلَعَتْ، فَلَا تُصَلِّ حَتَّى تَرْتَفِعَ؛ فَإِنَّهَا تَطْلُعُ حِينَ تَطْلُعُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ، وَحِينَئِذٍ يَسْجُدُ لَهَا الْكُفَّارُ. فَإِذَا ارْتَفَعَتْ قِيدَ رُمْحٍ أَوْ رُمْحَيْنِ، فَصَلِّ؛ فَإِنَّ الصَّلَاةَ مَشْهُودَةٌ مَحْضُورَةٌ حَتَّى يَسْتَقِلَّ الرُّمْحُ بِالظِّلِّ. ثُمَّ أَقْصِرْ عَنِ الصَّلَاةِ، فَإِنَّهَا حِينَئِذٍ تُسْجَرُ جَهَنَّمُ. فَإِذَا فَاءَ الْفَيْءُ فَصَلِّ، فَإِنَّ الصَّلَاةَ مَشْهُودَةٌ مَحْضُورَةٌ، حَتَّى تُصَلِّيَ الْعَصْرَ. فَإِذَا صَلَّيْتَ الْعَصْرَ، فَأَقْصِرْ عَنِ الصَّلَاةِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ؛

فَإِنَّهَا تَغْرُبُ حِينَ تَغْرُبُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ، وَحِينَئِذٍ يَسْجُدُ لَهَا الْكُفَّارُ."

قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، أَخْبِرْنِي عَنِ الْوُضُوءِ، قَالَ: "مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ يُقَرِّبُ وَضُوءَهُ، ثُمَّ يَتَمَضْمَضُ وَيَسْتَنْشِقُ وَيَنْتَثِرُ، إِلَّا خَرَّتْ خَطَايَاهُ مِنْ فَمِهِ وَخَيَاشِيمِهِ مَعَ الْمَاءِ حِينَ يَنْتَثِرُ. ثُمَّ يَغْسِلُ وَجْهَهُ كَمَا أَمَرَهُ اللَّهُ تَعَالَى، إِلَّا خَرَّتْ خَطَايَا وَجْهِهِ مِنْ أَطْرَافِ لِحْيَتِهِ مَعَ الْمَاءِ. ثُمَّ يَغْسِلُ يَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ، إِلَّا خَرَّتْ خَطَايَا يَدَيْهِ مِنْ أَطْرَافِ أَنَامِلِهِ. ثُمَّ يَمْسَحُ رَأْسَهُ، إِلَّا خَرَّتْ خَطَايَا رَأْسِهِ مِنْ أَطْرَافِ شَعْرِهِ مَعَ الْمَاءِ. ثُمَّ يَغْسِلُ قَدَمَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ كَمَا أَمَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، إِلَّا خَرَّتْ خَطَايَا قَدَمَيْهِ مِنْ أَطْرَافِ أَصَابِعِهِ مَعَ الْمَاءِ. ثُمَّ يَقُومُ فَيَحْمَدُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَيُثْنِي عَلَيْهِ بِالَّذِي هُوَ لَهُ أَهْلٌ، ثُمَّ يَرْكَعُ رَكْعَتَيْنِ، إِلَّا خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ."

قَالَ أَبُو أُمَامَةَ: يَا عَمْرُو بْنَ عَبَسَةَ، انْظُرْ مَا تَقُولُ. أَسَمِعْتَ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ أَيُعْطَى هَذَا الرَّجُلُ كُلَّهُ فِي مَقَامِهِ؟

قَالَ: فَقَالَ عَمْرُو بْنُ عَبَسَةَ: يَا أَبَا أُمَامَةَ؛ لَقَدْ كَبِرَتْ سِنِّي، وَرَقَّ عَظْمِي، وَاقْتَرَبَ أَجَلِي. وَمَا بِي مِنْ حَاجَةٍ أَنْ أَكْذِبَ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَعَلَى رَسُولِهِ! لَوْ لَمْ أَسْمَعْهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا؛ لَقَدْ سَمِعْتُهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ.

• {957} • Şeddâd b. Abdullah diyor ki: [Sahabi] Ebû Ümâme, "Yahu, Amr b. Abese!" dedi; "Sen Süleymoğulları'ndan, zekât memuru olarak görev yapan bir adamsın; kendinin 'İslâm'ın dörtte biri' olduğunu neye dayanarak iddia ediyorsun?"

Amr b. Abese bunun üzerine şunları anlattı: Cahiliye döneminde insanların yoldan çıktığını düşünüyordum ve putlara zerre kadar değer vermiyordum. Sonra bir adamın Mekke'den getirdiği haberleri dinledim; değişik şeyler anlatıyordu. Deveme binip Mekke'ye geldim. Baktım, Allah Resûlü (s.a.s.) gizli hareket ediyor ve toplumu O'na karşı çok cüretkâr. Kimseye fark ettirmeden kendisine ulaştım ve görüşmeye gittim.

"Sen nesin?" dedim. *"Ben, Allah'ın elçisiyim."* buyurdu. "Allah'ın elçisi ne demek?" dedim. *"Allah'ın elçi olarak gönderdiği resûlü demek."* buyurdu. "Yani seni Allah mı gönderdi?" dedim. *"Evet."* buyurdu. "Peki, seni ne ile gönderdi?" dedim. *"Allah beni, kendisinin bir tek olduğuna inanılsın, hiçbir şey O'na denk sayılmasın, putlar kırılsın ve akrabalık bağları güçlensin diye gönderdi."* buyurdu.

O'na "Bu yolda kim seninle birlikte?" diye sordum. *"Bir hür ve bir köle."* veya *"Bir köle ve bir hür."* buyurdu. Evet; yanında sadece Ebû Kuhâfe'nin oğlu Ebû

Bekir ile Ebû Bekir'in kölesi Bilâl vardı. "Ben sana uyacağım." dedim. *"Şimdi bu ortamda gücün yetmez. Evine dön; güçlendiğimi duyunca yanıma gel."* buyurdu.

İslâm'ı kabul etmiş olarak ailemin yanına döndüm. Sonrasında Allah Resûlü (s.a.s.) muhacir olarak Medine'ye geçti. Ben de haberleri takip etmeye başladım. Derken Yesrib'den bir kafile geldi. "Sizin şehrinize gelen bu Mekkeli'nin durumu nedir?" dedim. "Kabilesi onu öldürmek istedi; ama yapamadılar. O'na ulaşmalarına engel olundu; yola çıktığımızda ise insanlar kendisine yoğun ilgi gösteriyordu." dediler.

Amr b. Abese anlatmaya devam etti: Hemen deveme binip Medine'ye O'nun yanına vardım. İçeri girip "Ya Resûlallah, beni tanıdın mı?" dedim. *"Evet; sen benimle Mekke'de görüşen adamsın, değil mi?"* buyurdu. "Öyle." dedim. Ve dedim ki: "Ya Resûlallah; Allah'ın sana öğrettiği ve benim bilmediğim şeyleri bana öğret!"

Şöyle buyurdu: *"Sabah namazını kıldığında, güneş doğana kadar namaz kılmaya ara ver. Güneş doğunca da yükselene kadar kılma; çünkü güneş doğduğunda şeytanın iki boynuzu arasında doğar ve o sırada kâfirler güneşe secde ederler. Güneş bir veya iki mızrak boyu yükseldiğinde namaz kıl; çünkü mızrağın gölgesi ortadan kalkıncaya kadar kılınan namaz [melekler tarafından] şahit olunan ve hazır bulunulan bir namazdır. Sonra namaz kılmaya yine ara ver; çünkü o vakitte cehennemin ateşi yakılır. Gölge doğuya doğru düştüğünde yine namaz kıl; çünkü ikindi namazını kılana kadar kılınan namaz [melekler tarafından] şahit olunan ve hazır bulunulan bir namazdır. İkindi namazını kıldığında, güneş batana kadar namaz kılmaya yine ara ver; çünkü güneş battığında şeytanın iki boynuzu arasında batar ve o sırada kâfirler güneşe secde ederler."*

Ben, "Ey Allah'ın elçisi; bana abdestten bahset." dedim. Buyurdu ki: *"Biriniz abdest suyunu aldığında, ağzını çalkalayıp burnuna su çekip sümkürdüğünde, günahları mutlaka ağzından ve burnundan suyla birlikte yere düşer. Sonra yüzünü Yüce Allah'ın emrettiği şekilde yıkadığında, yüzüyle ilgili günahları mutlaka suyla birlikte sakallarının kenarından yere düşer. Sonra ellerini dirseklerine kadar yıkadığında, elleriyle işlediği günahlar mutlaka parmaklarının ucundan yere düşer. Sonra saçını meshettiğinde, başıyla ilgili günahlar mutlaka suyla birlikte saçlarının ucundan yere düşer. Sonra ayaklarını Yüce Allah'ın emrettiği şekilde topuklarına kadar yıkadığında, ayaklarıyla işlediği günahlar mutlaka suyla birlikte parmaklarının ucundan yere düşer. Sonra ayağa kalkıp, Yüce Allah'a hamdedip O'nu layık olduğu şekilde övdüğünde ve ardından da iki rekât namaz kıldığında, mutlaka günahlarından kurtularak annesinin onu doğurduğu günkü hâline döner."*

[Sözün burasında] Ebû Ümâme dedi ki: "Bak Amr b. Abese; söylediklerine dikkat et. Sen bütün bunları Allah Resûlü'nden mi duydun? Kişiye bütün bunlar bir defa abdest alırken oracıkta mı veriliyor?"

Bunun üzerine Amr b. Abese dedi ki: "Benim yaşım ilerledi Ebû Ümâme; kemiklerim inceldi, ecelim yaklaştı. Yüce Allah'a ve Resûlü'ne iftira atmaya inan hiç ihtiyacım yok! Allah Resûlü'nden (s.a.s.) bu sözleri bir, iki veya üç defa duysam neyse; belki yedi, belki de daha fazla kez duydum!"[957]

EBÛ CÜHAYFE (r.a.)

Adı Vehb b. Abdullah'tır. Küçük yaşta iken Müslüman oldu ve Peygamberimiz (s.a.s.) ile görüşerek O'nun mübarek sofrasında yemek yedi. 17/638 yılında Kûfe şehri kurulunca ailesiyle birlikte oraya taşındı. Cuma günü, Hz. Ali hutbe verirken minberin kenarında ayakta durarak onu koruma görevini üstlendiği için Hz. Ali tarafından kendisine layık görülen "Vehb el-Hayr" unvanı ile tanındı. 74/693 yılında 75 yaşında öldü ve "Kûfe'de en son vefat eden sahabi" olarak toprağa verildi. (*DİA*, 42/607)

• ﴿958﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ مِسْعَرٍ وَسُفْيَانَ. وَابْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْأَقْمَرِ، عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا آكُلُ مُتَّكِئًا."

• ﴿958﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"Ben dayanarak yemek yemiyorum."* buyurdu.[958]

ÂMİR B. RABÎ'A (r.a.)

Hz. Ömer'in babası Hattâb tarafından cahiliye döneminde evlat edinildi. Erken dönemde Müslüman oldu ve hanımı Leyla ile birlikte önce Habeşistan'a, oradan da Medine'ye hicret etti. Hudeybiye, Hay-

957 *Müsned*, 28/237-241 (17019. Ayrıca 17016); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 294 (1930~). **Oku:** Ra'd, 13/19-21.

958 *Müsned*, 31/56-57 (18764. Ayrıca 18754, 18766); Buhârî, *Et'ıme*, 13 (5398~). **Krş:** 976. hadis.

ber ve Mekke'nin fethi dâhil olmak üzere Peygamber Efendimizin (s.a.s.) bütün gazvelerinde bulundu. Hz. Ömer'in bayraktarlığını yaptı; hac için Medine'den ayrılan Hz. Osman'a vekâlet etti. 35/656 yılında Hz. Osman'ın şehadetinin hemen ardından vefat etti. (*DİA*, 3/66; *İsâbe*, s.750)

﴿959﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ، يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "إِذَا رَأَيْتُمُ الْجِنَازَةَ فَقُومُوا لَهَا حَتَّى تُخَلِّفَكُمْ أَوْ تُوضَعَ."

• ﴿959﴾ • Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Cenazeyi gördüğünüzde, yanınızdan geçene veya yerine yerleştirilene kadar ayağa kalkın."*[959]

MA'KIL B. YESÂR (r.a.)

Hudeybiye Antlaşması'ndan önce Medine'de Müslüman oldu. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) tarafından kabilesine kadı olarak tayin edildi. Hz. Ömer döneminde kurulan Basra'nın şehirleşmesinde ve su alt yapısının kurulmasında emeği geçti. Hz. Ali döneminde İran fetihlerine katıldı. 59/679 yılında Basra'da vefat etti. (*DİA*, 27/445)

﴿960﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الْحَسَنِ: أَنَّ مَعْقِلَ بْنَ يَسَارٍ اشْتَكَى، فَدَخَلَ عَلَيْهِ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ زِيَادٍ -يَعْنِي يَعُودُهُ- فَقَالَ: أَمَا إِنِّي سَأُحَدِّثُكَ حَدِيثًا لَمْ أَكُنْ حَدَّثْتُكَ بِهِ، إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -أَوْ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- قَالَ: "لَا يَسْتَرْعِي اللَّهُ عَبْدًا رَعِيَّةً، فَيَمُوتُ يَوْمَ يَمُوتُ وَهُوَ لَهَا غَاشٌّ، إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ."

• ﴿960﴾ • Hasan-ı Basrî diyor ki: Ma'kıl b. Yesâr rahatsızlandı. Ubeydullah b. Ziyâd kendisini ziyarete geldi. Ma'kıl dedi ki: Ben şimdi sana daha önce rivayet etmediğim bir hadisi rivayet edeceğim. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu

[959] *Müsned*, 24/456-457 (15687. Ayrıca 15674-15675, 15677, 15682, 15685); Buhârî, *Cenâiz*, 46 (1307~); Müslim, *Cenâiz*, 73 (2217). **Krş:** 549 ve 977. hadisler.

duymuştum: *"Allah, bir kulun yönetimi altına bazı insanları verir de o kul öldüğü gün yönettiklerini aldatmış olarak ölürse Allah ona cenneti kesinlikle haram eder."*[960]

EBÛ MÂLİK EL-EŞ'ARÎ (r.a.)

Künyesi ile meşhurdur. İsmi konusunda ihtilaf vardır. "Ebû Mâlik el-Eş'arî" diye anılan diğer iki kişi (el-Hâris ibnü'l-Hâris ve Ka'b b. Âsım) ile karıştırılmamalıdır. 18/638 yılında Şam bölgesinde gerçekleşen ve Muâz b. Cebel, Ebû Ubeyde ibnü'l-Cerrâh gibi sahabilerin de ölümüne neden olan taun salgınında vefat etmiştir. [(Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 34/245-246 (7598). Krş: İbn Hacer, *Takrîbü't-Tehzîb*, s.590 (8336); Şuayb Arnavut ve Beşşâr Avvâd Ma'rûf, *Tahrîru Takrîbi't-Tehzîb*, 4/265 (8336).]

.....

• ﴿961﴾ • حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا أَبَانُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي سَلَّامٍ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "أَرْبَعٌ فِي أُمَّتِي مِنَ الْجَاهِلِيَّةِ لَا يَتْرُكُونَهُنَّ: الْفَخْرُ فِي الْأَحْسَابِ، وَالطَّعْنُ فِي الْأَنْسَابِ، وَالِاسْتِسْقَاءُ بِالنُّجُومِ، وَالنِّيَاحَةُ."

• ﴿961﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ümmetimde dört şey cahiliye işidir, ama vazgeçmeyecekler: Soy sopla övünmek, birisinin soyunu eleştirmek, yıldızlardan yağmur beklemek, ölünün ardından ağıt yakmak."*[961]

EBÛ TALHA EL-ENSÂRÎ (r.a.)

Enes b. Mâlik'in üvey babasıdır. Birinci Akabe Biatı'na katılmış ve hicretin ardından Ebû Ubeyde ibnü'l-Cerrâh ile kardeş ilan edilmiştir. Uhud'da göğsünü Peygamberimize (s.a.s.) siper etmesiyle, ok atmadaki uzmanlığıyla, cesaretiyle, gür sesiyle, şehrin en varlıklıların-

960 *Müsned*, 33/410-411 (20291. Ayrıca 20289); Buhârî, *Ahkâm*, 8 (7151~); Müslim, *İmân*, 228 (364~). **Krş:** 415. hadis. **Oku:** Hûd, 11/98-99. Ubeydullah b. Ziyâd, Kerbelâ'da Hz. Hüseyin ve beraberindeki 72 Ehl-i Beyt mensubunun şehit edilmesi emrini veren Basra ve Kûfe valisidir. Ziyâd b. Ebîh'in oğludur. (*DİA*, 42/29-30)

961 *Müsned*, 37/544-545 (22912. Ayrıca 22903-22904); Müslim, *Cenâiz*, 29 (2160~). **Krş:** 634 ve 885. hadisler.

dan ve aynı zamanda en hayırseverlerinden olmasıyla bilinir. Mesleği olan kabir kazma ustalığı gereği Allah Resûlü'nün (s.a.s.) kabrini de o kazmıştı. 34/654 yılında vefat etti. (*DİA*, 10/236-237)

.....

• ﴿962﴾ • وقَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ: حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ،، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا طَلْحَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "لاَ تَدْخُلُ الْمَلاَئِكَةُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ، وَلاَ صُورَةُ تَمَاثِيلَ."

• ﴿962﴾ • İbn Abbâs anlatıyor: Ebû Talha'nın şöyle dediğini duymuştum: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duymuştum: *"Köpek veya heykel bulunan eve melek girmez."*[962]

EBÛ SA'LEBE EL-HUŞENÎ (r.a.)

Hayber'in fethi öncesinde Müslüman oldu. Rıdvan Biatı'na katıldı. Siyasi ihtilaflarda taraf olmadı ve çatışmalara katılmayarak Şam'a yerleşti. "Allah'tan bana sıkıntılı bir ölüm vermemesini niyaz ediyorum." derdi. 75/695 yılında bir gece uyumakta olan kızı rüyasında onun öldüğünü gördü; yatağından "Babam nerede?" diyerek fırladı ve onu evinde her zaman gece namazı kıldığı köşede secdede vefat etmiş hâlde buldu. (*DİA*, 18/420; *İsâbe*, s.1636-1637)

.....

• ﴿963﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا حَيْوَةُ، أَخْبَرَنِي رَبِيعَةُ بْنُ يَزِيدَ الدِّمَشْقِيُّ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلاَنِيِّ، عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا بِأَرْضِ أَهْلِ كِتَابٍ؛ أَفَنَأْكُلُ فِي آنِيَتِهِمْ؟ وَإِنَّا فِي أَرْضِ صَيْدٍ؛ أَصِيدُ بِقَوْسِي، وَأَصِيدُ بِكَلْبِي الْمُعَلَّمِ، وَأَصِيدُ بِكَلْبِي الَّذِي لَيْسَ بِمُعَلَّمٍ؛ فَأَخْبِرْنِي مَاذَا يَصْلُحُ؟ قَالَ:

962 *Müsned*, 26/267-268 (16346/2. Ayrıca 16353, 16369); Buhârî, *Bed'ü'l-Halk*, 7 (3225); Müslim, *Libâs ve Zînet*, 84 (5515~). **Krş:** 427. hadis.

"أَمَّا مَا ذَكَرْتَ أَنَّكُمْ بِأَرْضِ أَهْلِ كِتَابٍ: تَأْكُلُ فِي آنِيَتِهِمْ. فَإِنْ وَجَدْتُمْ غَيْرَ آنِيَتِهِمْ: فَلاَ تَأْكُلُوا فِيهَا. وَإِنْ لَمْ تَجِدُوا غَيْرَ آنِيَتِهِمْ: فَاغْسِلُوهَا، ثُمَّ كُلُوا فِيهَا. وَأَمَّا مَا ذَكَرْتَ أَنَّكُمْ بِأَرْضِ صَيْدٍ: فَإِنْ صِدْتَ بِقَوْسِكَ، وَذَكَرْتَ اسْمَ اللَّهِ: فَكُلْ. وَمَا صِدْتَ بِكَلْبِكَ الْمُعَلَّمِ: فَاذْكُرْ اسْمَ اللَّهِ، ثُمَّ كُلْ. وَمَا صِدْتَ بِكَلْبِكَ الَّذِي لَيْسَ بِمُعَلَّمٍ، فَأَدْرَكْتَ ذَكَاتَهُ: فَكُلْ."

• {963} • Ebû Sa'lebe el-Huşenî anlatıyor: Allah Resûlü'ne (s.a.s.) gelip şöyle dedim: "Ya Resûlallah; biz Yahudi ve Hristiyanlarla aynı bölgede yaşıyoruz. Onların kullandığı kaplardan yiyip içebilir miyiz? Bir de biz av bölgesindeyiz; ben avlanıyorum; yayımla avlanıyorum, eğitilmiş köpeğimle avlanıyorum, eğitilmemiş köpeğimle avlanıyorum. Bana söyler misiniz, hangisi uygun oluyor?"

Buyurdu ki: *"Şimdi, Ehl-i kitapla aynı bölgede olduğunuzu söylüyorsun; onların kaplarından yiyebilirsin. Başka kaplar bulursanız, onların kaplarından yemeyin. Ama sadece onların kaplarını bulabiliyorsanız o kapları yıkayın, sonra da yemekte kullanın. Avcılık yapılan bir bölgede olduğunuzu söylüyorsun; eğer yayın ile avlanırsan, besmele çekmişsen ye. Eğitilmiş köpeğinle avladıklarını ise besmele çektikten sonra ye. Eğitilmemiş köpeğinle avladıklarını da, ölmeden yetişip elinle kesmişsen ye."*[963]

TEMÎM ED-DÂRÎ (r.a.)

Filistin'de doğdu. Hicretten önce Şam'dan Mekke'ye sık gelip giden bir tüccardı. Peygamberimizin (s.a.s.) vefat yılında beraberinde bir heyetle Medine'ye geldi ve Müslüman oldu. Bu süreçte el-Halîl kenti ve çevresinin kabilesine tahsisi konusunda Hz. Peygamber'den (s.a.s.) yazılı bir belge aldı. Yine Efendimizin (s.a.s.) hayatında üç basamaklı minberin yapılmasını önerdi ve Mescid-i Nebevî'nin aydınlatılması için Şam'dan ilk defa kandiller getirdi. Hz. Ömer ve Hz. Osman dönemlerinde her iki halifenin özel izniyle Mescid-i Nebevi'de vaazlar verdi. 40/661'de vefat etti. Kabri Kudüs'le Gazze arasında olup kendisinin ayrıca güçlü bir menkıbevi kimliği de vardır. (*DİA*, 40/419-420)

963 *Müsned*, 29/286-287 (17752. Ayrıca 17737, 17750); Buhârî, *Zebâih ve Sayd*, 4 (5478~); Müslim, *Sayd ve Zebâih*, 8 (4983~). **Krş:** 581 ve 884. hadisler. **Oku:** Mâide, 5/4-5.

• ﴿964﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ تَمِيمٍ الدَّارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ الدِّينَ النَّصِيحَةُ. إِنَّمَا الدِّينُ النَّصِيحَةُ." قَالُوا: لِمَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: "لِلَّهِ، وَلِكِتَابِهِ، وَلِرَسُولِهِ، وَلِأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ."

• ﴿964﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), *"İnanın ki din samimiyettir. Din sadece samimiyettir."* buyurdu. "Kime karşı ya Resûlallah?" dediler. Buyurdu ki: *"Allah'a, kitabına, peygamberine, Müslümanların yöneticilerine ve geneline karşı."*[964]

MÂLİK İBNÜ'L-HUVEYRİS (r.a.)

Mekkelidir. 74/693 yılında Basra'da vefat etmiştir. Peygamber Efendimizin (s.a.s.) namaz kılış şekline dair rivayetleri ve "Gelin size namaz kıldırayım; ama namaz kılmak istediğim için değil, size Allah Resûlü'nün (s.a.s.) nasıl namaz kıldığını göstermek istediğim için kıldırayım!" sözü meşhurdur. (*İsâbe*, s.1313-1314)

• ﴿965﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ، قَالَ: أَتَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ شَبَبَةٌ مُتَقَارِبُونَ، فَأَقَمْنَا مَعَهُ عِشْرِينَ لَيْلَةً. قَالَ: وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَحِيمًا رَفِيقًا، فَظَنَّ أَنَّا قَدْ اشْتَقْنَا أَهْلَنَا. فَسَأَلَنَا عَمَّنْ تَرَكْنَا فِي أَهْلِنَا، فَأَخْبَرْنَاهُ. فَقَالَ: "ارْجِعُوا إِلَى أَهْلِيكُمْ، فَأَقِيمُوا فِيهِمْ، وَعَلِّمُوهُمْ، وَمُرُوهُمْ إِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ. فَلْيُؤَذِّنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ، ثُمَّ لِيَؤُمَّكُمْ أَكْبَرُكُمْ."

• ﴿965﴾ • Mâlik ibnü'l-Huveyris anlatıyor: Yaşları birbirine yakın bir genç grubu olarak Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanına geldik ve O'nun yanında yirmi gece kaldık. Çok sevgi dolu, çok kibar bir insandı. Bizim ailelerimizi özlemeye başladığımızı anladı. Geride kimleri bırakıp geldiğimizi sordu; biz de söyledik. Buyurdu ki: *"Ailelerinize dönün. Onların yanında kalın. Onları bilgilendirin. Namaz vakti gelince namaz kılmalarını isteyin. Biriniz ezan okusun. Sonra da en büyüğünüz size imam olsun."*[965]

---

964 *Müsned*, 28/138-140 (16940. Ayrıca 16941, 16945, 16947); Buhârî, *İmân*, 42 (bab başlığı) (~); Müslim, *İmân*, 95 (196~). **Krş:** 190, 475 ve 482. hadisler. **Oku:** Tevbe, 9/91.

965 *Müsned*, 24/364-365 (15598. Ayrıca 20529); Buhârî, *Edeb*, 27 (6008~); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*,

EBÛ BASRA EL-ĞIFÂRÎ (r.a.)

Adı Humeyl b. Basra'dır. Hem kendisi, hem babası Basra, hem de aynı adla anılan dedesi Ebû Basra ashab-ı- kiramdandır. Hicaz'da yaşadı. Ardından Mısır'ın fethine katıldı, oraya yerleşti ve orada vefat edip defnedildi. (*İsâbe*, s.1631)

• ﴿966﴾ • حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ خَيْرِ بْنِ نُعَيْمٍ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ هُبَيْرَةَ السَّبَائِيِّ -وَكَانَ ثِقَةً- عَنْ أَبِي تَمِيمٍ، عَنْ أَبِي بَصْرَةَ الْغِفَارِيِّ، قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلاَةَ الْعَصْرِ. فَلَمَّا انْصَرَفَ، قَالَ:" إِنَّ هَذِهِ الصَّلاَةَ قَدْ عُرِضَتْ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، فَتَوَانَوْا فِيهَا، وَتَرَكُوهَا. فَمَنْ صَلاَّهَا مِنْكُمْ، ضُعِّفَ لَهُ أَجْرُهَا ضِعْفَيْنِ. وَلاَ صَلاَةَ بَعْدَهَا حَتَّى يُرَى الشَّاهِدُ."

• ﴿966﴾ • Ebû Basra el-Ğıfârî anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bir gün bize ikindi namazını kıldırdı. Namazı bitirdikten sonra şöyle buyurdu: *"Bu namaz, sizden öncekilere de verilmişti. Ama onlar gevşek davrandılar, bu namazı boş verdiler. Onun için içinizden kim ikindiyi kılarsa, ona karşılığı iki kat verilecek. Zaten ondan sonra yıldız çıkana kadar da namaz yok."*[966]

EBÛ VÂKİD EL-LEYSÎ (r.a.)

Medinelidir. Mekke'nin fethinde ve Hz. Ömer zamanında yapılan Yermûk Savaşı'nda bulundu. 68/688 yılında Mekke'de vefat etti. (*DİA*, 10/251-252)

• ﴿967﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، حَدَّثَنَا حَرْبٌ -يَعْنِي ابْنَ شَدَّادٍ-، حَدَّثَنَا يَحْيَى -يَعْنِي ابْنَ أَبِي كَثِيرٍ-، حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ حَدِيثِ أَبِي مُرَّةَ: أَنَّ أَبَا وَاقِدٍ اللَّيْثِيَّ حَدَّثَهُ،

292 (1535~). **Krş:** 778. hadis. **Oku:** Tâhâ, 20/132. Buhârî'nin işaret edilen rivayetinde ve *Müsned*'in 20530 numaralı rivayetinde hadisin bitiminde son cümle olarak şu önemli nebevî ifade de vardır: *"Ve benim nasıl namaz kıldığımı gördüyseniz siz de öyle namaz kılın."* (وَصَلُّوا كَما رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي)

966 *Müsned*, 45/201-202 (27225. Ayrıca 27227); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 292 (1927~). **Krş:** 426. hadis. **Oku:** Bakara, 2/238; Meryem, 19/58-60; Müddessir, 74/38-47.

قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذْ مَرَّ ثَلَاثَةُ نَفَرٍ. فَجَاءَ أَحَدُهُمْ، فَوَجَدَ فُرْجَةً فِي الْحَلْقَةِ، فَجَلَسَ. وَجَلَسَ الْآخَرُ مِنْ وَرَائِهِمْ. وَانْطَلَقَ الثَّالِثُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَلا أُخْبِرُكُمْ بِخَبَرِ هؤلاءِ النَّفَرِ؟" قالُوا: بلى يا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ. قال: "أَمَّا الَّذِي جَاءَ فَجَلَسَ فَأَوَى، فَآوَاهُ اللَّهُ. وَالَّذِي جَلَسَ مِنْ وَرَائِكُمْ فَاسْتَحَيا، فَاسْتَحَيا اللَّهُ مِنْهُ. وَأَمَّا الَّذِي انْطَلَقَ، فَرَجُلٌ أَعْرَضَ، فَأَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ."

• ﴿967﴾ • Ebû Vâkid el-Leysî anlatıyor: Bir gün biz Allah Resûlü (s.a.s.) ile birlikteyken üç kişi uğradı. Birisi geldi, halkada boşluk buldu ve oturdu. Diğeri grubun gerisine oturdu. Üçüncüsü ise geçip gitti. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.), *"Size bu kişilerin durumunu anlatayım mı?"* buyurdu. "Olur, ya Resûlallah!" dediler. Buyurdu ki: *"Gelip oturan kişi sığınmış oldu; Allah da onu bağrına bastı. Arkanıza oturan çekinip uzak durdu; Allah da ona mesafeli durdu. O geçip giden de ilgilenmeyen bir adamdı; Allah da onunla ilgilenmedi."*[967]

HİŞÂM B. ÂMİR EL-ENSÂRÎ (r.a.)

Uhud şehitlerinden Hazrecli sahabi Âmir b. Ümeyye'nin oğludur. İsmi Şihâb iken Peygamberimiz (s.a.s.) tarafından Hişâm'a çevrildi. Basra'da yaşadı ve Kâbil Seferi'nde büyük kahramanlıklar gösterdi.

(*İsâbe*, s.748, 1546)

. . . . . .

حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَيُّوبُ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، عَنْ بَعْضِ أَشْيَاخِهِمْ، قَالَ: قَالَ هِشَامُ بْنُ عَامِرٍ لِجِيرَانِهِ: إِنَّكُمْ لَتَخُطُّونَ إِلَى رِجَالٍ مَا كَانُوا أَحْضَرَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا أَوْعَى لِحَدِيثِهِ مِنِّي. وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَا بَيْنَ خَلْقِ آدَمَ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ أَمْرٌ أَكْبَرُ مِنَ الدَّجَّالِ."

• ﴿968﴾ •

967 *Müsned*, 36/238-240 (21907); Buhârî, *İmân*, 8 (66~); Müslim, *Selâm*, 26 (5681~). "Etme-bulma prensibi" olarak özetlenebilecek bu durum, dinî ahlâkta ve özellikle Allah-kul ilişkilerinde geçerlidir. İnsan Allah'a karşı bilinçli olarak hangi tavrı sergilerse Allah da ona aynen o şekilde mukabelede bulunur. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de, Allah'a destek olana Allah'ın da destek olması (Muhammed 47/7), Allah'ı unutanı Allah'ın da unutması (Tâhâ 20/124-126), Allah'ı ananı Allah'ın da anması (Bakara 2/152) gibi pek çok bilgi vardır. Hadislerdeki belirgin örnekler için bk. 20, 191, 284, 757, 849, 862 ve 879. hadisler.

• ﴿968﴾ • Hişâm b. Âmir, komşularına şöyle demişti: Siz, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanında benim kadar bulunmayan ve O'nun hadislerini de benim kadar öğrenmeyen adamlara yöneliyorsunuz. Bakın, ben Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duydum: *"Âdem'in yaratılışından kıyamete kadar Deccâl'den daha büyük bir olay yoktur."*[968]

ABDURRAHMAN B. SEMURA (r.a.)

Mekke'nin fethi sırasında Müslüman olan Kureyşlilerdendir. Cahiliye döneminde kullandığı adın yerine Abdurrahmân ismi kendisine Peygamberimiz (s.a.s.) tarafından verilmiştir. Mûte Seferi'ne ve Tebük Gazvesi'ne katıldı. Hz. Osman döneminde yönetici olarak atandı ve özellikle Irak-Horasan hattında Hindistan sınırlarına kadar uzanan bölgede komutan olarak fetihlerde bulundu. Büst ve Kâbil gibi önemli merkezleri ele geçirdikten sonra Sistân valiliğine getirildi. 50/670 yılında Basra'da vefat etti. (*DİA*, 1/171-172)

• ﴿969﴾ • حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ، لاَ تَسْأَلِ الإِمَارَةَ. فَإِنَّكَ إِنْ أُعْطِيتَهَا عَنْ مَسْأَلَةٍ، وُكِلْتَ إِلَيْهَا. وَإِنْ أُعْطِيتَهَا عَنْ غَيْرِ مَسْأَلَةٍ، أُعِنْتَ عَلَيْهَا. وَإِذَا حَلَفْتَ عَلَى يَمِينٍ، فَرَأَيْتَ غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا، فَأْتِ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ، وَكَفِّرْ عَنْ يَمِينِكَ."

• ﴿969﴾ • Abdurrahman b. Semura anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bana şöyle buyurdu: *"Bak Abdurrahman; yönetici olmayı isteme. Çünkü sen talep ederek yönetici olursan iş başına kalır. Ama eğer talep etmeden yönetici olursan sana yardımcı olunur. Bir konuda yemin edip de başka türlü davranmanın daha iyi olduğunu gördüğünde ise daha iyi olanı yap. Yemininin ise kefaretini öde."*[969]

968 *Müsned*, 26/185-186 (16253. Ayrıca 16267); Müslim, *Fiten ve Eşrâtü's-Sâa*, 127 (7396). **Krş:** 319. hadis. **Deccâl Anlatımları Konu Merkezi; Dalları:** 166, 807 ve 863. hadisler.

969 *Müsned*, 34/223-224 (20618. Ayrıca 20622, 20625, 20627-20628); Buhârî, *Ahkâm*, 6 (7147~); Müslim, *Eymân*, 19 (4281~). **Krş:** 160 ve 690. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/224-225 ve 270; Mâide, 5/89.

EL-MÜSTEVRİD B. ŞEDDÂD (r.a.)

Mekkelidir. Kendisi gibi babası Şeddâd b. Amr da sahabidir. Mısır'ın fethinde bulunmuş ve 45/665 yılında İskenderiye'de vefat etmiştir.

(*İsâbe*, s.1399-1400)

• ﴿970﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسٍ، عَنِ الْمُسْتَوْرِدِ أَخِي بَنِي فِهْرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا الدُّنْيَا فِي الآخِرَةِ إِلاَّ كَمِثْلِ مَا يَجْعَلُ أَحَدُكُمْ إِصْبَعَهُ هَذِهِ فِي الْيَمِّ، فَلْيَنْظُرْ بِمَا تَرْجِعُ."

وأشارَ بالسَّبَّابَةِ.

• ﴿970﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Dünya ahiretin yanında olsa olsa birinizin şu parmağını denize daldırdığında tuttuğu yer kadardır. Bakın bakalım ne kadar ediyor?"*

İşaret parmağıyla da gösterdi. [970]

URVE B. EBİ'L-CA'D (r.a.)

Kûfe'de yaşamış ve Şam bölgesinde fetihlere katılmış bir sahabidir.

(*İsâbe*, s.1023)

• ﴿971﴾ • حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا حُصَيْنٌ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ الْبَارِقِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْخَيْلُ مَعْقُودٌ بِنَوَاصِيهَا الْخَيْرُ وَالأَجْرُ وَالْمَغْنَمُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ."

• ﴿971﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İyilik, bereket ve kazanç kıyamete kadar atın perçeminde asılıdır."* [971]

970 *Müsned*, 29/535-537 (18008. Ayrıca 18009, 18012, 18014); Müslim, *Cennet ve Sıfâtü Naîmihâ ve Ehlihâ*, 55 (7197~). **Oku:** Ankebût, 29/64; A'lâ, 87/16-17.

971 *Müsned*, 32/98-99 (19354. Ayrıca 19358-19359, 19361, 19365-19366, 19368); Buhârî, *Farzu'l-Humus*, 8 (3119~); Müslim, *İmâre*, 98 (4849~).

ER-RUBEYYİ' BİNT MU'AVVİZ (r.a.)

Genç yaşta Müslüman oldu. Hudeybiye'de Rıdvan Biatı'na katıldı. Peygamberimizin (s.a.s.) akrabaları mesabesindeki Neccâroğulları'na mensup olduğu için kendisiyle sık görüşme ve O'na ikramda bulunma imkânını elde etti. O'nun nasıl abdest aldığı, nasıl namaz kıldığı ve nasıl yemek yediğine dair önemli bilgiler rivayet etti. Burada anlatacağı düğün günü hatırası dışında, küçük çocukları oruca alıştırma sürecinde Mescid-i Nebevî'de yünden yapılan oyuncaklarla oyaladıklarını anlatan rivayeti de meşhurdur. Peygamber Efendimizi (s.a.s.) nitelemesini isteyen bir gence şöyle demiştir: "Evladım; O'nu bir görseydin, doğan güneş gibiydi!" (*DİA*, 35/179)

. . . . . .

• ﴿972﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ وَمُهَنَّأُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ أَبُو شِبْلٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ خَالِدِ بْنِ ذَكْوَانَ -قَالَ عَبْدُ الصَّمَدِ فِي حَدِيثِهِ: حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، عَنِ الرُّبَيِّعِ؛ وَقَالَ خَالِدٌ فِي حَدِيثِهِ: قَالَ: حَدَّثَتْنِي الرُّبَيِّعُ بِنْتُ مُعَوِّذِ ابْنِ عَفْرَاءَ- قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ عُرْسِي، فَقَعَدَ فِي مَوْضِعِ فِرَاشِي هَذَا. وَعِنْدِي جَارِيَتَانِ تَضْرِبَانِ بِالدُّفِّ، وَتَنْدُبَانِ آبَائِيَ الَّذِينَ قُتِلُوا يَوْمَ بَدْرٍ. فَقَالَتَا فِيمَا تَقُولَانِ:

وَفِينَا نَبِيٌّ يَعْلَمُ مَا يَكُونُ فِي الْيَوْمِ وَفِي غَدٍ!

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَمَّا هَذَا، فَلَا تَقُولَاهُ."

• ﴿972﴾ • er-Rubeyyi' bint Mu'avviz anlatıyor: Düğünümün olduğu gün Allah Resûlü (s.a.s.) evime geldi. Şu yatağımın yerinde oturdu. Yanımda iki cariye kız vardı; tef çalıyorlardı. Bedir'de öldürülen aile büyüklerimi anıyorlardı. Derken şarkı sözleri arasında şunu söylediler:

"İçimizde bir Nebi var, hep biliyor
Yarın ne olacak, bugün ne oluyor!"

Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Bakın işte bunu söylemeyin!"*[972]

---

[972] *Müsned*, 44/570 (27021. Ayrıca 27027); Buhârî, *Nikâh*, 49 (5147~). **Oku:** A'râf, 7/187.

HASAN B. ALİ B. EBÎ TÂLİB (r.a.)

Peygamber Efendimizin (s.a.s.) torunu ve Hz. Ali ile Hz. Fâtıma'nın büyük oğludur. 3/625 yılında Medine'de doğdu. Peygamberimiz (s.a.s.) ona Hasan ismini ve Ebû Muhammed künyesini verdi, kulağına ezan okudu. Doğumunun yedinci gününde akîka kurbanını bizzat kesti ve kızı Hz. Fâtıma'dan da bebeğin saçı ağırlığınca gümüş tasadduk etmesini istedi.

Babasının halifeliği sırasında Kûfe'de bulunarak ona destek verdi; şehit edilmesinin ardından ise kendisine halife olarak biat edildi. Ancak Şam'dan gelen Muaviye b. Ebî Süfyân merkezli askeri baskılar ve Hâricilerin fiziksel saldırıları karşısında Hz. Hasan olayların büyümemesi için belirli şartlar çerçevesinde halifelik görevinden çekildi. Bu anlaşmanın yapıldığı 41/661 yılına İslâm tarihinde "Âmü'l-Cemâ'a/Birlik yılı" denildi. Bu tablo belki de Hz. Hasan'ın hem fiziki hem de ahlâki açıdan çok benzediği; secdelerinde sırtında, hutbelerinde kucağında durduğu sevgili dedesinin (s.a.s.) 793. hadiste işaret ettiği hususdu. 49/669 yılında vefat ettiğinde ise O'nun yanına defnedilme vasiyeti Emevîlerin Medine valisi Mervan'ın engel olması nedeniyle uygulanamayacak ve Bakî kabristanında annesi Hz. Fâtıma'nın yanında toprağa verilecekti. (*DİA*, 16/282-285; *İsâbe*, 315-317)

.....

• ﴿973﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ بُرَيْدَ بْنَ أَبِي مَرْيَمَ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي الْحَوْرَاءِ، قَالَ: قُلْتُ لِلْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ: مَا تَذْكُرُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: أَذْكُرُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِّي أَخَذْتُ تَمْرَةً مِنْ تَمْرِ الصَّدَقَةِ، فَجَعَلْتُهَا فِي فِيَّ. قَالَ: فَنَزَعَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِلُعَابِهَا، فَجَعَلَهَا فِي التَّمْرِ. فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا كَانَ عَلَيْكَ مِنْ هَذِهِ التَّمْرَةِ لِهَذَا الصَّبِيِّ؟ قَالَ: "إِنَّا آلُ مُحَمَّدٍ، لاَ تَحِلُّ لَنَا الصَّدَقَةُ."

قَالَ: وَكَانَ يَقُولُ: "دَعْ مَا يَرِيبُكَ إِلَى مَا لَا يَرِيبُكَ. فَإِنَّ الصِّدْقَ طُمَأْنِينَةٌ، وَإِنَّ الْكَذِبَ رِيبَةٌ."

قَالَ: وَكَانَ يُعَلِّمُنَا هَذَا الدُّعَاءَ: "اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ، وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ، وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ

تَوَلَّيْتَ، وَبَارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَ، وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ. إِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ. إِنَّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ."

قَالَ شُعْبَةُ: وَأَظُنُّهُ قَدْ قَالَ هَذِهِ أَيْضًا: "تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ."

• ﴿973﴾ • Ebü'l-Havrâ diyor ki: Hz. Ali'nin oğlu Hasan'a "Allah Resûlü (s.a.s.) ile ilgili aklında kalan hatıralar neler?" diye sordum. "Allah Resûlü (s.a.s.) ile ilgili aklımda kalan hatıra şu." dedi: Sadaka hurmalarından bir tane alıp ağzıma atmıştım. Allah Resûlü (s.a.s.) o hurmayı üzerinde tükürükleriyle ağzımdan çekip aldı ve diğer hurmaların yanına koydu. "Ufacık çocuk hurmayı yeseydi olmaz mıydı, niye elinden aldın ya Resûlallah?" dediler. *"Biz Muhammed ailesiyiz. Bize sadaka helâl değil."* buyurdu.

Bir de şöyle buyururdu: *"Seni huzursuz eden şeyi bırak; huzursuz etmeyen şeye bak. Dürüstlük iç huzuru demektir; yalan ise huzursuzluktur."*

Bir de bize şu duayı öğretirdi: *"Allah'ım! Hidayet verdiklerinin arasında bana da hidayet ver. Ağız tadı verdiklerinin arasında bana da ağız tadı ver. İşini üstlendiklerinin arasında benim de işimi üstlen. Bana verdiklerinin bereketini de ver. Takdir ettiğin şeylerin kötülerinden beni koru. Çünkü Sen karar verirsin ve kimse Sana karşı karar veremez. Sen'i sahip bilenin sırtı yere gelmez. Çok mübareksin Yarabbi ve çok yücesin!"*[973]

ABDULLAH B. SERCİS (r.a.)

"Müzenî" nisbesiyle anılan ve Basra'da yaşamış bir sahabidir. (*İsâbe*, s.884)

• ﴿974﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَرْجِسَ، قَالَ: أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ، صَلَاةُ الصُّبْحِ، فَرَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يُصَلِّي رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ، فَقَالَ لَهُ: "بِأَيِّ صَلَاتَيْكَ احْتَسَبْتَ: بِصَلَاتِكَ وَحْدَكَ، أَوْ صَلَاتِكَ الَّتِي صَلَّيْتَ مَعَنَا؟"

973 *Müsned*, 3/252 (1727. Ayrıca 1723); Dârimî, *Salât*, 214 (1625~). **Krş:** 315, 355, 470 ve 793. hadisler. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ، وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ، وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ، وَبَارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَ، وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ. إِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ. إِنَّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ. تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ.)

• ﴿974﴾ • Sabah namazına durulmak üzere kâmet getirilmişti. Tam bu sırada Allah Resûlü (s.a.s.) sabahın iki rekât sünnetini kılan bir adam gördü ve ona şu soruyu sordu: *"Asıl niyetin hangi namazı kılmaktı: Tek başına kıldığın namazını mı, yoksa bizimle birlikte kıldığın namazını mı?"*[974]

ADİY B. AMÎRA EL-KİNDÎ (r.a.)

Cahiliye döneminde bir Yahudi âliminden "Firdevs cennetine girecek kişilerin, Allah'a yüzünün üzerinde ibadet eden kişiler olacağı kitabımızda yazıyor." sözünü duyan ve hemen ardından Mekke'de Peygamberimizin (s.a.s.) bu şekilde secdeyle ibadet ettiğini öğrenince Müslüman olan bir sahabidir. Kûfe'de yaşadı ve Hz. Osman'ın şehit edilmesinin ardından Cizre'ye yerleşti. 40/660 yılında vefat etti. (*İsâbe*, s.1018-1019)

• ﴿975﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي قَيْسٌ، عَنْ عَدِيِّ ابْنِ عَمِيرَةَ الْكِنْدِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا أَيُّهَا النَّاسُ! مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ لَنَا عَلَى عَمَلٍ، فَكَتَمَنَا مِنْهُ مِخْيَطًا فَمَا فَوْقَهُ، فَهُوَ غُلٌّ يَأْتِي بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ."

• ﴿975﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Hey, insanlar! İçinizden kim bizim için iş yapıp da bir dikiş iğnesi veya daha fazlasını bizden gizlerse bu, kıyamet günü yanında getireceği bir yolsuzluk olur."*[975]

ÖMER B. EBÎ SELEME (r.a.)

Peygamber Efendimizin (s.a.s.) üvey oğludur. Annesi, müminlerin annesi Ümmü Seleme'dir. Babası Ebû Seleme ise Efendimizin (s.a.s.) hem halasının oğlu hem sütkardeşidir. Hicretin ikinci yılında Medine'de doğdu ve çocukluğu hane-i saadette geçti. Hz. Ali'nin halifeli-

974 *Müsned*, 34/374-375 (20777); Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ*, 67 (1651~).

975 *Müsned*, 29/255-257 (17717. Ayrıca 17723); Müslim, *İmâre*, 30 (4743~).

ği döneminde Bahreyn valiliğine tayin edildi. 83/702 yılında Medine'de vefat etti. (*DİA*, 19/438-439; *İsâbe*, s.1077)

• ﴿976﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ كَثِيرٍ، عَنْ وَهْبِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا غُلَامُ! سَمِّ اللَّهَ، وَكُلْ بِيَمِينِكَ، وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ." فَلَمْ تَزَلْ تِلْكَ طِعْمَتِي بَعْدُ، وَكَانَتْ يَدِي تَطِيشُ.

• ﴿976﴾ • Ömer b. Ebî Seleme anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.s.) bana şöyle buyurdu: *"Evladım! Besmele çek. Sağ elinle ye. Önünden ye."* Ondan sonra hep bu şekilde yedim. Öncesinde benim elim sofranın her yerinde dolaşıyordu![976]

KAYS B. SA'D B. UBÂDE (r.a.)

Hazrec kabilesinin lideri Sa'd b. Ubâde'nin oğludur. Küçük yaşta Peygamber Efendimizin (s.a.s.) hizmetine verildi. O'nunla birlikte bütün gazvelere katıldı. Hz. Ali döneminde önce Mısır, ardından Azerbeycan valiliği yaptı. 60/680 yılında memleketi Medine'de vefat etti. Üstün zekâsı ve cömertliği ile meşhurdur. (*DİA*, 25/93)

• ﴿977﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ شُعْبَةَ. وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى: أَنَّ سَهْلَ بْنَ حُنَيْفٍ وَقَيْسَ بْنَ سَعْدٍ كَانَا قَاعِدَيْنِ بِالْقَادِسِيَّةِ، فَمَرُّوا بِجِنَازَةٍ، فَقَامَا. فَقِيلَ: إِنَّمَا هُوَ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ! فَقَالَا: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرُّوا عَلَيْهِ بِجِنَازَةٍ، فَقَامَ. فَقِيلَ لَهُ: إِنَّهُ يَهُودِيٌّ! فَقَالَ: "أَلَيْسَتْ نَفْسًا؟"

• ﴿977﴾ • İbn Ebî Leylâ diyor ki: Sehl b. Huneyf ve Kays b. Sa'd Kâdisiyye'de oturuyorlardı. Bir cenaze geçti; ayağa kalktılar. "Buranın yerlilerinden birisi!" denildi. Dediler ki: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanından bir cenaze geçirilmişti de ayağa kalkmıştı. Kendisine "Bir Yahudi'nin cenazesi!" denildiğinde ise şöyle buyurmuştu: *"O da bir can değil mi?"*[977]

976 *Müsned*, 26/252-253 (16332. Ayrıca 16330-16331, 16334); Buhârî, *Et'ıme*, 2 (5376); Müslim, *Eşribe*, 108 (5269). **Oku:** En'âm, 6/118-121. **Sofra Âdâbı Konu Merkezi; Dalları:** 354, 423, 554, 743, 829, 946 ve 958. hadisler.

977 *Müsned*, 39/261-262 (23842); Buhârî, *Cenâiz*, 49 (1312); Müslim, *Cenâiz*, 81 (2225). **Krş:** 549 ve 959. hadisler.

ÜMMÜ'L-HUSAYN EL-AHMESİYYE (r.a.)

Peygamberimiz (s.a.s.) ile birlikte Veda Haccı'na katılmış bir sahabi hanımdır. (*İsâbe*, s.1990-1991)

.....

• ﴿978﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ الْحُصَيْنِ، قَالَ: سَمِعْتُ جَدَّتِي تُحَدِّثُ أَنَّهَا سَمِعَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ، يَقُولُ: "لَوِ اسْتُعْمِلَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ يَقُودُكُمْ بِكِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَاسْمَعُوا لَهُ وَأَطِيعُوا."

• ﴿978﴾ • Yahya ibnü'l-Husayn diyor ki: Ninem [Ümmü'l-Husayn], Veda Haccı'nda hutbe verirken Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söylemişti: *"Başınıza bir köle bile getirilse, sizi Yüce Allah'ın kitabına göre yönettiği sürece onu dinleyin ve ona uyun."*[978]

CÜVEYRİYE BİNTÜ'L-HÂRİS (r.a.)

Peygamber Efendimizin (s.a.s.) eşlerindendir. Hendek Savaşı'ndan önce sefer düzenlenerek mağlup edilen Mustalikoğulları kabilesinin liderinin kızıydı. Sefer sonrası Peygamberimiz (s.a.s.) kendisine evlilik teklif edip nikâh gerçekleşince, diğer Müslümanlar da ellerindeki esirleri serbest bırakma kararı aldılar. Bundan çok memnun kalan Mustalikoğulları ise kabilece İslâm dinini benimsediler. Bu vaka, tıpkı Hz. Meymûne ve Safiyye bint Huyey evlilikleri gibi Peygamber Efendimizin (s.a.s.) bazı evliliklerinin İslâm'ı yayma stratejisi ile bağlantısını da ortaya koymaktadır. İbadete düşkünlüğü ile bilinen Hz. Cüveyriye 56/676 yılında 65 yaşında vefat etti. (*DİA*, 8/146)

.....

• ﴿979﴾ • حَدَّثَنَا رَوْحٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ مَوْلَى أَبِي طَلْحَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ كُرَيْبًا مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، يُحَدِّثُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ جُوَيْرِيَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ، قَالَتْ: أَتَى عَلَيَّ

Oku: İsrâ, 17/70.

978 *Müsned*, 45/236 (27265. Ayrıca 27260, 27262-27264, 27266, 27268-27270); Müslim, *İmâre*, 37 (4758~). **Oku:** Nisâ, 4/59; Mâide, 5/43.

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غُدْوَةً وَأَنَا أُسَبِّحُ. ثُمَّ انْطَلَقَ لِحَاجَتِهِ، ثُمَّ رَجَعَ قَرِيبًا مِنْ نِصْفِ النَّهَارِ، فَقَالَ: "مَا زِلْتِ قَاعِدَةً؟" قُلْتُ: نَعَمْ. فَقَالَ: "أَلاَ أُعَلِّمُكِ كَلِمَاتٍ لَوْ عُدِلْنَ بِهِنَّ عَدَلَتْهُنَّ؟ -يَعْنِي بِجَمِيعِ مَا سَبَّحت- سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ خَلْقِهِ، ثَلاَثَ مَرَّاتٍ. سُبْحَانَ اللَّهِ زِنَةَ عَرْشِهِ، ثَلاَثَ مَرَّاتٍ. سُبْحَانَ اللَّهِ رِضَا نَفْسِهِ، ثَلاَثَ مَرَّاتٍ. سُبْحَانَ اللَّهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ، ثَلاَثَ مَرَّاتٍ."

• ﴿979﴾ • Cüveyriye bint el-Hâris anlatıyor: Bir sabah ben tesbihat ile meşgulken Allah Resûlü (s.a.s.) yanıma geldi. Sonra işlerini halletmek için evden çıktı. Öğlene doğru eve döndü ve *"Hâlâ oturuyor musun?"* diye sordu. "Evet." dedim. *"Sana, söylediklerinin hepsiyle birden karşılıklı tartılsa ağır basacak ifadeler öğreteyim mi?"* buyurdu. *"Üç defa 'Yarattıklarının sayısınca Sübhânallâh'; üç defa 'Arşının ağırlığınca Sübhânallâh'; üç defa 'Kendisinin razı olacağı kadar Sübhânallâh'; üç defa da 'Sözleri miktarınca Sübhânallâh' de!"*[979]

HAVLE BİNT HAKÎM (r.a.)

Mekke doğumludur. İlk Müslümanlardandır. İbadete düşkünlüğü ile bilinen Osman b. Maz'ûn ile evlenmiş, onun ölümünün ardından ise Peygamber Efendimize (s.a.s.) gelerek mehrini bağışlaması karşılığında kendisiyle evlenmesini teklif etmiştir. Bu tür bir girişimi yapan ilk kadın olarak başta Hz. Âişe olmak üzere çevreden tepkiler almış, ancak akabinde bunda bir sakınca olmadığını belirten ayet (Ahzâb, 33/50) nazil olmuştur. (*DİA*, 16/538-539)

• ﴿980﴾ • حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا لَيْثٌ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ، عَنِ الْحَارِثِ بن يَعْقُوبَ، أَنَّ يَعْقُوبَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَهُ: أَنَّهُ سَمِعَ بُسْرَ بْنَ سَعِيدٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ خَوْلَةَ بِنْتَ حَكِيمٍ السُّلَمِيَّةَ تَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَنْ نَزَلَ مَنْزِلاً ثُمَّ قَالَ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ كُلِّهَا مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ حَتَّى يَرْتَحِلَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذَلِكَ."

[979] *Müsned*, 44/340-341 (26758. Ayrıca 27421); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 79 (6913~). **Krş:** 753. hadis. **Oku:** Ahzâb, 33/41-42. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir:
(سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ خَلْقِهِ. سُبْحَانَ اللَّهِ زِنَةَ عَرْشِهِ. سُبْحَانَ اللَّهِ رِضَا نَفْسِهِ. سُبْحَانَ اللَّهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ.)

• ﴿980﴾ • Sa'd b. Ebî Vakkâs anlatıyor: Havle bint Hakîm es-Sülemiyye, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Kim bir yerde konaklar da 'Yarattığı şeylerin kötülüğünden Allah'ın kusursuz sözlerine sığınıyorum.' derse, o yerden ayrılana kadar kendisine hiçbir şey zarar veremez."*[980]

SAFİYYE BİNT HUYEY (r.a.)

Peygamber Efendimizin (s.a.s.) eşlerindendir. Babası, Medine'de Müslümanlara karşı çeşitli kötülüklerde bulunan ve anlaşmaları bozduğu için Hayber'e sürülen Nadîroğulları adlı Yahudi kabilesinin lideri Huyey b. Ahtab'dır. Hayber'in fethinin ardından daha önce iki evlilik yapmış olan ve babası da hayatta olmayan Hz. Safiyye esir alınmış, Peygamber Efendimiz (s.a.s.) ona Müslüman olmasını teklif etmiş ve kendisiyle evlenmiştir. İbadete düşkünlüğü, yumuşak huyluluğu ve cömertliği ile tanınmış olup, Tahrîm suresinin inmesine neden olan olay da dâhil olmak üzere pek çok hatırası vardır. 50/670 yılında Medine'de vefat etmiştir. (*DİA*, 35/474-475)

• ﴿981﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ. وَعَبْدُ الْأَعْلَى، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ حُيَيٍّ، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُعْتَكِفًا، فَأَتَيْتُهُ أَزُورُهُ لَيْلًا. فَحَدَّثْتُهُ، ثُمَّ قُمْتُ. فَانْقَلَبْتُ، فَقَامَ مَعِي يَقْلِبُنِي -وَكَانَ مَسْكَنُهَا فِي دَارِ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ-.

فَمَرَّ رَجُلَانِ مِنَ الْأَنْصَارِ. فَلَمَّا رَأَيَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَسْرَعَا. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "عَلَى رِسْلِكُمَا، إِنَّهَا صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ." فَقَالَا: سُبْحَانَ اللَّهِ، يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَقَالَ: "إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنَ الإِنْسَانِ مَجْرَى الدَّمِ، وَإِنِّي خَشِيتُ أَنْ يَقْذِفَ فِي قُلُوبِكُمَا شَرًّا." أو قال "شَيْئًا."

980 *Müsned*, 45/88-90 (27122. Ayrıca 27120, 27123, 27310-27311); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 54 (6878~). **Oku:** Kehf, 17/80; Kasas, 28/21-24; Muhammed, 47/19. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ كُلِّهَا مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ.)

• ﴿981﴾ • Safiyye bint Huyey anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) itikâfta idi; ben de gece kendisini ziyarete gitmiştim. O'nunla konuştum, sonra kalktım. Döneceğimde beni geçirmek için kalktı. (Hz. Safiyye'nin evi Üsâme b. Zeyd'in binasındaydı.)

Tam o sırada ensardan iki adam geçti. Hz. Peygamber'i (s.a.s.) görünce adımlarını hızlandırdılar. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.), *"İçiniz rahat olsun, eşim Safiyye."* buyurdu. İki sahabi, "Estağfirullah, ya Resûlallah!" dediler. Buyurdu ki: *"Şeytan, insanın içinde kan gibi dolaşır. Kalbinize bir kötülük düşürür diye korktum."*[981]

ITBÂN B. MÂLİK (r.a.)

Medinelidir. Hicretten sonra muahat kapsamında Hz. Ömer ile kardeş yapılmıştı. Bedir'e ve diğer gazvelere katıldı. Hayatı boyunca gözünden ve ayağından rahatsızlığı devam etti. 50/670 yılında vefat etti. (*DİA*, 23/454)

.....

• ﴿982﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي مَحْمُودُ بْنُ الرَّبِيعِ، عَنْ عِتْبَانَ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقُلْتُ: إِنِّي قَدْ أَنْكَرْتُ بَصَرِي، وَالسُّيُولُ تَحُولُ بَيْنِي وَبَيْنَ مَسْجِدِي، فَلَوَدِدْتُ أَنَّكَ جِئْتَ فَصَلَّيْتَ فِي بَيْتِي مَكَانًا أَتَّخِذُهُ مَسْجِدًا. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَفْعَلُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ."

قَالَ: فَمَرَّ عَلَى أَبِي بَكْرٍ، فَاسْتَتْبَعَهُ، فَانْطَلَقَ مَعَهُ. فَاسْتَأْذَنَ، فَدَخَلَ عَلَيَّ، فَقَالَ وَهُوَ قَائِمٌ: "أَيْنَ تُرِيدُ أَنْ أُصَلِّيَ؟" فَأَشَرْتُ لَهُ حَيْثُ أُرِيدُ.

قَالَ: ثُمَّ حَبَسْتُهُ عَلَى خَزِيرٍ صَنَعْنَاهُ لَهُ. قَالَ: فَسَمِعَ أَهْلُ الْوَادِي -يَعْنِي أَهْلَ الدَّارِ- فَثَابُوا إِلَيْهِ، حَتَّى امْتَلَأَ الْبَيْتُ. فَقَالَ رَجُلٌ: أَيْنَ مَالِكُ بْنُ الدُّخْشُنِ؟ -وَرُبَّمَا قَالَ: مَالِكُ بْنُ الدُّخَيْشِنِ- فَقَالَ رَجُلٌ: ذَاكَ رَجُلٌ مُنَافِقٌ، لَا يُحِبُّ اللَّهَ وَلَا رَسُولَهُ!

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَلَا تَقُولُ: هُوَ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ

981 *Müsned*, 44/432-434 (26863); Buhârî, *Bed'ü'l-Halk*, 11 (3281~); Müslim, *Selâm*, 24 (5679). **Oku:** A'râf, 7/11-27; Yûsuf, 12/4-5; Mü'minûn, 23/97-98.

اللَّهِ؟" قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَمَّا نَحْنُ فَنَرَى وَجْهَهُ وَحَدِيثَهُ إِلَى الْمُنَافِقِينَ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْضًا: "لَا تَقُولُ: هُوَ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ؟" قَالَ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: "فَلَنْ يُوَافِيَ عَبْدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ، إِلَّا حُرِّمَ عَلَى النَّارِ."

قَالَ مَحْمُودٌ: فَحَدَّثْتُ بِهَذَا الْحَدِيثِ نَفَرًا فِيهِمْ أَبُو أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيُّ، فَقَالَ: مَا أَظُنُّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا قُلْتَ! قَالَ: فَآلَيْتُ إِنْ رَجَعْتُ إِلَى عِتْبَانَ أَنْ أَسْأَلَهُ، فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ، فَوَجَدْتُهُ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ ذَهَبَ بَصَرُهُ، وَهُوَ إِمَامُ قَوْمِهِ. فَجَلَسْتُ إِلَى جَنْبِهِ فَسَأَلْتُهُ عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ، فَحَدَّثَنِيهِ كَمَا حَدَّثَنِيهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ.

قَالَ مَعْمَرٌ: فَكَانَ الزُّهْرِيُّ إِذَا حَدَّثَ بِهَذَا الْحَدِيثِ، قَالَ: ثُمَّ نَزَلَتْ فَرَائِضُ وَأُمُورٌ نَرَى أَنَّ الْأَمْرَ انْتَهَى إِلَيْهَا. فَمَن اسْتَطَاعَ أَنْ لَا يَغْتَرَّ فَلَا يَغْتَرَّ.

• ﴿982﴾ • Itbân b. Mâlik anlatıyor: Hz. Peygamber'e (s.a.s.) geldim. "Gözlerim az görür oldu; mescidimle arama da sular giriyor. Ben çok istiyorum; siz gelseniz, benim evimin bir köşesinde namaz kılsanız, ben de namazlarımı hep orada kılsam!"

"Yapayım inşallah." buyurdu. Yolda Hz. Ebû Bekir'e uğradı; onun da kendisiyle birlikte gelmesini istedi. Kapıda izin isteyip evime girdi. Ayakta durdu ve *"Namazı nerede kılmamı istersin?"* diye sordu. Ben de istediğim yeri kendisine gösterdim.

Sonra kendisi için yaptığımız et yemeğinden ötürü kalmasını istedik. Bu sırada mahalledekiler duydular, başına toplaştılar, ev doldu. Oradan adamın biri, "Mâlik ibnü'd-Duhşun (veya Dühayşin) nerede?" dedi. Öteki, "O, münafığın teki! Allah'ı da sevmiyor, Resûlullah'ı da!" dedi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.), *"O da 'Lâ ilâhe illallâh' diyor ve bunu söylerken de Allah'ın rızasını arzuluyor diyemez misin?"* buyurdu. O kişi, "Ama ya Resûlallah; biz onun yüzünü ve konuşmalarını hep münafıklardan tarafa görüyoruz." dedi. Hz. Peygamber (s.a.s.) bunun üzerine tekrar, *"O da 'Lâ ilâhe illallâh' diyor ve bunu söylerken de Allah'ın rızasını arzuluyor diyemez misin?"* buyurdu. Adam, "Olur ya Resûlallah!" dedi. O ise buyurdu ki: *"Çünkü bir kul Allah rızası için 'Lâ ilâhe illallâh' diyorsa kıyamet gününe de böyle çıkıyorsa, o kul cehenneme haram kılınır!"*

[Hadisi Itbân b. Mâlik'ten nakleden genç sahabi] Mahmûd ibnü'r-Rabî'

diyor ki: Bu hadisi bir gruba anlattım. İçlerinde Ebû Eyyûb el-Ensârî de vardı. "Ben, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şu söylediğin sözü söylediğini zannetmiyorum." dedi. Ben de Itbân ile tekrar görüşebilirsem bir daha sormaya ahdettim. Onunla tekrar görüştüğümde yaşı iyice ilerlemiş bir ihtiyardı. Gözleri büsbütün görmez olmuştu. Kabilesine imamlık yapıyordu. Yanına oturdum ve ona bu hadisi sordum. O da bana ilk defasında nasıl anlattıysa aynen öyle anlattı.

[Hadisi Zührî'den nakleden] Ma'mer diyor ki: Zührî, bu hadisi naklettikten sonra şöyle derdi: "Tabii bu olaydan sonra çeşitli farzlar ve emirler nazil oldu ki, biz işin oralarda son noktaya ulaştığı kanaatindeyiz. Artık yanlışa düşmemek isteyen varsa düşmesin![982]

HZ. FÂTIMA (r.a.)

Peygamber Efendimizin (s.a.s.) en küçük kızıdır. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in anneleri olduğu için künyesi "Ümmü'l-Haseneyn" olup, lakabı Zehrâ'dır. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) hicretinin ardından eşi Hz. Ali'nin akrabaları ve Hz. Ebû Bekir'in ailesi ile hicret etti. Uhud'da babasının mübarek dişi kırıldığında onu tedavi edip akan kanı durdurdu. Mekke döneminde de Kâbe'nin yanında namaz kılarken üzerine bırakılan deve işkembelerini o koşup kaldırmış ve temizlemişti. O'nun defninin ardından gördüğü Enes b. Mâlik'e "Allah Resûlü'nün üzerine toprak atmaya eliniz nasıl vardı?" deyip günlerce ağlamıştı. 11/632 yılında Peygamberimizden (s.a.s.) beş buçuk ay sonra Ramazan ayının üçüncü günü vefat etti. Cenazenin defne hazırlanması ve namazının kıldırılması ile Hz. Ali ilgilendi; toprağa verirken ise yanında amcası Hz. Abbas ve onun oğlu Fadl b. Abbas bulunmaktaydı. Ahlâkı, kendisine daima sahip çıkan (841. hadis) Peygamber babasının eşsiz ahlâkıdır. (*DİA*, 12/219-223)

982 *Müsned*, 39/187-188 (23770. Ayrıca 16482); Buhârî, *Teheccüd*, 36 (1186~). **Krş:** 362. hadis. **Oku:** Tevbe, 9/71. İkiyüzlülük yaptığı ve Müslüman göründüğü hâlde İslâm'a aykırı davranışları ısrarla sürdürdüğü bilinen kişilere dair başta Tevbe suresi olmak üzere peyderpey inen hükümlerin ardından durum değişmiştir. Bu aşamadan sonra, değil sırf kelime-i tevhidi dillendirdikleri için müsamaha göstermek, münafıkların cenaze namazlarını bile Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kılmadığı bilinmektedir. Konuya dair net bir örnek için bk. 5. hadis.

• ﴿983﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ فِرَاسٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ، أَقْبَلَتْ فَاطِمَةُ تَمْشِي، كَأَنَّ مِشْيَتَهَا مِشْيَةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "مَرْحَبًا بِابْنَتِي!" ثُمَّ أَجْلَسَهَا عَنْ يَمِينِهِ -أَوْ عَنْ شِمَالِهِ- ثُمَّ إِنَّهُ أَسَرَّ إِلَيْهَا حَدِيثًا، فَبَكَتْ. فَقُلْتُ لَهَا: اسْتَخَصَّكِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدِيثَهُ، ثُمَّ تَبْكِينَ!

ثُمَّ إِنَّهُ أَسَرَّ إِلَيْهَا حَدِيثًا، فَضَحِكَتْ. فَقُلْتُ: مَا رَأَيْتُ كَالْيَوْمِ فَرَحًا أَقْرَبَ مِنْ حُزْنٍ. فَسَأَلْتُهَا عَمَّا قَالَ، فَقَالَتْ: مَا كُنْتُ لِأُفْشِيَ سِرَّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

حَتَّى إِذَا قُبِضَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، سَأَلْتُهَا، فَقَالَتْ: إِنَّهُ أَسَرَّ إِلَيَّ: فَقَالَ: "إِنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامَ كَانَ يُعَارِضُنِي بِالْقُرْآنِ فِي كُلِّ عَامٍ مَرَّةً، وَإِنَّهُ عَارَضَنِي بِهِ الْعَامَ مَرَّتَيْنِ. وَلَا أُرَاهُ إِلَّا قَدْ حَضَرَ أَجَلِي، وَإِنَّكِ أَوَّلُ أَهْلِ بَيْتِي لُحُوقًا بِي. وَنِعْمَ السَّلَفُ أَنَا لَكِ!" فَبَكَيْتُ لِذَلِكَ.

ثُمَّ قَالَ: "أَلَا تَرْضَيْنَ أَنْ تَكُونِي سَيِّدَةَ نِسَاءِ هَذِهِ الْأُمَّةِ؟ -أَوْ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ-" قَالَتْ: فَضَحِكْتُ لِذَلِكَ.

• ﴿983﴾ • Hz. Âişe anlatıyor: Fâtıma karşıdan şöyle yürüyerek geldi. Yürüyüşü de sanki Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yürüyüşü idi. *"Merhaba benim kızıma!"* buyurdu. Sağına (veya soluna) oturttuktan sonra ona gizlice bir şey söyledi. Bunun üzerine Fâtıma ağladı. Ona dedim ki: "Allah Resûlü seninle özel konuşuyor ve sen ağlıyorsun!"

Ardından ona gizlice bir şey daha söyledi; bu sefer Fâtıma güldü. "Sevincin üzüntüye bugünkü kadar yakın olduğunu hiç görmemiştim!" dedim ve kendisine ne söylediğini sordum. "Allah Resûlü'nün (s.a.s.) sırrını ifşa edecek değilim." dedi.

Hz. Peygamber (s.a.s.) vefat ettiğinde bu konuyu Fâtıma'ya tekrar sordum. "Bana gizlice şöyle buyurmuştu." dedi: *"Cebrail aleyhisselâm Kur'ân'ı benimle her yıl karşılıklı olarak bir defa okurdu. Bu yıl Kur'ân'ı benimle karşılıklı olarak iki defa okudu. Ben bunun, ecelimin yaklaştığı anlamına geldiğini düşünüyorum. Ve sen de Ehl-i Beytim'den [aile fertlerimden] bana ilk kavuşacak olansın. Ben senin için ne güzel bir öncüyüm; değil mi?"*

İşte ben buna ağladım. Sonra buyurdu ki: *"Bu ümmetin hanımlarının baş tacı olmak hoşuna gitmez mi?"*

İşte bunu duyunca da güldüm.[983]

983 *Müsned*, 44/9-11 (26413); Buhârî, *Menâkıb*, 25 (3623-3624) (~); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 98 (6313~). **Oku:** Bakara, 2/97-98; Şu'arâ, 26/192-195; Kıyâme, 75/16-19.

ÜMMÜ GÜLSÜM BİNT UKBE (r.a.)

Hz. Osman'ın anne bir kardeşidir. Babası Ukbe b. Ebû Muayt, Kureyş'in ileri gelenlerindendir. Medine'ye ilk hicret edenler arasında yer aldı. Hayatının çeşitli dönemlerinde dört önemli sahabiyle evlilik yaptı: Zeyd b. Hârise ile şehadetine kadar; ez-Zübeyr ibnü'l-Avvâm ile boşanmaya kadar; Abdurrahman b. Avf ile vefatına kadar; Amr ibnü'l-Âs ile kendi vefatına kadar. Hz. Ali'nin hilafeti sırasında vefat etti. (*DİA*, 42/325)

.....

• ﴿984﴾ • حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ شِهَابٍ، أَنَّ حُمَيْدَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ أَخْبَرَهُ، أَنَّ أُمَّهُ أُمَّ كُلْثُومٍ بِنْتَ عُقْبَةَ أَخْبَرَتْهُ، أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِي يُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ، فَيَنْمِي خَيْرًا، أَوْ يَقُولُ خَيْرًا."

وَقَالَتْ: لَمْ أَسْمَعْهُ يُرَخِّصُ فِي شَيْءٍ مِمَّا يَقُولُ النَّاسُ إِلَّا فِي ثَلَاثٍ: فِي الْحَرْبِ، وَالْإِصْلَاحِ بَيْنَ النَّاسِ، وَحَدِيثِ الرَّجُلِ امْرَأَتَهُ وَحَدِيثِ الْمَرْأَةِ زَوْجَهَا.

وَكَانَتْ أُمُّ كُلْثُومٍ بِنْتُ عُقْبَةَ مِنَ الْمُهَاجِرَاتِ اللَّاتِي بَايَعْنَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

• ﴿984﴾ • Humeyd b. Abdurrahman b. Avf diyor ki: Ümmü Gülsüm bint Ukbe, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Yalancı, insanların arasını düzeltmek amacıyla iyi sözleri taşıyan ve iyi sözleri söyleyen kişi değildir."*

Ümmü Gülsüm diyor ki: İnsanların söyledikleri şeylere Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ruhsat verdiğini duymadım; üç durum hariç: Savaş, küsleri barıştırmak ve adamın karısına ve kadının da eşine söylediği sözler.

Ümmü Gülsüm bint Ukbe, Allah Resûlü'ne (s.a.s.) biat eden ilk muhacir hanımlardandı.[984]

---

984 *Müsned*, 45/240-243 (27272. Ayrıca 27273, 27277, 27279); Buhârî, *Sulh*, 2 (2692); Müslim, *Birr ve Sıla*, 101 (6633~). **Oku:** Nisâ, 4/114.

HANZALA EL-KÂTİB (r.a.)

Adı Hanzala ibnü'r-Rabî'dir. Peygamberimizin (s.a.s.) vahiy kâtipliğini yaptığı için "Kâtib" lakabıyla anılır. Asr-ı saadette ve Hz. Ebû Bekir döneminde resmî devlet yazışmalarının kâtipliğini yaptı ve önemli görüşmeler için elçilik görevi üstlendi. Hz. Osman'ın şehadetinden sonra siyasi kargaşada tarafsız kalmayı tercih etti ve Kûfe'ye yerleşti. Ancak oranın siyasi atmosferinden de rahatsız oldu ve ömrünün geri kalanını büyük merkezlere uzak bir yerleşim biriminde geçirdi. (*DİA*, 16/52)

.....

• ﴿985﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ حَنْظَلَةَ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَّرَنَا الْجَنَّةَ وَالنَّارَ، حَتَّى كَأَنَّا رَأْيَ عَيْنٍ. فَقُمْتُ إِلَى أَهْلِي، فَضَحِكْتُ وَلَعِبْتُ مَعَ أَهْلِي وَوَلَدِي. فَذَكَرْتُ مَا كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَخَرَجْتُ. فَلَقِيتُ أَبَا بَكْرٍ، فَقُلْتُ: يَا أَبَا بَكْرٍ، نَافَقَ حَنْظَلَةُ! قَالَ: وَمَاذَاكَ؟ قُلْتُ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَّرَنَا الْجَنَّةَ وَالنَّارَ، حَتَّى كَأَنَّا رَأْيَ عَيْنٍ؛ فَذَهَبْتُ إِلَى أَهْلِي، فَضَحِكْتُ وَلَعِبْتُ مَعَ وَلَدِي وَأَهْلِي. فَقَالَ: إِنَّا لَنَفْعَلُ ذَاكَ.

قَالَ: فَذَهَبْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: "يَا حَنْظَلَةُ، لَوْ كُنْتُمْ تَكُونُونَ فِي بُيُوتِكُمْ كَمَا تَكُونُونَ عِنْدِي، لَصَافَحَتْكُمُ الْمَلَائِكَةُ وَأَنْتُمْ عَلَى فُرُشِكُمْ وَبِالطُّرُقِ. يَا حَنْظَلَةُ، سَاعَةً وَسَاعَةً."

• ﴿985﴾ • Hanzala anlatıyor: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanındaydık. Bize cenneti ve cehennemi anlattı. Sanki gözümüzle görüyor gibi olduk. Sonra kalktım eve gittim; ailemle ve çocuğumla güldüm oynadım. Derken Allah Resûlü'nün (s.a.s.) huzurundaki hâlim aklıma geldi; dışarı çıktım. Hz. Ebû Bekir ile karşılaştım. "Ebû Bekir!" dedim; "Hanzala münafık oldu!"

"Hayırdır? Ne var?" diye sordu. Dedim ki: "Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yanındaydık. Bize cenneti ve cehennemi anlattı. Sanki gözümüzle görüyor gibi olduk. Sonra eve gittim; çocuğumla ve ailemle güldüm oynadım." Hz. Ebû Bekir, "Biz de öyleyiz." dedi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gittim. Durumu O'na anlattım.

Buyurdu ki: *"Hanzala; eğer siz evlerinizde de benim yanımdaki gibi olsaydınız, melekler yataklarınızda ve yollarda sizi kucaklarlardı. İşte Hanzala, biraz öyle, biraz böyle."*[985]

UMÂRA B. RUVEYBE (r.a.)

Sakîf kabilesi mensubu bir sahabidir. Kûfe'de yaşamıştır. (*İsâbe*, s.1071)

• ﴿986﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ: وَحَدَّثَنَا مِسْعَرٌ. قَالَ: وَحَدَّثَنَا الْبَخْتَرِيُّ بْنُ الْمُخْتَارِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عُمَارَةَ بْنِ رُوَيْبَةَ الثَّقَفِيِّ، سَمِعُوهُ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "لَنْ يَلِجَ النَّارَ رَجُلٌ صَلَّى قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا."

• ﴿986﴾ • Umâra b. Ruveybe es-Sekafî'nin oğlu Ebû Bekir diyor ki: Babam, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Güneşin doğuşundan ve batışından önce namaz kılan bir kişi asla ateşe girmez."*[986]

NÜBEYŞE EL-HÜZELÎ (r.a.)

Basra'da yaşamış bir sahabidir. Kendisine Peygamberimiz (s.a.s.) tarafından verildiği rivayet edilen "Hayırlı Nübeyşe" lakabı ile bilinir. (*İsâbe*, s.1498)

• ﴿987﴾ • حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا خَالِدٌ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ نُبَيْشَةَ الْهُذَلِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَيَّامُ التَّشْرِيقِ أَيَّامُ أَكْلٍ، وَشُرْبٍ، وَذِكْرِ اللَّهِ."

• ﴿987﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Teşrik günleri yeme, içme ve Allah'ı zikretme günleridir!"*[987]

985 *Müsned*, 31/390 (19045. Ayrıca 17609); Müslim, *Tevbe*, 12 (6966~). **Krş:** 199. hadis.

986 *Müsned*, 30/231 (18298. Ayrıca 17220, 17222, 18297); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 213 (1436~). **Oku:** Hûd, 11/114-115; İsrâ, 17/78; Tâhâ, 20/130; Kâf, 50/39-40.

987 *Müsned*, 34/322 (20722); Müslim, *Sıyâm*, 144 (2677-2678). Teşrik Günleri, Kurban Bayramı'nın iki, üç ve

EN-NEVVÂS B. SEM'ÂN (r.a.)

Aslen Medineli olup hayatının ilerleyen dönemlerinde Şam'da yaşamıştır. Babası Sem'ân b. Hâlid de sahabidir. (*İsâbe*, s.1529)

• ﴿988﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ مُعَاوِيَةَ -يَعْنِي ابْنَ صَالِحٍ- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّوَّاسَ بْنَ سَمْعَانَ الْأَنْصَارِيَّ -قَالَ: وَكَذَا قَالَ زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ الْأَنْصَارِيُّ- قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ، فَقَالَ: "الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ. وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ، وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ النَّاسُ عَلَيْهِ."

• ﴿988﴾ • en-Nevvâs b. Sem'ân el-Ensârî anlatıyor: Hz. Peygamber'e (s.a.s.) "İyilik nedir, kötülük nedir?" diye sordum. Buyurdu ki: *"İyilik, güzel ahlâktır. Kötülük ise içini rahatsız eden ve insanların görmesini istemediğin şeydir."*[988]

SÂBİT İBNÜ'D-DAHHÂK (r.a.)

Medinelidir. Bedir Savaşı'na ve Hudeybiye'deki Rıdvan Biatı'na katıldı. 64/683 yılında vefat etti. (*İsâbe*, s.178)

• ﴿989﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ حَلَفَ بِمِلَّةٍ سِوَى الْإِسْلَامِ كَاذِبًا مُتَعَمِّدًا، فَهُوَ كَمَا قَالَ."

• ﴿989﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"İslâm dışında bir dinin adını vererek bile bile yalan yere yemin eden kişi, aynen yemininde söylediği gibidir."*[989]

dördüncü günleridir. Kurban Bayramı'nın ilk gününe ise "Nahr günü" denilmektedir. Arapça'da nahr, kesmek; teşrîk ise eti güneşe serip kurutmak anlamına gelir. Hadis-i şerifte, teşrik günlerinde oruç tutmak yasaklanmakta ve bu üç gün boyunca bolca tekbir getirilmesi istenmektedir.

988 *Müsned*, 29/179-180 (17631. Ayrıca 17632-17633); Müslim, *Birr ve Sıla*, 14 (6516~). **Oku:** Bakara, 2/177.

989 *Müsned*, 26/313-314 (16386. Ayrıca 16385, 16387, 16389-16392); Buhârî, *Cenâiz*, 83 (1363~). Müslim, *İmân*, 177 (304).

ÜMMÜ SÜLEYM (r.a.)

Adı Gumeysa bint Milhân'dır. Enes b. Mâlik'in annesi ve Ümmü Harâm'ın kız kardeşidir. Annesi Neccaroğulları kabilesindendi ve Peygamber Efendimizin (s.a.s.) dedesi Abdülmuttalib'in annesi Selma da Neccâroğulları'ndan olduğu için, Ümmü Süleym ve Ümmü Harâm ile aralarında süt veya soy bakımından teyze-yeğen ilişkisi vardı. Dolayısıyla Peygamberimiz (s.a.s.) bu iki isme sıkça misafir olur, onların evlerinde (oğlunun müsnedindeki 401. hadiste ve kız kardeşinin müsnedindeki 1001. hadiste görüldüğü gibi) öğle uykusu uyurdu. Kocası Mâlik b. Nadr onun oğlu Enes'e yeni dini öğretmesine çok kızmış ve İslâm'ı kabul etmeden ölmüştü. Ardından Medine'nin ileri gelenlerinden Ebû Talha el-Ensârî kendisine evlilik teklif etmiş, Ümmü Süleym de Müslüman olmasını şart koştuktan sonra onunla evlenmişti. Dindarlığının ve mütevekkil tutumunun yanı sıra ileri görüşlülüğü, cesareti ve fedakârlığı ile tanınır. (*DİA*, 42/330-331; *İsâbe*, s.2006-2007)

.....

• ﴿990﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ. وَحَجَّاجٌ، حَدَّثَنِي شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ قَتَادَةَ يُحَدِّثُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أُمِّ سُلَيْمٍ، أَنَّهَا قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنَسٌ خَادِمُكَ، ادْعُ اللَّهَ لَهُ. قَالَ: فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ، وَبَارِكْ لَهُ فِيمَا أَعْطَيْتَهُ."

قَالَ حَجَّاجٌ فِي حَدِيثِهِ: قَالَ: فَقَالَ أَنَسٌ: أَخْبَرَنِي بَعْضُ وَلَدِي أَنَّهُ قَدْ دُفِنَ مِنْ وَلَدِي وَوَلَدِ وَلَدِي أَكْثَرُ مِنْ مِائَةٍ.

• ﴿990﴾ • Enes b. Mâlik anlatıyor: Ümmü Süleym, "Ya Resûlallah, Enes senin hizmetinde; onun için Allah'a dua etsen." dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Allah'ım! Onun malını ve evladını artır! Ve ona verdiğin şeylerin bereketini de ver!"*

Enes b. Mâlik diyor ki: Çocuklarımdan birisinin bana söylediğine göre, çocuklarımdan ve torunlarımdan vefat edenlerin sayısı yüzü aşmış.[990]

990 *Müsned*, 45/414 (27426. Ayrıca Hz. Enes Müsnedi: 12053, 12953, 13013); Buhârî, *De'avât*, 47 (6378-6379); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 141 (6372).

MU'AYKÎB (r.a.)

Peygamber Efendimizin (s.a.s.) diplomatik mektuplarını yazdırdığı ve yüzük şeklindeki mührünü bizzat vererek mühürlettiği kâtiplerindendir. Rıdvan Biatı'nda ve Hayber'in fethinde bulundu. Hz. Ömer döneminde Beytülmâl (hazine) sorumluluğunu üstlendi. Hz. Osman döneminde ise resmî mühürdar olarak görev yaptı. Uzun süre mücadele ettiği cüzzam hastalığı, Hz. Ömer tarafından yaptırılan tedavi sonrasında iyileşmişti. (*DİA*, 30/337; *İsâbe*, s.1453)

.....

• ﴿991﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُعَيْقِيبٌ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي الرَّجُلِ يُسَوِّي التُّرَابَ حَيْثُ يَسْجُدُ: "إِنْ كُنْتَ فَاعِلًا، فَوَاحِدَةً."

• ﴿991﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.), namazda secde edeceği yerin zeminini düzeltmeye çalışan kişi konusunda şöyle buyurdu: *"Eğer yapacaksan sadece bir defa yap!"*[991]

EBÜ'L-YESER EL-ENSÂRÎ (r.a.)

Adı Ka'b b. Amr'dır. Bedir'de Peygamberimizin (s.a.s.) karşı orduda savaşan amcası Hz. Abbâs'ı esir alan sahabidir. Akabe Biatlarına da katılmıştır. 55/675 yılında Medine'de vefat etti. Kısa boylu ve tıknazdı. (*İsâbe*, s.1802-1803)

.....

• ﴿992﴾ • حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُعْفِيُّ، عَنْ زَائِدَةَ. وَمُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ رِبْعِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو الْيَسَرِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِرًا أَوْ وَضَعَ عَنْهُ، أَظَلَّهُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ." قَالَ مُعَاوِيَةُ: "يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ."

991 *Müsned*, 24/270 (15511. Ayrıca 15509, 23609-23610, 23612); Buhârî, *el-Amel fi's-Salât*, 8 (1207); Müslim, *Mesâcid ve Mevâziu's-Salât*, 49 (1222). **Krş:** 517. hadis. **Oku:** Mü'minûn, 23/2; Mâûn, 107/4-5.

• ﴿992﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Darda olanın borcunu erteleyeni veya sileni, Allah kendi gölgesinden başka hiçbir gölgenin olmadığı günde kendi özel gölgesinde gölgelendirir."*[992]

ÜMMÜ MÜBEŞŞİR (r.a.)

Medinelidir. Ashab-ı kirâmdan Berâ b. Ma'rûr'un kızı ve Zeyd b. Hârise'nin hanımıdır. (*İsâbe*, s.2035-2036)

• ﴿993﴾ • حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ جُرَيْجٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرًا، قَالَ: حَدَّثَتْنِي أُمُّ مُبَشِّرٍ، أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ حَفْصَةَ يَقُولُ: "لَا يَدْخُلُ النَّارَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنْ أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ أَحَدٌ، الَّذِينَ بَايَعُوا تَحْتَهَا."

فَقَالَتْ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَانْتَهَرَهَا. فَقَالَتْ حَفْصَةُ: ﴿وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا﴾ (مريم: ٧١). فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "قَدْ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا﴾ (مريم: ٧٢)."

• ﴿993﴾ • Ümmü Mübeşşir anlatıyor: Allah Resûlü'nün (s.a.s.) Hafsa'nın yanında iken şöyle buyurduğunu duydum: *"Allah'ın izniyle, ağacın altında [Hudeybiye'de] biat edenlerden hiçbirisi ateşe girmeyecek."*

Hafsa, "Öyle de ya Resûlallah..." diyecek oldu; onu sert biçimde uyardı. Bunun üzerine Hafsa, *"Sizden cehenneme varmayacak hiç kimse yoktur."* {Meryem, 19/71} ayetini okudu. Hz. Peygamber de (s.a.s.), *"Ama Yüce Allah şöyle de buyurmuş."* diyerek bir sonraki ayeti okudu: *"Sonra Allah'a karşı gelmekten sakınanları kurtarırız ve zalimleri orada diz üstü çökmüş hâlde bırakırız."* {Meryem, 19/72}[993]

992 *Müsned*, 24/279-280 (15521. Ayrıca 15520); Müslim, *Zühd ve Rekâik*, 74 (7512). **Krş:** 112 ve 221. hadisler. **Oku:** Bakara, 2/280.

993 *Müsned*, 45/354 (27362. Ayrıca 27042); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 163 (6404~). **Krş:** 844. hadis. **Oku:** Fetih, 48/18-19.

RİFÂ'A B. RÂFİ' (r.a.)

Babası Râfi' ile birlikte İkinci Akabe Biatı'na katıldı ve orada Müslüman oldu. Annesi Ümmü Mâlik, münafıkların reisi Abdullah b. Übey'in kız kardeşi idi. Bedir'den itibaren bütün önemli olaylarda yer aldı. Hulefâ-i Râşidîn döneminde ise fetihlere katıldı ve Hz. Ali ile birlikte hareket etti. 42/662 yılında Medine'de vefat etti. (*DİA*, 35/94)

• ﴿994﴾ • قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ: مَالِكٌ، عَنْ نُعَيْمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُجْمِرِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَحْيَى الزُّرَقِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ الزُّرَقِيِّ، قَالَ: كُنَّا نُصَلِّي يَوْمًا وَرَاءَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَلَمَّا رَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ، وَقَالَ "سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ"، قَالَ رَجُلٌ وَرَاءَهُ: رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ. فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "مَنِ الْمُتَكَلِّمُ آنِفًا؟" قَالَ الرَّجُلُ: أَنَا، يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَقَدْ رَأَيْتُ بِضْعَةً وَثَلَاثِينَ مَلَكًا يَبْتَدِرُونَهَا، أَيُّهُمْ يَكْتُبُهَا أَوَّلًا."

• ﴿994﴾ • Rifâ'a b. Râfi' anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü'nün (s.a.s.) arkasında namaz kılıyorduk. Allah Resûlü (s.a.s.) başını rükûdan kaldırıp "Semi'allâhü limen hamideh" dedikten sonra arkadan bir kişi şu duayı yaptı: "Rabbim, Sana çok şükürler olsun. Tertemiz, bereket dolu şükürler olsun!"

Allah Resûlü (s.a.s.) namazı bitirdikten sonra dönerek *"Biraz önce konuşan kimdi?"* diye sordu. Adam "Bendim ya Resûlallah!" dedi. Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *"Emin ol, otuz küsur melek gördüm: İlk önce hangisi yazacak diye yarışıyorlardı!"*[994]

994 *Müsned*, 31/332-333 (18996); Buhârî, *Ezân*, 126 (799~). **Krş:** 229, 435 ve 880. hadisler. Hadisteki duanın Arapçası şöyledir: (رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ.)

AMR B. TAĞLİB (r.a.)

Basra'da yaşamış ve Peygamberimizin (s.a.s.) iltifatına mazhar olduğu bu hadisi ile tanınmıştır. (*İsâbe*, s.1088)

• ﴿995﴾ • حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ تَغْلِبَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنِّي أُعْطِي أَقْوَامًا وَأَرُدُّ آخَرِينَ، وَالَّذِينَ أَدَعُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الَّذِينَ أُعْطِي. أُعْطِي أَقْوَامًا لِمَا أَخَافُ مِنْ هَلَعِهِمْ وَجَزَعِهِمْ. وَأَكِلُ أَقْوَامًا إِلَى مَا جَعَلَ اللَّهُ فِي قُلُوبِهِمْ مِنَ الْغِنَى وَالْخَيْرِ، مِنْهُمْ عَمْرُو بْنُ تَغْلِبَ."

قَالَ: قَالَ عَمْرٌو: فَوَاللَّهِ مَا أُحِبُّ أَنَّ لِي بِكَلِمَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُمْرَ النَّعَمِ!

• ﴿995﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Ben, bazı insanlara bazı şeyleri veririm, diğer bazılarını da geri çeviririm. Vermediğim kişileri verdiklerime tercih ederim. Kimilerine sırf bunaltıcı ısrarlarından ve çığırtkanlıklarından çekindiğim için veririm. Kimilerini de Allah'ın kendilerine bahşettiği gönül zenginliğine ve hayırseverliğe havale ederim. İşte onlardan birisi de Amr b. Tağlib!"*

Amr b. Tağlib diyor ki: "Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şu sözünü kırmızı develere değişmem ben!"[995]

MÜCÂŞİ' B. MES'ÛD (r.a.)

Basra'da yaşamış ve Kâbil Seferi'ne katılmıştır. Cemel Vakası'ndan önce çıkan bir karışıklıkta hayatını kaybetmiştir. (*İsâbe*, s.1335, 1504)

• ﴿996﴾ • حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ عِيسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ مُجَاشِعِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: انْطَلَقْتُ بِأَخِي مَعْبَدٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ الْفَتْحِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، بَايِعْهُ عَلَى الْهِجْرَةِ. فَقَالَ: "مَضَتِ الْهِجْرَةُ لِأَهْلِهَا." قَالَ: فَقُلْتُ: فَمَاذَا؟ قَالَ: "عَلَى الْإِسْلَامِ وَالْجِهَادِ."

995 *Müsned*, 34/275-276 (20673. Ayrıca 20672); Buhârî, *Tevhîd*, 49 (7535~). **Krş:** 15 ve 835. hadisler.

• ﴿996﴾ • Mücâşi b. Mes'ûd anlatıyor: Fetihten sonra kardeşim Ma'bed'i Allah Resûlü'ne (s.a.s.) götürdüm. "Ya Resûlallah, hicret için onun biatını alsanız." dedim. *"Hicret, katılanlar için gerçekleşti ve bitti."* buyurdu. "Peki; ne için biat edebilir?" dedim. Buyurdu ki: *"İslâm ve cihad için biat etsin."*[996]

CÜDÂME BİNT VEHB (r.a.)

Esed kabilesine mensup bir sahabi hanımdır. (*İsâbe*, s.1834-1835)

.....

• ﴿997﴾ • حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ جُدَامَةَ بِنْتَ وَهْبٍ حَدَّثَتْهَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَنْهَى عَنِ الْغِيلَةِ، حَتَّى ذَكَرْتُ أَنَّ فَارِسَ وَالرُّومَ يَصْنَعُونَهُ، فَلَا يَضُرُّ أَوْلَادَهُمْ."

• ﴿997﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Emzikli kadınla cinsel ilişkiyi yasaklamayı ciddi ciddi düşünmüştüm. Ama İranlıların ve Bizanslıların bunu yaptıkları ve evlatlarına zarar vermediği aklıma geldi."*[997]

SÜFYÂN B. ABDULLAH ES-SEKAFÎ (r.a.)

Hz. Ömer tarafından memleketinin zekât mallarını toplamakla görevlendirilmiş Tâifli bir sahabidir. (*İsâbe*, s.587)

.....

• ﴿998﴾ • حَدَّثَنَا وَكِيعٌ وَأَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَا: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الثَّقَفِيِّ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قُلْ لِي فِي الْإِسْلَامِ قَوْلًا لَا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَدًا غَيْرَكَ -قَالَ أَبُو مُعَاوِيَةَ: بَعْدَكَ- قَالَ: "قُلْ آمَنْتُ بِاللَّهِ، ثُمَّ اسْتَقِمْ."

---

996 *Müsned*, 25/177-178 (15848. Ayrıca 15851); Buhârî, *Cihâd*, 110 (2962-2963); Müslim, *İmâre*, 84 (4827~). **Oku:** Enfâl, 8/39.

997 *Müsned*, 44/584-585 (27034. Ayrıca 27035, 27447); Müslim, *Nikâh*, 140 (3564~).

• ﴿998﴾ • Süfyân b. Abdullah es-Sekafî anlatıyor: "Ya Resûlallah!" dedim; "Bana İslâm'la ilgili öyle bir söz söyle ki, bir daha senden başka kimseye sormayayım." Buyurdu ki: *"Allah'a inandım de ve dosdoğru ol!"*[998]

EBÛ BEŞÎR EL-ENSÂRÎ (r.a.)

Medinelidir. Genç yaşta Uhud Savaşı'na katılmıştır. (*İsâbe*, s.1630-1631)

• ﴿999﴾ • حَدَّثَنَا رَوْحٌ وَإِسْمَاعِيلُ بْنُ عُمَرَ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ، أَنَّ أَبَا بَشِيرٍ الْأَنْصَارِيَّ أَخْبَرَهُ، أَنَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ، فَأَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَسُولًا: "لَا يَبْقَيَنَّ فِي رَقَبَةِ بَعِيرٍ قِلَادَةٌ مِنْ وَتَرٍ، وَلَا قِلَادَةٌ، إِلَّا قُطِعَتْ!"

• ﴿999﴾ • Abbâd b. Temîm diyor ki: Bana Ebû Beşîr el-Ensârî anlattı: Allah Resûlü (s.a.s.) ile birlikte bir yolculuktalarmış. Allah Resûlü (s.a.s.) bir haberci göndererek şu duyuruyu yaptırmış: *"Hiçbir devenin boynunda telden kolye kalmasın! Kesilmeyen kolye kalmasın!"*[999]

EL-EĞARR EL-MÜZENÎ (r.a.)

Mütevazı karakteriyle dikkat çeken muhacir bir sahabidir. Babasının adı Yesâr'dır. "Cühenî" nisbesiyle de anılır. (*İsâbe*, s.76-77)

[998] *Müsned*, 24/141-142 (15416. Ayrıca 19431); Müslim, *İmân*, 62 (159~). **Oku:** En'âm, 6/82; Yûnus, 10/62-64; Hûd, 11/112-113; Fussilet, 41/30-33.

[999] *Müsned*, 36/210-212 (21887); Buhârî, *Cihâd*, 139 (3005~); Müslim, *Libâs ve Zînet*, 105 (5549~). **Krş:** 162. hadis. Hadisin başta Müslim olmak üzere pek çok kaynaktaki rivayetinde, hayvanlara takılması istenmeyen bu kolyelerin nazardan koruma amacını taşıdığı raviler tarafından açıkça belirtilir. Dolayısıyla, nazar haktır ve göz değmesi diye bir şey vardır; ama bundan korunmanın yolu nazar boncuğu türü şeyler takmak değil, Allah'a sığınıp dua etmek, koruyucu özelliği olan Âyetü'l-kürsî'yi, Felak-Nâs ve diğer sureleri okumaktır.

• ﴿1000﴾ • حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بُرْدَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْأَغَرَّ رَجُلًا مِنْ جُهَيْنَةَ، يُحَدِّثُ ابْنَ عُمَرَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "يَا أَيُّهَا النَّاسُ! تُوبُوا إِلَى رَبِّكُمْ. فَإِنِّي أَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ مِئَةَ مَرَّةٍ."

• ﴿1000﴾ • Ebû Bürde diyor ki: Cüheyneli bir kişi olan el-Eğarr'ı duymuştum; Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu İbn Ömer'e anlatıyordu: *"Ey insanlar! Rabbinize tevbe edin! Ben günde yüz defa O'na tevbe ediyorum!"*[1000]

ÜMMÜ HARÂM BİNT MİLHÂN (r.a.)

Künyesi ile meşhurdur. Ubâde ibnü's-Sâmit'in eşi ve Enes b. Mâlik'in annesi Ümmü Süleym'in kız kardeşidir. Ümmü Süleym'in biyografisinde de belirtildiği gibi, Peygamberimiz (s.a.s.) ile aralarında akrabalık bağı vardır. Harâm ve Süleym adlı iki erkek kardeşi Bi'r-i Meûne faciasında şehit düşmüştür. Kendisi de Hz. Osman'ın halifeliği döneminde ve 27/649 yılında Muâviye b. Ebî Süfyân komutasında düzenlenen Kıbrıs Seferi'nde şehit olmuştur. Kabri bugün Kıbrıs adasının güney doğusundaki Larnaka'da bulunmakta ve "Hala Sultan" olarak anılmaktadır ki, burada "Hala" kelimesinin Arapçada teyze anlamına gelen "Hâle"den bozma olduğuna işaret edilmelidir. (*DİA*, 42/321-322; *İsâbe*, s.1990)

• ﴿1001﴾ • حَدَّثَنَا رَوْحٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادٌ -يَعْنِي ابْنَ سَلَمَةَ- عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أُمِّ حَرَامٍ، أَنَّهَا قَالَتْ: بَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِلًا فِي بَيْتِي، إِذِ اسْتَيْقَظَ وَهُوَ يَضْحَكُ. فَقُلْتُ: بِأَبِي وَأُمِّي أَنْتَ، مَا يُضْحِكُكَ؟ فَقَالَ: "عُرِضَ عَلَيَّ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي يَرْكَبُونَ ظَهْرَ هَذَا الْبَحْرِ كَالْمُلُوكِ عَلَى الْأَسِرَّةِ." فَقُلْتُ: ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ. قَالَ: "اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا مِنْهُمْ!"

ثُمَّ نَامَ أَيْضًا، فَاسْتَيْقَظَ وَهُوَ يَضْحَكُ. فَقُلْتُ: بِأَبِي وَأُمِّي، مَا يُضْحِكُكَ؟ قَالَ: "عُرِضَ عَلَيَّ نَاسٌ

[1000] *Müsned*, 29/390-391 (17847. Ayrıca 17848-17850); Müslim, *Zikir ve Duâ ve Tevbe ve İstiğfâr*, 42 (6859~). **Oku:** Nûr, 24/31; Tahrîm, 66/8.

مِنْ أُمَّتِي يَرْكَبُونَ ظَهْرَ هَذَا الْبَحْرِ كَالْمُلُوكِ عَلَى الْأَسِرَّةِ." فَقُلْتُ: ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ. قَالَ: "أَنْتِ مِنَ الْأَوَّلِينَ."

فَغَزَتْ مَعَ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ وَكَانَ زَوْجَهَا، فَوَقَصَتْهَا بَغْلَةٌ لَهَا شَهْبَاءُ، فَوَقَعَتْ، فَمَاتَتْ.

• {1001} • Ümmü Harâm anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.s.) bir gün öğle vakti benim evimde uyurken birden gülümseyerek uyandı. "Anam babam sana feda olsun; seni güldüren nedir?" diye sordum. *"Ümmetimden bazı insanlar bana gösterildi. Denizde tahtlara kurulmuş krallar gibi yolculuk ediyorlardı."* buyurdu. "Allah'a dua et de beni onlardan yapsın." dedim. *"Allah'ım! Onu onlardan yap."* diye dua etti.

Sonra tekrar uyudu ve yine gülümseyerek uyandı. "Anam babam feda olsun; seni güldüren nedir?" diye sordum. *"Ümmetimden bazı insanlar bana gösterildi. Denizde tahtlara kurulmuş krallar gibi yolculuk ediyorlardı."* buyurdu. "Allah'a dua et de beni onlardan yapsın." dedim. *"Sen ilk gidenlerden olacaksın."* buyurdu.

Ümmü Harâm, eşi Ubâde b. Sâmit'le birlikte o sefere katıldı. Gri bir katırı vardı; ona binmeye çalışırken düşüp öldü.[1001]

HASSÂN B. SÂBİT (r.a.)

Peygamber şâiridir. Medine'de doğdu. Hicret öncesindeki kabile çekişmelerinde Hazrec'in sözcüsü olarak ön plana çıktı. Nâbiğa ve A'şâ gibi meşhur cahiliye şairleriyle kıyaslanan bir üne sahipti. İkinci Akabe Biatı'nın ardından Müslüman olduğunda yaşı altmışa yakındı. Müslümanları düşman kesimlerin sözlü saldırılarına karşı korumakta büyük başarılar elde etmiş olup, onun hicivlerinin "oktan daha etkili olduğu" yönünde nebevi ifadeler bulunmaktadır. 60/680 yılında vefat ettiğinde yaşı yüz yirmiye yaklaşmıştı. (*DİA*, 16/399-402)

1001 *Müsned*, 44/581-583 (27032. Ayrıca 27377); Buhârî, *Cihâd*, 8 (2799-2800) (~); Müslim, *İmâre*, 161 (4935~). **Oku:** Enfâl, 8/43-44; Fetih, 48/27. Allah Resûlü (s.a.s.) ile aralarındaki akrabalık bağı hakkında kız kardeşi Ümmü Süleym'in 990. hadisin başındaki biyografisine bakılabilir.

• ﴿1002﴾ • حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدٍ، قَالَ: مَرَّ عُمَرُ بِحَسَّانَ وَهُوَ يُنْشِدُ فِي الْمَسْجِدِ، فَلَحَظَ إِلَيْهِ. قَالَ: كُنْتُ أُنْشِدُ وَفِيهِ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنْكَ! ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَى أَبِي هُرَيْرَةَ، فَقَالَ: سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "أَجِبْ عَنِّي! اللَّهُمَّ أَيِّدْهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ!" قَالَ: نَعَمْ.

• ﴿1002﴾ • Saîd ibnü'l-Müseyyeb anlatıyor: Bir gün Hz. Ömer, Hassân'ın mescidde şiir okuduğunu gördü ve ona rahatsız edici biçimde baktı. Bunun üzerine Hassân, "Ben bu mescidde senden daha hayırlısı varken de şiir söylerdim!" dedi. Sonra yanındaki Ebû Hüreyre'ye döndü ve "Sen, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) *'Benim yerime onlara cevap ver. Allah'ım! Onu Rûhu'l-Kudüs [Cebrâil] ile destekle!'* buyurduğunu duymuş muydun?" diye sordu. Ebû Hüreyre "Evet." dedi.[1002]

ABDULLAH B. ZEM'A (r.a.)

Kureyşlidir. Peygamberimizin (s.a.s.) hanımı Ümmü Seleme'nin kız kardeşinin oğludur. Medine'de yaşamıştır. (*İsâbe*, s.878)

• ﴿1003﴾ • حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَمْعَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "﴿إِذِ انْبَعَثَ أَشْقَاهَا﴾ (الشمس: ١٢)، انْبَعَثَ لَهَا رَجُلٌ عَارِمٌ عَزِيزٌ مَنِيعٌ فِي رَهْطٍ، مِثْلُ أَبِي زَمْعَةَ."

ثُمَّ وَعَظَهُمْ فِي الضَّحِكِ مِنَ الضَّرْطَةِ، فَقَالَ: "إِلامَ يَضْحَكُ أَحَدُكُمْ مِمَّا يَفْعَلُ؟"

قَالَ: ثُمَّ قَالَ: "إِلامَ يَجْلِدُ أَحَدُكُمُ امْرَأَتَهُ جَلْدَ الْعَبْدِ، ثُمَّ لَعَلَّهُ أَنْ يُضَاجِعَهَا مِنْ آخِرِ يَوْمِهِ."

• ﴿1003﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) [Semûd kavminin Hz. Sâlih'in devesini öldürmesiyle ilgili] *"En kötüleri önayak olmuştu."* ayetini {Şems 91/12} açıklarken şöyle buyurdu: *"Güçlü kuvvetli, grupta kimsenin yanına yaklaşamadığı, belalı bir adamdı; aynı İbn Zem'a gibiydi!"*

Sonra onlara 'yellenen kişinin bu olaya gülmesi' konusunda nasihatte bulundu: *"Biriniz bunu hem yapıyor hem de gülüyor!"*

1002 *Müsned*, 36/267-268 (21936); Buhârî, *Bed'ü'l-Halk*, 6 (3212); Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 151 (6384). **Krş:** 891. hadis. **Oku:** Şu'arâ, 26/224-227.

Sonra da buyurdu ki: *"Neden biriniz karısını köle döver gibi dövüyor? Kim bilir, belki de ardından günün sonunda kucak kucağa yatıyor!"*[1003]

EBÛ CÜHEYM İBNÜ'L-HÂRİS (r.a.)

Neccâroğullarından Medineli bir sahabidir. (*İsâbe*, s.1644-1645)

• ﴿1004﴾ • قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ: مَالِكٌ، عَنْ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ، أَنَّ زَيْدَ بْنَ خَالِدٍ الْجُهَنِيَّ أَرْسَلَهُ إِلَى أَبِي جُهَيْمٍ يَسْأَلُهُ: مَاذَا سَمِعَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَارِّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي، مَاذَا عَلَيْهِ؟ قَالَ أَبُو الْجُهَيْمِ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي مَاذَا عَلَيْهِ، لَكَانَ أَنْ يَقِفَ أَرْبَعِينَ، خَيْرًا لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ."

قَالَ أَبُو النَّضْرِ: لَا أَدْرِي أَقَالَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا، أَوْ أَرْبَعِينَ شَهْرًا، أَوْ أَرْبَعِينَ سَنَةً.

• ﴿1004﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Namaz kılanın önünden geçen kişi ne kadar vebâl altına girdiğini bilseydi, onun önünden geçeceğine kırk beklerdi, daha iyi!"*

Hadisin ravilerinden Ebü'n-Nadr diyor ki: Kırk gün mü dedi, kırk ay mı dedi, kırk yıl mı dedi, tam bilemiyorum.[1004]

EBÛ SA'ÎD İBNÜ'L-MU'ALLÂ (r.a.)

Medineli bir sahabidir. (*İsâbe*, s.1685)

• ﴿1005﴾ • حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ خُبَيْبِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدِ بْنِ الْمُعَلَّى، قَالَ: كُنْتُ أُصَلِّي، فَمَرَّ بِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

1003 *Müsned*, 26/160-162 (16222. Ayrıca 16221, 16223); Buhârî, *Tefsîr*, (Şems) 1 (4942~); Müslim, *Cennet ve Sıfâtü Naîmihâ ve Ehlihâ*, 49 (7191~). **Krş:** 708. hadis. **Oku:** Nisâ, 4/34. **Şiddeti Önleme Konu Merkezi; Dalları:** 93, 450, 775, 803 ve 897. hadisler.

1004 *Müsned*, 29/83-84 (17540); Buhârî, *Salât*, 101 (510); Müslim, *Salât*, 261 (1132). **Krş:** 594. hadis.

فَدَعَانِي. فَلَمْ آتِهِ حَتَّى صَلَّيْتُ، ثُمَّ أَتَيْتُهُ، فَقَالَ: "مَا مَنَعَكَ أَنْ تَأْتِيَنِي؟" فَقَالَ: إِنِّي كُنْتُ أُصَلِّي. قَالَ: أَلَمْ يَقُلِ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾؟" (الأنفال: ٢٤)

ثُمَّ قَالَ: "أَلَا أُعَلِّمُكَ أَعْظَمَ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ قَبْلَ أَنْ أَخْرُجَ مِنَ الْمَسْجِدِ؟" قَالَ: فَذَهَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيَخْرُجَ، فَذَكَّرْتُهُ، فَقَالَ: "﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ الَّذِي أُوتِيتُهُ."

• {1005} • Ebû Sa'îd ibnü'l-Mu'allâ anlatıyor: Namaz kılıyordum. Allah Resûlü (s.a.s.) yanıma uğradı ve beni çağırdı. Namazı bitirmeden yanına gidemedim; sonra gittim. *"Yanıma gelmene engel olan nedir?"* buyurdu. "Namaz kılıyordum." dedim. Buyurdu ki: *"Allah tebâreke ve teâlâ 'Size hayat verecek bir şeye sizi çağırdığında Allah'a ve Resûlü'ne icabet edin.' buyurmuyor mu?"* {Krş: Enfâl 8/24}

Ardından *"Ben mescidden çıkmadan size Kur'ân'daki en büyük sureyi öğreteyim mi?"* buyurdu. Derken Allah Resûlü (s.a.s.) mescidden çıkacak oldu; ben kendisine hatırlatmada bulundum. Buyurdu ki: *"Elhamdülillâhi Rabbil-âlemîn. Bana verilen ve sürekli tekrar edilen yedi ayetlik değerli Kur'ân parçası odur."*[1005]

ÜMMÜ HÂLİD BİNT HÂLİD (r.a.)

Babası Hâlid ve annesi Ümeyme ilk Müslümanlardandır. Habeşistan'da doğdu ve hicretin yedinci yılında Medine'ye döndüklerinde Necâşî'nin selâmını Peygamberimize (s.a.s.) ileten kafile içinde yer aldı. Peygamberimizin (s.a.s.) kendisine hediye ettiği ve hikâyesini hadiste anlatacağı elbiseyi hayatı boyunca sakladığı belirtilir. Ez-Zübeyr ibnü'l-Avvâm ile evlenmiş, uzun bir ömür sürmüş ve en son vefat eden kadın sahabilerden birisi olmuştur. (*DİA*, 42/320)

.....

• {1006} • حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أُمِّ خَالِدٍ بِنْتِ خَالِدٍ

[1005] *Müsned*, 24/505-508 (15730. Ayrıca 17851); Buhârî, *Tefsîr*, (Hicr) 3 (4703~). **Krş:** 858. hadis. **Oku:** Fâtiha, 1/1-7, Enfâl, 8/24. Burada sahabi namazda olduğunu söylemesine rağmen ilgili ayetin hatırlatılmış olması dikkat çekicidir. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) çağrısına ve sünnetine her şartta uymanın gerekliliği bakımından bu hadis çok özel bir veridir.

بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ بِكِسْوَةٍ فِيهَا خَمِيصَةٌ صَغِيرَةٌ، فَقَالَ: "مَنْ تَرَوْنَ أَحَقَّ بِهَذِهِ؟" فَسَكَتَ الْقَوْمُ، فَقَالَ: "ائْتُونِي بِأُمِّ خَالِدٍ." فَأُتِيَ بِهَا، فَأَلْبَسَهَا إِيَّاهَا، ثُمَّ قَالَ لَهَا مَرَّتَيْنِ: "أَبْلِي وَأَخْلِقِي!" وَجَعَلَ يَنْظُرُ إِلَى عَلَمٍ فِي الْخَمِيصَةِ أَحْمَرَ أَوْ أَصْفَرَ، وَيَقُولُ: "سَنَاهْ سَنَاهْ يَا أُمَّ خَالِدٍ!"

وَسَنَاهْ فِي كَلَامِ الْحَبَشِ: الْحَسَنُ.

• 1006 • Allah Resûlü'ne (s.a.s.) küçük işlemeleri olan şık bir elbise getirildi. *"Sizce bunu en çok hak eden kim?"* diye sordu. Kimseden cevap gelmedi. *"Bana Ümmü Hâlid'i çağırın."* buyurdu. Yanına gelince o elbiseyi ona giydirdi. Sonra iki defa *"Güle güle eskit!"* buyurdu. Elbisenin işlemelerindeki kırmızı veya sarı desenlere bakıp *"Senâh, Ümmü Hâlid, senâh!"* buyuruyordu.

"Senâh" Habeşistan dilinde "Güzel" demekti.[1006]

ÜMMÜ'L-'ALÂ EL-ENSÂRİYYE (r.a.)

Peygamber Efendimize (s.a.s.) biat etmiş olan Medineli hanım sahabilerdendir. (*İsâbe*, s.2021)

• 1007 • حَدَّثَنَا أَبُو كَامِلٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ. وَيَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ خَارِجَةَ بْنِ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أُمِّ الْعَلَاءِ، وَهِيَ امْرَأَةٌ مِنْ نِسَائِهِمْ -قَالَ يَعْقُوبُ: أَخْبَرَتْهُ- بَايَعَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَآلَتْ عُثْمَانَ بْنَ مَظْعُونٍ فِي السُّكْنَى -قَالَ يَعْقُوبُ: طَارَ لَهُمْ فِي السُّكْنَى- حِينَ اقْتَرَعَتِ الْأَنْصَارُ عَلَى سُكْنَى الْمُهَاجِرِينَ.

قَالَتْ أُمُّ الْعَلَاءِ: فَاشْتَكَى عُثْمَانُ بْنُ مَظْعُونٍ عِنْدَنَا، فَمَرَّضْنَاهُ. حَتَّى إِذَا تُوُفِّيَ، أَدْرَجْنَاهُ فِي أَثْوَابِهِ. فَدَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقُلْتُ: رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْكَ أَبَا السَّائِبِ! شَهَادَتِي عَلَيْكَ لَقَدْ أَكْرَمَكَ اللَّهُ.

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَمَا يُدْرِيكِ أَنَّ اللَّهَ أَكْرَمَهُ؟" قَالَتْ: فَقُلْتُ: لَا أَدْرِي

[1006] *Müsned*, 44/611-612 (27057); Buhârî, *Libâs*, 22 (5823~).

بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَمَّا هُوَ، فَقَدْ جَاءَهُ الْيَقِينُ مِنْ رَبِّهِ. وَإِنِّي لَأَرْجُو لَهُ الْخَيْرَ. وَاللَّهِ مَا أَدْرِي وَأَنَا رَسُولُ اللَّهِ مَا يُفْعَلُ بِي." -قَالَ يَعْقُوبُ: بِهِ-

قَالَتْ: وَاللَّهِ لَا أُزَكِّي أَحَدًا بَعْدَهُ أَبَدًا! فَأَحْزَنَنِي ذَلِكَ، فَنِمْتُ، فَأُرِيتُ لِعُثْمَانَ عَيْنًا تَجْرِي. فَجِئْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرْتُهُ ذَلِكَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "ذَاكَ عَمَلُهُ."

• ﴿1007﴾ • Ümmü'l-Alâ anlatıyor: Hicretten sonra misafir olarak evimizde kalan Osman b. Maz'ûn rahatsızlandı. Bakımını yapmaya çalıştık. Vefat edince de onu elbiselerine sardık. Allah Resûlü (s.a.s.) yanımıza geldi. "Allah sana rahmet eylesin Ebü's-Sâib!" dedim; "Ben Allah'ın sana ikramda bulunduğuna şahidim!"

Allah Resûlü (s.a.s.), *"Allah'ın ona ikramda bulunduğunu nereden biliyorsun?"* buyurdu. "Anam babam sana feda olsun; bilmiyorum ki!" dedim. Allah Resûlü (s.a.s.) ise şunları söyledi: *"Ona Rabbinden yakîn gelmiş oldu. Ben onun için iyilikler diliyorum. Allah şahit, ben bile, Allah'ın elçisi olduğum hâlde, bana nasıl davranılacağını bilmiyorum."*

Ümmü'l-Alâ diyor ki: Vallahi, ondan sonra hiç kimseyi böyle temize çıkartıcı tarzda konuşmadım. Ama bu olaya çok üzüldüm. Uyudum; rüyamda Osman'ın bir akarsuyunun olduğunu gördüm. Gelip Allah Resûlü'ne (s.a.s.) anlattım. Allah Resûlü (s.a.s.), *"İşte o, onun ameli."* buyurdu.[1007]

EBÛ MERSED EL-ĞANEVÎ (r.a.)

Adı Kennâz b. Husayn'dır. Bedir Savaşı'na katılan sahabilerdendir. Şam'da ikamet etmiştir. (*İsâbe*, s.1765)

• ﴿1008﴾ • حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ جَابِرٍ يَقُولُ: حَدَّثَنِي بُسْرُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ، أَنَّهُ سَمِعَ وَاثِلَةَ بْنَ الْأَسْقَعِ صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: حَدَّثَنِي أَبُو مَرْثَدٍ الْغَنَوِيُّ، سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "لَا تُصَلُّوا إِلَى الْقُبُورِ وَلَا تَجْلِسُوا عَلَيْهَا."

1007 *Müsned*, 45/449-451 (27457); Buhârî, *Menâkıbu'l-Ensâr*, 46 (3929~). **Krş:** 320. hadis. **Oku:** Hûd 11/31.

• ﴿1008﴾ • Vâsile ibnü'l-Eska' anlatıyor: Ebû Mersed el-Ğanevî bana, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şöyle buyurduğunu duyduğunu söyledi: *"Kabirlere yönelerek namaz kılmayın ve kabirlerin üzerine de oturmayın."*[1008]

AMR B. AVF (r.a.)

Medinelidir. İsmi "Umeyr" olarak da söylenir. Bedir Savaşı'ndan itibaren bütün önemli seferlere katıldı. Hz. Ömer döneminde öldü ve cenaze namazını Hz. Ömer kıldırdı. (*İsâbe*, s.1120)

.....

• ﴿1009﴾ • حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ صَالِحٍ، قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، أَنَّ الْمِسْوَرَ بْنَ مَخْرَمَةَ أَخْبَرَهُ، أَنَّ عَمْرَو بْنَ عَوْفٍ -وَهُوَ حَلِيفُ بَنِي عَامِرِ بْنِ لُؤَيٍّ، وَكَانَ شَهِدَ بَدْرًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- أَخْبَرَهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ إِلَى الْبَحْرَيْنِ يَأْتِي بِجِزْيَتِهَا. وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ صَالَحَ أَهْلَ الْبَحْرَيْنِ، وَأَمَّرَ عَلَيْهِمِ الْعَلَاءَ بْنَ الْحَضْرَمِيِّ. فَقَدِمَ أَبُو عُبَيْدَةَ بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ، فَسَمِعَتِ الْأَنْصَارُ بِقُدُومِهِ، فَوَافَتْ صَلَاةَ الْفَجْرِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الْفَجْرِ انْصَرَفَ، فَتَعَرَّضُوا لَهُ.

فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ رَآهُمْ، فَقَالَ: "أَظُنُّكُمْ قَدْ سَمِعْتُمْ أَنَّ أَبَا عُبَيْدَةَ قَدْ جَاءَ، وَجَاءَ بِشَيْءٍ." قَالُوا: أَجَلْ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: "فَأَبْشِرُوا وَأَمِّلُوا مَا يَسُرُّكُمْ! فَوَاللَّهِ، مَا الْفَقْرَ أَخْشَى عَلَيْكُمْ. وَلَكِنِّي أَخْشَى أَنْ تُبْسَطَ الدُّنْيَا عَلَيْكُمْ، كَمَا بُسِطَتْ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ. فَتَنَافَسُوهَا كَمَا تَنَافَسُوهَا، وَتُلْهِيَكُمْ كَمَا أَلْهَتْهُمْ."

• ﴿1009﴾ • Allah Resûlü (s.a.s.) Ebû Ubeyde ibnü'l-Cerrâh'ı Bahreyn'e cizye vergisini toplamaya gönderdi. Allah Resûlü (s.a.s.) daha önce Bahreynliler ile bir anlaşma yapmış ve onların başına el-Alâ ibnü'l-Hadramî'yi yönetici olarak atamıştı. Ebû Ubeyde Bahreyn'den malları getirdi; Medineliler de geldiğini duydular ve sabah namazına Allah Resûlü (s.a.s.) ile hep birlikte katıldılar. Allah Resûlü (s.a.s.) sabah namazını bitirip kalkınca da hemen yanına gittiler.

[1008] *Müsned*, 28/450-451 (17215. Ayrıca 17216); Müslim, *Cenâiz*, 98 (2251).

Allah Resûlü (s.a.s.) onların bu hâlini görünce gülümsedi. *"Ebû Ubeyde'nin geldiğini ve yanında da bir şeyler getirdiğini sanıyorum duydunuz."* buyurdu. "Öyle ya Resûlallah!" dediler. Buyurdu ki: *"Gözünüz aydın! Sizi sevindirecek şeyleri amaçlayın. Ama Allah şahit, sizin için fakirlikten korkmuyorum. Ama dünyanın önünüze serilmesinden korkuyorum; tıpkı sizden öncekilerin önüne serildiği gibi. Dünya için yarışmanızdan korkuyorum; tıpkı sizden öncekilerin yarıştığı gibi. Ve dünyanın sizi oyalamasından korkuyorum; tıpkı sizden öncekileri oyaladığı gibi."*[1009]

EBÛ ABS B. CEBR (r.a.)

Medinelidir. Cahiliye döneminde okuma yazma bilen nadir kişilerdendi. Abdüluzzâ olan adını Peygamberimiz (s.a.s.) Abdurrahman'a çevirdi. Hicret sonrası muahat kapsamında Hz. Hafsa'nın Peygamberimizden (s.a.s.) önceki eşi Uhud şehidi Huneys b. Huzâfe ile kardeş yapıldı. Bedir'den itibaren bütün gazvelere katıldı. Yahudi şairi Ka'b ibnü'l-Eşref'e yönelik operasyonda görev aldı. 34/654 yılında Medine'de vefat etti ve cenaze namazını Hz. Osman halife olarak bizzat kıldırdı. (*DİA*, 10/87-88)

.....

• ﴿1010﴾ • حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ يَزِيدَ بْنَ أَبِي مَرْيَمَ، قَالَ: لَحِقَنِي عَبَايَةُ بْنُ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ وَأَنَا رَائِحٌ إِلَى الْمَسْجِدِ إِلَى الْجُمُعَةِ مَاشِيًا، وَهُوَ رَاكِبٌ، قَالَ: أَبْشِرْ! فَإِنِّي سَمِعْتُ أَبَا عَبْسٍ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنِ اغْبَرَّتْ قَدَمَاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، حَرَّمَهُمَا اللَّهُ عَلَى النَّارِ."

• ﴿1010﴾ • Yezîd b. Ebî Meryem diyor ki: Cuma namazı için yürüyerek mescide gidiyordum. Arkamdan Râfi' b. Hadîc'in oğlu Abâye yetişti; binek üzerindeydi. "Gözün aydın!" dedi; "Ebû Abs'in şöyle dediğini duymuştum: Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu ki: *'Kimin ayakları Allah yolunda tozlanırsa Allah o ayakları ateşe haram kılar.'*"[1010]

1009 *Müsned*, 28/469-470 (17234); Buhârî, *Rikâk*, 7 (6425~); Müslim, *Zühd ve Rekâik*, 6 (7425~). **Oku:** A'râf 7/169-170, Kehf 18/45-46, Lokmân 31/33, Hadîd 57/20-23.

1010 *Müsned*, 25/283-284 (15935); Buhârî, *Cum'a*, 18 (907~).

EK-1: EZBER KÖŞESİ

Bu köşe, gerek bireysel ve gerekse eğitsel okumalarda oluşabilecek ezberleme isteğini karşılamak için düşünülmüştür. Ellişer hadisten oluşan iki kategoride toplam yüz hadis belirlenmiştir. Ezberlenecek hadislerin seçiminde, içerdiği bilginin öncelikli olması, metninin kısalığı ve ezberlenmesinin kolaylığı temel üç kriter olmuştur.

Bu bağlamda yapılacak çalışmaların Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) şu hadis-i şerifindeki dua ve teşviklerine nail olmak anlamına geleceği açıktır:

"Bizden bir söz duyup da bir başkasına iletmek için ezberleyen kişinin Allah yüzünü aydınlatsın. Tam anlamadığı hâlde bilgiyi taşıyan nice insanlar vardır. Ve nice insanlar vardır, bilgiyi kendisinden daha iyi anlayabilecek insanlara ulaştıran." (872. Hadis)

نَضَّرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مِنَّا حَدِيثًا، فَحَفِظَهُ حَتَّى يُبَلِّغَهُ غَيْرَهُ. فَإِنَّهُ، رُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ لَيْسَ بِفَقِيهٍ، وَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ.

BİRİNCİ KATEGORİ

Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu:

- [1] "En hayırlınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretenlerdir." {23. Hadis}

خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ.

- [2] "Benim adıma bile bile yalan söyleyen, ateşteki yerini hazırlasın!" {36. Hadis}

مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا، فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ!

- [3] "Aldatan bizden değildir!" {87. Hadis}

لَيْسَ مِنَّا مَنْ غَشَّ!

- [4] "Dünya müminin zindanı, kâfirin cennetidir." {165. Hadis}

الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ، وَجَنَّةُ الْكَافِرِ.

- [5] "Zenginlik mal mülk çokluğu değildir. Asıl zenginlik gönül zenginliğidir." {196. Hadis}

لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ. وَلَكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ.

- [6] "Oruç bir siperdir." {231. Hadis}

الصَّوْمُ جُنَّةٌ.

- [7] "Allah'ın en sevdiği dinî davranış, az da olsa devamlı uygulanandır." {267. Hadis}

إِنَّ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: مَا دُووِمَ عَلَيْهِ، وَإِنْ قَلَّ.

- [8] "Kim bizim bu dinimizde olmayan bir şeyi sonradan ortaya koyarsa, o reddedilir." {327. Hadis}

مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا مَا لَيْسَ مِنْهُ، فَهُوَ رَدٌّ.

- [9] "Sahura kalkın. Çünkü seher vakti kalkmakta bereket vardır." {334. Hadis}

تَسَحَّرُوا، فَإِنَّ فِي السُّحُورِ بَرَكَةً.

- [10] "Sabır, darbenin yendiği ilk anda dayanmaktır." {370. Hadis}

إِنَّ الصَّبْرَ عِنْدَ أَوَّلِ صَدْمَةٍ.

- [11] "Cennet, insana zor gelen şeylerle kuşatıldı. Cehennem ise insana eğlenceli gelen şeylerle kuşatıldı." {378. Hadis}

حُفَّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ، وَحُفَّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ.

- [12] "Benim bildiğimi bilseydiniz, az güler çok ağlardınız." {398. Hadis}

لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ، لَضَحِكْتُمْ قَلِيلاً، وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا.

- [13] "Hayâ imandandır." {429. Hadis}

الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ.

- [14] "İslam beş temel üzerine kuruldu: Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahitlik etmek, namaz kılmak, zekât vermek, Allah'ın evini haccetmek, Ramazan orucu tutmak." {479. Hadis}

بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ.

- [15] "Kul ile inançsızlığın arasında, namazı bırakmak vardır." {565. Hadis}

بَيْنَ الْعَبْدِ وَبَيْنَ الْكُفْرِ تَرْكُ الصَّلَاةِ.

- [16] "Ezanı duyduğunuzda müezzinin söylediklerinin aynısını söyleyin." {573. Hadis}

إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ، فَقُولُوا كَمَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ.

- [17] "Asıl pehlivan, öfkelendiğinde kendisini tutabilendir." {623. Hadis}

الصُّرَعَةُ: الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ.

- [18] "Cennet size ayakkabınızın bağından daha yakındır. Cehennem de öyledir." {635. Hadis}

الْجَنَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ. وَالنَّارُ مِثْلُ ذَلِكَ.

- [19] "Kimde şu dört özellik varsa o kişi münafıktır. Kimde de bu dört özellikten birisi varsa o özellikten vazgeçene kadar o kişide bir münafık özelliği var demektir: Konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz, anlaşma yaptığında anlaşmaya bağlı kalmaz, mahkemelik olduğunda gerçekleri saptırır." {664. Hadis}

أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا، أَوْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ الْأَرْبَعِ، كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدَعَهَا: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ.

- [20] "Sıla yapan, gelene giden değildir. Sıla yapan, kendisiyle ilişki kesildiğinde o ilişkiyi tekrar kurabilendir." {665. Hadis}

لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِئِ. وَلَكِنِ الْوَاصِلُ مَنْ إِذَا قَطَعَتْ رَحِمُهُ وَصَلَهَا.

- [21] "Cennetin kapıları kılıçların gölgesi altındadır." {694. Hadis}

إِنَّ أَبْوَابَ الْجَنَّةِ تَحْتَ ظِلاَلِ السُّيُوفِ.

- [22] "Sana cennet hazinelerinden bir söz öğreteyim mi? 'Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh!' " {702. Hadis}

أَلاَ أُعَلِّمُكَ كَلِمَةً مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ؟ لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ.

- [23] "Sarhoş eden her şey haramdır." {704. Hadis}

كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ.

- [24] "Müjdeleyin, nefret ettirmeyin. Kolaylaştırın, zorlaştırmayın. Birbirinizle uyumlu hareket edin, farklı farklı davranmayın." {708. Hadis}

بَشِّرُوا وَلاَ تُنَفِّرُوا، وَيَسِّرُوا وَلاَ تُعَسِّرُوا، وَتَطَاوَعَا وَلاَ تَخْتَلِفَا.

- [25] "Kur'an'ı seslerinizle süsleyin." {730. Hadis}

زَيِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ.

- [26] "Fâtiha'yı okumayanın namazı olmaz." {755. Hadis}

لاَ صَلاَةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ.

- [27] "Cennette bir kırbaçlık yer dünyadan ve içindekilerden daha hayırlıdır." {762. Hadis}

لَمَوْضِعُ سَوْطٍ فِي الْجَنَّةِ، خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا.

- [28] "Kim bana iki dudağının arasındakiyle iki bacağının arasındakine dair güvence verirse ben de ona cennete dair güvence veririm." {768. Hadis}

مَنْ تَوَكَّلَ لِي مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ: تَوَكَّلْتُ لَهُ بِالْجَنَّةِ.

- [29] "İyiliğin yolunu gösteren, o iyiliği yapanın aldığı kadar sevap kazanır." {774. Hadis}

مَنْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ، فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ.

- [30] "İnsanların peygamberlerden ilk duydukları sözlerden birisi şudur: Utanmadıktan sonra dilediğini yap!" {776. Hadis}

إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلاَمِ النُّبُوَّةِ الأُولَى: إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ، فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ.

- [31] "İyiliğin her türlüsü sadakadır." {781. Hadis}

الْمَعْرُوفُ كُلُّهُ صَدَقَةٌ.

- [32] "Laf taşıyan kişi cennete giremez." {784. Hadis}

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ نَمَّامٌ.

- [33] "Emin olun, tutulmaya en layık söz, sayesinde namusları helâl kıldığınız sözdür." {786. Hadis}

إِنَّ أَحَقَّ الشُّرُوطِ أَنْ يُوفَى بِهِ: مَا اسْتَحْلَلْتُمْ بِهِ الْفُرُوجَ.

- [34] "Akraba ilişkisini kesen cennete giremez." {831. Hadis}

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ.

- [35] "İyi mal iyi adama ne de güzel yakışır!" {852. Hadis}

نِعِمَّا بِالْمَالِ الصَّالِحِ لِلرجلِ الصَّالِحِ!

- [36] "Mizanda güzel ahlâktan daha ağır hiçbir şey yoktur." {864. Hadis}

مَا مِنْ شَيْءٍ أَثْقَلُ فِي الْمِيزَانِ مِنْ خُلُقٍ حَسَنٍ.

- [37] "Allah kimin iyiliğini isterse onu dinî konularda anlayışlı yapar." {867. Hadis}

مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ.

- [38] "Bir Müslüman'ın kardeşine üç günden fazla küs kalması helâl olmaz. Karşılaşacaklar, o yüzünü çevirecek, öbürü yüzünü çevirecek; bu olmaz. Küsen iki kişinin en iyisi, selamı yeniden başlatandır." {868. Hadis}

لا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ، يَلْتَقِيَانِ فَيَصُدُّ هَذَا وَيَصُدُّ هَذَا. وَخَيْرُهُمَا: الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ.

- [39] "Evimle minberimin arası cennet bahçelerinden bir bahçedir." {888. Hadis}

مَا بَيْنَ بَيْتِي وَمِنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ.

- [40] "Allah'a ve ahiret gününe inanan kişi, misafirine ikramda bulunsun. Allah'a ve ahiret gününe inanan kişi, komşusuna iyilik yapsın. Allah'a ve ahiret gününe inanan kişi, ya iyi bir şey söylesin ya da sussun." {892. Hadis}

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ، فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ. مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ، فَلْيُحْسِنْ إِلَى جَارِهِ. مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ، فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ.

- [41] "Rab olarak Allah'ı, din olarak İslam'ı ve peygamber olarak Muhammed'i benimseyen kişi imanın tadını almıştır." {917. Hadis}

ذَاقَ طَعْمَ الإِيمَانِ مَنْ رَضِيَ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالإِسْلاَمِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولاً.

- [42] "Müminin işine şaşıyorum. Çünkü mümin işi hep kendisi açısından hayırlı oluyor. Ve bu durum müminden başka hiç kimse için geçerli değil. Sevindirici bir gelişmeyle karşılaştığında şükrediyor, kendisi için iyi oluyor. Üzücü bir gelişmeyle karşılaştığında ise sabrediyor, yine kendisi için iyi oluyor." {924. Hadis}

عَجِبْتُ مِنْ أَمْرِ الْمُؤْمِنِ، إِنَّ أَمْرَ الْمُؤْمِنِ كُلَّهُ لَهُ خَيْرٌ. وَلَيْسَ ذَلِكَ لأَحَدٍ إِلاَّ لِلْمُؤْمِنِ. إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءُ، شَكَرَ: كَانَ ذَلِكَ لَهُ خَيْر. وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ، فَصَبَرَ: كَانَ ذَلِكَ لَهُ خَيْر.

- [43] "Selamı yayın! Yemeği yedirin! Akraba ilişkilerini geliştirin! İnsanlar uyurlarken namaz kılın! Sağ salim cennete girin!" {930. Hadis}

أَفْشُوا السَّلاَمَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وَصِلُوا الأَرْحَامَ، وَصَلُّوا وَالنَّاسُ نِيَامٌ، تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلاَمٍ.

- [44] "Cennetliklerin kimler olduğunu size söyleyeyim mi? Allah'ın adını verip yemin etse Allah'ın yüzünü kara çıkarmayacağı ne kadar güçsüz ve gariban varsa hepsi. Cehennemliklerin kimler olduğunu size söyleyeyim mi? Ne kadar sırtı kalın, kabadayı ve müstekbir varsa hepsi." {943. Hadis}

أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ الْجَنَّةِ؟ كُلُّ ضَعِيفٍ مُتَضَعَّفٍ، لَوْ يُقْسِمُ عَلَى اللَّهِ لأَبَرَّهُ. أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ النَّارِ؟ كُلُّ جَوَّاظٍ جَعْظَرِيٍّ مُسْتَكْبِرٍ.

- [45] "Yediğiniz yemekler içinde Allah'ın en çok hoşuna giden elinizin emeğidir." {955. Hadis}

مَا أَكَلَ أَحَدٌ مِنْكُمْ طَعَامًا أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ.

- [46] "Din, samimi davranmaktır." {964. Hadis}

إِنَّمَا الدِّينُ النَّصِيحَةُ.

- [47] "Besmele çek. Sağ elinle ye. Önünden ye." {976. Hadis}

يَا غُلاَمُ! سَمِّ اللَّهَ، وَكُلْ بِيَمِينِكَ، وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ.

- [48] "Güneşin doğuşundan ve batışından önce namaz kılan bir kişi asla ateşe girmez." {986. Hadis}

لَنْ يَلِجَ النَّارَ رَجُلٌ صَلَّى قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا.

- [49] "İyilik, güzel ahlâktır. Kötülük ise içini rahatsız eden ve insanların görmesini istemediğin şeydir." {988. Hadis}

الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ. وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ، وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ النَّاسُ عَلَيْهِ.

- [50] "Allah'a inandım de ve dosdoğru ol!" {998. Hadis}

قُلْ آمَنْتُ بِاللَّهِ، ثُمَّ اسْتَقِمْ.

İKİNCİ KATEGORİ

Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu:

- [1] "Hristiyanların Meryem oğlu İsa'yı abarttıkları gibi beni abartmayın. Ben sadece Allah'ın kulu ve elçisiyim." {9. Hadis}

لَا تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ. فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ.

- [2] "Beş şey fıtrattandır: Bıyığı kısaltmak, tırnakları kesmek, koltuk altındaki tüyleri yolmak, etek tıraşı olmak, sünnet olmak." {51. Hadis}

خَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ، وَنَتْفُ الْإِبْطِ، وَالْاِسْتِحْدَادُ، وَالْخِتَانُ.

- [3] "Uykunuzdan uyandığınızda elinizi üç kere yıkamadan kabınıza daldırmayın. Çünkü elinizin geceyi nerede geçirdiğini bilemezsiniz." {84. Hadis}

إِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ، فَلَا يَغْمِسْ يَدَهُ فِي إِنَائِهِ
حَتَّى يَغْسِلَهَا ثَلَاثًا. فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ.

- [4] "Cuma günü imam hutbe verirken yanındakine 'sus' desen, boş konuşmuş olursun." {97. Hadis}

إِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ: أَنْصِتْ، فَقَدْ لَغَيْتَ.

- [5] "Allah'ın doksan dokuz tane ismi vardır. Onların hakkını veren cennete girer." {118. Hadis}

إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا، مِائَةً إِلاَّ وَاحِدًا. مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ.

- [6] "Allah tektir, teki sever." {126. Hadis}

إِنَّ اللَّهَ وِتْرٌ، يُحِبُّ الْوِتْرَ.

- [7] "Küçük büyüğe, yürüyen oturana, sayıca az olan çok olana selam versin." {154. Hadis}

لِيُسَلِّمِ الصَّغِيرُ عَلَى الْكَبِيرِ، وَالْمَارُّ عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ.

- [8] "Kim ilim arayışı içinde bir yola girerse Allah ona cennete giden bir yolu kolaylaştırır." {168. Hadis}

مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا، سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ.

- [9] "Anne-babasının birinin veya her ikisinin yaşlılığına yetişip de cennete giremeyen adamın burnu yere sürtünsün, burnu yere sürtünsün, burnu yere sürtünsün!" {183. Hadis}

رَغِمَ أَنْفُ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفُ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفُ رَجُلٍ أَدْرَكَ وَالِدَيْهِ،
أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا عِنْدَ الْكِبَرِ، لَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ!

- [10] "İnsan öldüğünde ameli sona erer; üç şey hariç: Etkisi devam eden sadaka, yararlanılan bilgi, arkasından dua eden sâlih evlat." {189. Hadis}

إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ، إِلاَّ مِنْ ثَلاَثٍ: إِلاَّ مِنْ صَدَقَةٍ
جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ.

- [11] "Kim müstehcen konuşmadan ve kaba saba davranmadan Allah'ın evini haccederse aynen annesinden doğduğu günkü hâline döner." {207. Hadis}

مَنْ حَجَّ هَذَا الْبَيْتَ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ، رَجَعَ كَمَا وَلَدَتْهُ أُمُّهُ.

- [12] "Allah kime altmış yıl ömür verdiyse artık onun Allah'a karşı ileri süreceği bir mazereti kalmamış demektir." {210. Hadis}

مَنْ عَمَّرَهُ اللَّهُ سِتِّينَ سَنَةً، فَقَدْ أَعْذَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ فِي الْعُمُرِ.

- [13] "Oruçluyken unutarak bir şey yiyen veya içen kişi orucunu tamamlasın; çünkü onu Allah yedirmiş ve içirmiştir." {211. Hadis}

مَنْ نَسِيَ وَهُوَ صَائِمٌ فَأَكَلَ أَوْ شَرِبَ، فَلْيُتِمَّ صَوْمَهُ. فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ.

- [14] "Kadınlarla dört şey için evlenilir: Malı için, güzelliği için, soyu için, dini için. Ellerin dert görmesin, sen dindar olanı tercih et!" {214. Hadis}

تُنْكَحُ النِّسَاءُ لِأَرْبَعٍ: لِمَالِهَا، وَجَمَالِهَا، وَحَسَبِهَا، وَدِينِهَا. فَاظْفَرْ بِذَاتِ الدِّينِ تَرِبَتْ يَدَاكَ!

- [15] "Canımı elinde tutana yemin ederim! İman etmedikçe cennete giremezsiniz! Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olamazsınız! Yaptığınız zaman birbirinizi sevebileceğiniz bir şeyi size söyleyeyim mi? Aranızda selamı yayın!" {223. Hadis}

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لاَ تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا. وَلاَ تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا.
أَوَلاَ أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلاَمَ بَيْنَكُمْ.

- [16] "Kendinizden aşağıda olanlara bakın; kendinizden yukarıda olanlara bakmayın. Allah'ın size verdiği nimetleri küçümsememeniz için bu daha uygundur." {238. Hadis}

انْظُرُوا إِلَى مَنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ، وَلاَ تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ فَوْقَكُمْ.
فَإِنَّهُ أَجْدَرُ أَنْ لاَ تَزْدَرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ.

- [17] "Beş vakit namaz ve Cuma namazı, büyük günahlara bulaşılmadığı sürece, aralarında işlenen bütün günahları siler." {239. Hadis}

صَلَوَاتُ الْخَمْسِ، وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ، كَفَّارَاتٌ لِمَا بَيْنَهُمَا، مَا لَمْ تُغْشَ الْكَبَائِرُ.

- [18] "Allah sizin görünüşünüze ve mallarınıza bakmaz; sadece ve sadece kalplerinize ve davranışlarınıza bakar." {250. Hadis}

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لاَ يَنْظُرُ إِلَى صُوَرِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ. وَلَكِنْ إِنَّمَا يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ.

- [19] "Kur'an'ı güzelce öğrenip okuyan kişi; şerefli, masum, vahiy elçisi meleklerle birliktedir. Kur'an'ı kendisine zor geldiği hâlde okuyan kişiye ise iki kat ecir vardır." {270. Hadis}

الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهُوَ مَاهِرٌ بِهِ: مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ
الْبَرَرَةِ. وَالَّذِي يَقْرَؤُهُ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ: لَهُ أَجْرَانِ.

- [20] "Aman kibar ol! Kibarlık, olduğu yeri mutlaka güzelleştirir. Çekildiği yerde ise mutlaka bir eksiklik oluşturur." {305. Hadis}

عَلَيْكَ بِالرِّفْقِ! فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ. وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ.

- [21] "Ölülere sövmeyin; çünkü onlar zaten yaptıklarıyla burun buruna geldiler." {316. Hadis}

لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ. فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا.

- [22] "Beni anne babanızdan, çocuğunuzdan ve bütün insanlardan daha çok sevmedikçe iman etmiş olmazsınız." {387. Hadis}

لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ.

- [23] "Âdemoğlu yaşlanır, ama iki yönü hep genç kalır: Mal hırsı ve yaşama hırsı." {392. Hadis}

يَهْرَمُ ابْنُ آدَمَ، وَيَشِبُّ مِنْهُ اثْنَتَانِ: الْحِرْصُ عَلَى الْمَالِ، وَالْحِرْصُ عَلَى الْعُمُرِ.

- [24] "Canımı elinde tutana yemin ederim! Hiçbir kul, kendisi için istediği iyiliği kardeşi için de istemedikçe iman etmiş olmaz!" {397. Hadis}

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ مِنَ الْخَيْرِ.

- [25] "Allah'ın kendisine verdiği rızkı genişletmesini ve ömrünü uzatmasını isteyen, akrabalık ilişkilerini geliştirsin." {405. Hadis}

مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُوَسِّعَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي رِزْقِهِ، وَيَنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ، فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ.

- [26] "Her peygamberin bir duası vardır. Ben duamı kıyamet günü ümmetimin kurtulmasına vesile olsun diye sakladım." {410. Hadis}

إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ دَعْوَةً، وَإِنِّي اخْتَبَأْتُ دَعْوَتِي شَفَاعَةً لِأُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

- [27] "Yediğinizde sağ elinizle yiyin. İçtiğinizde sağ elinizle için. Çünkü şeytan sol eliyle yer, sol eliyle içer." {423. Hadis}

إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَأْكُلْ بِيَمِينِهِ، وَإِذَا شَرِبَ فَلْيَشْرَبْ بِيَمِينِهِ. فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ، وَيَشْرَبُ بِشِمَالِهِ.

- [28] "Bıyıkları kısaltın, sakalları salın." {437. Hadis}

أَحْفُوا الشَّوَارِبَ، وَأَعْفُوا اللِّحَى.

- [29] "Cebrail bana komşu hakkında o kadar öğüt verdi ki neredeyse komşuyu komşuya mirasçı yapacak zannettim." {471. Hadis}

مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ، حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ.

- [30] "Müslüman Müslüman'ın kardeşidir. Ona haksızlık etmez ve onu yolda bırakmaz. Kim kardeşinin yardımına koşarsa Allah da onun yardımına koşar. Kim bir Müslüman'ın sıkıntısını giderirse Allah da buna karşılık kıyamet günü onun sıkıntılarından birisini giderir. Kim bir Müslüman'ın eksiğini örterse Allah da kıyamet günü onun eksiğini örter." {475. Hadis}

الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلِمُهُ. مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ، كَانَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي حَاجَتِهِ. وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً، فَرَّجَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ. وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا، سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

- [31] "Dünyada bir yabancı ya da bir yolcu gibi ol!" {485. Hadis}

كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ.

- [32] "Mazlumun duasından da sakın. Çünkü onunla Allah arasında perde yoktur." {507. Hadis}

وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ. فَإِنَّهَا لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حِجَابٌ.

- [33] "Sağlık ve boş vakit, Allah tarafından verilen ama insanların pek çoğunun değerini bilemediği iki nimettir." {512. Hadis}

إِنَّ الصِّحَّةَ وَالْفَرَاغَ نِعْمَتَانِ مِنْ نِعَمِ اللَّهِ، مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ.

- [34] "Mutlaka ama mutlaka, Rabbiniz hakkında güzel şeyler düşünerek ölün." {552. Hadis}

لَا يَمُوتَنَّ أَحَدُكُمْ إِلَّا وَهُوَ يُحْسِنُ الظَّنَّ بِرَبِّهِ.

- [35] "Bir kişinin yemeği iki kişiye yeter. İki kişinin yemeği dört kişiye yeter. Dört kişinin yemeği de sekiz kişiye yeter." {566. Hadis}

طَعَامُ الْوَاحِدِ يَكْفِي الِاثْنَيْنِ. وَطَعَامُ الِاثْنَيْنِ يَكْفِي الْأَرْبَعَةَ. وَطَعَامُ الْأَرْبَعَةِ يَكْفِي الثَّمَانِيَةَ.

- [36] "Soğan veya sarımsak yiyen, mescidimize yaklaşmasın. Evinde otursun." {569. Hadis}

مَنْ أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلًا، فَلْيَعْتَزِلْ مَسْجِدَنَا، وَلْيَقْعُدْ فِي بَيْتِهِ.

- [37] "Biriniz bir yanlışlık gördüğünde onu eliyle değiştirsin. Buna gücü yetmezse diliyle. Ona da gücü yetmezse kalbiyle. Tabi bu da imanın en güçsüz hâlidir." {599. Hadis}

مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا، فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ. فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ، فَبِلِسَانِهِ.
فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ، فَبِقَلْبِهِ. وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ.

- [38] "Üç kişi olduğunuzda, iki adam arkadaşlarını bırakıp kendi aralarında fısıldaşmasınlar. Çünkü bu üçüncüyü üzer." {611. Hadis}

إِذَا كُنْتُمْ ثَلَاثَةً، فَلَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ صَاحِبِهِمَا. فَإِنَّ ذَلِكَ يُحْزِنُهُ.

- [39] "Sadece iki kişi kıskanılabilir: Allah'ın mal verdiği ve o malı hak yolda harcamayı nasip ettiği kişi; Allah'ın bilgi verdiği ve hem o bilgiye uygun davranan hem de o bilgiyi insanlara öğreten kişi." {630. Hadis}

لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا، فَسَلَّطَهُ عَلَى هَلَكَتِهِ فِي
الْحَقِّ. وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ حِكْمَةً، فَهُوَ يَقْضِي بِهَا، وَيُعَلِّمُهَا النَّاسَ.

- [40] "Kalbinde zerre kadar kibir olan kişi cennete giremez. Kalbinde hardal tanesi kadar iman olan kişi de ateşe girmez." {642. Hadis}

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ كِبْرٍ. وَلَا يَدْخُلُ
النَّارَ مَنْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ.

- [41] "Gençler! Ev geçindirmeye gücü yetenleriniz evlensin. Çünkü evlilik gözü korumak ve namusa sahip çıkmak açısından daha iyidir. Evlenmeye gücü yetmeyenler de oruca yönelsin. Çünkü orucun şehveti kesici özelliği vardır." {644. Hadis}

يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ! مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ. فَإِنَّهُ أَغَضُّ لِلْبَصَرِ،
وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ. وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ، فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ. فَإِنَّ الصَّوْمَ لَهُ وِجَاءٌ.

- [42] "Ahlâkı en güzel olanlarınız, en iyilerinizdendir." {654. Hadis}

مِنْ خِيَارِكُمْ أَحَاسِنُكُمْ أَخْلَاقًا.

- [43] "Bu Kur'an'a iyi sahip çıkın. Canımı elinde tutana yemin ederim, Kur'an'ın birinizden kopup gitmesi, devenin bağından kurtulup kaçmasından çok daha çabuktur." {696. Hadis}

تَعَاهَدُوا هَذَا الْقُرْآنَ. وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَهُوَ أَشَدُّ تَفَلُّتًا مِنْ أَحَدِكُمْ مِنَ الإِبِلِ مِنْ عُقُلِهِ.

- [44] "Kim Allah'a kavuşmaktan mutluluk duyarsa Allah da ona kavuşmaktan mutluluk duyar. Kim de Allah'a kavuşmaktan hoşlanmazsa Allah da ona kavuşmaktan hoşlanmaz." {757. Hadis}

مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ: أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ. وَمَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ: كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ.

- [45] "Benden sonra birbirinin boynunu vuran kâfirlere dönmeyin!" {803. Hadis}

لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ!

- [46] "Müminler karşılıklı sevgi, duygu ve saygı alışverişinde tek bir vücut gibidirler. Vücudun bir yeri rahatsızlansa geri kalan yerleri uykusuzluk ve ateşle ona eşlik ederler." {813. Hadis}

مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ. إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ شَيْءٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى.

- [47] "Müslüman kardeşine hasta ziyaretine giden kişi, dönene kadar cennet bahçesindedir." {817. Hadis}

إِذَا عَادَ الرَّجُلُ أَخَاهُ، فَإِنَّهُ فِي أَخْرَافِ الْجَنَّةِ حَتَّى يَرْجِعَ.

- [48] "En hayırlı sadaka, verildiğinde arkasında zenginlik bırakan sadakadır. Üstteki el alttaki elden daha hayırlıdır. Hayır yapmaya, bakmakla yükümlü olduğun kişilerden başla." {836. Hadis}

إِنَّ خَيْرَ الصَّدَقَةِ عَنْ ظَهْرِ غِنىً. وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى. وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ.

- [49] "Kim bir sözü yalan olduğunu bile bile başkasına aktarırsa o da yalancının tekidir." {861. Hadis}

مَنْ حَدَّثَ بِحَدِيثٍ وَهُوَ يَرَى أَنَّهُ كَذِبٌ، فَهُوَ أَحَدُ الْكَاذِبَيْنِ.

- [50] "Ey insanlar! Rabbinize tevbe edin! Ben günde yüz defa O'na tevbe ediyorum!" {1000. Hadis}

يَا أَيُّهَا النَّاسُ! تُوبُوا إِلَى رَبِّكُمْ. فَإِنِّي أَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ مِئَةَ مَرَّةٍ.

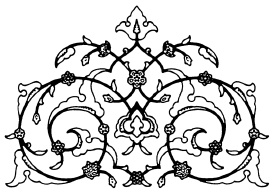

EK-2: OKUMA PLANI

Aşağıda, özellikle Ramazan ayı düşünülerek tasarlanmış bir aylık okuma planı yer almaktadır. Bu, oldukça yoğunlaştırılmış bir plandır ve 1010 hadis için ideal olan okuma/okutma süresi olarak üç ay civarında bir zaman dilimi önerilebilir.

BİRİNCİ HAFTA: BİRİNCİ KİTAP						
1. GÜN	**2. GÜN**	**3. GÜN**	**4. GÜN**	**5. GÜN**	**6. GÜN**	**7. GÜN**
Dört Halife (Hadis 1-33)	Kalan 6 İsim (H.34-50)	Ebû Hüreyre-1 (H.51-90)	Ebû Hüreyre-2 (H.91-130)	Ebû Hüreyre-3 (H.131-170)	Ebû Hüreyre-4 (H.171-210)	Ebû Hüreyre-5 (H.211-250)
İKİNCİ HAFTA: İKİNCİ KİTAP						
1. GÜN	**2. GÜN**	**3. GÜN**	**4. GÜN**	**5. GÜN**	**6. GÜN**	**7. GÜN**
Hz. Âişe-1 (H.251-290)	Hz. Âişe-2 (H.291-330)	Hz. Enes-1 (H.331-370)	Hz. Enes-2 (H.371-410)	İbn Ömer-1 (H.411-450)	İbn Ömer-2 (H.451-490)	DİNLENME GÜNÜ
ÜÇÜNCÜ HAFTA: ÜÇÜNCÜ KİTAP						
1. GÜN	**2. GÜN**	**3. GÜN**	**4. GÜN**	**5. GÜN**	**6. GÜN**	**7. GÜN**
İbn Abbas (H.491-530)	Hz. Câbir (H.531-570)	Ebû Saîd (H.571-610)	İbn Mes'ûd (H.611-650)	5. Bölüm (H.651-710)	6. Bölüm-1 (H.711-750)	6. Bölüm-2 (H.751-780)
DÖRDÜNCÜ HAFTA: DÖRDÜNCÜ KİTAP						
1. GÜN	**2. GÜN**	**3. GÜN**	**4. GÜN**	**5. GÜN**	**6. GÜN**	**7. GÜN**
7. Bölüm-1 (Hadis: 781-820)	7. Bölüm-2 (Hadis: 821-855)	8. Bölüm (Hadis: 856-897)	9. Bölüm (Hadis: 898-945)	10. Bölüm-1 (Hadis: 946-980)	10. Bölüm-2 (Hadis: 981-1010)	DİNLENME GÜNÜ

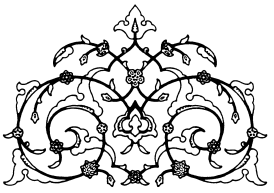

EK-3: SAHABE DETAYLARI

SIRA NO	SAHABİ ADI	HADİS NO	CİLT / SAYFA	TOPLAM HADİS	ALINAN HADİS
1	Ebubekir es-Sıddîk	1-81	1/177-243	81	3
2	Ömer ibnü'l-Hattâb	82-398	1/244-458	317	15
3	Osmân b. Affân	399-561	1/459-562	163	5
4	Ali b. Ebî Tâlib	562-1380	2/5-471	819	10
5	Talha b. Ubeydullâh	1381-1404	3/5-23	24	1
6	Ez-Zübeyr ibnü'l-Avvâm	1405-1438	3/24-47	34	3
7	Sa'd b. Ebî Vakkâs	1439-1624	3/48-169	186	10
8	Sa'îd b. Zeyd	1625-1654	3/170-191	30	1
9	Abdurrahman b. Avf	1655-1689	3/192-218	35	1
10	Ebû Ubeyde ibnü'l-Cerrâh	1690-1701	3/219-228	12	1
11	Ebû Hüreyre	7119-10984	12/9-16/645	3866	200
12	Hz. Âişe	24010-26412	40/9-43/413	2403	80
13	Enes b. Mâlik	11941-14111	19/9-21/474	2171	80
14	Abdullah b. Ömer	4448-6476	8/11-10/495	2029	80
15	Abdullah b. Abbâs	1838-3547	3/337-5/479	1710	40
16	Câbir b. Abdullah	14112-15299	22/9-23/433	1188	40
17	Ebû Sa'îd el-Hudrî	10985-11940	17/5-18/423	956	40
18	Abdullah b. Mes'ûd	3548-4447	6/7-7/447	900	40
19	Abdullah b. Amr	6477-7103	11/7-672	626	20
20	Ebû Zer el-Ğıfârî	21289-21575	35/215-453	287	20
21	Ebû Musa el-Eş'arî	19485-19762	32/230-533	278	20

SIRA NO	SAHABİ ADI	HADİS NO	CİLT / SAYFA	TOPLAM HADİS	ALINAN HADİS
22	Ümmü Seleme	26471-26750	44/71-331	280	10
23	Berâ b. Âzib	18468-18712	30/413-638	245	10
24	Imrân b. Husayn	19815-20010	33/49-212	195	10
25	Ebû Katâde el-Ensârî	22517-22658	37/195-329	141	10
26	Ubâde ibnü's-Sâmit	22666-22796	37/338-456	131	10
27	Sehl b. Sa'd es-Sâidî	15560-15572; 22796-22880	24/332-340; 37/457-520	13+85=98	10
28	Ebû Mes'ûd el-Bedrî	17063-17110; 22339-22361	28/295-333; 37/30-44	48+22=70	10
29	Huzeyfe ibnü'l-Yemân	23240-23464	38/275-450	226	5
30	Ukbe b. Âmir	17291-17460	28/523-659	170	5
31	Ebû Bekre	20373-20524	34/7-152	152	5
32	Büreyde el-Eslemî	22935-23062	38/18-161	128	5
33	Cerîr b. Abdullah	19152-19262	31/489-574	111	5
34	el-Muğîre b. Şu'be	18134-18243	30/59-176	110	5
35	Nu'mân b. Beşîr	18347-18452	30/289-393	106	5
36	Sevbân	22362-22455	37/45-119	94	5
37	Üsâme b. Zeyd	21742-21834	36/68-154	93	5
38	Seleme ibnü'l-Ekva'	16492-16554	27/20-86	63	5
39	Cübeyr b. Mut'im	16731-16786	27/290-341	56	5
40	Hakîm b. Hızâm	15311-15329; 15573-15580	24/25-45 24/341-346	20+8=28	5
41	el-Misver b. Mahrame	18907-18930	31/206-258	24	5
42	Cündüb el-Becelî	18796-18816	31/94-114	21	5
43	Amr ibnü'l-Âs	17761-17781; 17801-17827	29/296-320; 29/337-360	21+27=48	5
44	Übey b. Ka'b	21084-21288	35/9-214	205	3
45	Semura b. Cündüb	20078-20268	33/266-396	191	3
46	Ebü'd-Derdâ	21692-21741 27478-27557	36/22-67 45/472-538	50+80=130	3
47	Muâviye b. Ebî Süfyân	16828-16939	28/36-137	112	3
48	Ebû Eyyûb el-Ensârî	23498-23598	38/484-567	101	3
49	Zeyd b. Sâbit	21576-21672	35/454-524	97	3

SIRA NO	SAHABİ ADI	HADİS NO	CİLT / SAYFA	TOPLAM HADİS	ALINAN HADİS
50	Zeyd b. Erkam	19263-19348	32/7-94	86	3
51	Esma bint Ebîbekr	26912-26995	44/481-546	84	3
52	Abdullah b. Ebî Evfâ	19102-19151; 19395-19417	31/449-488; 32/138-159	50+23=73	3
53	Zeyd b. Hâlid el-Cühenî	17029-17062; 21673-21691	28/255-294; 36/7-21	33+19=52	3
54	Abdullah b. Zeyd	16430-16478	26/359-403	59	3
55	Ka'b b. Mâlik	15764-15798; 27166-27179	25/44-97; 45/143-160	35+14=49	3
56	Ebû Şurayh el-Huzâ'î	16370-16378; 27159-27165	26/291-303; 45/136-142	9+7=16	3
57	Muâviye ibnü'l-Hakem	23762-23769	39/175-186	8	3
58	Câbir b. Semura	20802-21051	34/398-529	250	2
59	Meymûne bintü'l-Hâris	26795-26856	44/378-428	62	2
60	Abdullah b. Muğaffel	16787-16808; 20540-20578	27/342-363; 34/164-185	22+39=61	2
61	Adiy b. Hâtim	18244-18274; 19369-19394	30/177-209; 32/112-137	31+26=57	2
62	Ebû Râfi'	23855-23878; 27180-27198	39/278-305 45/161-176	24+19=43	2
63	Avf b. Mâlik	23970-24009	39/391-433	40	2
64	Ammâr b. Yâsir	18313-18334 18879-18894	30/245-279; 31/171-189	22+15=37	2
65	Ka'b b. 'Ucra	18101-18133	30/25-58	33	2
66	Şeddâd b. Evs	17111-17140	28/334-365	30	2
67	Abbâs b. Abdülmuttalib	1763-1790	3/287-309	28	2
68	Vâsile ibnü'l-Eska'	16004-16019; 16978-16989	25/385-400; 28/186-198	16+12=28	2
69	Ümmü 'Atıyye el-Ensâriyye	20789-20801; 27297-27309	34/384-397; 45/280-289	13+13=26	2
70	el-Mikdâd ibnü'l-Esved	23808-23832	39/228-253	25	2
71	Suheyb b. Sinân er-Rûmî	18931-18942; 23924-23931	31/259-272; 39/347-354	12+8=20	2
72	Ebû Üseyd es-Sâ'idî	16049-16062	25/445-462	14	2

SIRA NO	SAHABİ ADI	HADİS NO	CİLT / SAYFA	TOPLAM HADİS	ALINAN HADİS
73	Târık b. Eşyem	15875-15882; 27208-27213	25/212-216; 45/187-189	14	2
74	Abdullah b. Selâm	23779-23791	39/196-209	13	2
75	Ukbe ibnü'l-Hâris	16148-16155; 19423-19427	26/70-76; 32/165-166	8+5=13	2
76	Ebû Humeyd es-Sâ'idî	23598-23608	39/7-22	11	2
77	Zeyneb es-Sekafiyye	16082-16084; 27046-27050	25/490-492; 44/595-602	3+5=8	2
78	Zeyneb bint Cahş	26751-26754; 27413-27416	44/332-336; 45/402-406	4+4=8	2
79	Süleyman b. Surad	18308-18312; 27205-27207	30/240-244; 45/183-186	5+3=8	2
80	Hârise b. Vehb	18726-18732	31/25-30	7	2
81	el-Müseyyib b. Hazn	23673-23676	39/77-81	4	2
82	Ebû Ümâme	22137-22321	36/451-659	185	1
83	Muâz b. Cebel	21986-22136	36/310-450	151	1
84	Ebû Berze el-Eslemî	19763-19814	33/9-48	52	1
85	Ümmü Habîbe	26759-26785; 27394-27412	44/342-369; 45/389-402	27+18=45	1
86	Hafsa bint Ömer	26423-26470	44/22-70	48	1
87	Ümmü Hânî	26887-26911; 27379-27393	44/455-480; 45/378-388	25+14=39	1
88	Selmân el-Fârisî	23703-23739	39/107-149	37	1
89	Abdullah ibnü'z-Zübeyr	16098-16133	26/22-55	36	1
90	Osmân b. Ebi'l-Âs	16268-16282; 17897-17918	26/196-210; 29/429-441	14+22=36	1
91	el-Mikdâm b. Ma'dîkerib	17171-17205	28/408-436	35	1
92	Habbâb ibnü'l-Eret	21052-21079; 27214-27219	34/530-556; 45/190-193	28+6=34	1
93	Amr b. Abese	17014-17028; 19432-19450	28/227-254; 32/171-199	15+19=34	1
94	Ebû Cühayfe	18743-18772	31/40-62	30	1
95	Âmir b. Rabî'a	15672-15701	24/441-469	30	1
96	Ma'kıl b. Yesâr	20289-20315	33/409-427	27	1

SIRA NO	SAHABİ ADI	HADİS NO	CİLT / SAYFA	TOPLAM HADİS	ALINAN HADİS
97	Ebû Mâlik el-Eş'arî	22893-22918	37/529-547	26	1
98	Ebû Talha el-Ensârî	16345-16369	26/264-290	25	1
99	Ebû Sa'lebe el-Huşenî	17731-17752	29/266-286	22	1
100	Temîm ed-Dârî	16940-16958	28/138-157	19	1
101	Mâlik ibnü'l-Huveyris	15598-15604; 20529-20539	24/364-370; 34/157-163	7+11=18	1
102	Ebû Basra el-Ğıfârî	23848-23851; 27224-27237	39/267-271; 45/200-211	4+7+6=17	1
103	Ebû Vâkıd el-Leysî	21896-21912	36/222-242	17	1
104	Hişâm b. Âmir el-Ensârî	16251-16267	26/183-195	17	1
105	Abdurrahman b. Semura	20616-20631	34/221-233	16	1
106	el-Müstevrid b. Şeddâd	18008-18023	29/535-551	16	1
107	Urve b. Ebi'l-Ca'd	19354-19368	32/98-111	15	1
108	er-Rubeyyi bint Muavviz	27015-27028	44/565-575	14	1
109	Hasan b. Ali b. Ebî Tâlib	1718-1729	3/244-253	12	1
110	Abdullah b. Sercis	20770-20781	34/369-377	12	1
111	Adiy b. Amîra el-Kindî	17716-17727	29/254-263	12	1
112	Ömer b. Ebî Seleme	16329-16340	26/249	12	1
113	Kays b. Sa'd b. Ubâde	15476-15482; 23840-23844	24/221-232; 39/259-263	7+5=12	1
114	Ümmü'l-Husayn	27259-27270	45/233-238	12	1
115	Cüveyriye bintü'l-Hâris	26755-26758; 27420-27425	44/336-341; 45/410-413	4+6=10	1
116	Havle bint Hakîm	27120-27123; 27310-27315	45/87-91; 45/290-295	4+6=10	1
117	Safiyye bint Huyey	26858-26867	44/429-438	10	1
118	'Itbân b. Mâlik	16479-16484; 23770-23773	27/7-14; 39/187-190	6+4=10	1
119	Hz. Fâtıma	26413-26422	44/9-21	10	1
120	Ümmü Gülsüm bint Ukbe	27271-27279	45/239-250	9	1
121	Hanzala el-Kâtib	17609-17610; 18345-18346; 19042-19046	29/150-151; 30/287-288; 31/389-391	2+2+5=9	1

SIRA NO	SAHABİ ADI	HADİS NO	CİLT / SAYFA	TOPLAM HADİS	ALINAN HADİS
122	'Umâra b. Ruveybe	17219-17224; 18297-18299	28/455-459; 30/230-232	6+3=9	1
123	Nubeyşe el-Hüzelî	20721-20729	34/321-329	9	1
124	en-Nevvâs b. Sem'ân	17629-17637	29/172-186	9	1
125	Sâbit ibnü'd-Dahhâk	16385-16392	26/312-317	8	1
126	Ümmü Süleym	27426-27432	45/414-419	7	1
127	Muaykîb	15509-15511; 23609-23612	24/268-270; 39/23-24	3+4=7	1
128	Ebü'l-Yeser el-Ensârî	15520-15525	24/278-284	6	1
129	Ümmü Mübeşşir	27042-27045; 27361-27362	44/590-594; 45/353-354	4+2=6	1
130	Rifâ'a b. Râfi'	18992-18997	31/326-335	6	1
131	Amr b. Tağlib	20672-20677	34/274-277	6	1
132	Mücâşi' b. Mes'ûd	15847-15851; 20684	25/176-179; 34/286	5+1=6	1
133	Cüdâme bint Vehb	27034-27037; 27447	44/584-586; 45/437	4+1=5	1
134	Süfyân b. Abdullah	15416-15419; 19431	24/141-145; 32/170	4+1=5	1
135	Ebû Beşîr el-Ensârî	21886-21889	36/210-213	4	1
136	El-Eğar el-Müzenî	17847-17850	29/390-394	4	1
137	Ümmü Harâm bint Milhân	27032-27033; 27377-27378	44/581-583; 45/376-377	2+2=4	1
138	Hassân b. Sâbit	21936-21939	36/266-269	4	1
139	Abdullah b. Zem'a	16221-16224	26/160-162	4	1
140	Ebû Cüheym ibnü'l-Hâris	17540-17542	29/83-85	3	1
141	Ebû Sa'îd ibnü'l-Muallâ	15730; 17851-17852	24/505-507; 29/395-396	1+2=3	1
142	Ümmü Hâlid bint Hâlid	27056-27058	44/610-613	3	1
143	Ümmü'l-Alâ el-Ensâriyye	27457-27459	45/449-452	3	1
144	Ebû Mersed el-Ğanevî	17215-17216	28/450-451	2	1
145	Amr b. Avf	17234-17235	28/469-471	2	1
146	Ebû Abs b. Cebr	15935	25/283	1	1

EK-4: KONU MERKEZLERİ

1. Deccâl Anlatımları Konu Merkezi (968. Hadis). Dalları: 166, 807 ve 863.

2. Din ve Kavramlar KM (443. Hadis). Dalları: 77, 78, 179, 187, 188, 196, 227, 622, 623 ve 624.

3. Doğal İhtiyaçların Önemsenmesi KM (651. Hadis). Dalları: 276, 288 ve 478.

4. Ensâr Sevgisi KM (365. Hadis). Dalları: 206, 383, 875 ve 926.

5. Günlük Zikirler KM (753. Hadis). Dalları: 30, 42, 141, 142 ve 685.

6. Havz Hadisleri KM (850. Hadis). Dalları: 136, 140, 340, 380, 674 ve 718.

7. Hudeybiye Hadisleri KM (844. Hadis). Dalları: 366, 477, 543, 830, 885 ve 993.

8. İbadette Denge KM (267. Hadis). Dalları: 317, 339, 349, 537, 656 ve 658.

9. İtaat ve Sınırları KM (440. Hadis). Dalları: 27, 122, 490, 760 ve 978.

10. Kibarlık KM (305. Hadis). Dalları: 258, 805 ve 915.

11. Komşu Hakları KM (471. Hadis). Dalları: 83, 314, 892 ve 893.

12. Kur'an Öğreniminin Değeri KM (23. Hadis). Dalları: 14, 270, 666, 789, 856 ve 858.

13. Mahşer Anlatımları KM (221. Hadis). Dalları: 249, 275, 434, 497 ve 922.

14. Merhamet Hadisleri KM (802. Hadis). Dalları: 218, 277, 823 ve 839.

15. Münafık Karakteri KM (664. Hadis). Dalları: 100, 373 ve 457.

16. Namaz Sonu Dualar KM (816. Hadis). Dalları: 75, 809 ve 953.

17. Oruç Ahlâkı KM (224. Hadis). Dalları: 59, 99, 211, 231, 235, 242 ve 568.

18. Recm Hadisleri KM (736. Hadis). Dalları: 417, 751, 756 ve 883.

19. Secde Hadisleri KM (517. Hadis). Dalları: 220, 254, 319, 385, 496, 723 ve 818.

20. Selam Kültürü KM (223. Hadis). Dalları: 154, 190, 332, 596, 663 ve 868.

21. Sığınma Duaları KM (319. Hadis). Dalları: 47, 280, 303, 510 ve 876.

22. Sofra Âdâbı KM (976. Hadis). Dalları: 354, 423, 554, 743, 829, 946 ve 958.

23. Süt Akrabalığı KM (251. Hadis). Dalları: 323, 324, 528 ve 932.

24. Şiddeti Önleme KM (1003. Hadis). Dalları: 93, 450, 775, 803 ve 897.

25. Uyku Duaları KM (726. Hadis). Dalları: 377, 468, 678 ve 679.

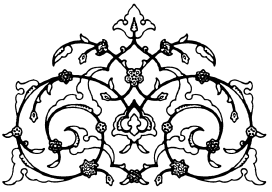

EK-5: HADİS FİHRİSTİ

Bu indekste, kitapta yer alan 1010 hadiste geçen merfû kavlî ifadelerin baş tarafları alfabetik olarak sıralanmıştır. Eğer merfû kavlî metin burada verilen cümle veya cümlecikten ibaretse sonuna nokta konulmuştur. Devamı olan ifadeler için ise üç nokta kullanılmıştır. Satırın en sonunda köşeli parantez içinde verilen sayı ise, hadisin kitap içindeki sıra numarasını ifade etmektedir.

— A —

Abdesti bozulan kişinin namazı, yeniden... [145]
Abdullah b. Kays! Sana cennet... [702]
Abdullah ne iyi adam! Bir de gece... [486]
Acele edip de 'Dua etmiştim ama duam... [240]
Açı doyurun, esiri çözün, hastayı ziyaret... [692]
Adak herhangi bir şekilde kaderi... [463]
Adam hanımıyla içli dışlı olur. Kadın... [603]
Adamın belini kırdınız! [706]
Adamın birisi bir yolda yürürken... [245]
Adamın birisi gururlu gururlu... [465]
Adamın birisi insanlara borç verirdi... [112]
Âdem'in yaratılışından kıyamete kadar... [968]
Âdemoğlu yaşlanır, ama iki yönü hep... [392]
Âdemoğlunun iki vadi dolusu malı olsa... [404]
Ağrıyan yerini sağ elinle yedi kere tut... [954]
Ahlâkı en güzel olanlarınız, en... [654]
Ailelerinize dönün. Onların yanında... [965]
Âişe! [855]
Âişe! Allah her işte kibarlığı sever. [258]
Âişe! Benim gözlerim uyur, kalbim... [256]
Âişe; kıyamet günü Allah katında... [259]
Âişe! O bulutun içinde azap olmadığını... [286]
Âişe, sana bir şey söyleyeceğim; istersen... [328]
Âişe, şu örtüyü değiştir. Her girişimde... [271]
Aklını mı kaçırdın? Cennet sadece bir... [407]
Akraba ilişkisini kesen cennete giremez. [831]
Akrabalık ilişkisi; kim onu sürdürürse... [284]
Akşama ulaştık. Ve bütün varlıklar... [648]
Al onu. Malın olsun, bağış yaparsın... [6]
Aldatan bizden değildir! [87]
Aldatanların hepsine kıyamet günü birer... [641]
Alışveriş yapan iki kişi, ayrılmadıkları... [838]
Allah, Âdemoğlunun zinadan payını... [124]
Allah bana, Medine'ye gitmek üzere... [322]
Allah benden sana Kur'an okumamı... [389]
Allah beni, kendisinin bir tek olduğuna... [957]
Allah biliyor ki ikinizden biri yalancı... [412]
Allah biliyor; siz beni yalancı saysanız... [844]
Allah bir kulu sevince Cebrail'e... [119]
Allah, bir kulun yönetimi altına bazı... [960]
Allah bir topluma azap göndermeye... [455]
Allah bu kitapla bazı toplumları... [14]
Allah, cehennemliklerin en az azap... [360]
Allah cennetliklere 'Cennetlikler!'... [607]
Allah çok yücedir ve bütün övgüler... [255]
Allah dereceleri neyle yükseltir... [67]

Allah, evlerini ve kabirlerini ateşle... [25]
Allah, gecenizi her ikiniz için de... [347]
Allah, gündüz günah işleyenin tevbe... [693]
Allah her işin güzellikle yapılmasını... [915]
Allah hırsını artırsın; ama bunu bir daha... [795]
Allah hırsıza lanet etsin! Yumurta çalar... [104]
Allah hiçbir şeyi, güzel sesle Kur'an... [123]
Allah, ilmi insanlardan bir defada çekip... [655]
Allah, inançlı insanın yaptığı hiçbir... [357]
Allah iyiliğini versin, bana unuttuğum... [283]
Allah iyilikleri ve kötülükleri belirlemiş... [530]
Allah kahretsin bunları! Vallahi, ikisinin... [525]
Allah, kendi yolunda yaralanan kişiyi... [202]
Allah, kendisine şükredeni duyar... [880]
Allah kıyamet günü şu üç kişiyle ne... [105]
Allah kime altmış yıl ömür verdiyse... [210]
Allah kimin iyiliğini isterse onu dini... [867]
Allah kimin iyiliğini isterse onun elinden... [72]
Allah Lût'a rahmet eylesin! Aslında... [169]
Allah Musa'ya rahmet eylesin! Bundan... [617]
Allah, mümine yaklaşır. İnsanların... [467]
Allah, saç ekleyene de saç ekletene de... [877]
Allah sana hem ecrini vermiş hem de... [797]
Allah senin kalbinden rahmeti çekip... [277]
Allah sizden, babalarınızın adını vererek... [16]
Allah size o iki günün yerine onlardan... [342]
Allah sizin açınızdan üç şeyi hoş... [806]
Allah sizin görünüşünüze ve mallarınıza... [250]
Allah şahidim olsun, senin gücün buna... [775]
Allah şahit; birinizin ailesiyle ilgili bir... [160]
Allah şöyle buyurur: 'Oruç benim içindir... [59]
Allah tektir, teki sever. [126]
Allah, Yahudilere ve Hristiyanlara lanet... [253]
Allah Yahudileri kahretsin! Onlara... [399]
Allah, yaratma işini bitirince arşın... [150]
Allah yolunda bir savaşçıyı... [884]
Allah yolunda hiç ardına bakmadan... [745]
Allah yolunda malından iki çift... [121]
Allah yolunda yapılan bir gündüz veya... [761]
Allah'a çok şükürler olsun. Tertemiz... [946]
Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşarak... [645]
Allah'a inandım de ve dosdoğru ol! [998]
Allah'a kul olursun. O'na hiçbir şeyi... [870]
Allah'a sanki O'nu görüyormuş gibi... [18]
Allah'a ve ahiret gününe inanan bir... [938]
Allah'a ve ahiret gününe inanan kişi... [892]
Allah'a ve elçisine inanmak. [114]
Allah'ım! Ailemin rızkını azık olacak... [58]
Allah'ım! Asıl iyilik orada, ahirette... [712]
Allah'ım, ateşle sınanmaktan ve azap... [280]
Allah'ım! Ben bunu seviyorum; sen de... [173]
Allah'ım! Ben Hâlid'in yaptığından... [490]
Allah'ım! Beni bağışla. Bana acı... [929]
Allah'ım! Benim canımı sen yarattın... [468]
Allah'ım! Benim kalbime nur ver... [515]
Allah'ım! Benim ümmetimin bir işini... [302]
Allah'ım! Benim yanlışlarımı... [709]
Allah'ım! Cimrilikten sana sığınırım... [47]
Allah'ım! Devs'e doğruyu göster ve onları... [92]
Allah'ım! En yüce dostu isterim! [300]
Allah'ım! Ensar'ı bağışla... [875]
Allah'ım! Güçsüzlükten, tembellikten... [876]
Allah'ım! Medine'yi bize Mekke'yi... [329]
Allah'ım! Onu bağışla, ona acı... [908]
Allah'ım! Onun anlayışını artır! [523]
Allah'ım! Onun malını ve evladını... [990]
Allah'ım! Pisliklerden ve pis... [331]
Allah'ım! Sana şükürler olsun. Sen... [518]
Allah'ım! Sen bizim Rabbimizsin; Sana... [606]
Allah'ım! Sen Selâm'sın. Ve selam... [816]
Allah'ım! Senden bu yolculuğumuzda... [489]
Allah'ım! Senden hidayet, takva, iffet... [643]
Allah'ım! Senin adınla ölür, senin adınla... [678]
Allah'ım! Senin öfkenden yine senin... [319]
Allah'ım! Tatlı bir yağış olsun! [306]
Allah'ım! Yaptığım şeylerin... [303]
Allah'ım! Ey Rabbimiz! Bize dünyada... [338]
Allah'ın benimle gönderdiği hidayet... [699]
Allah'ın doksan dokuz tane ismi vardır... [118]
Allah'ın emirlerine karşı gelmeye yol... [733]
Allah'ın en fazla kızdığı adam... [285]
Allah'ın en sevdiği dinî davranış... [267]
Allah'ın en sevdiği oruç, Davud'un... [653]
Allah'ın en sevdiği söz, kulun şöyle... [685]
Allah'ın en sevdiği sözler şu dördüdür... [859]
Allah'ın günlerinden bir gündür. İsteyen... [461]
Allah'ın izniyle, ağacın altında biat... [993]
Allah'ın karşısına yalınayak, çırılçıplak... [497]
Allah'ın kendisi Selâm'dır. Onun için... [620]
Allah'ın kendisine verdiği rızkı... [405]
Allah'ın sınırlarına uyanlar ile o sınırları... [812]
Allah'ın öyle kulları vardır ki, Allah'ın [359]
Allah'ın size verdiği bir sadaka... [12]
Allah'ın uyguladığı azabı uygulamayın. [514]

Allah'ın yüz rahmeti var... [218]
Allah'tan başka ilah yoktur. Sadece o... [809]
Allah'tan başka ilah yoktur. Sadece o... [953]
Allah'tan başkasının adına kurban kesene... [31]
Allâhüekber! Allâhüekber! Düştü... [396]
Altın altınla, gümüş gümüşle, buğday... [759]
Ama ben buna inanıyorum... [101]
Ama biz bir müşrikten yardım almayız! [287]
Ama sen bunu kendini beğendiği için... [466]
Aman Allah'ım! Sizler benim ne çok... [383]
Aman Enceşe! Kristalleri dikkatli taşı! [402]
Aman kibar ol! Kibarlık, olduğu yeri... [305]
Amcacığım; 'Lâ ilâhe illallâh' deyiver... [945]
Ameller niyete göre değer kazanır... [10]
Amr! İyi mal iyi adama ne de güzel... [852]
Anne babasının birinin veya her ikisinin... [183]
Anne karnında varlığınız kırk günde... [621]
Annen! [170]
Annesinden doğan ne kadar can varsa... [32]
Arkasından iyi konuştuğunuz kişiye... [390]
Artık, namaz vakti sen neredeyken... [676]
Artık savaşmak için onlar bizim... [940]
Artık serbestsin; evlenebilirsin. [842]
Ashabıma hakaret etmeyin. Çünkü... [577]
Asıl iftira nedir biliyor musunuz?... [647]
Asıl niyetin hangi namazı kılmaktı... [974]
Asla hiçbiriniz kardeşinin üzerine... [161]
Asla ölmeyi dilemeyin. İyiyseniz... [147]
At Sa'd, anam babam sana feda olsun, at! [29]
Atılabilecek en ağır üç iftira şunlardır... [918]
Atın İsmailoğulları atın! Atanız da... [828]
Av veya sürü köpeği dışında köpek... [427]
Ay yirmi dokuz gündür. Dolayısıyla... [413]
Ayakkabılarınızı giyerken sağdan... [130]
Az çalıştı, çok kazandı. [724]
Azaba çarptırılan şu toplumların... [430]
Azîm ve Halîm olan Allah'tan başka hiç... [505]

— B —

Babalarınıza sırtınızı dönmeyin... [248]
Bağcığınız koptuğunda onu tamir edene... [531]
Bağışından dönen kişi, önce kusup... [522]
Bak Abdurrahman; yönetici olmayı... [969]
Bak, benim oruç tuttuğum günler de var... [651]
Bak, bu mal tatlıdır, hoştur. Kim onu... [840]
Bak Cebrail sana selam söylüyor... [297]
Bak işte bunu söylemeyin! [972]
Bak Mahrame, sana da bunu ayırmıştım. [843]
Bak, sen de biliyorsun, Allah da biliyor... [735]
Bak Übey! Rabbim bana 'Kur'an'ı tek... [856]
Bakalım Meryem oğlu İsa inip aranıza... [176]
Bakara suresinin son iki ayeti, okuyana... [777]
Bakın! Aşırıya kaçanlar helâk olurlar! [633]
Bakın, biriniz öldüğünde, ahirette... [483]
Bakın! Bu güç atış gücüdür! Bakın! Bu... [790]
Bakışları kontrol etmek, çevreye... [596]
Bakire bir kızla evlenseydin ya; sen... [541]
Baksanıza, Kureyş'in hakaretleri nasıl... [96]
Bana bakın! Hiç kimsenin hayvanı izni... [419]
Bana, benden önce kimseye verilmeyen... [671]
Bana haber verseniz olmaz mıydı? [185]
Bana iki ayet indirildi; bütün dünyadan... [366]
Bana itaat eden, Allah'a itaat etmiş olur... [122]
Bana kıyameti soruyorsunuz. Onun... [567]
Bana, ne insanların kalbini denetleme... [572]
Bana, yedi kemik üzerine secde etmem... [517]
Başıboş hayvanın yol açtığı... [209]
Başınıza bir köle bile getirilse, sizi... [978]
Bazen bana çan sesine benzer bir ses... [311]
Bazı insanlara ne oluyor da Allah'ın... [292]
Bazıları ellerini niçin öyle yaban... [898]
Bazıları ya Cuma namazlarına... [510]
Bazıları ya namazda bakışlarını... [899]
Bazılarına ne oluyor da bana yapma izni... [265]
Bedeviler namazınızın adı konusunda... [443]
Belki de öyle değildir Âişe! Allah... [320]
Ben bazı insanlara bazı şeyleri veririm... [995]
Ben! Ben! [536]
Ben bir söz biliyorum. Onu söylese... [941]
Ben dayanarak yemek yemiyorum. [958]
Ben de bir insanım. Sizin unuttuğunuz... [615]
Ben de unutmadım, namaz da kısaltılmadı. [62]
Ben havzın başına önceden gidip sizi... [850]
Ben her türlü yakın dostla... [612]
Ben, kıyametle şu iki parmak gibi... [358]
Ben Kur'an'ı başkasından dinlemeyi... [616]
Ben kurbanlığımı hazırladım, saçımı... [950]
Ben Musa'ya çok daha yakınım... [526]
Ben müminler için kendilerinden bile... [133]
Ben onu göçebeler geldiği için... [273]
Ben senin benden memnun mu yoksa... [282]

Ben sizi bıraktığım sürece siz de beni... [243]
Ben şöyle yapıyorum: İki avucumun... [833]
Ben ve benden önceki peygamberler... [562]
Ben ve siz, şu adama benziyoruz... [561]
Ben ve yetimin bakımını üstlenen kişi... [767]
Benden Kur'an dışında hiçbir şey... [578]
Benden öğrenin! Benden öğrenin! ... [751]
Benden önce herhangi bir topluma... [650]
Benden rükû veya secde yaparken... [496]
Benden sonra birbirinin boynunu vuran... [803]
Benden sonra çok büyük ayrımcılıkla... [380]
Benden sonra ümmetime bıraktığım... [821]
Beni anne babanızdan, çocuğunuzdan... [387]
Beni bulamazsan Ebû Bekir ile görüş. [834]
Beni de amelim kurtarmayacak; ama... [63]
Beni, gelip benden kabalıkla bir şeyler... [15]
Beni tuttu. Var gücüyle sıktı. Sonra beni... [326]
Benim adıma bile bile yalan söyleyen... [36]
Benim adıma yalan söylemeyin... [28]
Benim bildiğimi bilseydiniz, az güler... [398]
Benim bir defa iyiliğimi isteyenin Allah... [191]
Benim bu oğlum efendidir. Kim bilir... [793]
Benim durumum sizinki gibi değil... [575]
Benim isimlerim var. Ben... [832]
Benim mescidimde kılınan bir namaz... [76]
Benim Rabbimle nasıl anlaştığımı... [264]
Benim ümmetimin müflisi, kıyamet günü... [188]
Benim yanımda Harun'un Musa... [46]
Benim yerime onlara cevap ver... [1002]
Beş çeşit şehit vardır: Salgın hastalıktan... [167]
Beş şey fıtrattandır: Bıyığı kısaltmak... [51]
Beş vakit namaz ve Cuma namazı... [239]
Bıyıkları kısaltın, sakalları bırakın. [437]
Bilal ezanı gece okuyor. Siz... [428]
Bilal! Kalk ve namaza çağır! [487]
Bilal! Müslüman olduktan sonra... [174]
Bilerek yaptım Ömer. [799]
Bir adam başka bir adamı oturduğu... [439]
Bir adam bir kadınla sakın tenhada... [499]
Bir adam, 'İnsanlarda hayır kalmamış!'... [180]
Bir adam ötekine kâfir derse bu sözü... [456]
Bir adam seni evindeyken gizlice... [215]
Bir adam yok mu, bir aileye bir deve... [89]
Bir adamın mescidde kayıp eşya ilan... [184]
Bir ayet bile olsa benden alıp başkasına... [652]
Bir cenazenin veya hastanın... [714]
Bir dağ; bizi sever, biz de onu severiz. [368]
Bir hacının yapacağı her şeyi yap... [260]
Bir iki defa sütü içine çekip emmekle... [324]
Bir işi yapmaya karar verdiğinizde... [557]
Bir kadın bir başka kadınla görüşüp de... [618]
Bir kadın ve o kadının halasıyla aynı... [232]
Bir karış toprağı hukuk dışı yollardan... [48]
Bir kişi Cuma günü yıkanırsa, elinden... [952]
Bir kişinin yemeği iki kişiye yeter... [566]
Bir koku almadıkça veya bir ses... [887]
Bir koyunla da olsa düğün yemeği ver. [391]
Bir kulun başına bir dert gelir de... [720]
Bir Müslüman bir başka Müslümanı... [247]
Bir Müslüman bir ekin eker veya bir... [372]
Bir Müslüman'ın iyi insan olduğuna... [8]
Bir Müslüman'ın kardeşine üç günden... [868]
Bir nur. Onu nasıl görebilirim ki? [682]
Bir şey içtiğinizde bardağa üflemeyin... [743]
Bir şey isterken ısrarcı davranmayın... [866]
Bir topluluğa, içlerinde Allah'ın kitabını... [778]
Bir topluluk Allah'ı anmak için... [590]
Bir umre diğer umreyle arasındaki... [230]
Bir yerde veba olduğunu duyarsanız... [49]
Biraz önce neredeyse İranlıların ve... [555]
Birbirine söven iki kişinin bütün... [65]
Birbirinizin alışverişi üzerine alışveriş... [482]
Biri ötekini öldüren, sonra da ikisi birden... [95]
Biriniz bir yanlışlık gördüğünde onu... [599]
Biriniz bir yere davet edildiğinde gitsin... [568]
Biriniz dinç olduğu sürece namaz kılsın... [339]
Biriniz dua ettiğinde kesin bir dil kullansın... [337]
Biriniz eşiyle birlikte olduktan sonra... [587]
Biriniz hapşırıp da 'Elhamdülillâh'... [707]
Biriniz mescide girdiğinde şöyle desin... [935]
Biriniz namaz kılarken önünden geçmek... [594]
Biriniz namaz kılarken, Rabbi ile özel... [384]
Biriniz namazda esnediğinde elinden... [588]
Biriniz namazı beklediği sürece... [117]
Biriniz oruçlu olarak güne başladığında... [99]
Biriniz temiz kazancından bir hurma... [193]
Biriniz uykusundan uyandığında elini... [84]
Biriniz, yemek hazırken de, tuvalet ihtiyacı... [288]
Birinizin elinden lokma düştüğünde... [554]
Birinizin hanımı mescide gelmek için... [422]
Birinizin sureyi ağzımdan almaya... [731]
Birisi eşine ilişkiye girmek için... [493]
Bismillah! Allah'ım, Muhammed'in... [290]
Bismillah; yurdumuzun toprağıyla... [301]

Biz en son gelenleriz; ama kıyamet günü... [103]
Biz miras bırakmayız... [11]
Biz Muhammed ailesiyiz. Bize sadaka... [973]
Biz onu yemiyoruz. Biz ihramlıyız. [874]
Bizden bir söz duyup da bir başkasına... [872]
Bize kılıç çeken bizden değildir. [826]
Bizi kuşların parçalayıp götürdüğünü... [727]
Bizi öldürdükten sonra dirilten Allah'a... [679]
Bizi yediren, içiren, bakıp barındıran... [377]
Bizim orucumuzla Ehl-i Kitâb'ın orucu... [851]
Böylesi daha tatlı, yumuşak ve sağlıklı! [354]
Bu, Allah'a saygı duyanlara yakışmaz! [787]
Bu, Allah'ın dilediği kulunun kalbine... [823]
Bu ateş sizin düşmanınız... [698]
Bu bilgi sana hayırlı olsun Ebü'l-Münzir! [858]
Bu bizim peşimize takılıp geldi; ona izin... [559]
Bu çok mu hoşunuza gitti? ... [728]
Bu da Osman için! [477]
Bu gece bir oğlum oldu. Ona atam... [393]
Bu günlerde yapılan amellerden daha... [527]
Bu hayız değil; bu bir damar. Hayız... [318]
Bu içeceği şu adamlara vermeme... [769]
Bu ikisi benim dünyadaki reyhanlarım! [470]
Bu ikisini dünyadaki her şeyden daha... [272]
Bu, insanların içlerinden gelen bir şey... [896]
Bu işte insanlar Kureyş'e tabidir... [90]
Bu kadın iman etmiş; bunu serbest bırak. [897]
Bu kara taneyi iyi değerlendirin! [85]
Bu Kur'an'a iyi sahip çıkın. Canımı... [696]
Bu, mümine müjdelenen karşılıkların... [681]
Bu namaz sizden öncekilere de... [966]
Bu namazı kılarken insanların o günlük... [895]
Bu şartlarla ve uygun gördüğümüz... [488]
Bu şehrinizde, bu ayınızda, bugününüz... [792]
Bu şekilde bekleyin! [109]
Bugün bizim ilk işimiz namaz kılmaktır... [722]
Bugün Habeşistanlı sâlih bir adam öldü... [534]
Bunlar dünyada onların, ahirette bizim. [782]
Bunun kendine eziyet etmesine Allah'ın... [349]
Buralar, hem buralarda oturanlar için... [509]
Buyur Allah'ım buyur! Buyur... [411]
Bütün ensar hanelerinde hayır vardır. [926]

— C —

Canımı elinde tutana yemin ederim...
[146, 223, 397, 619, 674]
Canlı olan herhangi bir şeyi hedef... [513]
Cebrail bana komşu hakkında o kadar... [471]
Cebrail aleyhisselâm Kur'ân'ı benimle... [983]
Cehenneme baktım; içindekilerin... [732]
Cemaatle birlikte kılınan namaz, kişinin... [441]
Cenaze ortaya konduğunda ve adamlar... [598]
Cenazenin namazını kılana bir kırât ecir... [60]
Cenazeyi gördüğünüzde, yanınızdan... [959]
Cennet, insana zor gelen şeylerle... [378]
Cennet size ayakkabınızın bağından... [635]
Cennete ancak Müslüman can girer... [148]
Cennete girecek ilk zümrenin yüzleri... [158]
Cennete giren hiç kimse dünyaya geri... [381]
Cennetin kapıları kılıçların gölgesi... [694]
Cennetin Reyyân denilen bir kapısı... [766]
Cennetlikler cennete, cehennemlikler de... [576]
Cennetlikler cennete girince onlara... [925]
Cennetliklerin kimler olduğunu size... [943]
Cennette bir kırbaçlık yer, dünyadan... [762]
Cennette konumu en düşük olanınıza... [155]
Cimri ile cömert şu iki adama benzer... [195]
Cinsel organını yıka. Sonra abdest al... [17]
Cuma günü bir an vardır... [53]
Cuma günü imam hutbe verirken... [97]
Cuma günü olunca mescidin her bir... [79]
Cumaya erkenden gelen, bir deve... [80]
Biriniz Cuma'ya gideceğinde... [4]

— Ç —

Çektiğin sıkıntının gördüğüm şu boyuta... [912]
Çıkarın ateşten 'Lâ ilâhe illallâh' diyeni... [382]
Çocuğun babasına ve annesine... [350]
Çocuk, yatağındır. Zina yapan mahrum... [307]
Senâh, Ümmü Hâlid, senâh!... [1006]
Çok hoşuma gitti! Göğün kapıları o... [435]
Çok yakında, Müslüman bir kişinin... [574]
Çok yücedir çok! Çok kutsaldır çok... [254]

— D —

Daha önce yaptığın iyiliklerle birlikte... [837]
Darda olanın borcunu erteleyeni veya... [992]
Dediğini yaparsa mutluluğu yakalamış... [34]
Derisini alıp, tabaklayıp kullansalar ya! [900]
Bana iki kap getirdiler... [127]
Dilde hafif, mizanda ağır, Rahman'ın... [57]
Din, samimi davranmaktır. [964]
Doğan her çocuk akîka borcuyla doğar... [860]
Dön ve namaz kıl. Çünkü sen namaz... [220]
Dul kadın, kendisi konusunda velisinden... [494]
Duyduğu incitici sözlere karşı Allah'tan... [703]
Duyulsun diye yapanı, Allah duyuru... [849]
Düğün yemeğine davet edildiğinizde... [445]
Dün gece yaramaz bir cin namazımı... [137]
Dünya ahiretin yanında olsa olsa şu... [970]
Dünya işlerinizle ilgili bir durum... [376]
Dünya müminin zindanı, kâfirin... [165]
Dünyada bir yabancı ya da bir yolcu... [485]
Dünyada içki içen ahirette içemez... [448]
Dünyada yücelttiği her şeyi yeniden... [344]
Dünyayı ne yapayım? İşlemeli örtüyü... [447]
Dürüst adama, lanet edip durmak... [177]
Dürüstlükten ayrılmayın. Çünkü... [626]
Düzgün durun, karışık durmayın... [780]

— E —

Ebû Şâh için yazıverin! [74]
Ebû Zer! En varlıklı olanlar, kıyamet... [677]
Ebû Zer! Namazını vaktinde kıl... [672]
Ebû Zer! Sakın yetim malının... [690]
Ebû Zer! Yemeği pişirdiğinde suyunu... [673]
Ebû Bekir! Her toplumun bir bayramı... [308]
Ebû Bekir! Üçüncüleri Allah olan... [3]
Ebû Bekir'e söyleyin namazı kıldırsın... [321]
Eee, ne de olsa Ebû Bekir'in kızı! [298]
Eğer dediğin gibiyse o zaman sen onları... [139]
Eğer insanlara her öne sürdükleri... [529]
Eğer ölülerinizi defnetmekten... [873]
Eğer yapacaksan sadece bir defa yap! [991]
Ehl-i kitap size selam verdiğinde 'size de'... [332]
Elbisemi verin. Elimde şu dikenli... [835]
Elimizde bir miktar altın vardı; namazda... [933]
Elimizde mal olup da sizden saklayıp... [609]
Emin ol, otuz kusur melek gördüm... [994]
Emin olun, tutulmaya en layık söz... [786]
Emin olun, uzunca kılmak üzere kalkıp... [748]
Emzikli kadınla cinsel ilişkiyi... [997]
En büyük Allah! En büyük Allah... [416]
En büyük günahlardan birisi, kişinin... [669]
En değerli para, kişinin ailesine... [820]
En hayırlı sadaka, verildiğinde... [836]
En hayırlınız Kur'an'ı öğrenen ve... [23]
En iyi iyilik, babasının arkasından... [473]
Ensar bir vadiye veya yamaca gitse... [206]
Ensarı sevmemek münafıklık belirtisidir... [365]
Erkek erkeğin avret yerlerine bakmasın... [600]
Erkek, kadının dört dalının arasına... [198]
Erkeklerin saflarının en iyisi en önde... [175]
Eskiden evinizde ve berbat elbiseler... [715]
Evet; çifte ecir alacaklar: Akrabalık ecri... [936]
Evet. Koyun gütmeyen peygamber... [553]
Evet, kötülükler arttığında. [939]
Evet; onlar kabirlerinde azap görürler... [263]
Evet. Onlara yaptığın harcamaların... [717]
Evet, sana da sevap olur. [495]
Evet tabi. Babanın yerine haccet. [524]
Evet tabi. O, ateşin sığ bir yerinde... [916]
Evimle minberimin arası cennet... [888]
Evinin kapısını kilitleyen güvende... [134]
Evladım! Besmele çek. Sağ elinle ye... [976]
Evlat babasının hakkını ödeyemez... [52]
Ey insanlar! Ben havzın başındayken... [718]
Ey insanlar! Evinizde namaz kılın... [871]
Ey insanlar! Rabbinize tevbe edin! ... [1000]
Ey insanların Rabbi olan, sıkıntıları... [375]
Ey kalpleri biçimlendiren Allah'ım... [660]
Eyvah! Topuklara ateş değecek! [670]
Ezan okuyan kişinin sesinin ulaştığı... [595]
Ezanı duyduğunuzda müezzinin... [573]

— F —

Fakir muhacirler kıyamet günü cennete... [662]
Fakir, öyle bir iki hurmayla, bir iki... [111]
Fara' da yok atîra da! [77]
Farz namazlar hariç içinden gelerek... [949]

Fatiha'yı okumayanın namazı olmaz. [755]
Fetihten sonra hicret olmaz. Ama cihat... [504]
Filancaların ailesi benim dostum değil... [854]

— G —

Gece melekleri ve gündüz melekleri... [181]
Gecenin içinde bir an vardır. Allah'tan... [544]
Geceyi kocasının yatağından kaçarak... [108]
Geldiğinizde imam hutbeye çıkmış ise... [564]
Gelip oturan kişi sığınmış oldu... [967]
Gençler! Ev geçindirmeye gücü... [644]
Gökyüzünün kapılarının birinde şöyle... [144]
Gömlek giyemez. Başlıklı bornoz da... [424]
Gördün mü, biraz önce Mücezziz... [293]
Göz yaş döker, gönül hüzünle dolar... [394]
Gözünüz aydın! Sizi sevindirecek... [1009]
Gücünün yettiği konularda! [432]
Güçlü ve değerli Rabbim'den üç şey... [43]
Gümüş kaptan bir şey içen, karnına... [719]
Güneş batmadan ikindi namazının bir... [289]
Güneş battığı yerden doğar ve duhâ... [657]
Güneş battığı yerden doğmadıkça... [55]
Güneş şuradan batınca, gece şuradan... [882]
Güneş ve ay hiç kimse öldü veya... [779]
Güneşin doğuşundan ve batışından... [986]

— H —

Hac uygulamalarınızı öğrenin... [548]
Hadi kalkın da size namaz kıldırayım! [362]
Hadi kalkın; kurbanlarınızı kesin... [845]
Hâkim içtihat edip de doğru bir karar... [853]
Hâkim, kızgın iken iki kişinin arasında... [791]
Haksız yere öldürülen her kişinin... [625]
Hanzala; eğer siz evlerinizde de benim... [985]
Harca harca; biriktirip saklama. Yoksa... [879]
Harp hiledir. [542]
Hasta hayvanları olan kişi, onları sağlam... [205]
Hayâ imandandır. [429]
Hayır. Allah beni sağlığıma kavuşturdu... [279]
Hayır. Asıl evlattan mahrum olan... [624]
Hayır. Asıl pehlivan, öfkelendiğinde... [623]
Hayır! Kalpleri çeviren şahit olsun... [451]
Hayır, onu satın alma. Yaptığın bağıştan... [459]
Hayır, siz benim ashabımsınız... [140]
Hayzın senin elinle ilgili değil ki! [266]
Helâl bellidir, haram bellidir. İkisinin... [814]
Hep bize değil Allah'ım, çevremize de! [346]
Hepiniz çobansınız ve hepiniz... [415]
Hepinizin iki elbisesi var mı da? [116]
Her biri kendisinin Allah'ın elçisi... [151]
Her biriniz Rabbiyle arada tercüman... [904]
Her birinizin yanında mutlaka cinlerden... [629]
Her derdin bir ilacı vardır. İlaç derde... [556]
Her doğan, yaratılışa uygun doğar... [197]
Her ezan ile kâmet arasında dileyen için... [902]
Her gece Rabbimiz, gecenin son üçte... [241]
Her iki kişiden birisi şuraya çıksın. [581]
Her namazın ardından 33 defa... [75]
Her peygambere mutlaka insanların... [178]
Her peygamberin bir duası vardır. Ben... [410]
Her varlıktan önce Allah vardı. Arşı... [734]
Hey, insanlar! İçinizde nefret ettirenler... [771]
Hey, insanlar! İçinizden kim bizim için... [975]
Hey, Müslüman hanımlar! Hiçbir komşu... [115]
Heykel yapanlar kıyamet günü azap... [484]
Hristiyanların Meryem oğlu İsa'yı... [9]
Hızır'a Hızır dendi; çünkü bembeyaz... [149]
Hicaz Yahudilerini Arap yarımadasından... [50]
Hiç biriniz başına gelen bir sıkıntıdan... [336]
Hiç birinizin kıyamet günü omzunda... [213]
Hiç kimseye 'Ben Yunus b. Mettâ'dan... [649]
Hiç sıkışıklık yaşamadan ayı nasıl... [804]
Hiçbir devenin boynunda telden kolye... [999]
Hiçbir şey yapamazsan, insanları... [675]
Hizmetçiniz yemeğinizi yapıp... [125]
Hoşuna gitse de gitmese de duymak... [440]

— İ —

İbnü'l-Ekva! Biat etmeyecek misin? [830]
İbnü'l-Ekva! Güçlüsün, kibar ol. [827]
İbrahim Mekke'yi dokunulmaz yaptı... [886]
İçinizden herhangi bir kadının üç... [593]
İçinizden kim sözünü tutarsa, karşılığını... [756]
İki ay eksik kalmaz: Bayram ayları... [794]

İkindi namazından sonra güneş... [7]
İkindi namazını geçiren kişi, ailesi ve... [426]
İkisi de azap çekiyorlar. Azap çekmeleri... [503]
İkişer ikişer kılın. Sabah namazının vakti... [414]
İmam 'Ğayri'l-mağdubi aleyhim... [228]
İmam olarak bana uyun; sizden sonra... [584]
İmam 'Semi'allâhü limen hamideh'... [229]
İmam, uyulsun diye vardır. Onun için... [700]
İman yetmiş küsür bölümdür... [208]
İnançlı insan öldüğünde dünyanın... [744]
İnançlı insan, rüzgârın ayakta tuttuğu... [889]
İnanın içimden şöyle geçirdim: Birisine... [638]
İnsan öldüğünde ameli sona erer; üç şey... [189]
İnsanlar develer gibi; yola çıkmaya... [480]
İnsanlar ellerinde mallarla dönerken... [379]
İnsanlar ezan okumanın ve ilk safta... [70]
İnsanlar iftar etmekte hızlı davrandıkları... [765]
İnsanlar! Kendinizi zorlamayın. Bir... [701]
İnsanlar yalnızlığın ne anlama geldiğini... [449]
İnsanlar yanlışları gördükleri hâlde... [1]
İnsanlara azap edenlere Allah da... [839]
İnsanların en kötüleri arasında... [100]
İnsanların peygamberlerden ilk... [776]
İpeği, ahirette nasibi olmayanlar giyer. [458]
İslâm beş temel üzerine kuruldu... [479]
İslâm dışında bir dinin adını vererek... [989]
İslâm ve cihat için biat etsin. [996]
İslâm'da mehirsiz karşılıklı kız alışverişi... [453]
İsmimi verin; künyemi almayın. [535]
İsrâ yolculuğuna çıkarıldığım gece... [521]
İstersen asıl mülkiyetini kendinde tut... [460]
İstersen tut, istersen tutma. [268]
İş bununla ilgilenemeyecekleri kadar... [275]
İşte, belki bu da bir damara çekmiştir! [61]
İşte bu, imanın en açık şekli! [199]
İşte, işte fitne bu tarafta! İşte, işte fitne... [454]
İşte onlar meleklerdi. Sana kulak... [604]
İşte şimdi ödeştik! [261]
İyi mi yaptınız şimdi? Ben itikâfa... [294]
İyi niyetinin karşılığını alacaksın. [857]
İyiliğin her türlüsü sadakadır. [781]
İyiliğin yolunu gösteren, o iyiliği... [774]
İyilik, güzel ahlâktır. Kötülük ise, içini... [988]
İyilik, kazanç ve bereket kıyamete kadar... [971]

— K —

Kabirlere yönelerek namaz kılmayın... [1008]
Kadın, evindeki yiyecekten ölçülü bir... [330]
Kadın ikinizi de emzirdiğini iddia... [932]
Kadının birisi sırf bir kedi yüzünden... [244]
Kadınlarla dört şey için evlenilir... [214]
Kalbinde zerre kadar kibir olan kişi... [642]
Kalbini yarıp da baktın mı? Söyleme... [825]
Kalk Üneys. Bunun karısına konuyu... [883]
Kalkın, efendinizi karşılayın. [585]
Kapısı sana daha yakın olana! [314]
Kardeşinizi kefenlediğinizde güzelce... [533]
Karşılaştığında selam ver. Çağırdığında... [190]
Kayın ölümdür! [788]
Kendisine verilmeyen bir şeyi varmış... [878]
Kendinizden alttakilere bakın... [238]
Kerm derler. Asıl kerm müminin gönlüdür. [78]
Kesici aletle intihar eden kişi... [106]
Kıyamet günü adam getirilir ateşe atılır... [824]
Kıyamet günü adam getirilir. 'Buna... [683]
Kıyamet günü Allah şu üç kişiyle... [237]
Kıyamet günü Allah, şu yedi özelliği... [221]
Kıyamet günü cehennemliklerin... [395]
Kıyamet günü cehennemliklerin en az... [815]
Kıyamet günü cennetin kapısına... [367]
Kıyamet günü haklar sahiplerine... [64]
Kıyamet günü insanlar arasında ilk... [636]
Kıyamet günü olunca, güneş, kulların... [922]
Kıyamet sadece kötü insanların üzerine... [637]
Kıyametin öncesinde, ilmin kaldırıldığı... [691]
Kıza bak. Çünkü ensarın gözlerinde... [131]
Kızma! [186]
Kibarlıktan mahrum olan iyilikten... [805]
Kim Allah'a kavuşmaktan mutluluk... [757]
Kim Allah'ın bir olduğuna inanır ve... [928]
Kim Allah'ın kurallarına uygun bir... [257]
Kim Allah'ın sözünün en üstün söz... [695]
Kim Allah'tan başka ilah olmadığına... [754]
Kim aşılanmış hurma ağacını satarsa... [418]
Kim bana iki dudağının arasındakiyle... [768]
Kim bir heykel yaparsa, kıyamet günü... [492]
Kim bir sözü yalan olduğunu bile bile... [861]
Kim bir yerde konaklar da 'yarattığı... [980]
Kim bir yere girmek için üç defa izin... [710]
Kim birisini öldürdüyse üzerindeki... [749]
Kim bizim işimizde olmayan bir şeyi... [327]
Kim ezanı duyunca 'Ey bu mükemmel... [560]

Kim geceleyin kıpırdayıp kalkar... [753]
Kim günde yüz defa 'Allah'tan başka... [141]
Kim günde yüz defa 'sübhânallâh ve... [141]
Kim güzelce abdest alıp da... [19]
Kim ilim arayışı içinde bir yola girerse... [168]
Kim insanlara merhamet etmezse... [802]
Kim İslâm döneminde gerçekten babası... [40]
Kim, İslâm geldikten sonra güzel... [639]
Kim İslâm'da güzel bir gelenek... [801]
Kim Kehf suresinin başından on ayet... [863]
Kim konuşmamı bitirinceye kadar... [82]
Kim kölesine tokat atarsa, bu suçunun... [450]
Kim müezzini duyunca 'Ben de Allah'tan... [45]
Kim Müslüman bir kişinin malını... [614]
Kim müstehcen konuşmadan ve kaba... [207]
Kim namazını ayakta kılarsa... [739]
Kim yalan söylemeyi, yalana göre... [224]
Kim yaptı bunu? Hiç kimse yüzü... [550]
Kim Yüce Allah'ın rızası için bir mescit... [20]
Kimde fazla binek varsa bineği... [591]
Kime kız çocuklar ihsan edilir de onlara... [296]
Kimi şiirler hikmettir. [891]
Kimin ayakları Allah yolunda... [1010]
Kişi ailesi, malı, çocuğu ve komşusuyla... [785]
Kişi, birisinin kabrinin yanından geçerken... [71]
Kişi borçlandığında, konuşunca yalan... [299]
Kişi, cehennemliklerin yaptığı türden... [770]
Kişi, haram kana bulaşmadıkça hesap... [476]
Kişi sevdiğiyle beraberdir. [345]
Kişi zina ederken Allah'a inana inana... [236]
Kişinin ipi sırtına atıp gidip odun kesmesi... [35]
Kişinin namazı uzun hutbeyi kısa... [910]
Kitabı indiren, hesabı çabucak gören... [881]
Komşu, yakınındaki mülk için öncelik... [906]
Komşunuz duvarınızın üzerine tahta... [83]
Köpek veya heykel bulunan eve melek... [962]
Kul hasta veya yolcu olduğunda, evinde... [705]
Kul ile inançsızlığın arasında, namazı... [565]
Kul 'Malım, malım!' der. Hâlbuki... [187]
Kulaklarının yarısına kadar ter içinde... [434]
Kulun bağışlanmak (istiğfâr) için... [914]
Kulun namazından şeytanın aşırdığı... [304]
Kuraklık, yağmurun yağmaması... [179]
Kur'an okuyan mümin turunçgil gibidir... [697]
Kur'an'dan bildiğin surelere dayanarak... [763]
Kur'an'ı güzelce öğrenip okuyan kişi... [270]
Kur'an'ı seslerinizle süsleyin. [730]
Kur'an'ı şu dört kişiden öğrenin... [666]
Kur'an'ı üç günden daha az sürede... [658]
Kurbanını biz namazı kılmadan önce... [847]
Küçük büyüğe, yürüyen oturana, sayıca... [154]

— L —

Lâ ilâhe illallâh diyene kadar insanlarla... [538]
Laf taşıyan kişi cennete giremez. [784]

— M —

Mazlumun duasından da sakın. Çünkü... [507]
Medine körük gibidir. Kirlisini savar... [539]
Medine'de bir grup var; siz ne kadar... [343]
Melekler nurdan yaratıldı. Cinler yalın... [310]
Mescidden çıkmadan önce size... [1005]
Mescide doğru attığınız adımların... [348]
Mescide girdiğinizde oturmadan önce... [741]
Misafirlik üç gündür; asıl ikramı ise... [894]
Mizanda güzel ahlâktan daha ağır... [864]
Muâz! Biliyor musun, Allah'ın kullar... [947]
Muhammed'in canını elinde tutana yemin ederim... [136, 152, 156, 159]
Muhammed'in kızı Fâtıma! ... [309]
Muhammed'in kızı Fâtıma benim bir... [841]
Mutlaka ama mutlaka, Rabbiniz... [552]
Müezzinler kıyamet günü en uzun boylu... [865]
Müjdeler olsun Ayşe! Allah senin suçsuz... [281]
Müjdeleyin, nefret ettirmeyin... [708]
Mümin, Allah katındaki cezayı bilseydi... [200]
Mümin bir mideyle yer, kâfir yedi... [446]
Mümin kul abdest alıp da yüzünü... [143]
Mümin mümineye kin tutmaz... [171]
Müminin canı, cennet bahçelerindeki... [890]
Müminin işine şaşıyorum. Çünkü... [924]
Müminler karşılıklı sevgi, duygu ve... [813]
Münafık aynen iki sürü arasında kalmış... [457]
Münafıklar namazı şöyle kılar... [373]
Müslüman bir adamın kanı şu üç durum... [21]
Müslüman bir kişinin, vasiyeti yanında... [452]
Müslüman kâfire mirasçı olamaz... [822]
Müslüman kardeşine hasta ziyaretine... [817]
Müslüman kişinin başına gelen ne kadar... [583]

Müslüman Müslüman'ın kardeşidir... [475]
Müslüman olup da günlük rızkı eline... [661]
Müslüman'a hakaret etmek açık bir... [628]
Müslüman'ın atına ve kölesine zekât... [88]
Müslüman'ın kardeşine arkasından... [862]
Müslüman'ın rüyası peygamberliğin... [758]
Müslüman'ın sevabını umarak ailesine... [773]
Müslümanlara karşı en ciddi suçu işleyen... [44]

N

Namaz için ezan okunduğunda şeytan... [246]
Namaz için kamet getirilince, farzdan... [225]
Namaz kılanın önünden geçen kişi... [1004]
Namaz kılarken başını imamdan önce... [212]
Namaz kılmaya camiye geldiğinizde... [546]
Namaz kılmıyor musunuz? [24]
Namazda olağanüstü bir durumla... [764]
Namazı nerede kılmamı istersin? [982]
Namazın vaktini soran adam nerede? [796]
Namazınızı özellikle güneşin doğuş ve... [433]
Namazınızın bir bölümünü de... [436]
Nasıl oluyor da, görevlendirdiğimiz bir... [934]
Nazar gerçektir. [162]
Ne bir düşmanın hakkından gelebilir... [903]
Ne dersin, annenin bir borcu olsaydı... [502]
Ne dersiniz; size şu tepenin arkasında... [520]
Ne güzel! Bu çok kazanç getiren bir mülk... [369]
Ne konuşuyorsunuz? Eğer dünyanızla... [746]
Ne yapacaklardı en iyi Allah bilir! [110]
Ne yapıyorsun Ümmü Süleym? [401]
Ne yerim, ne de haramdır derim. [431]
Neden karınızı köle döver gibi... [1003]

— O —

O, Allah'a göre bütün bunları... [807]
O ateşe girseydiniz sonsuza kadar... [27]
O bahçe İslâm bahçesi. O direk İslâm... [931]
O, Bedir'e katılmıştı. Ne biliyorsun... [26]
O benim sütkardeşimin kızı. Kan bağıyla... [528]
O da bir can değil mi? [977]
O gerçek sözü cin kapar getirir... [295]
O gün doğdum ve ilk vahyi o gün aldım. [747]
O hesap verme değil ki; o gözden... [269]
O İbrahim'di! [388]
O konuda Ukkâşe seni geçti! [226]
O, Rabbinin yanından yeni geldi! [364]
O, Yüce Rabbimin bana cennette verdiği... [340]
O zaman ailene yedir! [86]
O zaman anne babanın hizmetinde... [659]
O zaman beni şahit tutma. Çünkü ben... [811]
O zaman siz bana Arapların en... [217]
Ona müsaade et, Allah iyiliğini versin... [251]
Ona Rabbinden yakîn gelmiş oldu... [1007]
Ona sadaka, bize hediye! [315]
Ona söyle, hanımına geri dönsün... [464]
Onlar için normal ölçülerde harcama... [325]
Onlar, içlerinden iyi bir adam çıktığında... [274]
Onlara karşı sorumluluklarınızı yerine... [627]
Onları kanlarıyla örtüverin... [570]
Onu benim sayemde ateşten kurtaran... [409]
Onu iki ayağının üzerinde yürüten... [403]
Onu öldürme. Çünkü eğer öldürürsen... [923]
Onu rahat bırakın. İdrarının üzerine... [128]
Onu su ve sidr otu ile yıkayın... [481]
Onu ve çevresini alıp atın. Kalanını yiyin. [901]
Onu verin. Çünkü en iyi insanlar... [907]
Onun bedenine ilk bunu sarın. [920]
Oruç bir siperdir. [231]
Oruçluyken unutarak bir şey yiyen veya... [211]
Otların zarar görmemesi için, suyun... [94]

— Ö —

Ölülere sövmeyin; çünkü onlar zaten... [316]
Ölülerinize 'lâ ilâhe illallâh' sözünü... [571]
Ölüm olağanüstü bir durumdur... [549]
Ölünün peşinden üç şey gider: Ailesi... [351]
Önce sağdan, önce sağdan! [353]
Öncesinde veya sonrasında bir gün oruç... [242]
Önümden çekil Ömer... [5]
Övgü Allah'adır. Ondan yardım dileriz... [519]
Öyle bir tevbe etti ki, tevbesi Medine'de... [736]
Öyle bir zaman gelecek ki, kişi malı... [219]
Öyle demeyin! Ona karşı şeytana yardım... [138]
Öyle yapmayın. Namaza geldiğinizde... [750]
Özlü sözlerle gönderildim... [113]

— P —

Pazartesi ve perşembe günleri cennetin... [203]
Peki, o zaman çocuk ona nasıl çekiyor? [716]
Peygamberler arasında üstünlük... [589]
Peygamberler baba bir kardeş olurlar... [163]
Problem değil! [516]

— R —

Rab olarak Allah'ı, din olarak İslam'ı... [917]
Rabbimden, annemin bağışlanması için... [222]
'Rabbin kim?' diye sorarlar... [725]
Rabbine su ver, Rabbine yemek yap... [157]
Rabbiniz ne dedi biliyor musunuz? ... [885]
Ramazan ayını bir veya iki gün önceden... [235]
Ramazan ayını inanarak ve sevabını... [234]
Ramazan gelince Ramazan umresi yap... [506]
Ruhlar toplanmış ordular gibidir... [135]
Rükûda ve secdelerde belini dümdüz... [772]
Rüya Allah'tan, karmakarışık düş ise... [742]
Rüyada beni gören gerçekten beni... [558]

— S —

Sabah namazını kılan kişi Allah'ın... [848]
Sabah sabah mescide gelip de... [789]
Sabır, darbenin yendiği ilk anda... [370]
Sabredin; yaşayacağınız her yıl ya da... [363]
Saçına üç defa bolca su dökmen... [711]
Saçını kazıtanlara Allah merhamet eylesin! [438]
Sa'd b. Muâz'ın ölümünden Allah'ın... [547]
Sadaka olmadığını bilseydim seni kesin... [355]
Sadaka verin. Neredeyse kişi elinde... [942]
Sadece iki kişi kıskanılabilir: Allah'ın... [630]
Sadece üç mescid için yük yüklenip yola... [592]
Sa'd'ın kıskançlığına şaşırıyor musunuz?... [808]
Saflarınızı düzeltin. Çünkü safların... [386]
Saflarınızı düzeltin ve birbirinize iyice... [406]
Sağ taraflarından ve abdestte yıkanan... [921]
Sağlık ve boş vakit, Allah tarafından... [512]
Sahura kalkın. Çünkü seher vakti... [334]
Sana, söylediklerinin hepsiyle birden... [979]
Sana tavsiyem, çok secde et. Çünkü... [818]
Sancağı Zeyd aldı ve vuruldu. Sonra... [352]
Sarhoş eden her şey haramdır. [704]
Savaşa giden mücahitlerin hanımları... [798]
Secde ettiğinde avuçlarını yere koy ve... [723]
Secdelerde ölçülü olun. Kollarınızı... [385]
Selam olsun size, ey burada yatan... [800]
Selamı yayın! Yemeği yedirin! ... [930]
Selef usulüyle alışveriş yapacak olan... [501]
Sen bana rüyamda iki defa gösterildin... [262]
Sen cihadın en güzelini, en şirinini yap... [291]
Sen çok geniş bir alanı daralttın şimdi! [129]
Sen denizlerin ardında da olsa çalışmaya... [580]
Sen, mücahit sefere çıktığında bir... [182]
Sen nesin ki, bir parmaksın kanayan... [846]
Sen sanki Rifâa'ya dönmeyi istiyor... [252]
Sende Allah'ın sevdiği iki özellik var... [586]
Sende hâlâ bir parça cahiliye ahlâkı var... [686]
Seni bir deve yavrusuna bindirelim! [408]
Senin adın Cemile olsun! [442]
Senin güvencen altına aldığını biz de... [951]
Senin yastığın oldukça enliymiş! Orada... [905]
Seslenmekle görevli birisi şöyle seslenir... [610]
Sıkıntılı gününde de rahat gününde de... [760]
Sıla yapan, gelene giden değildir... [665]
Sırf Allah yolunda cihad etmek ve... [201]
Sirke ne güzel katıktır! [563]
Siz bana dava için geliyorsunuz... [713]
Siz benim dediklerimi onlardan daha iyi... [13]
Siz bugün dünyanın en seçkin... [543]
Siz eğer Üsame'nin komutanlığını... [444]
Siz ikiniz ayrılın. Onlara verdiğimiz... [783]
Sizden önceki ümmetler, kitaplarını... [667]
Sizden öncekiler için çukur kazarlardı... [956]
Sizden öncekiler şundan helak oldu... [312]
Sizden öncekilerin alışkanlıklarına karış... [605]
Size büyük günahların en büyüğünü... [361]
Size, ikiniz için hizmetçiden daha iyi bir... [30]
Size Kadir Gecesi'nin hangi gece... [752]
Size misvak kullanmanızı çok söyledim! [371]
Size Yemenliler geldi. Onlar çok ince... [120]
Soğan veya sarımsak yiyen, mescidimize... [569]
Son iş olarak Beytullah ile görüşmeden... [500]
Sonra, senin yemeğinden yiyecek diye... [646]
Söylediklerin onda varsa, gıybet etmiş... [227]
Söyleyin de ona yardımcı olsunlar. [400]

Sula; sonra da suyu, duvarı çevreleyecek... [37]
Sübhânallah! Mümin necis olmaz ki! [68]

— Ş —

Şahit olun! [613]
Şairin söylediği en doğru beyit şudur... [102]
Şehirli köylünün malını satmasın... [540]
Şeytan başınızın üzerine üç tane düğüm... [91]
Şeytan, birinizin yanına gelir ve... [172]
Şeytan, insanın içinde kan gibi dolaşır... [981]
Şeytan, namaz kılanların kendisine... [545]
Şeytanlara ve diğer zararlı yaratıklara... [508]
Şiddetli sıcak cehennemden yayılır... [680]
Şimdi, baban için, sana bilgi veriliyor... [54]
Şimdi, ehli kitapla aynı bölgede... [963]
Şimdi; geceki durumunuzu bilmiyor... [313]
Şöyle deyin: Allah'ım! Cehennem... [510]
Şöyle deyin: Allah'ım, Hz. Muhammed'e ve... [913]
Sürekli oruç tutan hiç oruç tutmamıştır. [656]
Sütkardeşlerinizi iyi tanıyın. Asıl süt... [323]

— Ş —

Şöyle diyorum: Allah'ım! Doğuyla batının... [56]
Şöyle söyle: Allah'ım! Ben kendime... [2]
Şöyle söyle: Allah'ım! Senden hidayet ve... [33]
Şöyle yapsan yeterdi... [911]
Şu altı olay başınıza gelmeden... [166]
Şu beş şeyi harem bölgede öldüren... [425]
Şu dördü kurban olarak geçerli sayılmaz... [729]
Şu gece vaktinde yeryüzünde namazı... [472]
Şu kadınlara gülüyorum. Benim... [41]
Şu ortadaki çizgi, insan... Yanındaki... [631]
Şu tül perdeni gözümüzün önünden... [374]
Şu üç özellik kimde bulunursa o kişi... [341]
Şunu iyi bilin ki, hepiniz varislerinizin... [622]
Şükreden bir kul olmayayım mı? [810]

— T —

Teşrik günleri yeme, içme ve... [987]
Toplumun inançsızlıktan yeni çıkmış... [278]
Tuvalete girdiğinizde kıbleyi tam... [869]

— U —

Uğursuzluk diye bir şey yoktur... [204]
Uhud dağının büyüklüğü kadar... [684]
Umreye de lebbeyk, hacca da! [335]
Utanmanın her türlüsü iyidir. [740]
Uykunuz geldiğinde uykusuzluktan... [276]
Uyurken bana bir bardak süt getirdiler... [469]
Uyurken bana yeryüzünün hazineleri... [164]

— Ü —

Üç kişi bir araya geldiğinde birisi imam... [597]
Üç kişi olduğunuzda iki adam... [611]
Üç kişiyle Allah kıyamet günü ne... [687]
Üçte bir olabilir. Esasında üçte bir de fazla... [38]
Ümmetimde dört şey cahiliye işidir... [961]
Ümmetimden bazı insanlar bana... [1001]
Ümmetimden bir grup hak yolda ısrarla... [819]
Ümmetimden böyle davranan herkes için! [632]
Ümmetimden yetmiş bin kişi hesapsız... [738]
Ümmetime zorluk çıkarmayacağımı... [98, 498]
Ümmetimin en hayırlıları benim... [737]
Ümmetimin içinden geçenler veya... [107]
Üzerinde Allah'ın lanetini taşıyan bir... [948]
Üzerinize topluca yüklendiklerinde... [927]

— V —

Vadilerin birinde, Allah'tan çekinen ve... [608]
Vaktinde kılınan namaz. [640]
Vallahi iman etmiyor! Vallahi iman... [893]
Verme Hâlid, geri verme! Siz... [909]
Vitir namazını sabah namazının... [579]
Vurduğunuzda yüze vurmaktan sakının... [93]
Vücudunuzdaki her bir eklem için bir... [689]

— Y —

Ya Ebû Umeyr; sığırcık ne yaptı ya! [356]
Ya hepsini kazıyın, ya da hepsini bırakın! [474]

Yahudi ve Hıristiyanlarla sizin... [421]
Yahudiler sizinle savaşacak. Ve siz... [481]
Yahudiler ve Hıristiyanlar boyamıyorlar... [81]
Yalan söylüyorsunuz. Kitabınızda recm... [417]
Yalan yemin, malın sürümünü artırır... [66]
Yalan yok; peygamberim ben... [721]
Yalancı, insanların arasını düzeltmek... [984]
Yanaklara vuran, yakaları yırtan... [634]
Yanınızda Kur'an'la yolculuğa çıkmayın... [420]
Yapabileceğiniz işleri üstlenin. Çünkü... [317]
Yapmasanız da bir şey olmaz. Sonuçta... [602]
Yapraklarını dökmeyen, bu yönüyle... [462]
Yarın Kinâneoğulları yamacına varacağız... [73]
Yatağın biri adamın, biri karısının... [532]
Yatağına gireceğinde abdest al, sağ... [726]
Yatsı namazına geldiğinizde koku... [937]
Yatsıyı cemaatle kılan gecenin yarısını... [22]
Yaz yaz! Canımı elinde tutana yemin... [668]
Ye'cûc ve Me'cûc ortaya çıktıktan sonra... [601]
Yediğiniz yemekler içinde Allah'ın... [955]
Yediğinizde sağ elinizle yiyin... [423]
Yemek ortaya konmuş ve namazın vakti... [478]
Yemek yedirmen ve tanıdığına da... [663]
Yılanın deliğine sokulduğu gibi iman da... [132]
Yiyemez olasın! [729]
Yok; senin adın Sehl! [944]
Yolculuk sıkıntılı iştir. Sizi yemekten... [69]
Yolculukta oruç tutmanız marifet değil. [537]
Yüce Allah bir kula, dünya ile kendi... [582]
Yüce Allah hapşırılmasından hoşlanır... [216]
Yüce Allah, İbrahim'in oğullarından... [919]
Yüce Allah kıyamet günü şöyle diyecek... [249]
Yüce Allah şöyle buyurur: İyi kullarıma... [153]
Yüce Allah, takvalı, zengin ve kendi... [39]
Yüz defa sübhânallâh dese... [42]

— Z —

Zalim de olsa mazlum da olsa kardeşine... [333]
Zandan uzak durun. Çünkü zan... [233]
Zekeriya marangozdu. [194]
Zenginin borcunu bekletmesi zulümdür... [192]
Zenginlik mal mülk çokluğu değildir... [196]
Zina da etse, hırsızlık da yapsa! [688]
Zulümden uzak durun! Çünkü zulüm... [551]

EK-6: KAYNAKÇA

Abdürrezzâk, Ebu Bekr b. Hemmâm es-San'ânî, *el-Musannef,* (thk. Habîburrahmân el-A'zamî), el-Meclisü'l-İlmî, 1. Baskı, Beyrut 1970.

Ahatlı, Erdinç, "Ukbe b. Âmir", *DİA,* 42/62-63.

Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdullah eş-Şeybânî, *el-Müsned,* (thk. Şuayb el-Arnavut ve diğerleri), Müessesetü'r-Risâle, 1. Baskı, Beyrut 1999.

Algül, Hüseyin, "Ebû Eyyûb el-Ensârî", *DİA,* 10/123-125.

Arı, Mehmet Salih, "Üsâme b. Zeyd", *DİA,* 42/361-363.

Aycan, İrfan, "Muâviye b. Ebû Süfyân", *DİA,* 30/332-334; "Mugîre b. Şu'be", *DİA,* 30/376-377.

Aydınlı, Abdullah, "Ebü'd-Derdâ", *DİA,* 10/310-311; "Ebû Râfi'", *DİA,* 10/211; "Ebû Zer el-Gıfârî", *DİA,* 10/266-269.

Bakır, Abdülhalik, "Kays b. Sa'd", *DİA,* 25/93.

Başaran, Selman, "Ebû Berze", *DİA,* 10/114-115; "Havle bint Hakîm", *DİA,* 16/538-539; "Huzeyfe b. Yemân", *DİA,* 18/434-435.

Buhârî, Muhammed b. İsmail, *es-Sahîh,* (thk. Sâlih b. Abdülazîz), Dârü's-Selâm li'n-Neşr ve't-Tevzî', 3. Baskı, Riyâd 2000. (Tek cilt ve 2756 sayfalık toplu *Kütüb-i Sitte* baskısı)

Canan, İbrahim, "Enes b. Mâlik", *DİA,* 11/234-235.

Cerrahoğlu, İsmail, "Abdullah b. Mes'ûd", *DİA,* 1/114-117.

Cirit, Hasan, "Rubeyyi bint Muavviz", *DİA,* 35/179; "Seleme b. Ekva'", *DİA,* 36/406; "Sevbân b. Bücdüd", *DİA,* 36/583.

Çakan, İ. Lütfi, "Abdullah b. Abbâs", *DİA,* 1/76-79; "Abdullah b. Mugaffel", *DİA,* 1/119-120; "Avf b. Mâlik", *DİA,* 4/115; "Berâ b. Âzib", *DİA,* 5/469; "Ebû Üseyd", *DİA,* 10/251.

Çakın, Kamil, "İtbân b. Mâlik", *DİA,* 23/454.

Çubukçu, Asri, "Ebû Bekre", *DİA*, 10/114; "Ebû Vâkıd el-Leysî", *DİA*, 10/251-252; "Osman b. Ebü'l-Âs", *DİA*, 33/464; "Süleyman b. Surad", *DİA*, 38/103.

Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman, *es-Sünen*, (thk/thr. Fevvâz Ahmed Zümerlî ve Hâlid es-Seb' el-Alemî), 1. Baskı, Beyrut 1987.

Döndüren, Hamdi, "Ma'kıl b. Yesâr", *DİA*, 27/445.

Ebû Davud, Süleyman ibnü'l-Eş'as es-Sicistânî, *es-Sünen*, (thk. Sâlih b. Abdülazîz), Dârü's-Selâm li'n-Neşr ve't-Tevzî', 3. Baskı, Riyâd 2000. (Tek cilt ve 2756 sayfalık toplu *Kütüb-i Sitte* baskısı)

Efendioğlu, Mehmet, "Rifâa b. Râfi'", *DİA*, 35/94; "Saîd b. Zeyd", *DİA*, 35/580-581; "Suheyb b. Sinân", *DİA*, 37/476-477; "Vehb el-Hayr", *DİA*, 42/607; "Zübeyr b. Avvâm", *DİA*, 44/522-524.

Elmalı, Hüseyin, "Hassân b. Sâbit", *DİA*, 16/399-402.

Eroğlu, Muhammed, "Abdullah b. Abbâs", *DİA*, 1/76-79.

Ertürk, Mustafa, "Mikdâd b. Amr", *DİA*, 30/49-50.

Erul, Bünyamin, "Semüre b. Cündeb", *DİA*, 36/501-502; "Talha b. Ubeydullah", *DİA*, 39/504-505; "Übey b. Kâ'b", *DİA*, 42/272-274; "Zeyd b. Erkam", *DİA*, 44/318; "Zeyd b. Sâbit", *DİA*, 44/321-322.

Fayda, Mustafa, "Abdullah b. Selâm", *DİA*, 1/134-135; "Âişe", *DİA*, 2/201-205; "Âmir b. Rebî'a", *DİA*, 3/66; "Ammâr b. Yâsir", *DİA*, 3/75-76; "Cerîr b. Abdullah", *DİA*, 7/410-411; "Ebû Bekir", *DİA*, 10/101-108; "Ömer", *DİA*, 34/44-51.

Fığlalı, Ethem Ruhi, "Hasan", *DİA*, 16/282-285.

Görmez, Mehmet; "Vâsile b. Eska'", *DİA*, 42/550-551.

Güler, Zekeriya, "Şeddâd b. Evs", *DİA*, 38/408-409; "Ümmü Atıyye", *DİA*, 42/314.

Hamidullah, Muhammed, "Hudeybiye", *DİA*, 18/297-299; "Zeyneb bint Cahş", *DİA*, 44/357-358.

....., İslâm Peygamberi, (çev. Salih Tuğ), Ankara 2003.

Hatiboğlu, İbrahim, "Nu'mân b. Beşîr", *DİA*, 33/233-234; "Sa'd b. Ebû Vakkâs", *DİA*, 35/372-374; "Selmân-ı Fârisî", *DİA*, 36/441-443.

İbnü'l-Esîr, Mecdüddîn el-Mübârek, *en-Nihâye fî Ğarîbi'l-Hadîsi ve'l-Eser*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1997.

İbn Hacer, Ahmed b. Ali el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî bi Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, Riyâd 2001.

....., *el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe*, el-Mektebetü'l-Asriyye, 1. Baskı, Beyrut 2012.

....., *Takrîbü't-Tehzîb*, (thk. Âdil Mürşid), Müessesetü'r-Risâle, 1. Baskı, Beyrut 1999.

İbn Hıbbân, Ebû Hâtim el-Büstî, *Sahîhu İbn Hıbbân bi Tertîbi İbn Belbân*, (trt. el-Emîr Alâüddîn Ali b. Belbân el-Fârisî; thk. Şuayb el-Arnavut ve diğerleri), Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1993.

İbn Mâce, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, *es-Sünen*, (thk. Sâlih b. Abdülazîz), Dârü's-Selâm li'n-Neşr ve't-Tevzî', 3. Baskı, Riyâd 2000. (Tek cilt ve 2756 sayfalık toplu *Kütüb-i Sitte* baskısı)

Kandemir, M. Yaşar, "Abdullah b. Amr b. Âs", *DİA*, 1/85-86; "Abdullah b. Ömer b. Hattâb", *DİA*, 1/126-128; "Ali", *DİA*, 2/375-378; "Câbir b. Abdullah", *DİA*, 6/530-532; "Ebû Hüreyre", *DİA*, 10/160-167; "Ebû Katâde", *DİA*, 10/174-175; "Ebû Mûsâ el-Eş'arî", *DİA*, 10/190-192; "Ebû Talha el-Ensârî", *DİA*, 10/236-237; "Fâtıma", *DİA*, 12/219-223; "Habbâb b. Eret", *DİA*, 14/340-341; "Hafsa", *DİA*, 15/119-120; "Kâ'b b. Mâlik", *DİA*, 24/4-6; "Meymûne", *DİA*, 29/506-507; "Muâz b. Cebel", *DİA*, 30/338-339; "Ubâde b. Sâmit", *DİA*, 42/13-14; "Ümmü Hânî", *DİA*, 42/320-321; "Ümmü Harâm", *DİA*, 35/474-475; "Ümmü Seleme", *DİA*, 42/328-330; "Ümmü Süleym", *DİA*, 42/330-331.

Karacabey, Salih, "İbn Ebû Seleme", *DİA*, 19/438-439.

Komisyon, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, 1. Baskı, İstanbul 2010.

Küçük, Raşit, "Ebû Saîd el-Hudrî", *DİA*, 10/223-224.

Martı, Huriye, "Ümmü Külsûm bint Ukbe", *DİA*, 42/325.

Mizzî, Cemâlüddîn Ebü'l-Haccâc Yusuf, *Tehzîbü'l-Kemâl fî Esmâi'r-Ricâl*, (thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf), Müessesetü'r-Risâle, 1. Baskı, Beyrut 1992.

Müslim, İbnü'l-Haccâc el-Kuşeyrî, *es-Sahîh*, (thk. Sâlih b. Abdülazîz), Dârü's-Selâm li'n-Neşr ve't-Tevzî', 3. Baskı, Riyâd 2000. (Tek cilt ve 2756 sayfalık toplu *Kütüb-i Sitte* baskısı)

Nazlıgül, Habil, "Misver b. Mahreme", *DİA*, 30/192-193.

Nesâî, Ahmed b. Şuayb, *es-Sünen*, (thk. Sâlih b. Abdülazîz), Dârü's-Selâm li'n-Neşr ve't-Tevzî', 3. Baskı, Riyâd 2000. (Tek cilt ve 2756 sayfalık toplu *Kütüb-i Sitte* baskısı)

Nevevî, Yahyâ b. Şeref, Şerhu Sahîhi Müslim, Dârü'l-Kütübi'l-'İlmiyye, Beyrut 1995.

Önkal, Ahmet, "Abdurrahman b. Avf", *DİA*, 1/157-158; "Abdurrahman b. Semüre", *DİA*, 1/171-172; "Amr b. Abese", *DİA*, 3/79; "Amr b. Âs", *DİA*, 3/79-81; "Büreyde b. Husayb", *DİA*, 6/492; "Cübeyr b. Mut'im", *DİA*, 8/104-105; "Ebû Ubeyde b. Cerrâh", *DİA*, 10/249-250.

Özkan, Halit, "Temîm ed-Dârî", *DİA*, 40/419-420.

Polat, Selahattin, "Kâ'b b. Ucre", *DİA*, 24/6-7.

Sandıkçı, S. Kemâl, "Ebû Ümâme", *DİA*, 10/251.

Sarıçam, İbrahim, "Hakîm b. Hizâm", *DİA*, 15/187.

Savaş, Rıza, "Cüveyriye bint Hâris", *DİA*, 8/146.

Şenel, Abdülkadir, "Huşenî, Ebû Sa'lebe", *DİA*, 18/420; "Muaykîb b. Ebû Fâtıma", *DİA*, 30/337.

Şuayb Arnavut ve Beşşâr Avvâd Ma'rûf, *Tahrîru Takrîbi't-Tehzîb*, Müessesetü'r-Risâle, 1. Baskı, Beyrut 1997.

Tirmizî, Muhammed b. Îsâ, *es-Sünen*, (thk. Sâlih b. Abdülazîz), Dârü's-Selâm li'n-Neşr ve't-Tevzî', 3. Baskı, Riyâd 2000. (Tek cilt ve 2756 sayfalık toplu *Kütüb-i Sitte* baskısı)

Topaloğlu, Nuri, "Hanzale b. Rebî'", *DİA*, 16/52.

Uğur, Mücteba, "Ebû Mes'ûd el-Bedrî" ,*DİA*, 10/187.

Uraler, Aynur, "Safiyye", *DİA*, 35/474-475; "Ümmü Habîbe", *DİA*, 42/318-319; "Ümmü Hâlid", *DİA*, 42/320.

Yardım, Ali, "Abdullah b. Ebû Evfâ", *DİA*, 1/96; "Adî b. Hâtim et-Tâî", *DİA*, 1/380; "Ebû Abs", *DİA*, 10/87-88; "Esmâ bint Ebû Bekir es-Sıddîk", *DİA*, 11/402-404; "İmrân b. Husayn", *DİA*, 22/232-233.

Yıldız, Hakkı Dursun, "Abdullah b. Zübeyr b. Avvâm", *DİA*, 1/145-146.

Yiğit, İsmail, "Osman", *DİA*, 33/438-443.

Zehebî, Şemsuddin Muhammed b. Ahmed, *Mîzânü'l-İ'tidâl fî Nakdi'r-Ricâl*, (thk. Ali Muhammed el-Becâvî), Dâru'l-Ma'rife, Beyrut trs.

....., *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, (thk. Şuayb el-Arnavut ve diğerleri), Müessesetü'r-Risâle, 1. Baskı, Beyrut 1982.